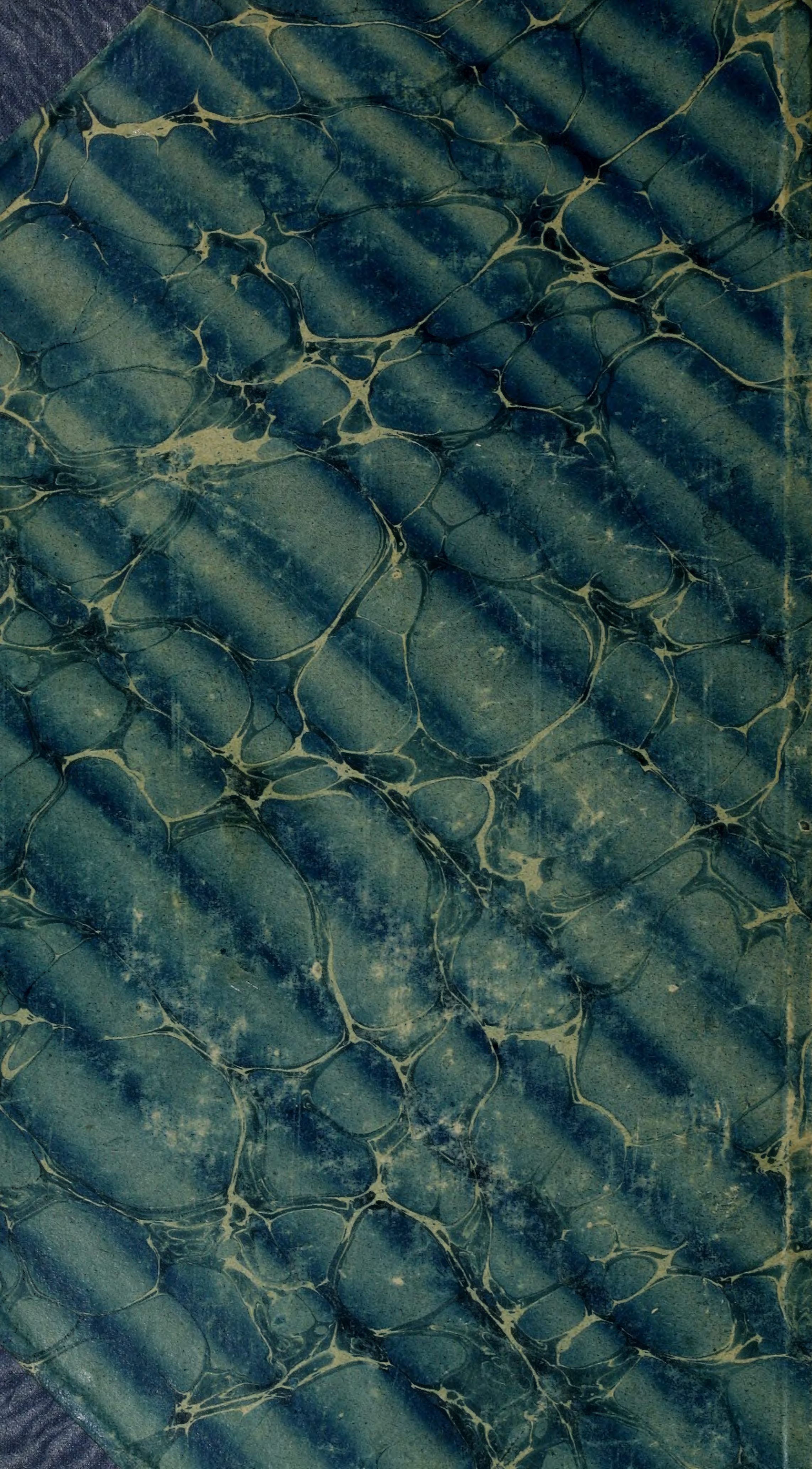

סמג

לרבי אברהם ן׳ רבי ישראל זצ״ל

בתוספת על הראשונים בביאורי הש״ס והרמב״ם הנוגעים לגוף המצוה · וגם
את מקורה הערה בעומקה וטעמה · בהנגלות לנו ולבנינו · וכן
בהנסתרות לה׳ אלהינו · ומראה מקום סוא לה בכל הש״ס וירושלמי
ספרי ספרא ותוספתא · ובכל פוסקים ראשונים ואחרונים ·
וכן בזהר ותיקונים ובכל כתבי האר״י ז״ל · ולאחרונה
עשה פתח לעינים לבאר כל מצות מדברי
קבלה ודברי סופרים וענפי התרי״ג ·
וכל הנהגות ישרות על פי
ראשנים ואחרונים :

והכל בשפה ברורה שפת אמת תכון לעד

חלק א

נתחל בחדש אייר שנת תקס״ד לפ״ג

ומכוך על המוגמר ראש חדש אדר ראשון שנת תקס״ז לפ״ק

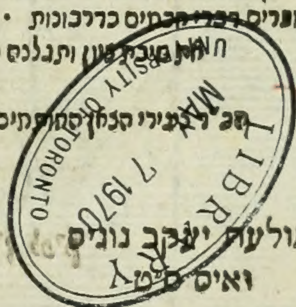
הסכמה

הסכמת הרבנים המובהקים · מאירים כברקים · בי דינא רבא ויקירא · דק"ק ליוורנו המעטירה · אתה ה' תשמרם · וכצנה רצון תעטרם · אכי"ר נס"ו :

אדלי יומא כי אדירא בע"ט לחכמ"ם וישמחו כל חוזי את יקר תפארת עטרת זהב גדולה ודרך תבונות · האי ברכ"א מכוונא כרכא דכולא ביה עפיים שפיר ואנכיה באר"ש נכוחות והשכיל בהלכות עליות מרווחות על משכבות · וילך סוב"ב על **תרי"ג מצות** כטעם כעיקר כל הון יקר **דבר המלך** ודתו מגיע ועלה יפיע כוהר הרקיע אנהריכהו לעיינין שתים עשרה עינו"ת · עייפינהו וסדרינהו בסד"ר עליון לא יערכם זהב סגולת מלכים והמדינות · זה מעלה ארוכ"ה ועוד לו אך המלוכה ככנס כפרד"ס כגן עדן האר"ש לארכה ולרחבה לא תחסר כל בה בכל פינות · דרך ובא לו זו היא דרך ישרה והיתה לבא"ר כל מבוא ומבוא עיקר מטרין שלא כש"ם ופוסקים מלאים זיו ומפיקים ויפלא בהם פלאות לבבות · יושב ודורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים ויוציא כוולים כאשלים כמעט ה' כבנות · זה חלק אדם מרגלית טובה תלויה בצוארו של אברהם **הרב הגאון** כמ"ת כמהר"ר **אברהם מבראד** נר"ו אשר פעל ועשה פעלת צדיק כתמר ור"ב כמו שנאמ"ר אומרה יחי וגולתים יחי עטרת תפארת כלו כגפן סדר"ת איש אמונות · שביטו וראו אותיות מחכימות דנפקין מתותי ידיה אמרות טהורות בארו"ת באדו"ת שורות שהן העליונות · מאן דתני עידיה"ן לא משתכח כי כל ימי היותו בתהנה קרשנו אור נגה באהלנו ויריחי"ם נקט ור"ח אברהם לא ימיש מתוך האהל כיני עמודי היכא דגרסי העמודים והאכוכות · עשה דרים במקום כינם ויב"ן כמו רמים ויהי ע"ר משים לילות כימים מעט תבומות מעט שנות · וכאשר ראינו כמה כרכורים כרכר להוציא כלי למעשהו אין כסף נחשב כי גדלה הוצאת הדפוס על גפי מרומי לא יוכל איש לתכות · אמרנו להיות לו להדרעזר ויהיו דברינו אלה אליכם אישים בא הנבכרים לכושי מכלול עזרוהו תמכוהו אשרי שיאחזו זו תורה וזו שכרה דבר תורה מעות קונות · ודא גזירה דאורייתא כל יוסיף עוד אנוש לחזור ולהדפיס הספר הזה עד תלאת לו עשרה שנים נמנין מהיום בלי רשות הרב המחבר ואשר ימרה את פינו מאינן ליה בשילוה דלא מכע רמא לא חפץ בברכה ותרחק ממנו ויסבבו כל מעיבות · ואיפכא מסתבר"א בכ"ר על בכ"ר טותום של ברכות למאן דציית דינא יתברך באלהי אמן באורך ימים ושנות · ואנן כדירן בוחינן כולים יומא לאלהינו שבשמים יאר פניו אתנו סלה ונלכה באורחותיו ארחות צדיקים מאלף ועד תי"ו דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים דברי חכמים כדרבונות · ונקומה ונעלה בית אל בתוף וחליל לרשת אחוזת עבר הירדן והגליל יראו עינינו בשוב ה' את שבית ציון ותגלגם בנות · מורם ישראל יקבצנו מארבע כנפות הארץ לגיונות לגיונות · אכי"ר .

הב"ד הצעירי הכא"ן החתומים לכבוד התורה פה **ליוורנו** יע"א **א"ך** טוב לחדש **ש**לום **ב**ירה **ט**וב
שנת **ואל בשורה טובה** יבא לפ"ג ·

תולעת יעקב נונים ואיס ס"ט	הצעיר שמואל בכמוהר"ר משה הכהן ס"ט	זעיר ש"ם שלמה ס"ט בכמוהר"ר דוד חיים מלאך זלה"ה

מודעא רבא לאורייתא

הנני מפיל תחינה ובקשה לפני מלכים ושרים נכבדי ארץ · וכן יכירו וידעו כל העמים בכל מקום אשר תמצא ימצא בספרי אשר הכינותי בוא איזה דברים נגד עכו"ם אל ירמו בי עליהם נאמר כי כבר נפקחו עיני העמים ויודעים כי אין לכוון העובדים שלמה ואין להאמין כי אם באלהי השמים בורא הכל נסתר ונעלם וכל אשר הזהרנו האל עליהם המו כבר חלפו ועברו אשר אתו המו לבב כל העמים לאמר לעץ אבי אתה · אמנם על הכשרים שבהם אנחנו מצווים על נפשם ועל מאדם וכאשר ישבנו על אדמותינו היה חלק להם בפלה מקבירנו כמו עניי עמינו ואין לנו שום פירוד לבבות אדרבה אנחנו מצווים להקדים שלום לגוי השוגג בשוק וכן היה ר' יוחנן עושה לא כן לרשעי עמינו אשר אנחנו מצווים לשנאותם כמאמר דוד הלא משנאך ה' אשנא · ואין שלום אמר ה' לרשעים ומצוה לגרש אחריהם כי הם הפירו תורת אלהינו · ועל כל העמים אנחנו מתפללים יחיו וישכנו בטח · כי הם שלמים אתנו ולמחיה לנו · ונותנים לנו חנים בארץ לעבוד את ה' אינהו כדירהו ואנחנו כדירן כאמור כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו · ואנחנו בשם ה' אלהים חיים ומלך עולם ·

שער א

שער ב

שער ג

שער ד

שער ה

והכל יתבאר אי"ה בפתח עינים ;

דבר המלך שער ו

תוכחת מוסר לזה השער לה'

כתיב ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. אשר בהשקפה ראשונה לאו רישא סיפא ולא סיפא רישא כי משפט הוא הירא' ע"פ הדין היושר וצדקה הוא מתנת חנם. הנה שנים תגלה הענין לעין כל קורא בצדק בספרי אשר הנחתי עם לבבי לכלול כל התרי"ג מצות בעשרת הדברות וגם השבעה דרבנן והנה איזהו חכם הרואה את הנולד אשר הפליאה משנה בזה כי לשון נולד הוא לשון עבר שכבר נולד כאשר אני רוצה להראות שהג"נ נורא מאד שהוציא מחשבתו מכח אל הפועל בה' הדברות הראשונות לכלל כל אחד המצות אשר הם שייכין אליו בתוקף ענינם וטעמם ותירוצם בהמצות עשה. וכן בהיפוך להעובר על זה שייך לומר הנולד ועל הרואה אחרית דבר מראשיתו לא שייך לשון הנולד שנולד מבעיא ליה. ועוד קשה כי לא אדם אל כי מי יודע מה יולד יום ורב שיחה מוסכת משיבו' כל תשובו' ופרשתי זה בשלשה אופנים. הנה הדרך האמתי הנוגע לעיקר עבודת הקודש הוא כי ראשית חכמה יראת ה' ולכן אמר במשנה איזה חכם הלומד מכל אדם כי גדולה התלמוד שמביא לידי מעשה או מביא קדושת קדושה נתקדש ונטהר להיות סור מרע ועשה טוב. או שהתורה מורה לו דרכו ליישר אורחותיו למען ידע את אשר יעשה ולהיו' נשמר מכל דבר רע וזה ראשית חכמה יראת ה' העיקר החכמה בנ"ל דהיינו ללמוד מכל אדם צריך להיות מראשיתו על היראה כנ"ל לעבדה ולשמרה ובזה נכון מאד שאין אלו שני המאמרים סותרים זה את זה כי זה אומר שבזה נקרא חכם הרואה את הנולד. וזה אומר שבזה נקרא חכם הלומד מכל אדם. ולפי דברי הנ"ל דא ודא אחת הוא דהיינו שלומד ע"מ לעשות ולומד מכל אדם אורחות חיים ובזה רואה את הנולד. ובדרך זה יש ג"כ לפרש את הנולד על העבר כי ידוע מאמר המדרש בשעה שאמר הקב"ה ראה נתתי לפניך החיים והטוב ואת המות ואת הרע מאתי לא תצא הרעו' והטוב וכבר שכרו אתו אם עושה טוב כבר הטוב מוכן לפניו ובמעשיו בעצמו מעורר הטוב וכן ח"ו להיפך וזהו איזהו חכם הרואה את הנולד שכבר נולד ולזאת הוא בוחר בטוב וזהו ראשית חכמה יראת ה'. האופן הב' יוכל לפרש ג"כ דקאי על העבר וכבר המעשה נעשה בנזיקתו והוא הרואה עתה כאשר היטיב כן הוא בזה הוא מבין שהוא חכם שאז לא טעה וכדי שיחשב כדבר שאח"כ יבין בעת הנולד שלא טעה והלך בדרך האמת באיזה ענין יחשב ע"ז אמר איזה חכם הלומד מכל אדם כי גדולה תלמוד כנ"ל אח"כ יראה ורואה בנולד וישמח לבו כי הוא הוציא מחשבתו הטובה בלימודו שהביאו לידי מעשה וזה ראשית חכמה שהוא יראה את הנולד הוא יראת ה' והבן. האופן הג' כי אנחנו הרואים בין שכם להנעדר מחכמה ונבער מדעת ההפרש וההבדל שביניהם הוא כי הנבער מדעת כשרוצה להוציא מחשבתו מכח אל הפועל ע"י דיבורו והוא מוכרח להביעות הענין הקדמות ענינים אחרים לברר ולחזק סברתו ובעסקו באו הענינ' שוכח תכלי' המכוון ועוסק בכל מחשבתו ומאמרו רק בהקדמותיו ואעפי"כ שטותים שהקדמות אין נוגעין כלל לתכלית ענין המכוון אבל האיש הנבון והאדם ישר כן הוא אעפ' שמאריך בענינים אחרים בהקדמותיו הן במילי דשמיא הן במילי דעלמא. והיה עיניו ולבו שם בתכלית הענין לכלכל דבריו במשפט והשומע אם הוא אינו נבון וחכם כמותו ידמה שהוא מרבה דברים מרבה שטות בהבנת הקדמותיו אבל האמת זה החכם אינו מוציא דיבור אחד שאינו נוגע לתכלית המכוון וכן צריך להיות וזהו איזהו חכם הלומד מכל אדם ואעפ' שאינו גדול כמוהו אבל לומד מזה אחד ומזה אחד אבל עיקר כוונתו שהוא רואה את הנולד כי מכל מלמדי השכלתי והוא בכל רגע מעמי' על הנולד הזה ויכשר או זה סוף כל ילמוד מכל אדם עד אשר ילמד מכולם למען ישיגו אורחות חיים וחי בהם: וזהו ראשית חכמה יראת ה' מראשיתו בחכמה כל עת ועת הוא כל מגמותיו על התכלית האמתי למען תהיה יראת ה' על פניו וכן הראוי לכל אדם בכל למודו אף בעת שהוא מעמיק בעיון רב יראה תמיד נגד עיניו אחרית דבר מראשיתו ובעת היותר מוטרד בעיון יתן אל לבו התכלית בעיון זה הוא לעשות נחת ליוצרו לברך הלכה אשר תיקונו גדול ומהולל מאד וע"י זה יזדכך נפשו ורוחו ונשמתו בעיון התורה אשר קב"ה ואורייתא חד ובזה אני מקיי' ולדבקה בו ממש כי הדבוק בהתור' דבק בו ובשמו הקדוש ממש כאשר האירותי עיני חכמי' בשערים הקודמים בנגלה ובסוד ה' ליראיו ולחזק דברי שכתבתי באופן השלישי אביא ראיה מדברי עצמי והנה הנבער מדעת יראה בעיניו שכל אלה הדברים אינם נוגעים לענין המכוון אבל המשכיל ומעיין באמת הוא הרואה בעינ' פקיחא שאין אות מיותר וכן הקדמותי בהקדמה. הנה משפטי ה' אמת צדקו יחדיו המכוון בזה כי נראה בשום לב אשר כבר כתב הזהר וכן הגאו' אחריו טעמים התחברות להיות אגודים השתי לוחות חמשה מול חמשה והנה דיבור לא תרצח הוא נגד דיבור אנכי ה' אלהיך כי כבר הארכתי בענין בשער א' פרק א' וב' וכן הרבה כי הייחוד האמתי הוא שנינו בדבור אנכי ואמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים בזה הראה לנו שאנחנו דבוקים ומאוחדים בו יתברך ובהשגחתו לא כשאר עמים אשר מסרם להתנהגות הז' ככבי לכת וי"ב מזלות אשר פרעה בתחילה היה אומר כאשר אמר לו משה כה אמר ה' בני בכורי ישראל ואמר למען תדע כי לה' הארץ. ואמר פרעה לא ידעתי את ה' כי הוא היה סבור שכבר ניתנה הממשלה לככבים ומזלות להתנהגות העולם והם מן המקריים המתחלפים לפי מערכת הככבים המתחלפים במשמרותם וגם לפי התחברות כח מזל אחד על חבירו כשהוא מנהיג את כולם ואחריו נגררים כולם והוא בכח המנצח כולם להעבידם על מזגו. ואמר פרעה שנה בישראל כן אבל בצאת ישרא' ממצרים הכיר פרעה ואמר ה' הצדיק גם ה' נלחם להם במצרים והנה כאשר עמד משה בתפלתו אמר מבלתי יכולת אשר כל המתרשי' מפרשי' בו ויכול תשש כחו כנקבה אבל כל זה אין שייך לנוסח

עבר

צבר ס' להוציא מפיו קודם דבריו כאלה. ושיודע בחכמת דיקדוק אין ההכרח שהוא מלשון נקבה והוא השם דבר מן יכולת בין לזכר בין לנקבה עיין בשבילי אמונה נתיב ח' אבל לפי דברי אף שהרת כל המפורשי' האומרים שהוא מלשון נקבה משה שפיר קאמר כי ידועה שם נקבה באורות העליונות ע"ש ומקבילין דין מן דין ובמאציל העליון שבות כל הסבות אין שם שום בר קבלת אור אל האור ביותר עליון ממנו יתברך שולך ואור ומזה אור אל ה' יאיר לנו כמו שנאמר ולכל בני ישראל היה אור במושבותם אשר להם היה חושך ואין זו מגד מערכת השמים הוא הוראה על שהוא יתברך נאמן במאמרו ועברתי בארץ מצרים שדרשו רז"ל לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח · וכן ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים · אשר המחקרי האמת הבינו גם חקרו הענין על נכון כי זה המחוייב להיות כי הלא אף הגופים שוים לישראל כמו להאומות המנם הנפשות חלוקות בערכם כי הגופים כולם מורכבים מד' יסודות והם משמים וארץ אבל הנפשות בישראל הם מצרור החיים. בהם בנים שהיה אשר הם ממש חלקיה חיים כמו שנאמר להיות לכם לאלהים: וגם כתיב ואתכם לקח ה'· וכתיב סגולה מכל העמים רצונו כמו אוצר המלכים אשר לא נמסר המפתח לשום שליח אלא הוא לבדו פותח ואין סוגר וסוגר ואין פותח והוא הענין כי חלק ה' עמו עיין בהקדמה והמכוון כי הכל נמשך אחר מקור נפשו ודבקותו· השד כנו בהר ה' ימקור ברוך לנו ומזה המקור יוצא לנו כרצוננו וכרצונינו וכפי מעשינו אם לטוב וכן ח"ו להיפוך כי אנחנו קשורים בתורה אשר קב"ה ואורייתא חד וכאשר אנחנו מקיימים בכל הכתוב בספר התורה· הלו האורות מתכוננים שהוא אור עצמותו יתברך אשר לא יגורך רע כתיב הוא הטוב והמטיב באין שינוי כנודע וכן הוא מטיב לנו ממקור החיים והברכה והשלום שלא בסיבות המחוייב ממערכת שמים היפך הטבע וכמבואר בש"ס ר"ה די"ז ע"ב עיני ה' אלהיך בה עיתים לטובה עיתים לרעה כיצד הרי שהיו ישראל רשעים גמורים בר"ה ופסקו להם גשמים מועטים לסוף חזרו בהן להוסיף עליהן אי אפשר שכבר נגזרה גזירה אלא הקב"ה מורידן בזמנן על הארץ הצריכה להן הכל לפי הארץ מפרש רש"י על השדות ועל הכרמים ועל הגנות וכו' ומקשה הש"ס לטובה מיהא ליהדריה לגזר דין. פירוש כי הקב"ה חוזר מרעה לטובה · ומשני הש"ס שאני התם דאפשר בשבי כמנא היולא מן הענין בין אפשר ובין לא אפשר הקב"ה מריק לנו הברכה לא כפי שהנהגה הנמסר למערכת השמים כי בלא אפשר רק הנמסר להם להיות עצור השמים ולא יהיה מטר באשר משיבין מעשיה' הוא בעצמו מריק הברכה והם האומו' נשארים כפי כח הנמסר לכבבי השמים אשר חלק ה' אותם לכל העמים. וכן בדאפשר הוא ג"כ חוץ מטבעם כי מה שנמסר להם להוריד בר"ה זה המעט· לא נמסר להם להיות דוקא בזמנו· וגם לאו דוקא על השדות והכרמים כפירש רש"י הרי נראה בעליל היפך טבעם לבשיב לנו. וכן בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע ד"א ע"כ שם אשר כל מזל עולה שתי שעות עם חלק אחד משלשים בשעה והם קבועים בגלגל י"ב מזלות ששה למעלה ששה למטה והנה בניסן התחלות עליות השמש אשם שע"ת פא"ב ומע"ק גר"ד לג"טה סוקטי' והחורפי'

להיפוך וכוכבים אין אלא כבכים והוא זנב טלה והמזל התחיל ביום שנאמר בעצם היום הזה והכימה הוא מימי וקר בטבעו ומזגו והקר הוא מייבש כח המים לכברו. ובזה תבין כל הסוגיא שם בין לר' אליעזר היה ההיפוך שבעו כרב חסדא וכנ"ל ול"ר יהושע הוא כדרך הפשוט דכבר עלה שלה עם הכימה ובשעלה שור כבר התחיל הכימה לשקוע. ועיין שם תוספת בד"ה יום הרי שקב"ה עשה עמנו היפוך טבע לרעה ח"ו וכן כתיב ועצר את השמים והוא ע"ד הבריית הנ"ל ועיה"ס לרעה כיצד וכו' ולשון עצר הוא אף שכבר נגזר לטובה בחטאינו הוא בעצמו עוצרם שלא בסבת כוכבים במזלם וטבע וכן יתן ה' מטר ארצך אבק ועפר וגם והיה שמייך נחושת וכן אל הפסח אל גיל בעמים שכולם הוראות אף לטוב אם לרעה אין אנו תחת סוג הטבע הכוכבים ומזלות רק ברצונו וכפי מעשינו וכפי אשר אנחנו נאחזים בו באמונויה התורה אם לטובה הרי אור לנו ורב לאו ברמהיר עמוס והבאתי השמש בצהרים והחשכתי לארץ ביום אור דהיינו אין מטבע השמש וכן ע"י המלה רק לשליבה דאיבה בגדרה חנין המבואר בהוספה בהג"ה שם והנה ידוע שר י"ה וה הוא המורה על הגעלה וההבהר לכל ומכל הטבע המורגש בטבע נגה השמים ומהכוכבים ופרעה היה מבין עניני אבל פרעה היה בכיר בכל אלה האדיה אינם כי אם להנפרדי ממין טבעת אטפי כמו משה והדומה ולזה אמר מי ומי ההולכים עד שמשה השיבו בזקנינו ובנערינו נלך והודיעו שאנחנו בולם תחת השגחתו לבד· ועז השיב פרעה יהי כן ה' עמכם אעפי שאתם ראוי לכך· כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם· הנראה לכב רוע מזג המזל· אח"כ הודה ולא כים ולזה אמר משה בתפלתו פן יאמרו מצרים ברעה הוציאם · וזהו מבלתי יכולת ה' זה הנראה שהוא מגד המסבבים הסבות במזגם וטבעם אשר כבר מסר להם כי ה' הוא חוץ מטבע וזה מבלתי יכולת לא קאי אשם כי זה כבר ידעו שעניניו הוא חוץ הטבע אבל במה שהודה שיפרש בולם הם תחת הנהגתו מזה יחזור · והנה המעיין בענין רונה הוא הגורם בל אלה כי כאשר בא אחד על רעהו להמיתו כבר נתנו קדמונינו עיניהם בדבר שזה אינו מרצון ובבה הבורא ועיין במורה אלה ב' פרק מ"ו וכן כתב בעל עקרים כי ענב הבדלה היא כדומה הכפ אשר בגלל האלהים ברא את האדם ובחובה המלך ואין זה נייח למלך ואם המורו בש"ס מסכת שבות דף ע"ב כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד לזה אין עדים ולזה אין עדים הקב"ה מזמנן לפונדק אחד זה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשוגג וכשכני עדים והרי הוא גולה· הרי שלא נאמר אלא ע"י שחייב גלות ואין הקב"ה מסבב אפילו למזיד ע"י שליח אלא כדי לרחם עליו לקבל ענשו וכן הרכה שליחות עושה דלקמן הוא ג"כ ע"ד הנ"ל וכן הא דתני ר' חייא במס' כתובות ד"ל ע"א ב' מיום שחרב בית המקדש אעפי שבטלו סנהדרין · וכפי הכירן: דין ד' מיתות לא בטלו וכו' · ורי שנתחייב דרינה או נופל למלכות או לבטיב בהים עליו היינו עכו"ם כמבואר בש"ס דלא הוזר דינו למיתה אלא המסור לסלק היזקא או לעושה בנירות נהנהשיה לבבעים או להציל הנרדף מיד

הרודף

הרודף הבא להורגו או אחר זכר ואחד מן עריו׳ כמבואר בסי׳ תכ״ה בח״מ אבל אף לרודף לאחר שהרג יש לאו כמבואר א״ה כפנים בזה השער · אלא הענין הוא שזה שהרג במזיד הרי הוא כבסתר פנים ויעזבו על המערכות השמים ואף שיש בהם ד׳ טובים כנ״ל אלא הוא נמסר להרעים כמו שאמר דוד ירעם מן שמים ה׳ ועליון יתן קולו וכו׳ · הרי שאמר שבריעעם נמסרו לתעים והוא כמדתו שהרי הוא הרג בזדון לכן תכמירה השפטית והוא הורגים זה הדם נקי מלהיו׳ מסוג הישראלי אשר הם תחת ממשלת ה׳ אדונינו ואפילו אין מזל שולט בר אלא שבא ליה רעים ולזה הוא ג״כ איש נמסר אפילו תחת הנהגתם כמו העכו״ם אלא להרעים ולזאת דיבור זה לא תרצח הוא כלוח השני מכוון נגד דיבור אנכי · ולכן קיום העולם הוא הדין והאמת והשלום והכל בדין והאלהים עשה שיראו מלפניו וכזה שקטה הארץ ולא ירים איש את ידו להכות נפש ומאימת הדין ועל האמת אשר כבר הבאתי בדבור אנכי דברי הרמב״ם ז״ל ה׳ אלהים אמת הוא המורה על הייחוד עיין פרק א׳ ב׳ שם בשער א׳ ובזה כמאמין כי ה׳ אלהים אמת שזהו הייחוד המרומז בדיבור אנכי שהוא נגד לא תרצח בודאי לא ירצח כנ״ל · וכן השלום והאהבה וזה הוא קיום העולם · היוצא מן הענין שהדין הכרחי · ולזה הדין הוא נוגע לאחדותו ובזה נראה לפרש צדקת ה׳ עשה ומשפטיו עם ישראל כי יש בענין עבודת אלהות שני חלקים היינו בינו לבין המקום · והשני בין אדם לחבירו · וזה שקורא פרט לך שונא ידי שניהם אבל אם יקשה בין שהכל הוא הנהגת הבורא ובשתוף לחבירו הוא ג״כ חוטא לה׳ · אבל לפי הנ״ל יתפרש היטב כי שאשר הפוגע בנפש חבירו הוא פוגם באחדותו כנ״ל ולזה אמר צדקת ה׳ עשה דהיינו כל הצדקת היינו השני סוגים האלה והוא ע״ז ומשפטיו עם ישראל ומאימת הדין שקטה הארץ כנ״ל · וזהו כונת הפסוק והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה׳ אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע דקשה טובא · א׳ למה אומר עקב · ב׳ למה נקט קרא משפטים · ג׳ פתח בלשון רבים תשמעון ושמרתם ועשיתם · ומסיים בלשון יחיד ושמר ה׳ אלהיך לך · ד׳ למה קאמר את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך · הלוא מפורש אחר כך בקרא כל הברכות בפרט · והנה ידוע שהגלות היה על שופך דם נקי וכן הוא אומר צדק ילין בה ועתה מרצחים וכן ידכם דמים מלאו · ואם מתוק בדבריו הנ״ל הקרא הנ״ל אשר בכבר הקדמונים נקנו שניהם כזה דמה זה דבר והשופט קודם צדק ילין בה ועתה מרצחים · ולפי הנ״ל נכון מאד והוא ע״ד צדקת ה׳ עשה הנ״ל · ובזה כבוא אל ענין כמה שהתחלתי כיון שזה היא סבת הגלות ולזה ההכרח הוא הדין ובזה מלך במשפט יעמיד ארץ והוא מאימת הדין תשקט הארץ · ונחזור על הראשונים כי העובר על לא תרצח הוא עובר ג״כ על דיבור אנכי כי הוא מגוה ממוכת ונגיאות הבורא ושהוא סובת כל הסבות והוא המושל על המסובבים שבות שהם המנהגות הכוכבים והמזלות ואנחנו תחת ממשלתו לבד רק אחודים ודבוקי׳ בו יתברך ומביא הראיה על זה אשר הוצאתיך מארץ מצרים וזה שהרג נפש הוציא זה האדם מזה הסוג והכנו ומסיבות מוסבה כי כבר הוכחתי לעיל מש״ס ומ״ע שאין זה מגר שליחות מזגות שקט״ה כנ״ל ולכן הוא

פוגם באחדותו ובמשה כמדתו כיה המזלות והכוכבים הרעים כנ״ל אבל בשיש משפט אוי אין רוצחים ואנחנו בברית ושבועה שנשבע לאברהם אבינו ואנחנו תחת הנהגתו לבד ועיין בתוכחת מוסר לשער הראשון מה שכתבתי בהתחלתי בענין כה יהיה זרעך וידוע בעינינו דברים שבין אדם לחבירו קל בעיני המון עם מדברים שבין המקום · גם בשיש אחדות בין ישראל הרי הם נקראים בלשון יחיד כמו כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש · וכן ויחן תחת ההר · וזה אמר והיה עקב תשמעון דהיינו דברים שבין אדם לחבירו שהוא קל בעיניהם ואדם דש בעקביו וזה אומר תשמעון · את המשפטים האלה כנ״ל כי הדין משקיט הריב ומתיך השלום והרי שם לאחדים ותחת השגחות הבורא כאשר נשבע · וזהו ושמר לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך להיות תחת ממשלתו לבד · אבל גאולתו וזהו מין במשפט תפדה ושביה בצדקה · ע״ה צדקת ה׳ עשה וזהו כונת הפסוק משפטי ה׳ אמת צדקו יחדיו · משפטי ה׳ אמת · כזה צדקו ב׳ ענייני העבודה · עבודה שבין אדם למקום · וגם מה שבין אדם לחבירו ע״ד צדקת ה׳ עשה הנ״ל · וזהו צדקו יחדיו · אבכלך לדרך זה כי ידוע מעלת האחדות גדול ומהולל מאד בעיני אלהים ואדם כמבואר בש״ס הרבה ויותר מאלה רשב״ג כמס׳ אבות על ג׳ דברי׳ העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלו׳ ככר פרשתי בשער א׳ פרק כ׳ שהוא ע״ד מקרא אומר עולם חסד יבנה כי דין הוא מתקון מדת גבורה ואמת הוא מדת ת״ת כלולות זה שהוא ו׳ והטעם כי זה כולל י״ה שלמעלה סימנה שהוא כאו״ת ו׳ הוא עצמותה ע״כ יה״ו הוא כת״ת הכולל זה ויה״ו פעמים יה״ו הוא מספר אמת שלום הוא יסוד ולכן נקרא ת״ת מלך השלום שהשלום שלו וכן הוא בזהר תרומה · ואם ירצה בעיני המעיין בתורת אמת כי בזהר שיר השירי׳ דברי הזהר נראה שבינה נקרא מלך השלום שהשלום שלו הוא ת״ת כמדומה שטעית נפל בדפוס הראשון ויהיה צריך לכתו׳ מלך השלם שלא ז׳ וכן נקרא ע״ש השלימות והיא בשאם רוכבת על שבנים או כיוחדו עם מלכות ואזי גם מלכות נקרא מלך השלם · ואם אין טעות ג״כ אין שקידה · כי ידוע לכלל גדול בתורתינו הקדושה כי ה׳ אחד יחיד ומיוחד וכן כל מדותיו הקדושים שבו ולזה כאמר שאמיר כזה גם במדה אחת כי הכל אחד ובפרט כי גוף וברית חשבונן חד סוף כל סוף דין אמת ושלום הם כלילות הזאת מגבורה ולמטה ומה שעליהם והוא התחלת זה הוא חסד וזהו על שלשה דברי׳ העולם עומד על היינו מה שעליהם והוא בסוד עולם חסד יבנה. ועי״ד שכתוב אותך ויענו תחבקני · כי שתם שלם שוא מלפו׳ עיין בהקדמה לזהר בענין מן העולם עד העולם עיי״ש וזהו שכתבתי בשער א׳ פרק ק״ו בדברי המדרש בשיש דין אין דין כי בהדין שעושין למטה שקט על שמריו הדין שלמעלה הנה שעל הדין שהוא מדת הגבורה יש ג״ב מדת הבינה דמיה דינין מתערין אבל כבר כתבתי הנה דמנה דינין מתערין אבל עצמותה מכלולות ג״ר כח״ב שהם רחמי׳ גמורי׳ וגם מדת חסד מקורו בחכמ׳ שהוא חסד שבחסדים והוא על הדין כי דינא רבא ובי דינא נוטא אשר כבר כתבתי כי כי דינא רבא היא בבינ׳ ולכן הם של כ״ב לדיני בפש׳ כי הוא מקור החיים ואנ״א כחדא אזלין וכל אחד כלול מעשר הרי עשרים והוא הכוללת ג׳ ר׳ הרי כ״ב ולכן בינה נקרא מלך המשפט

מבואר

כמבואר בסידור התפילות של האר"י ז"ל וה' מן מספט יוכ"פ וכ"ר זוטא הוא מק"ת כלילות ג' אנ"ת או נה"י במלכות · וזה תלוי בענין הספירות אלוקות שבין הני תרי הפירים ומקובלים המתים קדושים אשר בארץ המה ה"ה הגאון הגדול מוהר"א יעקב אבכרנא בפירוש התפלות אשר לו וכן הגאון הגדול בעל רוקאנטי המחולקין בדברי הזהר דף קנ"ט בפרש' תרומה בענין ברכת המזון מאיזה מקור הם השפיע שאומרים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ועל מה אין אנו אומרים למי שאכלנו משלו ועיין בסוד ה' ליראיו בשער א' ובטובו הוא בכתר מקור הטוב וכתר כתבתי כי בכתר לרוב העולם והכתר ניתן מדותיו וכינויו לחכמה הגם כי חכמה נסתר ג"כ מאד וכ"ה וכ"ש אשר כל זה אשר אנחנו מרמזים במדותיו הוא הכל בהוס והקיר כי הנעלם מכל רעיון איך לחקור אבל בכר כתבתי פנים ועל שלשה וכן הרבה כי ה' אחד ובכל האהוה אמתיו וזה הוא מדותיו וקנועותיו אבל הכל בהכלית היחוד ומה שהתחיל לגלות ממדותיו הוא מבינה כסוד הויה אשר אהיה בכ"ל ומינה דיכין מתברין ולזאת כראשית ברא אלהים · הוא אלהים הבינה כי אלהים עשר ספירה לפניו והוא גורם השלום כידוע לעוסקים בתורת ה' לשמה והוא קיום העולם שהוא מלכות בסוד ברוך כבוד ה' ממקומו כי אית כבוד לעילא שהוא בינה בסוד ל"ב נתיבות חכמה שנאצלה בינה ולכן נקרא ג"כ ל"ב וכבוד עולה נ"כ ל"ב וכן מלכות נקרא כבוד זל"ב ע"ש ל"ב נתיבות חכמה בסוד הנה יבר ברקה וכבוד ומלכותו בכל משלה ועלה גלמ' ברוך כבוד ה' ממקומו כי הוא ברכה נוזא שהוא ק"ת הכולל זה אשר כו מקנין יהו בכ"ל כי הוא הכולל ומכתבי ה' בעה"ו ק"ת יוה"ג בכל ד' מילויים כזה דע"ב · יוד הי ויו הי · דס"ג יוד הי ואו הי · דמ"ה יוד ה"א וא"ו ה"א · דב"ן יוד ה"ה ו"ו ה"ה · הוא במספר ג"כ וכוד ג' בה"ת זה הוא כוד מקום וככל מקום שנאמר ברוך הוא ק"ב הוא ה"ת כלולות זה זהו סוד עבודות שבין אדם למקום וכן בתיקון הוא סוד קול אבל עדין אין ייחוד יהו"ה אחרונה שהוא זו"ן קב"ה ושכינתיה אבל ע"י המשפט המוקוף השלום ומעורר מדת היסוד הנקרא שלום ונקרא צדיק ועי' כ"כתבי דיבין הכ"ל שהם משפטיה אמת צדקו יחדו צדיקו צדק · וזהו סוד האמת גדול השלום · ועתה תבין המשכיל כי גם בעשות המצות שבין אדם למקום ההכרח לבין אדם לחבירו לעיות השם שלם וזהו משפטי ה' אמת צדקו יחדיו צדיק וצדק · וזה לתורת אמת צדקה והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ועשיתם אותם אשר כתיב עיין ריש פרשה בחקותי בזהר · ושמר לך את הברית ואת החסד · מעורר מדת השלום שהוא הברית · ואת החסד בסוד וימינו תחבקני · וכסוד בשיש דין אין דין וזה הוא צדק ילין בה ועתה מרצחים · ולכן הגאולה תהיה לעתיד בזכות משפט וצדקה שביה בצדק · דהיינו ע"י המשפט ייחוד צדיק בצדקה : עוד כתב לפרש ע"פ הש"ס במסכת ברכות דרש ר' עוירא ואיתימא ר' מנשה דרבי אמי ואמרי לה דרבי אסי אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה כתבת בתורתך אשר לא ישא פנים וכתיב ישא ה' פניו אליך אמר להם איך לא אשא להם פנים כתבתי בתורה ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים כזית וכביצה · והנה הקבלה נסבבה בבעקיפה ואכתבה ואבי תירץ בזה על דוגמא הבקראה

לא המלאכים הוו שואלין לנזה אתה נושא להם פנים והירץ עולה יפה אבל ברומיה אינו מתרץ בזה · עוד יש להקשות כי אלו הדי נימרא בש"ס נראה כסותרי אהרדי כי פעם אומר במסכת ב"מ לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה דכתיב ועשית הטוב והישר משמע לא היה שום חטא אלא בשביל זה ופעם אומר לא חרבה ירושלים אלא בשביל שנאת חנם אלא יהיו כי הוה אהדדי דכאן אומר אלא בשביל זה וכאן אומר אלא זה ונגד גדולה צדקה שמהפכת מדת הדין לרחמים הרמב"ם שכל השקפות שבתורה הם לרעה · חוץ מהשקיפה ממעון קדשך · והנה צריך להבין מה זה היפוך במדותיו של הקב"ה אשר כל מדותיו הם אחדות ויתברך עצמות מאחדותו האמיתי נעלם ונורא מאד אני ה' לא שניתי כתיב · גם צריך טעם למה ע"י צדקה דוקא מהפכין מדת הדין למדת הרחמים · אבל העניין לברר הנה כבר שפתה יחוד בהקדמה בכתבה של אחר יעיין בספרי ולרד לסוף המכוון והנה גם אנכי מוני בזכות ורבים הטיב מעון וכר עוני · כמבואר בזהר תרומה דקנ"ט ע"א גודל מעלה מאן דרחים ומרדף אחריו לעבודת הקודש ועוזר דשא דרבו אחר כל היקר ועודוניון בגוון עלאין בגין להם והמלאה הוו ידעי בהו נשי במה קועלת וזכי נדחיה לגדירה וזכין בנגינהו הוו אזלי ובהריירו ודכי לן במאן דרדיף בתר חיין · מסכנא זכי לנפשי נשי בכמה טבאין · בכמה גניזין עלאין לאו איהו כמאן דזכי במיבא · מה בין הא להאי · אלא מאן דאתפרד בתר מסכנא איהו אסלא לנפשיה וגרים ליה לאתקיימ' חבר בניניה לבמה טבאין לההוא עלמא · ומאן דאשתדל בתר חייבי איהו אשלים יהיר עביד לסטרא אחרה דאלהי אחרים דהכפיה ולא שלטא ואעבר גוס משלטנותיה · עביד דאסתלק קב"ה על כורסיה יקריה עביד להוא חייביה כפשא אחרא עכ"ל שם לעניננו והמה הלהבת הקינור לא הבלתי העניין הקחלתו אכל מבואר דכל מה הזכי אברהם לדרגיה להיות מרכבה לספר היה בגבה הנפש אשר עשה בחרן וכתר כהסה בברכה א' לשער א' כ"ש כענין והאמין בה' ויחשבה לו לצדקה והמכוון הואנ אשר כיוון כי מרוב אמונה בה' נדלה האהבה בל כך כלבו עד אשר קנרא לכו להכיל להיות האהבה מובהרק עד שקרא גם לאחריב לחסיה תחת כנפי השבינה והונית גבשם מטיט היוון ומרדה שהם להושיבם ברוב המעלות תחת כנפי השכינה ואין צדקה יותר מזה ועיין שם ונראה כאן ובמין כי עמוק הוא והורד הנה זכמה דברי מאירים להורינו מדברי הזהר הנ"ל שכתבתי שמבוא זה העניין בפונ ובערך המעלות הצדקה ובעוד יותר והכל על מדה וערך הצדקה הרי מטיב מעון הוא ממדת הצדקה אבל תיקונה יקיר להבין העניין בטעמיו ובמקומו ולהיות כל אות ואות כנוזו בדברי הזהר הנ"ל והוא מדרך משל מבסמי אחזה אלהי מורא מאד אשר אל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו אבר כבר כתבתי הרבה שכל דברי להו מלאת אמונה לא לפני שוטים · ולא לפני חוטאים אלא להמשכילים הישרים בלבותם המאמינים בה' אלהיהם אמת כי באחדותו האמיתי ובתורתו אלהים אמת כפי לירד באשר ימצאו בכל ענין לעומקו ולתכליתו אשר סוף דבר הכל נשמע את אלהים ירא ואת מצותיו שמור זיון בו במוכיח הורו מתה ופטרן

מרובה

מרוכה על העמוד ואל פועל ה׳ לא יביטו ולא יאמרו איה אלהי עושי נותן זמירות ומימי כמרי ופסתי וטוב ומיטב בכל רגע ורגע אם בעפרים ואם בכנים ואם אב הוא איה כבודו המלא כל הארץ ואין שומעים נקול מכיח לזאת עשיקי גם זאת להלכים המוסר בדברים המתקבלין על הלב וכמו שעשה דוד ושלמה יונאין בשיר ובמשכין בשיר ובמליצה כדי להכנים המכוון בלב הקורא להבין התכלית הנוגע לעבודת הבורא לבד כי הדרוש ומקבל שכר על כי זה כבוד התורה ושעשוע הבורא׃ אמנם בכל ענין צריך האדם הישר לברור אוכל מתוך אוכל הנוגע למנוקיו ולמדותיו הישרים כמו שנאמר תפוחי זהב במשכיות כסף׃ המכוון בזה כמו תפוח הנעשה מזהב טוב׃ ולמעלה הוא מכוסה סביב במעשה רשת של כסף בנקבים דק דק מן הדקה העומד מרחוק אינו רואה ואינו נראה בעיניו אלא שהוא של כסף אבל כשהוא מכמכם ראיתו להסתכל דרך הנקבים הדקים האלה אזי הוא הרואה שכולו מקשה אחת זהב טהור אלא שמלובש בכסף כי משכיות הוא אשורש שכוי שהוא ענין הסקפה בעיון רב בדבר המכוסה וצריך למכם ראיתו הטוב ולזה נקרא התרנגול שכוי הנופה ומביט על אור היום שהוא מכוסה בלילה׃ וכן שכיות החמדה שהם סגולת מלכים המכוסים באוצרותם וצריך עיון וזמן לנמכם עת ראותם. והנמשל בזה דברי תורה המחדש דברים מתוקים ונחמדים המתוקים מדבש והם תורת ה׳ תמימה אשר תוכו כלו זהב ונחמדים מזהב אבל בלא מלבוש אין להכנים יראת ה׳ טהורה בלב חורש רעה וילכו אחר הבל וטמאתם בם אשר כתיב המטמאים עצמם ואת נפשם אוי להם ואוי לנפשם כי גמלו להם רע ואיך יכנם במקום הטומאה יראת ה׳ טהורה ואטומה אזנם משמוע וטח עיניהם מראות מראות הנוכחות האלה ספרי מוסר הקדושים הבאים בדרך פיפיות ומראים ענפם המר ולבבם כל עמם לראות ולהבין פן יראה וישב אל ה׳ כאמור השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו לזאת הסכרם להלכים כל דברי תוכחת מוסר בדברים הנחמדים מנפו ויען כי אף נפשות הרשעים האלה לוקחים לפרקים לעיין בהם לא מכר יראה אלא לתענוגות בני אדם יכול להיות שרוב החשק להענין יעורר לבו גם לתוך הדבר ואשרי המשכיל ותחילת המחשבה הוא סוף המעשה ולומד ע״מ לעשות כאשר הארכתי בענין בהתחלת הדברי מוסר האלה ונופה ומכים בתכלית כמו תפוח זהב במשכיות כסף אזי יקבל ברצון כל המכוון לאשר ולקיים כי אקוה לאן שרבים יקבעו למוד בספרי שיעור קבוע בכל יום מרוב טוב כי כל הדברים הם מוכעים וברורים בסמלה בלשון נח וקל להבין ויראה כל התורה והמנית לפניו וכל המדות טובות בסברן וענפן וטעמן ומקירן ובטחתי בשם נורא מאד שיבררו הפנימית לאשר ולקיים ויהא חלקי עם האמור למעלה בהזהר הכ״ל אברהם אהבי כתיב ועיקר האהבה נודעת בעורר לבות בני אדם לעבודת הבורא יתברך וזה הוא להם מקנה יותר מאלפי אלפים דינרי זה כי כל אשר לאדם יתן בעד נפשו וזה את נפשו הצלתי מרדת שחת וזה ויחשבה לצדקה מנות צדקה ממש ואם יקשה בעיניך לפי דברי הזהר הכ״ל הוא יותר ויותר בערכו הרבה ובמעלתו מן צדקה איך אמר קרא ויחשבה לצדקה אין

מרמין הגבוה להנמיך אבל דע ידידי כמו שאנו נוטלי׳ דמיונות בעולמות עליונות נעלמות ונסתרות מכל עין ומכל רעיון מן הנגלויות לנו׃ והוא כדי להכנים אהבם וחשיבות אנחנו מרמים הענין הנסת׳ והנעלם להמורגש והמוחש כמו אזן חוטם פה ידיו עיניו הוא על שם הפעולה היוצא ממדה זו הוא דומה להיוצא מהמורגש כמו הקב״ה נותן׃ וזה הפעולה בא אלנו מן היד דלזאת זאת המדה נקרכת בשם יד וכן כשהקב״ה מגיע ואומר מקור שהדיבור יוצא נקרכה על האבר המיוחד בנו לדיבור והוא הפה׃ וכן בכל כינוי אברים כו יתברך אבל הוא יתברך אחר כל הדמיונות נעלם הוא בתכלית ההעלם כן בהדברים האלה שהתיקון שנעשה להטיב לאחרים ולהחזירן למוטב אמר הכתוב לחשבה בעיניה לצדקה אבל ענייכו גדול ומהולל מאד ביותר וביותר והמשל בזה באדם השלם הכל גוף אחד וכל מעשה וכח מיוחד לכל אבר לעשות כשלו הגם שכל הכח נקרא על אדם אחר שהוא גבור אח״כ צריך לשאול באיזה מעשה אם בריכת רגלים ואזי כרע שהכח העקרי הוא ברגלים כי יש שאין להם כח להגביה שום משא וגם אין לו כח המוסר לראש ולא להלב ולא להידים אבל הוא הגבור להיות אן ברגלים ויש שהוא רק בכח בידים ויש לישא משא על שכמו ועל כולם יקרא כל האדם בשם גבור ושהוא חלוש במזגו אבל הוא ידע לחשוב מחשבות לעשות מכל המעשה אשר יעשה בזהב ובכסף ובנחשת ובאבנים טובות וכל מעשה אורג והרי זה כח המחשבה והנה החילק בינו ובין הבעל כח במעשה הוא בשני אופני אחד על המנוחה כי בחכמתו יכול להחיות נפשו בלי עמל ויגיעה ויכול לעלות לגדולה ומלאכתו נעשה ע״י אחרים׃ השני שזה אשר כחו באיזה מהאברים בלתי מלאכת מחשבת לא יעשה מעשהו כי כל דבר צריך להקדים המחשבה למעשה נמצא כולם צריכין להראש ולהלב לא כן זה אשר כל הכח וכל ענייניו הם רק לחשוב מחשבות זה אין צריך כח אחר לערב בו ואם ינוח על משכבו בשלום יכול לחשוב מחשבות ואין כח אחר מעורב בו׃ וכן הענין בבא על שונאיו לנגוף אם הכהו בראש עד שחסרו הדעת הרי הוא נאבד מכל כחיו וכסוג השני הנ״ל כי הכל צריכים לכח הראש לחשוב מחשבו׳ ואם ישאר הכח לבעל כח הידים וכן לבעל הרגלים מה יועיל לו. אבל אם הכהו באחר מאבריו הרי יכול לעשות עוד איזה פעולה המיוחד לשאר אברים ולזה המשכילי׳ ומלומדים בטכסיסי מלחמה כל מגמותם וכל תחבולותם להזיק שונאיה׳ במלחמ׳ כמעלה עשן כל שהוא לקלקל מחשבתם ולבלבל דעתם כי נפש בלא דעת לא טוב אף אם הוא חזק ובריא על כל אבריו כן הוא כל תקונינו בתורה ומצות׃ וכן ח״ו פגם להעובר כי זה לעומת זה עשה אלהים׃ ואלהים עשה שיראה לפניו והם עשויים להיות שבט הרשע להענים ולרדות מכת מות לאלה האנשים אשר חלפו דת ועברו על תורת אלהינו והם נאלים באחורי בינה שהים אחרים יונקים מאלהים קדוש כי הם אין להם אחיזה אלא בריכים ויען כי נ״ר אור קדושתם עמוק עמוק הוא תכניתם ואחיזתם בכף ירך יעקב ושם באחזים זו״נ דקליפה והרואה שער הקליפות רב כחם ואחיזתם בקדושה עיין בעץ חיים. בודאי עיניו יראו רעה מאין השפעות וידע איך יש לקונן על גלות השכינה ויבין במה החטא גורם בהתגברות

חדיכים

הדינים ואזי הם גדלים בעינינו והיא בסוד נקודה אחת בסבת עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גברתה ונבל כי ישבע לח"ם · ג' הויות דנהי' העולה לחם · ודברי האר"י ז"ל בחטאינו הוא נבל והיא נבלה · לזאת בנבלה כתיב לכלב תשליכון אותו כי כלב הוא ב"ן דקליפה והוא בעלה ושדיכין ליה גרמא מיניה כי הוא היונק משנ"ר וחמו"ר שהם אבי אבות הטומאה אשר כבר כתבתי מזה בין הפרקים כי שור חמור הוא לעומת נ"ר דקדושה וכן מספר ש"ו"ר ח"מ"ו"ר להבדיל מגמספר כ"ת"ר א"כ"מ"ה כ"י"כ"ה ואמציעות האותיות מן שור חמו"ר ע"לה כ"ל"כ והוא כערך זעיר דקליפה ויש שתי נשים זונות וכח הנוקבא בעונינו יותר מכח דכורא בטומאה ואלה המים הזדונים עברו עלינו ובעונינו גברו שמים הרעים ולזאת תיקונינו הוא למען יכבשו רחמיו את כעסו ולהפך מדת הדין למדת הרחמים ואז אין להם את זה ואזי על מקומם יבואו ואנחנו מוגאים בילעם כל הכינויי הקדושה כמו שנאמ' ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך וז"ב כמבואר בסוד ה' ליראיו לשער א' עיין שם · לזאת האיש הנלבב הרוצה לעשות בדברים האלה ירא את בזה השער לה' אשר אני מרמז היך כל התמונות עשה ולא תעשה הכלולים בדבור לא תרבה לנבור כח הרחמים והחסד הן בגופו הן בממונו וכן כל הלא תעשה שלא להתאכזר לגבר מדת הדין ובזה יאחז צדיק דרכו והנה כבר עמדו חכמינו מחקרי האמת על הענין בעיני פקיחא להרגיש כח המצוה איש מקום כבודו ובאיזה מהספירות היא פוגעת החלה כי הכל אחד יחיד ומיוחד כאשר הארכתי בזה כי הכל אדם ישר אחד אבל במדות שעשה הוא יתברך נורא מאד יש לכל אחד פעולה מיוחד לזה מצאו שבינו' צדקה מקורה ייחוד יסוד ומלכות שהיא נקרא דל"ת בסוד דלותי' היא עטרה וברית ויען כי סופה נעוץ בתחילתה מקור י' נקודה · עמוק עמוק הוא מן האור לזאת באורה יש ג"כ מעלה מעלה עד אין חקר וערך ודמיון לזאת כין תבין ידידי את אשר לפניך ענין הזהר הנ"ל כי רבים השיב מעון הוא מעין צדקה ועוד יותר ויותר כי מקור המצוה להחיות נפש · נפש הוא במלכות אבל מלכותו בכל משלה לכן בעניה פגעה במלכות כי זה מקורה בסוד דל"ה דל"ה אבל זה השער לה' תרומה בסוד מא"ה אדנ"ם והבן ידידי ואם נזכה לביאת גואל במהרה אקוה לאל שאלה הדברים בתכליתן ראוי לאמרן בשער בת רבים כי כל אות ואות עשה רושם הבן נא ידידי תכלית הנוגע לעבודתינו הקדושה והטהורה אשר זה צריך האדם הישר לשפוך דמעה יומם ולילות לרבות לחנן ולרצות מאל רב חסד הבחר בנו ובעבודתינו לטהר רעיונינו ולהכן לבבינו לעבודתו לעבדו בלב שלם ולהצילנו מכל סיג והרהור רע ויחנינו דיעה בינה והשכל באור תורתו הקדושה אשר היא חיינו · ושמחת לבבינו ומרפה לנפשינו · בזה ובבא · והבן ידידי בזה השער לה' יראה איך לדבק בו יתברך לעורר מדת הרחמים איש לרעהו ככל הכתוב בתורה במצות ה' ברה מאירות עינים · וכן הלאוין להרחיק האכזריות בתכלית הריחוק וזהו עוקר הייחוד · ובזה פרשתי המדרש בשעת בריאת שמים וארץ : חסד אמר יברא שהם גומלי חסד · אמת לא יברא שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו צדק אמר יברא שהם רודפי צדקה שלום אמר אל יברא מפני המחלוקת שנאמר

חסד ואמת נפגשו · צדק ושלום נשקו · מיד ושלך אמת ארצה · אמרו מלאכי השרת אמת חותמך ואתה משליכו ארצה · אמר הקב"ה עתידה אמת לצמוח שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף הנה יש כאן בדברים האלה הרבה פליאות · א' קשה למה דוקא השליך אמת ארצה על שאמר על יברא ולא שלום · שאמר ג"כ אל יברא ב' קשה בקרא אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף · הלא הסותר טענות אמת היא מדת חסד היה לו לומר אמת מארץ תצמח וגם חסד משמים נשקף דהיינו שיסכימו יחד הלא הצדק הוא הסותר טענות השלום · אבל הענין הוא כידוע הגם כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיניו אבל מותר לשנות מפני השלום כאשר ביארתי בין הפרקים מדתו של אהרן לזאת אם היה משליך שלום ארצה עדיין היה טענת אמת על מקומה אבל כשהליך אמת ארצה אזי על מקומו יבא בשלום כי מותר לשנות מפני דרכי השלום · אמנם יש דרך אחרת להויך השלום לאמור לכל אחד הנה שהדין עמך אבל ועשית הטוב והישר הדרך הנכון לעשות לפנים משורת הדין · נעורר עוד ענין המבואר בירושלמי בענין צדקה כי הנה מחויבא דאורייתא באין שיעור ובפרוטה אחת יוצא אבל חכמים העמידו על חומש נמצא כל מה שמוסף מוסיפין ליה והוא לפנים משורת הדין · וכשאוחז במדה זו אזי יבא השלום כנ"ל אף כאם יאחוז במדת אמת כי יבא השלום מכד לפנים משורת הדין · וזהו עתידה אמת לצמוח שנאמר אמת מארץ תצמח מעצר וצדק משמים נשקף פירושו כשהוא מדת לפנים משורת הדין הבא מצדקה ועל זה יכול להויך השלום כנזכר אלו שני המדות אינם סותרים לא חרבה ירושלים אלא מפני שנאת חנם והוא טענת שלום · אבל אם היו עושים לפנים משורת הדין היה אפשר להויך השלום כנ"ל · וזהו המאמר לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה שנאמר ועשית הטוב והישר · נמצא דא ודא אחת היא · עוד יוכל לפרש ולתרץ הרומיא הנ"ל בשאלת המלאכי השרת בענין ישא ה' פניו אליך הנ"ל והוא כאשר כעמוד על חקירה להבין ולהשכיל מה שתמהתי לעיל מה זה ענין מהפך מדת הדין לרחמים או להפוך וגם הוא יחיד אמתי וכל מדותיו באין חקר וערך בלי סוף והשגו גבול ואם רצונו לגמול חסד באין חקר הדין לא יסכים שהוא ג"כ באין חקר וכן אם ירצה לפעול במדת הדין שהוא באין חקר הרחמים לא יסכים שהוא ג"כ באין חקר והכל אחדות אמיתי ואיך יכול להשלימם לריעה אחת אבל הענין הוא כי לך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשיהו והן הטוב או ההיפך היא הכל במדתו וכאשר אדם עושה מעשה שהוא באין חקר הקב"ה משלם לו במדתו ג"כ באין חקר הן לטוב הן ח"ו להפוך · והנה ידוע כי שנאת חנם הוא פשע ועון באין חקר כי על חנם הוא ולזאת לא חרבה ירושלים אלא על שנאת חנם כי המדת הדין נבראה בטענה נשלם לו כמדתו באין חקר מול פשע באין חקר · אבל אם היו עושים לפנים משורת הדין שהוא ג"כ באין חקר היה מדת החסד ניכחו ג"כ בטענה טובה לעשות באין חקר אבל לפנים משורת הדין לא עשו · ושנא' חנם היה בזה הפכו מדת הרחמים למדת הדין לעשות להם כמדתם והיה חרבן בעינינו ולזה גדולה צדקה שמהפכת מדת הדין למדת הרחמים כי כשעושה בצדקה לפנים משורת הדין שהוא · באין

חקר

חקר אזי גם מדת הדין מסכים לעשות לו כמדתו בשירה. וזה היה תשובת הבורא יתברך למלאכי השרת ששאלו כהוגן. כתיב אשר לא ישא פנים וכתיב ישא ה' פניו אליך. מה הוא ענין נשיאת פנים. הוא מה שעושה הוא יתברך יותר מהראוי כפי מעשיו אבל אם אני עושה יותר מהחיוב. דהיינו לפנים משורת הדין שהוא כאין חקר הקב"ה משלם ג"כ כמדתו. כאין חקר והוא היה התשובה להם. אמת שאני איני נושא פנים לשלם יותר ממה שמגיע לו אבל איך לא אשא להם פנים כתבתי בתורתי ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקין בכזית ובכביצה נמצא הם עושין לפנים משורת הדין וזה הנשיאת פנים הוא שכרן כמדתם וכפי חקירה זו כתשלום כאין חקר נגד מעשה כאין חקר אנחנו הרואים חסדי ה' שהם כאין חקר ואין ערך כי בשר ודם כשמשלם אין חקר מ"מ אין חקר יש גבול ותכלית אבל בו יתברך שהוא כאין חקר וכל נפלאותיו וחסדיו הם כאין חקר ובזה תרצתי מה שרבים מקשים על מקרא אומר ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשיהו מה זה חסד שמשלם כמעשיו. אבל כדברי הנ"ל נכון מאוד דקאי אלפנים משורת הדין שאדם עושה כאין חקר והוא יתרומם ויתנשא משלים לו ג"כ כאין חקר אנו רואים כי רב חסד הוא כאין חקר וערך ודמיון. היוצא מן הענין כי כעשיית צדקה כאין חקר אזי מנגד שורת הדין ג"כ גאולה תהיה לנו כי גדולה צדקה שמהפכת מדת הדין למדת הרחמים כנ"ל ואין זה נשיאת פנים אלא בדין ומשפט צדק וזה כוונת הפסוק ציון במשפט תפדה ואיך זה אפשר שיהיה במשפט כמדתו. עד מסיים ושביה בצדקה. וזה בצדקה תכונני:

ביאור דברי הרמב"ם הלכות נערה בתולה וז"ל היתה בתולה אסור' על האונס או המפתה אם היתה אחת מחייבי כריתו' או שהיתה מחייבי לאוין אם התרו בו הרי זה לוקה ואינו משלם קנס ואם לא התרו בו הואיל ואינו חייב מלקות הרי זה משלם קנס עכ"ל. והוא כתירוץ דר' יוחנן בכתובות דף ל"ב ע"ב דמשני אמאי דמקשה שם הש"ס ואלו נערות שיש להן קנס הבא על אחותו ורמינהי אלו הן הלוקין ומשני רבי יוחנן כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו ופסק הרמב"ם כר' יוחנן ולא כעולא דמשני כאן באחותו נערה כאן באחותו בוגרת דסבירא ליה דבדאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מולקא לא לקי אף בהתרו בו והוא גמר זה מגזיר' שוה דתחת תחת. ורז"ל האי תחת אינו מיבעי ליה לכדאביי תחת אשר עינה מכלל דאיכא בושת ופגם ועולא נפקא ליה מרבנא והנה הפני יהושע מתרץ בכמה גוונא דברי הרמב"ם דפסק כתירוצי דר' יוחנן שהוא אליביה דאביי והא רבא דהוא בתראי ס"ל כוותיה דעולא. וכן רב אשי דהוא בתרא טפי נמי ס"ל בריש פרק החובל ג"ש דתחת תחת. הנה לכאורה היה נראה בעיני פשוט דמעיקרא לאו קושיא היא דהא אנחנו הרואים דש"ס קא דחיק לפרש אליביה דעולא אפילו תימא באחותו נערה. כמנא זה לא נראה להרמב"ם לחלק כאן באחותו נערה כאן באחותו בוגרת' דסתמא משמע דבנערה איירי ואם נאמר דלשני השינוי דאפילו תימא באחותו נערה כיתומה ומפותה דמחלה דניחא ליה להרמב"ם כדעת הירושלמי שמביא התוספ' דף כ"ט בד"ה ועל אחת אחיו דאמר דמפותה אינו פטור אלא מבושת ופגם אבל קנס אינה יכולה למחול. והדין עמו מוכח הסברא הישרה כי מה שהוא עבור הזיקה יכולה למחול. אבל מה שהתורה קנס אותו וכי בשבילה היה תחלת התיקון אלא התורה קנסו ע"ל מעשה רע שעשה ובאיזה כח תהא בידה למחול שעשה כמ' התוספ' ומיהא בתלמוד דידן משמע דאין לה אפי' קנס דמשני הכא דאלו הלוקין ביתומה ומפותה דאין לה אפילו קנס. ולזה יען כי הוכשר בעיני הרמב"ם דברי הירושלמי לא ניחא קמיה האי שינוי דאפילו תימא באחותו נערה כיתומה ומפותה ולהכרי' הנדין דמפיק' בקושיא זו להיות מוכרח לתירוץ דהפני יהושע. ובדי שלא יסתרו דברי הירושלמי הנ"ל הש"ס שלנו ולהשוותם לדעת אחת כסברת הירושלמי ואעפ"כ הש"ס משני שפיר ביתומה ומפותה. וגם נתרץ דברי רש"י דמפרש בד"ה אלמא קסבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקו' ממונא משלם מילקא לא לקי הוכיח רש"י דסבר עולא כן מדלא אוקי מתניתין דהכא כדלא התרו בו אלא שמע מיניה אף בדאתרו בו דאיכא מלקות סבר עולא ממונא משלם מילקא לא לקי דלכאורה קשה טובי אדרש"י למה לו מדלא משני הא מקירובא גופו דמשני הא כדאה בעליל דסבירא ליה דממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי דהא קאמר כאן באחותו נערה דאיכא ממון אע"ג דאיכא מלקות ממונא משלם ובמשנה דאלו הן הלוקין איכא מלקות משום דליכא ממון דאיירי בבוגרת. ואין לומר דהש"ס מקשה אלמא קא סבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקות משמע לאו דוקא הכא אלא בכל התורה כולה ולכן מפרש רש"י מדלא משני שיהא ראיה לכל התורה הא עז' לא משני מידי דהא המסקנא אלא עולא תחת תחת גמיר מסקנת התוספת בהוכחות מוכיחות דלאו לכל מילי קאמר עולא אלא בהני תלת דגלי בהו קרא: עיין שם דל"ב ע"ב בתוספת בד"ה אלא עולא. ובדל"ג בד"ה ועולא נפקא ליה מדרבא. ועיין מה שכתב הפני יהושע לפרש רש"י בהכרחו לזה בשם בנו שנאין ר' בעריש והובן חן בשפתי צדיק זכרו לברכה וכ"מ אבל הנראה בעיני לתרץ כל אלה בטוב טעם. והוא בתחלה נשים לב על דברי התוספת בד"ה ואי ממונא לקולא דף ל"ב ע"א דמקשה וא"ת איתגורי איתגר שנידון בקלה ומשני התוספ' אם רחמנא אמתוב' של נחבל דנוגו בזה אף דיש סברא לומר דממון קיל ממלקות ואעפ"כ אמרה תורה בחובל בחבירו דממון משלם ולא לקי דמה תועלת יבא להנחבל במלקות של זה וכי בזה ימלא חסרונו בחבלה. הנה הנראה בעיני לסברא ישרה דזה אם רחמנא שייך בהזיקא דחסרון ממון כמו בחובל בחבירו אבל בקנס לא שייך זה וכמו שהעליתי לעיל לחזק דברי הירושלמי הנ"ל וכי מעיקרא נתקן תקנת קנס לטובתה עיקר התקנה היה לקנסהו על מעשה לא טוב שעשה לא שהתורה אמרה כשהוא נותן מגיע הקנס לאביה או לה ביתומה א"כ לא שייך בקנס סברא זו ודחס רחמנא במנא לפי דבריות אלה אם היה הסברא ממונא לקולא הנכון דבקנס ומלקות מילקא לקי ממונא לא משלם

בקושיות

בקושיות התוספת איתגורי איתגר • וכיון שזכינו לזה א״כ יש לדקדק טובא בדברי הש״ס דקאמר ואי ממונא לקולא שכן היתר מכללא בבית דין משמע בלא סברא דהיתר מכלל הוי ילפינן מכ״ש בפירוש הקונטרים • שא אין עוסקין בענין הירושה דעולא דמתרץ משנה דהכא דאיירי מקנס ובקנס לא שייך חס רחמנא כנ״ל וא״כ למה להש״ס האי סברא שכן הותר מכללא אמנם צריכין אנו לפרש הסוגיא דבאמת בלא קנס יש גם כן ממון דהיינו בושת ופגם וצער באנוסה א״כ באלו שייך שפיר תירוצא דתוספת חס רחמנא נמנא לפי סברא דממונא לקולא הוי אמינא דגלף מחובל בחבירו מכח כ״ש בפירוש רש״י נמנא בשהוא לקות נדחין משום ממון דבושת ופגם וצער דשייך בהו חס רחמנא לזאת משלם קנס ג״כ כיון דמלקו אידחי מממון דשייך בהו חס רחמנ׳ לזאת משלם גם קנס ולזה מוכר הש״ס לסבר שכן מכללו היתר בבית דין ולחזק סברא זו עיין בפני יהושע מבב׳ בבא מציעא פרק איזה נשך בסוגיא דרבית קצוצה יצאה בדיינים: היוצא מן הענין דלפי סברא דממון לקולא אי אפשר שיהיה קנס במקום מלקות מחמת קושיות התוספת איתגורי איתגר אלא בדאיכא בושת ופגם דנידחין המלקות מחמת בושת ופגם דבהם שייך חס רחמנא. ולפי זה נוכל לומר דש״ס דידן סבירא ג״כ סברת הירושלמי דקנס אינה יכולה למחול אף שהיא מפותה אלא דעולא סבר סברא זו דממון לקולא ומשום הכי באלו הן הלוקין מילקא לקי וכאן ממונא משלם דחס רחמנא ואם תאמר הא בקנס לא שייך אם רחמנא כנ״ל אבל בבבושת ופגם שייך כנ״ל ואזדא להו המלקות ולהכי משלם אף קנס הגם דלא שייך בקנס חס רחמנא וקאמר הש״ס אפי׳ תימא באחותו נערה וביתומה ומפותה דמחלה הבושת ופגם ולא נשאר רק קנס שאין יכולה למחול כדברי הירושלמי הנ״ל אבל בקנס לבד בשאין בושת ופגם מילקא לקי מקושיות התוספת איתגורי איתגר דבקנס לא שייך חס רחמנא • לזאת לפי דברי אלה היה להרמב״ם לתרץ ג״כ בהאי אפילו תימא דאין בותר דברי הירושלמי כנ״ל דהני בהנהו רבא ורב אשי קאי כשיטתיה דעולא לזאת מוכרח הפני יהושע להירוצו זה נרא׳ בעיני לפרש שזה הכריחו רש״י להוכיח דעולא סבר כל היכא דאיכא ממון ומלקיה ממון משלם מילקא לא לקי מדלא משני כאן בהותרי וכאן בדלא אתרו דאי כפשוטה כהנ״ל מדברי עולא מתרונו לפי המסקנא דאפילו תימא הנ״ל כפי אשר הצעתי בשפה ברורה לא מוכח דעולא סבר בקנס לחודא דהא כפי הנ״ל איכו משלם הנהלא בדאיכא בושת ופגם והש״ס דקאמר הלמא קסבר כל היכא וכו׳ כל דייקא משמע קנס לחודא ג״כ • ומייתי הש״ס מאוכל בחבירו ומסיק הש״ס דליכא למילף. אפילו בדאיכא בושת ופגם שכן ממונא לחודיה ואיכא פירכא שכן חייב בחמשה דברים ואי ממונא לקולא והלמוד מיהא פלגא דהיינו בדאיכא ומסיק דגם זה אי איפשר שכן הותר מכללא בבית דין ודו״ק:

אלה המצות לא תעשה הכלולים בדיבור לא תרצח

א׳ שלא להרוג נפש מישראל
ב׳ שלא לחוס על הרודף
ג׳ שלא ליקח כופר מהמחוייב מיתה
ד׳ שלא להרוג רוצח אלא ע״פ ב״ד
ה׳ שלא יעסקו השרים בדין מדיני נפשות
ו׳ שלא להעניש האונס
ז׳ שלא לרחם על שחייב מיתה
ח׳ שלא להתרשל מהצלות נפש
ט׳ שלא ליקח כופר ממי שמחוייב גלות
י׳ שלא להניח מכשול בביתו
יא שלא להכשיל חבירו בעצה
יב שלא להכות המחוייב מלקות מכת מות
יג שלא להלין התלוי על העץ
יד שלא למנוע מלהחיות העני
ט״ו שלא לאחר שכר עני
ט״ז שלא לתבוע חוב ממי שאין לו
י״ז שלא להלוות ברבית
ח״י שלא ללות ברבית
י״ט שלא להיות עד או ערב בין מלוי ברבית
ך׳ שלא ליקח משכון אלא ע״פ ב״ד
כ״א שלא לעכב משכון שהוא מוכרח ללוה
כ״ב שלא לחבול ריחים ורכב
כ״ג שלא למשכן אלמנה
כ״ד שלא לשלוח עבד עברי ריקם
כ״ה שלא לעבוד בעבד עברי עבוד׳ פרך
כ״ו שלא לעבוד בעבד עברי עבודה בזויה וקשה
כ״ז שלא להניח לגוי שיעבוד עם עברי בפרך
כ״ח שלא למכור עבד עברי על אבן מקח
כ״ט שלא למכור אמה העבריה המכורה לך
ל׳ שלא יגרע לאמה עבריה אם נשאה שאר כסות ועונה
ל״א שלא למכור אשת יפת תואר
ל״ב שלא להתעמר בה
ל״ג שלא להתעלם מאבדת רעהו
ל״ד שלא להניח בהמות חבירו רובץ תחת משאו
ל״ה שלא לחסום שור בדישו
ל״ו שלא לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד
ל״ז שלא ליקח האם על הבנים
ל״ח שלא לזרוע בנחל איתן
ל״ט לא תכלה פאת שדך
מ׳ שלא ליקח עומר השכחה
מ״א לקט קצירך לא תלקט
מ״ב וכרמך לא תעולל
מ״ג ופרט כרמך לא תלקט

אלא

אלה המצות עשה הכלולים בזה הדיבור

א׳ לעשות מעקה לגגו
ב׳ להוציא רוצח נפש בשגגה מעירו לגום
ג׳ לסקול למי שנתחייב
ד׳ לשרוף למי שנתחייב
ה׳ להרוג בסייף למי שנתחייב
ו׳ לחנוק למי שנתחייב
ז׳ לתלות למי שנתחייב
ח׳ לקבור הנהרגין מב״ד
ט׳ לדין דין חובל בחבירו
י׳ ליתן צדקה לאביונים
יא להלות לעני עד שלא יתגלה עניין

יב להשיב המשכן לאיש הישראל
יג להניח פאה משדות ואילנות
יד להניח לקט מקצירו
ט״ו להניח עומר השכחה
טז להניח עוללות מבצירות כרמו
יז להניח מה שיפול מן הענבים
יח להיו׳ השכיר אוכל ממה שיעבו׳ בה
יט ביומו תתן שכרו
ך׳ להשיב אבידה לבעליו
כ״א להעניק עבד עברי
כ״ב לעשות בעבד עברי כדין התורה
כ״ג לפדות אמה העבריה
כ״ד לישא הוא או בנו אמה העברית

כ״ה לעשות בעבד כנעני כדין תורה
כ״ו לנקם רבית מגוי
כז לנגוש הנכרי לפרוע חובו
כ״ח לשחוט בהמה חיה ועוף ואח״כ לאכול
כ״ט לכסות דם חיה ועוף אחר השחיטה
ל׳ לשלוח הקן
ל״א ליתן בכל שנה מחצית השקל כופר נפשו
ל״ב להכין שש ערי מקלט

פרק א׳

הוא שציונו הבורא יתברך שלא להרוג נפש מישראל והוא שנאמר לא תרצח אשר זה הוא כעובד ע״ז אשר אלו הג׳ הם ניתן להנ׳לו בנפשו ע״ז גילוי עריות ושפיכ׳ דמים ולכן ה׳ דברות הראשונות הם כולם הוראות על אמונת יחודו ולהרחיק ע״ז כמו אנכי הוא להאמין בו יתברך · לא יהיה לך אלהים להרחיק התיעוב · וכן לא תשא אזהרה לכבוד שמו הקדוש ולא לזלזל בו להשתמש בו על חנם · וכן שבת הוא הוראה כי הוא היחיד אשר ברא בששת ימי המעשה הכל וביום השביעי שבת וינפש · וכן כבד את אביך ואת אמך יען כי הוא עשך ויכננך מב״ש להקב״ה אשר ג׳ שותפים באדם והרוחני שהוא החיות העיקרי המעמיד הכל על מכונם ממנו הראוי מזה הנזוי לכבדו ביותר וביותר הרי כל אלו על הוראות האמונה ולהרחיק ע״ז אח״כ בא מצוה זו לא תרצח שהוא שפיכות דמים ואח״כ לא תנאף שהוא גילוי עריות והטעם כי כל אלו הם כפירה בו יתברך וברצונו אשר כל כונת עיקר הבריאה היה למען ירבה מין אנושי אשר נתן בו השכל והדיבור מותר אדם מן הבהמה למען יבין גדלו ועוצם מפעליו וחסדיו כי גדולים ורבים ונוראים הם ולספר תהלתו אשר לו דומיה תהלה ולכן היה המצוה ראשונ׳ פרו ורבו להרבות המין והם בעונם אלפו דת והפירו תורה ורוצחים נפש והרי הוא כופר ברצונו יתברך ולכן הוא כדין עובד ע״ז וגם לא תנאף הוא כש״ם דזו הביזוי הוא על אשת איש אשר הוא דומה כאלו כוטל נפשו והרי הוא ממיתו כי שניהם ביחד הם נקראים אדם הרי הוא כוטל פלג גופו ולבד המעתיק בתורה כשהוא מפריד בין הדביקים בין איש לאשה הוא מפריד בין שמו הקדוש ולקמן יתבאר והרי הוא ושמו אחד ולכן הוא ג״כ כדין עובד ע״ז · לבד כמה דברים אשר אכתוב אי״ה גודל הפגם מהניאוף בנגלה ובנסתר הוא כעובד ע״ז ממש · והנה גלוי וידוע המבואר בתורה מצות מיוחדת שקב״ה ציוה לעשות דין ברשעים ובלות ולבער קוצים מן הכרם חמד ולעשות בהם דין ד׳ מיתות ובאבוד רשעים רינה ובכבר

כתבתי בשער א׳ פרק ך׳ שזה הדין הוא באם יכול להציל הנרדף באבר אחד שאין להמיתו ואם עדיין לא הרג יכול הוא להרוג הרודף בעת שרודף להרוג חבירו אפילו אם הנרדף הוא קטן כן הוא ב״מ סנהדרין דע״ב וע״ג וע״ד · אבל אם כבר הרג אין ליחיד להרוג לרוצח אלא ע״פ ב״ד ואם יש גם בזמן הזה רוצח מותר למסרו למלך זה כ״ש מדין שכתב מהר״ש מרוטן באחרג שמותר למסור למלך מי שנוהג בזיופים והמלך מקפיד שמותר למסרו למלך כי יש לחוש ע״ז יבואו אחרים לידי סכנה מכ״ש להניח זה הרוצח שלא יהרג אחרים · וכן כלמד זה מדין מסור המבואר בסימן שפ״ח בטור חו״מ וגם בש״ע שהוא דין אחד עם רוצח וניתן להצילו בנפשו וג״כ דוקא קודם שמסר אבל אח״כ לא כמו כאן וכתבו שם בע״ז דכ״ו אם הוא מוסר לרבים מותר אח״כ ג״כ להרגו לסלק המזיק וכן באפיקורסים ע״ש בש״ם וש״ע ואחרונים שם סעיף יא יב סימן תכ״ה · והנה מי שעשה רציחה כתבו הגאוני׳ שילך בגולה ג׳ שנים מעיר לעיר וישכב עצמו על מפתן בית הכנסת שילכו עליו כל ההולכים לבית הכנסת אבל חלילה לידרך עליו אלא יפסיעו · וכל אלו ג׳ שנים לא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא יגלח שער ראשו וזקנו ולא יכבס בגדיו ולא ירחץ גופו כל ג׳ שנים רצופים אלא יחוף ראשו פעם אחד בחדש וילך יחף · ויקשר ביד ובזרוע שרצח בה ברזל וירבה לבכות על גודל העון ואם יחרפהו אדם ישתק וכל ג׳ שנים הנ״ל לא ילך בטיול ושחוק · ובכלות הג׳ שנים יתענה עוד שנה בה״ב וכל ימיו יהא בהכנעה ובוידוי ובזה ושב ורפא לו · והא״ז כתב אם רוצח לנאת ידי שמים ישלם דמיו ליורשיו · וידוע מאמר הש״ס כי המלבין פני חבירו ברבים רז״ל שומקו ואתי חיוורא אעפ״י שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא · התשובה שיתענה ארבעים יום וילקה בכל יום מלקות · ויתודה כל ימיו · ויבקש ממנו מחילה ברבים · ויגלגל בחרולין מדה כמדה כי כשה פניו חרולים כי הבושת הוא צער גדול לבריות · ע״כ ענשו גדול. הר״ה מונין מדמה דין מסור לבא במחתרת שהוא נידון על שם סוף כמבואר בפרק בן סורר ומורה והנה עונש הרוצח דרשינן בש״ה משעי כתיב נקם ינקם וכתיב חרב נוקמת נקם ברית מה להלן בסייף אף כאן בסייף

מנין המצות להרמב״ם רצ״ח
לסדר הטורים ר״ד

כשייך · ואפילו אם הרג גוסס נמי חייב וכן הוא במסכת שבת פרק השואל המעמיץ עיניו של מת עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים וכמבואר בירושלמי במסכת סנהדרין שלכך נברא אדם יחידי שכל המאבד נפש אחד מישראל כאילו אבד עולם אחד וכל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא כו' הוא בש"ס כנ"ל רמב"ם פרק א' מהלכות רוצח · סמ"ג לאוין סימן ק"ס · סמ"ק סימן פ"א · טור ח"מ תכ"ה · וכנ"ל
יתרו כ' י"ג :

מנין המצות להרמב"ם לאו רצ"ג לסדר התורה תר"ג

פרק ב'

הוא שציונו הבורא יתברך שלא לחוס על הרודף הוא שנאמ' וקצותה את כפה לא תחוס עיניך וכדרבנן דר' יהודה שכל החושב להכות הכאה הממית כנגו והחזיקה במבושיו אשר יתבאר זה הדין אי"ה בהמצוה כתיב וקצות את כפה ודרשינן שם יכול בכפה מנין להרוג את הרודף אף בנפשו שנאמר לא תחוס עיניך ולכן מבואר במסכת אהלות פרק ז' מעוברת שהיא מקשה לילד מותר לחתוך להעובר במעיה בין בסם בין ביד מפני שזה העובר הוא כרודף אחריה ואם הוציא העובר את ראשו ואין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש · ורש"י דמפרש וקצות את כפה ממון הוא כר' יהודה בספרי וכן הוא ברש"י בחומש דהוא פליג ארבנן הנ"ל · והנה טעם מצוה זו להורת אמת כי כאשר זה יחם לבבו לעשות רציחה באדם הישר אזי מבעיר דין הקשה בדינו ואזי כל החיצונים נאחזין ובשאני שופך חימה עליו והוא ניתן לחלק הקליפ' כי זה חלקם ואין צריך שום חמלה עליו שלא לקרב שום חסד בדין העבור ובאשר מגיעה חלקם אזי נהפך מדת הדין למדת הרחמים וזהו לא תחוס עיניך עליו כי בזה ח"ו גורם שהרחמים נהפך לדין והבן כי עמוק עמיק הוא ותורת אמת ואי"ה בסוד ה' ליראיו בזה השער יתבאר בענין כל הד' מיתת ב"ד כו' הוא בש"ס בבא קמא דק"ח · רמב"ם הלכות רוצח פרק א' סמ"ג לאוין סימן קס"ד · סמ"ק סימן ר"ח · טור חו"מ סימן תכ"ה
כי תצא כ"ה י"ב :

מנין המצוה להרמב"ם לאו רצ"ב לסדר התורה מ'

מנין המצוה להרמב"ם לאו רצ"ה לסדר התורה מ"ב

פרק ג'

הוא שציונו הבורא יתברך שלא יקח שום אדם כופר באם שיתן הרוצח לשום אחד מעמינו כל ממון שבעולם להצילו ממיתה אחר שהרג מזיד אפילו שהגואל הדם יסכים בדבר שלא להרגו בעבור הממון שיתן פדיון נפשו · והוא שנאמר ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות · והטעם מבואר בקרא ולא תחניפו את הארץ כי הדם הוא יחניף וכבר ביארתי במצות עגלה ערופה הענין ברור בטעם והוא דכתיב ולארץ לא יכופר וכו' כי אם בדם שפכו עיין בשער א' פכ"א ועוד טעם בדבר כי לכך שהמיתה מוכרחי להיות להמתיק הדינים ולגבור החסד בסוד ימינך ה' נאדרי בכח כי בזה הכח הנעשה מגבור' מכח אל הפועל אזי שופך חמתו בנפש החטאת ותהי נבלתו לחיתו ארץ וזה חלקם ואז נקלט כח הדין הקשה ובכלל בימין להיות חבר אל כל היום ונגד הימין שהוא נוי' חכמה י' עלאה נוא' גובר על השמאל ואזי תתאה גבר ב"כ י' תתאה שבא' שהוא חכמת שלמה וזהו סוד י' של נאדרי וזה ובאבוד רשעים רינה · אבל יש עוד טעם כי הקב"ה עשה שיראה מלפניו ובשנעשה דין ברשעים של נפשות החטאים לא יעשו כמזימתם מאימת הדין.ואם יהא הותר הרצועה ליקח כופר נפשו אזי העולם הפקר אשר נוטעם זה אמרו שזו הציווי להציל הנרדף בנפשו הוא ג"כ מטעם זה שזה הרשע ידמה בנפשו הגם שקב"ה ציוה לנקום דם השפוך היינו דוקא בעדים ובב"ד אבל כשהוא עושה במחשך מעשיהו אין ליחיד להרגו ולא לבית דין כאשר יתבאר אי"ה בלאו המיוחד לזה · לזאת ניתנה מצוה זו שניתן להצילו בנפשו ויראו הרשעים שהדין ניתן גם ליחיד קודם מעשה הרציחה להרגו ובזה ותשקוט הארץ · ועיין בשער א' פרק כ"ו במצות מינוי שופטים בשים דין אזי אין דין וזה עיקר ותורת אמת וזה הלאו הוא בן אחר מעמינו בקטן כגדול בין איש או אשה או ב"ד או שר ושופט והעובר על לאו זה ענשו ופגמו רב ועצום וחרבן העולם כי דורש דמים אותם זכר פן ח"ו יצא כאש חמתו חרב ה' מלאה דם ולא יכופר כי אם בדם שפכו וזה היה סיבת הגלות והריגת הצדיקים ועיין בסוד ה' אל יראיו לשער א' מה שכתבתי בענין מסירות נפש בתיקונו · כו' הוא בש"ס · כתובות דל"ד ב"ק דכ"ח ודפ"ג · סנהדרין דע"ו רמב"ם הלכות רוצח פרק א' ופ"ה · סמ"ג לאוין סימן קס"א ·
אלה מסעי ל"ה ל"א :

פרק ד'

הוא שציונו הבורא יתברך שלא להרוג הרוצח ולא שום חוטא שנרא' ע"פ מעשה שעשה הוא חייב מתורתינו הקדושה מיתה · אעפ"כ אסור להרגו עד שיביאוהו לב"ד ויעידו עליו שני עדים כשרים בפני הב"ד של כ"ג · והוא שנאמר · ולא ימות הרוצח עד עמדו וזה לשון המכילתא הרודף אחר חבירו להרגו או אחר נערה המאורסה והזהירוהו ולא נמנע מלרדוף אעפי' שלא קיבל התראה חייבים אנו להרגו לא הרג הרודף עד שנהרג הנרדף ממנו יכול שיהרגנו משהרג או שנאף ת"ל ולא ימות הרוצח עד עמדו וגו' · ואפילו ראוהו הב"ד הגדול שהרג יהיו כולם עדים אבל ב"ד אחר שידונוהו · וכן עדה שראו אחד שהרג את הנפש יכול יהרגו אותו עד שלא יעמוד אבל ב"ד ת"ל לא ימות הרוצח עד עמדו וגו' עכ"ל וכשבא לב"ד עדה שופטת ועדה מצלת כי חובה על הבית דין לעיין היטב בדין הנדונים למיתה שלא ישפכו ח"ו דם נקי כי מי ששופך דם נקי הן בדינו הן מי שיבא להרוג הרוצח שלא בב"ד הרי הוא בדין רוצח ודינו בנקם ינקם · וזה הטעם שאין העדים יכולים להעשו' ב"ד כנ"ל במכילתא ואפילו ראוהו ב"ד הגדול · כי כיון שהם ראו הרציחה חם לבם בקרבם ואין לבם נוטה בשום צד להפך בזכותו ואפילו בדיני ממונות מבואר בסנהדרין דל"ה ע"א שצריך לעיין היטב וישאו ויתנו עד שיבא לאור משפטו ברור כשמש · וכן כתב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות סנהדרין וכן הטור ח"מ בסימן י"ד מביא המשנה דריש מסכת אבות והוי מתונים בדין ועיין סנהדרין ד"ז ע"ב ויבמות דק"ט ע"ב · דינו לבקר משפט שצריך הדין להיות ברור כבוקר ועשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן ומסלקין השכינה כמבואר ד"ז ע"א שם דכתיב משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר אם כן בדיני ממונות מאנקת אביונים מכ"ש ח"ו בדיני נפשות אשר דמו ודם זרעו נועקים · וגם המעיין בשער א' פרק כ"א יבין וישכיל איך הוא הגורם סילק השכינה בשופך דם נקי · ולכן שנה ושילש הקרא בקפידה על טומאת הארץ כדכתיב ולארץ לא יכופר וגם ולא תחניפו את הארץ כי הדם הוא יחניף את הארץ ולבסוף מסיים ולא תטמאו את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שכן בתוכה כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל

הנה

הנה כמה נראה לנו מקרא במראה ולא בחידות כי השופך דם נקי וכן הדיין כאם אינו מהפך בדין הטיב ושופך דם נקי מסלק השכינה כי אשר אתם יושבים בה משמע דוקא בא"י לזאת חוזר ומפרש לא לבד א"י אשר אני שכן בתוכה אפילו בחוצה כי אלהים נצב בעדת אל ולזה מסיים כי אני ה' שכן בתוך בני ישראל ופשוט הוא ותורת אמת וזה טעם על שאין העדי' יכולין להיות דייני' בדיני נפשות שאין להם יכול לנטות לזכות אבל הב"ד יכולת בידם לעשות משפט מות וכל הדיינים אם הם מכירים שעי' זה יפרץ הדור בפרוצים שהעם פרוצים כמבואר במ' סנהדרין דמ"ו וכן כתב הרמב"ם פרק כ"ד מהלכות סנהדרין וכן הוא בטור ואחרונים סימן ב' בח"מ הנה כל הנ"ל הוא מבואר ברוצח וכן הלאו הנ"ל הוא על כל חייבי מיתה מחטאם כי על כולם נאמר שופך דם האדם באדם דמו ישפך זה דרשינן בהורג בעצמו שלא ע"י שליח אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש זה ההורג את עצמו מיד כל חיה אדרשנו זה המוסר חבירו לפני חיה לטרפו מיד האדם מיד איש אחיו אדרוש את נפש האדם זה השוכר את אחרים להרגו בכולם כתיב הלשון דרישה כנ"ל היינו שדינו מסור לשמים ואעפ"כ אף אם לא ימצאו בדינם שחייב מיתה עכ"פ יש להם לאסרן במצוק על שנים רבים לשבור כח זרוע הרשעים ואם היתה השעה צריכה לכך הרשות בידם להרגו להוראות שעה רק שיראו שיהיה כל מעשיהם לשם שמים כמבואר בקדושין דפ"א ע"א יבמות דצ"ה ע"א מגילה דכ"ה ע"ב ודוקא שהדיין יהא גדול הדור כמבואר בריש פרק הגוזל עצים והב"ח כתב בשם רבינו ירוחם אפילו שלא קבלוהו עליהם ושכן עיקר וטובי העיר דינם כב"ד הגדול לעשות מגדר מילתא כל מה שירנו ושגניהו ג"כ לעת הצורך וזה דוקא שהמחוס ב"ד עליהם עיין בי"ד סימן רכ"ח ובח"מ ב' כז' הוא בש"ס כנ"ל וברמב"ם כנ"ל ובהלכות רוצח ושמירות נפש בנזיקין ובסמ"ג סימן קס"ג מסעי ב':

פרק ה' הוא שציונו הבורא יתברך שלא יעסוק העד בדין מדיני נפשות והוא שנאמר ועד לא יענה בנפש למות ודרשינן במסנהדרין שלא יענה בנפש שהוא למות לא לזכות ולא לחובה והנה הסמ"ג אינו מונה לאו זה ממנין הלאוין כי הוא לפי דעתי כיון שזה בנפש למות משמע שלא יעשה דיין להמיתו וזה נילמד מהמצוה הקוד' וכמבואר במכילתא הנ"ל וכפי הטעם שכתבתי לעיל שהוא אין יכול לנטות לזכותו הנה שהרמב"ם מביא עוד קרא אלא זה שנאמר לא יומת ע"פ עד אחד דלגופא לא אצטרך דכבר נאמר ע"פ שני עדים יקום דבר אלא להורות שלא יהרג במשפט העד אבל הרמב"ן כתב דזה הוא לאו בדיני נפשות באחד רואה הבעל עבירה עובר עבירה מחלון זה ואחד מחלון זה ואין שניהם רואים זה את זה אינם מצטרפין וטעם הסמ"ג ג"כ כהרמב"ן בזה דלא משמע ליה האי קרא ללאו זה אבל מה שהסמ"ג אינו מונה זה ממנין הלאוין כמו הרמב"ן נראה לי דיותר מסתברא ליה דזה קרא אתי למעט דיני נפשות שלא יהא כדיני ממונות בענין הגדה דאנן מסקינן לדינא כר' נתן דאמר במס' סנהדרין ד"ל שומעין דבריו של זה וכשיבא חבירו למחר שומעין את דבריו ומודה ליה ר' יהושע ב"ק כמבואר שם ע"ב וכן הוא ברמב"ם פ"ד מהלכות עדות וכן הוא בש"ע ח"מ סימן ל' סעיף ט' ואם נימא דקאי הקרא אההיא דרמב"ן לא אימעט הגדה כי זה קל יותר מראי' כדאמר ר' יוחנן שם ע"ב לזה הוצרכתי השתא ומה עיקר ראי' בהדי הדדי אמר ר' יהושע בן קרחה לא בעינן הגדה מיבעי נראה דהגדה קל יותר וכן במסכת מכות ד"ו ע"ב על ההיא דאמר רב מנין לעדות מיוחדת שהוא פסולה שנאמר לא יומת ע"פ עד אחד וגו' אלא מאי אחד אחד אחד תניא נמי הכי לא יומת ע"פ עד אחד להביא שנים שרואים אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ואין רואין זה את זה שאין מצטרפין ולא עוד אלא אפילו בזה אחר זה בחלון אחד והנה הרמב"ם מהלכות סהרות פ"ד פסק כן לדינא והנה הרמב"ן למד מזה הסוגי' דמהאי קרא יונא זה ללא תעשה ופסק בדיני ממונות כר' יהושע בן קרחה דהא בתניא נמי הכי ולא עוד דקאמר משמע דדיני נפשות גם זה אימעט מהאי קרא משמע דבדיני ממונות גם זה אחר זה בראי' כשר והוא כההיא נהרדעי דמסקנא שם להלכתא כר' יהושע בן קרחה הלואה אחר הלואה וכן פסק רבינו אלפס וא"כ יקשה על הרמב"ם כיון דהרמב"ם כההאי דרב בעדות מיוחדת א"כ הוא מהאי קרא דלא יומת ע"פ עד אחד וכתניא נמי הכי ואיך כתב בפרק ה' מהלכות עדות כאשר כתב דין מצוה ואזהרה שלא ידבר העד בדין אשר יעיד עליו בדיני נפשות מקרא דעד אחד לא יענה בנפש למות כתב ונכפל הלאו בזה הענין שנאמר לא יומת ע"פ עד אחד הא זה בעינין אעדות מיוחדת עוד קשה כיון דפסק כנ"ל למה לא יחשב עדות מיוחדת ללאו ג' קשה כיון דרב מפרש בדבריו דכל עדות מיוחד' לא נלמד אלא מחמת יתורא כדקאמר מאי אחד אלימא עד אחד מלנש מרישא שמעינן הא אליביהו דרמב"ם אין זה מיותר כי זה בא לכפול הלאו כנ"ל אף הנראה בעיני דהרמב"ם והרמב"ן הם מחולקין באלו השני סברות של תוספתא שם בר"ה תניא נמי הכי אשר בהשקפה ראשונה היה קשה בעיני מאד מאי נפקא מניה בשני הסברות האלו אי משום הא או משום הא מייתי התניא נמי הכי וא"כ התוספת מכריח לשון השני לעיקר וכתב כן נראה

מנין המצות להרמב"ם לאו רצ"א

למשיח עתה כאתי מענין על המכוון כי לפירו' הראשון זה נשמע ממתניתן וכן פסק הרמב"ם ומייתי דזה נשמע מהאי אבל האי קרא לא מיותר להכי דעיקר הוא לכפול צריך להיות לאיזה ענין שנתחדש כמו שכתב הרמב"ם בספריו וזה הוא הדבר שנתחדש ההיא דרב דעדות מיוחדת פסולה ומסיים אלא מאי אחד אחד אחד וכוונתו למעט ההיא דר' נתן הנ"ל לענין הגדה וכ"ש לראי' כההיא דר' יוחנן דאמר להיא דיתב קמי' כנ"ל דראיה מסתבר לפסול יותר מהגדה וכי אומעט הגדה כ"ש לראיה דאימעט בזה אחר זה וניפהדבר דעדות מיוחדת נלמד ממתניתן כפירוש ראשון של תוספת הנ"ל והתניא נמי הכי הוא להראו' הברייתא כמי משמע ליה מהאי קרא עדות מיוחדת אבל לא כשיטת הרב והא ראי' דברייתא מסיים ולא עוד אפילו בזה אחר זה דאלביה דרב לא בענין זה למעט בדיני נפשות דהא רב קאמר דלאו לכל מילי הלכה כר' יהושע בן קרחה אפילו בדיני ממונות א"כ אין סברא דליכשר בדיני נפשות אלא דהברייתא סבירא כההוא דנהרדעי ולכן צריך למעט ג"כ מקרא זה אבל הראיה הוא דנלמד מהאי קרא הגילוי מילתא והקרא אינו לזה אלא לכפול

דזה לסדר התורה מ"א

לכפול הלאו · אבל דעת הרמב״ן דרב קאמר מהאי קרא דמתניתה אין ראיה בלישנא בתרא דתוספתא דתני׳ נמי הכי הוא שזה הקרא עיקר הלימוד מזה ולזה כתב הרמב״ן דזה הוא ממנין הלאוין עדות מיוחדת · אבל זה יקשה לשיטת הרמב״ן לפי סברות ר׳ יוחנן הנ״ל אין לנו מזה הלאו רק למעט זה רואה מחלון זה והיא דר׳ יהושע ב״ק כזה אחר זה כהיא ברייתא אבל למעט בדיני נפשות הגדה ההוא דר׳ נתן מנא לי׳ דהגדה קיל מראיה כסברת ר׳ יוחנן הנ״ל לזה דעת הסמ״ג מסכים לרמב״ם שאין למנות עדות מיוחדת למנין הלאוין אלא שהוא רק גילוי מילתא אחר אחד והכל אימעט בדינא נפשות אבל בזה איני מסכים שזה יהיה לכפול הלאו כנ״ל ובזה מסכים לרמב״ן · והנה זה הדין מבואר בש״ס דאם עד בא אחר שהעיד ואומר יש לו ללמד עליו זכות משתיקין אותו בד״א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות שומעין אבל להמנות דיין אף בדיני ממונות אין עד נעשה דיין דבעינן עדות שיכול להזימה והוא לא יקבל הזמה על עצמו ומטעם זה טריפה שהרג אינו נהרג אלא בהורג בפני ב״ד דבאן או אפשר להיות ע״פ עדים דהא אי אפשר להזימם דיכולין לומר גברא קטילא בעינן למקטל · אבל ע״פ ב״ד נהרג דכתיב וביערת הרע מקרבך · וידוע המבואר בש״ס ופוסקים דבמילי דרבנן עד נעשה דיין ולזאת בקיום שטרות שהוא דרבנן אמרינן עדים החתומים על השטר בנחקרה עדותן בב״ד דין דמי כז׳ בש״ס ורמב״ם כנ״ל ובסמ״ג לאוין עיין בסימן קס״א · ובעשין ק״ט · באלה מסעי · נ״ה ל׳ :

מנין המצות לפרמב״ם לאו רצ״ד לסדר התורה תקע״ג

פרק ו׳ הוא שציונו הבורא יתברך שלא להרוג ושלא לענוש מי שהיה אונס בדבר עבירה אפילו על חילול השם עז׳ אמרו בש״ס במסכת סנהדרין אונס רחמנא פטריה והוא שנאמר ולנערה לא תעשה דבר · אבל זכר הכא על העדוה אין לפטרו בטענת אונס כי אין קישיי של לדעתי ומי שנתחייב האונס פטור ממלקות דבבר שכתבתי הרבה מזה כל שאפשר לעבור על לאו בלא מעשה אעפ״י שעשה מעשה נמי פטור דהלאו הוי לאו שאין בו מעשה וכן כתב הרמב״ם לשורש בין שרשיו בהקדמה לחיבורו · והכא נמי בהאי גוונא אעפ״י שהענישו האונס במעשה יש עונשים בלא מעשה כגון לקנוס שלא לקראותו לתורה בשם חבר או מורינו או שלא לצרפו לדבר שבקדושה על איזה זמן · והנה הרמב״ן איני מונה לאו זה ממנין הלאוין וכתב דאין זה הלאו מניעה אבל הוא שלילות לפטור הנערה המאורסה ולשון הש״ס מורה כדבריו אונס רחמנא פטריה משמע הכתוב בא לפטור ולא לעשות אזהרה מזה · אבל אנו אין לנו אלא תורת משה · תורתו אמת כי יסוד בתורה ובן מצאנו הרבה בשים עונש לוקחין אזהרה מקרא אע״ג דלא אתי להאי ענין גופא ועיין במסכת מכות דיז׳ וי״ח וי״ט ובסנהדרין במקלל אביו ואמו דאזהרתו מאלהים לא תקלל · ועיין לעיל בשער ג׳ פרק ח׳ וכן כתב הרמב״ם בשרשיו כלל לכל הלא תעשה ולכן כיון שהתורה פוטרו הרי בכל עונש שיעשו לו הרי הוא על חנם ואם הרגו על האונס הרי יש לאו לא תרצח שלא להרוג נקי · וזה הוא נקי שהתורה פטריה וכן על ממון יש לאו תגזול · ואם באיזה עונש שיגיעו ביאוש וחרפה הרי הוא בלאו ולא תשא עליו חטא כמבואר לעיל בשער ג׳ פרק י״ד · וזה הוא מכלל הדברים

מנין המצות להרמב״ם לאו רצ״ז לסדר התורה תקכ״ז

דאמרינן התורה אהדריה לאסורא קמא אלא דהרמב״ם אמר ד׳ זהרתו הוא מהכא והכא לענשו מודיעין ומתרין להב״ד או להשופטן באזהרה שידעו שאונס פטור מזה הקרא ולנערה לא תעשה דבר ובמנלא העובר חוזר לאיסור לא תרצח או לא תגזול כנ״ל · וגם אם מענישו בדבר שיש בו עונש ולא אזהרה אזהרתו ג״כ מהכא ודוק כי תורת אמת הוא · וטעם מצוה זו מובן מעצמו כי אל רחום וחנון הוא ושגיאה בה לא מנאכיהו · ואין הקב״ה בא בטרוניא עם בריותיו · והנס שעל השגגות קבע כפרה כאשר כתבו המחקרי אמת במשל שמן הנשפך על בגד לכן אעפ״י שהיה שוגג הכתם נשאר כמו כן הפגם הבא משוגג אעפ״כ נכתם עונו לפני יוצר כל · ואם כן יש לדון גם באונס כן אבל התשובה בדבר כי כבר הקדמתי הרבה בין בנגלה בין בהנסתרו׳ לה׳ אלהינו שאחר כל הדמיונות והמשלים של מי תדמיון אל בי לא אדם של בורא ובעולם הוא מאד הנס שתיקונים ופגמות תלוים במעשינו אמנם כבר הקדמתי בהקדמה בענין תפילה בלא כונה הוא כגוף בלא נשמה וכל תקונינו או ח״ו הפגם הכל תלוי במחשבה ולכן כשאדם מת נעשה חפשי מן המצות כי הוא גוף בלא נשמה כי רוחני תלוי ברוחני ולכן מסקינן נודרין ונשבעין לאנסין עיין לעיל בשער ג׳ פרק ה׳ שנאמר האדם בשבועה פרט לזה שאינו אדם וכי בהמה העושה דבר שהוא באזהר׳ יעשה פגם ולכן בכל השגגות כתיב ונפש כי תחטא דהיינו הרוחני · מה שאין כן בשוגג שהוא עושה בדעתו ובעולם · ומונו על זה הוא חייב שהוא מחויב לעיין בכל עסקיו שלא יצא מידו דבר שאינו מתוקן והבן כי תורת אמת הוא · כז׳ נדרים דכ״ז ב״ק דכ״ח · יבמות פרק הבא על יבמתו סנהדרין דע״ג עז׳ דנ״ד · הרמב״ם הלכות סנהדרין פרק כ׳ · סמ״ג לאוין סימן ר״א · ביקנא כ״ב כ״ו :

פרק ז׳ הוא שציונו הבורא יתברך שלא לרחם על מי שנתחייב מיתה והוא שנא׳ ולא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי וכתב הרמב״ם שלא יאמר אדם גבר זה נהרג ומה תועלת יש בהריגות האחר ונמצא מתרשלין בהריגתו · עז׳ נאמר ובערת דם נקי וכבר הארכתי עיני חכמים בפרק ב׳ מזה השער בטעמים המספיקים גם למצוה זו · וזה הלאו עולה לכל מי שיש בידו לעשות דין ברשעים הן ב״ד או שר ושופט הן טובי העיר אין לרחם בדין ובכל הכתוב בתורה צריך לאסר ולקיים כי המרחם עליו נעשה אכזר על כל העולם עיין בפרק הנ״ל ובמקום שיש דין אין דין והיא השחתת העולם על מעשה העבור שנתמלא דין הקשה ח״ו לשפוך חימה · וגם חרבן על העתיד כי באין דין איש את רעהו חיים בלעו ויתרבה הרוצחים ולא יתיישבו המדינות · וכן מצוה זו באזהרה על כל הקנסות לאו דוקא מיתה כי הדין הוא קיום העולם · והעובר על לאו זה עונשו גדול וקשה אבל אין בו מלקו׳ מפני שהוא לאו שאין בו מעשה וצריך להזהיר מאד על זה כי ההכרח לענוש המחוייבין כפי רשעתם באשר השיג ידם הן בממון או בגוף אף בזמן הזה אם יש יכולות אפילו למגדר מילתא בעונש וקנס מה שאינו מבואר בתורה אם השעה צריכה לכך · שאי אפשר לקיום העם אם אין השבט נטוי על גיו כסילים והעובר על זה בעונש מלקות או ד׳ מיתות ב״ד הוי עובר על לאו ועל עשה · והנה נראיה על הטעם שכתבתי בפרק

ב׳

כ׳ והוא ג״כ טעם לכאן כנ״ל כי אחר הציוי לבער דם נקי מישראל כתיב וטוב לך כי בזה יכבוש רחמיו את כעסו וגתמתקו הדינים ובפרק החובל למהו מכאן כל דיני חובל כחבירו להוציא החמשה דברים הכל לפי המגביים והמתביים וכן לשאר דברים שלא לרחם רק הכל כדין וכאמת וכיוצא ואין רחמים בדין וכזה כל העולם יהיה שקט ושאנן וה׳ הטוב ייטיב לנו. מניה זו כש״ס כנ״ל הרמב״ם פרק א׳ מהלכות רוצח. סמ״ג לאוין ס יגן ר״כ שופטים יט יג:

פרק ח׳ הוא שציונו הבורא יתברך שלא להתרשל מהצלת נפש אחת מישראל כשנראהו בסכנות מות והוא שנאמר לא תעמוד על דם רעיך דהיינו שלא תעמוד במנוחה ויהיה דם רעך נאבד אלא צריך כל אדם עבור חבירו למסור נפשו כמו אדם עושה בשלו בכל מה דאפשר להצילו כמו אם הוא טובע בנהר ואנחנו נדע לשחות ונוכל להצילו או שבא עליו רוצח להרגו ואנחנו יכולין עי׳ ממון לפייסו או בכח לדחות ממנו נזקו ועל מי שאינו עושה כן כלה האזהרה זו וכתב הגהות מיימוני שמחויב להכניס עצמו לספק סכנה וכן אם חבירו אינו אלא בספק סכנה והוא יכול להצילו בלא סכנה וכן הוא בירושלמי כי המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא ועיין זה כמ׳ בסנהדרין דע״ג ע״א והרא״ש כתב בעניןהצלות ממון שהמציל צריך להחזיר לו כל מה שהוציא בהצלתו וזה פשוט וכבר ידוע אשר קדמונינו לקחו מכאן אזהרה למי שכובש עדותו כי גם הפסד ממון הוא ג״כ בכלל אזהרה זו ולכן אם זה בעדותו היה יכול להציל ממונו והוא כובש עדותו הוא ג״כ באזהרה זו וזה לשון הכפרי מנין שאם אתה יודע לו עדות שאין אתה רשאי לשתוק ת״ל לא תעמוד על דם רעיך ומנין שאם ראית אותו טובע בנהר או חיות או לסטים באין עליו שאתה חייב להצילו ת״ל לא תעמוד על דם רעך ומבואר בש״ס בבא מציעא ובסנהדרין כנ״ל וכן כתב הרמב״ה והסמ״ג למסקנא דמייתי קודמין בין בהצלת נפשות בין בהפסד ממון אבל כל זה כמו שהוא בכלל ישראל מבונה לאפוקי שו האפקורסים שכופרים בתורה ובנביאים ימח שמם כמו שנתרבו בעונינו ואלו המוסרים ממון ישראל ביד גוי או שוסים עברות להכעיס כמבואר במסכת סנהדרין כנ״ל וכמסכת עו״ דכ״ג ואלו שמכואדין בכריתא גיטין דס״א וברמב״ם פרק ה׳ מהלכות רוצח ועיין בהגהות כתבא דף קי״ז ע״א והרמב״ם דפ״א מהלכות חובל וכן בפרק ז׳ ובטור חו״מ ספ״א ותכ״ה ותכ״ו וביו״ד קנ״א ומניה זו אגוד בגמילות ואהבת לרעך כמוך וגם שם ביארתי דוקא כשהוא רעך במצות וזה הוא ג״כ לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו ועיין סנהדרין דע״ב והמתאבז נותן כח בעונינו כאלהים אחרים ופוגם באלהים הקדושה אשר התחלתם הוא כאחיזות אלהים דבינה העולה שין ועם הכולל שא׳ וכזה נוכר הא״ם ולכן כתבו שיתענה השוכר שא׳ יום ובכל יום יכבם פניו כדמעות על חיבוה כפש מחמת עבלותו כז׳ בש״ס ורמב״ם כנ״ל וברמב״ם פרק א׳ מהלכות רוצח ובסמ״ג סימן קס״ה סמ״ק סימן ע״ו ובטור ואחרונים כנ״ל קדושים יט טז:

פרק ט׳ הוא שציונו הבורא יתברך שלא ליקח כופר ממי שהרג שוגג שדינו להיות גולה לעיר מקלט כמבואר במצוה המיוחד להגולים והוא שנאמר ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלט לשוב לשבת בארץ אשר פירוש הפסוק זה שלא ליקח ממנו כופר כדי שישוב לשבת בארץ והנה אם יאמר האומר דוקא למי שכבר גלה שלא ליקח כופר כדי שישוב אבל אם עדיין לא גלה יתן להגואל הדם כופר כפש שלא יגלה הותר הרבועה לזאת כתב בלשון לשבת בארץ כי לפי הפשוט לשוב די ולכן כתב לשבת בארץ להורות התורה הקפידה על קדושת הארץ ע״ד ולא יכופר לארץ כנ״ל הנה המדקדקים שמו עיניהם על לישנא דקרא שהיה לכתוב שלא לנוס מאי לנוס והחינוך כתב שהוא פעול כלומר לא תקחו כופר על מי שהוא לנוס לעיר מקלטו ע״ד הפשוט הוא נפרש כמו זא״ת שברש״י בחומש והרי רש״י מדחה לומר שעדיין הוא בביתו שא״כ מאי לשוב אלא הנכון כפירש רש״י ובביתו שלא וגלה הוא כ״ש כסברת הש״ס דמקשה במ׳ מכות די״א ע״ב אביי דאמר טעמ׳ דמתניתין משום דינו מת כהן גדול הרי זה אינו גולה וקאמר אביי טעמא קל וחומר ומה מי שגלה כבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ומקשה הש״ס ודילמא האי דגלה איכפר האי דלא גלה לא וטיא הסברא הנכונה א״כ ס״ס שלא ליקח כופר ממי שלא גלה כבר אמנם להבין הטעם הפשוט הוא כמבואר לעיל פרק ב׳ ברוצח מזיד והוא כדי שלא יתרבו רוצחין וכן ראיתי בהרבה ספרים אבל בעיני נפלא על השוגג לא שייך אלה הדברים כי בשוגג מעשיהו בלא דעת איך שייך סברא זו והנראה בעיני לתירת אמת כי יש לדקדק בקרא לשוב לשבת בארץ מה עניננו לשוב אלכיתו מיבעי ליה. והנה הנראה בעיני כונת הקרא לפרש כמו שכתב החינוך שהוא כמו שהיה פשוט לרש״י בעיניו לפרש כן כי מי הכריח לרש״י לזה וא״ת אלא ודאי הדרך הפשוט הוא כן אלא שלא היה נוחא לרש״י לפרש מחמת לשוב והנראה שהכונה הנכונה בזה לשוב ושיהא ג״כ מרוייק עד מות הכהן דלפי פירוש רש״י עד לא מות הכהן מיבעי ליה והוא כי בזה הדין גלות היורד לעומק הענין וכאשר ביארתי בשער א׳ בענין עגלה ערופה פרק ד׳ א׳ עיקר הקפידה בזה הוא לתקן חטאו כי הקב״ה שוכן בתוכינו אף בזמן שהם טמאים כדכתיב כי אני שוכן בתוך בני ישראל ולכן הקפיד על טומאת הארץ כדי שלא ישכן בתוך טומאה כמפורש בקרא כי הדם הוא יחניף והארץ לא יכופר כי אם בדם שפכו ולא תטמאו את הארץ אשר אתם יושבים בה ואשר אני שוכן בתוכה כי אני ה׳ שוכן בתוך בני ישראל והנה כאן יש לדקדק לכאורה זה אשר אתם יושבים בה הוא מיותר אבל כאשר נעמוד על החקירה זה הוא המפורש בקרא טעמים על לא תקחו כופר זה אינו אלא להיות טעם לשבח על הורג מזיד כי לארץ לא יכופר אלא בדם שפכו לזאת אין תיקון הארץ אלא דם שפכו אבל בזה השוגג שאין לו משפט מות ואין דמו נשפך מה תיקון לארץ להטהר מאחר כבר חנפה הארץ ועוד טומאתה בו והנה העילה על הדעת מטעם שהגלות מכפר העון והוי כמו מיתה זה ודאי טועה דאם זה היה תיקון הארץ למה אם מת בערי מקלט שם תהא קבורתו כמבואר במסכת מכות י״א ע״ב הרי כבר נתכפר בהגלות ואם כל ימי חיו אינו יכול לחזור כי מחוסר העון אין כפרה מגלות אלא בגלות כל ימי חיו אמנם כשכבר

למנין המצות להרמב״ם לאו רצ״ז לסדר התורה רמ״ד

למנין המצות להרמב״ם לאו רצ״ו לסדר התורה מ״ג

לא מגלות למה אינו להחזיר על קברת אבותיו. וגם אמר אביי שב נקטינן נגמר דינו ומת מוליכין עצמותיו לשם דכתיב לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן ואיזה ישיבה בארץ הוי אומר זו קבורה וכו' סלקא דעתא שהוא משום כפרה שהוא גולה דיש לו שפיכות דמים לאחר מיתה אשר לא יכופ' לארץ כי אם בדם שופכו כתי' אבל הקורת אמת הוא שאין תיקון טהרת ארץ אלא בדם שופכו וזה היה כונת העגלה ערופה באשר ביארתי כל ענינה בפרק הנ"ל אשר הקב"ה מצא טהרה לארץ כמו כל ענינים של קרבנות שהבהמה תהיה תמורת האדם וזה כשלא נודע מי הכהו אבל בנודע בדם שופכו כתיב ציוה הקב"ה מרוב קדושתו וטהרתו ומרוב אהבתו אותנו וחפץ בנו שנהיה דבוקים בו ולהיות דבוק במדותיו וכמו שנאמר הרבה אזהרות כמו והיה מחניך קדוש וכמו והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני וכמו כן כמה אזהרו' להזהר מכל טומאה נמצא אנחנו מצד עצמינו מחוייבים לעיין על טהרת הארץ לבד מה שהקב"ה שוכן בארץ אלא אנחנו אשר ציוה האל נורא מאד להיות תמיד בטהרה צריכין להזהר בכל האפשרי לטהר הארץ מטומאתה ומכ"ש מצד הקב"ה וכ"ש השוכן בארץ נמצא אנחנו מוזהרים מב' טעמים על טהרת הארץ. עתה ע"פ הצעה זו יאיר אור תורה לאמיתה מהמקראי' קודש אלה כי יש לעיין עוד מה שיש לדקדק בקרא זה. ולא תטמאו והרגומו ולא תחניפו את הארץ אשר אתם יושבים בה׃ שזהו אזהרה לשנים על ולא תקחו כופר כי באם יקחו כופר הם מחניפין הארץ הלא כבר חנפה ארץ בדם אשר שפך שם ואם לוקחים כופר אין אנו מטהרין הארץ הכל גם כן אינם מטמאין מחדש. עוד קשה מה זה הכפל ביון דכתי' אשר אני שוכן בתוכה למה לי תו כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל אבל לפי דברי הנ"ל נדרש כל קיץ במקר' קודש לאמיתו עליו אין להוסי' וממנו אין לגרוע׃ הנה כבר הארתי עיני חכמי' שאנו צריכין להזה' מטומא' הארץ משני טעמים מטעם שהקב"ה שוכן בארץ. וגם שאנחנו מצד עצמינו מוזהרים על הטהרה. והנה אחר כיף כל כיף הכל הולך למקום אחד כי מאיזה טעם אנחנו מצד עצמינו מוזהרים על הטומאה והוא מטעם שכתבתי בהוכחת מוסר לשער ראשון אשר הבאתי בשם דברי בעל עקידת יצחק ז"לה כי הוא מפרש ונתתי משכני בתוכם היינו שהקב"ה בעצמו ובכבודו שוכן בתוך עצמיותינו ע"ד כי חלק ה' עמו והנשמה יש לה התחברות בו יתברך בעצמותו עד שהוא שוכן בתוכינו ממש לכן המטמא עצמו את מקדש ה' טמא וכו' ח"ו. ויען כי אנחנו אחוזים ודבוקים בו יתברך ולכן הרבה כתבתי מזה שהוא ית' מקפיד על ענינינו להיות דבוקים בו ובמדותיו ולהיות באחדות כמו שהוא אחד יחיד ומיוחד כן נהיה אנחנו דבוקים באחדותו יתברך ע"ד אתה אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד ולהיות אחד משגיח על חבירו הן בדברים הנוגעים לגופו כגון לשמרו מכל היזק ולהחיותו ולהצילו מכל מאשר יתבאר בשער זה ולהנוגע לנשמתו גם כן כאשר ביארתי בשער א' ללמדו ולהוכיחו ולשלוח כל טמא חוץ למחנה כדי שיהא מחנך קדוש כי חטא וטומאה של אחד נוגע לכולם. וכן לאחדותו יתברך לזה ציוה הקב"ה וביערת הרע מקרבך והיה מחניך קדוש ולנו מצווי' מזה שהוא מצד עצמינו וכן שעי' זה נוגע בו יתברך כנ"ל

לבער הרע. וכזה הוא תיקון שאנחנו נשארים בקדושה ובטהרה לזאת היה כוונת התורה יתברך למזיד לבער הרע במיתה ולשוגג שאין בו משפט מות במה אנחנו מבערים הרע אמר הוא יתברך להיות גולה בזה אנחנו מבערים הרע ואפילו אם מת לאחר שנגמר דינו קודם שגלה׃ אשר כבר כתבתי הרבה בשער א' וב' בענין טומאת כהנים למת שהטומאה נוגע בקרובים וכן בכל ישראל מצד האחדות. ואנו אין לנו רק לבער הרע מקרבינו לזאת נקטינן באביי הנ"ל אף לאחר מיתה צריך לבער הרע. אבל כל זה לא יועיל בשוגג למד בפני אשר אנחנו מצווים על טהרת ארץ אשר הוא יתברך בעצמו שוכן בארץ בזה הגלות תיקנת את עצמו והארץ לא תיקנת. כי לארץ לא יכופר אלא בדם שופכו אם אנחנו נקיים במה ששלחנו אותו להיות גולה לבער הרע שאנחנו ישארו בטהרה ולא יהא הטומאה נוגעת בכולנו וא"ב אנחנו כולם מטמאים הארץ בכל יום וזה נתקן בגלות אבל מה נעשה לטהר הארץ למשכן כבודו הגדול מצא הוא יתברך מחסדיו ומחכמתו בתמימה והשלימה שמצד אשר אנחנו כולנו בני אחד גוי אחד בארץ כמו שטומאת אחד נוגע לכולם כן קדושת אחד ומיתתו יכפר לכולם ומצא עם לכבו. הצדיק והקדוש שבכולם הוא הכהן הגדול מאחיו מיתתו יכפר אשר כבר כתבתי וא"ה בהוכחת מוסר קודם שער ז' יתבאר ביותר שמיתת הצדיק הוא דוגמת הקרבן ע"ש ומצא נחת. אבל בדם שופכו כעינין מצא בחכמתו סיבה לכהן גדול להיות הוא דם שופכו כמאמר הש"ס בש' דנקטה מאי הוי ליה למיעבד ומפרש רש"י מאי הוי ליה להאי כהן למיעבד מאחר שעדיין לא היה כהן גדול כשהרגוהו למה הוא נענש. ומשני היה לו לבקש רחמים שיגמור דינו לזכות ולא ביקש. לכן אם הכהן גדול במיתתו נחשב דם שופכו ונתכפר הדם אזי שקטה הארץ וגם הוא נתכפר ונטהר ולכן כתיב ואחר מות הכהן הגדול ישוב הרוצח וחוזר לשררתו כמבואר בש"ס ורמב"ם ובמ"נ להלכתא והוא כי עתה כבואו מזוקק אין בו מפני הגדרים הנ"ל לא הנוגע לעצמינו מהאחדות כנ"ל ולא להארץ מגידו יתברך כי טהור הוא ולכן מסקינן בההיא ברייתא הנה מת קודם שמת כהן גדול׃ היינו בעיר מקלט. ואח"כ מת כהן גדול מוליכין עצמותיו על קברי אבותיו דכתיב הרוצח ישוב אל ארץ אחוזתו איזה ישיבה שהיא בארץ אחוזתו הוי אומר זו קבורה ובארץ פרושו בקרקע הארץ. והנה נחזור על הכתובים שני ענייני אזהרה עלינו לטהרת הארץ אחד לבער הרע שלא יגע הטומאה בכולנו ונוסף טומאה על טומאת הארץ בכל יום אשר בעוד הרע בקרבינו אזי כולנו טמאים וגם הטומאה נוגעת בו יתברך הוא מטומאתינו כשנים אחד שהוא יתברך שוכן בתוכינו ממש כמוזכר בעל עקידה הנ"ל וגם אנחנו מטמאים הארץ אשר הוא שוכן בתוך הארץ. ולזה במזיד בידינו לתקן בדם שופכו. ובשוגג אין בידינו לתקן אלא שילך לגולה אבל בזה אנחנו נקיים כי בגולה אנחנו מבערים הרע ויוצאים ידי כל הג' אופנים הנ"ל שלא יגע הטומאה בנו אשר אנחנו מצוים על הטהרה. הב' להנוגע בו יתברך מצד שהוא שוכן בנו ממש. הג' להנוגע שבטומאתינו אנחנו מטמאים הארץ אשר הוא יתברך שוכן בתוכה. הנה גם טומאה הנוגע לנגד כבודו יתברך שלא מידנו אלא מהטומאה ישיבה אשר כבר

שנפשו אדון כדם שפך ולארץ לא יכופר אלא בדם שפכו מנא הוא יתברך תיקון מיתת הכהן הגדול · עוד בעיין בעינא פקיחא בי לכאורה זה הפסוק ולא תטמאו לגמרי מיותר כי כל זה הוא בפסוק הקודם ולא תחניפו את הארץ · אבל ככל דברים שנאמרים בזה באמת וצדק כל אחד על מקומו יבא בשלום והנה כל שמיתת הכהן מועיל דוקא במת אחר שנגמר דינו אפי' שעדיין לא גלה כיון שנגמר הדין אזי הכהן מוכן לכפר והארץ יכופר בדם שפכו כנ"ל והוא נ"כ יתכפר להיות טהור ובזה כולנו טהורים ואין כאן שום רע לבער הרע מקרבינו וכן אם מת אחר שנגמ' הדין אין צריכין להוליך עצמותיו לשם כההיא דקטילין דשכיי כיון שהכהן מת קודם למיתתו · אבל אם מת הכהן קודם שנגמר דינו אין מועיל לו ולא לארץ כיון שעדיין לא נתחייב איך יכפר אעפ"י שהוא כבר הרג שאין שם כפרה של אלא על חייב ועיין בתוספת שם בד"ה אמר אביי · והנה צריך להבין דברי התוס' הנ"ל ע"פ דברי הנ"ל הנה מה זה בכין לענין במת אחר שיגמר דינו א"כ להיות גולה ומה זה הוא לתיקון מה שנוגע בגו כי עוד טומאתו בו אף שהארץ נטהרה ונתכפרה בדם שפכו שהוא הכהן והטעם שהיה לו להתפלל או שלא יארע תקלה כמבואר או שיכא לנדק דינו אמנם עליו לא ביפר כנ"ל והוי כניה קודם הגמר דין כדברי תוספת הנ"ל לענין הטמע לג' אופני הטומאה הנזרם בהיותו בתוכינו ומחוייבים לבער הרע שילך לגולה וכן לשלח עצמותיו באם מת לשם וכן לא ישוב לעולם לארץ אחוזתו לא בחיו ולא לאלון עצמותיו להשיבו לארץ אחוזתו בקבורת אבותיו כמנא בשבועלים כופר לנוס הן שלא ינוס או אם גם שיחזור אינם גורמים כבי האי גוונא דמת כהן גדול קודם שנגמר דינו אלא הטומאה הבאה מגידנו הן מגר שאנחנו בענינינו מכוים על הטהרה ועי' הטומאה נוגע לכולם כנ"ל · הן מגר מה שהוא יתברך שוכן בתוכינו ובזה את מקדש ה' טימא · הן שאנחנו מטמאים בהיות כולנו טמאים ומחמתו אשר ה' שוכן בתוכה · אבל ולא תחניפו לא שייך בזה אף אם לא יגלה הארץ כבר נתכפרה במיתת הכהן כנ"ל דלא שייך שברית התוספת הנ"ל אלא לענין שם תהיה קבורתו כמבואר במשנה ובזה יתפרש כל הפסוקי' האלה התורה הזהירה לנו שלא ליקח כופר לנפש רוצח מזיד כי מות יומת וגם לא תקחו כופר לנוס על זה ענין כיסה לא תקחו כופר בין שעדיין לא נס ובין שנס שיחזור כי באם לא היה הגזירה זו כהי דבכופר יכול לפטור מיד הגואל הדם אבל זה לא יועיל לו לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן כי אופני הטומאה בזה לא נתקנו הגם שגואלי הדם ישכיתו אבל עוד טומאתו בו הן בנוגע לנו ולה' ארוכינו תלירנו ומגד הארץ אשר לא יכופר אלא בדם שפכו וכיון שנגמר דינו להיות גולה אי אפשר לשוב להקידו הראשון שיהיה לו היתר לשבת בארץ עד מות הכהן וגם לטהרת הארץ ולא תחניפו את הארץ · וזהו ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו הגם כי זה בידכם אמנם זה לא יועיל שישוב להתידו לשבת בארץ דייקי עד מות הכהן והוא מוכרח לגלות ולמיתת הכהן וכן המזיד הנ"ל משני טעמים ועל הראשון שהוא טומאת הארץ עודם אשר כבר נשפך אתר ולא תחניפו אשר לארץ לא יכופר אלא בדם שפכו ולזה ההכרח להמית המזיד וגם למיתת הכהן · וגם שם בכה מת הכהן אמנם על מזיד אינו מכפר וגם שם שוגג ומת קודם שנגמר דינו הגם שהארץ יכופר כנ"ל אבל ולא תטמא את הארץ ובתרגום ולא תסאבון כי אם אתה אינו ממית המזיד וגם השוגג באם לא ילך בגולה אתם מקבלים טומאה ממנו ובכל עת ורגע אתם מוסיפין טומאה לארץ מחמתכם וגם לעצמיכם אשר אתם צריכין להיות בטהרה וזהו אשר אתם יושבים בה אתם צריכין להיות בטהרה וגם הארץ מחמת אני שוכן בתוכה · ומטעם השלישי צריכין אתם להיות טהורים כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל בתוך דייקא ע"ד בעל העקידה הנ"ל עתה ידידי בין תבין את אשר לפניך דוק ותשכח כי תורת אמת הוא והוא טעם מספיק על מצוה זו · וזהו הטעם למצוה זו · עוד יש טעם בזה כמבואר לעיל בטעמים של מזיד שהרג עיין לעיל פרק ג' מזהר שער · עוד יש טעם כי לא אל חפץ רשע הוא וגם אינו חפץ במות הרשע ולזאת קדמה התשובה לבריאה להקדים רפיה למכה ומצא בחכמתו תיקון להורג שוגג להיות גולה והטעם יתבאר אי"ה בהמצוה המיוחד לזה אשר כבר העמיקו הגאונים אשר בארץ המה בענין איך זה הדבר באפשרי להתכפר בתשובה על נפש אשר חלף עבר ולא יכופר לאדם כי אם בדם שפכו כתיב והשכל מחייב בשוגג כמזיד ענין אחד להם כי מה לי שוגג או מזיד וכי בתשובתו יחייהו אבל כבר כתבתי שהוא יתברך וכל מדותיו וחסדיו הגדולים והעצומים כולם נעלמים מעין כל חי ולך דומיה תהלה ולקמן אי"ה יתבאר כפי אשר חננו מחסדיו העצומים האלה · ואם זה עשה מחכמתו ומחסדו שלזה ההורג שוגג יכופר בגלות ולא בענין אחר יהיה מאיזה טעם שיהיה והנעלם הענין פוגם למעלה אשר זה מצא לתיקונו וגם הרע לחוטא זה כי הנפש החוטאת במה יתכפר והכן כי תורת אמת הוא · כן הוא במסכת כתובות דל"ר · בבא קמא דכ"ח ודפ"ג · סנהדרין דט"ו רמב"ם מהלכות רוצח פ"א ופ"ה · סמ"ג לאוין קס"ב ·
אלה מסעי · ל"ה ל"ב:

פרק י' הוא שנצטוו הבורא יתברך שלא להניח מכשול בביתו אשר באפשרי שיכשל בו חבירו כדי להמית או שיזוק בו והוא שנאמר ולא תשים דמים בביתך ענין המצוה זו כל הגורם מיתה או נזק לחבירו הרי לשנים כאלו הזיקו בידים ולכן מבואר בכמה משניות אעפ"י שגרמא בנזיקין פטור בדיני אדם הרי הוא חייב בדיני שמים ויען כי יקר בעיני ה' המיתה לחסידיו לזאת ציוה לנו מצוה זו להסיר כל המכשולות והעובר על זה אעפ"י שעדיין לא בא שום היזק עובר על לאו זה כי הוא ב"הוכ"ם הרוא' את הכולר ובהסית דב"ק שקילא טיבותך ושדי אחיזרא בבר נר ולד עיין בגמ' ב"ק דט"ו ומ"ו כתובות דמ"א ברכות דל"ג ע"ב וכל מה שאדם מוזהר על עצמו לשמור שנאמר השמר לך ושמור נפשך הוא מוזהר על חבירו כמו משקים מגולים המבואר פ"א דתרומות משנה ד' ועו"ד ל' ול"ה בתוספת ומכשר ודג המבואר בפסחים דע"ו ומזיעת אדם המבואר בירושלמי במ' תרומות שם ובן ליתן לחבירו ממשקים שעמד תחת המיטה שרוח רעה שורה עליהם כמבואר בברייתא פסחים דקי"ב או ליכנוס סכין בתוך אתרוג או כגון שלא יפול אדם על חורה זיגיית כמבואר בירושלמי שם · ועיין ברי"ף ור"ן ורא"ש פרק ב' דע"ז וכן אלו הדברים

מנין המצות להרמב"ם רצ"ו
לסדר התורה תקס"ז

אשר

אשר יתבארו אי"ה לקמן במצות עשיות מעקה מי שאינו עושה כן עובר על מצוה עשה ועל לא תעשה ועיין בטור ואחרונים ביו"ד סימן קי"ו ובח"מ סימן תכ"ו וברמ"בם פרק י"ב מהלכות רוצח הכלל וטעם העולה ממצוה זו צריך אדם להעריך ולהנור כדעתו דעלך סאני לחברך לא תעבוד וכמבואר בסוטה דנ"ו ע"כ וכל שאינו עושה לוייה לחבירו כאלו שופך דמים עיין ש"ס כנ"ל וכופים על לויה כמו שכופין על צדקה וב"ד היו מתקני שלוחים ללות אדם העובר ממקום למקום ואם נתעצלו בדבר זה מעלה עליהם כאלו שופך דמים עיין ש"ס כנ"ל ומזה יבין האדם ישר כמה צריך נעיין שלא יבא ח"ו היזק לחבירו וכל הנזהר בשמירות חבירו ה' ישמרהו ויחייהו בש"ס ופוסקי' כנ"ל סמ"ג קס"ז כי תצא ד' ב"ח:

מנין המצות להרמב"ם לאו רצ"ז לסדר התורה ר"מ

פרק י"א הוא שצונו הבורא יתברך שלא להכשיל חבירו בעיצה כמבואר בש"ס הבא ליטול עיצה תן לו עיצה הגונה והוא שנאמר לפני עור לא תתן מכשול וזה הוא בין הנוגע לגופו ובין לנכסיו ובדבר איסור כמבואר בש"ס הן בדבר שחבירו אינו יודע אם הוא איסור או שהוא ממציא לחבירו זה הדבר האסור אשר בלעדו לא היה ביכולת חבירו לעשות זה האיסור אף אם היה רוצה הכל נכלל בלאו זה והוא המבואר בע"ז ד"ו וד"כב אלו דברים האסורין למכור לגוים ובמ' חולין ד"ז ובפרק גיד הנשה ובפסחים ד"כב שלא אדם ירך לנכרי מפני שמקומו ניכר הא אינו ניכר אסור שמא יאכלנו לישראל וכן במסכת כלאים שלא ימכור לגוי בגד שאבד בו כלאים שלא ימכרנו לישראל גם כמב ואר בע"ז ובפסחים כנ"ל ומיין שלא יושט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ה"ל לפני עור לא תתן מכשול וכן מסקינן גם למשומדים ועיין מועד קטן ד"ה וד"ט ונדרים דס"ה קדושין ד"לב בבא מציעא דע"ה וד"כ נדה דנ"ז כל אלו הטעמים בהם כמו בפרק הקודם ובסרמב"ם במקומות הנ"ל ובסמ"ג לאוין קס"ח קדושים יט י"ד:

מנין המצות להרמב"ם לאו ש' לסדר התורה ה"ר

פרק י"ב הוא שצונו הבורא יתברך שלא להכות המחויב מלקות מכת מות והוא שנאמר ארבעים יכנו לא יוסף פן יוסף וכו' ומבואר במשנה ובש"ס דלאו דוקא שלא יוסף אפילו אלו הל"ט שלוקין אומדין אותו עד שלים ולא פחות ויותר משלים והאומד צריך לשיות הראוי להשתלש ואם עמדוהו ד' לוקין אח' ולא כ"א אף אם לפי אומדנא אינו יכול לסבול אלא י"א מכות נפטר בזה ואם משלקו אמרו יכול לקבל ארבעי' פטור דף כ"ב משנה ונמורא שם וד"כג מכות וכהרנו דרב ששת דמתני דלא ליקשי מברייתא דקתני אפילו לא לקה ומתני' לחלק בין אמדוהו ליומי ובין למחר וליומי אחר וכפירוש התוספת שם וכ"ר יהודה בברייתא מסקינן להלכתא חסורי מרע ויתירי לא וכן הוא בספרי אין לי אלא שמוסף על הארבעים מנין על כל אומד שאמדוהו בית דין ת"ל לא יוסף פן יוסף וכן הוא בברייתא שם ו' ומסקינן לדינא כברשה דשי' בברייתא בשם דבוקי"ז ואפי' מכה אחת אסור לא דוקא ל"ט ואפילו האחת הוא מן ארבעים דקרא דכתיב ארבעים יכנו אבל כיון דכתיב במספר ארבעים משמע ל"ט שהוא הראוי לומר אחריו המספר ארבעים וכן הוא במשנה אבל לדעת הרמ"בם שכתב פרק ט"ז מהלכות סנהדרין דהא דנרעינן אחת מן הרבעים הוא משום מינדר מילתא כדי שלא יבא לידי לא יוסף

אליביה לא יתכן בילבת הש"ס בשם רבותיו שכתב מונטה שתי מכות לו אחת דמשמע דאם מת מן אחת שהוסיף ג"כ חייב הא אליביה בדין הורה הכהו ארבעים והרמ"בם פסק שם כהדיה כהאי גרסא וצריך לומר אליביה האי אחת אחר ארבעים וגם נתקלקל בריעי האיש והשה במים משהגביה ידו להכותו מכה דהשונה פטור שנאמר ונקלה אחיך כיון שנקלה הרי הוא אחיך נפסק הרצועה בשניה ג"כ פטור רן מכ"ד אחר שכפתוהו פטור ואוהי רצועה שמכה בו צריך להיות של עגל שתים שהן ארבע שתים כפול לשתים ואם הוסיף לו רצועה ומת חייב ובכל הני חיובים הוא חייב גלות הכל שם כנ"ל ובסמג עשין ק"ה ועיין בתוספת דל"ג כריתות ד"א ב"ק דל"ב שבועו' דל"ו ומבואר דה"ה הכוהו או יותר מן האומד או יותר מארבעים או ברצועה יתירה או אחר שנקלה ולא מת עבר על לאו וכן בכל אדם המכה חבירו והוא ק"ו גם זה שנתנה התורה רשות להכותו צוה התורה בלאו שלא להכותו יותר מכדי רשעתו ק"ו לשאר כל אדם ואם הכהו הכאה שאין בו שוה פרוטה לוקה ואם יש בהכאה שוה פרוטה משקינן כדי רשעתי משום רשעה אחת מחייב ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות ובפירוש ריבתה תורה להשלומין ומשלם ומילקא לא לקי ואם אמדוהו לקבל ארבעי' ומת תוך ארבעים פטור כן הוא בש"ס שם וכרמ"בם ואלפס וטור ואחרונ"ים וכן המייסר בנו או רב לתלמידו אף אם יותר מארבעים כדאיתא בש"ס שם מה הטיב' ענים רשות אף כל רשות יצא האב הרודה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד עיין פרק אלו הן הגולין: ואע"ג דבמסכת בבא בתרא דכ"א דלא יכה הרב לתלמידו לא בשוטים ולא במקל ולא שום מכה אכזרי אלא ברצועה קטנה וכן במ"ק דט"ז ע"ב: עירובין דנ"ד ע"ב דלא יכעוס וכאכות ולא הקפדן מלמד: כל זה הוא שלא הבינו הדבר מפני עומקו: או שהם קצרי דעת צריך להבינם ולחזור כמה פעמים אבל אם הם מתרשלים מן התורה ומתרפים חייב לכעוס ולרודן בכל האפשרי כמבואר בתוספות דק"ג זרוק מרה בתלמידים והמכה חבירו יש חרם קדמוני עליו וצריך ג' להתירו כן כ' מהר"ם מרוזנבורג וכתב הסמ"ע ואין צריך לנדותו עתה מחרם כי הוא מנודה כנ"ל אבל המבקש ומתחרט ורוצה להתכפר מתירין לו אעפי' שהמוכה לא נתרצה ובלבד שיקבל עליו להענש מפי ב"ד בכל מה שידנו: ושמכה אשתו מבואר בס"ע אבן העזר ומבואר בס"ע שם סימן קנ"ד סעיף ג' בהגה"ה: ומהר"ו כתב דעונש יותר גדול מהמכה חבירו והוא מובן כי חבירו אם אינו מכבדו אין קפידה אבל אשה צריך לכבדה יותר מגופו והמכבד אשתו בברכה מנוי' בכיתן וח"ו בהפלתה הוא ההיפוך אשר בש"ס כמה אזהרות להיזהר באונאה אשה מחוך שדמעתה מצויה: הנה טעם לא תעשה זו הוא על אחרים פשוט כי כל נפש מישראל יקר מאד בעיניו ואב אחד לכולנו וכמו שאב מקפיד על הכאת בנו חנם אם לא ליסרו כן ה' אלהינו עלינו: וגם להלקה בב"ד אשר זה מנא הוא יתברך מרוב רחמיו לטהרו נפשו ולכפרה עם הוידוי והחרטה והקריאה כמבואר במשנה וברייתא במכות דהנ"ל וכיון שנקלה הרי היא כאחיך ועל הכאה אחת יש קפידה: וגם הכאה הוא הוראה על העדר קיום המצוה כל והבנת לרעיך כמוך וגם על

שלא דלא תשנא אחיך בלבבך כי האוהב חבירו כנפשו
מקפיד על צערו בהכאה ועל בשתו כאשר ביארתי בשע'
א' פרק כ"ו ומכ"ש אם ח"ו במיתו בהכאה ואפי' במקום
שהתורה התירה להכותו לא היה בזה רק לרחם על נפש
החוטאת דהא אפילו חייבי כריתות שלקו נפטרין מידי
כריתתן והוא מהחסדים הגדולים ונוראים יתברך שמו
לנצח כי רוצה בתשובה הוא ואין חפץ במיתת הרשעים
ונפשו היקר ילך לשאול ואבדון ח"ו וכבר כתבתי
בהקדמה שטעם למה דוקא ל"ט מכות ואלה בסוד ס'
ליראיו לזה הטעם יתבאר יותר במנא בהכאה אחת יותר
על דין כאמור בקרא אשר כתבתי הרבה מזה מדברי
הנודרים שהבאתי בשער א' פרק כ"ו כי במקום שיש דין
אז אין דין וזה ברשעו ימיר הדין ועיין מה שכתבתי
בשער א' פרק ל' ובמניס להלקות המחוייב המירה על
כוונת התורה בהלקות האלה לא היה לעונש על העבור
בלבד רק הלה לנקותו ועל העתיד שיקח מוסר ולכן
כתיב יסר בניך כי יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשך
כי יש תקוה הוא על העתיד וגם לשון יסר מורה על
תכלית הכאה יסרב על כן ירדתו דלהכה כדכתיב
חושך שבטו שונא בנו : ואל המיתו אל תשא נפשך
השפטים והדרוש הב נאדיר בזה אזהרה שלא להמיתו
בהכאה מורה דכה רבה וגב יתפרש אל תשא נפשך
שלא יעלה על דעתך כי כוונת התורה הוא להמיתו
אדרבא כוונת התורה בזה בדי לנקותו ולהחיותו חיי
עולם כן בש"ס יפיסרים בנ"ל ודסור יו"ד והאחרונים
סימן רמ"ו ובח"מ סימן ה"ך וסכ"א · ובספר עזר
סי' קנ"ד · כי תצא כ"ה ג' :

פרק יג

הוא שנוגו התורה יתברך שלא לעזוב
התלוי להלין על העץ והוא שנאמר לא
תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא. והנה
טעם הדבר מבואר בקרא כי קללת אלהים תלוי ·
ומפרש המשנה בלועז מפני מה זה תלוי מפני שבירך
את השם ונמצא שם שמים מתחלל · ת"ו ע"א במסכת
סנהדרין ופירש רש"י שמזכירין שזה ברכו · ובוונת דש"י
הוא ע"ד שכתבתי הלאו דחילל השם שנקרא אלהי ישראל
אשר קידוש השם הוא ע"ד ישראל אשר בך אתפאר ·
וחילל השם ע"ד ויחללו את שם קדשי באמור להם עם
ה' אלה ומארצו יצאו כמבואר בברכה יומא דפ"ו ע"א
ועיין בשער ב' פרק מ"א כי תורת אמת הוא · עוד
נוכל לפרש ע"ד ושם אלהים אחרים לא תזכירו ומסקינן
דאפילו במחשבה אסור אפי' שלא לעבדה רק ההירהור
בהם הוא שונאת המחשב'כן הדבר הזה והבן ונתבאר
גם בירושלמי · ולא זו בלבד אמרו אלא כל המלין את
מתו עובר בלא תעשה וכדאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון
בן יוחאי שם ע"ב · שנאמר כי קבור תקברנו מרבוי
ילפינן והנה לפי הדין דהאי לאו האי אמלין מתו נ"כ
צריך להבין ביפא דקרא כי קללת אלהים תלוי דיתפרש
ג"כ אכל המתים דהא קרא איירי בהון נ"כ : והנה לפי
הסברא דאיבעיא שם דקבורה הוא משום בזיונא יכולין
לפרש משום בזיונא כי בצלם אלהים עשה את האדם
ולכן אלהים כתיב בקרא דייתא והללא הוא משירם
בזיון כמו נתקלקל ברועי כנ"ל בדינים שפוטרין אותו
ממלקות עיין לעיל פרק י"ב מזה השער · ואל יקשה
בעיניך לשון תלוי איך שייך בכל המתים · הא מסקינן
דכל הרוגי ב"ד נ"כ נתלין זה והם נ"כ אינן נתלין אין
תולין אלא המגדף ועובד ע"ז כמבואר בקרא את ה'

הוא מגדף אלא צריכין אנו לומר כי קללת ה' תלוי בו
והבן כי תורת אמת הוא · ובזה מסולק דקדק התוספת
בד"ה קבורה משום בזיונא או משום כפרה · ולבסוף
קאמר והאי בזיונא דהכא לאו בזיונא דמת קאמר דא"כ
אמאי לאו כל במינים וכו' ולפי הנראה בסוגיא הספד
וקבורה בחד איירי א"כ קשה בהאי ברא דאבעי' משום
בזיונא זה לא הוי שום שלקא דעתא להיו' ספיקא משום
בזיונ' דחיי או דשכבי כאיבעי דלקמן וזה הכריח להוספ'
לפרש דאם היה סברא לומר שלא משום יקרא לא היה
מפרש כך בפשוטו וגם כי בסוף המסקנא יקרא דשכבי
אבל לפי דברי הנ"ל לקורא אמה אין אנו מוכרחין
לדברי התוספת והבן : מצוה זו הוא בש"ס הנ"ל
ובסנהדרין דכ"ו וברמ"ב פרק רפ"ו י"ב ט"ו מהלכות
סנהדרין · סמ"ג עשין ר"ד סמ"ג לאוין קנ"ז · ואם מלין
לכבודו אין בו איסור כמבואר במשנה הנ"ל וכו"ה
יתבאר ברצות הא"ל יתברך במצוה קבור תקברנו לקמן
כי תצא כ"א כ"ג :

פרק יד

הוא שניונו התורה שלא למנוע מלהחיות מנין המצות להרמב"ם לאו
העני ונשמר עינינו מן אכזריו' להקשות
לבו ולהעלים עינו מן עניים ואביונים והוא שנאמר לא רנ"ב
תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון לסדר היראים
והנה מבואר במסכת ב"ב ד"א דאין מצוה גדולה תפ"ב
מפדיון שבוים דשבוי כולהו אית בהו · כי הוא ביד
הנכרי לעשות כי כל חפצו אם למות אם לרעב לזאת
פדיון שביים קודם לכל הצדקות · וכתב הרמב"ם פרק
ח' מהלכות מתנות עניים וז"ל המעלים עיניו מפדיון
שבוים עובר על לאו דלא תאמץ את לבבך. ועל לאו דלא
תקפוץ ידך ועל לאו דלא תעמוד על דם רעך · ועל לא מנין המצות
ירדנו בפרך לעינך · ובטל מצות פתח תפתח את ידך להרמב"ם לאו
לו · ומצוה יחי אחיך עמך · ומצות ואהבת לרעך כמוך ס"ו
ומצוה להציל לקוחים למות · וכתב מהרי"ק · דעל כל לסדר היראים
רגע שמאחר מלפדות אם אפשר לו הוא כאלו שופך תקס"א
דמים · עוד כתב שם בשירם י"ז · הגה דפדיון שבוים
קודם לכל מצות צדקה אם אחד נדר סלע לצדקה צריך
היא לימסור להקופ' והם יעשו מזה כראוי אבל הוא אין
יכול לשנות וגם אינו יוצא ידי נדרו בזה · וידוע
כמבואר במסכת גיטין במשנה דמ"ה דאין מבריחין
השבוים מפני תיקון העולם שלא יכבידו על אחרים
והלכה כת"ק ור"ף דעתה אין שבויים אחרים שא חיישינן
שמא א"כ יבא ליזה לידו ויכביד עליו · גם מבואר
שם דאין פודין את השבוים יותר מכדי דמיהן מפני
תיקון העולם שאם לא כן האויבים ירבו לשלוט בנו
וירבו בשבוים · אבל השבוי עצמו יכול ליתן כמה
שירצה כן הוא בברייתא בכתובות דנ"ב ע"א וכן פסק
התוספת והרא"ש שם ועבור ת"ח או אפילו אם עדיין
אינו ת"ח אלא ינוקא שלבו חריף בתורה ואפשר שיהיה
אדם גדול בתורה ג"כ מצוה לפדותו בכל מה דאפשר
עד כי יתרצה כן היא בגיטין דמ"ה ע"א · והטעם כי
כל מה שירצם הכל הוא כדי דמיו · כי לא נערכנו
כתיב וחכן · ואשה בעלה מחויב בפורקנה ואפי' לא
כתב לה אם תשבאי אפרקינך מפני שהוא תנאי ב"ד
ומבואר מברייתא שהוא משום שבעל אוכל פירות
נכסים חייב לפדותה כן הוא במשנה כתובות דף נ"א
ע"א ואפילו אליבא דרב הונא דאמר יכולה אשה
שתאמר איני ניזונת ואיני עושה אשר מזונה הוא
מחוייב תחת מעשה ידיה · והנה במסכת בבא בתרא

למ"ט · ובגיטין דף ו' מוכח דליתא לדרב הונא ואף לדברי רב הונא אינה יכולה לומר איני נפרדת ואינה נותנת הפירות וטעמים מבואר בתוספות בתוספת בד"ה זימנין · דמז' ע"ב והנה מברייתא נראה שם דנ"ב ע"ב כ"ד שמעון בן גמליאל דאין חילוק בין אשתו לשבוי אחר שכ"ל שאינו מחויב לפדות יותר מכדי דמיו כן בעל לאשתו ומה שהוא אלו כדי דמיה אפילו הוא עושר שמין אותה כשפחה הנמכרת בשוק וכן כתב הרמב"ם פרק י"ד מהלכות אשות וכן הרי"ף · אבל הרמ"ה כ' דאשתו כגופו נמנא לפי מה שכתבתי לעיל דהשבוי עצמו יכולת בידו לפדות עצמו אפי' ביותר משויו. א"כ באשה כן בעלה מחויב וכן מסקנת הרא"ש והטור ואם היו שניהם בשביה צריך לפדות האשה קודם שלא תשאר לבדה בין עכו"ם אשר הם חשודין על הזנות ובפרט כי כל אלו הפדיון שבזיים הם בחבושים ונתונת כפשות דאם תשאר לבדה היא אסורה על בעלה · דאי בחבושי' מחמת ממון בגון מחמת חוב הגם כי מבואר במשנה סוף הוריות הבבל הגלה כגון שטובעים בנהר איש קודם לאשה · אבל לענין צדקה מבואר בברייתא בכתובות דס"ו דאשה קודם לצדקה לאיש הנראה בעיני בפדיון שבוי ע.בור ממון יש להקדים האיש דהא אזינן דבכל הגלות איש קודם אבל בצדקה מבואר הטעם משום דאיש דרכו לחזור עיין שם אבל בשהוא הבוש אינו יכול לחזור ואי משום חששת החסד הרי מבואר במשנה ובש"ס ותוספת דבשביל ממון הגוי מרתק שלא יאבד חובו · וגם שדקדקתי בפוגיא דהוציאה גט והיין עמה כתובה · בתוספת בד"ה מתוק שיכול לומר לא ברשתיך · משכרות התוספת ד"מ וזימנין הנ"ל · איש יתבאר בקונטרים אחרון והטעם שהבעל אינו יכול לומר איני אוכל פרי ולא אפרקינך מבואר בטור הה"ע בסימן ע"ח ואם כדי שויה יותר מכתובתה מבואר שם בברייתא דפעם ראשון מחוייב לפדותה ואפילו אין לו אלא כדי פדיונה נשבית פעם שני אינו מחוייב לפדותה אלא אם רוצה לגרשה וליתן לה כתובתה והיא תפדה עצמה. אבל ענייני המצוה לפדות השבוי אף אם בא כמה פעמים לשביה כד"א בנחבש מחמת נפשות אבל בנחבש מחמת ממון אם אין בו סכנת נפשות ב' פעמים מחוייב לפדותו שלישית אין פודים אותו משנה וגמרא גיטין דמ"ו ע"ב אבל אם מת פודים הבנים לאחר מיתה אבל לא בחיו בי זה בג' פעמים אהחזיק לאחד מן הטפלים ללוות ממון מיד הדונים קשים ולבלות ממון גוי ולמסור עצמו להפיסה וזה יצטה לאלפים ולרבבות ואין לדבר סוף והתורה חסה על ממונם של ישראל שניה כח לא מנאכוהו והנה אחר פדיון שבוים הוא לפרנס אביו אעפ"י דמסקינן דהף משום מצות כיבוד אב באם אין לו לאביו מחוייב ליתן משלו לאביו כמבואר שם במסכת קדושין דף ל"ב ע"א בתוספת בשם השאלתות דרב אחי ובשם רי"ו ור"ח וכן הוא בריף ורא"ש וטור וכו' כמו שנוהגין לשאר עני מתורת צדקה וכן כתב הר"ן ועיין לעיל פרק א' משער ה' · וכן הוא בש"ע יו"ד ר"מ. מ"מ יוצא באביו מצות צדקה ומקיים באביו ב' מצוה ועיין בהרמב"ם פרק ו' ובפרק י' מהלכות ממרים ופ"י מהלכו' מתנות עניים ובסמ"ג לאוין וכן לפרנס בניו וללמדם תורה והוא בכלל עושה צדקה בכל עת ואח"כ קודמין הקרובים כמבואר במ' נדרים דס"ה ע"ב והקרוב יותר קודם · ולכן כתב בספרי אחיו מאביו קודם לאחיו מאמו · ועניי בית קודמין לעניי עיר ועניי עיר קודמין לעניי עיר אחרת וגם בספרי דעניי ארץ ישראל קודמין ליושבי חוצה לארץ והמסקנות הגאונים חיו קודם וקודם אפי' לאביו ואמו · ויתר הדינים המבוארים למצוה זו יתבאר במצות עשה · והגדולה שבכל מצות צדקה הוא הכנסת אורחים אל ביתו אשר מבואר בש"ם סוטה די' ר' יהודה ור' נחמיה · חד אמר פרדס · וחד אמר פונדק · ולמאן דאמר פונדק מאי ויטע כדכתיב ויטע אשל אפרכו ויקרא שם בשם ה' אל עולם אל תקרא ויקרא אלא ויקריא ופירש רש"י מלמד שלמד לאחרים שיקראו לה' אלהי ישראל · והנה לפרש דברי רש"י וגם מה שדרכו תמיד לדקדק על לשון של הקרא הא כתיב ויקר' והש"ס אמר אל תקרא הנה כבר כתבתי הרבה מזה והאמין בה' ויחשבה לו צדקה · עיין מה שפרשתי מזה בתכחת מוסר לזה השער לא' ובפרק א' ב' משער א' : והנה הענין משם שאהבת אברהם היה גדולה מאד עד שקרא לאחרים לאהוב אהבה נ"כ העבודה השלימה להבורא יתברך וכבר כתבתי בפרק ח' שמצות תוכחה קשורה במצות אהבת רעים דהיינו כשהוא אוהבו האמתי חבירו יודע שמה שמוכיחו הוא לטובתו ולזה ויטע אהלו כנ"ל ופתח בהפונדק ארבעה פתחים לארבע רוחות העולם לאחר שאכלו וברכו היינו אחר הבילה ושתיה ברכו לאברהם אמר להם וכי משלי אכלתם משל אל עולם אכלתם · הודו ושבחו וברכו את מי שאמר והיה העולם ומחמת הצדקה באהבה ושמחה ולב טוב נכנסו דבריו באזניהם עד שהכניסם תחת כנפי השכינה וזה הוא והאמינה' ע"פ חכמת הדקדו' היה לכתוב והמן בה' ה' וגם י' הוא מיותר ואם הוא מלשון עבר היה לכתוב שוא תחת א' כמו ויסמע וישמור ויפקח ואם מחמת שהוא א' הנבלע כמוכשא במו ויאכל עד שרוש בחכמת הדקדוק כן הוא לכלל גדול בתחילת התיבה יבא שוא אפי' תחת הא' אבל ידוע כי רש"י בכל קוץ מרמז איזה דבר לכן מפרש שם שהוראו' שבגל הוא על בניין הפעיל ולזה מפרש רש"י בלשונו נטה אהלים לרועיו ולמקנהו ולכן נ"כ זה והאמין הוא מבנין הפעיל היינו ע"ד ויקרא ויקריא וכל זה היה כוונתו לכלל במצות הצדק אשר לבד החסד ממה שעשה בהכנסת אורחים שהוא עיקר מצות צדקה חישב בזה נ"כ אני עושה זו לגלות להם אהבה יתירה כדי שיקבלו דברי לכנוס תחת כנפי השכינה וזה היה לו מחשבן הצדקה כונה זו וזה הוא הורת אמת בקרא והאמין בה' ויחשבה לו צדקה לו לאברהם והבן · כי עמוק הוא וזהו ויקרא אל תקרא ויקרא כלומר אמת שקראם אבל לא היה כוונתו בקריאה אלא ויקריא כדי להקדימם כמאמר הש"ס הנ"ל · ולכן מפרשי רז"ל שם נ"כ אשל אכילה שתיה לויה ר"ת אש"ל כי לויה עניינה גדול כמבואר במסכת סוטה דמ"ו היה ר' מאיר אומר שכר לויה אין לה שיעור ושיעור לוייה רב להלמוד עד עזבורה של עיר פונדק שהוא רחק מן העיר שבעים אמה ושיריים · ולרבו שאינו מובהק פרסא · ולרבו מובהק ג' פרסאות כי הלוייה הוא גמילות חסד שלא יוזק בדרך ואפי' ד' אמות בעיר הועיל לרבה בר נתן דלוייה רבינא ד' אמות בעיר ומטה ליה הזיקא ואתנציל מיניה והעונש מי שאינו מלויה והכפי' שהוא מקלוה מאחריו הוא כאלו שופך דמים כמבואר שם מאלו שכר ע"כ וגם שכל

הלויה מלאכו שם · מן כנעני ויראו השומרים איש יוצא מן העיר וכו׳ ויבן עיר ויקרא שמו לוז · ולא שולט בה שום שונא ואף למלאך המות אין לו בו שליטה · וזקנים וזקנות בזמן שדעתן קצה עליהן מוציאין אותו חוץ לעיר ומתים וזה שכר לויה · ואמר ר׳ יהושע בן לוי בשכר ד׳ פסיעות שליוהו פרעה הרשע לאברהם אבינו נשתעבדו בניו ארבע מאות שנה · ושכר ועונש הכנסת אורחים מבואר בפרק חלק דק״ג אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ יוסי בן זימרא גדולה לגימה אכילה שמאכילין אורחים שהרחיקה שתי משפחות מישראל שנאמר על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים · ור׳ יוחנן דידיה אמר גדולה לגימה שמרחקת את הקרובים כעמון ומואב · בכ״ל ומעלמת עיני המקום מן הרשעים שלא יביט בדרכיהם הרעים אלא עושה עצמו כאינו רואה במדתו שמעלים עיניו מסוררים אם יש להם זכות כזה ומקרבת את הרחוקים ממה שזכה יתרו בזכות קראן לו ויאכל לחם · א״ר יוחנן זכה שישבו בני בניו בלשכת הגזית שנאמר וכו׳ · ובמסכת שבת אמר רבי יוחנן גדול הכנסת אורחים כהשכמת בית המדרש · רב דימא מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש · אמר רב יהודה אמר רב גדול הכנסת אורחים יותר מקבלת שכינה שנאמר אל נא תעבור מעל עבדך עיין שם דף קכ״ו. ובמסכת חגיגה דכ״ו · והמזבח עץ וכתיב בסוף זה השלחן אשר לפני ה׳ וכו׳ פתח במזבח ומסיים בשלחן אלא מה מזבח מכפר כך שלחנו של אדם מכפר והוא כדאיכא אורחים על שלחנו וזהו מן ג׳ מאריכין ימיהם והא׳ המאריך בשלחנו · והוא כדי שיבואו אורחים. והוא שפירש רש״י וכן הוא בש״ס על לא תניף עליו ברזל שלא להביא נקנר על מאריך כי מזבח ושלחן אחד ואי״ה בסודו יתבאר · ושכר המאורח ת״ח בתוך ביתו הוא כאין חקר כי זהו ממש השלחן אשר לפני ה׳ אשר הורת אמת מגיע על שלחנו וכמבואר במסכת ברכות ד״י אמר ר׳ יוסי בר חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב כל המארח ת״ח בתוך ביתו ומאכילו משקהו ומהנהו מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב תמידין וכו׳ · ולשון מארח משמע מקום מנוחה כידוע כי לנוח על משכבו בשלום עושה לו נחת רוח יותר מן אכילה ושתיה · וזהו ששנינו יהי ביתך פתוח לרוחה ויהי עניים בני ביתך וזה שאמר איוב בחוץ לא ילין גר דלתי לאורח אפתח ולזה שילם לו הקב״ה הכל משנה על שכרו כפליים ושכר זה מבואר בש״ס בבא מציעא דפ״ז אמר רב יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם אבינו בעצמו עשה הקב״ה לבניו בעצמו וכל מה שעשה ע״י שליח עשה הקב״ה לבניו ע״י שליח וכו׳ וכן הוא במסכת סוטה הרי הנכון לטרוח בעצמו בשביל האורח אשר מזה ישמח לבונם עני ויבין כי כל מה שטרח בעל הבית בשבילו בעצמו הוא מחמת גודל שמחה במצוה זו ובזה יהיה שכרו גדל באין חקר כי המצפה לשלחן אחרים עולם חשך בעדו · ולכן מבואר שהבעל הבית יביא מלבו כל צער ותוגה שיש בלבו כי כאשר יראה האורח פניו בצער יאמר בלבו שהוא מצער על ביאתו של ביתו ולא יהא נחת להאורח במאכלו ובזכות זה יסיר ה׳ מתנו כל צער ותוגה כי לך ה׳ חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשיהו · הנה טעם לא תעשה זו כי כבר כתבתי שכל השכר והעונש הוא כמעשהו מעורר שרשו למעלה אם מתנהג ברחמים מעורר מדת רחמים ונדולה צדקה שמהפכת מדת הדין למדת רחמים · וכן ח״ו אם מתאכזר מגבר מדת הדין על הרחמים וגומל רע לעצמו ולעולם. ועושה חסד גומל נפשו איש חסד וכן כל העולם חסד יבנה וחסד ה׳ מלאה ארץ. כז״ הוא בש״ס בכ״ל ברמב״ם בכ״ל בסמ״ג · עשין רס״ב טור · יו״ד רכ״א רכ״ב · טור א״ע ע״ח · ראה ט״ו ז׳ :

פרק ט״ו

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאחר שכר שכיר · והוא שנאמר לא תלין פעולת שכיר דין זה מבואר במשנה מ׳ ב״מ דקי״א אשר פעם אחר כתיב לא תלין משמע שומניתן לו כל הלילה לשלם ואינו עובר עד אור הבקר · ופעם אחר אומר ולא תבוא עליו השמש כל היום אינו עובר עד ביאת השמש לזה מבואר שם במשנה לא תלין קאי אשכיר יום זמנו כל הלילה · ולא תבוא עליו השמש קאי אשכיר לילה ומבואר שם כל הענין בש״ס · ואמר שם רב אמתניתן דשכיר שעות אם לאיזה שעות מהיום זמנו כל היום ובתחילת הלילה עובר על לא תבוא עליו השמש · ואם לאיזה שעות מהלילה באור בוקר עובר על לא תלין וכן הלכה ומבואר בתוספת פרק המקבל לפי זה כאשר נתפשט המנהג בינינו שהפועלים שהם שכיר יום פוסקים ממלאכה בעוד היום גדול הוי דינא כשכיר שעות היום ותיכף בביאת השמש עובר על לא תבוא עליו השמש כי אדעתא דהכי עבדי וכן כתב הנמקי יוסף. ולאו דוקא שכר אדם של שכר אחר אדם ולא׳ שכר בהמה · ואחד שכר כלים · שנאמר כל אשר בארצך · ומזה נוטה דעת ר׳ מ״ה דעל קרקעות אם שכרן אינו עובר מדכתיב כל אשר בארצך ולא ארנך · ולפי הנ״ל יש לכל אדם להזהיר שלא יקח הכנר שנתן לתקן עד שישלם שכירותו שקבלנות היא כשכירות וכשכיר שעה הנ״ל · כ״כ בטור סימן של״ט בח״מ וגם הרמב״ם פרק י״א הלכה ב׳ והיא מברייתא דקי״ב ע״א ומבואר שם במשנה דאינו עובר עד שתבעו המחוהו אבל שלחני וקיבל עליו ליתן לו אינו עובר וכל זמן שלא קנה מידו יכול הפועל לחזור ולתבוע מבע״הב והבעל בית עובר דאע״ג דמפקיכין דמחילה לא בעי׳ קנין אבל אנן נקטינן בזה בהרא״ש דפסיק ברבה דלא הוי מחילה ומתניתין דייקא כוותיה וכן הוא בתוספת שם · ובריף דלא בירושלמי דפסק ברב ששת וגם מבואר שם דקי׳ בברייתא ובש״ס דהשוכר פועל ע״י שליח ואמר שכרך על הבעל בית אין עובר לא השליח ולא המשלח וכן הוי׳ עבר רבי דהוי שכר פועלים ע״י שליח · ואם השליח לא אמר שכרכם על בעל הבית השליח עובר על לא תלין גם מבואר שם בברייתא דאם עכבו זמן הרבה על הלאו אינו עובר אלא בוקר ראשין והוא דעד בוקר מיוקר כיון דכתיב לא תלין ובכל אלה שאינו עובר כתב הרמב״ם שם וכן הטור שם דכל זמן שהוא תבעו ואינו נותן עובר על לאו של דבריהם אל תאמר לרעך לך ושוב · ודעת התוספת דאם אין לו מקום להמציא מעות אינו עובר והדין מבואר במשנה וש״ס ופוסקים דאם יש הכחשה ביניהם בזמנו הוא מן הנשבעין ונוטלין משום בעל הבית טריד בפועליו כמבואר בסוגיא רבתא דקנינה בשבועות דמ״ה והעובר ואינו משלם בכ״ל כתב הרמב״ם דעובר על ה׳ לאוין ב׳ דלא תעשוק · לא תגזול לא תלין · ולא תבוא עליו השמש ועל עשה כאשר יתבאר אי״ה במצות עשה · ביומו תתן שכרו ומבואר במשנה בבר תושב · או מגרך בבר גרק הכתוב

מנין חשלום להרמב״ם לאו רל״ה
לסדר התורה רל״ח

הכתוב מדבר ואינו עובר רק אעשה ולא על שום לא
תעשה · ופן ככל כן נח · וטעם לאו זה מפורש בקרא
כי אליו הוא נושא את נפשו לכן אמרו בש"ס ורמב"ם
וסמ"ג לאוין קפ"א כל הכובש שכר שכיר כאלו נוטל
נשמתו ממנו · ובענין ה' לאוין עיין בכסף משנה דהיינו
אם עבר יום ולילה · דאי לא תלין איכא או לא תבוא
עליו השמש הכל אבי לפי קט שכלי ועניות דעתי לא
זכיתי להבין דעתו כיון דמסקינן כנ"ל דאינו עובר
אלא בוקר ראשון מה לי · בוקר שני או ולא תבוא
עליו השמש והבן · ולפי דעתי אין להרשים על הרמב"ם
בזה דכונתו או זה או זה אבל הודיענו שיש כאן חמשה
לאוין · או נוכל לומר דכונתו כי בכל פעם שזה תובעו
ואינו נותן לו עובר על לאו דרבנן ג"כ על תאמר לרעך לך
ושוב ואעפ"י שהוא דרבנן כבר החמירו בדבריהם יותר
משל תורה ובפרט כי על כל אלו אין לוקין כמבואר
בדבריו לפי שניתן להשבון בכל עת אלא עובר קאמר
כן הוא בליקח נשמתו ונפשו כתיב ואמרו חז"ל מונינו כי
הזמן הקצוב במשנה כי אין הקב"ה בא בטרוניא על
בריותיו ויום אחד יכול אדם להיות בתענית ולכן זמנו
כל היום וזה נראה בעיני לטעם מבליק שהתורה
כתבה אלא הדברים כי אליו הוא נושא את נפשו בפרשת
כי תצא כ"ד י"ד אשר זה נאמר בשכר לילה וזמנו כל
היום כי התענית הוא ביום ויום אחד דרכו להתענות
ובאמת מטעם זה גם בשכר יום מטעם האמור ביום
הוא גם בזה זמני כל הלילה · הנראה שזה יום הוא
בתענית וזה כי עני הוא · ובזה נראה להעמיד על
נכון שלא יקשה בקרא זה וברש"י כמה דיקדוקים · אחד
קשה שאין משמע אלא הבוכה אדם או הקב"ה ומאד דחק
אליו כפירש רש"י אלין אל השכר ואין להאריך והידוע
בדיקדוק התורה אין אליו נופל על השכר על דבר
זה שייך בו לומר · עוד קשה · ולא יקרא ולמה לא כתיב
כמו במקומות אחרות והיה כי יצעק אלי · או כי יקרא
גם לשון הרש"י קשה ממה נפשך אם משמעו' רש"י בקרא
דאיירי אף שלא יקרא והיה בך חטא וכן נראה כונת
רש"י דאם לא כן מנא ליה לרש"י מזה לפרש מכל מקום ·
ואם כן קשה על רש"י מנא ליה בזה הכ"ש שממהרין
ליפרע ע"י התורה כיון דקרא לא איירי מזה ודלמא אל
אמונה ואין עול ואין חילק בין קורא ובין לאו ואם
משמעו' רש"י דוהיה בך חטא קאי להקורא והכי מתפרש
קרא ולא יקרא אליך אל ה' והיה בך חטא משמע דע"י
הקריאה יהיה בך חטא · א"כ קשה מנא ליה לרש"י לפרש
מכ"מ · וע"פ הנ"ל נראה דקרא אומר דברים המתוקים
מדבש ונופת צופים אמרי אלהי נרוכם כי באמת
כשהאדם חוטא הקב"ה רחום וחנון הוא אבל אם השטן
עומד על ימינו לשטנו מחמת הקטרוג אזי הכל בדין
כי בשאין מזכרת עון הקב"ה החפץ חסד מצלים עיין
מסוררים · אבל זה כי עני הוא והוא מענה נפשו
בתענית כל היום ובודאי הוא שופך מר נפשו לפני ה'
בוחן לבות על גודל עניו ודחקו אשר כלו עיניו מייחל
והוא קרוב למיתה ואין לו שום תקוה רק זה השך שכר
פעולתו וזהו פירוש רש"י אל השכר הזה וכו' אבל אליו
הוא נושא את נפשו הוא ע"ד אליך ה' נפשי אשא ואעפ"י
שאיני מתרעם על זה שכובש שכרו אבל הקב"ה רואה
לבו הנשבר מה שהוא מתמרמר על רוע מזלו וזה ולא
יקרא עליך אל ה' עליך דייקא הוא קורא מגר אל ה'
ע"ד ואליו הוא נושא את נפשו הנ"ל ומ"מ נזכרת

מנין המצות להרמב"ם לאו רל"ד לסדר הזהר ע"ג

מנין המצות להרמב"ם לאו רל"ה לסדר התורה שמ"ד

לקיטרוג · והיה בך חטא ובזה דברי רש"י גם בזה אמת
ויציב מכל מקום אלא שממהרין כי שניהם מבוארים
בקרא והבן · דיני מצוה זו בש"ס ופוסקים ותורה כנ"ל
גם בקדושים י"ט י"ג :

פרק ט"ז הוא שצונו הבורא יתברך שלא לנגוש
חוב להבוע מחבירו שחייב לו שיפרע
לו והוא היודע שאין לו לשלם · והוא שנאמר לא תהיה לו
כנושה · ומזה מבואר בש"ס ב"מ דנ"ט ודע"ה ע"ב
מנין לנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור
נגד ביתו שנאמר לא תהיה לו כנושה והלה טעם אזהרה
זו מטעם שהקדמתי בהכחה מוסר לזה השער כי
הקב"ה מורה לנו בכל הלאוין ובן במצות עשה אשר
יתבארו אי"ה בזה השער לה' הדרך אשר בו נעורר
רחמיו כי במעשינו אנחנו מעוררים שורשו למעלה וכן
הוא בש"ס כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן
השמים · ולכן נתן לנו אזהרה להרחיק מדת אכזריות
אשר מטבע אדם שהוא כחול על ממונו ואף שיודע שלא
יהא לו תוצלת לשכך חימה שופך דמו כמים והקב"ה
דורש דמים וכל אחד ממעמינו יקר מאד בעיניו לזאת
יתן האדם ישר אל לבו מדת הקב"ה כמה אנחנו חייבים
אליו והוא המאריך אף שיש לו ממה לגבות אשר נפשו
ורוחו אליו יאסף והוא מרחמיו לא כן ידמה כן ידבק
האדם במעשיו · וצריך חונן ונותן הייני המקום ברוב
רחמיו ורב יכולתו ימלא חסרונו ובזה יהפוך מדת הדין
למדת הרחמים ויכבוש רחמיו את כעסו · לטוב לנו כל
הימים · כן הוא בש"ס כנ"ל · רמב"ם פרק א' מהלכות
מלוה · סמ"ג לאוין קע"ה · טור חו"מ ס"ז · משפטים :

פרק י"ז הוא שצונו הבורא יתברך שלא להלוות
לשום אחד מישראל ברבית והוא שנאמר
את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך
ומבואר בש"ס ורמב"ם דאם נתן כסף ואוכל במרבית
לא יחשב שני לאוין כי הכל לאו אחד והוא תמה שכתב
הרמב"ם בפרשיו שהרבה בזה מלאינו בתורה שהקב"ה
כופל ומשלש על ענין אחד מגודל החומר פעמי' הרבה
כדי להגדיל האיסור להרחיק מהם · והנה הדינים
מבוארים רב · מיני רבית הם כל שהוא אגר נטר · כגון
מליה ה' ויטול שש או אפילו אי אוזף ליה דנקא בעת ק'
פרוטות בדנקא שהוא מעה כסף ולבסוף ק"ך פרוטות
בדנקא · הוא ג"כ רבית דאורייתא וכן אם נותן לו בית
לדור בחנם או שדה שיאכל הפרות חנם או בזול יותר
כמו שמשכיר לאחרים כל אלו הם רבית דאורייתא
ואפילו אם בשעת הפרעון הוזלו השכירות בבתים כי
בתר מעיקרא אזלינן וכן הוא בש"ס ב"מ ד"ס ובפירש
רש"י ור"ן · וכן כתבו תלמידי רשב"א בשם רבם · ואם
זה המותר שהוא רבית הוא דבר קצב זה נקרא בש"ס
רבית קצוצה ואמר ר' אליעזר שיוצא בדיינין ואיכא בזה
פלוגתא אי יוציא בדיינין פירשו שבית דין יורדין לנכסיו
ומוציאין מן המלוה כדין גזלות וחבלות · או פירשו
שבית דין כופין אותו ומכין אותו בשוטי כמו שבית דין
כופין לכל לקיים מצות עשה ומכין אותו עד שתצא
נפשו ומסקינן שם דס"א ע"ב ודס"ב דהלכה כר"א
וכמאן דאמר דאין יורדין לנכסיו אלא כופין ומכין
אותו בשוטי להחזיר · וכן הסכמות כל גאוני בתראי
ומבואר שם דס"ב ע"א הא דמוציאין רבית קצוצה דוקא
ממנו אבל אם לקח רבית קצוצה ממה אין הבנים
צריכין להחזיר אלא אם היה דבר מסויים שידוע שהוא

של

אל זה כגון פרה או טלית ועשה אביהם תשובה קודם שמת ולא הספיק להחזיר עד שמת אזי חייבים להחזיר משום כבוד אביהם ׃ ואם הוא עושה תשובה ג״כ הדין כן אם הוא דבר מסויים כנ״ל מקבלים ממנו ואם לאו דאם רוב עסקיו ומחיותו היה ברבית אין לקבל ממנו כשמחזיר כדי לפתוח לו דרך לתשובה ׃ וכל המקבל ממנו אין רוח חכמים נוחה הימנו ׃ והמלוה ברבית קצוצה ככ״ל פסול לעדות כמבואר במשנה סנהדרין דף כ״ר ע״ב ומימרא דרבא דכ״ה ׃ ואפילו הלוה עם אחר כאמנים לפסלו דפלגינן דיבוריה דעל עצמו אינו נאמן דהא גם הלוה כלאו כאשר יתבאר א״ה בפרק שאחר זה ואין אדם משים עצמו רשע אמנם פלגינן דיבורו ע״ש ׃ ועיין ברמב״ם פרק י״ב מהלכות עדות דבל מקום דסבר שאין איסור בדבר איני נפסל ולכן אם העדו עדים שעבר עבירה שאין האיסור מפורסים אע״ג דאין צריך התראה לפסול אמנם כל היכי דאיכא למיתלי תלינן ולכן מהריל בתשובה שאוסר לאפוטרו׳ להלוות על רבית קצוצה כתב אבל אם הלוו אין נפסלין דסברי מצוה קא עבדי לפי דברי הרמב״ם הנ״ל וכן הוא בתשובת הרשב״א תשובה י״ז ׃ והוא שם בש״ס עוברא דהכי קבוראי וכתב הרשב״א שם דאפוטרופוס שהלוה מעות יתומים ארבית קצוצה אע״ג שעבר עבירה אין צריך להחזיר וגם היתומים אף כשיגדלו אין צריכין לשלם ׃ וכן אם הלוה עדיין לא נתן ליתומ׳ אם הרווית כל כך כמו שחייב עצמו ליתן להם רבית מחוייב ליתן כן הוא במרדכי ׃ וכן הדין בכל מעות של הקדש ועניים או שאר מצות ׃ ולצורך פקוח נפש מותר ללוות אפילו ארבית קצוצה ׃ ויש אבק רבית שהוא רבית דרבנן דהיינו כאם נוטל חלק עיסקא והלוה קיבל עליו שאם יפסד מחוייב הוא לשלם למלוה הקרן בשלימו׳ וכן המבואר בהמשנה דהפוסק על השער עד שלא יצא השער ואין לו מהותו מין כמבואר שם ב״מ דע״ב ע״א וכן היא בש״ס שם ומ״ד ע״ב ואם יש לו מאותו מין ואפי׳ אין לו שא מעט ואפי׳ אין המפתח בידו לוה עליו כמה שאין ואפילו זה המעט הוא בפקדון ביד אחר אבל אם הוא בהלואה ביד אחר או שהוא במקום אחר ואין ללות דרך לילך לשם ׃ או שזה המעט מחוסר ג׳ מלאכות ׃ עד שיגמור אסור ע״ש ואם חסר ב׳ מלאכות מותר ׃ והלוים נאמן עז כלא דאיה כשאומ׳ שיש לו מעט. ואם יצא השער פוסק כי אעפי׳ שאין לזה יש לזה ׃ והא דפוסקין כיש לו או שיצא השער דהיינו שיתן לו כזה המקח כל השנה בין יתייקר א״כ או יוזלו אבל אם התנה אם יוזלו יתן לו דמי שוויים בשער של עכשיו אסור דהוי קרוב לשכר ורחוק מהפסד וכ״כ ריב״ש סימן י״ז דזה אסור וכן אם הלוה לו מעות על קרקע שוה אלף והוא הלוה לו שמונה מאות והתנה דאם לא ישלם לו בכלות שנה אזי יוחלט הקרקע ביד המלוה עז אמרו כל דאי לא קנה דזה הוא אסמכת׳ דלא קני דאין תנאי מועיל אלא אם אומר עשה לי כך או כשתלך לשם אבל זה גוזמ׳ הוא ולא גמר ומקנה ליה דזה יאמר לא נתן לו אלן שהרא משום דלא הוי ליה וכשעה שקיבל המעות סמכא דעתי שיהיה לו וזה הברכו באנסו ועיין כל החילוקי דינים האלו בדיני אסמכתא בתוספו׳ סנהדרין דכ״ב ע״ב בד״ה כל׳ ׃ עוד יש גדר רבית רבית מוקדמת ורבית מאוחרת ׃ שנותן לו כדי שילו׳ לו או עבור שכבר הלוהו ואינו מתנאי בשעת הלואה ולא בשעת פרעון כל אלו רבית דרבנן ואין

יוצאין בדיינים והוא ממרא דר׳ אליעזר שם דס״א ע״א אבל סנימוקי יוסף והרא״ש בפסקיו והרמב״ן כתבו דאם בא לצאת ידי שמים יחזיר וכן הוא בטור הלכות רבית סימן קס״ז ברבית דרבנן כנ״ל אבל הרשב״א בתשובה כתב ומביאו בית יוסף דרבית מוקדמת ומאוחרת אפי׳ לצאת ידי שמים אינו צריך להחזיר ואני בעניות דעתי לא זכיתי להבין דברי הגאונים האלה שכתבו ברבית דרבנן דלצאת ידי שמים מחוייבים לחזור הא ביארתי לעיל מש״ס וראשונים ואחרונים דאפילו ברבית קצוצה אם החזיר אין מקבלין ממנו אם עושה משום תשובה והמקבל ממנו אין רוח חכמים נוחה והמשלם לצאת ידי שמים כיראי לנו לשמים ושב בתשובה וצ״ע ׃ ואם בדבר המסויים זה החילוק בין דבר המסויים או שאינו מסויים אינו שא לכבודו עיין ברשב״א וריב״ש בתשובת הנ״ל ׃ וצריך האדם יסר ליזהר אף בשום דיבור לכבדו יותר ממה שהיה רגיל ׃ ואיסור זה אפילו לבניו אשר אינו מקפיר עמהם גם כן בכלל לו. ושפה לאוין יש כזה ועשה אשר אדם עובר כי גם הלאו דלא תשימון עליו נשך קאי על המלוה ג״כ וגם עשה. כתיב את כספו לא נתן בנשך וכו׳ ׃ עושה אלה לא ימוט ודרשינן הא עושה אלה נכסיו מתמוטטין וסוף בא לידי עוני ׃ ומבואר שם בש״ס דס״א דהוי כאילו כפר ביציאת מצרים דהרבה רווח לפניו לפרנס בהיתר ולא באיסור לזאת מסיים אני ה׳ אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען ורצונו כזה שהוא הוראה שעושה גדולות גם כזה שהוא יציאת מצרים וגם הכין לנו פרנסה בהיתר שהוא ארץ כנען שהוא ארץ זבת חלב ודבש ׃ וגם מסיים להיות לכם לאלהים וזה שבחר לעצמו פרנסה באיסור כופר ביציאת מצרים ובאלהי ישראל זה הוא טעם הש״ס ׃ ובאלהי ישראל כשמו המורה כנ״ל ׃ והוא כנוטל חייו ולכן מסיים קרא וחי אחיך עמך כי חייו נוטל ׃ ולזה אמרתי שכבין הוא בתור מצוה שמ״ד. ולמשומד מותר להלוות ברבית דרבנן שהלוה אינו עובר ׃ אבל לא רבית דאורייתא ׃ כי אף הלוה עובר וא״כ המלוה עובר על לפני עור לא תתן מכשול ׃ והטעם שמותר ללוות לזה כשאין לפני עור. הוא כי עיקר טעם אזהרת רבית הוא שאני מחסרו ואני נוטל נפשו כמו כל המצות אשר הם תלוים ועומדים בדיבור לא תרצח ולכן יש כעובר הלאוין האלה שהם שם גם העשה דוחי אחיך עמך דייקא והוא נוטל חייו אבל להמומר אין אני מצוה להחיותו ׃ עיין כל אלו הדברים בגי׳ בשם ר״ת ׃ והרמב״ן והר״ן והמרדכי בשם ר״י ׃ ובתוספת ע״ז דכ״ו ׃ ובל רבית דרבנן האף דאין יוצאין בדיינין אבל אם תפים הלוה אין מוציאין ממנו אבל אלו הדברים שאסרו משום הערמה אם תפס מוציאין מן הלוה ׃ כיון שכבר נתן לא יחזיר בדיעבד ׃ רבית היא כעובר על כל תורה וכן ר״כ י״ת הוא מספר תורה עם הכולל ׃ עוד טעם כופר באלהי ישראל כי הוא הוציא עצמו מכלל ישראל אשר נאמר בזה להיות לכם לאלהים וגם כופר במה שנא׳ בזה ויראת מאלהיך ובאין יראה הרי זה כופר באלהי ישראל גם אין עומדין לתחיה וכת׳ ר׳ יונתן ז״ל מניחתו קרום ובכור הטעם במלתא דבדיחותא כי המלוה ברבית אורא שעכות יצחק כאומר מלגא דלילה דהיינו דבשינה אין אדם חוטא ׃ אבל הרבית גם בשינתו ממונו מתרבה א״כ ג״כ בשינה הוא חוטא ומאד שינתו

ערבה לו שכל אדם צריך לינצל עצמו להרוויח והוא בשינה מרוויח לכן אמר הקב"ה בעת התחיה אשר ישיני עפר יקיצו וזה אשר שינתו ערבה לו יבן לעולם וחס להקיצו מהיות מהעומדים נאחי' יען כי ערבה לו השינה וכמדהו פעולה לעולם יפן וכל יראה נאות ה'. וכזה יתפרש לדעתי הכתוב אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם דקאי המלוה ברבית כמבואר בש"ס דלא אית ביה פלגא דלילה כדברי הגאונים הנ"ל וד"ל וזפגמו ישתכר איך בסוד ה' ליראיו לזה השער לה' ושומר נפשו ה' ישמרהו ויחיהו. כל זה הוא בש"ס כנ"ל · ברמב"ם כנ"ל ובהלכות לוה ומלוה פ"ד · סמ"ג לאוין סימן קנ"א · בהר כ"ה · ל"ו ל"ז ל"ח :

מנין המצות להרמב"ם לאו רל"ז לסדר יהודה ע"ד

פרק ח"י

הוא שצייננו הבורא ית' שלא ילוה לוה אחד מישראל ליתן רבית והוא שנאמר לא תשיך לאחיך נשך כסף נשך אוכל נשך כל דבר אשר ישך · אשר בזה החמיר התורה יותר מכל הנוטל ממון חבירו באיסור היינו בגזל וגניבה שם חבירו מוחל לו הרי הוא פטור ולהמוחל אין חטא בזה משא"כ אבל ברבית אמרה תורה אעפ"י שזה הלוה נותן ומרצונו הטוב יש לכל אחד איסור הלאוין דהיינו המלוה עובר על ששה לאוין כשתמצא אותם · לא תהיה לו כנושה · את כספך לא תתן לו בנשך · ובמרבית לא תתן אכלך · אל תקח מאתו נשך ותרבית · לא תשימון עליו נשך הכולל כולם כאשר יתבאר אי"ה בפרק הבא אחר זה לפני עור לא תתן מכשול · כי כיון שגם הלוה בלאו מיוחד אם הוא נוטל הלוה נותן ועובר אלפני עור לא תתן מכשל · ועובר גם על עשה וחי אחיך עמך כאשר יתבאר אי"ה בעשה המיוחד בפרק בפני עצמו והלוה עובר על ג' לאוין · לא תשיך לאחיך · ולאחיך לא תשיך ולפני עור לא תתן מכשול כי אם הוא נותן הרי המלוה מקבל · וגם על עשה הבא מכלל עשה דלנכרי תשיך הרי לאו הבא מן העשה לנכרי תשיך אבל לאחיך לא תשיך ולאו הבא מכלל עשה · עשה · כי הגם בספרי על הלואה לנכרי ברבית הוא חושב מקרא זה לעשה אבל לפי הש"ס שלנו לא קאי להלכה ואמר לא סגי דלאו הכי לא קרא להורות אלא לאו להזהיר על ישראל היינו לנכרי תשיך אבל לאחיך לא תשיך · והמבין בתורה יבין למה כתוב לשון נשך וגם למה כיון שניהם השעה לאוין וכו' עשה ועיין בסוד ה' אל יראיו ותמצא נחת · ועיקר חומר האיסור הוא כי העיקר האמונה הוא הבטחון בה' יתברך וברכתיך בכל אשר תעשה כה"ג. וזה המלוה שוכח שזה אשר חננו ה' מידו הקדושה הרחבה והמליאה הוא וכידו לשופך אלפים ככה כאם יעשה איזה עסק באמונה אשר צדיק באמונתו יחיה אבל זה הרשע אומר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וכיון שזכיתי לכך אשב בשר בלי טורח וזוזי דאינשי אינהו דעבדי ליה ספסירא · ואשך אוכל כמו הנשך נחש שלא לאם וכזה ממית את אחיו כמו הנחש הנושך לאט ברגל ומגיע ללב וממית אשר מקור המיתה הוא נחש ולילית ולכן נחש מלא כזה נו"ן ח"ת שי"ן · לילית עם הד' אותיות הוא מספר רבית במלוי כזה רי"ש בי"ת יו"ד תי"ו · ויען כי הם המקור הטומאה והמיתה לכן מי האיש החפץ חיים ירחק מעון זה ואם הלוה דחוק למעות ואינו מוציא מי שילוה לו כי אם על רבית ישים בטחונו בה' אלהי ישראל וכזה המעט שבידו ינוה ה' אתו את הברכה כי הברכה רווח לפניו · ולא ראיתי צדיק נעזב

מנין המצות להרמב"ם לאו רל"ו לסדר יהודה תקס"ו

כתיב · וכתיב והבוטח בה' חסד יסובבנו כי הברכה רווח והצלה לפניו ולא ימנע טוב להולכים בתמים · שהוא בכח הי' הנ"ס הוא נגד מספר לילי"ת כי כי הוא מקורו נטוב בסוד טוב ה' לכל ובסוד ובטובו הגדול ודי למבין · וכזה לא יגורך רע כתיב רק ייטיב ה' לטובים · ולכן כתבו המקובלים תשובה לעון זה וידוי הענ"וה שנ"ה הלקוח מ'. כי עם הכולל עולה רבית מלא כנ"ל כן במשנה וש"ס דע"ה ב"מ · רמב"ם פ"ד מהלכות מלוה ולוה : סמ"ג ל"ה קנ"ב טור ק"ס · כי תצא כ"ג · כ' כ"א :

פרק י"ט

הוא שצונו הבורא יתברך שלא להיות עד או ערב בין מלוי ברבית והוא שנאמר לא תשימון עליו נשך : אשר פירושו שלא יגרמו שעי' יבואו לידי איסור החמור הזה כי באין עדים אם לא ילוה · וגם הרוב אינם מאמינים עד שיהא הלוה ערב בטוח · והנ"ל יחוס השי קדשנו במצותיו בנה בהכנתו כדי להסיר המכשילה הזאת מתחת ידינו הזהיר לנו באזהרה זו שלא יהא שום אדם עד בדבר או ערב הגם שהזהיר למלוה ולוה המה כאשר יצפו לרווח גדול יתגבר בם יצר הרע להסיר להם האסור וישכחו בה' אלהיהם חייב ובתורתו · אבל זה העד אשר מתנתו מועטה · וגם הערב קרוב להפסד ורחוק משכר בזהירות אל אלהים המה בב' לאוין א' כנ"ל והשני לפני עור לא תתן מכשול · ומסקנת הגאונים כדעת הרי"ף בתוספות רע"ג ועל כל אלו הלאוין אינם לוקים מפני שניתן להשבון אבל על לאו דלא תשימון המלוה והעדים והערב לוקין משום נגמרה הפשיעה · והעדים והערב והמלוה והלוה כולם הכותבים שטר ברבית וחותמים הרי הם כולם כופרים בעיקר מכריזים ובאלהי ישראל שנאמר באזהרה הזו אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים והיא בסוד ה' ליראיו יתבאר מתוקים מדבש ונופת צופים · והנה כלל הקרן עם הרבית ידוע מסקנת הש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים דהלכה כר' מאיר בגזרותיו אבל לא בקנסותיו ולכן בכלל כל השטר פסול ואין גובה בו אפילו הקרן אלא אם הלוה מודה או שיש עדים ואף אלו העדים וכולן להעיד כע"פ דלא נפסלו בזה בהתרו על כשר שיש בו רבית כמבואר בהלכה בבא מציעא דע"ב ע"א דלא תשימון משמע לעדים דלא קאי על עדים אלא לוה ומלוה וערב כדאמרינן בר"ה אלא דלא תחמוד לאינשי כלא דמי משמע להו ועיין בח"מ סימן ל"ד סעיף י"ב · ולכן כלא כלל הרבית עם הקרן השטר כשר ובמקום דליכא למיגזר שמא יגבה גם הרבית מסקינן כחכמים דלא קנסינן כר' מאיר והעדים הם כשרים כנ"ל. ועיין ב"ק ד"ע ע"ב · והרא"ש שם · ופרק ד' והרמב"ם פ"ד מהלכות מלוה המלוה ואם שלא שלח ובכלל יכול המלוה לומר לתקוני שדריך ולא לעוותי וגובה הקרן · ש"ס ותוספות כנ"ל ועיין טו"ר והאחרונים יו"ד קס"א סעיף י"א וחו"מ סימן א' וכמ"ע שם · הנה כל הדינים ערוכים בש"ע והבונה למנוה כתבתי ואידך זיל גמור. כי הכלל כזה ע"פ נגלה והנסתר השומר נפשו והמונו ירחק מזה העון החמור כי לבד המבואר בש"ס אשר פרוטה אחת מרביה מכריד לאלפי אלפים וגם השכל מחייב הדבר איש אשר הכני בהון ופיסר אשר זוזי דאינשי אינהו דעבדי ליה ספסירא גם יעבור בשוחד גם כן יתעשר אבל מגודל חומר בכנב הינו הרב משמה עיניו כדי לאבדו

לאכרו מן עולם הזה וסופו יורש גיהנם כאשר כבר ראו עינינו במדינו' הרבה דשכיח' שוכא אשר הרבה אנשים אשר כל ימיה' היו בעסקי' לעת הזקנ' עשו' דרך לעננת' לישב בשת שאנן באכיל' ושתיה מת פקס על שמריו כי נבר התאוות הרעים חלפו ונכרו לעשותם ונזלו עד אשר מנאו בביר ידיהם לעשות כמזימתם הרע מרוב הזיקנה אשר קפנה עליהם מתעשה זנונים· ונותנים אל לבם להיות בעלי הלואה ועוסקים בחכמת הקבלה כמה יש לקובל עליהם לבר אשר אינם מכינים סידור התפלה בפירוש המלות ואפילו בעלמה מהם הקריאה לירע על בוונה כמה יש לקרוע אליהם אשר לבר גורל פגם הרבית אשר מאבד נפשו ורוחו ונשמתו והונו אשר סופו יוכיח על תחלתו הבנות יזונו והבנים יחזירו על הפתחים נושלים אותיות הקדושים להשליכם במקומות הטינופת האלה ומדברים בפה אשר הוא מוניא בח בל האברים בשמאים דברים הנוגעים ברומו של עולם אוי להם ואוי לנפש' כי גמלו להם רע וטוב יותר להם לבקש מנוחה בבתי משקאות ולא ליגע יד בקדושה עליונה ישלם ה' בפעלם זה סוף כל ההולכים בנשרם בדרך לא טוב כדי שירדו שאול חיי' בלי יעל כן הש"ס מוליכם ע"ד הבא לטמא אבל הבכין מי שחננו ה' עושר יעשה באמור בקרא וחי אחיך עמך ובמבואר במשנה דף ע' ע"ב במסכת בבא מציעא ובסוגיות הש"ס ורש"י שם ובפירוש תוספת ורי"ף ורא"ש שם באופן שיתן לחבירו מעות על נחלה רווח או שליש או רביע ואם יפסיד מן הקרן מחמת הזולה אפילו אחריות דאונסין במבואר במהריק שורש קי"ט בין פיחתו בין הותרו יהיה הבל לאמצע ויעשה הבל במבואר בהמב"ם סוף פרק א' מהלבות מלוה· ופ"ו מהלבות שלוחין כא ולמד בש"ע שלכו' רבית סימן קעז' קע"ח לעשות.או תבין יראת ה' ואז תשביל ואז תצליח· וחפץ ה' בידו יצליח ש"ס בנ"ל רמב"ם בנ"ל ופרק ד' ה' מהלכות מלוה סמ"ג קנ"ד· משפטים ב"ב ב"ד:

פרק ד' הוא שנוהו הבורא יתברך שלא לנושכן חבירו החייב לו אלא בזנות שב"ד ועל שליח ב"ד והוא שנאמר ולא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה והוא משנה דף קי"ג מש' בבא מציעא ומסקנת הש"ס שם ודקט"ו ומסכת מכות דשז' תמורה ד"ו וברמב"ם פרק א' מהלכות מלוה· ובסמ"ג לאוין סימן קפ"ו ודזה שוא במשכנו שלא בשעת הלואה ומדכתיב והאיש לרבות השליח בית דין היינו לענין לבוא אל ביתו אבל בחוץ יכול למשכנו ע' שליח ב"ד ואף דכתיב עני בקרא שלאחריו שנאמר ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו דהיינו לא תשכב ועבוטו עמך השיב תשיב לו את העבוט וכו'· אמנם זה איש מיותר ליכתב ואם עני הוא לרבות את העשיר אלא שנפרעין מן עני יותר מן העשיר ומדכתיב השיב תשיב לו הוי לאו הניתוק לעשה ואין לוקין עליו בל זמן שהמשכון בידו ואם נאבד אזי אי אפש' לקיים העשה וחייב דקיימ' לן להלכתא בר' יוחנן דאמר קיים ולא קיים· ועל מה שנאוני בתרא' תמהו על הרמב"ם בזה וגם החינוך כתב בזה כיון באבידת המשכן הפסיד המלוה מעותיו א"כ ליפטר ממלקות דאין לוקה ומשלם· ולפי דעתי שדין אמת ויציב דאנן תרתי' לא עבדי' שנאמר כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ולא משום שתי רשעיות אבל אנחנו לא מחייבינן אלא באחת שהוא המלקות ואם אנחנו היינו מוציאין מידו הוי דבריהם שפיר אבל לא בהאי גוונא דאיהו אבד המשכן ועוד בין דמדינא לא בא לידו בתורת פרעון נמצא נתחייב מלקות והוא הוי בגזלן על דבר אחר ואע"ג דבשעה שבא לידו היה לו לפרעון בבר נתחייב במלקות אבל אשעת לקיחה היה לו תיקון בהשב השיב בבל שעה עד שנאבד וביון שנאבד אזי לוקה אשעת לקיחה והלקיחה לא היה פרעון אלא במו שאר ממון של איסור שבא לידו וראיה לדבר אי"ה בקונטרס אחרון יתבאר· טעם לאו זה כי קיום העולם היא הדין ואם כל אחד יעשה דין לעצמו והיה העולם הפקר ויתרב' הגזל כל אחד יחסיף ויאמר שלי הוא וגם השליח ב"ד אל יבא לביתו לעבוט עבוטו כי הבושת מרובה וגם דמיו ודם זרעו צועקין מרוב צער· וגם אם יבא אל ביתו נראה בבא בבא יבא הדבר לידי סירוב. וקטטות ומריבות יתרבה גם דיבר הכתוב בהווה כי ממה שבבית אין למשכן שהם צרכי הבית וכאשר יתבאר אבל בפגעו בשוק הוא הדרך עם איזה סחורה נילף· ועיין בטור וש"ע חו"מ סי' צז וב"ח· בי תבא ב"ד· יא יב יג:

מנין המצות לפי הרמב"ם לאו ר"מ לסדר התורה תקצ"ה

פרק כ"א הוא שציונו הבורא יתברך שלא לעכב משכן המוכרח ללוה דהיינו להשיב לו כלי יום ביום וכלי לילה בלילה ועז' נאמר לא תשכב בעבוטו· וזה לשון הספרי· לא תשכב בעבוטו אבלך אלא תחזירהו לו בשלא יהיה לו כמה יחליפנו לחולשת עניוו כמו שביאר הכתוב כי הוא כסותו לבדה גם היא שמלתו לעורו וגו' ובל זה הוא במשכנו שלא בשעת הלואה בין ע"פ שליח ב"ד בין אם עבר ומשכנו בעצמו צריך להחזיר המחרישה ביום ואת הבר בלילה ובל ימי חייו מחוייב לעשו' כן ואם יאמר מה תועלתו לי המשכן כיון שצריך להחזיר בנ"ל אבל ירע התועלת הוא לענין שמיטה המבואר במשנה פ"י ר"מ שביעית דהמלוה על המשכן אין השביעית משמט'מה שבנגד המשכן. ובמס שבועות דמ"ד ע"ב מסקנת הש"ס כן ובן דעת הרמב"ם פ"ט מהלכות שמיטה והב"מ· והטור מביא דעתו· וגם דעת הרא"ש אביו דפסק בר' שמעון בן גמליאל בברייתא שם דאף היתר על המשכן אינו משמט ובן הכרעות הנאוני בתרא' ובש"ע ח"מ סימן סז' מביא בשתם שני דיעות זה הוא תועלת המשכן אף שמחזיר· עוד יש תועלת לענין אם מת הלוה דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי ואפילו עשה שירו אפותקי אמר רבא דף מ"ד במסכת בבא בתרא דלא משעבד אא"כ קנה מידו ושקנה לו בפירוש ולכן אם מת אפילו בזמן שהחזיר לו המשכן והמשכן בבית הלוה אין דינו בדין מטלטלי דיתמי ושימשו המלוה ונפרע ממנו· ובל זה שהמלוה רוצה שיהא הנשות חוב בידו אבל באשר הוא רוצה להפרע אינו מחוייב לחזור המשכן ולהחזיר בל זמן ואם משבנו בשעת הלואה אינו מחוייב להחזיר בז' הוא ב"מ דקי"ג במשנה ובגמרא· ודק"טו בברייתא ברמב"ם פרק ג' מהלכות מלוה הלכה ה'· סמ"ג לאוין קפ"ו· וראיתי פירוש לא תשכב בעבוטו היזהר ח"ו שלא תמות· בעבוט בשביל עיכוב החזרות העבוט. והענין שנאמר לא תשכב בעבוטו דמשמע דקאי אברים ובשתות ולא נקיט קרא בלי יום הבריחם לרמז זה· והפשוט לא תשכב בעבוטו בשהעבוט אצלך בי אתה אומר קודם השכיבה בידך אפקיד רוחי אם אין אתה מחזיר

מנין המצות להרמב"ם לאו רל"ט לסדר התורה תקצ"ד

מחזיר גם הקב"ה לא יחזיר לך הפקדון אשר אתה בעל חוב להקב"ה מרוב עונך וזה הוא רמז למשכנו שלא בשעת הלוה כמו החוב לה' הוא קודם · לזאת השומע ומרחם עני ה' יחייהו וישמרהו כמו שנאמר ואתה לא תעבוט · כי תצא כ"ד י"ב :

מנין המצות להרמב"ם לאו רמ"ב לסדר התורה תקצ"ב

פרק כ"ב

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יקח משכון מישראל דברים שהן הכרחיים כגון כלי בישול · או כלי לישה · או כלי טחינה · או הספין שצריך לשחוט בו · והוא שנאמר לא יחבול רחיים ורכב כי נפש הוא חובל ולשון המשנה קט"ו בגמ' בבא מציעא לא רחים ורכב בלבד אמרו אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש · שנאמר כי נפש הוא חובל · ואם חבל שני כלים שאינם מתאמים אחד כגון כלי טחינה וכלי בישול :· חייב מלקות על כל כלי וכלי. לא החזירן עד שנשרפו שאי אפשר להחזירן אבל כל זמן שהן קיימין כבר כתבתי שכל הני ג' לאוין הם מכלל לאו הניתק לעשה כי כל אחד של הלאוין אמר קרא השיב תשיב לו וכתב הרמב"ם ואם חבל רחים ורכב אעפ"י שהם שניהם תשמיש אחד ואי אפשר לעשות מלאכה בלא התחברם שניהם יחד מ"מ חייב משום שני כלי ולהכי פרטו קרא לא להיות במנין הלאוין שני לאוין אלא על לאו אחד עבר שני פעמים וגם זה הדין אין חלק בין אם הוא לקח בעצמו הרחיים ורכב או השליח · ב"ד בכל נד חייב עליהן ומחויב להחזיר וגם זה הדין הוא דוקא במשכנו שלא בשעת הלואה: אבל בשעת הלואה לא. נדע ממכירה ואדם יכול למכור כל מה שיש לו וכן כתב הרמב"ם במספריים שגוזזין בהן ירקות שמצרפין ג"כ שנים יחד לקח אחד מהן חייב אחד · לקח שניהם חייב ב' ·: אבל מספריים של ספרים הוא שאינו אוכל נפש ומבואר בברייתא דאין זה מכלל איסור וכן פסק הרא"ש ואם הוא מתפרנס מהם כבר מבואר דינם בדין סדר לבעל חוב בש"ע חו"מ סימן נ"ז ונ"ט · טעם מצוה זו ורחמיו על כל מעשיו והוא ציונו להיות דבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה רחום ולהרחיק מדת האכזריות ובזה יכבשו רחמיו את כעסו וימלא עלינו רחמים · כ"ז הוא בש"ס קי"ג וקי"ו ב"מ ברמב"ם פרק ג' מהלכ' מלוה. סמ"ג לאוין סימן ק"נ כי תצא כ"ד ו' :

מנין המצות להרמב"ם רמ"א לסדר התורה תק"צח

פרק כ"ג

הוא שצונו הבורא יתברך שלא למשכן בגד אלמנה · והוא שנאמר ולא תחבול בגד אלמנה וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה' אלהיך משם על כן אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה והוא ג"כ בשלא בשעת הלואה · וב"ד מחזירו אותו וכופין עד שיחזיר כי לזאת נקראים אלהים כמו שאהים קודם אבי יתומים ודיין אלמנות וכתיב ושמעתי כי חנון אני ·: כן צריך להיות הדיין ·. והא דכתיב בגד לאו דוקא בגד הוא הדין שום דבר דהוי בגד הוא הכנגד שעליה מבואר בברייתא שם וכן הוא ברמב"ם פרק ג' מהלכות מלוה הלכה ו' דאפילו כל אדם לאו דוקא אלמנה שאין השליח בית דין יכול למשכן בגד שעליו ועיין שם ועוד שאר דברים שאין יכול למשכן: ואם שאר בגדים מה לי בגדים מה לי שאר דברים: וכדי להבין הענין נחקור למה דוקא בלאו זה מזכיר יציאת מצרים ועוד קשה כמה פעמי' נזכר בתורה יציאת מצרים ולא כתיב אנכי' ע"כ רק וזכרת · וגם בשבת ע"כ ה' אלהיך וכאן כתיב ע"כ אנכי מצוך לעשות הדבר דע. מצות שמקורן במלכות כתיב אנכי ועיין בזהר יתרו

מנין המצות להרמב"ם רל"ג לסדר התורה תפ"ד

בעשרת הדברות כי היא הכוללת הכל · א' דבר ה' את' כ' נוקבא מלכות כ' כתר · או בינה · י' חכמה · ולכן גם בינה שהיא אם הבנים שמחה מקבלה הארת כל הג"ר ומאיר לזו"נ נקרא ג"כ אנכי ·. כמבואר בזהר בסוד אנכי אנכי מנחמכם ·· אבל סתם אנכי הוא מלכות ולכן הראה פלאות בפרשת ראה במצות צדקה שמקורה בצדיק וצדק ה' כופל כמה פעמים אנכי · ע"ו · ה' · אפס כי לא יהיה בך אביון וכו' · רק אם שמוע תשמע וכו' אשר אנכי מצוך היום · וגם שם יא · כי לא יחדל אביון מקרב הארץ ע"כ אנכי מצוך היום פתוח תפתח וכו' · וכן הרבה ומצוה זו ג"כ מקורה במלכות כמבואר בזהר וכן כתב האר"י ז"ל שם אלמנה היא מקורה במלכות הנקרא כן בגולה בעונינו כשאין ק"ת עמה ולז מלה שעריה בגלות חושך · ואין אור ובסוד יניקות החיצונים אוי לעינים שכך רואים ולמשמע אוזן דאבה נפשינו וזהו טבעו בארץ שעריה · והם מאה שעריב בסוד מאה פרג"ס וזה אל מנה כלומר מנה אין כאן ·: וידוע כי במצרים לא היו ישראל ראוים לגאול רק במאמר הש"ס בכל מקום שגלו שכינה עמהם · וכן כתב הזהר ע"פ אנכי ארד עמך מצרים ואנכי אעלך גם עלה והוא המכוון שקב"ה שולחה בגולה עימנו כדי לתועבו יעם ויגאלנו בסוד למעני למעני אעשה וזהו ואנכי אעלך גם עלה · וכן למענכם שלחתי בבלה ·: ומנה יציאת מצרים היה בזכות אנכי וכיון שלמענה יצאנו ממצרים ולכן יש לרחם על אלמנה אשר מקורה במלכות ותיקונה גדול בהאיר לה לרחמה יאיר לאלמנה עליונה מאס שעריה ·. וזה שיסד ר' אליעזר הקליר במוסף יוכב אחר העבודה אלהינו ואלהי אבותינו דקאי אבינה · אופל אלמנה תאיר · והוא בסוד אנכי אנכי מנחמכם הנ"ל · וזה שכתיב כאן וזכרת כי עבד היית במצרים כמו עבד ממש בלא תורה ומצות והללו עבדו ע"ז וכו' בסוד ואת ערום ועריה · ואעפ"כ ויפדך ה' אלהיך והוא לא היה רק בסוד למעני למעני אעשה ובסוד ואנכי אעלך גם עלה וכיון שכן ע"כ אנכי מצוך לעשות הדבר הזה והמעמיק בתורת אמת זה הוא הטעם לאמתו של תורה אשר בכל מקום שנזכר יציאת מצרים כתיב ה' אלהיך שהוא ייחוד ק"ת ומלכות כמבואר בזהר ואתחנן בפרשת ק"ש והבן כי עמוק הוא ותורת אמת · ובזה אל ה' יאיר לנו ויוציאנו מאפלה לאורה כ"ז הוא בש"ס ורמב"ם כנ"ל · סמ"ג קפ"ח ועפ"פ דברות אלה · בין תבין כי זה תורת אמת אשר מסקינן להלכתא כבתר משנה ב"מ דקט"ו שאין חילוק בין עניה לעשירה דזיל בתר טעמא והכן וכן דעת נוטה כי שם בברייתא הוא דעת ר' יהודה ור' שמעון פליג והלכה כר' יהודה כמבואר בפרק מי שהוציאו ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה · וגם מטעם דמסקינן בפרק החולץ כסתם משנה ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם משנה ועיין טור חו"מ והאחרונים סימן צ"ז כי תצא כ"ד י"ז י"ח :

פרק כ"ד

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לשלוח עבד עברי ריקם והוא שנאמר וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם · העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו · עיין רש"י הסוגיא דבריו בזה · והעיקר מצוה הוא לרחם על כל אחד איש ואיש כפי ערכו אשר כבר כתבתי זה במצות ואהבת לרעך כמוך א"כ צריך הארם

ישר ליתן מחציתו לרעהו · ואח״כ מזה החצי הנשאר כשבא אחר יחנה ג״כ עד פרוטה אחרונה שישאר כחצי פרוטה שגיא כח לא מנאנוהו אבל נבלו ראשונים גבול הצדקה כאשר איה יתבאר בהמצוה המיוחד לצדקה בזה השער לה׳ בפרק מיוחד אבל הכונה שידמה הבא לפניו כמו עצמותי שאין מזיק כאב ברגל כמו כאב הלב והראש והאבר אשר בערכו ובערך חיותו יותר נערו יותר · כן ידמה כל אחד הבא לפניו אם הוא החשוב כמו הראש צריך לחננו יותר מזה שכבר גבלו הראשונים ואם הוא כזה האבר או זה או זה כן יתפרש ואהבת לרעך כמוך וכן בענין הזה אשר כל אלה הפרקים שבזה השער לה׳ אשר הם באים להרחיק האכזריות ולעורר הרחמים צריך ג״כ האדם להעריך הכל לפי הענין הראוי לעורר הרחמים והנחנו לא נדע מה נעשה אם זה איש הישראלי אשר אחי הוא ועבדני ואם הוא אל ביתו ישוב יהיה מאיזה ענין שיונא כאשר יתבאר באיזה יציאה אמור דין הענקה הראוי לרחם עליו ביותר ולראות ליתן לו איזה דבר שיהא בידו שיחל עליו הברכה ויהיה מעבדי ה׳ אשר עליהם נאמר וברכתיך בכל אשר תעשה לזאת התורה המורה לנו הדרך הורה לנו · זה יתנו ואם לא יתן בזה הרי הוא עובר על לאו דלא תשלחנו רקים אשר הוא מטבע האדם ישר להעניקו ולכן כתיב לשון הענק כי מיסוד הדיקדוק שורש ענק בכל התורה כולה הוא מן בני ענק שהוא ענין חוזק וכח ובריא וכן בתורה כתיב ענקים לגרגרותיך כי הוא הנותן כח לגרגרותיך · וכן העדי הנקרא ענק מפני שנותנים על הנוואר אשר שם כח הגוף לישא המשא וכח לסבול שם הוא · כמו ילידי הענק אשר להם ניתן הכח ביותר וזה העניק תעניק תחזיקהו שיוכל למצוא כביר ידו להחיותו בזה המיעוט שיוכל כדרך הטבע לחול עליו ברכת ה׳ היא תעשיר זהו כוונת רש״י · ולכן מבואר בש״ס קדושין דף י״ז שזה הוא המבואר בקרא מבאלך · מגרנך מיקבך כי אלו מתברכין מאשר הם בטבע מתרבין הנאן פרה ורבה וכן גידולי קרקע אבל לא כספים ובגדים ופרדות דמסקינן כר׳ שמעון דאמר כיון דכתיב אשר ברכך ה׳ אלהיך כמנא לאו דוקא גורן ויקב א״כ למה נאמר נאן גורן ויקב למעט כספים ונקטינן להלכתא כוותיה וגם כר׳ אליעזר בן יעקב דאמר ינאו פרידות שאינם פרין ורבין · וכיון דכתיב אשר יברכך יכול דוקא נתברך בשבילו ת״ל העניק תעניק מ״מ א״כ למה נאמר אשר יברכך הכל לפי הברכה ומפרש רש״י אם נתברך בשבילו יתן יותר מהקצוב · אבל אפילו לא נתברך בשבילו לא יפחות מהקצוב ושיערו חכמינו שלא יעלה פחות משלשים סלע דילפינן משלשים של עבד. ומבואר שם דט״ז ע״ב דאמה העבריה ג״כ בכלל הזה שנאמר ואף לאמתך תעשה כן ושם מבואר להלכתא אחר כל הספקות וטרי דאין דין זה אלא ביונא בשש או ביובל או במיתת האדון והאמה בכל אלה או בסימני נערות אבל אם ינאו בגרעון כסף בהם אין לאו ועשה זו אמורה שנאמר וכי תשלחנו חפשי · ינא זה שאינו משלחו חפשי אלא העבד קונה לעצמו שנים הנשארים · ואם שלחו רקים עובר בלאו ועשה והוא לאו הניתק לעשה ואין לוקין הנה שעולה מש״ס שם ומפוסקים ראשונים שדין זה אינו אלא בזמן היובל כולם כתבו שהנבון לקיים גם עתה מצוה זו וזיל בתר טעמא שכתבתי בתחלת

הפרק · כז״ בש״ס ככ״ל · רמב״ם פרק ג׳ מהלכות עבדים · סמ״ג לאוין סימן קע״ח · רא״ה · ט״ו · יו״ד י״ג י״ר ט״ו · ומסיים הענין בקרא וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה׳ אלהיך עיין רש״י · ר״ל שינאו ברכוש גדול ביזת הים וביזת מצרים הנכון כן תעשה גם אתה כשאת עבדך לחרות · או יאמר מצוה גוררת מצוה אשר הוא מצות עשה לזכור יציאות מצרים וכשתעשה כן זה יגרום לך שתזכור וזהו וזכרת והבן · והנה סוף פסוק כתיב על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום עיין בפרק הקודם מה שכתבתי בענין אנכי וזהו להורות את הכונה ככ״ל ג״כ כאן כי המעיין בסוד ה׳ לזה השער כי תיקוני מצות עבד עברי ואמה העברית הוא ביסוד ומלכות והעובר על לאו ועשה זו גורם תחת עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבורה שבת הגלות והמקיים מצוה זו גורם הגאולה והוא תיקון מלכות סוד אנכי ככ״ל · כמו גאולת מצרים שהיה בסארת ג׳ ראשונות סוד יה לו״ה ולכן ינאו ברכוש גדול כי שם העושר וזהו כימי נאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות יוכילו שי למורא וזהו וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה׳ אלהיך וכדרש״י הנ״ל על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום דייקא אנכי ודייקא היום כי היום ת״ח שהוא רזין השכינה ותיקונה סוד אנכי כדי שגם היום יהיה כימי נאתך מארץ מצרים · וע״ד היום אם בקולי תשמעו · והבן כי תורת אמת הוא :

פרק כ״ה

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לעבוד בעבד עברי עבודת פרך והוא לרמב״ם לאו רנ״ט לסדר התורה שמ״ז מנין המצות

שנאמר לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך · הנה משורש פרך ע״פ הדיקדוק פרושו אל תרדה בו בפה רך כי רך הוא לשון מלוכה ויהיה זה מלה מורכבה משני מלות כמו ויקרא לפניו אב״רך ויען כי דרך המלכים להיותם מדבר במענה רכה לזה נקרא שם המלוכה רך וזהו פה רך והמכוון כאן שאל תמשל עליו כמומלך ותאמר יען כי עברי הוא אמצא לו עבודות תמיד שלא ילך בטל ובכל רגע יכיר שאני מלך עליו ואעשה עמו מלאכות שאין מוטלין עליו וגם מה שהם בלי גבול כמבואר בקדושין דף ך׳ · ב״מ דע״א · ופ״ט ובספרא ז״ל הרבה וקל יש כהן שלא יטול כלים לפניו לבית המרחץ ויהי׳ פירוש בפרך שלא תמשול עליו בשום דבר אפילו בפרך. בפה רך אפילו לומר לו לעשות הרכות והקלות שהוא כר׳ שהוא דרך ממשלה ומלכות ככ״ל וכן הוא בש״ס ת״כ״ל לבין דבר שאין לו צורך ובין דבר שהוא בלא גבול והוא שיאמר לו לחמם הכוס או לצנן · וכוונתו שלא ילך בטל כי הוא אין צריך כלל זה העבודה · או שיצא ואומר לו עדור לי תחת הגפנים עד שאבוא שהוא בלא קצבה שלא קצב לו לא מקום ולא זמן · מכל הנ״ל נראה שהכלל בזאת המלה פרך הוא מלשון רך ומלוכה וכן יש מן המדקדים שאומרים ג״כ שהוא לשון מלוכה והוא מה שמצאנו של עם ר׳ מתחלפין ויהיה זה פרך ממקור פלך אשר מקום מלכות נקרא פלך כמו · חצי פלך ירושלים · נחמיה ג׳ · או יען כי א׳ נבלע במבטא לזאת לפרקים כופל ויהיה פרך משורש פארך ולזה פירושו פרוכת על זה השורש שניתן לנוי ולפאר · והנה הרבה רונים לפרש בפרך לשון קושי והם סוברים דטעם הש״ס עבודה בלי קצבה הוא מטעם קושי · וגם לא להחם הכוס יען כי זה ענין נפשי קשה עליו עבודה זו או ליטול בליו לפניו לבית המרחץ מחמת הבזיון קשה עליו וילפי

מן

מן ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך הרגום המתרגם בקושי וכן פירש רש"י בעבודה המפרכת ומשברת הגוף ונראה בעיני פי משקל זה גם כן לפרש פרוכת על שם שמפרכת ומשברת כח הראיה ומפסקת לראות מה שבפנים מן הפרוכת אבל כאן אין סובל זה המשקל כי עבודה קשה ובזוי הוא בלאו מיוחד והוא שנאמר לא תעבוד בו עבודת עבד כאשר יתבאר אי"ה בפרק שאחר זה והוא ג"כ במסכת קדושין כנ"ל והדרך הנכון כנ"ל כי לא מצאנו בכל תנ"ך שורש פרך שיהיה ממקור קשה מה שתרגם המתרגם ורש"י גם כנ"ל אין כוונתם שהוא ממקור קשה אלא הכוונה היוצא שם נראה שהוא בקושי גדול ולזה מפרש רש"י המפרכת שהוא מלשון הש"ס ולא מן המקרא הוא זה · כי גם שם יספיק לשון מליכה ופחד שהיו מגדילים על ישראל ועבדו עמהם בגדולה שהיה ניכר שהם מולכים וישראל עבדים והנה מקורת כהנים משמע ג"כ כן שהעפ"י דקאמר ויליף מפרך דהנ"ל אבל הוא קאמר ותניא בפרק שהיו מחליפין עבודת נשים לאנשים וכו' והם זה ומכול קושי אף שעבודת נשים קלה אלא קשה מחמת הבזיון כנ"ל אבל שם כהאי תניא קאמר ג"כ ועבודת לילה לעבודת יום · מאי קושי יש כזה אלא העיקר כנ"ל כז' בש"ס כנ"ל · רמב"ם הלכות עבדים פרק א' · סמ"ג לאוין סימן קע"ד · בהר כ"ג מ"ה :

מנין המצוה להרמב"ם לאו ר"ס לסדר התו' שמ"ח

פרק כ"ו

מנין המצוה להרמב"ם לאו רנ"ח לסדר התורה שמ"ו

הוא שצוונו הבורא יתברך שלא לעבוד בעבד עברי עבודה קשה ובזויה והוא עבודת עבד כנעני וזה שנאמר לא תעבוד בו עבודת עבד · והנה בתורת כהנים תני עבודה בזויות וז"ל שלא ינעול לו מנעליו ולא יחלוץ וכו' כי אחר כל הלה נאמר ויראת מאלהיך · בו אי אתה עובד אבל אתה עובד בבן חורין עבודת עבד שהרי אין לו יתייחד בושת בזה שאינו עובדו אלא ברצונו עכ"ל · ר"ל ע"ד כי עבדי הם כמצא מצאנו בדברי הנ"ל שני טעמים לשני לאוין האלה ומה נמתק שמזכיר בקרא יציאת מצרים · טעם אחד כי עיקר מצות הבורא כבר הקדמתי כי עיקר כוונתו יתברך לקדשינו במצותיו לנהוג במדותיו ולהיות דבק בו והנה הוא יתברך הוציאנו ממצרים מבית עבדים מעבדות לחירות כן יש לדבק במדותיו שיראה הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו כמבואר בברייתא ד"ק ע"א במסכת קדושין כי טוב לו עמך · עמך במאכל ועמך במשתה וכו' מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי לקונה אדון לעצמו ופירש התוספת אעפ"י דעמך כתיב הרי הוא כאדון ולא אדון לאדונו אלא מכאן שרב אין לו אלא כר אחד צריך ליתן לעבד מטעם שלא יהא הוא ישן ע"ג הקרקע הרי כשתעשה כן הרי הוא אין לו בושת כי לכך נמכר אבל כעושה כן אין זה אלא מגד שלבש יודע שהוא בן חורין והוא מגד כי אתם המאמינין בה' ובגודל נפלאותיו ובתורתו הקדושה שנא' אשר הוצאתי אתכם מבית עבדים וזה יגרום לך לזכור תמיד ביציאת מצרים ולקיים כל מצותיו ותהא יראת ה' תמיד על פניך ויראת מאלהיך כן יהיה כאשר תקיים מצות האלה וזהו כונת התורת כהנים ואם האמר לנה לי לקנות עברי להיות כקונה אדון ואין לי רשות לעבוד בו ככל הצורך כפי הב' לאוין האלה יהיה לעשות עמו עז"ג ואמר בקרא כשכיר כתושב יהיה עמך דהיינו עבודה האלו ששכיר יום עושה כי שכיר יום אינו משכיר עצמו על עבודת בזויות וזה המבואר בספרי לא תעבוד עבודת עבד שלא ישול אחריך כלונתא · והוא כלי של בגד קטון שנושין בני אדם להיות ענוי שיוכל לישב בכל מקום כשהוא יגע · ודרך העבד הבזוי שנוטל לפניו זה הכלי אבל אין שכיר יום משכיר עצמו לדברים כאלה · וכן תושב הוא מי שבא מרחוק וקובע עצמו דירה להיות תושב בהפר עינינו רואים שאנשים הגרים נמכרים עצמם לבעלי בתים תושבי ומשכנים עצמם ומסייעין בעבודה אבל לא עבודה בזוי · כן יהיה העבד העברי בנמכר לו · עוד טעם במצוה זו אשר כבר אתם הראת לדעת כי שבהכבי בקבלת מוסר לזה השער לה' כי כל המצות האלה הנוגעין לזה הדיבר הם כולן למען ילמד מדת ה' מה הוא רחום כן מצוה זו לעורר רחמים ואם יעשה כאמור בפרשה זו לרחם על עבדו הקב"ה ישלם כמודהו וירחם גם עלך אשר אתה עבד ה' ויתן לך רחמים ורחמיך · מצוה זו כנ"ל · רמב"ם כנ"ל · סמ"ג לאוין סימן רע"ו · עשין פרק ג' · בהר כ"ה ט"ל :

פרק כ"ז

הוא שצונו הבורא שלא נניח נוי שיכן בארצינו להיות עובד בעבד עברי שמכר עצמו לו בעבודת פרך · והוא שנאמר לא ירדנו בפרך לעיניך היינו שהוא לא יעבוד באחיך בפרך ועינך רואה אלא צריך לעשות כל השתדלות להוציא מיד אדוניו קשים אבל אין אנחנו מחוייבים לילך לכל גוי וגוי לראות ולהקיר אם אחד מהם עובד בפרך עם אחד מעמינו אלא אם בא לידי אני מחוייב לעשות כפי האפשרי להצילו וכן הוא בספרא וז"ל אין אתה מצוה אלא לעיניך. הנה הרמב"ם כתב שמצוה זו הוא כשידינו תקיפה על עכו"ם וכן הוא בחינוך · אמנם כאשר ראיתי בתורה העיקר לפי יכולתו רק בימים האלה כי הם מפרשים הפסוק לבוא בבא להצילו אמנם דברה תורה כלשון בני אדם אם בבא ולא ברצון ירא במנון כל אח יערב על אחיו אשר בני איש אחד אנחנו ומצווים במצות ואהבת לרעך כמוך מחוייבים אנחנו בכל אפשרי לראות בצרו' אחינו אשר כבר הקדמתי בהקדמת מיכר לזה השער לה' כי כל הנוגע אשר בזה השער לה' יש כדי להורות הדרכיו ולהרחיק האכזריות ובזה יכבשו רחמיו את דינו ובזה יהיה לנו רק חסד אל כל היום ובמעשינו נעורר מקור הגאולה לפדו' נפשינו גם כן מיד אדונים קשים ביום ההוא יהיה ה' ושמו א' והנה אף שכבר יש לנו כמה אזהרות להצלת נפש מכל צרה שלא תבוא עליו כמו על נפשו מכל מקום באה אזהרה זו שלא יהנר האומר יען כי עז שהוא בעצמו מכר עצמו ליד אדונים קשים הייתה דקיבל בבריות וקבילה אבל אם הוא השפל ויונא מדת עלינו בכל זאת המצוה לרחם ולעשות כל השתדלות להצילו · והרואה חבירו בעבודת פרך ביד יכולתו להצילו ומונע עצמו עובר על לאו הנ"ל ועל ואהבת לרעך כמוך · אבל אין בזה מלקות כי הוא לאו שאין בו מעשה טעם כל המצות הנאמרים בזה בעבד עברי הוא שישים כל אדם אל לבו צער ומרירות לבו של אחד מישראל ויעריך בדעתו כאלו זה הצער נוגע לו כן ירא לבו דוי על צער חבירו והוא מכלל ואהבת לרעך כמוך וזה העבד הנמכר מרוב דחקו אם לישראל או לגוי אל האמר כיון שלא כדת עשה שהוציא עצמו מכלל כי לי בני ישראל והוא קיבל על עצמו אדנות מבשר ודם ועכו"ם לב נמכר לגוי וא"כ אין לרחם עליו לכן באו האזהרות האלה אעפ"י שחטא ישראל הוא ותראה שברון

לבו

לבו ואין אדם נתפס על נערו והרחק והלחץ אנסו אונס רחמנא פוטרו והזהיר עליו שלא לעשות עמו עבודת עבד כנעני ולא בפרך וגם להבדילו מעבודת פרך מיד גוי · עוד טעם במצות האלה כי הקב"ה מלמדינו בזה לזכור אותו תמיד ולדבק במדותיו אשר אנחנו עבדי ה' ושגיא כח לא נמצאוהו ועיקר עבודתינו אינו של עבודה בלב קרוב הדבר בפיך ובלבבך לעשו' ובכל הרנ"ח מצות עשה לא מצאנו עבודה קשה ורובם המשמחים אלהים ואנשים בטוב לב אלא העיקר לעשות באהבה ושמחת המצוה הוא בהרוחני יותר מן מעש' המצוה שהוא גשמי וכן לענין הלא תעשו' העיקר הוא למען תהיה יראת ה' על פנינו תמיד לירא השם הנכבוד שלא להמרות פיו ולשמור מצותיו וח"ו לעשות מה שניוה שלא לעשות · אבל בכל אלה לא מצאנו עבודה קשה ובזויה כל זה ישים כל אדם אל לבו לעשות משפט עבדו דבר יום ביומו ג"כ על אופנים האלה למנוע ממני כל עבודת פרך ועבור עבד כנעני רק לעשות כתושב ושכיר ואחר שיעשה עבודתו לקרבו ולשמח לבו הנשבר במאכל ומשקה ולא להראו' בו שום צד שאתה האדון והוא העבד בי אנשי' אחים אנחנו כמו שקב"ה משמח לבנו ומשפיע לנו שפע ברכה חיים ושלום וקורא לנו אחי ורעי ומאיר פניו לנו כאשר אנחנו עושים רצונו אשר זה הוא פירוש הפסוק אלהים יחננו ויברכנו יאיר פניו אתנו סלה לא כמדת בשר ודם כשנותן פעם אחד ובפעם השני ממעט ובפעם השלישי ממעט עוד יותר ואח"כ מעלים עינו לגמרי אבל הוא יתברך נותן ונותן בכל פעם יותר ויותר וזהו הכפל יחנינו ויברכנו · ואעפ"כ יאיר פניו אתנו סלה בפנים מאירות · כן יתנהג האדם ולינהג בעבדו כמו שבתורה נתנהג עמנו · עוד טעם ע"פ אשר כתבתי בתכמת מוחר לזה השער לה' אשר כל המצות מזה השער לה' הם אזהרות להרחיק האכזריות ולעורר הרחמים ובזה נתעורר עלינו מקור הרחמים כן המצות האלה ובזה יכבשו רחמיו את בעסו ויחנינו ויברכנו ויאיר פניו אתנו סלה · עוד יתבאר אי"ה בשמם נח בסוד ה' ליראיו לזה השער לה' כל המצות האלו הם בש"ם · קדושין רט"ז וי"ד וכ"ב · ב"מ רע"א · מגילה דכ"ב · כתובות דף נ"ב · נזיר דס"א · גיטין דל"ט · רמב"ם הלכות עבדים פרק א' · סמ"ג לאוין קעז · טור יו"ד · רס"ו רסז · טור חו"מ קנ"ו · בהר כ"ה כ"ג :

פרק כ"ח

הוא שצונו הבורא יתברך שלא למכור עבד עברי על אבן מקח ובהכרזה

כמו שמוכרים עבדים כנענים והוא שנאמר לא ימכרו ממכרת עבד · אלא בהסתר ובכבוד וכן הוא בספרא לא ימכרו ממכרת עבד · שלא ימכרם בסימטא ויעמידם על אבן שמקח · וכן כתב הרמב"ם במנין מצותיו שזהו מקום אשר מוכרין הבהמות ובשר חמורים אשר בשר כבמה המה להם הם העבדים כנענים מעמידים אותם על אבן ומכריזין עליו זה נותן כך והמרבה בדמים מכריזין ג"כ כדי להעלותן בדמים לא בן עבדי יעקב אלא צריך בהסתר ובדרך נאה שלא עתה יבוש יעקב ופניו לא יחוורו אשר אחינו בשרינו הוא · וכל זה הוא ברמב"ם במנין מצותיו ובהלכות עבדים פרק א' ד"ם ולקמן יתבאר אי"ה בדבור לא תגנוב בגונב נפש ומכרו אשר הבר נגמר דינו למיתה ואם מכרו על אבן מקח יש לו שני לאוין שעבר עיין שם · כי הטעם מגונה זו הוא בכל בנ"ל ונידל שבועת כאשר ביארתי לעיל כי המלבין פני חבירו ברבים כאלו שופך דמים דאזיל סומקא ואתי חיוורא ואין לו חלק לעולם הבא מבואר פרק הזהב דנ"ח ונ"ט ושהוא חמור מהבא על אשת איש כמבואר שם ובפרק אין דורשין דף ט"ו ובפרק חלק דקז' ור' אליעזר המודעי אומר בגמ' אבות פרק ג' והמלבין פני חבירו ברבים אעפ"י שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא כי רוע מעלליו מעידין בעזות מצחו וגילוי מחשבתו שאינו מזרע קודש ואין ראוי ליטול חלק בעולם הבא ולכן בסוטה די"ו אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנא לן מתמר וכו' · ואין לך מלבין פני חבירו יותר מזה להעמידו ברבים על אבן ולהכריזו כמשל כבהמות כדמו · ובעבד כנזה וכל אדם צריך לדון אחיו כאם כן יעשה לו היש מכאוב כמכאבו אשר בשמו אל לבו מזה ירום עברי ויפול עבד כי ימלוך כי בשזה קם זה נופל והוא ייחוד וה' כאשר ידמהו לנפשו בסוד ויהו כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש כי נפש דייקא הייכו בייחוד בנפש אחת אזי יוצאי ירך יעקב יעקב העולה ז' הויות זו"נ והוא בסוד ירכים ובסוד יסוד צדיק יוסף הצדיק אשר לעבד נמכר יוסף וכשיעשה כנ"ל גורם לייחוד כנ"ל בסוד נפש אחת ולזה נזכה לגאולה שלימה ולכן נסיים ויוסף היה במצרים וכבר כתבתי בשים ייחוד וה' אזי יש הארת י"ה מקור החסדים ולכן מזכיר כאן בפרשה יציאת מצרים ובזה אל ה' יאיר לנו והיה יהוה אחד ושמו אחד ודי למבין ובסוד ה' ליראיו לזה השער אי"ה יתבאר באור נח בז' בש"ם ורמב"ם כנ"ל בזה הפרק ובפרקים הקודמים ובסמ"ג

מנין המצות להרמב"ם רס"א : סימן קע"ה · בהר · כ"ה מ"ב :

פרק כ"ט

הוא שצונו הבורא יתברך שלא למכור אמה העבריה הנמכרת לו והוא

לסדר התורס נ"ח שנאמר לעם נכרי לא ימשול למכרה וגו' · ותרגומו הוא פירוש הענין דמתרגם לגבר אוחרון והא דנקיט קרא עם נכרי דמשמעו · גוי · כבר קדמוני הגאונים קדמאי בזה דמי שעבר על זה העון גדול כאלו מכרה לגוי ואם לא היה לאו בפני עצמו על זה היה זה בכלל לאו שלפני זה והוא מעשה ממכר בהמה שקונה ומוכר כדי להרוויח אשר כל ישראל בני מלכים הם ואם נעשה בעניות המר ממנות הראוי שאנחנו נזכר שלא ליתן

מנין המצות להרמב"ם רנ"א בנות ישראל הפקר ושלא לזלזל בהם · וכתב הרמב"ם פרק ד' מהלכות עבדים דהוא הדין בעבדים ולא כתבה תורה באמה של כיון דבידו ליעדה ישכו' שהיא ברשותו

לסדר התורס שמ"ו גם למכיר אם ירצה ומסקינן בחלופי גרסאות כרי' ועיין בקדושין די"א ע"ב פלוגתא דר' אליעזר בן יעקב ור' עקיבא ומסקינן דבין שאין האב יכול למכרה בר"א דאין שפחו' אחר איסות ובין האדון אין יכול למכר' כמו אין שפחות אחר שפחו' וזהו דעת ר' אליעזר רבו דר' עקיבא ודעת ר"ע האב יכול למכר' אחר שפחות כז' הוא בש"ס קדושין כנ"ל · בכורות דל"ד · ירושלמי קדושין דכ"ח · רמב"ם הלכות עבדים פ"ד ו' סמ"ג לאוין סימן קע"ט · משפטים כ"א ח' · וטעם בבגדו בה הן לפירש רש"י והן לפירש התוספות בר"ה ור' אליעזר סבר יש אם למסורת ובין לפרוש ר"ת צריך אחר כל העיון להבין בזה למה לא נאמר בבגדו בו' והעיקר כאשר מבואר שם ברש"י ותוספות ובר"ה מחכמת הדיקדוק. אמנם כפלים לתושיה הנגלה והנסתר אחד יחיד ומיוחד בי קב"ה ואורייתא

חד והוא ע"ר אם יגאלך טו"ב יש עבד לעומת עבד · ושפחה מול אמה ע"ס ועלמות אין מספר · וידוע טוב הוא יסוד · ומקור הטוב הוא בכתר כמבואר בזהר וכל כתבי האר"י ז"ל בסוד ובטובו חיינו · וכבר האירותי עיני המשכילים לאור תורה לאמתו כי אין הכרחת הקליפה אלא בהארת ג"ר אשר לא יגורך רע כתיב ולכן המעיין בחכמת אמיתית ובחכמת דיקדוק שזה פלוגתהון כי ידועה שגל הוא תולדה דקמץ ולכן סגל בחסד שהוא תולדה דוקמץ הכהן גדול אור חכמה · חירק הוא יסוד סוד י' תתאה דא · ודברי התוספת הם אור נח דהקרי והכתיב של אשר ל"א יעדה מגלה הענין של בבגדו בה כי על בגדו צריך לומר בגדו בסגל כמו מנגד נגדו זה כונת התוספת בסגל ולא בחיריק · וכמו חלבו ואע"ג דקרינן ותתפשהו בבגדו ולא בבגדו ר"ל שפשט נאמר על בגד בחירק ומפרש התוספת התם ליכא למיטעי ר"ל כי יוסף בודאי אינו של יסוד ואח"כ מייתי התוספ' ז"מ דהאי אשר לא יעדה דכתיב לא ב"א וקרינן בוי"ו והשתא מגלה על בבגדו שהוא לשון בגד פריסת טלית ר"א שכר יש אם למסורת וכתיב לא באלף · והשתא מגלה על בבגדו שהוא לשון בגידה · וידוע כי מצות יעוד הוא סוד ופרשת כנפיך על אמתך · וידוע נעמי הוא סוד בינה נועם נעם י' כי או"א כחדא אזלין וזהי נעמי · והנה נעם הוא עם הכולל קס"א אהיה דיודין דבינה ורות הוא ה' אחרונה הכלולה בה' בינה בהארת ג' אהיה קס"א קנ"א קמ"ג זהו רו"ת עם י' דנעמ"י וידוע כי מלכות הוא אילנא דמותא ובכבר מות נרות נשאר כע"ס וזכו כי המו"ת יפריד ביני וביניך וזהו סוד אנכי רות אמתך ופרשת כנפיך על אמתך כי גאל אתה כי בועז היה בסוד יסוד כמבואר בספר הגלגולים ובמגלה עמוקות ולכן בעז חסר כתיב כי הוא עם הכולל הוא מספר יסוד וידוע כי עיקר הארה לנוקבא הוא בסוד וימינו תחבקנו הוא בוקר דאברהם · וכבר

מנין המצות להרמב"ם לאו רס"ג לסדר התורה תקנ"ט

הודעתיך כי מקור טוב הוא הארת כתר בסוד ובטובו וגם יסוד נקרא טוב כנ"ל ולכן אמר ליני הלילה נ' דבקי אתוותיות דכרכין סוד נ' בינה הארת כח"ב בהארת טוב ממקור הכתר הלילה הוא סוד הוא הלילה והוא הארת דכורא סוד ת"ת בשם מה' בהארת ג"ר עי' שם מה' החדש והוא אם יגאלך טוב יגאל הוא עם הכולל שם מ"ה ואם לא יחפץ לגאלך בסוד כתר מלכות ובסוד נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים וגאלתיך אנכי · חי ה' הוא בסוד יהוה ולזאת שכבי עד הבוקר · יסוד חי העולם מהענין זה טוב הוא מקור הטוב והיא בסוד כתר מלכות וזהו תיקון מצות יעוד אשר לו יעדה ב"ו וזה ב"כ נ"ד"ו ב"ס העולה טו"ב · והענין מכריע כי הוא חירק בסוד י' תתאה הכלל ב' עלאה בסוד ו'

מנין המצות להרמב"ם לאו רס"ד לסדר התורה תק"ס

שבאמצע א' א' וזהו בה בה' ולכן כתב בתוספת וי"ו במלוי יוד ע"ב או דס"ג הארת ג"ר וזהו כונת התוספת והשתא מגלה על בבגדו שהוא לשון בגד פריסת טלית עיין בסוד ה' ליראיו בשער א' סוד בריכות שלים וסוד פריכות טלית. והמנא נחת שם וגם בהנוגע לענין כאן בזה תבין ובסוד ה' לקבל באורח · כן בש"ס וברמב"ם בכ"ל · בסמ"ג לאוין סימן קס"ט · משפטים כ"א ח' :

מנין המצות להרמב"ם לאו מ"ב לסדר התורה נ"ט

פרק ל'
היא שנינו הבורא יתברך שלא לגרוע לאמה עבריה אם נפלה להייר מינית · יעוד שהיא בסוד יגאלך טוב כנ"ל · או בנו יעדנה שהוא בסוד וגאלתיך אנכי חי ה' ו' בין ע"ז או ע"ו כמ שלא יגרע מומנס שאר כסות ועונה כי אם הוא יעדנה הוא תיקון לגרם השפחה כי קירש בכירתה כי הו"א הוא סוד בינה כנודע והוי אין אחוזה לחיצונים בכח שלשה ראשונות אשר לא יגורך רע כתיב י"ג א"ל"ך עם הכולל אדני טוב הוא מטיב והוא בסוד אם יגא"לך טו"ב כנ"ל · או אם לבנו יעדנו הוא בסוד וגאלתיך אנכי (הוא מלכות כנודע) חי ה' הוא ביסוד וימינו תחבקני ואזי יהארה ג' דהשונת ג"כ כי כבר הקדמתי בשים ייחוד וה' שהוא בכח וימינו תחבקני אזי ימין ה' תרעץ אויב תרע"ץ הוא מספר כה"ר חכ"מה בינ"ה אזי נרם הגליה הזרה ואמה בנה כי לא יירש עם בני עם יצחק כי אחיותם בדינים סוד פחד יצחק · המנס בהארת הג"ר כולו גרוש יגרש לכן שלש אלה הם תיקונה והבן ידידי כי עמוק עמוק הוא · אין מוח סובל רק והאמין בה' ויחשבה לצדקה כי זה ופרשת כנפיך הוא ממקור המצות אשר כתבתי בהריבית בתכחת מוסר לזה השער אשר כל אלה המצות המיוחדים לזה השער באים לעורר מקור הרחמים ולרחק האכזריות ומבין המשכיל יבין לאמתו שהוא בסוד היא יעדנה מקור ג"ר נמוס רו בסוד וימינו תחבקני · כן הוא בח מצותינו וכזה קלי' פלוגתא דר"ה ור"ע דר לא יעדנה ב"ו או בא' והמשכיל יבין ודין להאריך כי אל ה' נפשי אשא ולעובדיו בהדיה ולר"ע ירד התורה להעיר כל קוץ לאמיתה של תורה לכן רמזתי בש"ס ורמב"ם כנ"ל גב בגירכה כתובה דנ"ז ונ"ח · ונדרים דס' וירושלמי קדושין דנ"ח · כתובות ד"ל · ועיקכאן אזהרה במ"ע לאשה בן חורין שלא יגרע שאר כסות ועונה כי הוא פירוד יה אשר מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה ועד היכן שיעור כסות מבואר בש"ס ופוסקים כפי יכולתו וכן העונה כפי האנוש כמשנה לספן ובגמ' ותלמיד חכם הכל כשלחן עריך · משפטים כ"א י':

פרק ל"א
הוא שנינו הבורא יתברך שלא למכור אשת יפת תואר · והוא שנאמר ואם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכור לא תמכרנה בכסף · ועיקר מצוה זו כיון שכבר בא עליה הרי עצמו ובשרו הוא הרי מחויב לעשות כאשר יתבאר במצות הנוגע לאשת יפת תואר אי"ה בשער זה אבל שלא לנהוג בו מנהג בזיון ובטעם מצוה זו אין להאריך כי מובן מעצמו כיון שאפשר הוא אשר חשק בה והתורה התירו אין להתנהג עמה כאחד השפחות ובפרט כפשר הבאר הזה מהמבואר בהירושלמי שאפילו ביאה ראשונה אין לבוא עליה אלא א"כ נייר"ה א"כ ודאי אין לנהוג בה מנהג בזיון ומקור מצוה זו הוא לעורר לב רחמים על כל הקרוב קרוב יותר כאשר ביארתי שכל המצות של זה השער באים על זה האופן מצוה זו בש"ס ופוסקים פרבה ומיקורה קדושין דק"א · יבמות דמ"ז ור"ח · הרמב"ם הלכות מלכים פ"ח · כי תצא · כ"א י"ד :

פרק ל"ב
הוא שנינו הבורא יתברך שלא להשתמש עם אשת יפת תואר אחר שבא עליה ביאת ראשונה והרי היא אשתו לא יזלזל בה כאחת מהשפחות או פלגשים העובדים כל צרכי הבית והוא שנאמר לא תתעמר בה תחת אשר עניתה · והנה כל המפרשים הורה מהגדירה מלפניו סיכה עיניר ורש"י פירש לשון פרסי קורין לעבדות ישמוש עימראה · אבל מקור עמור הוא הפוך מהותו שמהפכה ומחליפה ממהותה ·

ממהותה שאשתו הוא והוא נחליפה. לבעות שפחה · וגם להחליף מהותה מחירות לעבדות בן קנה מרוב המדקדקים וכן והתעמר בו והמירו בגונב נפש · הוא שמחליף דהוי אסר לא עבדו הוא והוא עושה עמו עבודה קיפוץ היוסר ושעם מגונה. זו הוא בטעם סוד ונשנית לפרק הקודם אסר כ"ה וב"ש משגיח על כרונתיו ותפילו על צער בעל חיים בהמה או חיה או עוף נשטונו עכ"ש על אשה זו אשר לקחתה מבית אביה יען כי חשקת בה ונתת לנהוג בה מנהג שפחות אין צער גדול מזה ונזהר תחת אשר עניתה מסורס ענוי נפש · ענין גובל לפרק שזה ענותה הוא מסורס מעונה שהוא דיבה אשר לזה כיתי וזולתו · שהפ"ב ה' ולכן ראיתי הרבה מדקדקים שכבין שפי עונה לזה והוא עונה האמור בתורה הגם כי כל המקומות בש"ס ומשמעין שהוא מסורס זמן וכן מעונן על שם זה נקרא שהוא יודע לכוון הזמן והעונה אנוס גם כמעונן ראיתי שאו שני ההגונים אונס מן הספר ו· והוא מסורס מעה והע' הוא מאותיות דוגה אחד דהיינו אוע"ה מהנרון המתחלפים והוא מסורס מחק כמו ומחא אל כתף שהוא לשון סיבוב וכן בקהסים בני קניים על זה שהם סובבין באקפה וכן הם המסבכים שבות שמבין בקחבולהם להוציא ריכה אל הפועל ולכן הנכון ג"כ באנוס על זה המסורס והוא ע"ד נקבה תסובב גבר ולגה באמר עונתה הסיבוב שלה. או ע"ה מעוב והמכוון בזה תחת אשר עניתה והרי הוא אסרך ואסר אתה מצוה עליה לאהבה כגופך ולכבדה יותר מגופך ולכן שער גדול אשר כבר כתבתי כל זה השער הוא לעורר מדת הרחמים ולהרחיק האכזריות והכל בא לעורר לב האדם במצות השכליות שהרחמים קרוב אל השכל וכן מלת חסד מקורו בחכמה שהיא השכל מחשבה עליונה · ולהרחיק הרוגז שהיא לעומת הקדושה אשר כבר פרשו בש"ס לא יהיה בך אל זר על הכעס והרוגז רק צריך האדם לתקן כל מעשיו ומחשבתו לכלול דין האמתי והיושר במדת החסד ובזה זכרשו רחמיו את כעסו לשון לכו חסד של כל היום כד' מבואר בש"ס קדושין דף ל"א ע"ב יבמות דף ז' ומ"ח · ועל אלו השני לאוין אם עבר לוקין אותו כן הוא ברמב"ם פרק י"ט מהלכות סנהדרין ופרק ח' מהלכות מלכים · סמ"ג לאוין סימן רל"א ורל"ב כי תבא י"ב י"א ·

פרק ל"ג הוא שכוונו הבורא יתברך שלא להתעלם מאבידת רעהו והוא שנאמר לא תוכל להתעלם · ואם הוא דרך הינוח אעפ"י שאין בו סימן או דרך נפילה ויש בו סימן והוא מצא זה בשוק שרוב ישראל שאין הבעלים מייאשים אבל אם מצא בשוק שרובם עכו"ם הרי כבר נתייאשו הבעלים והרי אלו שלו שזה הוא בזוכה מן ההפקר וכן בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר ג"כ אינו בכלל לאו זה כי כתיב בענין אשר תאבד ממנו ומצאת ונשמע שאינו אבודה אלא ממנו אבל מצויה לכל אדם יצא זו שהיא אבודה מכל אדם טעם מצוה זו כי הוא מצד מדת הרחמים והוא מיטיב העולם כי השכחה שכיחא ומצויה פעם לזה ופעם לזה וכמה צער ושכרין לב יש כאדם כשום לו איזה אבידה אשר רוצה אדם בקב שלו וכו' ואדם רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו והוא בכלל הצלת נפש כי יש בני אדם שממונו חביב עליו יותר מגופו ומצטער הרבה על איבודו ויכול לבוא לידי חולי מרוב צער · והא דנהגו יאוש שבעלים ברוב עכו"ם דוקא שיודע שהבעלים ידעו שנאבד מהם · וכן אם שאבידה הוא ונשפכים כתב הגהות מרדכי דאף ברוב עכו"ם לא מייאשי בעלים · ולאו דוקא כשמבואר בקרא אלא אף גם באבידת קרקע שלאו ובעשה דהיינו אם רואה מים באים לשטוף שדה חבירו חייב לגדור בפניהם כן הוא מימרא דרבא ובריית' ב"מ דל"א וכן פסק הרמב"ם כל אלו השלוקי דינים מאבידה מבוארים בפרק אלו מציאות במשנה ובגמרא וברמב"ם פרק י"א ומ"ו וט"ו מהלכות גזילה ואבידה כי המבטל אבידה ומכוין לגזלו והוא בדבר שיש בו סימן והגיע קודם יאוש עובר על עשה באשר יתבאר אי"ה בפרק מיוחד במנין שמצות עשה לזה השער לה' ושלאו דלא תגזול אבל זה הוי לאו הניתק לעשה שיכול להשיב וכמבואר בחולין דקמ"א ע"א אבל שעפי שמחזיר אח"כ לא תיקון אלא מניח זו שהוא השיב תשיבם וגם לאו דלא תגזול אבל לאו דלא תוכל להתעלם שזה עבר בשעת הראיה ראשונה אשר על זה נאמר לאו זה שעפי שמחזיר אח"כ כבר עבר על זה והוא מעוות אשר לא יוכל לתקן והיא מימרא דרבה פרק אלו מציאות שם ואין לוקה אעפ"י דעבד מעשה ולקח בכוונה לגזלו אבל בזו דאפשר לעבור אלאו זה בלא מעשה כגון להעלים עיניו ומניח אותה במקומו הא לא שאין בו מעשה ואין לוקה · ואי"ה כשיחיו תבאר גודל שכר המקיים ופגם העובר והוא בסוד קש"ס מחזיר לאבותה וזה סוד אבידה כה' והוא מספר כ"ב והוא מקיים במצוה זו כלילות כל התורה בסוד מקורם א' י' עלאה י' תתאה ו' באמצע שהוא כ"ב אותיות ועשר ספירות ולקמן אי"ה יתבאר · ולכן הש"ס השיבם עם כ"ב אותיות התורה · הוא ממש מספר תפארת עם ה' אותיותיו שהוא כלל התורה וכן לא ת"ז כ"ל להתעלם עם כ"ב וכלילות ג' תיבות לא תוכל להתעלם הוא ג"כ מספר תפארת עם אותיותיו והכולל · ואי"ה בטעם הדבר יתבאר בסוד ה' אל זראו · לזה השער לה' · כן בש"ס ופוסקים בכ"ל כמבואר הרבה והרוצה לחפש יעיין בש"ע חו"מ מן סימן רנ"ט עד סימן רס"ז · וברמב"ם בכ"ל · ובסמ"ג · סימן קנ"ט בלאוין · כי תצא · כ"ב א' ב' ג' ·

מנין המצות להרמב"ם ע"ר

סדר הזוהר תקס"ג

פרק ל"ד הוא שכוונו הבורא יתברך שלא תניח בהמת חבירו רובץ תחת משאו ושלא יתעלם עז' נאמר לא תראה את חמור שנאך דהיינו שלא תראה ותתעלם וזה הוא הלאו וכן כתוב בספרי לא תראה זה הוא לא תעשה · ולאו דוקא תחת משאו ואם הוא נפלה לא תוסף קום הוא ג"כ בלאו זו ורמב"ם אם חבירו כעצמו היה תחת משאו כדרך לא תוכל לראותו ולילך אלא צריך לעמוד ולעזור ולתקנו אותו או בהמתו אפילו הוא שונאך וכחיבים ואפילו אתה שונא אותו תכלית שנאה על שהוא רע לשמים וכבר הוכחתיהו ולא חזר בתשובה שאינו בכלל רעיך לענין ואהבת לרעיך כמוך אעפ"כ מחוייב אתה כאשר תראה אותו נרחק בשיעור רים שהוא שבעה ומחצה במיל מחוייב אתה להטות אליו הדרך להקל משאו או משאת חמורו כאשר ביארתי מצוה זו שהוא עזב תעזוב שהוא מצות פריקה עיין פרק ח' בשער א' · והכל בטעמים לאמיתה של תורה והמונע עצמו ומעלים עינו · עובר בלאו ועשה הנ"ל · והנה ראיתי קדמונינו מכניסים דרך לרמז מן מקראי קודש לתכלית העבודה השלימה כמו כן נראה בעיני אילו השני מצות עשה ושני לאוין הסמוכין בתורה השבות אבידה ומצות פריקה זה התעוררות גדול על התשובה

מנין המצות להרמב"ם רס"ט

סדר הזוהר תקס"ב

יותר לגרום אינו לוקה שעשמצוה זו. היא מה שכתבתי כלל בזה השער לה' בתוכחת מוסר. שכל אלה המצות הכלולין בזה השער הכל ללמד אותנו להיות קבועה בלבינו מדת החמלה והרחמים והחסד ולהרחיק מדת אכזריות וכן באה אזהרה זו מזה הטעם אשר רחמיו על כל מעשיו וכמה נער לזה הכן שאמו כשחטה היום שהיה צריך אחריה אבל לבוא. עוד ליקח כפשו זה הוא אכזריות ולזה ציוה הקב"ה לתת הרוחה יום אחד ביניהם למען ינוח וגם ינון ואנחה וגדול שכר הנזכר. ופגם העובר אכ"א איה בסוד ה' ליראיו ועיין זהר פרשת אמור דקצ"ה. בש"ס בכ"ל שם ודפ"ג. יונה דכ"ר. ירושלמי כתובות דכ"ז. רמב"ם בכ"ל סמ"ג לאוין סי' קמ"ט. סמק סימן קס"ה. טור יו"ד סימן ט"ז אמור כ"ב כ"ג:

מנין המצות להרמב"ם לאו ש"ו לסדר התורה תקס"ו

פרק ר"ז הוא שצונו הבורא יתברך שלא יציד ביחד האם והבנים והוא שנאמר לא תקח האם על הבנים וכתיב כי יקרא אפרוחים או בנים לזאת מבואר במשנה חולין ד"נ דאפילו אין בקן אלא ביצה אחת אסור ליטלה בעוד שהאם רובצת עליהם ואם שלחה והחזירה בכל פעם צריך לחזור ולשלוח ואם לא שלחה עובר בכל פעם על לאו זה ואם שלחה ולקח הבנים ואח"כ החזירן לקן וחזרה אינו מחויב לשלחה ואם רוצה ליקח האם ולשלח הבנים אינו רשאי כל"ז הוא במסכ' שם דקמ"א ע"א ועל לאו זה אינו לוקה שהוא לאו הניתק לעשה אבל אם מתה או אחר שלחה הרי הוא לוקה דהלכה כר' יוחנן דאמר לתנא קני קיימו ולא קיימו וזה אינו נאמר אלא בעוף טהור והאפרוחים והביצים הם ג"כ מן עוף טהור היה אחד מהם טמא פטור מלשלח ואם היה הזכר על הביצים כנ"ל פטור מלשלחו כל"ז הוא שם במשנה דקל"ח וק"מ ואם האם היה על הזכר והוא מפסיק בינה לבנים או מטלית או כנפי נוצה מעוף אחר מפסיק בינה לבנים או שהיה שני סידרי ביצים זה על זה או אם על גבי אם: בעיא ד"ר זירא דקמ"ו ע"ב והרב"ם מדמה כל אלה והכל לחומרא מספק צריך לשלח ואם לא שלח ספק נפשות להקל ופטור ממלקות. הנה הרמב"ם והרמב"ן כתבו שניהם שוים לטובה הטעם על כוונתי במצות האלה שהוא להורות לנו מדת שרחמים וכדי להטיב לנו כאשר אנחנו מעוררים במעשינו מקורו מעלה אם ברחמים מדת הרחמים וכנח"ו להפוך והנה הרמב"ם והרמב"ן בפירושו על התורה מביא דברי הרמב"ם ומאריכין כולם לתרץ הענין האמור על קן צפור יגיעו רחמיך משתיקין אותו שאין הענין רחמים אלא כדי לזכותינו. וכן הוא בגמ' מפני שעושה מדותיו רחמים ואינן אלא גזרות. הנה כבר כתבתי הרב' שאני אוהב הקיצור אם לא שהאריכו' יש בכל אות תועלת ואח"כ בזה להמבין ניכר. גם כן הקיצור והנה באלה הדברים שכתבתי בזה הפסתי במיעוט המרובה באמת כל איכות הבורא ועניניו ותורתיו ומצותיו שכל נעלמה מעין כל חי אבל המכוון שכיוה: לנו עז"א דכין הכונה כי מזה אנחנו לומדים לאחוז במדת הרחמים כי הרי אנחנו עוסקים במצוה שנראה בו רחמנית אם מחשבתו נוראה ונעלמה אעפ"י כן אני רואין מדותיו ברחמים וכו תדבקון כתיב ופרוש הש"ס מפני שעושה מדותיו רחמים ואינם אלא גזרות אין הכונה שאין דבונו בזה על שם רחמנות אלא הוא בודאי רחמיו על כל מעשיו אבל אין מצותיו מוכרחין בנוגע הטע' כמו אדם שהוא רמוס הטבע מכריחו לעשות טוב ולא רע. לא כן ידמה בהבורא יתברך שהוא אינו מוכרח לשום דבר אלא רצונו בחפצו קשורה ובאלו הב' מצות הראה לנו הדרך לבחור במדת הרחמים אבל דרכו נסתרה ואיך לדון בדבר הנעלם מכל רעיון. עוד טעם שרצונו לעורר עלינו מדת הרחמים ובעושי מעשה רעמים מעוררים רחמיו עלינו כי לא אין חילוק אם ישחט מן הבואר או מן הגוף או האם ובנו ביום אחד או שיקח הבנים בעוד האם רובצת עליהם לא נזיק לו כי הוא הזה הוה ויהיה בלי שום חסרון ואינו מוכרח ממילא ובאי כוונתו לזכך נפשינו. ועל זה באמר חטאת מה יפעלו לך ואם צדקת מה תתן לו הוא השלם בתכלית השלמות אלא כאב על כן ירחמנו ולמדינו הדרך החיים והטוב לטוב לנו כל הימים. והרוצה לעיין הכל שם מבואר באורך. כל"ז הוא בש"ס בכ"ל וב"מ דק"ב. רמ"בם פרק י"ג מהלכות שחיטה סמג לאוין סימן ק"ו וענין רובצת עליהם צריך להיות דוקא עליהם אבל אם היה היתה יושבת בין האפרוחים או הביצים אפילו נוגעת בהן פטור ואם היתה מעופפת עליהם אם כנפיה נוגעת בהן למעלה חייב ואם לאו פטור אע"פ שנוגעת מן הצד ואם היתה יושבת על שני ענפי האילן והקן תחתיה רואין כל שאילו תשמט ונופלת נופלת עליהם חייב ואם לאו פטור כל"ז משנה שם דקמ"ו וגמרא שם ע"ב וברייתא שם ומימרא דרב שם וכן דעת הרא"ש והר"ן וטור יו"ד סי' רמ"ב כי תצא כ"ב ו':

מנין המצות להרמב"ם ל"ו ש"ט לסדר התורה תקל"ג

פרק ר"ח שלא לזרוע בנחל איתן ולא לעבוד שום עבודת קרקע והוא שנאמר אשר לא יעבד ולא יזרע ואמרינן בגמ' מכות ובגמ' תענית דז' מה זריעה בגופה של קרקע אבל מותר לסרוק שם פשתן וכן כל עבודה רק שלא יהא בגופו של קרקע אבל מסקינן אם עבד וזרע אינו חייב אלא אחת כי אין זה שני לאוין אלא אזהרה אחת לא תעשה שום עבודת קרקע הן זריעה הן שאר עבודה בקרקע. טעם הלאו זה כבר פרשתי הטיב בהמצוה בפרק ב"א בשער א' והעיקר כי הוא חלק לסטרא אחרא ותהי הארץ הזאת חלקם ובזה ותשקט הארץ ואינם באחוזים במקום קדוש כי עיקר תכונתם במקום חרבה והנה רבים מתמיהים איך אפשר בנחל לעבוד ולזרוע אבל הסוף כעשה מקום הראוי לזריעה כדי שיראו כל אדם גודל ענין הקיטרוג שבאה מכניחה אשר זה המקום מיוחד להם לעולם ובזה יתן כל אדם להרחיק מעשה ידיהם שלא לשפיך דם נקי בארץ אשר ה' שוכן עליה והנה הסכמות הגאונים אע"ג דמצות עגלה ערופה אינו נוהג אלא בזמן הבית דדנין נפשות אבל הלאוין האלה בזמן הזה נוהג ג"כ והוא בין לזכרים ובין לנקבות והעובר וזורע או איזה עבודת קרקע שעושה בנחל איתן לוקה כל"ז הוא בש"ס בכ"ל וחולין ד"ר בכורות ד"ן כריתות ד"ו וסוטה דמ"ו רמב"ם הלכות רוצח פרק י' שופטים כ"א ד':

מנין המצות להרמב"ם לאו ר"י לסדר התורה רכ"ח

פרק ר"ט הוא שצונו הבורא יתברך שלא לקצור כל שדיהו אלא ישאיר ממנה לעניים בקצה השדה והוא שנאמר ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור לעני ולגר תעזוב אותם והתורת כהנים מפרש כל הני יתורי דקרא כי לא היה לכתוב רק בקציר ובקוצרכם לאכו' וכל דבריו הם מבוארים בפ"ק קמא דמסכת פאה ופרק כלל

גדול

בדול · ופרק מקום שנהגו · כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ · ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיים חייב בפאה והתבואה והקטניות בכלל הזה · ובאילן האוג והחרובין והאגוזין והשקדים והגפנים והרמונים והזיתים והתמרים חייבים בפאה · וכתב בתורת כהנים בפרשת קדושים אין לי אלא הקוצר הקולם מנין ת"ל קציר · מנין אף העוקר ת"ל קצרכם אין לי אלא תבואה קטניות מנין ת"ל ארצכם · אילנות מנין ת"ל שדך · יכול אף הירק והקישואין והדלועין והאבטחים בכלל ת"ל קציר מה קציר מיוחד שהוא אוכל ונשמר ולקיטתן כאחת · ומכניסו לקיים יצאו מיני צביעה שאינם אוכל יצא הפקר שאינו נשמר · יצאו התאנים שאין לקיטתן כאחד · יצאו ירקות שאין מכניסן לקיים · והנה ריש פאה מבואר הפאה אין לה שיעור אבל חכמים נתנו שיעור אחד מששים וכן בגמ' פאה אבל בגמ' קדושין · וחגיגה · וחולין דקמ"א · תמורה ד"ו אמרו שם אעפ"י שאמרו אין לפאה שיעור אין פוחתין לפיאה מששים והכל לפי גודל השדה ולפי רוב העניים ולפי רוב הענוה · ומוסיפין לפי רוב הברכה · וכן מסקינן בירושלמי דשדה כל שהוא כמי חייב בפאה עיין פרק א' דמסכת פאה · והנה מצוה זו איננו כשאר צדקה או מעשרות ותרומות שהטובה הנאה שלו ליתן למי שרוצה · אלא תעזוב אותם כתיב כל מי שירצה לבוא יבא ויקח וזה המצו' הוא להניח כמחוב' ואם עבר וקצר כל השדה איננו לוקה שהוא לאו הניתק לעשה ובידו לתקן וליתן מן התלוש ודוקא להניח מן הקצירה אבל אם עושה כל שדיהו פאה אין זה מדין פיאה ובקצרכם כתיב וכן הוא בתוספתא העושה כל שדיהו פאה אינה פאה · ובנדרים דקאמר הרוצה לעשות כל שדיהו פיאה הרשות בידו שנאמר שדך כל שדך · תפתר כגון שעלו חמש שבלים בקנה האחד שיקצור הארבעה ויניח החמש פיאה ושני דינים אלו פסק הרמב"ם פרק א' ופרק ד' מהלכות מתנות עניים · הטעם מצוה זה כי חפץ חסד הוא ודרכי לרחם והעני והאביון רואה השדה של חבירו זרוע יהיה חסר כל ואין לו להישען רק על אבינו שבשמים ובודאי מאד לבו דאבה ומלא יגון ואנחה וכאשר ידע שיש לו תקוה בשדה ישמח לבו גם עני · עוד טעם ע"פ אשר הבאתי הרבה דברי הזהר כי כל דבר צריך שיהא יסודתו קודם וכאשר מאריך בענין נגעי בתים כנודע וכאשר יש קדושה בזה השדה · אזי נופלי שרי גבורתי אנכי בורחת ולא יבא שם ערל וטמא ולכן מניחין בקנה שדיהו כי כבר כתבתי הרבה שהן נאחזין בקצוות דוקא וזה טעם קצינות הנפרניים בערב שבת וזה השדה מקורה והאיזתה בשדה דחקל תפוחין וכשנותן לבו להניח בשעת קצירה פאה בסוף שדיהו בזה קוצר ומזמר עריצים אשר בעונינו עיקר אחיזת אלהים אחרים הוא באלהים דמלכות ולכן פאה הוא מספר אלהים · והמותר יתבאר בהגהות לנו במנות עשה זו · וגם בסוד ה' ליראיו הכל בזה השער לה' · כז" הוא בש"ס ופוסקים כנ"ל סמ"ג לאוין רפ"ד וטור יו"ד של"ב · קדושים יט · ט' י':

פרק מ'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא ללקט · השבלים הנופלים בשדה בשעת קצירה אלא יעזוב אותם לעניים · והנה בלקט איננו אומר בהידה כל הבי יתירי לכן איננו נוהג אלא בתבואה שדרכו לקצור לקט קצירך כתיב ומבואר במסכת פאה דוקא בשעת קצירה ולא בשעה שהוא קוטף מלולת ונושר מידו וכן הוא בתורת כהנים פרשת קדושים ולקט קצירך ולא לקט קיטוף ולקט קצירך אין לקט אלא מחמת הקציר ודוקא הנופל מתוך היד ומתוך המגל לאחר היד ואחר המגל לבעל הבית כי מה שהוא דרך אונס איננו לקט קציר. הנפילה צריך להיות מחמת הקצירה · ועני חייב ג"כ להניח ממה שקוצר בשלו שנאמר לא תלקט לעני להזהיר לעני על שלו · ואם מוכר העני שדיהו מותר הוא ליקח הלקט: ואם הלוקח הוא עני אסור ללקוט: וגם אסור לו לסייע לאחד מעניים ללקוט ואת השני לא כי הוא בכלל אל תסיג גבול עולים ומכ"ש שלא ישכר אדם את הפועל על מנת שילקוט בנו אחריו · ואם הוא מניח כלכלה בשעת הקצירה שיפלו הנופלים בתוכו הרי הוא גוזל עניים · וטעם מצוה זו הוא כמו שכתבתי בפאה כי הנופלים האיננים מנפים לזה ובמצוה זו מוציא בילעם כי בזה מזמר עריצים מכרם ה' צבאות ולקמן אי"ה יתבאר כי עתה עת קצירה הכרם לקצר באמרים כי סוד ה' ליראיו כתיב · כז" בש"ס ככ"ל ובמסכ' גיטין די"ב · חולין דקל"א ודקל"ד ירושלמי פאה ב"ק · רמב"ם הלכות מתנות אביונים פרק ד' · סמ"ג לאוין · רפ"ה · מנין המצות לארח"ם
קדושים · יט ט' י':

לאו רי"ב לסדר התורה ר"ל

פרק מ"א

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לבצור עוללות הכרם בשעת בצירתו · והוא שנא' וכרמך לא תעולל · והוא מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן כי הרמב"ם כתב בפרק ד' מהלכות מתנות עניים שזה מצוה לנו בכרם כמו פאה בשדה ומכאן אנו למידין כל אילנות כי פאה באילנות לא נאמר אלא בזתים שנא' לא תפאר אחריך ופאת הזתים נקראי' פארות ופאת הכרם עוללות ודעת הרמב"ן איננו כן · והנה המעמיק בחכמת הדיקדוק הם מחולקים בסברות השורש עלל כי יש מהם אומרים עלל הוא מטונף ויען כי התינוקית עלולים לכך לטנף עצמם ומלכלכים בטיט ונואה לזאת נקרא עולל ויונק וכן בפרדס בוכה הרבה העינים נעשים יגיעים וליחה יוצא מהם ומלכליך העינים והם מטונפים ולכן נאמר עיני עוללה לנפשי · וכן מפרש הרמב"ם זה הענין כשבוצר הכרם ואינו מניח בו כלום אזי הוא מנקיהו וזהו לא תעולל שלא תנקהו מכל להסיר העולל ועוד כתיב בזתים לא תפאר אחריך היינו שלא תיקח הכל ויהיה הכרם נקי מכל וזה תפארת והידור הכרם · אבל הרמב"ן משיב עליו כי שיטות מפורשת שאין בדבריו ממש והוא משנה מפורשת איזה עוללת כל שאין לו לא כתף ולא נטף ומפרש בירושלמי איזה כתף כל שאין לו פסיגין · גם בתורת כהנים כתב בדין דספק עוללת לעניים וכן במסכ' חולין דף קל"א כתב זה הדין דספק לעניים ושם בת"כ יליף מלעני ולגר תעזוב אותם · ובש"ס שם יליף ריש לקיש דכתיב עני ורש הצדיקו בדרך משלך יתן לו מכאן שספק לעניים ואם כדברי הרמב"ם מאי ספק פאה יש אלא הרמב"ן מפרש עוללות הוא לאו מיוחד רק לכרם ואלו הם הענבי' הקטני' שאין להם כתף ולא נטף דהיינו שאין להם כתף הוא פסיגין כנ"ל נטף מנין המצות
הוא שכולן תלויות ויורדות · והם ענבים קטנים והם להרמב"ם
כמנאים בכרמים וזהו דבר מועט ציוה הוא יתברך לא לאו
העולל אלא ישארו לעניים ופאה לכרם יליף בחולין דף רי"א
קל"ב מזתים כתיב כאן לא תעולל אחריך ואמר ר' לוי לסדר התורה
זו שכחה שבכרם עכ"פ נאמר בכרם אחריך ונאמר רכ"ט
בזיתים לא תפאר אחריך ולפינן אחריך שיהיה פאה לחיוב

מנין המצות להרמב"ם לאו רי"ד לסדר התורה תקצ"ט

לחיוב בכרם ומוויתי' וכרם אנו דנין לכל אילנו' והרמב"ן הוא מפרש עולל ע"ד המדקדקים שאומרים עולל הוא משעדר הכח והוא היפוך נעללן אל ולזה נקראים ג"כ הקטנים עוללים ויונקים מחסרון הכח ואלו הם הענבים הקטנים והרעים כן · וגם לשון הקרא מורה כדבריו שנאמר הם בוצרים באו לך הלא ישאירו עוללות · וכן ונשאר בו עוללות משמע ג"כ כדבריו · וגם על שורש ופרקת עולו ואשר היונקים על בד שנשאו והוא למעלה וכן עול נותנים למעלה וכן אלו עוללות הם למעלה וזהו על דרך אין לשב כתף שאינם תלויות ויורדות וכן שם וכן פאה הי' פלוגתא דר"א ור"ע משמע ג"כ כדברי הרמב"ן בכרם שכולו עוללות שמשמע שבכל הכרם אין רק אלו הקטנים והרעים · ולענין פלוגתהן נקטינן להלכתא כר' עקיבא דאמר בכרם כולו עוללות כולו לעניים והאי כי תבצר כרמך דמשמע כר"א דרש רבי עקיבא האי מיבעיא ליה דאין לעניים בעוללות אלא בזמן הבצירה ולענין דינא אין נפקא מיניה כי גם הרמב"ם מודה שאלו הרעים צריך להניח לעניים והוא בלאו זה ג"כ לא מחלוקתן בפאה בכרם מר יליף מהכא ומר מהכא · כל זה בש"ס ורמב"ם כנ"ל · סמ"ג סימן רפ"ז · קדושים יט י':

מנין המצות להרמב"ם לאו רי"ג לסדר התורה רל"א

פרק מ"ב

היא שצונו הבורא יתברך שלא יקבץ שום אחד הגרגרים שנפלו בכרם בשעת בצירה אלא יעזבם לעניים · והוא שנאמר ופרט כרמך לא תלקט · וזה המצוה הוא בכרם כמו לקט בקציר האמור בדבר הנקצר · וזה שנקרא פרט אשר כל ענין פרט שבתורה אמרו המדקדקים על דבר היוצא מן הכלל כ"כ פרט והוא מפורש פרד ונאותיות דטל"נת האליף ד' בט' וכן זה שנופל לארץ בשעת בצירה נפרד מן הכלל ומכאן אנו דנין לכל אילנות כמו שכתבתי בפאה לעיל וכמו שגבי לקט מבואר לעיל דוקא בשעת קצירה ושלא כאונס כן כאן בענין פרט וכן מבואר בתורת כהנים וז"ל ופרט כרמך אין פרט אלא בשעת הבציר' ובמסכת פאה היה בוצר עוקץ האשכול והוסבך בעלים ונפל לארץ ונפרט הרי הוא של בעל הבית וגם מסקינן בבית הילל דאמר שני גרגרין פרט שלשה אינו פרט · שני שבלים לקט שלשה אינו לקט היינו שנפלו ביחד שלש · אבל אם היה משליך לארץ כל מה שבצר ואח"כ בשפיכה הכל והביאם לבית אף אם נשאר בכרם אני אשכול הרי הוא של עניים כ"ז הוא בש"ס ורמב"ם כנ"ל · בסמ"ג לאוין רפ"ו · קדושים יט י':

פרק כ"ג

הוא שצונו הבורא יתברך שלא ליקח עומר השכחה והוא שנאמר . ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו · וכן דייקינן נמי באילנות ומבואר בש"ס בבא מציעא ד"ט סוטה דמה דהאי דינא דוקא בעומר שאין בו סאתיים אבל יש בו סאתיים אינו בכלל השוב לקחתו כי עומר כתיב ולא גדיש וזה הוא גדיש והנה מסקנות הרמב"ם דכל אלו החמשה לאוין הם לאוי הניתק לעשה ואין לוקין ודוקא כל זמן שהתבואה או הפרי האילן קיימין אעפ"י שהם בכלים ואפא החיוב במחובר וגם אפילו טחנן ועשאן קמח אם נתן אח"כ יצא ידי לאו וקיים עשה ועכ"ז שכלו אפילו מעצמן שלא על ידו וזה נקרא בש"ס קיימו ולא קיימו בחמשה השה לוקה דהרי אי אפשר לקיים העשה ואע"פ דבגמרא בבא מכות מסקינן דיקר כן לגבי שילוח הקן וכיוצא בו אמרינן אבל בכל לאוין הניתק לעשה דוקא שהו' בעצמו אבלו או כילה בידים וזה נקרא בש"ס ביטלו אבל קיימו ולא קיימו פטור דהיינו נאבד מעצמו אמנם מסקינן שם דהאי כיוצא בו האמור גבי שילוח הק"ן הוא פאה כיון דהעשה בא אחריו וכל הני החמשה הם כאחד בענין זה · טעם הלאו הנ"ל הוא שיעריך הבעל הבית בדעתו שזה עשה הקב"ה להשכיחו כדי שיזכה כי העני אשר כבר כתבתי כי רע ומר להם בבואם אשר כולם קונריב ומהרפים אל ביתם והם רק ומסרי כל יבכיאי אין לחם סובב הקב"ה להשכיחו כדי שיהא טרף לביתם כי בוחן לבות אלהים צדיק ורופא לשבורי לב והקה תבטח אשר זה אחד מחמדי הבורא אף שזה ניזון מחמת שכחת שכבר הרבה מאד וזה עשה הוא יתברך לטובת שניהם להחיות העני ולברך כל מה שאספת אל ביתך וכן איתא בספרי אמר ר' אליעזר בן עזריה מנין לאבד סלע ומצאו עני ונתפרנס בה מעלה עליו שכתיב כאילו הוא ברצונו עושה זו שנא' לא תשוב לקחתו לגר יתום ולאלמנה יהיה למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך וידועה מקיר ברכה וזכירה ופקידה הוא ע"כ י' יברכך וה' פק"ד את שרה והכן והשכח' הוא לעומתו ואי"ה בסודו יתבאר כ"ז בש"ס כנ"ל · רמב"ם פרק ה' מהלכות מתנות אביונים · סמ"ג לאוין סימן רפ"ח כי תצא · כ"ד י"ט :

ואלה הם המצות עשה דכלולים בזה הדיבור מזה השער רה'

למנין הרמב"ם מצוה קפ"ד לסדר התורה תקל"ח

פרק א'

הוא שצונו הבורא יתברך למצות עשה להסיר כל מיני מכשול מביתו והוא שנאמר ועשית מעקה לגגך · וזה מובן מן הענין לאו דוקא אגג הקפידה תורה אלא שצריך האדם הישר ליתן דעתו שלא יכשל שום אדם לא ע"י ולא ע"י ממונו וביתו לא בגופו ולא בממונו ולכן האדם הישר צריך יראת ה' על פניו ע"ד שויתי ה' לנגדי תמיד לעיין בכל עסקיו בשבתו ובקומו בביאתו וביציאתו בשבו ובחה במנוחה לעיין ולראות להיות עבד נאמן ולירד לתכלית המכוון כפי השכל האנושי בכל מצותיו אשר קדשנו וצונו ומזה המצוה נראה שיקר בעיני ה' המותה לחסידיו ולזאת יתכונן האדם ישר לתקן כל המכשולות · ושנה ראיתי כל מפרשי המצות מאריכין בענין ואינו מבין כוונתם אם לא שלא להניח הכייר חלק והנוגע לעבודה השלימה הוא המבואר לעיל באלה הדברים מעט הכמות ורב האיכות וכמו שאדם הולך על גשר רעוע שוקל בנפשו כן צריך להעריך נפש אחד מישראל אשר נפשו קשורה בנפש אדנ"י ודי בזה · ויראה בש"ס כל הדברים שצריך לזהור משום סכנה כן הוא מוזהר להרחיק גם אחד מעמינו והיא מבואר · פרק ח' דמסכת תרומות ע"א וה"ל · פסחים דע"ו ור"קי"ב בברייתא · מכות דט"ז · חולין די"ב ודנ"ד ורקנ"ו ורקמ"ב : כתובות דמ"א · ועיין ברכות דל"ג · בבא קמא דט"ו ונ"א · סוטה דמ"ו בענין כופין ללויה כמו לצדקה ואם אינו מלויהו הרי

הוא

הוא כשופך דמים · ועיין יומא דנ"א · סנהדרין דע"ג · שבת דקנ"ז רמב"ם פרק א' ופרק י"א מהלכות רוצח · סמ"ג עשין סי' ע"ט טור י"ד סי' קי"ו · טור חו"מ תכ"ו תכ"ז ואחרונים · כי תבא · כ"כ א' :

פרק ב'

הוא שנוגע התורה יתברך להוציא מכה נפש בשגגה מעירו לעיר המקלט והגא שנאמר והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן הגדול וכו' · הכה מכוה זו עמוקה בענינ' וטעמה פי' יסוד רוצח נפש ידוע' הפגם בעיקר מלכו' כי היא הנפש וידוע' כי היא שלישית הס"ן וגם רביעית הס"ן וגם כה כל שביעית כאשר בארתי ויתבאר מזה הרבה ופקינור נימרון · כי מקום אצילותה נגד שני שלישי ת"ת הרי שלישית אחד מג' השלישין · וגם שלישית לחג"ת וגם מטער זה היא הד' וגם היא כ' כסוד זו"כ · וגם היא ה' כסוד תנהו"מ · וגם היא ו' מסוד יניקתה מפחד יצחק והוא ג"ת כ"ה י"מ וגם היא שביעית בסוד ירידתה מקיטרוג הלבנה · ומהאי טעמא גופא היא כסוד א' דהיינו בסוד תחלת האצילות היתה כסוד ד"ו פרצופין ד' על ו' · והיא י' הכוללת כל העשר · וזה סוד שהיא נקודה אחת קטנה וכולל הכל לרבוא רבוא רבות עד אין מספר וחוזר לי' וסכל א' הרי ה' אחד ושמו אחד ועיין בסוד ה' ליראיו לשער הראשון · ולארץ לא יכופר כי אם בדם שפכו ולפי שהם כאחזין במלכות שבמלכות אשר יש אחיזה לערלה וקליפה בעונינו ולזה הסוד לא נכטוה אברהם על המילה להסיר הערלה עד שהיה בן צ"ט שנה הוא להמלכו' לנקותה שהיא כשושנה בין החוחים והיא נקרא ארץ ולארץ לא יכופר כי אם בדם · ובסוד אתה כהן לעולם אתה סוד חסד לאברהם כהארת בינה כי כבר כתבתי שההארת המוחין שהיא אם הבנים שמחה ועי' החסד כרא בוכרא אשר עי' הוא תיקון מלכות ע"ד הסוד הגדול ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור המבואר בכתבים כל האלהים האמור בענין הכוי של מנות מילה כגון ויהי אברם בן תשעים ותשע שנים · וירא ה' אל אברם וכו' וידבר אתו אלהים לאמר אני הנה בריתי אתך · זה הלהים הוא אלהים דבינה ואמר סוד היחוד האמתי תלוי בחסד ההארת בינה למוחין · אני הוא מלכות כנודע ברית הוא יסוד וזה אני הנה בריתי אתך וכן אני אל שדי · וידוע סוד שמור הוא מלכות וזה ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי השמור וכסוד אתה כהן לעולם הנ"ל וזה הוא לכלל גדול אשר כבר כתבתי הרבה מזה · כי עיקר אחזתם הוא כדין הקשה לזאת צריך להמתיק הדין במדת חסד וגם לבטלו במינו ולזה כשנעשה דין ברשעים שקטה הארץ וזה באבוד רשעים רינה ולכן לארץ לא יכופר אלא בדם שפכו כי זה הוא הסחתן כמיכס כי סמאל ולילית הוא כלילת הטומאה · ולכן ס"מ א"ל לילי"ת ושני כוללים וכלל הטומאה הוא מנים מספר ד"ס מלא כזה דל"ת מ"ם · ולכן דין הרוצח הוא נקם ינקם וכש"ם הנ"ל שהוא בחרב וזה היא להסיר הקליפה הסובבת השושנה העליונה שהיא השכינה וצריך להמתיק חרב ה' מלאה ד"ם וזה כתיב · חרב נוקמת נקם ברית וזהו טהרת השכינה ולכן נ"ק"ם י"נ"ק"ם הוא מספר ש"כ י"נ"ק עם ה' אותיות וה"ס בסוד ה' ש' יראיו לזה השער יתבאר מקים ד"ס בענין ותשקט הארץ ונח בן שש מאות שנה וגם צריכין לעורר חסד לאברהם בסוד ואתה את בריתי תשמור כנ"ל · ולכן זה שהרג שוגג כתיב והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו וכזה הארץ יכופר כי גלות הוא כאלו נשפך דמו ועי' העדה אשר נס בסוד והצילו העדה כנ"ל ומעוררין מדת החסד להצילו מיד הגואל הדם שלא יהרגנו על לא חמס בכפו כי ה' אנה לידו ונצילה להמות נדוק עם רשע · ועל מגלגלין חובה עי' חובה

עיין הרמב"ם המצות רצ"ה לסדר התורים ת"ט

זקבל עונשו הקרוב למיתה כי ידעתי נפש הגר שנפרד מאוהביו ומארץ מולדתו לשכון כל ימיו עם זרים כארץ לא לו וכבר כתבתי כי מדת החסד נתעורר מכח אם הבנים שמחה אשר זה מקור הלוים בסוד ועבד הלוי הוא כמבואר ברעיא מהימנא פרשת נשא · לזאת ערי הלוים קולטין אותו וישב שם וירחמיהו עד מות הכהן הגדול בסוד אתה כהן לעולם וכבר ביארתי בזה השער לה' כי במיתת הכהן הוא מכפר והוי דם שפכו כיון שלא התפלל שלא יארע תקלה · ובזה הגשעה כעשן הכלה · ולכן פסק הרמב"ם בפרק ה' מהלכות רוצח בסתם מתניתין דמסכת מכות די"ב ע"ב דהורג שוגג שגלה והרג שם בעיר מקלטו גולה משכונה לשכונה וכן לוי מעיר לעיר כי המקום גורם כפרה וגם במדבר היה גולין אותו למחנה לויה וגם אז הבדיל משה ג' ערים ג"כ כי הוא היה מסטרא דלוים קלטו · ואלו שהבדיל יהושע מכוונות היו לזאת היה להם ג"כ הארת פני משה : ומבואר פרק המניח ב"ק קל"ב ודל"ג יבן בפרק כיצד הרגל דכ"ו ובפ' החובל דפ"ז ודכ"א וכ"כ · סנהדרין ד"ג וד"ו וד"י ודכ"ב ועמ"א ועמ"ח · וק"ק שבועות דמ"ו · זבחים די"ו · קדושין דס"ו · שם מבואר כל דינים מתי גולה ומתי הוי אונס וכן במכות כל פרק אלו הן הגולין ובמזיד אין קולט אותו לזאת זרק אבן אז פונה כותלי למקום שרבים מצוין אין זה שוגג דהוי קרוב למזיד · ואם אין רבים מצוין כלל הוי אונס ופטור · ואשפה העשויה לפנות ביום ולא בלילה וישב שם אדם בלילה · ונפל אבן בשעת סתירה ומת גולה ודוקא מת היכף אבל אח"כ אעפ"י שאמרוהו למיתה אמרינן שמא החולה פשע · ואם נכנס לחצר חבירו והרגו בעל בית שוגג פטור בעינן דומיא דיער שיש רשות לכל לכנוס בו · ומרכתיב ויפול אינו גולה אלא דרך ירידה ויורידה שהוא כורך עליה כמי פטור וכן מסקינן כרבי יהודא סומא שהרג שוגג אינו גולה דהוא ג"כ בכלל אונס גם זה בענין שהרג מכחו ולא כח כחו דהוי כאונס ולכן מסקינן כפל הגרזן מקתו והרג גולה מען המתבקע אינו גולה · והיא כרבנן דפליגא ארבי · התלמוד שגלה מגלין רבו עמו שנאמר וחי וזהו התורה היא החיות האמתי וכן רבו שגלה מגלון כל הישיבה עמו · ועיר שיש בה רוצים אינה קולטת דכתי' ביהושע ודבר באזני זקני העיר ההוא את דבריו ולא שישוא דכריהם לדבריו וכן בענין פלוגתא ד"ר אמי ורב אסי בעיר שאין בה זקנים מסקינן כמאן דאמר אינו גולה · ולוי שהרג חוץ לתחום עירו וברח לעירו הרי זה קולטת הלך הגולה חוץ לתחום ערי מקלטו מסקינן כמאן דאמר גואל הדם רשות · וכל אדם פטור גם מסקינן כההיא דיבמות דק"ד יקב"א וכתובות דל"ב מונקה המכה ולכן פסקו הגאונים דאפילו שחטיה בכותא דשושא ופרכים אינו גולה דלא כרבי יהושע דאמר חיישינן שמא הרוח בלבלתו ועיין שם תוספת ד"ה אלא ור"ה חיישינן · והלכה כאי כמי איהו קירב מיתתיה כז' בש"ס כנ"ל ברמב"ם מפרק א' עד ועד בכלל פרק ט' · סמ"ג עשין

סימן

מנין הרמב"ם מצוה רכ"ט לסדר התורה תקמ"א

סימן צ"ה · מסעי · ל"ג כ"ה:

פרק ג' הוא שצונו התורה ית' לסקול למי שנתחייב סקילה והוא שנאמר וסקלתם אותם באבנים וכתיב יד העדים תהיה בו בראשונה ויד כל העם באחרונה והנה הא' קרא נאמר בנערה המאורסה ומינה ילפינן לכל הנסקלין אבל אין דין איש ואשה שוה כי איש נסקל ערום אלא מכסין לו הערוה מלפניו ואשה אין מפשיטין אותה כל בגדיה אלא מניחין עליה חלוק אחד ונערה המאורסה נסקלת אפילו אם נבעלה שלא כדרכה ואף אם היתה מעוברת אין ממתינין עד שתלד אלא סוקלין אותה כמות שהיא מעוברת ועיין דנ"ט וד"ם במס' יבמות ובסנהדרין פ"ז משקינן סקילה חמורה משריפה ועיין שם דף ס"ז ע"ב וע"ש ע"ב ופ' ע"ב ונפקא מינה למי שנתחייב שתי מיתות נידון בחמורה ואלו שביהם חמורים מהרג וחנק והרג חמור מחנק ואעפ"כ לא היה אלא שתי בתי קברות אחת לנסקלין ונשרפין · ואחת לנהרגין ונחנקין · וכשכלו נתעכל הבשר מלקטין העצמות וקוברין אותן בקברי אבותיהן · ואין דנין שני מיתות ביום אחד אפילו בעון אחד שנעשה ע"פ שניהם כגון בועל בת כהן שהיא בשריפה והוא בחנק אבל בנואף ונואפת שהם שניהם במיתה אחת דנין שניהם ביום אחד · וכיון דכתיב יד העדים תהיה בו בראשונה לזאת מבואר במשנה כיצד סוקלין אותו בית הסקילה היה גבוה שתי קומות ועולה לשם הוא ועידיו וידיו אסורות ואחד מן העדים דוחפו על מתניו ונופל על לבו לארץ · ואם לא מת מן דחיפה זו מגביהין העדים האבן שהיתה מונחת שם משא שני בני אדם ומרפין ידיהם ומשליכין האבן על לבו ואם גם בזה לא מת רגימתו בכל ישראל הוא שנא' ויד כל העם באחרונה וראיתי רמז למה פעמים אומר בפרשה זו וסקלתם ופעם אומר ורגמוהו הוא מלשון גרם שהוא עבר על מה שכתוב בלוחות אבן שהם אנוכי משא כבוד וכן לחת בא"ת ב"ש הוא כשא וכש"א הוא מספר א'נ'כ'י' וזהו לזנות בית אביה בסוד אבא יסד ברתא ולזאת וסקלתם באבנים וכתיב בנערה המאורסה על פתח בית אביה אין לה פתח בית אביה סוקלין אותה על שער העיר ואם היא עיר שרובה עכו"ם סוקלין אותה על פתח בית דין מן ירא יירא · סקול יסקל סנהדרין מ"ה · ויליף בש"ס כנ"ל רמב"ם פרק י"ד וט"ו מהלכות סנהדרין · ואם נתערבו חייבי מיתות קלין בחמורין ואין ידוע מי מסקלין ומי מהחמורין ידונו כולם בחמורה · סמ"ג עשין ל"ט · כי תצא כ"ב כ"ד:

מנין הרמב"ם מצוה רכ"ח לסדר התורה רכ"ד

פרק ד' הוא שצונו התורה ית' לשרוף למי שנתחייב שריפה ע"י איזה לא תעשה שיש בה שריפה והוא שנאמר באש ישרפו אותו ואתהן והוא אחד כל הסקלי' וטרי שם בש"ס שנשא בת ואח"ך נשא אמה ואח"ך בת הבת ודוקא בלקוחין ודוקא ששלשתן קיימין ואם מת אחת אין שום סקילה וא"ה בלאוי עריות יתבאר ודין מבואר בפרק הנשרפין לברור לו מיתה יפה כמו בבני אהרן שריפת הנשמה והגוף קיים · והיו משקעין אותו בזבל עד ארכובותיו ונותנין סודר קשה בתוך הרך וכורך על צוארו ושני עדיו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שפותח פיו ומתיכין הבדיל או העופרת וזורק לתוך פיו והיא יורדת ושורפת את בני מעיו דמסקינן להלכתא כת"ק במשנה סנהדרין דנ"ב דלא כר' יהודה ור' אליעזר שם

בכלל להבין ענין העונשין הקשים המיוחד לעבירה אחת יותר מאחרת בכל הקדמוני' למביני דבר מתוך דבר אמנם יען כי דרכי בכל חבורי לפרש הכל כאשר הטיב לזאת גם כאן אשים דברי' והוא כי זה לעומת זה עשה והאדם נברא בבחירה חפשית כאמור ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע אשר המכוון בזה כי החיים הוא בענינותי מן הדרך הטוב ע"ד ואתם הדבקים בה' חיים כולכם היום כי הוא אלהים חיים והבוחר בתורה ובמצותיו הוא דבק בה' אלהים חיים וכן לעומתו הבוחר בדרך לא טוב הוא המות והטומאה וידוע כמו בקדושה יש גבוה מעל גבוה וכפי גודל קדושתו וטהרת מעשיו הוא נדבק במקור הגבוה יותר אשר שם מקור הקדושה והטהרה ומקור חיים ביותר והוא כי כגודל דביקותו בקדושה יוסיף מעלתו בה המתאוה הוא הנבריות שאדם ועולה מעלה מעלה לדרך רוחניותי בריאתי האלהי והוא החיים הרמתי אשר באור פני מלך חיים לכן ולזה אמרו רז"ל לשון נערה הנרא וראה על הכוונה האמיתי האמור בזה ובלכתו אחר שרירות לבו הרע ונדבק עצמו בהטומאה אשר היא המיתה היפך הקדושה התגברות כח המתאוה בפועל להוציא השבחו מכח אל הפועל כן נדבק במקור הטומאה והמיתה היותר קשה כמנא כל אלו העונשין כבר עשה כאשר זמם לעשות המעשים הרעים האלה הכין לו כל אלה אמנם הוא יתברך ויתעלה אשר לא יחפוץ במות המת הרוצה בזה מות המת אלא מה אינו מת פעם שני אלא הכונה הוא שכל מדותיו להטיב לרעיו ולטוביו וכדי שלא ידח ממנו נדח ואם ישאר במיתתו אשר הכין לו הרי הוא חלקם אבד שמו לנצח וכדרב נחמן שם ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה לזאת מנא הוא יתברך ברחמיו כי רב הוא להסיר בכור סיגיו הכל כפי ידעתי הכמלה מעין כל חי מקום אשר נדבק בטומאתו וכפי אשר מנא לפור נערה אגרא והוא מהכנעות התאוה שהוא כח הטומאה כהאי גוונא כאשר גבר כח הטומאה בלכתו אחר תאותיו וכפי תענוגיו ביותר כן נדבק ביותר במקור הטומאה ביותר וצריך לזכך ולצרוף בכור סיגיו במיתה הקשה יותר וכפי יסורי המיתה משבר ומבדיל ממנו הטומאה קשה עד אשר יטהר ולא יהא מאנשי בליעל ואת הראיה כאשר בכלה גופי להמומתין מב"ד הנקברין בשתי בתי קברות האלה המיוחדין לנפשות החוטאים האלה והגוף שנתפטם באיסור נכלה ונאבד וזה חלקה הוי מלקטין העצמות וקוברין בקבורת אבותם כנ"ל וכאלה יש שלא נדבק כל כך הכין וגם חקר שביסורי המלקות ישרפנו ככסף להסיר סיגיו ואם יותר אזי בחנק ואם יותר בהרג ואם עוד יותר צריך לזכך הרוח חיים להוציא הקדושה בשריפה כנ"ל והגוף הוא חלקו ואם עוד יותר בסקילה להוציא בילעם ולהפריד בין קודש לחול ובין טמא לטהור ובזה על מקומו יבא לבד תיקון בהקדושה כי עמוק עמוק הוא בעונינו נכל כי ישבע לפה וא"ה בסוד ה' ליראיו יתבאר באור גם כאשר יראו עבדיו וישמחו במה רחמי האל גדולים ורחמיו על כל מעשיו כתיב אפילו על הפושעים והמורדים האלה כז' מבואר במסכת יבמות דף ד' ופ"ב סנהדרין דנ"א ונ"ב והרבה בפרק הנשרפין רמב"ם פרק י"ד מהלכות סנהדרין סמג עשין ק' קדושים ך' י"ד:

פרק

פרק ה' הוא שצונו הבורא יתברך להתיז ראשו בסייף למי שעבר על לאו שנאמר בו נקום ינקם. אשר כבר ביארתי מה"שם כל מקום שנאמר נקום ינקם ילפינן מחרב נוקמת שהיא מיתתו בחרב וכן בעבד כנעני כתיב ומת תחת ידו נקם ינקם הוא ג"כ בחרב והנה טעם מצוה זו הוא ע"ד המבואר בפרק הקודם לזה והוא טעם מספיק לכל ה"ד מיתת בית דין עוד טעם לכל ה"ד מיתות ב"ד כי כבר הארכתי בענין בפרק ג' ז' ט' בזה השער לה' הענין בטעמו לשכח לעומקו על מה הקב"ה מקפיד לבער נפש החטאת כאמור ובערת הרע מקרבך מקרבך דייקא כי הטומאה נוגעת לכל אחד מאיתנו ואמר והיה מחניך קדוש מכל הטעמים המבוארים שם הן מגורנו הן מגר כי ה' שוכן בתוכינו ע"ש זה הוא כוגת שמנות ה"ד מיתות וכדי להבין למה זה בזה המיתה וזה בזה המיתה הוא כמבואר בפרק הקודם. עוד טעם כי הוא מלך חפץ בחיים. וכבר כתבתי בפרק הקודם כי הרע והמיתה דא ודא אחת הוא וכאשר רעתו מעורב בתוכינו אז אמר הוא יתברך פן תמותון ח"ו וכאשר הוא ילך למיתה ונשא השעיר עליו את כל עונותם. עוד טעם כי הקב"ה אמר יחיד חנותי וכמו שרחמיו באין חקר כן דינו דין אמת. ממנם אנחנו צריכין לסגל מעשינו להיותם מאחרים ויכבשו רחמיו את כעסו ולעורר גבורתו על הקמים עלינו ועל ה' ולהפך מדת הדין למדת הרחמים נגוף לזה ורפא לזה ובסוד ימינך ה' נאדרי בכח. אבל זה כרשעו גבר מדת הדין וכדי שלא יגרום כמעשיו כדרכי הרשעים ח"ו להפיך מדת הרחמים למדת הדין ופן גם בנו ח"ו יבא כאם חמתו כיון שניתן רשות לבעל דין לחנוק וכתיב לא תחכום סוד כרישו. אמנם כאשר נגמר דינו למיתה בזה. הדין שקט על שמריו ונתמתק ונהפך לרחמים ובזה אל ה' יאיר לנו. ובענין חרב ודם כבר כתבתי יא"ה בסוד א'. לירא"ו יתבאר ביתר שאת. כז הוא בסנהדרין דנ"ב וברמב"ם פרק י"ד מהלכות סנהדרין. ונקרא ה"ר"ג להמתיק פחד י"נ"ח"ק כ"ז מנקום ינקם וכרב נחמן כרור לו מיתה יפה ואנשי עיר הנידחת לפי חרב כתיב הכל בסייף להתיז ראשו והוא חוק ומשפט הפשוט למלכות מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע. וסודו עמוק והוא ע"ד וטרף זרוע אף קדקד. ולקמן אי"ה יתבאר. סמ"ג עשין סימן ק"ח משפטים כ"א ך':

פרק ו' הוא שצונו הבורא יתברך לדון דין חנק למי שעבר על לאו שנאמר בו מות יומת ועפ"י מסקנת גאוני קדמאי ובתראי אין מיתה סתם אלא חנק וכל מקום שנאמר מיתה סתם ילפינן ממיתה בידי שמים כדכי היא מיתה האמורה בידי שמים אינבו רושם וכן בידי אדם והכי גרים ברש"י בשלמא לר' יונתן כדמפרש רב אשר זה למוכלל גדול בתורה כל מקום שנאמר ברש"י ה"ג כן הלכתא ולכוונה כתב כן דלר' יאשיה כ"ל כדמשני הש"ס הרבע מיתות גמרא גמירי ואתיא דגמירי אבל הכל צריך להיות טעם כדבר ורבינו הקדוש כוון לטעם אמיתי כי אין לרשום טומאה בקדושה כי אם המיתה עושה רושם מאבד קדושת ישראל כי י"ש ר"א"ל עם ה' אותיות עולה ר"ו"ש"ם. ובכור מו"כ אלהים אחרים ועיקר המיתה נתקנה למעמיקים בחכמה בתורת אמת להוציא בילעם והוא

עי' אהרת שמותין שהם כבאירן בח בינה ד' ע"א העולה י"ש ר"א"ל אשר הם ג' א"ה י"ה קס"א קמ"ג קנ"א העולה לעומת מיתה. והבן כי תורת אמת הוא. ויהו דעת רבינו הקדוש כי קדוש הוא ודרכו בקודש. וזהו מג זירה שוה: ועיין ראש דברי אמת בסוד ה' ליראיו לשער הראשון בענין מגזירה שוה והבן כא ידידי כי אור התורה מאירין בספר באלה הדברים הנאמרים באמת לאהבת השם ולאהבת התורה. והנה בש"ס ופוסקים בכל המקומות מוציאין מקור הענין מן מכה איש ומת מות יומת. וגם איש אשר ינאף את אשת איש. הוא אשר כתבתי בתוכחת מוסר כי אלו שני ענינים אחד בפגמן ולזה באים יחד בעשר הדברות לא תרצח ואח"כ לא תנאף. וטעם מכה איש בחנק ורוצח בהרג והנה רוצח הוא מספר שר' לעומתו איש הרבו על ידבו. מכה הוא מספר קטן של ארני' שהוא במלכות שהיא סוד פה כנודע למעמיקים בתורת אמת ולזאת בחנק. ותיקונו עולה מעלה ח"ך וגרון והבן. כז מקורו בש"ס סנהדרין נ"ב ע"ב. בירושלמי סנהדרין דכ"ב וכ"ו. וידוע מאמר הש"ס כי אעפ"י שד' מיתות בטלו דין ד' מיתות לא בטלו עיין. כתובות ד"ל ע"ב והוא קיים העולם והכל ע"פ טעמים המבוארין ואי"ה בסוד ה' ליראיו יתבאר באור נח מנוחה וסדר הנחנקין מבואר במשנה שם היו משקעים אותו בזבל עד ארכובותיו ונותנין סודר קשה לתוך הרכה וכורכין על צוארו זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שנפשו יוצאה וזה ניתן למכה נפש כי מיתה זו הוא קל שבד' המיתות ואף שהכוהו כמזיד אבל מי יודע שכוונתו היה לרצחו עד להמית וידוע מה"שם הנ"ל. דוקא שהכה מי שאינו נפל וכיון שינא מכלל נפל אפילו קטן ובין איש ואשה חייב מיתה אבל קטן פטור ועיין נריכה בש"ס בענין מכה איש ומכה נפש. ורוצח שכוונתו היה להמית לזאת מיתתו בהר"ג כנ"ל להמתיק הדין פחד י"נ"ח"ק העולה ש"ר"ג החמורה מחנק וזה עשה ר"ו"ש"ם כבר כמוס בו כי כאשר יעשה כן יעשה לו כתיב ואי"ה בסודו יתבאר. בש"ס כנ"ל רמב"ם פרק י"ד מהלכות סנהדרין. סמ"ג עשין ק"ב משפטים כ"א י"ב:

פרק ז' הוא שצונו הבורא יתברך לתלות למי שעבר עבירה שחייב תליה והוא שנאמר ותלית אותו על העץ. ואין נתלה אלא מגדף והעובד עז' כי משמעות הקרא קאי אמגדף כמבואר בקרא בטעם אשר לפי הנראה טעם לזה כי קללת אלהים תלוי גם קאי אקבור תקברנו יען כי בצלם אלהים עשה את האדם ולזאת כא הלאו לא תלין נבלתו על העץ וגם קבור תקברנו אבל לפי דעתי קאי זה גם אתחילת הענין לזאת צוה הבורא יתברך לתלות וכדי שיתפרסם הענין חמור כי קללת אלהים תלוי ומסקינן להלכתא כחכמים כן הוא משנה כנ"ל וכן בברייתא דאין תולין אלא המגדף והדומה לו שכפר בעיקר זה העובד עז' ושניכות דוהומת ותלית היינו דאין תולין אלא המתחייב סקילה בענין עבודה שעבד כמבואר בעובד עז' איזה עבודה שהוא בסקילה. וגם הסמיכות הוא כמבואר בברייתא סנהדרין דמ"ו ע"ב אלו נאמר חטא ותלית הייתי אומר תולין אותו ואח"כ ממיתין אותו כדרך שהמלכות עושה. ת"ל והומת ותלית והטעם כי לא אדם אלא והוא דורש דמים ומטיב לרעים ולטובים ואף לזה שמרד בעצמותו ובכבודו לא רצה לבייש ולקבל בער

מנין המצות להרמב"ם לאו רכ"ו לסדר התורה מ"ז

למנין הרמב"ם מצוה ר"ל לסדר התורה תקל"ג

למנין הרמב"ם מצוה רכ"ז לסדר התורה מ"ה

למנין הרמב"ם מצות רל"א לסדר התורה תק"לד

ושפיכות דמים מהתליה וגם זה כי קללת אלהים תלוי הוא ג"כ נתינות טעם על והומת ונתלית כי בעודנו בחיים אזי נלפס אלהים עליו אבל כשמת כבר סר צלו. אמנם גם לאחר המיתה אין לאחרו אלא אחר קוסר וא' מתיר באין שיהיו בנתיים כמבואר בברייתא ורש"י שם ג"כ מטעם כי קללת אלהים תלוי אשר הפשוט זה חירוף לה' ההאזכרה שאחר קיללו וגם לכל עניינו הוא חירף ליכא מן הכלל למועל בו מעל וזהו ג"כ קללת אלהים · וגם כי בזה אינו כשוי חטאה · וגם כבר ביארנו כלאו לא יהיה שאסור כלל להרהר בע"ז אפילו שלא לעבדה ושזה תלוי מהרהרין בדבר לזאת בא לאו ועשה לקבור אותו ביום ההוא · והנה שמעתי בשם גאון קדמון לפרש הפסוק זה ע"ד הס"ם ר' מהו כעטיו של נחש שהוא אעפ"י שאדם הישראלי הוא צדיק גמור מוכרח הוא למות מעטיו של נחש וזהו כי יהיה באיש חטא משפט מות משורש והיה אני ובני שלמה חטאים דהיינו שיהיה באיש · אם הוא אדם קדוש והוא חסר המשפט מות · והומת ואעפ"כ יומת · ותלית אותו על העץ · דהיינו שתתלה המיתה שהוא מחטא עץ שאכל אדם ראשון לא תלין נבלתו על העץ היינו שלא תלין מלשון תלונה עליו לאמר כי נבלה עשה אלא קבר תקברינו שלא לגלות עליו · ערות דבר ח"ו אלא הכל מעטיו של נחש וזהו על העץ כלומר יותר על העץ · ולפי דעתי נכון לפרש ע"פ הס"ם פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה אשר עץ חיים היא וזה ג"כ ע"ד הנ"ל כי יהיה באיש חטא משפט מות מלשון ובני שלמה חטאים של תאמרו ח"ו שהקב"ה עבד דינא בלא דינא ותלית אותו על העץ כי זה כעונינו נעשה בהיתר אשר מבואר בש"ס כל הפורש מן התורה כפורש מן החיים וכן נאמר על מה אבדה הארץ על עוזבים את תורתי וקללת אלהים תלוי פי' כשהוא על הארץ הקללה תלויה ונצריך לבערם אשר כבר כתבתי השומא' והמיתה והקללה הם אחודים זה בזה וידוע זה הכלל הלאו והמצוה בא לנו אזהרה ומצות עשה על כל המתים לקוברם ביום מותם וכן

מנין הרמב"ם מצוה רל"ו לסדר התורה מ"ו

הוא בספרי כי קבור תקברנו מצות עשה ולכן המת שאין לו קוברים נקרא מת מצוה דהיינו שהמצוה הוא מקרא זה על כל המתים וזה הוא פירוש מת מצוה וסא דצריך רבוי לכהן גדול אעפ"י שבכל מצוה עשה דוחה לא תעשה בשאי אפשר לקיים שניהם וזה הוא אי איפשר אבל כבר כתבתי בשער ראשון פרק נ"ז דגבי כהן גדול איכא לאו ועשה לכן צריך לרבוי · ואין תולין אלא איש ולא אשה והוא ג"כ כחכמים ולא כר' אליעזר במשנה והוא שנאמר בהתחלה הפרשה וכי יהיה באיש חטא משפט מות איש ולא אשה · ומבואר במשנה כי כל מצות תלוה · אחת שסוקלין אותו כדין האמור בנסקלין תולין אותו על עץ הלוס וזה על מחובר כאשר כתבתי לעיל בלאו דלא תלין נבלתו על העץ וגם לקמן אי"ה יתבאר בעשה דקבר תקברנו שמזיק ער כל הרוגי ב"ד לקבור הכלים שנהרגו בו דהיינו הס דרין מן הנשרפין והנחנקין וכן האבן מן הנסקלין והסייף מן הנהרגין ולכן אין תולין על המחובר שנאמר כי קבר מי שאינו מחוסר אלא קבורה יצא מחובר שמחוסר קציצה וקבורה אבל לא איכפת אם היה נעוץ מכבר דמסקינן להלכתא כרבנן ולא כר' יוסי וזה הקורה משקעין בארץ והעץ יוצא ממנה ומקיף שתי ידיו זו לזו ותולין אותו סמוך לשקיעת החמה והוא כדי שלא יהא קללת ה' תלוי

שרכה ומתירין אותו מיד והוא שלא לעבור על לאו דלא תלין ואעשה דקבר תקברינו כנ"ז הוא בסנהדרין דף מ"ו ומ"ז · רמב"ם פרק ו' מהלכות סנהדרין · סמ"ג עשין סימן ק"ג · כי תצא כ"ב כ"ב :

פרק ח'

הוא שצוונו הבורא יתברך לקבור ביום ההוא מי שנתלה מב"ד כנ"ל והוא שנא' כי קבר תקברינו ביום ההוא היינו ביום שנתלה וכן הדין ביום ההריגה של כל הרוגי בית דין ביום שנהרגו יקברו כי והומת כתי' בכל מיני המיתה שהומת ומכאן שנו דנין לכל המתים ואין להלינם אלא לכבודם וכבר כתבתי מזה בלאו דלא תלין ונסקינן אע"ג דאלאו אינו עובר עד הבוקר דלא תלין כתיב אבל אעשה עובר תיכף בתחילת הלילה כי ביום ההוא כתיב וכבר כתבתי בלאו דלא תלין פרק י"ג מזה השער לס' שזה הלאו ועשה הוא הכולל כל המלין מיתו עובר בלאו ועשה כמימרא דר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי שם ע"כ ועיין טור יו"ד סימן שס"ב שצריך ליתנו בקרקע אע"פ שנתנו בארון עובר בלאו ועשה עד שיקברנו בקרקע ורבי ליוה לקברו בקרקע בלא ארון וכן הוא בירושלמי וכן הוא לתועלת המת ובמקום שהמנהג לקברו בארון יש לעשות נקבים בארון שיהיו פתוח לקרקע · וידוע המבואר שאין לנפש רוח ונשמה מנוחה השלימה אף להצדיקים וחסידים עד שיתעכל הבשר וכמבואר כאן אפילו בהרשעים האלה נתעכל הבשר לוקטים עצמות וקוברים אותם בקבורת אבותם מפרש רש"י שכבר קיבל דינו · וגם ע"פ הבירורים הוא אל עפר תשוב לזאת יש לקבר בלא ארון למהר העיכול וגם סוד בדבר כאשר יתבאר אי"ה בסוד ה' ליראיו לזה השער ע"ד ויישם בארון במצרים · וגם עיין בסוד ה' ליראיו לשער א' בענין בהיבות ס"ת לעצמו ע"ש · בז' בש"ס בנ"ל ורמ"ו וגם בבא בתרא דע"ד מ"ק דכ"ה · רמב"ם פרק ו' ופט"ו מהלכות סנהדרין ופרק ד' ופי"ב ופרק י"ד מהלכות אבל סמ"ג עשין סימן ק"ד · ט"ו יו"ד שס"ב · כי תצא כ"ב כ"ג :

פרק ט'

הוא שצוונו הבורא יתבר' לדון דין חובל בחבירו והוא שנאמר וכי יריבון אנשים וכו' והוא דין חמשה דברים הנאמרים בחובל בחבירו נזק · צער · ריפוי · שבת · בושת · ואע"ג דקיימא לן דאין לוקה ומשלם ויש במכה חבירו לאו מלא יוסף להכותו מסקינן דלאו זה הוא בהכאה שאין בו שוה פרוטה עיין דף ל"ה כתובות בעיין רב כי המסקנא כרי' כאשר ביארתי בביאור להרמב"ם בתחל' השער הירושלמיא דרומייא ההני הרי מוקמינן אבל בהני קלא קיימינן בעולא ובאן בחובל בחבירו כתיב בראיכא ממון ומלקו' רק שבתו יתן ורפא ירפא למעט מלקו' והמלקות הם בדליכא שוה פרוטה · דהא מקרא דבתרי' יליף ורכתיב ביה · כן ינתן בו מבקנית הש"ס שם · יתנהו להאי כן ינתן בו להכאה שאין בו שוה פרוטה והנה פעמי' אין בדין זה רק ה' מהחשלומין מהחמשה ופעמים ב' וג' עד הנ"יבה כמבואר שאיני רוצה להראות בקיאות ואריכות כי כל האלו דינים מבוארים הטיב בספר החובל וגם ברמב"ם בהלכות חובל · וגם בטור יו"ד סימן של"ד ובענין המביישם ב"ח אפילו בדברים אפילו הוא עצמו יכול לנדותו אפילו בזמן הזה ואפילו ליכא עדים ואין להקיתו עד שירצה החכם אבל הב"ד אין יכולין להחרימו עד דאיכא עדים אבל אף שלא הקרא בו · הגם דלנ"ין

דלענין ליטרא דדהבא כתב מהרי״ק שורש קס״ג ומהרי״ו סימן קס״ג דאין דין ת״ח בזמן הזה · אבל לגדותו על כבודו וכן לקנוס אותו לפי ראות עיני הדיינים נוהג אף בזמן הזה ולאו דוקא עם הארץ שבייזה לת״ח אלא אפילו ת״ח שבייזה לחכם הגדול ממנו ג״כ מנדין אותו כן הוא הנראה ממשנה ו׳ פרק ה׳ דעדיות שנידו את עקביא על שאמר על שמעיה ואבטליון דוגמא השקוהו ועיין מ״ק דט״ז מימרא דרב חסדא · בבא קמא דקי״ב ע״א · ועיין ברכות די״ט ע״א · ובירושלמי פ״ג דמועד קטן דאפילו · לאחר מיתת הת״ח המבזה אותו מנדין אותו אבל כיון שמת בשב״ד רואין שחוזר בתשובה מתירין אותו · והוא הראשון מכ״ד דברים שמנדין כמו שחשבן הרמב״ם פרק ז׳ מהלכות ת״ת · ועיין בתשובת הריב״ש ח״ב סימן ל״ד והנה בת״ח הוא בש״ס מבואר הטעם כי דבר ה׳ בזה ובסנהדרין דף צ״ט ע״ב מפרש רב ורבי חנינא שהיא דמתניתין דאפיקורס אין לו חלק לעולם הבא אמרי תרוייהו זה המבזה ת״ח וכדבריהם כתב הרמב״ם פרק ו׳ מהלכות ת״ח ופרק ג׳ מהלכות תשובה וכן מסקנות הטור סימן רמ״ג בי״ור וכן באחרונים ע״ש · אמנם גם המביישים למי שאין ת״ח ומלבין פניו ברבים ג״כ מבואר ב״מ מימרא דרבא דנ״ט ע״א · תשובת דוד אבל המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא ולכן אחי ורעי אעפ״י שאין משלומין על בייוש בדבריהם אבל גדול עונו מנשוא והוא נכלל שופך דם אדם באדם לזה נקרא מלבין פני חבירו דאזיל סומקא ואתי חוורא וכל אלו הדינים ביארתי היטב בפרק י״ד שער ג׳ ע״ש ובריש פרק החובל מבואר וגם דנ״ח שם · גיטין דף ה׳ סנהדרין ל״ד ונ״ח · קדושין כ״ו · רקק והגיע בו הרוק חייב לשלם בושת אבל בבגדו כי בייוש בדברים דמי כן הוא מימרא דרב פפא · אמרי במערבי משמיה דר׳ יוסי בר אבין זאת אומרת בייוש בדברים פטור מכלום ועיין ביבד אומדין אלו החמשה דברים הוא בתוספת ב״ק דנ״א · רמב״ם בכ״ל ובפרק א׳ מהלכות חובל ומזיק · סמ״ג עש״ן סימן ע׳ · טור חו״מ סי׳ א׳ ות״ך משפטים ב״א חי״ט :

פרק י׳

הוא שניונו הבורא יתברך ליתן צדקה לאביונים לחזקם ולהרחיב הלב להם לראות בצרותם ומחסורם והוא שנאמר והחזקת בו · וכתיב וחי אחיך עמך · וכתיב פתוח תפתח את ידיך מכל אלה הפסוקים נראה שצריך האדם ישר להשגיח על אביוני עמינו כמו על אנשי ביתו ולהיות נערם ערובה לפניו בכל לרחמיהו ולהרחיבו ובכל הש״ס במקומות המבוארת. מצוה זו נראה שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב במצוה זו להעני יותר או להדומה לו כאשר ביארתי במצות פאה · ואוי לנו על שבדינו אשר זו המצו׳ בך בזויה ושפילה בעיני המון עם אשר עמדתי על החקיר׳ בדורות הש״ה הרוב אין נותנים אלא מפני הכבוד או מפני ההכרח ואם נותן פרוטה א׳ לעני המחזיר על הפתחים כמה דמים נשפך במים קודם הגיעו פרוטה זו אשר בעונינו הרגשתי שזה סוד גלות השכינה כי היודע סוד עני הוא ממקור השכינה ודי לעבד להיות כרבו אוי לנו אין בי כח לבאר בער השכינה אשר המעיינים בתורה מבינים שאין לטעום אוכל לחיך ולקוץ בחיים אבל אין איש שם אל לב כל ימיהם כחג · ואיך יבינו בצער העני שהוא גשמי והומר כיון שהוא הולך על רגליו ועוד נשמתו באפו מה לי בצערו ואיה מצות ואהבת לרעיך כמוך אשר אם יש לאדם איזה מחסור בביתו מכל תענוגיו כמה קשה לו ומה לי להאריך לפני השפלים מהתורה הקדושה אשר אינם כדאי׳ לבזות התורה הקדוש׳ ואורות האותיות עבור נפשות החטאים האלה אשר היודע בתורה לבד כי היא המעשרו כאמור עשר בשביל שתתעשר · אמנם מגינו ונשמרו מכל רע כאמור צדקה תציל ממות והמעמיק בתורה מצוה זו הוא כמו יסוד לבנין לכל התורה והמצות ובאין יסוד אין בנין וכבר כתבתי בהרבה מקומות ממצוה זו ובפרט בזה השער לה׳ בפרק י״ד בלאו · בביאורי דיני הצדקה ובסוד ג״כ כבר ביארתי ובסוד ה׳ ליראיו לזה השער לא יתבאר יותר כאשר אדם הישר אשר בוחר בטוב ללמוד אורחות חיים ימצא כמה חביבה גמילות חסדים בעיני הבורא יתברך אשר ביום שנברא אדם הראשון אמר הקב״ה למלאכי השרת בואו ונגמול חסד לאדםהראשון ולעזרו שעל גמילות חסדים העולם עו׳מד · ועיין בבא בתרא דע״ה · ועירובין די״ח · ויבאה אל האדם מלמד שעשה הקב״ה שושבינות ובמדרש רבה פרשה ו׳ מבואר שכל אחד רבה לזכות במצוה · ר׳ אבוה אומר הקב״ה נטל כוס של ברכה רב יהודה בר סימון אומר מיכאל וגבריאל היו שושבינין של אדם הראשון לזאת ילמוד אדם לדבק במידותיו להיות גומל חסד ורודף צדקה כי צדיק ה׳ צדקות אהב ויעשה מצוה זו בשמחה וע״ד שכתב הרמב״ם ז״ל בסוף הלכות אסורי מזבח הרוצה לזכות לעצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו וכל דבר שהוא לשם שמים יהיה מהטוב והיפה · אם בנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו · האכיל רעב יאכילו מהטוב והמתוק שבשולחנו · כיסה ערום יכסהו מהיפה שבכסותיו · הקדיש דבר יקדיש מהיפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב והמעיין במסכת שבת דנ״ז ע״ב יראה מעובדא דשמואל ואבלט · כי הצדקה דוחה את הגזירות הקשות וברעב תציל ממות וצדקה מעשרת ובמעשר מותר לנסות הבורא יתברך וידעו אחי ורעי יש מקילין במעשר לגזור לקנות ספרים או בירות לבית הכנסת והעיקר כמוהרי״ל שאין ליתן אלא לעניים ולקיים מצות צדקה כראוי יעשה כמבואר בכתובות דס״ז ע״ב ולפחות במימרא דרב אילעא באושא התקינו דף נ׳ ע״א ובירושלמי ריש פיאה ליתן חומש בתחלה מן הקרן וא׳מעשר הוא מדה בינונית ואח״כ בכל שנה יתן חומש מהרווח אבל במקומות האלה מבואר אל יבזבז יותר מחומש ואין זה אלא חסר דיעה ואין חפץ ה׳ בכסילים אם לא קודם מיתה הרשות ביד האדם לפרות בפשר מרדת שחת אשר צדקה תציל ממות בין בעולם הזה ובין בעולם הבא כי שם מיתה הוא העדר הויותו על נכון · ועיקר הרוצה שיעשה הצדקה רושם על מכונו ליתן בסבר פנים יפות בשמחה ובטוב לב להראות השמחה להמקבל כמבואר בבא בתרא ד״ט ע״ב אמר ר׳ יצחק הנותן פרוטה לעני מתברך בשש והמפייסו בדברים מתברך בי״א ברכות והנה תוספת כתב שם בד״ה והמפייסו יש מגיהין וכו׳ ולאו מילתא וכו׳ אבל המעיין היטיב הוא ע״ד תורת אמת אידיא ואידי דברי אלהים חיים כי ידועה עיקר תיקון צדקה יסוד ומלכות צדיק וצדק והנותן הוא השפעות יסוד בח ו׳ חג״ת נה״י במלכות וידועה כי יסוד נקרא טוב הגם כי מקורו בכתר אמנם בהארת התפארת לת״ת לזווג יסוד במלכות

מנין הרמב״ם מצוה קצ״ה
לסדר התורה תמ״ט

כולם

כולם נקראים טוב ועיין בספר הכוונת טוב ה' לכל שנאמר היא חסד ויען כי פעולתם השלימה עי' היסוד היא בשם טוב יקרא מכלליתם וזה טוב ה' לכל יסוד הנקרא כל כמבואר בעץ חיים בענין שבע ברכות דכלה ומה שיסוד נקר' כל ע"ש נ' שערי בינה המאיר לה בסוד עץ חיים מהלך הק' התפשטות דבינה עד הוד והאיר למלכות נוקבה נקראת בה' כלה וזה סוד ז' ברכות הנאמרים על היין שנכללים כל הז' בבינה סוד יין המשומר וגם זה הוא בכח חסד אל והוא ע"פ דרך כת היה לאברהם ובכל שנה והכן ידידי כי עמוק הוא ותורת אמת ב"ה וכ"ש אשר לו דומיה תהלה ולזאת בנתינת צדקה מאיר בה שהיא סוד דל"ת וה' לזה מתברך בשם ובמלכות ידוע מקנן שם אדנ"י העולה במספר קטן י"א וכשהוא מפייס העני גורם פייוס יסוד לאדנ"י מלכות ובזה בא לו י"א ברכות מנידה כי מספר י' כ"ר כ"ס עולה המספר קטן ג"כ י"א וזה טו"ב היא י"ז ברכות וא"כ לומ"ש עי' התעוררו טוב ה' לכל בזה מעורר טוב העליון שהוא בסוד ובטובו הגדול שבברכת המזון אשר שם מקור התחלה הורדת השפע והברכה ויומיין אריכין והעושר לזאת צדקה מעשיר וזה סוד מתן בסתר ע"ד יושב בסתר עליון אשר מקורו ברוך מחסד הלבן רחמים גמורים ובזה מתן בסתר יכפה אף וזה היא סוד מימרא דר' אליעזר שם · גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו כי מקור משה היה ביסודי או"א בסוד קפ"ד קס"א כנ"ל הרבה ועי' טוב ה' לכל מעורר בם הארת רחמי הכתר ולזאת יכפה האף בסוד כתר מלכות והמעמיק בעץ חיים יבין מה מאד עמוק עמוק אור תורתינו בידעו מקור הד' קליפות משחית עון אף וחימה ומה מתוק מאמר משה כי יגורתי מפני האף והחימה שהוא זוג דקליפה ותיקון הצדקה כנ"ל מבריחן · ובפרט בחיק יכפה חימה עזה כפירש רש"י בדעת רבי אליעזר וכ"ש אף · וא"ה בשורשו יתבאר מצוה זו בסוד ה' לירא"ו כי אף נאחז במלכות שבו אדנ"י הנ"ל העולה במספר קטן י"א · וגם אם הקב"ה מכה באף הנאחז במלכות הרי מ"כה הוא ג"כ במספר קטן י"א ובמתן בסתר בסוד טו"ב ובסוד י"א ברכות ממספר קטן ברכ"ה יכפה אף בא מכ"ה העלה ג"כ י"א וכן יכפה עם הכולל עולה במספר קטן טו"ב ובזה פרשתי להורת אמת מימרא דר' יהושע בן לוי שם כל הרגיל לעשות צדקה זוכה והווין ליה בנים בעל חכמה בעלי עושר בעלי אגדה הדרך הפשוט ע"ד הנ"ל בהתעוררה היא מטיב שבכתר והכן כנ"ל וגם המקרא שמביא שנאמר רודף צדקה ימצא חיים (וזה חכמה כפירוש רש"י כי גבי חכמה כתיב כי מוצאי מצא חיים · והוא כנודע חיים בבינה והם שני רעים דלא מתפרשין והוא מקור התורה קפ"ד קס"א הנ"ל) בעלי עושר דכתיב צדקה ורש"י לא מפרש בלל · והוא ע"ד מימרא דר' יצחק מאי דכתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד משום דרודף צדקה אלא כל הרודף צדקה הקב"ה ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה וזהו הפשט ג"כ כאן במימרא דר' יהושע בן לוי · בעלי עושר דכתיב צדקה · ולכן כתיב ג"כ רודף צדקה וחס"ד מקור טוב ה' לכל כנ"ל בעלי אגדה דכתיב וכבוד וכתיב כבוד חכמים ינחלו הפשוט כי ידוע הגדה מקורו בחכמה ובמלכות ביחודה בח"ק עי' יסוד בסוד מגיד דבריו ויש לה הארת חכמה ז' עלאי התקשר מקורה שבכתב לתורה שבעל פה וידוע אית בכור ואית בכור שהוא סוד ל"ב נתיבות חכמה וזהו שנאמר בכור חכמים ינחלו חכמים לשון רבים מחכמה עלאי לחכמת שלמה וסוף המקרא מוכיח ג"כ על הענין ותמימים ינחלו טוב וכמבואר בזהר וירא מילה וצדקה מקורן אחד ונקרא תמים תיקון ברית צדיק וצדיק וזה תמימים בלשון רבים ינחלו טו"ב יסוד הנקרא טוב והוא עי' צדקה וחסד ומעורר טוב העליון בסוד ובטובו הגדול אשר משם תולאות בני חיי ומזוני מקור מזלא מזל העליון ובזה זוכה לבנים חכמים וזה ימצא חיים · צדקה בעלי עושר · ובעלי אגדה · וזה ובכוד וזה הוא תורת אמת המתוקה מדבש ונופת צופים ודי בזה למבינים הם יבינו עד היכן מקור מצוה זו וכל חלוקי הדינים הנוגעין למצוה זו הם בש"ס כנ"ל וב"ב דז"ח ט' ובמרדכי פרק קמא שם · ודק' בש"ס שם פסחים דכ"ג מה שצריך להתעסק להטיב לת"ח · וגמ' בינה דף ל"ב ע"ב · משניות דפאה · ועיין ב"ב רי"א דרש ר' דוסתאי בר ינאי בא וראה שלא כמדת בשר ודם · מדת הקב"ה וכו' אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני השכינה · שנאמר אני בצדק אחזה פניך בסודו נתבאר בסוד ה' אל יראיו לשער ד' מה הוא ענין קבלות פני השכינה ר' אליעזר הוי יהב פרוטה לעני ומצלי אמר אני בצדק אחזה פניך · אמר ר' יוחנן מ"ד מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו אלמלא מקרא כתיב אי אפשר לאמרו כב יכול עבד לוה לאיש מלוה · ויתן אל לבו אנחנו מבקשים בכל יום פרנסתינו מהבורא יתברך ואנחנו מלאים עונות ופשעים ומורדים בכבודו הגדול והנורא · ואעפ"כ הוא ברוב רחמיו שומע תפלה ומתמלא משאלותינו ברווח ואיך לא נשמע תפלת העני הבא על הפתח בשברון לב ובמיכות רוח לבקש מתנת מועט' וכמה יש לבכות ולצער בצערו כי יסוריו גדולים באין חקר כמבואר ב"ב דקט"ז דרש ר' פנחס בר חמא קשה עניות בתוך ביתו של אדם יותר מחמשים מכות ממעכס איוב ומאי דאהדרי ליה חברייא ע"ש וגם בחגיגה ד"ט א"ל אליהו לבר הא הא מ"ד צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני מלמד שחזר הקב"ה על כל מדת טובות ולא מצא תקנה לישראל אלא עניות · אמר שמואל כאה עניותא לישראל וכו' והמבין במימרות האלה שאין יסורין בעולם להכניע הלב כיסורי העוני ולבו נשבר כחרס הנשבר ואין נותן לב לילך אחר הסכל לחטוא כי מכאובו נגדו תמיד וכאבו נעכר ולכן ישראל שהם רחמנים ראוי לצער ולבכות בצרות אחינו אשר כולנו בני איש אחד נחנו ובזכות הצדקה שנותן בלב רחמים הקב"ה מרחמו ויסתירו שלא יבא לא הוא ולא זרעו למדה זו אשר לאו כל אדם זוכה לזה כאשר בעונינו עינינו רואות אוי לעינים שכך רואין שאף אם איזה נותן מתנה מועטת לבו בל עמו אשר זה צריך לבקש מהקב"ה שיתן לו לב לרחמים בזה פרשתי לעיל בין הפרקים יתן לך ה' לב רחמים וירחמך כי כשאני מרחם על שבריותה הרי רחמי האל מוכנים כי לך ה' חסד כי אתה מתהלה לאיש כמעשיהו כתיב וכן הוא בגמ' גיטין ד"ו דרש רב עוירא מ"ד שלימים וכן רבים · הכוונה בין שהפרנסה בצמצום בין ברווח וזה וכן רבים צריך ליתן צדקה · וכן נגוזו ועבר אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמים יעשה צדקה מהם וכ"ש כשהם מרובים משל שני רחלות שהיו עוברות במים אחד גזוזה וא' שאינה גזוזה גזוזה עוברות · שאינה גזוזה אינה עוברות ·

ולכן

ולכן בכלל מריבה של גיהינם וכתיב בתריה · ועניתיך לא אענך תני רב יוסף כל המקיים בעצמו כך סוב אין מראין לו סימני עניות · הרי בדברי הנ״ל שבזכות הצדקה ה׳ שומריהו שלא יעני · ושם דף ע״ב אמר מר זוטרא ועניתיך לא אענך שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן צדקה וכן כתב הרמב״ם פרק י׳ מהלכות מתנות עניים והוא לטובתו ע״ד הנ״ל וע״ד המבואר בשבת דקנ״א כל המרחם על העניים הקב״ה מרחם עליו · וכתב הרמב״ם שם וז״ל לעולם אין אדם מעני מן הצדקה · ולא דבר רע ולא היזק מתגלגל על ידה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום · ושיעור נתינה כבר ביארתי ומי הקודם הכל בפרק יד לזה השער לה׳ ומקורן מסכת כתובות ד״ב ע״א ודס״ז וס״ח · וידוע המבואר מי שידוע שעובר עבירה במזיד אינו נקרא רעך ואינו בכלל וחי אחיך עמך ואין אתה מצוה להחיותו ואעפ״י שגם לנכרי יש ליתן צדקה הוא מפני דרכי שלום והם את קדוש יעריצו באמרם עם ה׳ אלה הם רחמנים גומלי חסדים ויכירו כי הם זרע ברך ה׳ אבל לפושעי ישראל אסור לרחם · ואמר דוד על זה הלא משנאיך ה׳ אשנא והוא מכלל מצות אהבת השם לשנוא למכעיסיו אם לא שחוזר בתשובה · ומבו ייתא דגיטין דף מ״ה · מעובדא דרב אמי שרבה לפרות משומד הגם דהש״ג כתב לפנים משורות הדין הוא דעבד וכן דיקדק הב״י מלשון הרמב״ם וכן הוא בהגה בש״ע יו״ד סימן רנ״א סעיף ב׳ ודעתי נוטה דבה ולא עשה וכוונתו היה בזה להראות לבני שיען כי הוא מזרע ישראל רבונו לפרותו וגם אמר שמא מזה המשומד יראה צדקת ה׳ וישראל ויחזור מסורו ואפשר כיונו הגאונים האלה לדברי · וזה הוא הפירוש לפנים משורת הדין כי לרשע עובר במזיד לתאבון ומכ״ש להכעים בודאי אסור לרחם וזה מטעם הנ״ל וזה נחת רוח להבורא יתברך כשאני שונא למשנאיו וביערת הרע מקרביך כתיב וטבעי מיום היותי לאיש שמי שהוא ניכר בעיני לרשע איני יכול לראות פניו ואם היה אפשר וד״ל · ובעונו רבים המו והרשע נכרה בארץ לזאת יראה כל אדם להרחיק מהם ולדבק בחכמים כי הולך עם חכמים יחכם ומאהל טמא להרחיק ולהבדיל בין טהור לטמא כתיב ואם בעונינו קצרה ידינו להענישם אשר בזה מכות עשקיים כמו מלקות וד׳ מיתות בטלו אבל ח״ו לחוס עליהם והחס ומרחם עליהם מכריע מדת הרחמים למדת הדין הקשה והם מתגברים ומחזיקים בקושה וכן כתב הרא״ש ע״ש ודעת הגאונים אפילו שמותר להלוותו ברבית דלאו בכלל אחיך הוא אע״ג דלענין קדושין וגרושין מסקינן בההיא דסנהדרין אעפ״י שחטא ישראל וכן הוא פרק קמא דקדושין דחוששין אפי׳ לקדושי גוי בזמן הזה שמא מעשרת השבטים הוא בא אבל לענין שנאמר בו אחיך אין מומר להכעים בכלל · ועיין בתבואת שור בהלכות שחיטה דהמוחזק בעון מיזיד להכעיתו בכלל מומר להכעים דיינין ליה ואף דלענין רבית לא סלקא הלכתא כן כדעת הרשב״ם משום לפני עור אבל לענין להחיותו לא״ד דלאו מצוה עביד אלא אסור להחיותו ועיין סעיף ה׳ ומסימן הכ״ב בחו״מ · והצדקה היותר מעולה להשיא בתולה בת ישראל עיין במהרי״ק בשורש קכ״ג והבי׳ מביאו · ואח״כ ללמד תורה לבני עניים ואח״כ לבנות בית הכנסת · והוא נפקא מינ״ו לגבאי צדקה וגם להאומר למנה דבה אשר כבר הבאתי דינו פדיון

שבוים שזה הוא הצלת נפשות וקודם לכל צדקה עיין פרק יד הנ״ל וגם ביבור אב ואם בפרק יד הנ״ל עיין שם · ומה שבני אדם יש בזויים ושפלים ואין נותנים פרוטה לעני ומניחים עד לאחר מיתה בלבים משחקים על זה נאמר הון לא יועיל ביום עברה וזה לא יועיל לרשע כלל · ועיין בא״ח סוף סימן תרכ״א וגם סוף סימן רמ״ט ביו״ד בהג״ה שמה שנודרים צדקה בשעת הזכרות נשמות מנהג ותיקין הוא ומהני לנשמותיהם לפי דעקי הפשט הוא מטעם ברא שבא מזכא אבא אבל לא מגד מצוה צדקה על שמו כי ידעו אחי אף על פי שהארכתי בעניני אפשר להעלות בכתב או כל הימים דיו וכו׳ גודל תיקון מצוה זו והעיקר שלא יתיהיר ח״ו בצדקה כי פגמו גדול ועמוק פוגם בשם י״ה שהי׳ מספר גאוה כמבואר בהקדמה ויוצא שכרו בהפסדו וראי׳ לענין הוא מהמבואר פרק קמא דבבא בתרא ד״י ע״ב בענין אמר להן ר׳ יוחנן בן זכאי לתלמידיו מה הוא שאמר הכתוב צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת נענה ר׳ אליעזר וכו׳ נענה רבן גמליאל וכו׳ וחסד לאומים חטאת שכל חסד שע״א עושין אין עושין אלא להתייהר והמתייהר הוא כע״א וזה הוא נכון לפי דעתי לפרש אעפ״י שהפש׳ הוא באמת וצדק ע״ד הפשוט אמנם שם ע״א במימר דר׳ יהושע בן קרחה כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד ע״ז כתיב הכא פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתי׳ התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן ע״ז אף כאן עבודה זרה ואעפ״י שהדין דין אמת כפשוטו אמנם כפלים לתושיה והנראה לפרש ג״כ על המתייהר בצדקה כי הוא מבואר במסכת סוטה דף ד׳ מימרא דר׳ יוחנן משום ר׳ שמעון בן יוחאי כל אדם שיש בו גסות רוח כאילו עובד ע״ז כתיב הכא תועבת ה׳ כל גבה לב וכתיב התם לא תביא תועבה אל ביתך וזה הוא פירוש המעלים עינו מן הצדקה אעפ״י שנותן אבל מעלים עינו מן הצדקה דייקא היינו מן מצות הצדקה דלפי הפשוט יש לדקדק כל המעלים עינו מן העני מיבעיא ליה ולפי דברי נכון מאד שאין עינו אל ה׳ לקיים המצוה רק להתייהר ולכבוד עצמו הוא דורש וזה כעובד ע״ז וזה בליעל כי הם יורדין ואין עולין מדה כמדה לא בטלה ימעכי בחיו השתמש בשרביטו של מלך ה׳ מלך גאות לבש והוא אומר לעלות אדמה לעליון לכן בליעל וכמימרא דר׳ אלעזר שם כל אדם שיש בו גסות רוח אין עפרו ננער ומפרש״י שאינו עומד לתחיית המתים · שנאמר הקיצו ורננו שוכני עפר שוכבי עפר לא נאמר אלא שוכני עפר מי שנעשה שכן לעפר וזהו מה להלן ע״ז אף כאן ע״ז היינו כמו מתייהר בפני עצמו הוא בעובד ע״ז אף כאן אף שנותן צדקה ומעלים עיניו מן הצדקה אלא להתייהר הוי כמי בעובד ע״ז ולכן מה מתוק דברי ר׳ יוחנן שם בסוטה על פסוק תועבת ה׳ כל גבה לב וכתיב בתרי׳ יד ליד לא ינקה רע אפילו עושה צדקה שהוא יד ליד העני לא ינקה רע מדינו של גיהינם וידוע שמצוה זו הגאולה תלויה בו כמבואר ב״ב ד׳ י׳ ע״א גדולה צדקה שמקרבת הגאולה שנאמר כה אמר ה׳ שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות והרי משפט וצדקה והן הן הדברים אשר ביארתי באור נח בתוכחת מוסר לזה השער לה׳ · ועיין במשפט קיפרה ושביה בצדקה · בז׳ הוא בש״ס ורמב״ם בכ״ל ופ״ה וז׳ מהלכות מתנות עניים · סמ״ג עשין קס״ב · טו״ר וש״ע יו״ד הלכות צדקה מן סימן רמ״ז עד

סימן

סימן ר"ס · והיה כבודו יתגלה זה דנקט מעלים עינו · והכל בתורה ה' תמימה · ראה ט"ו ז"ח :

מנין הרמב"ם מצוה ס"ו לסדר התורה המ"ם

פרק י"א

הוא שצונו בתורה יתברך להלוות לעני בשעת דחקו טרם שיתגלה עניו והוא שנאמר אם כסף תלוה את עמי וזה מקורו במכילתא וז"ל כל אם שבתורה רשות חוץ מג' וזה אחד מהם אתה אומר חובה או אינו אלא רשות ת"ל העבט תעבטנו חובה ולא רשות ובמסכת בבא מציעא דע"א ע"א תני רב יוסף אם כסף תלוה את עמי את העני עמך · עמי ונכרי עמי קודם · עני ועשיר עני קודם · עניך ועניי העיר עניך קודם · עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין אמר מר עני ונכרי עני קודם פשיטא · אמר רב נחמן אמר לי הונא לא נצרכא דאפילו לנכרי ברבית ולישראל בחנם · המכוון מעכ"ז שזה מניח להלוות לנכרי ברבית כאשר יתבאר אי"ה אעפ"כ מצוה לעני ישראל בחנם · וממימרא זו הוציא הרמב"ם דאפי' לעשיר שצריך ללוות מצוה להלוותו לפי שעה ולהנאותו. נפי שעה אלא שעני קודם כנ"ל וכן כתב הרמב"ם פרק א' מהלכות מלוה ולוה ומבואר במסכת שבת דס"ג ע"א שמצוה זו הוא יותר מצדקה וכן הוא בברייתא במסכת כתובות דנ"ט ע"ב · והנה מסקנת הגאונים אע"פ דהרמב"ם פסק פרק ז' מהלכות מתנות עניים כההיא ברכא דכפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה כדאיתא בבא בתרא דמ"ט שם אמנם אעפ"י דכופין על צדקה וכן פסק הסמ"ג סימן קס"ב אבל להלוות לעני אין כופין אעפ"י דכופין לעשות סוכה אבל מצוה שמתן שכרה בצידה אין כופין ולפי דעתי זה כוונת הסמ"ג במוניא מצוה זו להלוות לעני מקרא דנתן תתן וז"ל רי"ש סימן קס"ב כתיב בפרשת ראה כי יהיה בך אביון מאחד אחיך וכו' כי פתוח תפתח וכו' נתון תתן לו וכו' הרי יש כאן שתי מצות עשה · אחת לפתוח יד לעני וליתן לו צדקה עז"נ נאמר פתוח תפתח את ידך לו · ומצות עשה השניה היא שאם לא רצה לקבל צדקה תן לו בהלואה ועל זה נאמר נתן תתן ואע"ג דהוא בעצמו כתב ההיא דר' ישמעאל אם כסף תלוה חובה כוונתו להראות בזה ג"כ דיקא שכרה בצידו דגבי נתן תתן כתיב למען יברכך ה' אלהיך ומבואר במסכת חולין כל מצוה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד של מטה מוזהרין עליה עיין שם · והא דכופין על צדקה כשנוי בהדיא של תוספת שם בד"ה אכפייה רבא משום דבצדקה איכא קראי לאוי לא תאמץ ולא תקפוץ מה שאין אלו הלאוין בהלואה · והוציאו ג"כ מצוה זו ממה שנאמר כי ימוך אחיך ומטה ידו והחזקת בו מזה הוציאו הרמב"ם דהיינו קודם שיבא לשאלת העוני אלא מטה ידיו כאחד שמטה מטה מטה וקרוב ליפול לארץ ובא חבירו ונותן לו יד להחזיקו ולהקימו והנה זה שעדיין לא נתגלה עניו ומרודו בדרך המסתתר שלא יתגלה עניו ובזיונו הם יותר גדולים ומרים ממי שכבר נתגלה ונתבזה לשאול מן האנשים זה מקור המצוה זו לכן הרמב"ם פרק י' מהל' מתנות עניים בשמונה שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו כתב המעלה הגדולה שאין למעלה ממנו המחזיק ביד ישראל המך ונותן לו הלואה או עושה שותפות או ממציא לו מלאכה כדי לחזק ידו שלא יצטרך לבריות ולא ישאל ועל זה נאמר והחזקת בו · וכן הוא בכל מקומות בש"ס שהבאתי בפרק הקודם ואמרינן ביבמות כל המלוה סלע בשעת דחקו · עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה והנה מזה כתבתי לעיל שאפי' עני חייב במצות האלה בש"ס ורמב"ם שהבאתי בפרק הקודם דבשעת דחקו משמע שהוא בענין כדוחק וגם ממה שאמר עליו הכתוב אומר מפרש הטיב על זה הדרך דלשון אז משמע שהוא בהיותו שעה הכושר לקרוא ולעורר רחמים דלפי הפשוט כאשר תקרא ה' יענה מיבעיא למכתב אבל אז תקרא משמע עכשיו תקרא כאשר עשית כזאת והוא ע"ד הנ"ל שכתבתי כי כוונת המצות האלה כדי לעורר מקור הרחמים וע"ד הש"ס הנ"ל כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכזה פרשתי פתוח תפתח כאשר אתה פותח ליתן צדקה בזה תפתח שערי רחמים וזה את כי לכאורה זה את מיותר פתוח תפתח ידך מיבעי ליה אבל לפי דרך הנ"ל את משמיע עם ידך תפתח מקור הברכה להריק לך כמדהך ממקור פותח את ידייך ע"ד הזוהר אל תקרא ידך אלא יודייך דהיינו ייחוד י"ה וה' בשילוב אדני כזה יאהדו"נהי שהוא מיוחד עלאה בבא' השם הו' הוא כלילות כלי העשר אשר קוץ העליון מורה על כתר שבו עד יוד הקאה שהוא סוד ת' שמלכות וזהו א"ת האמור בפותח את ידיך ולאשר הקב"ה אוהב עניים זוכה אותם ג"כ במצוה זו והוא ע"ד רודף צדקה ימצא צדקה הקב"ה ימציא לו מעות שיעשה צדקה וזה נכון לפרש ג"כ נתן תתן כלא קיים מצוה נתן תזכה שתתן והוא ג"כ על דרך מאמר רז"ל על עשר תעשר כדי תזכה כמה כל שרך עשה בזה השנה בשנה הבאה יצו ה' אתך את הברכה ויהא מרפא המשבר כמכפר כל התקוה הנשנה זו · והנה שיחת ת"ח צריכין למוד אשר שמעתי מפי הדרש מגיד דבר בו זכור אזכרנו לברכה ה"ה הוא מעט הדומים בדורות האלה ואשרי הבוחר בדרכי ה' ובתורתו יהגה יומם ולילה הרבני המופלג בתורה ויראה חסיד ועניו · אם אבא לספר שבחיו ותקצר היריעה מהם שמנהגו עם לבבו הכשר והטהור עניו כהילל ובנדיבות הוא יחיד ממש בדור הזה אשר מניח לפרסם כי מאשר עיני ראו כל עניי אמשטרדם כי בעונינו רבים הם כמעט רוב פרנסתם ממנו · ומ"ה אשה משכלת · אשר שמו הקדוש הולך בכל העולם מוהר"ר בענדט בהגאון ר' לימאן אלפן פרנס ומנהיג דק"ק אמשטרדם מולך ביושר אכסניא של תורה וכאשר הגדל עמי לעשות אשר נפשי קשורה בנפשו באהבת עולם ופעמים הרבה פיזר ממון הרבה לנבזרי עד שעלה לסך מרובה שאלתי ממנו למה היה נותן פעם בפעם ואינו נותן בפעם אחד כמו מאה או מאה וחמשים פלורין והשיב וז"ל הנה נראה בעיני כוונת המקרא זה היה לכוונה זו כי כאשר האדם ירצה ליתן סך מסויים בפעם אחד יצר לב האדם הרע מכשירו כל כמו אבל כעת שניהן ייחזיר ויתן כמבואר בש"ס על נתון תתן וכשאינו נותן אלא סך המיעט גם אולי בג' ישלים אחר והוא ע"ד תינוק יצר הרע ואשה שמאל דוחה וימין מקרב וצריך האדם יפה להשטות היצר הרע וזה נתן תתן ואל ירע לבבך בתתך לו כי בכל פעם אינו רק מעט ודברי פי חכם חן · ועוד כל פיף ילכם צדקה בשריון אשר הקב"ה מצרף כל פרוטה ופרוטה לחשבון גדול כמדרך הכשר אשר הוא ג"כ מצרף לחשבון גדול · ומורי דברי בו. זכור אזכרנו לטובה ולברכה · אתה ה' תן לו כפעלו הטוב וכן יברך אשתו הצדקת אשר במזה ילמדו כל העולם בכנסת אורחים וקבלת עניים בסבר פנים יפות וכן הדרך בניו ובנותיו אמן

כת אחת עומדת תמיד ומנפת על אפיונים מתי יבוא כן הוא מן הבוקר עד ה ערב ומני שיר באותי קול הרואה כי ה' אמת ותורתו אמת כמו שנרכתי באין חקר בן בהיכ"ם ברכתו באין חקר חסה ה' למען שמך הגדול ולכבוד תורתך לחוז אמונה בכל הכתוב בספר תורה זה תגדלו ותרוממיהו ותנו אתו את הברכה מתקיר שברכה אשר לא יכוזבו מימני ותאריך ימיו ושני אשתו הצדקת וזכות אביה הגאון החסיד אב"ד דק"ק האמכרג הוד שמו מוהר"ר דוד זללה"ה וכן שאר אבותיה הקדושים אשר בארץ המה יגין עליה ועל בעלה החסיד האמתי ועל בניה ובנותיה שלא ישמע בכי וזעקה בביתם. וישלח ה' זווגם לבניו ולבניו הטוב וישמע בביתו קול ששון וקול שמחה קול מצהלת חתנים. וכן כל ברכות שבתורה לו ולזרעו ולכל אחיו הגבירים הצדיקים והחסידים היושרי' בלבותם ויראת ה' על פניהם וכן לאחותם הגבירה החסידה עם בעלה הרב המופלג בתורה חריף ובקי הנגמוד בקירוק לבי מוהר"ר אברהם שניגליר נ"י ע"ם זרעם קודם ובפרט עם חתנו הצדיק הנדבן הדבוק באה לי מוהר"ר דוד חלפן כ"ר גומפל זללה"ה ה' יברך אותו ואת ביתו ואת אמו הצדקת ואחיו הכשרים כולם יעמדו על הברכה חיים עד העולם. האריכתי בענין כדי שיראו רשעים ויבושו ויראו כוכב תאנה יאכל פריו ואוכל פירות בעולם הזה ברכה חיים ושלום וכבוד חכמים ינחלו. אשר החסיד הקדוש ר' אברהם רוביא ועם שותפו ר' מיכאל כהן כרם יא"ר ויחיו היו בכאן כמו בערך חצי שנה ותמיד בהתאסף ראשי עם בבתי הרמים היה תמיד תהלתו בפיהם. לא כן הרשעים אם השעה משחקת להם זה הוא לשעתו וסוף רכך רשעים באפילה ועיין בפרק העבר שכר נותני הצדק להתייהיר שם ישבנו ונפלו כל תוסף קום. כי כל לבבות דורש ה' ובוחן לבות אלהים צדיק יודע ה' דרך תמימים ואשו הם השנים שומר הברית והדבוק במנות צדקה כי באלו השנים הוא בוחן הלב דכשניהם נקרא תמים וזה הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו כי בלא אמת בלבבו לא נקרא תמים ולא פועל צדק ואמת' ולכן הוא ייחוד ו"ה יהוה בסוד יסוד הנקרא בו תמים והוא הפועל צדק בסוד צדקה וצדק. ה' היודע ועד שכל כוונתי בתכחת מיסר הרבה מאד לפזר ממון הרבה על צדקה ליתן בלב שמח ובבטחון הגדול בה' שבוראי יתעשיר ואין כוונתי אלא שאני אומר גדול המעשה יותר מן העושה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום. והנה פרשו למה כתיב אוהב כסף לא ישבע כסף ולא נאמר זהב. ר' יונה הגאון אב"ד דק"ק פראג ז"ל אמר כי ג' אותיות שבזהב הולכין ומתמעטין ה' פחות מז' וב' פחות מה' אבל בכסף הולך כל אות ומתרבה ס' יותר מכ' וף' יותר מס' אבל ראיתי בשם גאון כי האותיות שלפני כ"ס"ף הוא ע"כ"י וזה אוהב כסף ואינו נותן צדקה לא ישבע כסף אלא יעשה עני כי עניותא רדיף אבתריה. וזה הוא שנאמר בקרא במצוה זו דוקא כסף אם כסף תלוה וזה את העני עם הכסף בך אותיות עני. כז"ה הוא בש"ס בכ"ל וברמב"ם בכ"ל ובסמ"ג עשין סימן כ"ג וסי' קס"ב משפטים כ"ב כ"ד:

פרק י"ב הוא שצונו הבורא יתב' להשיב המשכן לאחד מישראל שמשכנו שלא בשעת הליאה אם הוא כסות לילה להחזיר לו בלילה ואם הוא כלי שצריך האדם ביום יחזיר לו ביום והוא שנאמר עד בא השמש תשיבנו לו. ואיתא במכילתא זה כסות יום שאתה מחזיר לו כל היום: כסות לילה שאתה מחזיר לו כל הלילה מנין ת"ל השב תשיבנו לו ומצוה זו כבר ביארתי היטב בטעמה וכו מקורה בכל הדינים עיין פרק כ"א מזה השער לה' ועיין ב"מ דל"א וקי"ר. מכות דט"ו תמורה ד"ו. רמב"ם פרק ג' מהלכות לוה ומלוה סמ"ג עשין סימן כ"ד בי תנא כ"ד י"ג:

למנין הרמב"ם מצוה ק"כ לסדר התורה תקנ"ג

פרק י"ג הוא שצונו הבורא יתברך להניח פאה במחובר מהתבואות ומאילנות לעניים והוא שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם וכבר כתבתי מצוה זו די ביאורה בפ"ט"ל בזה השער לה' ובטעמים יקרים ובכבדים הנחמדים מפז שם מבואר שהוא לאו הניתק לעשה זו כי קודם לזה כתיב לא תכלה פאת שדך. והנה ידוע כי גר האמור בכאן הוא גר צדק. ואעפי' שאמרו רז"ל דאין מונעין אותה מעניי גוים מפני דרכי שלום היינו בשיש ישראלים המניח להניח הפאה בשביל עניי ישראל אזי אם אח"כ באים גם גוים אין למנוע מהם אבל בשאין ישראל מסקינן במימרא דרב ששת דאמר במסכת חולין דקל"ד ע"ב דאין צריך להניח בתחלה בשביל גוים. וכן כתב הרמב"ם פרק א' מהלכות מתנות עניים ומזה כתב הטור ביו"ד סי' של"ב דהאידנא דרוב הם עכו"ם אין צריך להניח. גם מסקינן בהאי ברייתא דבבא קמא דכ"ד ע"א דהמפקיר כרמו והשכים בבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללת ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר דאנן מסקינן כרבא בתמורה כל דאמר רחמנ' לא תעבוד אי עביד לא מהני ולהכי צריך תעזוב יתירה להפרים מן העומרין ואתי האי תעזוב יתירה לרבות אלו המבוארין בברייתא כנ"ל ועיין תמורה ד"ב ור"ו. וב"ק דהנ"ל בתוספת בד"ה לא הפרים מן הקמה. גיטין די"ב חולין דקל"א וקל"ד: יומא דל"ו. רמב"ם פרק א' ור' מהלכו' מתנות עניים סמ"ג עשין קנ"ו קדושים יט ט' י':

למנין הרמב"ם מצוה קכ"ג לסדר התורה רס"ו

פרק י"ד הוא שצוונו הבורא יתברך להניח לקט מה שנופל מתוך היד ומתוך המגל בשעת קצירה או מתוך היד בשעת תלישה. וזה הלאו האמור בתורה לקט קצירך לא תלקט וכן העשה מה שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם. אינם דוקא שלא על דרך הכ"ל שנפל מחמת הקצירה אבל אם נפל מחמת אונס כגון הכוהו קוץ ונפל אין זה בכלל לאו ועשה זו. ובכל אונס שלו נוהגין שלא בארץ ובזמן שכל ישראל שרוין בארץ. ובארץ אם עבר על אחד מאלו אין לוקין אבל צריך ליתן אח"כ דהוי לאו הניתק לעשה. אבל בא"ר מסקינן כר"ד דאמר קיימו כ"ו ולוקה. ובחוצה לארץ הוא מדרבנן כדין כל המתנות כז"ה הוא בש"ס חולין פרק ראשית הגז ומאימתי יכל אדם מותר בלקט משילכו בנמושות. פאה ד"ו פ"א כ"א ע"ב. ומבואר בבא מציעא ד"ח ט' פאה ד"ג דאחד שלקט אם הוא עני בשביל עני חבירו זכי חבירו אפילו אם עדיין בידו ואומר אני זכיתי לעצמי אין בדבריו כלום כדמוכח ב"מ דף ח' סוף שמסקנ' להוכיח הא דרמי בר חמי זאת אומר המגביה מציאה לחבירו זכי חבירו ובמסקנא בזמן שהן מודין או שיש להו עדים חולקין בלא שבועה ובזה אף רבא מודה. וכן אמר ר' חייא בר אבא ד"י ע"א המגביה מציאה לחבירו קני חבירו וכן הוא ברמב"ם בפרק ט' מהלכות טוען ונטען להלכה ופרק י"ז מהלכות אבדה ועיין סמ"ג עשין סימן ע"ד טור חו"מ סימן רס"ט וקל"ח

למנין הרמב"ם מציה קצ"ט לסדר התורה תק"ן

מנין המצות להרמב"ם לאו קכ"ד לסדר התורה רט"ז

וקל"ח קס"ו · והנה הכל ביארתי כלאו השייך למצוה זו ועיין פרק מ"א בזה השער לה' ומקור המצוה הוא בש"ס · ורמב"ם בכ"ל · סמ"ג עשין קכ"ז · קדושים · יט ט' י' :

מנין הרמב"ם מצוה קכ"ב לסדר התורה תקנ"ב

פרק ט"ו

הוא שצונו הבורא יתבר' להניח עומר השכחה וגם בזה יש לאו כנזכר לעיל פרק מ' מזה השער לה' ושם ביארתי מצוה זו בטעמיה ומקורה מש"ס ופוסקים והלאו הוא ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו · והעשה הוא שנאמר לגר ליתום ולאלמנה יהיה · וזה יהיה הוא הציוי להניחו וזה הוא העשה כמו פאה ולקט דכתיב בהם תעזוב אותם · וגם מצוה זו מן התורה אינו אלא בארץ ואין לוקה דהוי לאו הניתק לעשה · ועוד זאת צריך לידע ולהודיע שאין שם שכחה עד שיהא שכוח מכל מי שהוא בשדה ששכחו בעל השדה ולא הפועלים או הפועלים ולא בעל השדה ואפי' הם כולם שכחו ויש אחרים שלא שכחו אין זה שכחה ולפי טעמים המבואר לעיל בפרק הנ"ל נכון מאוד כי כאשר כל אדם ששכחו אזי נראה בעליל שהמכין מזון לכל בשר אים שכחם כדי להיות לעניים למחיה ולזכות הבעלים כמבואר שם ולכן כתיב בקרא אחר מצוה זו למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך · המכוון בזה למען · הקב"ה סיבב זה השכחה כדי שיתעורר עליך מקור הברכה. ומסקינן להלכתא כרב אסי יהיה לרבות שכחת העיר · ולכן יש כאן חלוקי דינים לפי דהכן מסקינן כר' יוסי בר חנינא דחבירו של אדם קונה שלא מדעתו והוא במקומות בש"ס בבא קמא דמ"ט ע"א וב"מ דף י"א ע"א דוקא בחצר המשתמרת הכל בחצר שאינו משתמרת רואה עומד על גבו וכדף ק"ב וכן בדף קי"א ע"א דבעינן דעת בעלים לאקנויי ליה · ולכן מסקינן לענין שכחה בהאי ירושלמי בגרסת הברייתא דיא"ב מ' הנ"ל דבשדה זכור בפירוש התוספתא בד"ה זכור ע"י פועלים לא הוי שכחה דעומד על גבי הוא חצר המשתמרת על ידו ולא הוי שכחת אבל בעיר אפילו זכור ולבסוף שכוח הוי שכחה ועיין רמב"ם פרק ז' מהלכות מתנות עניים ופרק ט"ז מהלכות אבידה · סמ"ג עשין · סימן ק"כ · לאוין רפ"ח · כי תצא · כ"ד יט:

מנין המצוה להרמב"ם לאו ר"א לסדר התורה תקמ"ז

פרק ט"ז

הוא שצונו הבורא יתברך שמו להניח עוללת מבכירות כרמו והוא שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם · וזה הוא ג"כ לאו הניתק לעשה כנ"ל אשר הלאו קודם לעשה והוא שנאמר לפני העשה וכרמך לא תעולל · ועיין לעיל פרק מ"ב לזה השער לה' פרשתי מצוה זו בטעמה ומקורה להמיתה של תורה ועניין המחלוק של הרמב"ם והרמב"ן בפירוש עוללות ושאין נפקא מיניה לדינא · והנה מה שכתב פיאה בכרם לדברי הרמב"ם אף דבין כך ובין כך כל אילנו' הם בכלל פיאה אני בעניי אמרתי להורו אמיתו' הענין שכתבתי שם בטעם פאה כי הוא תיקון מלכות והוא הכולל כל עשר ספירות אשר בהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. והוא הכולל עשר הויות אשר בכל ספירה יש הוי"ה: ועשר פעמים הוי"ה עולה כר"ס ועם הכולל עולה לס"א. ורל"ב ואלהים הכלול במלכות העולה פא"ה כנ"ל כדי תקע"ט · ולכן ל"א תעולל העולה תקס"ו עם הי"ב אותיות וכרמך לא תעולל עולה ג"כ תקע"ט בזה יש לכוון דזה כרמך לא תעולל הוא כוי על פאה · כ"ז בש"ס ורמב"ם ובסמ"ג לאוין כמבואר בפרק הנ"ל · ובסמ"ג עשין קנ"ט קדושים יט ט':

מנין הרמב"ם מצוה קכ"ג לסדר התורה רט"ו

פרק י"ז

הוא שצונו הבורא יתברך להניח פרט הכרם לעניים והוא מה שנפרד ונופל מן הענבים בשעת בצירה והוא שנא' לעני ולגר תעזוב אותם והוא ג"כ לאו הניתק לעשה דכתיב לעיל מיניה ופרט כרמך לא תלקט והוא כמו דין לקט קציר וכבר ביארתי מצוה זו כלאו בפרק המיוחד לו והוא פרק מ"ג מזה השער לה' · כל אלה המצות יבין האדם הישר אחר שביארתי טעמים המתוקים לכל אלה הריבות הרוך העולה מהם הוא תכלית כל הדבר אחי ורעי הרחמנו על הכלל עניים ונזכה לגאולה כן לה' אותו הדברים שבינו לבין המקום כי מזה ישים כל אדם אל לבו לבטוח בה' ולקייה שויתי ה' לנגדי תמיד בכל מעשיהו שעושה צריך לעיין במעשיו לאשר ולקיים מצות הבורא בין בשדה בין בבית · וכן דברים שבין אדם לחבירו לעיין תמיד בצער ודחקות חבירו ובכל מעשיהו יזכור אם ה' נותן לי ברכה לזה השבח אחי ענייני ובשרי אשר כולנו בני איש אחד נחנו ויראה בעינות האלה שהקב"ה יזהיר לנחלק בארץ אשר ה' אלהיך נותן לך נתינות האלה ובכל מצוה כתיב ברכה הרי מזה ילמוד האדם הישר כי הברכה תלוי בחונן דלים ומזה יעורר לבו לרחם עליהם בכל עת ויעורר עליו מדת הרחמים והיה אקנו החיים והברכה והשלום · בפרק הנ"ל ביארתי המראה מקומות בש"ס ורמב"ם ובסמ"ג לאוין · ובסמ"ג עשין סימן קנ"ח קדושים ד' יט ט' י' :

פרק ח"י

הוא שצונו הבורא יתברך להיו' השכיר אוכל ממה שעובד בו בעת עבודתו כשיהיה הדבר מחובר לקרקע והוא שנאמר כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך · וכתיב בתריה כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילות בידיך · ומשני מקראי קודם האלה באה מצוה זו ולמדו מכאן דוקא בעושה במחובר אבל לא בעושה מלאכה בתלוש וקודם שנתחייב בחלה ובדבר שאין חלה קודם שנגמר לו עשר ודוקא הוא אבל אם הוא לא ירצה לאכול ויתן לאשתו ולבניו או לאחרים עובר על לאו וכ"ל כליך לא תתן כאשר יתבאר אי"ה בשער ח' בפרק מיוחד וגם הוא אינו רשאי לאכול אלא בשעת מלאכה ובלא פת ומלא שנים אכילה גסה · אבל יכול קודם הילוכו למלאכה לאכול פת בציר כדי שיהיה לו תאוה לאכול ענבים · וכן בעל הבית יכול להשקות לו יין הרבה כדי שלא יאכל מענבים הרבה · ואם השכיר עצמו עם בניו והתנה שלא יאכלו על קטנים יכול להתנות אבל לא על הגדולים והך אם הוא ובשעת מלאכה אין יכול לעשות במלאכת מין א' ולאכול מן האחר אעפ"י שאח"כ יעשה גם בהשני אבל אם השני חביב אצלו להרעיב עצמו עד שיגיע להשני הרשות בידו · ואפילו המכנס בכלים שמלקט הקטנים והוא לטיבת הגדולים כיון שאין עושה בגדולי' אין לאכול מן הגדולים · והנה אף שדין תורה הוא לאכול דוקא בשעת מלאכ' אבל כדי שלא יבטל ממלאכה שהרי הוא פטור אפי' מברכה רביעית שבברכת המזון כדי שלא יבטל ממלאכה כמבואר ברמב"ם סוף פרק י"ג מהלכות שכירות שאין לבטל אפילו רגע על חנם ולעבוד בכל כחו ויעקב אבינו יוכיח שאמר בכל כחי עבדתי את אביכן וה' נתן שכרו משלם אפילו בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד ולז"א אמרו בש"ס ומפני השב אבידה לבעלים שיאכלו בהליכתן מאומן לאומן ובחזרתן כל הדינים האלה בבא מציעא רפ"ז ·

פ״ח פ״ט · נ״א נ״כ · והרבה הם מרש״י שם ועיין ריף
ואשר״י · ורמב״ם כנ״ל ופרק י״ב מהלכות שכירות וכן
בכמה מקומות בהלכות זו · ויקודם שנגמרה למעשר
הוי הקוצר והדש והזורה והבורר והמנפק והבוצר
והדורך ומהלכות מדינה שהשומר אינו בכלל עושה
מלאכה · סמ״ג עשין סימן נ״א · טור חו״מ סימן של״ו
כי תצא · כ״ג כ״ה כ״ו :

פרק י״ט הוא שצונו הבורא יתברך שמו לשלם
לתי ששכר לו ביומו דוקא והוא שנאמר

ביומו תתן שכרו וכבר ביארתי מצוה זו בהלאו פרק
ט״ו מזה השער לה׳ · אבל מבואר דין ההכרחי לכל
ישראל ליזהר · הכותן טליתו לאומן גמרה והדיע אפילו
מכאן ועד עשרה ימים אינו עובר עליו משום בלהלין
ולא אעשה · נתנה לו בחצי היום משםקעה עליו החמה
עובר משום הלאו דלא הלין וכבר ביארתי שם חומר
העון אשר עובר על חנופה לאוין ועשה כמבואר ב״מ
דקי״א ע״א. וידוע המבואר שם במשנה וכן הוא המסקנא
ע״ב שהדבר תושב הוא שקיבל עליו שלא לעבור עז
ואוכל נבלות וטרפות חייב המצוה ביומו תתן שכרו גם
אליו ביומו לשלם אבל הלאו איננו אבל תושב · וכבר
ביארתי הטעם כי חפץ חסד הוא ומקפיד מאד על
הבריות ואון הבזריות גדול מזה אשר אליו הוא נושא
את נפשו והוא מאבד נפשו דמו ודם זרעו צועקין עליו
כי הקב״ה קוצב לכל מחיהו ומסבב הסיבה אשר בזה
היום יתפרנס ואם מ״ה יצא לחם חקו ע״י המלאכה זו
במנא הוא נוטל חיותו הקצוב לו ממנו יתברך הרי הוא
נוטל נפשו ממש · וגורם רעה לעצמו כי לך ה׳ חסד כי
אתה תשלם לאיש כמעשיהו כתיב · והנה בשתים יכסה
פניו חרולים · אחר · הלא ידועה כי כל טוב שאדם ניזון
הוא בשכר אמונה כמבואר בש״ס ובמדרש וזה הקב״ה
נותן לנו שכר דבר יום ביומו ועל זה הדרך פרשתי
במעשיהו תיכף שאדם עושה המצוה משלם לו תיכף
והוא על האמונה כנ״ל וגם יש מצות מיוחדת כמבואר
שאעפ״י ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל אדם אוכל
מפירותיהן בעולם הזה · ואם הוא כובש שכירותו
הקב״ה הוא המשלם לאיש כמעשיהו מדה כנגד מדה ויכבש
שכרו ג״כ ולא יתן לו שכרו דבר יום ביומו וכאשר יחסר
לו המזג הרי נפש תחת נפש · גם ע״ד השני כאשר בכר
פרשתי הרבה מזה בענין כל המרחם על הבריות
מרחמין עליו מן השמים כי ועשיתם אתם חסד כתיב
כנ״ל הרבה כי במעשיו מעורר השורש למעלה אם
לרחמים הרי נעורר מקור הרחמים חיים ברכה ושלום
וכן ח״ו להיפוך כשהוא מתאכזר מעורר על עצמו
מקור הדין הקשה לזאת וכחרת בחיים כתיב · לזאת
צריך כל אדם ליזהר מאד מאד במצוה זו והיה אתנו
החיים והברכה והשלום · כז מבואר ב״מ דקי׳ ע״ב ·
קי״א וקי״ב וקי״ג · וריף ותוספת ורא״ש · רמב״ם פרק י״א
מהלכות שכירות · סמ״ג עשין סימן צ׳ · כי תצא · כ״ד
ט״ו :

פרק כ׳ הוא שציונו הבורא יתברך להשיב אבידה
לבעליו והוא שנאמר השיב תשיב לאחיך

וכבר ביארתי מצוה זו בלאו האמור בזה עיין לעיל פרק
ל״ג מזה השער לה׳ במקורה ובטעמה נמצא יש בהשבת
אבידה לאו ועשה והדינים השייכין למצוה זו ביארתי
שם ועיין שם מה שכתבתי בענין אבידה העולה מספר
ב״ב שב״ב אותיות הוא כלילות כל התורה וזה לאו ועשה
והמעמיק בתורת אמת כי תועלת המקיים מצוה זו
הוא תועלת לכל התרי״ג מצות ולתשובתו להתקבל ברצון
כי כל עיקר תיקונינו בתורה ומצות להוציא יקר מזולל
אלו ניצוצי קדושה האבודים בקליפה וכשהוא מחזיר
אבידה לבעליו מחזיר אלו האבודים אל מקורן ומוציא
בילעם ומכ״ש אם הוא חטא ונפל נשמתו בין העושקים
האלה אף אם גרם בעונותיו להיות באבדון מן רפאים
כל יקומו בשאוזר אבידה וחוזר בתשובה מחזירין לו למנין הרמב״ם
אבידתו ג״כ וגם בזה מושיבי עקרת הבית ונורם מצוה
לאקמא שכינתא מעפרה אשר היא בעונינו בסוד נתנני ד
ה׳ בידי לא אוכל קום · ובזה גורם קום בתולת בת ציון לסדר התורה
ובזה כוונתי דעת הבריייתא ב״מ דקי״א פ״א דהתוספת תקנ״א
הבית בתיונא למה לי לנרך לרבות גר צדק מכשעריך
דקאי אגר תושב דבשעריך הוא שאוכל נבלות שנאמר
בו לגר אשר בשעריך תתננה א״כ ב״ש גר צדק ותנא
כפליים לתושיה כי התורה מורה לנו בזה מקור תיקון
מצוה זו והוא ע״ד הזהר כי תצא דף רע״ח ע״א ברעיא
מהימנא לעני ולגר תעזוב אותם דעמודא דאמצעיתא
לבר מאתריה גר אתקרי וכו׳ עיין שם זה שאומר משה
גר הייתי בארץ נכריה דאיהו בגלותא רביעאה · עני
ידועה הוא סוד תפלה לעני שהוא במלכות וזה בכל
המצות האלה שהוא לעני נאמר לעני ולגר תעזוב אותם
תיקון ייחוד קוב״ה ושכינתיה כאשר יתבאר א״ה באור
נא בסודו בסוד ה׳ ליראיו לזה השער. כן כאן ג״ר צדק
שהוא קב״ה ת״ת וצדק הוא מלכות והבינוכי עמוק עמוק
הוא והורת אמת וזה סוד הש״ס · נדה דל״א ע״ש שאלו
תלמידיו את רבי דוסתאי בר ינאי מפני מה איש מחזיר
על אשה ואין אשה מחזרת על האיש אמר להם משל
לאדם שאבדה לו אבידה מי מחזיר על מי בעל אבידה
מחזיר על אבדתו וזה הוא סוד פירוש ר׳ שמעון בן
יוחאי בזהר על נפלה לא תוסיף קום בעלי אבידה
מחזיר על אבידתו כמאן דאוקים מעפר ואמר התנערי
קום ע״ש · זהו סוד תיקון מצוה זו ומי יתן יזכה
לראות גואל צדק במהרה בימינו אמן ויקוים לאל שלא אבוש
ולא אכלם בדברי אלא בהתאסף ראשי עם יחד ב״ש
וכ״ש אשר לו דומיה תהלה מצוה זו בכוונתה מובן
למביני דעת ממה דאמר רבא לכל אבידת אחיך לרבות
אבידת קרקע ובפרק הנ״ל במצוה ובלאו אימעט קרק׳
ואיה בסודו יתבאר הטיב כז ב״מ דל״א · מכות דט״ז ·
תמורה ד״ו · רמב״ם פרק י״א מהלכות גזילה ואבידה ·
סמ״ג עשין סימן ע״ד · ובענין רוב וקרוב מסקנות
הגאונים כרבי חנינא דהולכין אחר רוב וכמבואר בבא
בתרא דכ״ה · וידוע הלכתא כאביי בי״ע״ל ק״נ״ם י׳
הוא שמצא דבר ויש בו סימן ואין ידועה אם נתייאשו
הבעלים אע״ג דאחר שבא לידו נתייאשו הבעלים חייב
להחזיר וגם מסקינן להלכתא כרבא וביד דאמר בללא
דאבידה כל שנתייאשו הבעלים כגון שאמרו וי לחסרון
כיס אפילו יש בו סימן הרי אלו של מצאו ומזה כתב
הרא״ש דאף דלא שמעו דאמרו כך ואלא שהיא זמן רב למנין הרמב״ם
ומוכח דודאי אתייאשו בעליה ג״כ אפילו יש בו סימן מצוה
הוי של מצאו זאם הוי ייאוש כנ״ל וידוע שבעלים ידעו קכ״ב
שאבדו כגון מפני חשובותן כתירוצי דש״ס ב״מ פ״ב סדר התורה
אבל דשכיבי משמושי ממשמשי בהון וכן במעות מפני תקל״ה
ר׳ יצחק אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה או מפני
כובד בני ייאוש מרעת בעלים והרי הם שלו ואנ״ל כדבר
שאין בו סימן אם הוא דרך נפילה ולא דרך הינוח דאנן
מסקינן

מסקינן דנקוס הוי סימן ובדרך נפילה הוא ענין כל הדברים המפורשין במשנה ריש פרק אלו מציאות אלו מציאות ושלו וכפי כל התירוצים בש"ס דכ"א כ"ב כ"ג · והא דמקום הוי סימן דוקא בדבר שאין ראוי להתגלגל ברגלי אדם או ברגלי בהמה כמימרא דרבא דכ"ג ע"א ובבא לטעמיה במקום בריכות ברשות רבים הרי אלו שלו דמכשתפי · פירש רש"י דמתגלגל ברגלי אדם ובהמה · ברשות יחיד חייבו להכריז דלא מינשתפי והוי מקום סימן והאלומות בין ברשות יחיד ובין ברשות רבים נוטל ומכריז כיון דיקירי לא מינשתפי עתה מוציא כל הדינים ברור כשמש נח במנא חביות יין דמסקינן בברייתא דכ"ג ע"ב וכתרוצא דרבא זביד דחביות קודם שנפתחו האוצרו' הוי רשומן סימן או אפי' אחר שנפתחו אם אינו מלא מדה הוי סימן · דרבא שסת פשט הבעיא לענין משקל דהוי סימן מברייתא כ"ג ע"ב שם ומסיק הש"ס ומדמשקל הוי סימן · מדה ומנין נמי הוי סימן · אבל אם החביות מלא ולאחר שנפתחו האוצרות וכל חביות שוים שאין רשומן סימן אבל מקום הוי סי' אבל ארקתא דנהרא דהיינו במקום שהספינות באים והם מניחין הכל על שפת הנהר ונושאן אחד א' לביתם אמרו רבנן דמקום לא הוי סימן · דאמרינן ליה כי היכי דאיתרמי לדידך האי מקום · איתרמי נמי לחברך האי מקום · במנא הוא שלו אבל לענין איסור יין נסך לחשש שמא של גוי הוא הכל תלוי לפי האי דינא הכי לדמסקינן ברבי חנינא דאמר רוב וקרוב הולכין אחר הרוב בין להחמיר בין להקיל אעפ"י דקרוב מוכיח כגון שמצא חביות יין בכרם ישראל ויש סביב רוב כרמים של גוים היין אסור בהנאה · ואעפ"י שקרוב דמוכח הוא שהוא של ישראל · וכן להקיל אם מצא בכרם של גוי אעפ"י דקרוב דמוכח הוא שהוא של גוי אם רוב הכרמים סביב של ישראל הולכין אחר הרב והיין מותר אפילו בשתייה והוא שיושבת בבקעה שאין שם עוברי דרכים אבל במקום שיש עוברי דרכים אסור דרוב עוברי דרכים גוים הם · אם הוא זוטרי שכן מוליכין עוברי דרכים בזוטרי · אבל ברברבי הולכין אחר שלפניכו דישראל · והוא כתירוצא דש"ס בבא בתרא דכ"ד ע"ב שאני התם דשופכאי ישראל ניכהו ולפי האי מסקנת הש"ס שם דאם זוטרי איכא נ"כ בהדי רברבי נ"כ כיון דאין הרברבי של העוברי דרך משתמא של אחד הם ומרוב ישראל ומותרין כולם וכן הוא הלכתא במנא בנהר היכא

מנין הרמב"ם מצוה רל"ב לסדר התורה מ"ב

דאיכא רוב עכו"ם וקרוב ישראל היין אסור דהולכין אחר הרוב אבל אם בא ישראל ונתן בו סימן כנ"ל הכי נמיצא דאיכא סימן הרי היין מותר דהרי של ישראל הוא אבל היין של מוצאו אעפ"י דהבעל היין נתן סימן דכבר נתייאשו הבעלים כיון דרוב עכו"ם הוא ואם רוב ישראל היין מותר ואם בא בעלים ונתן סימן צריך להחזיר וביש סימן צריך להכריז וכל זה הוא נ"כ דכ"ד ע"א והלכתא כרב דאמר כנ"ל בחביות שנפה הולכין אחר הרוב ולא אחר קרוב · כ"ז הוא בש"ס כנ"ל וברמב"ם כנ"ל ובפרק י"ב מהלכות מאכלות אסורות · ופרק ט"ו מהל' מכירה והלכות אבידה · פרק א' ופרק י"א וי"ד וט"ו · סמ"ג ע"ד טור י"ד סימן קכ"ט · טור חו"מ · רנ"ט רס"י רס"ב ·

כ"ב · א' · ב' · ג' ·

מנין הרמב"ם מצוה קצ"ז לסדר התורה ת"ז

פרק כ"א

הוא שצונו הבורא ית' להעניק עבד עברי בזמן צאתו מתחת ידינו מעבדות לחרות ושלא יצא אל ביתו בידים רקנים ועל זה נאמר העניק תעניק לו ומאמר · מגרנך ומיקבך · אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו ואשר המכוון בזה שלא ליתן לו אלא דומיא דכאן גורן יקב שיש בהן ברכה מחמת עצמן אבל לא בכספים ובגדים · ומבואר ב"מ וקדושין דט"ו דהע"ג דאית לן דר' נתן דאמר הנושה מחבירו וחבירו מחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה אבל הכא העבד הוא כבעל חוב אין מגבין מהענקה זו וכבר ביארתי מצוה זו על מכונה בפרק כ"ד מזה השער לה' בהלאו דלא תשלחנו ריקם והעיקר לדבק בכל השקיו ותנועותיו במדה הרחמים · ולכוון במצוה זו וכן בכל המצות לנאת מעבדות לחרות כי זה עיקר עבודתנו · ולכן הע"נק חסר בתר להודו' שכל תיקוננו לנאת מעבד כי ימליך ולהיות ה' שלב יבואו שלם ולכן הענק הוא מספר כתר וה"ו כי הוא הכולל כל העשר ומינו מוצאות חיים ב"ה וב"ם אשר לו דומיה תהלה וכבר הודעתי כי בינה הוא כלילות הארת נ"ר והיא אם הבנים שמחה וכה החרות כנודע ובסוד כי בשמחה תצאו ולכן ע"כ ד עברי הוא מכבר ס"מ"ח ה' כד' אותיות ונכולל · והנה בסוד ה' ליראיו יתבאר איה יתבאר ויתעלה זכרו לנצח ביקר ושאת · כי המבין כי מצוה זו הוא תיקון האמתי כלילות כל העשר אשר זה כל עבודתינו הקדושה לייחד דקב"ה ושכינתיה להיות ייחוד הלמקי כאור המאיר בהיר בשחקים · כאן הוא יחוד הוי"ה אדנ"י · העולה נא' בהארת כ' בסוד התפשטותה · מהלך ה"ק עד הוד · ויקב הוא קי"ב כנודע יחוד הוי"ה אהי"ה אדנ"י · וג"ורן הוא שם הוי"ה ב"פ עם הכולל העולה כ"ז ועם הד' מלויים העולה רלב ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן הוא גור"ן זה הוא סוד תיקון מצוה הזאת ואי"ה בסוד ה' ליראיו יתבאר יותר וגם זה די למבינים כי זה הוא להעובדים ה' באמת תכלית אהדה מן עבודתינו לה' בכלל כל התרי"ג מצות כי נא"ן גו"רן יקב הוא הכולל כל תורה כולה תורה שבכתב · ותורה שבעל פה עם התרי"ג מצות שבה חושבנא דדין כחושבנא הדין · כי נ"אן גו"רן יק"ב עם הר"ת עולה נ"כ כנ"ל והכן יענבי הוא תיקון לכו' כנ"ל הרבה · וידוע כי מלכות כולל הד' הויות הנ"ל וכמבואר בהקדמות ד' הויות הם ט"ז אותיות ומלכות עולה נ"כ כאן גורן י"ק"ב וזשו גם יקב חצב בו דינים הנוגעין למצוה זו כבר ביארתי בהלאו לא תשלחנו ריקם בפרק כ"ד מזה השער לה' · וכ"ז הוא בש"ס קידושין דט"ז וי"ז רמב"ם פרק ג' מהלכות עבדים סמ"ג עשין סימן פ"ד ראה ט"ו י"ד:

פרק כ"ב

הוא שצונו הבורא יתברך לדון דין עבד עברי הקונה עברי להיות לו לעבד בין שמכרוהו ב"ד בגניבתו והוא שנאמר כי תקנה עברי וכו' וכן כי ימכר לך אחיך העברי · ובין המוכר עצמו מחמת דחקו והוא שנאמר כי ימוך אחיך ונמכר לך וכל אחד צריך בעל הבית לקיים כמבואר בפרשה דהיינו בעת עבודתו באלה השנים שלא לעבור על הלאוין הנ"ל שלא לעבדו בפרך · ושלא לעשות בו עבודת עבד ולהיו' עמו במאכל עמו במשתה כדאיתא בספרי מקרא כתוב ושכיר יהיה עמך ומקרא דמייתי הש"ס קדושין פרק א' כי טוב לו עמך אין כל כך ראיה · דזה אינו אלא סיפור דברים · וכבר זה ביארתי בפ"כ"ה כ' ובזה השער לה' ולא יעבוד אלא שש שנים ואפילו היה חולה ג' שנים או יותר עד קרוב לד' עולה במנין שש אבל ד' שנים צריך לחשוב ימי החולי ולעבוד ד' שנים אחרים אם היה

החולי

אחולי כבר אבל אם היה עושה בימי החולי אפי' מעשה מעט עולין למנין שש ואין צריך לעבוד ד' שנים אחרות אם פגעו יובל בתוך שש אפילו לא עבד אלא שנה אחת יוצא ביובל שנאמר ושב אל משפחתו · ודינים אלו אינם בגר כי כל דיני עבד עברי מסקינן אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג מהי קרא גופו וכיון דהתורה תליא כל דיני עבד עברי בשב אל משפחתו ובגר לא שייך זה דמשפחת גוי אינו משפחה ואין לו לצאת ביובל וכיון שדין יובל אין בו כל דיני עברי אין נוהגין בו · והוא דאיקא במכילתא דבפ"ל לר' ישמעאל בין לר' עקיבא גר נקנה בעבד עברי היינו כשאמו מישראל דמשפחת אם קרויה משפחה דהיינו בגר שנשא בת ישרא' · ואם ברח תוך שש מבואר בירושלמי דאין יוצא ביובל ואין לקנות עבד אלא על שש וכן אין הב"ד יכולין למכור אותו על עבודה יותר משש אבל במוכר עצמו מחמת דחקו אפילו על עשרים שנה יכול למכור עצמו ואין רשאי למכור עצמו אלא מפני דחקות אכילה אבל לא לקנין מנין או אפילו אם הוא בעל חוב כדי לפוע שוכו נ"כ אסור · וגם במוכר עצמו על הרבה שנים אם לא עבד רק שנה אחת ופגע בו יובל יוצא דגם בו נאמר עד שנת היובל יעבוד עמך בז' הוא במסכת קדושין פרק קנא ומסכ' ערכין · וב"מ פרק איזה נשך מבואר ובנכסוטה פרק היה נוטל מבואר דאין אשה נמכר בגניבתה וכן אין מוכרת עצמה · ואם הגיע שש וקרוב לסוף שש אמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי מביאין אותו לפני ב"ד שיאמר כן לפני הבית דין וצריך לומר שני פעמים דכתיב ואם אמר יאמר וכשאומר לפני לפני בית דין נ"כ בדברים האלה אזי מחוייב בעל הבית לעשות לו כמבואר בקרא והגישו אל הדלת אעפ"י שאין מזוזה או אל המזוזה ודוקא בשהן עומדין שקועין בבנין בין בביתו או בבית של אחר וניקב גובה של האזן במרצע של מתכות ברבי דהלכה כמותו · עד שיגיע לדלת שנאמר ונתת באזנו ובדלת וכיון דכתיב ורצע המצוה דוקא הבעל בית בעצמו ולא ע"י שליח בית דין ואם לא היה לו שפחה כנענית כגון שלא היה לו אשה מקודם דאז אין רבו מוסר לו שפחה כנענית או שמסר לו אבל לא היה לו לעבד בנים ממנה דאז לא קרינן ביה אהבתי את אשתי ואת בני או אפילו שהיה לו אשה ובנים אבל לא היה לבע"הב אשה דאז לא קרינן ביה כי אהבך ואת ביתך בית זו אשה וגם דין זה דוקא ברבו אוהבו נ"כ שנא' כי טוב לו עמו ודרשינן עד שיהיו שניהם בטובה · אבל דין רציעה אין בלאמה כי כן נראה מענין הכתיב אהבתי את אשתי ואת בני ואף שנאמר ואף לאמתך תעשה כן הוא לענין הענקה הענקה כנזכר בפרקים הקודמים וגם לענין הידוע וכמבואר בקרא שאם האדון מת בתוך שש צריך להשלים השש שנים לבנו אם הניח בן אבל לא לבת או לאחר ממשפחתו וכל זה בתוך שש אבל אם מת לאחר שנרצע אף לבן אינו עובד וזהו אף לאמתך תעשה כן דהיינו שבתוך שש היא צריכה לעבוד לבן · וידוע שיש לעבד עברי עוד חירות בגרעון כסף דהיינו אם יש לו מקום על מעות ממכה השנים שעבד ולפי הערךהמגיעלשנה אם נמכר על ששה שנים בכך ששים סלעים וכבר עבד ד' שנים נותן לבעל הבית עשרים ויוצא לחרות וכזה שיה מכריהו ב"ד או מוכר מעצמו וכן בנמכר מעצמו לגוי כי הב"ד אין מוכרין לגוי ונמכר לאחיך כתיב

אבל אם הוא מכור מעצמו לגוי אעפ"כ כתוב בתורה או דודו או בן דודו יגאלנו והקרוב קרוב יותר על המצוה לא פרשו מצוה על כל אחד מישראל אבל אינו נגאל לתנאין לפי המסקנא · וזה יוצא נ"כ ביובל ובגרעון כסף ובמיתות האדון ואינו נרצע כי אפי' נמכר מעצמו לישראל נ"כ אינו נרצע · נמצא יש לעבד עברי קנין לקנותו בשתים בכסף ובשטר. וקונה עצמו בחמש דברים בשש הוא הנקרא בשש שנים · ב' ביובל · ג' · בגרעון כסף · ד' בשטר שחרור · ה' במיתות האדון · והחילוקי דינים בין מכרוהו ב"ד למוכר עצמו הן ששה על פי המבואר לעיל · א' מכרוהו ב"ד נרצע מוכר עצמו אינו נרצע · ב' מכרוהו ב"ד רבו מוסר לו שפחה כנענית · מוכר עצמו אסור בשפחה כנענית · ג' · מכרוהו בד' אינו נמכר אלא לישראל כנ"ל · מוכר עצמו נמכר לגוי ד' · מכרוהו בד' אינו נמכר אלא לשש מוכר עצמו נמכר על זמן שירצה · ה' · מכריהו ב"ד מעניקין לו מוכר עצמו אין מעניקי לו · ו' · לענין מצות גאולה דאיכא במוכר עצמו וליכא בנמכר מב"ד דאין מזכרין אלא לישראל ובנמכר לישרא' מסקנות הש"ס קדושין כ"א סוף ע"א · בכל גאולה חקנו לקבוע חובה שלא יטמע בנכרים · ולענין כהן עבד עברי אם נרצע ומסקנת ליה אע"ג דאסור להשתמש בכהן וכמבואר בירושלמי מסכת ברכות המשתמש בכהן מעל דאיקרי קודש מסקנות הגאונים היינו בחנם אבל בשכר מותר · ולענין רציעה מסקינן כחכמים דאמרי אין כהן גדול נרצע מפני שנעשה בעל מום ומניה דכהן גדול מותר בשפחה כנענית דאי לאו הכי למה להו לחכמים טעמא דנעשה בעל מום תיפוק ליה דבעינן אהבתי את אשתי ואת בני ובענין אם יש לו אשה ובנים ומסקינן להלכתא כר שמעון כברייתא דב"ב שהבעל בית מחוייב לזונם ואע"פ כן מעשה ידיה לבעלה ולא לבעה"ב · אמר רבא וכן הלכה ברב ולא כשמואל הנה טעם מניה זו עמוק הוא ומבואר בזהר בסוד מט"ט · אליעזר עבד אברהם וא"ס בסוד ה' אל יראיו לזה השער לה' יתבאר · והכלל העולה ע"פ הסוד להבין בהנגלות לנו ולבנינו היא כי בבר הארתי עיני חכמים כי הכל תלוי במעשינו לייחד הויה בה' וכן ח"ו בהפגם לנכור וליתן כח לעבד כי ימלך עבד כנעני כח הטומאה ולזאת צריך לעורר רחמים על עבד עברי בסוד שש שנים סוד הו"ק אשר ברא בוברא הוא חסד לאברהם והעבד אליעזר וידוע סוד ששת ימים יהי' סגור הוא הזיווג זיכ' ע"י מיטט"רין העולה א'ל' י'ע'ז'ר עם ששה אותיות ובוים השביעי יפתח בסודי סוד ומלכו' וכן מספר ע'ב'ד' א'ב' ר'ה'ם והוא בסוד חסד לאברהם והוא כסף האמור בגאולה והוא סוד שש שנים יעבוד והוא הארות יובל והוא סוד הענקה עיין לעיל פרק הקודם לזה מה שכתבתי באור נח ברור בשמש והכל להתנהג ברחמים והעבד עברי הוא בסוד עבד אברהם מקור העברים מעבר הנהר · הגם כי יש עוד טעם שנקרא בתורה עבד עברי ולא עבד ישרא' כי בדרגא דישרא' אין שם עבד והוא במעשיו הן בנמכר מעצמו הן במכריהו בנת דין יצא מן הכלל ולא בשם ישראל יכונה כי עבדי ה' הם נקראים ישראל ולא עבד לעבדים · אמנם גם טעם זה נגעבו והמרתם עליו בכל הדינים האלה מעורר חסד לאברהם ובזה גאולה תהיה לנו בז' בש"ס כנ"ל ועיקר ד"ך כ"א · כ"ב · פ"ג במסכת קדושין · ירושלמי קדושין דכ"ח נ"ט ס"ב ומב"ם

רמב״ם פרק ג׳ ד׳ מהלכות עבדים · סמ״ג עשין סימן פ״ג · טור יו״ד רכ״ז · זהר משפטים · ובהר משפטים כ״א ב׳. בהר כ״ה · נ׳ · נ״א :

פרק כ״ג

למנין הרמב״ם מצוה רל״ד לסדר התורה מ״ד

הוא שצונו הבורא יתברך לפדות אמה עבריה והוא שנאמר והפדה · והנראה דקאי אבעל הבית שיהיה לה לעזר ולהועיל באופן שתוכל לצאת חפשי והוא גירעון כסף הנה כי גבי עבד עברי יוצא נ״כ בגרעון כסף ובכל אין מצוה על הבית כנ״ל בסוף פרק הקודם לזה אבל באמה העבריה מצוה על בעל הבית להיות מסייע בפדיונה דהיינו בנמכרת בשש שנים על שש ועבדה ג׳ שנים ועתה מגיע בכיר ידה

למנין הרמב״ם מצוה רל״ג לסדר התורה מ״ג

שלשים להחזיר להבעל בית אל יאמר בכר יתה קנויה לי על שש ואני לא אניחך עד שתשלים כל השש כי עבודתך שוה אצלי מאד · ובכ ג׳ שנים היה המעות בלי בידך צריך אתה ליתן לי מעות אלא יקבל ברחמים כך החצי והיא הלך אל ביתה ושבה אל בית אביה · והנה כבר ביארתי קנין העבד עברי בכסף או בשטר כמו כן האמה העברית והיא אינה נמכרת אלא כשהיא קטנה והאב בידו למכרה וגם כתבתי לעיל שהעבד יוצא בחמשה דברים · יתרה עליו אמה העברית שיוצאה בסימני נערות ואם הוא איילונית שאין לה סימני נערות משבגרה יוצאת לחרות וזה יליף הש״ס מן ויצאה חנם אין כסף · וכבר כתבתי בפרק הקודם שאין אמה העברית נוהגת דלא קרינן בה אהבתי את אשתי והנה מצוה זו הוא תיקון השכינה כשהבעל מסייע בפדיונו בת ישראל שתצא לחירות קודם זמנה בזה קום בתולת ישראל זכה אחישנה · ומזה כתבו הרב ר׳ מנחם הבבלי רמז שמשיח בן דוד בא אפילו בדור שכולו חייב · שנאמר אם רעה בעיני אדוניה והפדה · וכתבתי בארז״ל דקאי על שכינה דבריאה ושיה בסוד ה׳ ליראיו לזה השער לה׳ אחיר עיני חכמים בזה מן הזהר · בז׳ בש״ס קדושין ד״א · וי״ד וט״ז וי״ט · רמב״ם פרק ד׳ וי״א מהלכות עבדים · סמ״ג עשין סימן פ״ה זהר משפטים · טור יו״ד רס״ז · משפטים ח׳ · כ״א:

פרק כ״ד

למנין הרמב״ם מצוה רל״ה לסדר התורה מ״ה

הוא שצונו הבורא יתברך שבעל הבית ייעד אמה העבריה הקנויה לו או הוא או בנו · והוא שנאמר אם רעה בעיני אדוניה אשר לו יעדה וילפינן מזה שמצוה ליעדה ובבנו כתיב ואם לבנו יעדנה ואין צריך ליתן לה כסף קדושין אלא כסף מקנתה הן הן כסף קדושין ואומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי · הרי את מאורסת לי · הרי את לי לאנתו בכסף מקנתך וצריך להיות בתוך שש אפילו יום אחד כדי שיהא עוד מכסף מקנתה כי מסקינן מעות הראשונות לקדושין נתנו ואין זה מקדש במלוה שעליה כי בשעה שנתן המעות היה מעות קדושין ולכך מסקינן שאין אמה העברית נמכרת למי שאין לו בה קדושין אבל אלמנה לכהן גדול נמכרת דקדושין תופסין בחייבי לאוין ואם לבנו ייעדה צריך הבן ליתן רשות לאביו שיקדשה בכסף מקנתה דיאמר לה בפני שנים הרי את מקודשת לבני בכסף מקנתך והנה מצוה זו מורה לנו לדבק במדת הרחמים אשר כל ישראל בני מלכים הם והוא רחום ילמדנו בזה איך לדבק במדותיו מאשפות ירים אביון להושיבי עם נדיבים כן יעשה האדם הישר להוציא בת ישראל מעבדות לחרות להיות גבירה ובזה מעורר רחמי האל יתברך להשפיל שפחה כי הירש גבירתה ומצוה בו קודם לבנו ותיקונו יותר נבזה הם ונבזה מאוד נעננו וגם לא עכ״פ לבנו · ואם גם לבנו לא יעדנה והפדה יראה לעורר רחמיו עליה לשלחה חפשי קודם הזמן בגרעון כסף ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם בסימני נערות · כנ״ל · וכל דין עבד עברי ואמה עברי׳ כבר כתבתי בפרק ס״ה מזה השער לה׳ שאינם נוהגים אלא בזמן שיובל נוהג ואיה מצוה זו נכונה יהנהר בז׳ הוה בש״כ כנ״ל בפרק הקודם לזה · בכתובות ד״נ · ירושלמי · יבמות ד׳ י״א כתובות ד״ל · קדושין ד״ח · רמב״ם פרק א׳ ד׳ מהלכות עבדים סמ״ג עשין סימן פ״ו · טור יו״ד רס״ז · זהר משפטים · משפטים כ״א · ט׳ י׳ :

פרק כ״ה

הוא שצונו הבורא יתברך אם יש לאחד מאתנו עבד כנעני לעבוד בו לעולם ושלא לשחררו אם לא נחבלו שינו או עינו או שאר אברים אשר אינם חוזרין להתרפא לחזור לקדמותן וכן הוא בגמ׳ גיטין אמר רב יהודה המשחרר עבדו עובר בעשה · והוא שנאמר לעולם בהם תעבודו · והוא דכל הענין בתורה מורה המצוה על עבד מהכנענים כי לעיל מיניה כתיב לתת לכם את ארץ כנען · וכתיב מאת הגוים אשר סביבותיכם מהם תקנו עבד ואמה כבר נתנו חכמינו עיניהם בדבר דלאו דוקא כנען אלא הוא הדין נשאר האומות שלא שדיבור הכתוב בהווה דדרך לקנות עבד מהסביבות כנען ונראה וכל העבדים נקראים בשם כנען על שם כי לו ייחד הכתוב בקללה שם זה ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו מדור דר עד עולם לכן כל עבד מהאומות על שמו יקראו · ואפילו ישראל הבא על איזה מהאומות הנמכרת לישראל והרי היא שפחה בנה הנולד ממנה ג״כ בשם עבד יקרא וכל דין עבד עליו · ואפילו הוא בא על שפחתו אבל אם עבד ישראל בא על אחת מהאומות אין בנה עבד · והנה כבר כתבתי בשער ה׳ במצות מילה פרק ד׳ שהאחד מקנת כספו והאחד ילידי ביתו מצות עשה שימול אותם ולטבלם לשם עבדות ואז הוא בדין לצאת לחרות באחד מכ״ד ראשי אברים והן עשר אצבעות הידים ועשר אצבעות הרגלים ואפילו היה לו אצבע יתירה וקטעו יוצא לחרות · וראש הגויה · ב׳ ראשי אזנים · והחוטם · סימא עינו או שהיה עינו סמויה וחטטה יוצא לחרות וכן השפחה כנענית יוצאת באלו ובה יש עוד אחד מה שאין באיש שקטע ראש דדיה · ובכל זה במתכוון שנאמר ושחתה עד שיתכוון לשחתה. ומסקינן לכל הני מימרא דסוף דמ״ה ודמ״ו במסכת יבמות להלכתא כרב חמא בר גוריא אמר רב דקונה עבד מן נכרי שאין גופו קנוי לו דכל כח שהיה להנכרי יש לו והרי נכרי הקונה עבד אין גופו קנוי שנאמר מהם תקנו אתם קונים גופם ולא הם קונין זה מזה לזאת אם קדם העבד וטבל לשם בן חורין הרי יוצא לחרות אלא תקנתיה דיעביד ביה בשעה טבילה ואז אפילו אם העבד אומר הנני טובל לשם חרות לא אהני ליה והוא כמימרא דשמואל וצריך להקפו במים ובזה נותן עליו עול מלאכה במים · ואם בעה״ב לא עשה כן הרי הוא בן חורין אבל צריך להחזיר לרבו המעות שנתן כן הוא בנמוקי יוסף פרק החולץ · ורמב״ם פי״ג מהלכות איסורי ביאה · ואם ב״ד טבלו לשם חרות הם צריכין לשלם לרבו אם ידעו שהוא עבדו · וכתב הרשב״א בתשובה אם נתנו לו עילה שיטבל לשם חרות אין צריכין לשלם ומשמע בש״ס הנ״ל דאם קנאו בדינא דהלכותא דמשועבד גופו הוי כנמכר מעכשו

ולא

ולא תהני ליה אם טובל לשם חרות · וכל מי שבא לטבול עבד חבירו בלא רשות רבו חייב לשלם ליה הזיקו שבאם שכל אזי אין לעשות מלאכתו בשבת כי עליו נאמר למען ינוח עבדך · וגם אין יכול למכרו לעכו"ם כן כתב רבינו ירוחם נתיב י"ג וכ"ב והנה בעבד זה יכול לעבוד בפרך · אבל הרמב"ם פרק ט' מהלכות עבדים כתב · מדת חסידות ודרכי החכמה שיהא אדם רחמן ולא יכבד עול על עבדו ולא יצר לו ויאכילהו וישקהו בכל מאכל ומשקה ולא יבזהו לא ביד ולא בדברים ולא ירבה עליו צעקות וכעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו · ולעבד שגופו קנוי יכול הרב לומר לו עשה עמי ואיני זנך · ולכן מי שקטע יד עבד צריך ליתן לרבו חמשה דברים ואין הרב צריך לזונו · אלא יתפרנס מהצדקה · עיין גיטין די"ב דברי ר' יוחנן אבל הרפוי צריך ליתן לרפואתו · וקנין עבד כנעני מבואר במשנה דכ"ב במסכת קדושין בכסף · ובשטר ובחזקה בין קנאו מעכו"ם בין קנאו מישראל · וענין חזקה מסקינן מש"ס ופוסקים דוקא לו לגופו אם עשה איזה עבדות כגון ינעלנו · או יתיר מנעלו · או הלבישו או פשט בגדיו או שהוליך כליו לבית המרחץ · אבל בשאר מלאכות שאין בגופו אין חזקה וכן הגביה העבד לרב מפורש בברייתא אם לצורך השמוש קנאו שם · כל דיני חרות באחד מכ"ד אברים מבוארים בקדושין דכ"ד וכ"ה ועיין בר"ן ובמשנה ז' פ"ו מסכת נגעים. והנה הכנס דזה הוא קנס ואין דנין בזמן הזה אקנס מבואר במס' סנהדרין ד"ח ע"א דגם בזמן הזה עבד יוצא לחרות בראשי אברים הגם דכל דיני עבד כנעני איכא אלא בזמן שהיובל נוהג אבל זה מצא התורה לתשלומי החסרון אבר ובכל קנסות דהדין אי תפוס לא מפקינן מניה כתב הרמב"ם פרק ה' דאף בזמן הזה כן עיין פרק ה' מהלכות סנהדרין וזה עבד תפוס בגופו ולכן יוצא לחרות אף בזמן הזה וכן פסק הרמב"ם פרק ה' מהלכות עבדים · והנה אפשחסרו אבר צריך גט שחרור וענין גט שחרור מבואר פרק א' במסכת גיטין משנה ג' ד"ה וגמרא דף ח' ע"ב ' ששה דברים שוים שחרורי עבדים לגיטי נשים · וגם יוצא בכסף כמבואר במשנה בבא מציעא די"ב ע"א וקדושין דף כ"ב ע"ב פלוגתא דר' מאיר וחכמים והמסקנא לדינא או כרב ששת בדברי ר' מאיר או כר' אליעזר בדברי חכמים ועיין שם בתוספת ורא"ש והריף ולכן אי אפשר שיצא לחרות אלא אם אחר נתן לו מתנה ע"מ שיצא בו לחרות כי כל מה שקנה עבד קנה רבו אפילו אם אחר נתן לו מתנה ע"מ ש אין לרבו רשות בו הרי הוא לרבו · ועיין בגיטין דל"ח · ומ' · דאם עשה בפני רבו שום צד חרות כגון הניח תפלין בפני רבו או אהשיאו בת חורין · או שאמר לו רבו לקרות בתורה ג' פסוקים בספר תורה בפני רבים · כופין את רבו שיכתוב לו שטר שחרור ויוצא לחרות ועיין בנזיר דס"ב אם הפיר נדרו יוצא לחרות ונושלים נדרו דהא הוי ליה להיות כופה אותו לעבור נדרו ועיין פירוש משניות לרמב"ם שם · מכל זה נראה כההיא ברייתא להלכתא דאסור לשחרר את עבדו תורה ואם שחרר יוצא לחרות · הנה טעם מצוה זו הוא על שני אופנים הוא למען אנחנו עבדי ה' רצה הקב"ה לקיום מקום לעבדים מאומות אחרים ואנחנו נהיה דבקים בה' אלהים ועל המשמר לעמוד להיות תמיד פקוד לעבודתו לכן ציוה באם שיקנה עבד כנעני לעולם בהם תעבודו עוד טעם כדי להכניע עבד כי ימלוך צריך להכניע עבד שהוא משרא דליה להיות כפוף לעולם כן כש"ס ככ"ל רמב"ם כנ"ל · סמ"ג עשין סימן פ"ו · טור יו"ד רס"ז · בהר כ"ה מ"ו :

מנין הרמב"ם תשוה קצ"ח

לסדר התורים תקמ"ח

פרק כ"ו

הוא שצונו הבורא יתברך לבקש רבית מן הגוי הבא ללוות מעות מאחד מעמינו שיראה להזיק לעובדי עז' וכמו שיש לנו כמה אזהרות בלאוין כאשר ביארתי הרבה להזהר מהיזק חבירו בין מהנוגע לגופו ובין שנוגע לממונו וכמו כן כמה מצות עשה אשר אנו מצויים להחיות כן בא מצוה זו לעובד עז' לראות בכל צד לחסרו ולמעטו · והוא שנאמר לנכרי תשיך · וזה לשון הספרי לנכרי תשיך מצות עשה · ולאחיך לא תשיך מצות לא תעשה · והנה מבואר בתוספת ב"מ עז' דאסור ללות מן ישראל מומר על רבית · וכן כתב הרא"ש בפרק איזה נשך אע"ג דמן גוי מותר ללוות ברבית ודעת הטוטה דללוות לו מותר · כיון שאינו מצוה להחיותו אבל מסקנת הגאונים דאף ללוות לו על רבית נמי אסור וכתב שם התוספת בשם ירושלמי דכותים דינם כמומר · ותינוק שנשבה בין העכו"ם אעפי' שאינו נוהג כלל בדת ישראל אמנם אונס הוא וכן מומרת שבא עליה עכו"ם שולדה במותה הוי כמו כתינוק שנשבה ואסור ללות לו או ללות ממנו ברבית והוא אפילו אם נאנס באחד מג' דברים שיהרג ואל יעבור אמנם אם לא עשה כן אעפי' דחילל השם אנוס נקרא · והוא שאינו יוכל לברוח כן כתב ברמב"ם פ"ה מיסודי תורה והבי' מביאו בטור יו"ד סימן קנ"ז ואפי' אפשר להם לברוח רק מתעכבים על ממונותיהם עבירות בפרהסיא אבל מחמת אונס ובצנעה הם כזהרים אסור ג"כ ללוות מהם ולא להלוותם ברבית דהא הריב"ש סימן ד' מתיר יין שנגע דאין מגעו אוסר אפילו לשתיה ועיין בטור יו"ד סימן קכ"ד סעיף ט' בהג"ה ואם להתיר כן כ"ש לאיסור · והקראים כתב הרמב"ם בפירוש משניות ריש חולין דהוי כתינוק שנשבה הנ"ל ואסור ללוות מהם ולא להלוותם · וישראל שלוה מן גוי ברבית אם זקפן במלוה ואח"כ נתגייר גובה הקרן והרבית ואם נתגייר ואח"כ זקפן עליו במלוה גובה הקרן ואין גובה הרבית · כן הוא בברייתא ב"מ דע"ב ע"א · אבל עכו"ם שלוה מישראל ברבית מסקינן להלכתא כר' יוסי דפליג את"ק ואמר בין כך ובין כך גובה את הקרן וגובה את הרבית אפילו זקפן ובולן באחת אחר שנתגייר · גובה גם הרבית שלא יאמרו בשביל הרבית נתגייר · אבל אינו גובה רק מה שעלה ברבית עד יום שנתגייר ולא מאחר כך וכן אמר רבא אמר רב חסדא הלכתא כר' יוסי ורבא דידיה אמר טעם הנ"ל וכן הוא בש"ע הלכות רבית סימן קע"א ודין ישראל הלוה מישראל חבירו באמצעות העכו"ם · או גוי לישראל באמצעות הישראל או ישראל לגוי באמצעות ישראל וכל דיני ערבות הכל מבואר בפסחים פרק ב' בש"ס ואשרי וב"מ דע"א וכן דין ערבות שם וברמב"ם פרק א' ד"ה מהלכות מלוה ומסקינן כההוא דתני רב יוסף · שם ע"א · אם כסף תלוה את עמך עמי ונכרי עמי קודם וכדמפרש רב נחמן לא נצרכה דאפי' לנכרי ברבית ולישראל בחנם · אבל אמרו רז"ל אעפי' שמותר להלווה לגוי ברבית אין להלוות אלא כאשר רבות אבל לא ברבית דאורייתא שלא ירגיל עצמו עם הגוי וילמד ממעשיו אבל התוספת ד"ע ע"ב בד"ה תשיך · כתבו

דהאידנא

דשאירנא אף ברבית דאורייתא מותר דהא על כרחייהו
לא גזרו נעשה אבי שרוין בין האומות ודים עלינו מסים
מהמלך והשרים והכל הוי כדי חיינו · ועוד אומר ר"א
למנין הרמב"ם מצוה קמ"ב לסדר התורה תמ"ז שכי עכשיו אי אפשר לנו להשתכר בשום דבר אם לא
כישא וניתן עמהם הלכך אין לאסור רבית יותר משאר
מו"מ שלא ילמוד ממעשיו עכ"ל · וכן פסק הטור לדינא
סימן קנ"ט כאור ועיין דינים אלו בשו"ע קס"ח קס"ט:
קע"ו שם בטור יו"ד הראשונים ואחרונים · סמ"ג לאוין
קנ"ב · טעם מצוה זו נוכן מעצמו כמו המנחים ונפשו
מישראל נותן כח בנפש הקדושה ובשלוקח מהעכו"ם
מוכיח נימוסי הקדושה לקרבם לנפש הקודש כידוע
כשזה קם זה נופל אמלאה אחריבה עוד טעם כי נמשך
פ' אשנא וכבר כתבתי במצות לכבד הא"ח פרק י' בשער
א' רזה הוא מאהבה השם כשאני אוהב למלך תנאו והבן
ליראיו ולעובדיו באמת וכן אני השונא למכעיסיו וכבר
כתבתי מזה לאמתו של תורה בפרק הקודם לזה כי
בזה מכניע הטומאה ולהבדיל בין הטהור לטמא כתיב
ע"ש ורמב"ם וסמ"ג כנ"ל כי תצא כ"ג כ"א:

למנין הרמב"ם מצוה קמ"ו לסדר התורה שנ"ה

פרק כ"ז הוא שנצטוו הבורא יתב' לנגוש ולהכריח
הנכרי לפרוע חובו והוא שנאמר את
הנכרי תיגוש · טעם הדבר כבר הארתי בפרקים
הקודמים לזה כמו שהקב"ה צוה לנו לדבק בה' ובמדותיו
אשר רוצה ה' את יראיו ורצון יראיו יעשה ונרחמם
מרצון העליון ממקור הרחמים עליה כן אנחנו מחויבים
לעורר רחמינו בכל הענינים הנזכרים בזה השער לב'
כלאיים ושעטנז ובזה אנחנו מעוררים עלינו מדת
הרחמים מרצון העליון · כמו כן ליגון לעורר מדת
הדין ע"פ מעשינו על עובדי עבודה זרה ויגמור דינו
במכעיסיו כי הכל תלוי במעשינו · כנ"ל הרבה כאשר
מתאכזרים עליהם כן הדין נוטה ובזה כובש כעסו
עלינו ויכבשו רחמיו את כעסו מעלינו וזה הוא סוד
עוררה את גבורתך ולכה לישועתה לנו וגם באבוד
רשעים רינה וכבר הארתי שני חכמים בזה בכל
המצות ממיתת ב"ד ואוה בסוד ה' אל יראיו לזה השער
יתבאר כאור נח הכלל ממצוה זו כל מה שהוא בישראל
בלא תגוש · מצוה לעכו"ם לנגוש דהרמב"ם בפרק י"ג
פוסק האי דינא דברייתא דמסכת מכות דף ג' ע"ב
וכדאמר רב לרבה בר בר חנא הכי אמר חביבי אחד
המלוה בשטר ואחד המלוה בע"פ הלואה סתם אינו
רשאי לתבעו פחות משלשים יום וכדאמר שמיע קרבה
שנת השבע שנת השמיטה לומר לך שמיטה אחרת
הוא ואיזו ע המלוה את חבירו סתם שאינו רשאי לתבעו
בפחות משלשים יום · וכן פסק הטור וב"י ע"פ בחו"מ
סימן ע"ג לעכו"ם צריך לנגוש לשלמו בהיותה מוקדם
כ"ז כש"ס ורמב"ם כנ"ל ופרק י"ו מהלכות לוה ומלוה
עוד טעם נראה לי במצוה זו כמו שכבר הארתי עיני
חכמים כי הרחמים גורם אהבה איש אל רעהו כן ניוב
להתאכזר בכל ענין עליהם שזה יגרום לרחק מהם ושלא
ללמוד ממעשיהם והנה הרמב"ן והסמ"ג כתבו על זה
שאין זה מצות עשה אלא שבא הכתוב בזה לומר לנכרי
מותר לנגוש אבל לא לישראל והוי לאו הבא מכלל עשה
עשה · ולכן הנוגש לישראל עובר על לאו ועשה · וכן
כתבו במצות רבית ולא נראה בעיני דבריהם בזה
מהא דרב יוסף דע"א ע"א עמי ונכרי עמי קודם ומקשה
הש"ס פשיטא ומשני רב נחמן לא נצרכה אפילו לנוגש
ברבית ולעני כהנם · המשמעות הך דזה מצוה וזה
מצוה זה קודם · גלפי הבבא אכתנא קשי פשיטא ומי
סלקא דעתך דמשום הרווח שלו יבטל מצוה · אלא
העיקר כתורת משה אמת ובדבריו דשמואל הנ"ל כבגן
נהור אע"ג דבלי קרא בשמטה כתיב אמנסים שמיטה
אחרת כזו ואזה ג"כ בלא תגוש וא"כ ולנכרי תגוש קאי
ג"כ אזה. כש"ס ורמב"ם וסמ"ג לאוין הנ"ל ראה. ט"ו · ג':

פרק כ"ח הוא שנצטוו הבורא יתברך לשחוט
בהמה חיה ועוף באם שנרצה לאכלם
שלא יבא בהם היתר אכילה אלא בשחיטה · והוא שנאמר
וזבחת מבקרך ומצאנך · וז"ל הספרי מה מוקדשים
בשחיטה אף חולין · כאשר צויתיך מלמד שנצטוה
משה רבינו על הושט ועל הגרגרת ועל רוב אחד בעוף
ועל רוב שנים בבהמה ואעפ"י דלא כתיב בקרא רק
בקר וצאן אמינא כיון דכתיב בתורה כאשר יאכל את
הצבי ואת האיל בא למדת שחיה כבהמה לענין שחיטה
וכיון דכתיב אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל דלמד
ששפיכות דם העוף כשפיכות דם החיה הנה הדינים
האלה מבוארים בש"ס יבמות ע"ב ובמסכת חולין דכ"ח
ג"ל · ופ"ד · ופ"ה · וק"ו וברמב"ם בהלכות שחיטה
ומהות עניני השחיטה ע"ד כללים בפרק א' ובסמ"ג
סימן ס"ג · ובטור יו"ד ובש"ע מן סימן א' עד סימן כ"ח
שנכנס אני לא באתי בכל חבורי זה אלא לבאר מהות
המצוה באיכותה ומקורה וטעמה ואיך זיל גמור הלא
התורה ערוכה ושמורה בכל · הנה מן המוקראי קודם
האלה אמר אין לנו שא לעשות שחיטה ומה ענינה אנחנו
לא נדע לזה בא רבי ובורא לנו מדכתיב באשר צויתיך
היכן צוהו בשחיטת חולין בגרבסיו השר בעל
פה הלכות שחיטה · ובאיזה מקום מן הבהמה לשחוט
וכמה שיעור שחיטה · ובאיזה דבר שוחטין · ומי הם
שסוחטין · והיכן שוחטין · וכיצד שוחטין · ומי הוא
השוחט · ומה הן הדברים הפוסלים את השחיטה ·
ודברי קבלה למר שאול ושמעתי כזה ואלה מלמד
שיש שם ניטים בעל פה · כל אלה דניע לעין הקורא
בהבליו הקיצור · וקודם צריך להבין הפירוש על פי
הדקדוק שחיטה הוא משורש סחיטה וכמו ואשחט אותם
אל כוס פרעה · ובלשון רז"ל אין סוחטין את הפירות
להוציא מהן משקין וכן חץ שחוט לשונם מרמה דברה
שהם סוחטין כל הכח שבלשון לדבר מרמה וכמו חץ
שסוחט כל הכח מן החוט אל הקשת · כן זה הענין
מצות שחיטה עיקר טעם לסחוט כל דם הנפש אשר הוא
יתברך אסר לנו מטעמים אשר יבארו בשער העשירי
יהיה קודש לה' שבוא בעקרו לחסור כח המעורר הח"ו
והחימוד · ולזה מצא מצוה זו ואמר למשה הכל באופן
הזה שלא יהא צער בעל חיים אשר מכאן דעת הגאונים
להכריע צער בעלי חיים דאורייתא ורחמיו על כל
מעשיו כתיב ולכן כללי מצוה זו בזה השער לה' שהוא
שער הרחמים וללמוד לאנוש בינה איך בכל עניניו לדבק
במדת הרחמים ואחרי ה' אלהיכם תלכו וכמו כן הוא
מצוה זו ולמוד לו לשחוט מן הצואר כי ב"ה וב"ש ויתעלה
זכרו לנכח דינא לגורל חכמתו הנעלמה כי המקום
הנראה חיים כי הדם הוא הנפש לא יוציאנו בקלות
ובמהירות כמו מהצואר והוא ידע את מקומו ובאם היה
מנקודות האחרות היה בזה צער ויסורין לבהמה או
לחיה ועוף עד שהנא נפשם כי מתה כי היה צריך
לנוחה על כמה מקומות וכמו שעינינו רואים כמה
צער סובלין בעלי השוחטים הנכרים מורי העכו"ם ולזה
ואמר

אמר הוא יתברך חמשה דברים הפוסלים בשחיטה כדי שיעשה השחיטה על זה המכוון שאמרנו ; הא' שהשוחט יזהר משהייה · והוא כי כמבואר ג"כ הוא יתברך שיודע מקום המיתה ביותר להוציא עיקר שיצאו' דם הנפש הוא מהקנה והושט ובעוף שחיטתו קל די באחד או בקנה או בושט ואם שחט הרוב של אחד מהם ג"כ כשר ואפילו היה חצי קנה פגום ובא השוחט והשלימה לרוב ג"כ כשרה והוא שיודע שלא נגע בושט כי בושט נקב כל שהוא פוסל ואין לושט בדיקה כן מבואר בש"ס חולין דף יט למסקנא ודף כז משנה וגמרא שם · ומהאי טעמא יש לשוחט לכוון לכתחלה לשחוט שניהם אף בעוף וכן הוא דעת הרא"ש שם והרמבם בפירש המשנה ובחבורו כנ"ל · ולכן אף שבמשנה דף ל"ב במ' חולין המסקנא שיעור שהייה בבהמה לפי שיעורה כדי שיגביהנה וירביצנה וכן לדקה וכן לעוף כל חד כערכו אבל אין בינת אדם לנו לזאת מסקנת הגאונים ששהייה כל דהוא פוסל כי שמא נגע בושט אשר נקב כל שהוא פוסל ואפילו לא שחט רק העור ואפילו אומר ברי לי שלא נגעתי בהושט ואפי' לשחוט הקנה ולבדוק אח"כ הושט ג"כ לא מהני כי אין אנו בקיאין בבדיקות הושט כן הוא דעת רשי וסמ"ג וסמ"ק ומרדכי ובה"ג להלכתא שהייה משהו טרפה ולכן כתב התרומות הדשן דאם חתך גמי שהיה בתוך הושט אעפ"י שמצא סכינו יפה טרפה כי זה המשהו ששהה בחתיכות הגמי הוי שהייה וטרפה · וכן אסר לנו לעשות (דרסה) הוא שמדחיק הסכין על הסימנים ולכן יש להזהיר להשוחטים שלא יניחו האצבע על הסכין שלא יאחזו בקתא וישחטו בקלות כי דעת הש"ס מסכמת גם לדעת המדקדקים שמקור שחיטה הוא ודהב שחוט ואומר אן שחוט ולכן פסק רב האי גאון בה"ג ששיכור לא ישחט כי רוב דרסות הם באים משכרות ואלו הדברים פוסלים אפילו במיעוט בתרא ואפילו בקנה ואפילו בעוף והוא מתקיר בעיא דרב הונא בר נתן ששהייה במיעוט בתרא ואעפ"י שהסמ"ג מפרש דבעייא זו לא שייך בעוף אבל מסקנת הגאונים דאף בעוף טרפה כי כל אבעיא לחומרא · וכן בדרסה אבל במיעוט בתרא של סימן השני זה אין צריך לומר דודאי כשר לפי השכל הפשוט אבל התרומ' הדשן אוסר אף במיעוט בתרא של סימן השני וכן הלכה · ולכן צריך להזהיר להשוחטים שלא ישחטו את בסכין חד וחלק שלא יהא אפילו משוכסכת כי אלו פוסלין אפילו משכסכה ואפילו בדיעבד · ואף צריך להזהר השוחט שאין לשחוט בין גסה בין דקה בין עוף אלא אם יש בסכין כמלוא צואר חוץ לצואר כי אפילו אם שחט בהולכה לבד או בהבאה לבד אנו מטריפין ולכן צריך ג"כ הסכין להיות זך ונקי אפילו ממשוכסכת אפילו אם קיימא אריסא דסכינא ושחט בהולכה לבד או אם קיימ' אסיפא דסכינא ושחט בהבאה לבד · כי בעונינו אין בינת אדם לנו ואין לילך אחר האומד דעת וגדעת רב חסדא ה"ז וכן בכל דבר הצריך בדיקה ואומד אין להתיר כן כתב המרדכי ומהרי"ו וכן הוא בהג"ה סימן א' מהלכות שחיטה וצריך לבדוק הסכין תחלה וסוף ואם לא בדק תחלה ובדק בסוף ונמצא יפה כשר · ואם נמצא בסוף פגימה מספיק אסור כי כל ספק בשחיטה אסורה כרב הונא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומד' אבל אם נאבד הסכין ובדק בתחלה ואח"כ נאבד הסכין ומצאו פגום בשחיטה אחרת · כן הוא סוגיות הש"ס

והמעיין בתשובת הרא"ש ימצא כי אלה הדברים בעונ' ותמתים · אחיגרעי כמה מכשולת ראיתי בשוחטים התוכחה מגולה מרבינו יונה כמבואר בסימן א' איך השוחטים נדונים להיות ערלים וטמאים אבל בעונינו אני ברואה יש שוחטים השוחקי' בקארטי ומשם הולכים לשחיטה אוי ווי לנו כי עינינו רואים וכלות · הימתק אוכל לחיך בראות התועבה הגדולה הזאת נעשתה בישראל עסקדום אשר עד כמה פגם המאכלו' נוגע יראת אים אשר בתורת ה' חפצו בפרק עשרי יהיה קדוש לא' לכן חזקו ואמצו אתם הכשרי' אשר מלא ה' אתכם דיעה בינה והשכל שלא ליתן קבלה לכל אשר יבא לפניהם ויאמר איזה דינים כמו מסדר התפלה וגם יראה לו סכין טוב כי אני ראיתי הרבה שבאו ליטול קבלה והיה אומר כמה דינים להרב תהיתי על קנקנו שהוא בור רק ולא ידע שום דין על מכונו וגם סמוך לפראג חצי פרסה יש שם רב חסיד אמתי ומופלג בתורה בא אחד ליטל קבלה ואמר שנאבד לו הקבלות והי' שוחט בקהלה של ממנו כמה דינים ידע אבל פניו ענקה כי שאין יראת שהים על פניו אמרתי להרב שישחט לפנינו עוף וקלקל בשחיטה וכן השני וכן השלישי עד שבסוף נודע שהרב הגאון הסמוך לשם לקח ממנו הקבלות ואם ח"ו לא הייתי שם עידי בשחק שהיה מקבל מהרב החסיד הנ"ל לזאת אקוד ואשתחוה מול כסא כבוד מורי הוראה לעיין היטיב באיכות ומהות של האנשים הבאים לפניהם לקבל קבלה על שחיטה ויחוסו על נפשם ועל נפשות כלל ישראל כי פגם השחיטה עמוק עמוק הוא ויש כשנותנים לו כמה פלירין נסמה עיניו ואומר שהוא בקי בדינים ובסכין טוב אוי להם ואוי לנפשם ואוי לנו שזכינו לדור כזה אשר חוטא ומחטיא הרבים והוא מהיורדין ואין עולין כאשר הוא המבואר בזהר · כל שפגמו נוגע לג' ראשונות איננו עולה · כי אין עליה אלא כהארתן ש'ח'י'ט'ה עם הכולל הוא של"ג ככר ביארתי בסוד ה' ליראיו לשער א' כי של"ג הוא מקור ג' אלפין שבג' ראשונות ואי"ה בסוד ה' ליראיו יתבאר איך זה הפגם נוגע לשם · הג' מהלכות האלה הפוסלים בשחיטה הוא (חלדה) ופירשו דבר הוא בתכלית הקיצור שלא יהא שום דבר המכסה הסכין בשעת שחיטה ולכן צריך השוחט לדקדק כששוחט בהמה להרחיב חיתוך בעור שלא יכסה העור הסכין כי שחיטתו טרפה כי בעינין שחיטה מפורעת וזה מטריף אפילו במיעוט בתרא אפילו אם חתך שני הסמנים · והוא מבעיא דרב פפא ר"ל · וכן אפילו בעוף דרוב סימן אחד שני ואף אם היה חצי קנה פגום והשלימו לרוב כשר · אמנם אם התחיל בחצי קנה וגמר בטוב ג"כ טרפה · ה"ד הוא · הגרמה · וענין זה הוא כי הנה שהקב"ה וב"ש מנא מקום לשחיטה בשני סמנים האלו אבל לא נודע התחלתן וסופן עמדו חכמינו על המחקר בש"ס כפי המסקנא שהתחלת הקנה הוא מטבעת הגדולה ואם שחט אין למעלה הימנו טרפה ולמטה מקום השיים הוא עד מקום שמגיע ראש האונה כשנופחין אותה ואם שחט למטה הימנה טרפה · ובושט התחלתו למעלה מקום הנקרא תורבץ הושט · והוא כשמותכין כו מתכויץ · כמבואר בש"ס שם · דמ"ג ומ"ד וסוף הוא מקום התחלות בני מעים ואם למעלה משם או למטה מהם זה הוא שם הגרמה וטרפה לכן יש לשחוט בין בעוף בין בבהמה וחיה באמצע הצואר לארכו' כן כתב

הנ"ל בשם הפ"מק והמסקנא דאף במיעוט בקרא בסימן השני הגרמה אוסר וטרפה · ואף דלפי ליטנא בתרא כר' יוסי בן יהודה דאמר הגרים שליש בקנה ושחט שני שלשים כשר אבל מחשש שמא נגע בושט טרפה · ה' הוא · עיקר · הוא שנעקרו הסמנין ממקום חיבורן בלחי שאין זה מכלל הטרפות שאינן חיות ולכן כתב הרשב"א שאם נעקר מחיים החלב כשר אלא הלכה למשה מסיני שאין שחיטה מועיל והוא שנעקר כולו אבל נשתייר כל שהוא אם זה השייר אינו מדולדל כשר ואם נעקר מיעוט הסימן והשאר מדולדל ג"כ כשר · מסקנת רש"י אליבא דרב נחמן וכדעת הרא"ש והרשב"א והר"ן · והא דפסלינן הקנה בנפסק רובו · והושט בנקב משהו היינו באמצעותו אבל במקום חיבורן בלחי אם נשתייר כל שהו כשר כנ"ל · ואם שחט ומצאו שנשמטה רב אמר דכשרה דאי אפשר לשמוטה להיות שחוטה ואמר רב נחמן והוא דלא תפס הסימנין · ור' יוחנן אמר יביא ויקיף ומפרש רש"י בסימן זה יעשה חיתוך אחר אם הם דומין טרפה · ורש"י לשיטתיה דסברות רש"י דעיקור הוא שם טרפות שאינו חיות ובמתה דמי ולכן מפרש מקיפין בבהמה זו ויחתוך בזה הסימן השחוט במקום אחר אם שני החתכים דומין זה לזה · שניהם נעשו לאחר עיקור הסימן · אבל לפירש בה"ג דמפרש שאין העיקור שם טרפות והסימן חשוב כחי היאך ידמה החתך שנעשה מחיים לחתך שנעשה לאחר מיתה לכן מפרש הא דמקיפין דר' יוחנן בבהמה אחרת שוחטין אותה ואח"כ יעקרנו אם דומה שהי השחיטות זו לזו כשרה ואם השניות מאדמות יותר הראשונה טרפה : אבל הלכה ג"כ בזה דאין אנו בקיאין בהקפה ואע"ג דרב מכשר בלא בדיקה אמנם כיון דר' יוחנן חולק על רב ושמואל כהאי זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה ואם כן הא דר' יוחנן הוא לעיון עומד על האתי רה עי' הקפה וכיון שאין אנו בקיאין נשאר הדבר על הספק בשחיט' ופסולה כי רב ור' יוחנן הל' כר"י ועיין הב"ד בחולין תוספ' והרא"ש שם והכ"ח ור"ל ורמ"ד רש"י ורא"ש ורשב"א ור"ן · וידוע מימרא דרב יהודה ושכיבת דרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הלכך כל ספק בשחיטה טרפה חולין ד"ט והשוחט צריך למרוק הסמנין אם שחט רובן כדין הנ"ל והבדיקה בזה שהוקף אגודל עד שיפוי · כובע ומיתוך בדחק יפלטו הסמנין לחוץ ואז יכול לראות אם שחט רובן וגם אם לא נשמטו כי באם נשמטו נשרחק לחוץ אח"כ אף שמסיר באצבע אינם חוזרין לפנים ואעפ"י שלכל הטרפות אין לחוש ולבדוק אחריהן כי אם אחר טרפות הריאה אמנם וגם כאן התיקון תוקף אגודל לא נאמר עבור שמוטה אלא עבור לידע אם שחט הרוב והגב נודע הדבר אם היא נעשה שמוטה או לא כנ"ל · ואחר הבדיקה שיש רוב ונשחט כראוי אזי נשחטה הותרה וכל ספק שנולד אח"כ כגון בגת זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין שהוא שם בעיא דרב אבא מרב הונא ופשטא להיתר ובעיף שרוכו לגלותו שלם וכן בהמה אם רוכה לגלותו שלם הייני עם הרא"ש דאם חתך הרא"ש לא מיקרי שלם מוקמינן אהלכתא כמתניתין דכ"ז שם וכדמפרש לה רב יהודה דק"א הוורידין שצריך לחתוך או לנקבן להוציא דמו שבהם וצריך לנקבן בשעה שמפרכס ערדין בעוד בהם הבל אבל אם לא חתך ולא ניקב הוורידין בשעת שחיטה אסור לאכלו אפילו צלי עד

שיחתוך אבר אבר וימליח הוורידין ואם צלאו שלם עם הוורידין צריך לנטלו אחר שנצלה וליטול סביבם כדי נטילה · ואם נמלח עם הוורידין בשהם שלם צריך להשליכן אחר המליחה ובעי קליפה סביב ואם בשל שלם עם הוורידין צריך ליטלן אחר שבשל וצריך לחתוך אחריהם ולזרק ובעי ששים בקדירה נגדן ואף שצריך לחתכן או לנקבן בשעת שחיטה אבל אין דין החיתוך כדין השחיטה ואפילו בסכין פגום יכול לחתכן וכל החמשה דברים הנאמרים לעיל הפוסלין בשחיטת הסימנים אינם בוורידין ואי"ה בהלאו דלא תאכלו ס בשער העשירי יהיה קודש לה' ימבאר עוד חוטין האסורין משום דם שצריך להסיר כמבואר מימרא דרבנן סבא אמר ר' יהודה בחולין דצ"ג · ומימרא דר' אבוהן שם דקל"ג · וגם צריך לידע כי אעפ"י שנשחט כראוי שאסור לאכול ממנה בשחיטה ממנה ועודה מפרכסת אלא אחר שתמות ואם עשה כן עבר על לאו כמבואר בחולין דל"ג · וברייתא בסנהדרין דף ס"ג ע"א מנין לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה ת"ל לא תאכלו על הדם ועיין שם תוספת ואע"פ שאין לוקין דהוי לאו שבכללות כדאמר ר' אבין אמר רבי אליעזר על כולן אינו לוקה משום דהוי לאו שבכללות אבל לאו עבר וכן פסק הרמב"ם פרק א' מהלכ' שחיטה ובפרק י"ג מהלכות סנהדרין · וידוע מימרא דרב יהודה שם ד"ט דמי שיודעין בו שאינו יודע הלכות שחיטה אפילו שחט לפנינו כמה פעמים שחיטה ראוי אין סומכין על זה לאכול משחיטתו מה ששחט בינו לבין עצמו אעפ"י ששואלין אותו עשיה בקוכך ומתוך התשובה נראה ששחט כראוי וגם אפי' אם אומר ברי לי ששחטתי כראוי אין אוכלין משחיטתו לכן השוחט צריך להיות בקי בע"פ בכל דיני שחיטה ואעפ"י שהוא בקי צריך לחזור על למודו כמו שכתב רבינו יונה בתוכחת מוסר גדול שיזהר כל שוחט כשמתחיל לשחוט לחזור דיני השחיטה בכל יום פעם אחד וכן יעשה שלשים יום ואח"כ בכל חודש פעם אחד וכן יעשה שנה תמימה · ואח"כ בכל תקופה פעם אחד וכן יעשה כל ימי חייו ואם לא עשה כן שחיטתו פסולה וכן כתב מהרש"ל בשחיטות ובדיקות שלו ועיין סעיף א' ב' ברמ"א הלכות שחיטה סימן א' · וצריך ג"כ להזהיר להשוחטים דין המבואר במשנה שם · דמ"א שאסור לשחוט לתוך גומא וכדאמר רבא שם דאף בזמן הזה לכתחילה אסור ומבואר בברייתא שם · דאם לא ירצה ללכלך ביתו עושה מקום מדרון וחין לגומא וכן פסק הרמב"ם פרק ב' מהלכות שחיטה דאפילו בביתו אסור עד שיבדוק אחריו שמא אפיקורוס הוא · ומבואר שם במשנה וכדמפרש רבה דאב הוא כשפינה אין לשחוט בתוך ימים ונהרות שלא יאמרו לשר של ים הוא שוחט וכן לתוך כלי שיש בה מים לא ישחט לתוכו אם המים צלולים שלא יאמרו לצורה הנראית במים הוא שוחט וגם לתוך כלי רק אל ישחוט שלא יאמרו שהוא מקבל הדם לזרוק לע"ז · אלא אם יש בכלי מים עכורים אזי מותר · וכן אם יש בה עפר מותר לשחוט לתוכם וגם צריך להזהיר לשוחטים באשר הרבה ראיתי בעופות המסוכנה וכל אשר רואים שקרובה למות רצים ומביאין השוחט · אשר מי שיראת ה' נגע בלבו יחוש לאיסור נבילה והרמב"ם פ"ד מהלכות שחיטה כתב כן וכן הוא שם בש"ס דל"ו ול"ח ומימרא דרב זירא אמר רב ע"ז דט"ז דמדינא מותר אם פירכס בסוף שחיטה עד לאחר

שחיטה

שחיטה דהיינו דרקה שפשטה ידה ואחזירה או שפשטה רגלה אעפ״י שלא החזירה ובגסה אעפ״י שפשטה ידה ולא החזירה הוי פרכוס וכשרה ׃ וכן כפפה רגלה בלבד בין בדקה בין בגסה ודעת הרמב״ן והראב״ד דכשלשה בזנבה נמי הוי פרכוס בין בדקה בין בגסה וכן כש״ס אבל דעת הרמב״ם שם אינו כן והט״ז ביו״ד ס״ז בעיף א׳ כתב דהמיקל בזה כרמב״ן והראב״ד לא הפסיד ׃ וכ״כ הב״ח ומהרש״ל. ובעיף אפי׳ לא רפרף אלא בעינו כהריף עין או כשכשה בזנבו הוי פרכוס וכשרה ונקטינן כהורית משה אמת כי הרמב״ם כתב שם אעפ״י שפרכסה גדולי החכמים לא היו אוכלים מבהמה כזו שמהרי ושוחטים אותה כדי שלא תמות אעפ״י שפרכסה בסוף השחיטה כנ״ל ועוד אמר יחזקאל נבלה וטרפה לא אכלתי כמבואר בש״ס שם דהיינו שעשה לפנים משורה, הדין אף על פי דמדינא שרי בפרכוס כנ״ל ׃ ולכן מי שאינו עושה לפני משורת הדין ורוצה לאכול ע״פ פרכוס כנ״ל צריך השוחט להיות ירא וחרד לעיין הטוב אם הפרכוס הוא כדין ובאם לאו הוא מאכיל נבלה הנה כל אלו הדינים הם בש״ס כנ״ל וברמ״ם כנ״ל וכן כל הלכות שחיטה ׃ ובסמ״ג עשין סימן ס״ג ׃ ובטור יו״ד והאחרונים מן סי׳ א׳ עד סימן כ״ח וענין השחיטה והלכה היא כסוד יתבאר בסוד ה׳ ליראיו לזה השער לה׳ וכל האוכל בלא שחיטה כנ״ל הן שהסכין היה פגום או שלא היה נזהר בה׳ דברים הנ״ל או שהשוחט היה מהפסולים לשחוט כמבואר בש״ע הרי זה עובר על עשה זו וגם לוקה משום נבלה דלא קאכלו כל נבלה ׃ והשוחט בסכין פגום מלאך המות שוחטו בסכין פגום והרי הוא נבלה ונמסר לכלבים כמבואר בזהר אשר על זה התפלל דוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי והבן כי עמוק ותורת אמת היא ׃ והירא והחרד על דבר ה׳ שלא יהא חטא הרבים תלוי בו יבדק מהר בעיון רב שיהא הסכין חלק ואזי חלקו בחיים ׃ ויזכה לחיי עולם הבא ׃ חיים הנכתי ע״פ ראשונים ואחרונים כנ״ל ראה זה כ״ח :

פרק כ״ט

הוא שצונו הבורא יתברך כשם שנשחט חיה או עוף לכסות דמה בעפר והוא שנאמר כי יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר ואפי׳ שלעניין שחיטה איתקשו חיה ועוף לבקר וכאן ולא אמרינן כן לאיפוך להקיש בקר וכאן לחיה ועוף הוא מטעם כיון שבקדשים אינו כי צריך לזרוק דמן על המזבח ׃ ולכן לא חלקו גם בחולין וחיה או עוף שאין בהן להקרבה אלא תורים ובני יונה מגיין עוף אתנם כיון דבכלל רוב עופת הם שאין נקרבין מהם קרבן לזאת גם תורים ובני יונה בחולין בכלל מצוה זו ׃ והא דכתיב בקרא כי יצוד ציד לאו למעט במזומן אלא דיבר הכתוב בהוה וכן הוא במשנה בחולין דפ״ב בין נדן בין מזומנים והוא מצוה בפני עצמה דאף אם הזיד השוחט ולא כיסה אע״פ כן השחיטה כשרה וכן כתב הרא״ש שם ׃ וכן הרמב״ם פרק יד מהלכות שחיטה וצריך לברך על הכיסוי עובר לעשיהן היינו קודם שיכסה כר׳ יוסי בברייתא ר״פ ומברך בא״י אמ״ה אשר קב״ו על כיסוי דם בעפר והשוחט פעם הראשון או אם השוחט מכבר לאחר לכסוי והוא נימתו לא כיסה וזהו פעם הראשון מברך שהחיינו אבל על השחיטה פעם הראשון אינו מברך שהחיינו דמזיק לבריה וכוי שהוא ספק בהמה ספק חיה או כלאים שבא מבהמה וחיה צריך כיסוי ואין מברכין מספק ואם לא היה דם שותת בשעת שחיטה אלא מה שהוא על הסכין חייב לכסות אבל יש דם אין צריך לכסות דם הניתז על הסכין כי אין צריך לכסות כל הדם שנאמר ושפך את דמו ואפילו מקצת דמו כן הוא במשנה דפ״ג וכת״ק וכדפירש ר׳ יהודה אליביה ׃ ואם שחט בשבת עבור חולה פ״ש כי ככנה דעת הרמב״ם והרא״ש דאין לכסות בשבת אלא כמינא שבת יכסה אם רשומו ניכר ואפילו יש לו דקר נעוץ מבעוד יום והוא כרבא דפ״ד וכן כת׳ הרשב״א בת״ה והכל בו בשם הר״ם ובספר המאורו כתב דאם יש לו אפר מוכן לכסות כואת יש לכסות בו אפילו בשבת השוחט צריך לכדו הסמנים והסכין קודם שיכסה שמא נתנבלה בשחיטה ומברך ברכה לבטלה ׃ וכתב הטור בשם בעל העיטור דהשוחט חיה לא יכסה עד שיבדק הריאה תחלה ובכל ספק טרפה שימנא יכסה בלא ברכה וכן הדין בכופלא שהוא שור הבר שהוא ספק חיה יכסה בלא ברכה אבל מהרי״ו כתב שיש בכל ספק לשחוט עמו שוף ולברך על העוף ובכל ספק אין לשחוט ביו״ט ואם שחט אין לכסות ואם רשומו ניכר בלילה יכסה ׃ שם בברייתא דפ״ו ׃ וכתיב וכסוהו בעפר משמע עפר למטה ועפר למעלה ומבואר שם בברייתא שהמצוה מי ששחט יכסה במשנה שם דפ״ו דאם לא כסה המצוה על כל מי שרואה שיכסה. ואם שחט ונבלע בקרקע אם רשומו ניכר בברייתא שם שמנוים לכסות ומבואר שם במשנה כסהו הרוח פטור מלכסות ואם נתגלה אח״כ חייב לכסות כסהו הוא בעצמו וחזר ונתגלה פטור לכסות פעם שני. ומבואר שם במשנ׳ הנם איסור שנפל להתי׳ אמרי׳ קמא קמא בטל. אבל דם שנפל למים מסקנ׳ כרב פפא דאיקריאו׳ אגל מצוה וכל שיש לו מראה דם חייב לכסות ואם נתערב ביין אדום רואין אם היה בכל כך מים והיה לו מראה דם חייב לכסות שם במשנה שחט בהמה ועליו שחט חיה או עוף חייב לכסו ואם שחט עוף או חיה ועליו בהמה או שחט על דם חיה או עוף. מנין הרמב״ם
חיה או עוף אחר ונתכסה השני אם ידועה שדם הפטיר מצוה
מלכסות כסה דם הראשון הרי פטור מלכסות ומספק קמ״ז
חייב לכסות ובכלל הנקרא עפר מכסין רק שיהיה עפר סדר המורה
תיחוח וכלם נחשבין במשנה דף פ״ח ועיקר הוא כל קפ״ה
שמגדל צמחים לכן אין מכסים בעפר המדבר וגם במתוכתא הוא עפר הלא הניטל מן המים ואם שחק מתכות אין מכסין בו אלא בשחיקות זהב שנקרא עפר שנאמר ועפרות זהב לו וכן באפר מקלה שנקרא ג״כ עפר שנאמר ולקח הוא לטמא מעפר שריפות החטאת ואם הוא במדבר כנ״ל או בספינה והוא אין לו עפר וגם חס לשחוק זהב וגם הזיק לו לעשות מבגד אפר נקלם מקבל הדם במטלי׳ וכשב׳ למקום עפר יכבוס המטלית או הבגד להוציא הדם שבו ויכסה ׃ כן הוא במרדכי ׃ ואם לא יצא דם מותרין עיין ט״ס דפ״ב שם במשנה ׃ ומבואר שם דפ״ו שלא יכסה ברגל אלא אי ביד או בקתא של סכין ששחט בו ׃ כלל מצוה זו הוא בטעמו ורחמיו על כל מעשיו ונפש הבהמיות הוא ג״כ חיות הרחני ודם הנפש והוא נער לנפש כבזיונה שדמה כשפך ולכן כתיב בקרא ושפך את דמו דייקא ושפך ולכן צריך לכסו דוקא בעפר אשר היודע מקור עפר ונפש אחד הוא ולכן סודו לאמתו של תורה הוא שהתורה הקפידה דוקא כהנקרא עפר לכסות וליתן עפר תחת מטה ומעלה לכלול נפש בעפר להיות הכל הולך וסובב אל שרשו להוציא בלעם במצוה זו ולקרב ניצוצי הקדושה אשר בתי שאינו מרכב

למנין הרמב"ם מצוה קמ"ח לסדר התורה תקר"ז

עם הדומם שהוא העפר וכח הלומ: שכעפר לגדל
צמחים ובעשיית המצוה נכללים בחי המדבר ולכן דעת
הטור שכ"ח דבעי הזמנה בפה כדעת רשי' כדי להעלות
הדומם נומח חי שאינו מדבר בכח המדבר ולרעליהן
במעשה מעשיה ליצירה ובדיבור מיצירה לבריאה
ובמחשבה מבריאה לאצילות . עוד טעם נדבר כבר
הקדמתי הרבה כי בביאור מש"ם ופוסקי' ודברי הזהר
יתרו וכן הרבה כי קליפה סובב לפרי ועיקור משכנותם
במקום לכלוך ומטונף ומקום חורבה וזה הוא סוד
אשר לא יעבד בה בעגלה ערופה הניתן להלקח ולארץ
לא יכופר בדם כתיב והוא טומאת הארץ והכל כטנם
כי אחיזתם בלכלוך ולא לי תן להם אהיזם כבר כהבתי
בפרקים הקודמים כאשר החכמים יפכילו אבר זה היה
דבר המלך להניח ברכה וקדושה בהלה כי כמקום
קדוש מפני שרי גבירתי אנכי בורח וקטורת והופעה
כעשן תכלה . וזה סוד הזמנה בפה ברש"י וטור ועיין
זהר בענין הזמנה בכנעי בקים לזאת ציוה הקב"ה
לכסות הדם ונותן לנו זו למצוה אזי אין לכלוך וגם
קדושת המצוה מגרש כח הקליפה והטומאה והוא בכור
עפר כנ"ל ולכן אין מכסין לא דוק' כהמגדל נ"הי' ולא
בעפר המדבר חרבה אשר הוא סוד הרץ אשר לא יעובד
בה . וזה חלקם ועיין פרק כ"א בשער א' בענין עגלה
ערופה ואי"ה בסודו יתבאר באור נח ובקיצור נאמר
בסוד ה' ליראיו לזה השער לה' עתה ידידי בין הבין
הטעם דבבהמה כל התיקונים האלה נזכרים ונעשם
בהזאות דמם ואין צריך כיסוי . ולכן בכסוי מקנה דם
פני כי כאשר נשרה כח הקדושה אזי הקליפה אזלה
גרוס והכן כי עמוק עמוק הוא ותורת המה לו דומיה
תהלה כי כל דבריו אמת וצדק והוא רחום יאיר עינינו
באור תורתו ומצותיו ולזאת כל מתכות אי אפשר לכסות
ובסוד לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליו
ותחללה שלא יבא מחכל ומשחית אבל זהב בשר כנגד
הארץ בינה ולזאת ועפרות זהב כתיב הארץ אבן
עליונה לארץ התחתונה סוד ותלבנה שתיהן יחד והעפר
ג"כ נקרא עפר ועיין בהקדמה אשר רמזתי דף ג' עמוד
ב' באברהם שאומר ואנכי עפר ואפר ובזכותו זכו בניו
לכיסוי דם וזה הוא הארת מצוה זו בתיקונה לעורר
ולהאיר חסד לאברהם על דם הוא הנפש דינא דמלכותא
דינא ועי' ברא בוכרא לעורר כח הזהב הטיב הבוא
מקורו כנ"ל וככר כתבתי בהארת ג"ר אזי לא יניק
רע ובזה ה' אחד ושמו אחד ב"ה וב"ש שהי נורא מאד
מאד עמקו מחשבותיך : כז' הוא בש"ס כנ"ל ובכל הפרק
כיסוי הדם . וברמב"ם כנ"ל ופרק ד' מהלכות שחיטה
ובסמ"ג עשין סימן ס"ד . ובסמ"ק סימן קנ"ד טור יור
סימן כ"ח . וראיתי בספר בעל נפש טעם כי הדם של
חיה ועוף הם זכים וקלים חיישינן דלמא אתי למיכל
מינה לכן מכסין משא"כ דם בהמה שהוא עב וגם
ועכורים . וזה הטעם נכון בעיני ואפשר מזה הכונה
אסמך קרא למצוה זו דם כל בשר לא תאכלו . ולפי
דברי הנ"ל מה מתוק בקרא כי נפש כל בשר דמו בנפשו
הוא וגם זה סוד נר הנזכר במצוה זו בוד מקיר נ"ר הוא
בנפש כביד ואת הנפש אשר עשו בחרן ועיין בפרקים
הקודמים אשר הבאתי דברי הזהר סוף ויקרא נר נדק
אקרי סוד נפש וזה סוד אשר יכיר ציר ודי בזה למעמיק'
בקירת ה' לאמיתה . אחרי זו' יב :

פרק ד'

הוא שצונו הבורא יתברך לשלח האם מן
הקן קודם שיקח הבנים שנאמר שלח
תשלח את האם ואת הבנים תקח לך כבר ביארתי מצוה
זה נכתך לו כזה הנכר לו בהלכו וכל הדינים
השייכין למצוה זו שם נתבארו וצריך שתדע כי יקרה
בהב פרט למזומן ובשמוצא בכל מקום שימצאנו הין
באילן בין בארץ בין בבורות שיחין ומערות או ביב או
בראש אדם או בראש שאר בעל חיים בין גרשות יחיד
בין ברשות רבים חייב לשלח כן הוא בברייתא חולין
דף קל"ט ומייתי לה דרב יהודה הכי רב דכתיב הניתן
ביב דרך . ובפשטות ההבעיה דפומבא' מרב בירנא
מקרא והלדומה אשר על ראשו . ולמור לי להריק
הכנפייב בשמשלחה כדי שלא תפרח אלא ישלחנה עם
הכנפייב ובבהנה מידו יכול להזור ולקחנה ר"ב ירנה
ור"כ חתך הכנפיים צריך לשהותה עד שיגדלו הכנפיים
ואח"כ ישלחנה ור"כ שלחה וחזרה אפילו כמה פעמים
חייב לחזור ולשלחה אלא ר"כ החזיר הבנים לקן אזי אין
חייב לשלחה עוד . וכבר כתבתי לעיל דלכ נטל האם
מעל הבנים אין לוקה על הלאו ויכול לקיים מצוה זו
אח"כ לשלחה . והנה טעם מצוה זו כבר הארתי עיני
המכים בזה במבואר במשנה האמור בהבלתי על קן
צפור יגיעו רחמיך משתיקין אותו : המכוון בזה שאין
לומר שזה הכונה בהמצוה יען כי מרוב טובו הגדול
מוכרח לרחם כי במי שאין בו חסרון ואין בו שינוי אין
שייך לומר בו כמו להבדיל לאחד מהנבראים שהטבע
הכריחו הכל זה אי אפשר להכחיש שזהו מדת רחמים
יכולין לומר הטעם במצוה זו כאשר כתבתי כוונת
המצות האלה בתכלית מוסר לזה השער שמראה לנו
כאשר הוא יתברך עושה חסד לכל מין ומשגיח אפי' על
ביצי כנם כן אנחנו מחוייבי' להשגיח על כל לרחם הן
איש על רעהו או על שאר בעלי חיים ולדבק במדותיו
להיות הכל בחסד וברחמים . עוד טעם כי כבר כתבתי
בכל מעשה אנחנו מעוררים מקורו מעלה והכל תלויה
במעשינו והקב"ה אשר ברוב רחמיו בחר בנו באהבה
הוא המורה לנו בכל ענין וענין המכוון במצוה נעורר
עלינו מקור החסד והרחמי' ולכן מבואר במדרש כי מי
שמקיים מצוה זו זוכה לבנים ורמזו זה מקרא שלח
תשלח את האם ובזה תזכה ואת הבנים תקח לך והוא
מדה כנגד מדה כאשר אני מרחם על הבנים שלא ליקח
מהם האם כן יניחך ה' תמיד להיות בחיים ושלום עם
בנייך ומעורר בזה מקור רחמים על בניך ועיין בזהר
ותיקונים מקור מצוה זו עמוק לא תקח האם על הבנים
בקיום מצוה זו גורם ייחוד הוי"ה ובזה שלח תשלח
גורם שכינה מקבלת הארה מבלילות ב"א ומאיר
לבניה אם הבנים שמחה כי כבר כתבתי סוד הצדק
אבר כשאין משפיע למלכות אין מגיע לו ג"כ בסוד
ונהר יחרב ויבש כן להפוך מרובה מדה טובה ממדת
פורעניות ת"ק בבור עץ חיים מהלך ת"ק התפשטותה
עד הוד ואי"ה בסודו יתבאר בסוד ה' אל יראיו לזה
השער לה' כל דברי הזהר והתיקונים מאן דמכסה רם
עליו נאמר לא תקח האם על הבנים וכן מאן דאתעטף
עטופא דמצוה . אי"ה חם יראו חכמים וישמחו באור
נח כי מצוה זו עמוקה בסודו ואשרי מי שזוכה שיקרב
ה' לפניו והוא ייחוד המהי דרור קן לה וגם צפור מצאה
בית : כז' הוא בחולין דקל"ח קל"ט ק"מ קמ"א וברמב"ם
הלכות שחיטה פרק י"ג . סמ"ג עשין סימן ס"ה . טור

יור

ובסימן רנ"ב · כי תצא כ"ב ו':

פרק ר"א

הוא שצונו הבורא יתברך ליתן בכל שנה מחצית השקל כופר נפשו הוא שנאמר זה יתנו כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל אשר זה ימסרו ליד הכהנים והיו מניחין זה בלשכה אחת שבמקדש ומשם היו מוציאין לקנות תמידין ומוספין וכל קרבן ציבור היה הכל מלשכה זו וכן הנסכים והמלח אשר על כל קרבנך תקריב מלח כתיב וכן עצים למערכה · ולחם הפנים · ושכר לעושי לחם הפנים · והעומר · ושתי לחם · ופרה אדומה · ושעיר המשתלח · ולשון של זהירות ויען כי הוא יתברך אחד בכח ה' אחד ושמו אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ וכדי להיות דבק אחד בא' ב' פעמים אחד הוא י'ה'ו'ה אחד · אחד הוא י"ג · זה עם הכולל הוא ג"כ י"ג · וזה הוא סוד לקשר הבוחר בעמו ישראל ב'א'ה'ב'ה בשמע ישראל ה' אלהינו ה' א'ח'ד' א'ה'ב'ה הוא י"ג אחד הוא י"ג הוא לדבק בה' אחד · אחד באחד הוא י'ה'ו'ה והוא תיקון ו' · שזה תיבות שהם בשמע ישראל ולומר אח"כ בלחש בשכמל"ו הוא ייחוד ו' בה' אחרונה וזה יעקב ובניו אמרו סוד י"ב שבטי יה ויעקב ובניו הם ג"כ י"ג ושמ"ע ובשכמל"ו עם הכולל הוא י"ג הרי ייחוד אחד באחד והכל הוא בסוד ו' שבת"ת דמ"ה וא"ו הוא ג"כ י"ג הרי ש"ל מספר יהוה אח"ד ובזה שראשי במלא ש"ל יהו בה' אחרונה הוא סוד מלכות זה הוא תיקון מלכות שהוא סוד נפש כלולות כל העשר ולכן כתב עשרה גירה מחצית השקל וכבר כתבתי בענין נזיר ובענין אשם ב' שקל כסף כי שקל הלא הוא ממקור ת' נימין מקור הוי"ה ב"ה אשר קדש והוי"ה הוא מספר שק"ל סוד ת' עלמין דכסופין ובזה והאלילים כרת יכרתון סוד י'ד'י' ע"ש ו' אשר התורה חגרת ש"ק כעוניכו ובזה השכינ'. בסוד כ"ב אותיו' התור' ובמקור' נ'פ'ש' ש'ק'ל שהוא סוד נפש בסוד חטה נקיה כלי הכן ומזון וזה כופר נפש וכבר הארתי שאחיז' אלהים אחרים התחלתן באחורי האלהים דבינה העולה ש' והמילוי הוא הדין עיין בסוד ה' לשער א' והמילוי של אלהים דבינה עולה רוח · ובחי' אלהים רוח נשברה רו"ח עם הכולל הוא מספר מחצית של שק"ל מזה היו מקריבין קרבנות להיות ובחי' אלהים רוח נשברה ולכן מבואר בזהר שזה היה מכפר על העגל שהיה בחטא נפש · והתיקון הוא בסוד ו' כנ"ל ובסוד ז"ה יתנו כנ"ל · ומחצית השקל מבואר שהוא מחצית שלש שלש של תורה הוא ק"ם ברעיני שעירה מחצית הוא פ' ובשתרף ר"ט ו' שהוא חבית מן שקל עם פ' הרי אלהים דמלכות סוד הדין קשה העולה בו"ר אלהים דמלכות וזהו שאמר הקב"ה למשה שהוא סוד ו' שמתיק בנקודת הבור להיות ובחי' אלהים רוח נשברה זהו סוד שמכפר על העגל בשם משה והבן נא ידידי כי עמוק עמוק הוא ותורת אמת · ועכשיו חשכו עינינו אוי לעינים שכך רואים אשר זה היה מקור התחברות בה' אחד וצדיק ילין בה · ועתה בעונינו הרבים אין לנו אלא זכרון דברים ונשלמה פרים שפתותינו · ולכן באחד באדר משמיעין על השקלים ליחד ו' שהוא ו"ו כפולה מקור ייחוד י"ב צרופי הוי"ה והוא כלילות השנה הרי ז"ה יתנו י"ב חודש י"ב וכלילת השנה הרי וא"ו והיו כולם א'ח'ד' במקדש שהוא סוד מלכות סוד ה' אחרונה ולא ניכר שוע בפני דל כי הדל לא ימעיט וביחד שיה צריך ליתן זה ואפילו למכור כסותו מסקינין ד"ל הוא נפש. ושעש"ל לא צרכה והיו כולם שוים בקרבנות שמקורן לקרב אחד אל אחד · ולכן אתי ודעי אע"ג דמסקינן דפרשת זכור ופרשת פרה הוא דאורייתא עיין תוספת ריש פרק ג' דמסב' מגילה וכן הוא בש"ע או"ח סימן קמ"ו ואידך מהד' פרשיות אינן דאורייתא אמנם לזכרון דברים יש בפרשת שקלים בקריאות הפרשה לעמוד באימה וביראה ולשמוע כל אות מהקורא ולכוון כנ"ל ויאמר זה לנו לכופר נפש עד בא דברו לנחם שכרון לבינו ולעבדו שכם אחד · כל בש"ס כנ"ל בברכות דס"כ · מגילה דכ"ט · רמב"ם פ"א מהלכות שקלים סמ"ג עשין סימן מ"ה · כי תשא · ל' י"ג :

מנין הרמב"ם מצוה קע"א
סדר התורה ק"ה

פרק ר"ב

הוא שצונו הבורא יתברך להכין שש ערי מקלט לנוס שמה כל רוצח נפש בשגגה ושיתקן דרך עליהם · ויישרו אותו ולא יעזבו שימנע הבורח לחוץ · ואעפ"י שכל מ"ח ערי הלוים היו קולטין אבל למצוה הם השש המבוארין בקרא שעיקרן הוא להיות ערי מקלט ג' מהן שהבדיל משה בעבר הירדן · וג' שנתן יהושע בארץ כנען · והוא שנאמר ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנוס שמה הרוצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר · וגם כתיב את שלש הערים תתנו מעבר לירדן · ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען · והא דכלל שכתוב שני את שש ערי המקלט לומר שעד שלא נבחרו ג' שבארץ לא היו שלש שבעבר לירדן קולטות ועיין מכות ד"ט ע"ב במשנה · וגמרא שם וכן בדי"ב ע"ב בסופו במשנה ובאידך דרב כהנא דאמר מחלוקת במ"ב ערי הלוים דר' יהודה אמר דמעלין היו שכר ללוים וכן הלכה דלא כר"מ · אבל בשש דברי הכל דלא היו מעלים שכר ללוים לכם לכל צריכם · הנה ביאור טעם מצוה זו מפורש בקרא אשר כבר הארתי עיני חכמים שכל המצות של זה השער ללמדנו לדבק במדותיו מדת הרחמים וכן המצוה זו נתנה מרחמיו שעצומים אשר חלילה לו להמית צדיק ברשע ושוגג כמזיד ומחשש פן יחם לבבם של גואלי הדם נתן לנו מצוה זו לנוס שמה והם שש אלו · אמנם הא דגם ערי הלוים קולטין ילפינן · שם ד"י מהא דכתיב ועליהם תתנו ארבעי' ושתים עיר . א"ר כהנא למה לי זה הפרט כל הערים אשר תתנו ללוים ארבעים ושמנה לומר מה אלו קולטות אף אלו נמ"כ קולטת ולמה חלקן ויצאו מן הכלל להורות שאילו השש קולטות בין מדעת בין שלא מדעת והמ"ב מדעת קולטות · אבל שלא מדעת אינן קולטות · וטעם שבחר ערי הלוים כבר הארתי עיני חכמים לבטל דין במקורו וזה אשר ללוים וגם בהיות בחבור עיר עם הצדיקים האלה יהיה לו לתועלת לשוב מעונו אשר אנה ה' לידו שוגג מר כזה להיות מגלגל חובא ע"י ומסתמא נפשו מסואבת מקדם מן המזידין כאשר הארכתי בענין פרק פ"ח משער א' וישיב אל ה' בבירור עינם הגלו' להיות גר בארץ לאילו הקדושים וכשם שהעיר קולט כן תחומו קולט ואפילו אם אילן עיקרו עומד בתוך התחום ונופו נוטה חוץ לתחום שדי נופו בתר עיקרו כן מסקנת הש"ס שם דף י' לגבי מירושלים וגם צריך שיהיה בענפים ד' עיין תוספת שם ד"ה אילן יצאו וידוע המסקנא מכה ביד גואל הדם וכו' שיעזר דדרש עד עמדו לפני העדה למשפט ודוקא

מנין הרמב"ם מצוה קפ"ב
סדר התורה ת"ק

שיצא מזיד שלא יצא וסופו חוזר מתחלתו. הרג בנו כגון ההרוג שהוא כן בנו נעשה לו גואל הדם. עוד טעם מה שקב"ה קבע דוקא ערי הלוים לנוס שם יען כי הם צדיקים וישרים עובדי ה' באמת אמר הוא יתברך אם ינוס לאחד הערים האלה אשר מערי ישראל הם פן יהיה איזה קרוב או גואל להרוג ויחם לבבו ויהרגנו אמנם בלוים בטח לבי אשר כבר כתיב בהו האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואינם חסים על קרוביהם רק הכל באמת וביושר לזאת יהיה יושב בטח. עוד טעם שכל ערי הלוים היו מיוחדים לערי מקלט שעי"ז ישגיחו עליהם כל ישראל הקרובים והרחוקים לרחמם כי אין אדם יודע מה יולד יום פן ח"ו הוא או אחד מצאצאיו אשר יהיו מוכרחין לנוס לא' מעריה' וישובו להם גמול הטוב כו' הוא בש"ס כנ"ל ובמסכת סנהדרין ד"ח ואעפ"י

שהתחום קולט אבל אין רוצח דר בו אפילו למחילות שנאמר וישב בה ולא בתחומה. מכות י"ב ע"א ולמה הבדיל משה שלש אלה שלא אמר הואיל ובאת מצוה לידי אקיימנה. בימי מלך המשיח מוסיפין עוד שלש אחרות על אלו השש שנאמר ויספת לך עוד שלש ערים על שלש האלה ולהיכן מוסיפין בערי הקיני והקנזי והקדמוני שנכרת ברית על עשרה לאברהם ולא נכבשו אלא ז' ואלו הג' מעולם לא נכבשו לנו. ושם יוספו עוד שלש ערים. וזה שנאמר ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר נשבע לך ולאבותיך ונתנה לך ויספת לך עוד שלש ערים. זה יהיה אי"ה בביאות גואל צדקינו במהרה בימינו אמן. וזה מבואר ג"כ בסנהדרין וב"ק בסוטה ושקלים הרבה. וברמב"ם הלכות רוצח פרק א' סמ"ג עשין סימן ע"ה מסעי. ל"ה ז"ג:

אהלל וארומם את ה' יחיד אמתי בכל עניני
באר מים חיים הבל מוצאיה השקני לרוות צמאוני
רחום וחנון שמע תפלתי מלב נשבר וראה דמעיני
הורני תפארת עוזו אשר אורה תאיר מסיני
מלך מלכים נורא ונשגב מי כמוך באלים אדני
בינה ודיעה חנני אל למען יפוצו חוצה מעייני
נוראות הפליא בחסדו עלי רחום כן תרחם על בני
תפארת ישראל עוד יתקבל ברוב רחמיך תחנוני
זכות אבותי הקדושים והתורה ימליצו טוב למעני
צדקת ה' שם יתנו ברוב עם הדרת מלך כל המוני
כבוד יהוה אלהים נורא מאד היודע כל מצפוני

מקודש הקדשים ברחמיו הגדולים שלח עזרו
לי נאה בכל עוז ותעצומות לספר גודל פארו
כי נאזר הוא ברחמיו ואדיר באדירים הוא בהדרו
כל ואחבטיעט דמי גידי ואברי נזר תהלה אעטרו
לגודל נפלאותיך ורב טוב מי יוכל לשערו
כל אלה תשמרני והסמכני להצילני ביום עברו
ודעם טהרם לעבודתך ולתורתך ויהנו מאורו
מהרה חיש לראות בנחמות ציון וירושלים עירו
אהבת נפשי לראות יבא עת כרועה יקבץ עדרו
מבשר יאמר צמח צדק עני רוכב על חמורו
נגלה סודו לעבדיו בכתר הודו להכתירו

סוד ה' ליראיו לשער ו'

פרק א' וכדי להבין טעמי המצות האלה וכן הלאוין הכלולין במצות הלאו דלא תרצח צריך להקדים הקדמה אחת ובתכלית הקיצור העולה מכלל והפרט של ההקדמ' זאת שהתורה תורת ה' תמימה וכמה שאבאר בזה אי"ה יאירו הטיב ברכות ה' יתברך ויתעלה זכרו לנצח. כבר הקדמתי הרבה כי זה השער הוא שער הרחמים. ויש בו מדת הרחמים לאוין ועשין והדינים הם ממותקים בסוד זכור ושמור כנ"ל. וכסוד זה שמי וזה זכרי כנ"ל. ות"ת כולל דין ורחמים לאוין ועשה. ולכן עיקר תורה בת"ת. ושם הוי"ה בת"ת כאשר ביארתי בתוכחת מוסר לשער ב' כי כל התורה הוא הוי"ה א'. והוא הו' שבאמצע א' המחבר ב' יודין שהם ב' חכמות תורה שבכתב ותורה שבע"פ והכל א'. לכן בשער הזה יש רחמים זהו שער ו' לעורר חסד אל בעשין ודין ברשעים לכל הלאוין שמבוארין. וכבר הקדמתי כי כל ספרי הוא אינו אלא לבני שעיניו פקוחות ונהירין ליה הן בנגלות הן בהנסתרות לה' אלהינו. וכל דברי הן הנאמרין באמת ובמקורן כמו בהנגלות הכל אליבא' דמסקנא להלכתא כן בהנסתרות ותחלתו נעוץ בסופו וסופו בתחלתו כי קב"ה ואורייתא חד. וכבר הארכתי עיני חכמים הרבה. כל הנאמר במלכות כאמור בכתר וכן להפוך וכן כל התורה. ולכן הרכבתי

לכתוב בשערים הקודמים ענינים עמוקים אשר הם יספיקו לפניהם ולאחריהם. והנה יה יכלול בלאוין. וה' בעשין בסוד שני ריעים דלא מתפרשין. ח"כ. לזאת הקדמתי הלאוין בסוד אשה כי הזריע וילדה זכר וכן כתיב קודם זה שמי שמי עם יה הוא שס"ה ואח"כ וזה זכרי זכרי עם וה' הוא רמ"ח וכבר הקדמתי הטעם כי יראה הוא מצד הדין וכל מצוה צריך דחילא ורחימא הרי גם להמצוה צריך להקדים דחילא שהוא מצד הדין וזה סוד יברכך ה' נאדרי בכ"ח שהוא מצד הדין וכן אהבה הוא בבינה עיין בשערי היכלות בעץ חיים ובפרדס ומקורן מהזהר בראשית ופרשת פקודי. וידוע אלהי הוא עיקר מקורו בבינה והטעם כי בינה נקרא אלהי האלהים כי ג' אלהים יש אלהים בינה אלהים גבורה ואלהים דמלכות וכולם שורשם בבינה כי מבינה דינין מתערין. וזה סוד הגדול מימינו אש דת למו והבן: וגם זה סוד הגדול והנורא. מעונה אלהי קדם ומתחת זרועת עולם כי חוג' שהם זרועות עולם הם מתחת ויונקין מבינה. ומלבישין נ"ה דבינה. וזה סוד ה' של מעונה ואין אנו מוכרחין ע"פ תורת אמת לפירש רש"י בל שצריך ל' בהתחלתה בטיל ה' בסופה אמנם כפליים לתושיה ורש"י פירש להנגלות לנו ולבנינו. ובכח הדין דמנה מתערין ויגרש מפניך אויב אשרי הם בכח

הטומאה כי כבר הארתי עיני חכמים כי כהארת הבינה כלולת נ"ר הקליפה נכרתת והאלילים כרות יכרתון · בסוד תרע"ן אויב · תרען הוא מספר בת"ר ח"כמה בינה · והוא ע"י פעולת זרועות עולם הנ"ל וזהו ומתחת זרועות עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד · ואל יקשה בעיני המבינים בתורת ה' למה לא נזכר ת"ת הכולל והוא המלכם בשלים העליון שלו יסוד דבינה וכנודע אמנם המעמיק בתורת ה' לאמתו ולכבוד ה' ימצא שגם ת"ת נזכר כאן כי כבר הקדמתי שקם הוי"ה בת"ת כי הוא הבריח התיכון המחבר האהל להיות אחד מן הקנה אל הקנה כל העשר להיות ה' אחד ושמו אחד והוא ו' שבאמצע א' · והיא הו' שבהויה והוא הדעת המחבר חו"ב · והיא הת"ת המחבר חו"נ והוא היסוד המחבר נ"ה ולזאת נקרא יסוד חי' בסוד ג' ועיין הנ"ל ואף שבזהר ותיקונים ובעץ חיים כתוב כי הוא מוסך החיים ממקורו שהו' בבינה ש' המלכו' וכשמשפיע החיות לעולמים נקרא חיי העולמים ועיין בזהר שיר השירים · והן הן הדברים שכתבתי כי הוא הדעת · והוא הת"ת והוא היסוד והוא הקו השוה ובסוד ג' ועיין הנ"ל והוא סוד ו' שבאמצע הא' והוא סוד הגדול של או שבא בכל ענין אמצעיה שני ענינים הנראה ענינים שונים כגון ימין או שמאל · א"ו באמצע והוא ו' הבב מן אמצעות א' שבכתר והוא קו השוה והבן ולזאת נקרא ת"ת הכולל זו"א מ"ת כי הוא הכולל יהו אשר יהו פעמים יהו הוא מספר אמת כנ"ל הרבה · ובסוד תתן אמת ליעקב והוא הארת הא' ממקורן והם נמשכין בסוד ג' פעמים יהו רע"ב ורס"ג ורמ"ה כזה · יוד הי ויו · יוד הי ואו · יוד ה"א וא"ו · והוא מספר קד"ס · ואלו המשכות אורות באור הדעת כי התבונה מאיר בכל קנה הפרצופים האלה אשר שם מקנין יהו כנ"ל היא מא' רה בכל חסד מה"ת המתפשטים למטה ונמשך עמו בירוף של הלבוש שהוא יסוד תבונה עצמו והיא אהי"ה דאלפין ואהי"ה דיודין כזה אל"ף ה"א יוד ה"א עם הכולל הוא נ"ב מספר קד"ס היא המאיר בכל יהו וזהו סוד הגדול מעונה אלהי קדם בתכלית שקיצור והרי כאן גם ת"ת והבן והעץ חיים בהקדמה מאריך בענין והנוגע לתכלית הענין הארתי עיני חכמים בזה סוד הגדול וישכן ישראל בטח בד"ד עין יעקב · הוא ישראל הוא הת"ת הוא יעקב וזה עין ובפירשי על דרך ועינו כעין הבדולח ועיין בסוד ה' אל יראיו לשער א' שכתבתי סוד ראשו כתם פז · בסוד קו השוה שהם סוד הד' נהרות היוצאים מעדן העליון אשר שם האחד פישון כי הוא קאי על כתר עליון ועיין בזהר ועץ חיים · ופישון לשון ריבוי והוא הסובב את כל ארץ החוילה שלשון יעקב חבל נחלתו והוא סוד ו' שבאמצע א' שבכתר שם הבדולח וזהו עין יעקב עו' כיון רש"י ועינו כעין הבדולח והוא הכה"ר השני ע"ש · וגם בד"ד כי בש"ס עז רכ"א אפילו מלא עינים כמלאך המות שהוא לעונות עין יעקב פרשתי נ"כ ע"ר הנ"ל לעונות הקדושה והבן · וע"ד הנגלה צריך לפרש שם אצב' שהוא בקרן זוית והוא מלא עינים כמלאך המות ואי אפשר להעלים עיניו אע"פ כ החכם עיניו בראשו והבן שהם חו"ב ב' עיינין ק"ת העולה חכ'מה בינה והם נכללין בעין ה' אל יראיו אשר הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל · וזה סוד מזימה תשמור עליך · ובסוד ראשית חכמה יראת ה' וזהו החכם עיניו בראשו · בה' ובש ה' אמת ותבונתו

אמנם נורא מאד ולו דומיה תהלה לא עשה כן לכל גוי וכדאית בגדר רות למדנו מן הגוי בחייו טמא ובמותו טהור כי בחייו עוד טומאתו בו דהיא נפש הרוחני ונפש הבהמיות הוא הכל מצד הטומאה שהוא לעומת הקדושה בסוד בד"ד עשר דקליפה ורוח א' טמא לכולן ובסוד מיתתו יסתלק טומאתו וזה סוד הש"ס קברי עכו"ם אינן מטמאין באהל שנאמר אדם כי ימות באהל ואין עכו"ם קרויין אדם אבל ישראל נשמת הנשמה והרוח תשוב אל אלהים ונשאר הגוף בלי טהור פנוי מהרוח הקודש אשר זה סוד כי ימצא חלל · וכל מגמות אשר האבים להשלמת יצירתם שיבאו בלא גופים ונכנסים בגוף המת לזאת הוא טומאת המת וזה טעם כל הרוני ב"ר קלוי טהרתם בעיכול הבשר ואז חוזרים לקבורות אבותם וכדבעינין למימר לקמן אי"ה בביאור רחב · וזה הוא סוד רשעים בחייהם קרואים מתים כי כבר סר צילם כל המוקדם והטומאה והמיתה דא ודא אחת הוא הס"מ הוא המלאך המות עז"נ ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם חיים והוא בסוד עץ חיים והוא התורה והוא הת"ת אשר מימיני אש דת למו היינו הת"ת המחבר ימין ואש דת למו · והוא החיית בכח נשייתו ברא בוכרא לזאת דרשו התורה ניתנה בה' קולות הם כח עשר ספירות וכל ספירה הפעיל מאמר אחד מעשרת הדיברות · ודיבר לא תרצח וכל שלאחרין אשמירות נפש מישראל · והעסין להחיות נפש מישראל כאשר ביארתי בזה השער לש' · כלולים הם בת"ת והמקיים העסין והשומר הלאוין נותן כח בת"ת לנשותו להחסד והרחמים והחיים ומדבק עצמותו בעצמיות מדה זו הולך ואור עד נכון היום הוא ה"ת וכל דרגין נהרין ומתלהטין וכיבינו בביבוני עלאי וזהו חיים כולכם היום · וזהו בד"ד עין יעקב כלילות כל עשר שת"ת כוללם וזהו בד"ד כי בדד הוא עשר כי הוא המאיר בכל העשר בסוד ו' אמצעי שבא' · ועיין מה שכת' האר"י ז"ל בכוונת על איכה ישבה בד"ד · וזהו סוד שכתב רש"י בד"ד עין יעקב · לא כבד"ד שאמר ירמיה כי שם בעונינו ונבדר האויב בד"ד דקליפה לעומת הקדושה ונפלה עטרת ראשנו הארת בעין הבדולח הנ"ל ולזאת באין הארת הא' דהיינו ו' אמצעית מהא' הארת י' עלאי שב"א שה"י הוא הנ"ר כנ"ל סוד שמותין אזי הטומאה ביקש יהוא ונפסק הארית ה"ח ונתרבה בה ה' גבורות אשר מהם יניקתם בעונינו. וז"ם הגדול בכתבי האר"י ז"ל אי לך ארץ שמלכך נער בסוד ערו ערו עד היסוד בה בסוד ערלה המכס' העטרה ובסוד האר"י ז"ל כי חרפה היא לנ"ו המאור בבני יעקב לתת אחותינו לאיש אשר לו ערלה · ובזה ערו ערו עד היסוד בה כי באין גילוי י' סוד מילה אזי אין הזיווג ו"ה ע"י יסוד אלא בסוד נער ולכן נפלה עטרת ראשינו ה"ת נער וזה סוד אי לך ארץ שמלכך נער שסוא מ"ט"ט"ר"ו"ן עם ו' האותיות העולה נ"ע"ר והוא בהתגבר הש"ך דינים העולה נ"ע"ר אשר מקורן בל"ב אלהים דמעשה בראשי' כל אחד כלול מעשר הרי ש"ך והוא סוד ה' גבורות · וזה סוד הגדול מהאר"י ז"ל לכוון בה' תפילות של יוהכ בשאומר אדני שפתי תפתח להמתיק ה"נ ששם ש"ך דינים כי ה' פעמים דין הוא ש"ך וכא' שבה' אדני · א' פלא מקור הלובן חסד העליון הוא ממתקן ה' פעמים א' ממתיק הנ"ה' פעמים דין ובשאין הארת א' ה' פעמים א' · אזי התגברות הדין וזה סוד אר"י ז"ל נפלה

עטרת

עטרת ראשינו כנ״ל ה׳ · ולכן צריך לעורר חסד אל ולעשות ד׳ מיתות ומלקות במבואר בזה השער והם ה׳ להמתיק ה׳ דיני מנצפ״ך והכל בסוד ו׳ שהוא ת״ת ובסוד קר״ס הנ״ל שהוא סוד ג׳ יהו שבת״ת כנ״ל ובסוד נעוצם שהיא בינה ובסוד אהיה דאלפין העולה ג״כ קר״ס והוא האבא ה׳ כתר למלכות בסוד יהו לה׳ אחרונה וידוע שהיא נקרא ארץ כי היא המוציא כל הפעולות ואין לם הארה אם לא בהכרתת הקליפות ובהארת הנ״ר אזי הם נכרתין כנ״ל ואזי יש לה הארת יהו ממ״ה העולה על זהסוד הגדול מעונה אלהי קדם ומתחת זרועות עולם · ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וישכון ישראל בטח בד״ד עין יעקב · אל ארץ דגן ותירוש · אף שמיו יערפו ט״ל ולכן ידידי בזה כל הדינים שהם בלאוים בזה השער לעורר מדת הדין ברשעים ובעכו״ם בסוד ויאמר השמד ובהמצות עשין לעורר רחמים סוד ו׳ בדד עין יעקב אל ארץ כנ״ל ובסוד ת״ת הנקרא שמים הארת יהו וזהו אף שמיו יערפו ט״ל כנ״ל ואו׳ :

פרק ב׳ וכדי לעורר מקור הא׳ הוא כל המצות שבזה השער לה׳ שהוא מקור הרחמים

שהוא סוד שם מה׳ סוד ו׳ מקור הת״ת וזה הוא סוד המצות של עבד עברי ושל אמה העברי הכל בסוד נער כנ״ל ובסוד אי לך ארץ כנ״ל ובעבור כהם עבודת עבד או בפרך הרי גובר כח הש״ך דינים הנ״ל מספר נער כנ״ל וכשהם גוברים על הרחמים אזי גבר אויב אשר עיקר אחיזתם הוא בדינים ועל זה תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה ונבל כי תשבע לח״ם הוא מספר ג׳ הויות שבבינ׳ אשר הוד נהפוך לדוה ובזה כל היום דוה בעונותנו כל היום הוא כלל הו׳ שהוא סוד ת״ת הנקרא יום · גם בו נגע כי הוא הכולל כל הז״א וזה סוד ספירת האר״י ז״ל על זה היה דוה לבינו כי יסוד נקרא זה ומה הוא על יסוד הוא הוד וזהו על זה היה דוה בסוד הוד נהפך לדוה כנ״ל והכל הוא בהתגברות הדינים שהם ממקור לב׳ אלהים כנ״ל ולזה כתב האר״י ז״ל כוונה לכוון כשאומר בתיקון חצות זכור ה׳ מה היה לנו דהיינו בסוד השיב אחור ימינו שהוא שם מה׳ שהוא כולו רחמים הוא היה לנ״ו העולה מספר אלהים והוא מניה וביה כי שם מ״ה במלוי בזה נ״ס ה״א · הוא פ״ו והוא בסוד אוי לרשעים שמהפכים מדת הרחמים למדת הדין וזה כל הלאוין והעשין אשר ביארתי בזה השער על התעוררת רחמים על עבד עברי ואמה העברית ובזה מעורר רחמים על כל ישראל שהם עבדי ה׳ כי ברחמים מעורר סוד ו׳ שבת״ת עין יעקב כנ״ל ועינו כעין הבדולח כנ״ל וכבר כתבתי לך בזה שהוא הכולל יהו שהוא מקוה אמת כנ״ל ועי׳ גורם הארת אמת הבא בכח הבינה מסוד יסוד תבונה כנ״ל בסוד הארת הח׳ אהי״ה פעמים אהי״ה העולה ג״כ אמת וזה סוד היה לך לעוזריני כי במעשינו כאשר אנחנו מעוררים מקור הרחמים כנ״ל נתעורר חסד עליון כנ״ל וזהו שיכבשו רחמים את כעסי וזה סוד המצות יעוד לאמה הוא או בנו עיין בפרק ל׳ מזה השער לה׳ בבירור גנ שהארתי עיני חכמים בזה סוד לא ישרנה בא או בו׳ ועיין בהקדמה לזוהר סוד מי ברא אלה ברית התיכון המכריח מקנה השמים עד קנהו תמצא נחת וזה סוד המצוה והכפל בקרא הענק תעניק אין צריך לומר הכפל הוא דיברה תורה בלשון בני אדם כי ה״ע׳נ״י״ק הוא המורה על תיקון המצוה כי הוא גנוס מספר בע״ד :

שהוא מ׳ט׳ע׳ר׳ו׳ן עם הכולל והוא הנקרא בזהר משפטים עבד עברי ע״ש אברהם מעבר הנהר וידוע כי כשמאיר בו י׳ מיסוד נקרא מיטטרון העולה שכ״ד כמספר א׳ל׳י׳ע׳ז׳ר עם ששה אותיותיו שהוא עולה ג״כ שכ״ד והוא עבד אברהם · ולכן ע׳ב׳ד א׳ב׳ר׳ה׳ם עולה ג״כ שב״ר ולכן מצוה לעבוד בעבד כנעני בפרך כדי להכניע עבד כי ימלוך ונבל היא נבילה והוא נבל שלא ישבע לחם כנ״ל וזה סוד שחיטה שלא לגבר כח נבלה ולכן כתיב בתורה ו׳ש׳ח׳ט שעולה עם הכולל ג״כ שכ״ר והכל להכניע הטומאה ולגבר מקור הקדוש׳ וגם מצות כיסוי הדם כבר פרשתי בפרק המיוחד שבו׳ עמוק עמוק ע״ש ובסוד כי הדם הוא הנפש והוא רוקא בעפר שהנפש ועפר מקורן במלכות עיין בספר יצירה והוא סוד ה׳ אחרונה וע״פ הנ״ל היא מתוקה מרבש ונופות צופים כי צריך לכסות הדין ולכן בקדשים אין צריך כיסוי כי כבר נמתק הדין בשחיטה בפונה לפני ה׳ בהארות כל המרכבה עליונה ולכן פ׳פ׳ו׳נ׳ה עם הכולל עולה רל״ב במנין ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן ולכן כתב האר״י לכוון כנ״ל כשאומר נפונ״ה לפני ה׳ והוא מה שהארהי עיני חכמים הרבה בזה כי אין הדין מתבטל אלא במקורה והוא סוד נפונה הארת בינה ה׳ עלאיסוד נפין ועיין בזהר במדבר בסוד הייחוד האמתי שאמר ר׳ שמעון לבנו ר׳ אלעזר בעין סחרא דמרכבתא מזרקית נפונית הוא זיווג חו״ב ועיין בשער א׳ בסוד ה׳ ליראיו שם · ובינה אשר מינה דינין מתערין ומיניה וביה מתבסמין כי היא הארת נ״ר ובזה כובש רחמיו את כעסו וזה סוד כל הארבעה מיתות ב״ד אשר מקורן בד׳ אותיות אדני ובהוי״ה ב״ה והוא ע״ר בשם דין אזי אין דין כנ״ל הרבה והמעמיק בתורה אמת הוא ג״כ ע״ד נפונ״ה לפני ה׳ נפונה העולה רל״ב על השחיטה בנפין מעורר רל״ב דע״ב ס״ג מ״ה ב״ן להמתיק דינים דמתערין מבינה כי מקור הש״ך הם ל״ב אלהים דמעשה בראשית שבבריאה היה בסוד אלהים דבינה עיין בזהר בראשית בסוד השמים ה׳ ראשונה וזה היא ממש תיקון של המצות להמתיק הדין במקורו בארבעה מיתות ב״ד כי הוא מיתק הדין במקורה בבינה דמינה דינין מתערין ולכן כתב האר״י בכוונת הסליחות כשאומר א׳ד׳נ׳י שמעה · להאיר לא׳ דאדני הארת ע״ב אדני סלחה · להאיר ל״ד דאדני ס״ג הארת בינה מקור התשובה והסליחה ובזה נתעורר ד׳ דגלם דבינה כנ״ל מקור ה׳ הסדים כנ״ל · · נמצא בכח ע״ב נמתק א׳ דאדני מא׳ פלא שבכתר וע״ב דחכמה ג״כ והוא סוד ל׳ וכד׳ נתעורר ס״ג ל״ד ס׳ דבינה כנ״ל · אדני הקשיבה הוא בה׳ ה׳ מעורר בזה ו׳ דת״ת והארת שם מה׳ שהוא בז״א ועי״ו׳ שהוא המחבר האהל להיות אחד אח״כ הוגל ועשה שהוא מלכות מקור מעשה המצו׳ ושם ב״ן שבה · וזה הוא מכפר אם עבר על ארבעה מיתות ב״ד ולכן הר״ת · שמעה · סלחה הקשיבה · ועשה · הוא שריפה סקילה · הרג · וחנק נמצא תיקונם היא מע״ב ס״ג מ״ה ב״ן בסוד מעשה הדין ד׳ מיתות ב״ד בסוד נפונה העולה רל״ב כנ״ל מקור סליחה כנ״ל ובזה כתבתי למעלה בשער א׳ בסוד ה׳ ליראיו שזה סוד הלאו בזכירות עמלק כתיב לא תשכח הפוך מדת ה׳ בנו בסוד ··· ש׳מעה · סלחה · הקשיבה · ועשה · וזה מרומז באותיות השכיות מן · שמ׳עה · סלח׳ה · הקשיב׳ה · וע׳שה כי הם ע׳מ׳ל׳ק להורות שהוא אינו בכלל הנ״ל ·

וב"ה וכ"ש אשר אנכי בזה לפרש שיפה דקרא ועשה למען שמ"ך שהוא סוד בינה בהארת הא' ה' פעמים חס"ד העולה שמך כנ"ל · וכבר הארתי עיני חכמים הרבה ובפרט בתוכחת מוסר לשער ב' מקור כל התולדה בתרי"ג מצות הם מקור דחילא ורחימא מקור י"ה ורמ"ח מצות הם מקור חכמה · ושס"ה לא תעשה מקורן בבינה ולכן מינה דינין מתערין לעשות דין בעוברי עבירה בהתיקון או בתשובה כה הלוי. והנה ידוע דברי האר"י ז"ל ס"ג דבינה וי' אותיות המילוי הוא ע"ב ובזה מעורר לה הארת ע"ב עם הכולל · וזה הוראה על אלה הדברים שכתבתי בזה כי יש בה' בינה הא' כנ"ל ובכל אחד הוי"ה דס"ג ועם יוד אותיות מילוי ההוי"ה הרי חמשה פעמים ע"ב · הוא שס"ה ובמקורן הא' היא המקבל תשובה לעובר על שס"ה לא תעשה · ולכן נקראת בינה שנת החמשים והוא שס"ה יום · וזה הוא הראשי תיבות שמעה · סלחה · הקשיבה הוא שס"ה ובזה בכל הד' מיתות נתעכל הבשר חוזר הוא לתיקונו ומקור התשובה ולכן קוברין אותו בקבורת אבותיו כי כבר נמתק הדין ועתה נבין סוד מצות תליה למגדף ועובר ע"ז אשר פגמו בג"ר וידוע המבואר בזהר ובתיקונים סוד ארבעה מיתות הם סקילה כו' אכן וזה סוד שתי קומות לעורר מיתוק הדין · מהו' אשר קו העליון מורה על כתר ועצמיות הי' על חכמה · שריפה מקור אש הוא בבינה כאשר ביארתי סוד ד' יסודות אשר מקורן בהוי"ה בה' ולכן הדין שריפת הנשמה וגוף קיים כי תיקון שריפה הוא לנשמה שבינה שמקורה מבינה כנ"ל · הר"ג כ"ו תיקון ת"ת הכולל זה שהם הוי"ה בת"ת והוא להמתיק חרב לה' מלאה דם ולכן להמתיק דין פחד יצחק שהוא ספירה ב' דוקא הוא בחר"ב כי חר"ב הוא מספר י"ב ח"ק ב' והמעמיק בתורה זו למה דין הרג מן המובחר עיין מה שכתבתי במצות שחיטה בזה השער לה' פרק כ"ח בענין שחיטה מן המובחר ומהם יספיק לטעם גם כאן אמנם העיקר בזה כי כבר הארתי עיני חכמים בזה כי פגם הד' מיתות הוא בבינה אשר היא מקנן כסא בבריאה ולכן כתב האר"י ז"ל כי אתם מיתות הם דהיינו ד' מיתות זכרת הם להמתיק ה' ג' שבדעת ז"א ויען כי הוא בחטאו הפריד הארת הדעת שהוא כלילות ג"ר שפגמו בבריאה והפריד אמא עלאה מז"א ובזה בעונו גורם להוריד מלכות דעשיה עד שלש אחרונות דקליפה ויען כי פגמו בדעת מקום הנקרא נוהר לזאת להמתיק האלהים דבינה בסוד ה' הוא האלהים לעלות הוי"ה בתם דמ"ה לחזור הארת בינה בסוד ה' הוא האלהים צריך הרג כמבואר בחרב להתיז ראשו אשר גבר בעונו להרמות ראש דקליפה כשזה קם זה נופל · חנק הוא פגם בה' אחרונה סוד נפש וכבר כתבתי בפרק שהזכרתי בסמוך שמקום יניקות הנפש הוא מן המובחר וצריך להמתיקו בחנק ג"כ כמבואר וגם יען כי צריך הארת המוחין בסוד דעת כנ"ל אשר מנע אורם בחטאו שהם ע"ב ס"ג חסד אל וכדי להאיר לה המוחין הנ"ל ע"ב ס"ג א"ל עם כלילות ג' השמות הוא מספר חנ"ק עם הכולל ויען כי כל אלה פגמן בבינה כנ"ל אשר בעונו מאחוריה התחלת יניקות האלהים אחרים וכדי להפרידן לזאת מבואר במשנה עבר עבירות שיש בהם מיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין כי יסורין הם מחסד הש"י יתברך ממקור ג"ר בסוד יסור יסרני י"ה וזה היה סוד התליה למגדף ועובר ע"ז אשר הם מקור חיל"ל שמש ולא סגי בתשובה ויסורין שפגמו הוא בהתגברות ראש א"א דקליפה ובזה מנע והפריד הארת כתר לחכמה אשר שם מקור החיים אין תקנתו לא בתשובה ולא ביסורין לכפר אלא במיתה ולכן צריך תליה למעלה על העץ ופרי למתק דינו למעלה מקום הראש ולהאיר בחסד אל אזי באין דין הם בטילים ולזה המצוה לא תלין והוא לאו ועשה קבור תקברנו בסוד כיסוי הנ"ל להעלים הדין ובסוד לאו ועשה לגבור רחמים על דין כי כשהדין נשא' בעלי' הקליפה נאחזת וזה הוא הטעם ג"כ בעגלה ערופ' שעם הנחלו לא יזרע ולא יעבד בו כדי שלא לגלות דינו אלא הוא חלקם על מקומם אשר הוא בארץ לא זרוע כאשר ביארתי היטב בזה השער בלאו זה בפרק מיוחד ובשער א' פרק כ"א ובמצות כסוי דם בעפר בפרק כ"ט בזה השער לה' בענין אין מכסין בעפר מדבר והכל הוא על הכוונה להמתיק הדין הג' הנ"ל אשר הם מל"ך שהיא אשר עולין ס"ך כנ"ל והם ה' אותיות מנצפ"ך העולה פר' ועיין בסוד ה' לירא"ו לשער א' בסוד פר"ה אדומה · ובפרק המיוחד שם לפרה אדומה אשר זה סוד אפר פר"ה בשנשרפת ונעשית אפר א' ממתיק פר וגם מ' מן פרה והכל ביטל הדין במקורו בסוד אש שמתערין דינין מבינה כלילות ג"ר וכן בכל הד' מיתות הנ"ל והא דתלי בעיכול בשר אריע סוד האר"י ז"ל שכתב על פסוק בשר חסידיך לחיתו ארץ שפכו דמים כמים דקשה סוכא · שפיכות דמים היה קודם בשר הניתן לחיתו הארץ היה לכתוב בקרא לאיפוך אבל הענין אין אדם נקרא איש חסיד אלא בעיכול הבשר וזה סוד כל עיקר מצות התשובה וסיגופים בסוד הזהר ונתן את אבני ואת עפרו ועפר אחר יקח וכו' לזאת צריך כל אדם להפסיד הבשר וזה יתן לחלקם כדי שיפרדו מהסואנ' והקדושה שבו בסוד ונחש עפר לחמו וזה סוד בשר חסידך לחיתו ארץ ואח"כ אמר קרא שאלו החסידים נשפך דמם כמים והכן · ואם שאין הנשמה על מקומה יבא בשלום עד שיתעכלו הבשר בקבר וזה סוד בהרוג בד' מיתות כי קבור תקברנו ודוקא בעפר וכבר כתבתי בהפרק המיוחד למצוה זו בזה השער לה' כי מצוה זו הוא על כל שמתים וזהו סוד מת מצוה · ובסוד כי עפר אתה ואל עפר תשוב · ולכן הנהרגין מב"ד אף שקיבלו דינם על תיקון כנ"ל אמנם צריכין עיכול הבשר · וזה גורם הכרתת הקליפות ויצא הבשר להלך בסוד בשר פיגול שהוא בחיצונים ויאיר בסוד בשר שהוא מנחאת מלכות בת"ת בסוד ויסגור בשר תחתנה. והכן כי תורת אמת הוא באלה :

פרק ג'

ואם תעמיק יותר בענין אודיעך סוד גדול ובתכלית הקיצור · אלא כבר גליתי עיני חכמים בשער א' בסוד ה' לירא"ו וכן בין הפרקים שכל הנבראים והנאצלים והיצורים והנעשים הם של ד' יסודות וכל הד' יסודות מקורן בשם הוי"ה · והנה האדם אשר כולם אלהים ברא אותו הוא דכתיב אך בצלם יתהלך איש וכתיב בכל ימיני עלי ארץ ועל הרשעים כאמר סר צלם · וכתיב כולם בחכמה עשית · וכתיב ה' בחכמה יסד ארץ · וגם אשר יצר האדם בחכמה · וכדי לבוא אל הביאור באור נא טרם נעיין במהות האדם ומה ענינו ואיך תיקונים ופגמים יעשו על ידו ועד היכן התיקון · או ח"ו הפגם מגיע · כי ידוע המבואר בזהר ויגש ובענין חיים הרבה כי הנשמות אצילותם

מבינה

שבינה · והרוח מת"ת · והנפש ממלכות והנה ידוע
כמו שכל ספירה כלולה מעשר כן הנשמה הכלולה
מאור ניצוצי בינה יש בה ניצוצי מכל העשר דבינה וכן
להרוח מכל העשר שבת"ת · וכן הנפש מכל העשר
שבמלכות · וכמו שבספירות כל העקרי מנהיג כל
העשר שבו כן נר"ן ניצוצי העקרי מג' ספירות בת"מ
הם מתנוצצים בו· לעיקר וכמו שהספירות משתלשים
מאצילות לבריאה ומבריאה ליצירה ומיצירה לעשיה כן
לנר"ן · וכמו שבספירות הנמוך מלבים להגבוה שימנו
כן בנר"ן הרוח מלבים להנשמה והנפש להרוח · ועוד
ענין צריך להודיע כי כבר הודעתי שד' היסודות
מקורן בהוי"ה ב"ה והנה הם חסד מים · גבורה אש ·
ת"ת רוח · מלכות עפר נמצא הם ג"כ עיקרים בנר"ן
כי כמו שבגוף האדם ד' יסודות · כן בנר"ן בכל אחד
ד' יסודות והם מ"ד ספירות האלה ואלה הדברים מעט
שכמות ורב האיכות מאירין בתיקונים ג"כ בתכלית
שקיצור וז"ל מכרסייא איתנטלמהין · ומחיה איתין רוחין
ומאופן איתון נפשין · ואיתון בבריאה יצירה עשיה ·
וב זה אמרתי· לפרש כי רוח החיה באופני' מצד הקלבשו'
בכ"ל והנה כל מקור הנשמה מבינה וכל אלהים דמעשה
בראשית הוא אלהים דבינה כנ"ל מזהר הרבה והביאור
ביותר נכון היא בהקדמה בזהר בסוד מי ומה וכסוד
מי ברא א"ה כ"ו כנ"ל וזהו סוד קודם דברא א"ה לא יקרא
שמא דאלהים כי זה אלה הוא אלה מן אלהים · ים
הוא מי· וכסוד נו"ן שערי בינה וכסוד רוב העלם · זה
סוד מקור שם אלהי"ם ומכח זה היה בריאות הנשמה
אמנם מה שכתב בתורה ויברא אלהים את האדם
בצלמו · שהוא צולמא הוא רביעאה לנשמה · ותליתאה
לרוח · ושני לנפש והיא צלם אתי מחיבור כח הזרע
מאיש ואשה להוציא הגוף על מתכונותו יקדים ההוא
צלם שהוא כמו דפוס חותם מהנשמה רוח ונפש כדי
שילבים אותם והגוף יתגלם ע"ד הפרצוף הצלם ברמ"ח
אברו ושס"ה גידיו לרמז עולמות העליונים והצלם הזה
הוא לבוש רוחני שיוכל נר"ן כנ"ל לשכון תוך גוש הגשמי
ועי' נקרא צל"ם מלשון צל והצלם הזה מקיף הנר"ן כל
ימי חיו ועל זה נאמר אך בצלם יתהלך איש והוא ע"ד
שבראיתי בפרצופים העליונים אשר בין כל פרצוף
ופרצוף וכן בין עולם לעולם מאבי"ע יש מסכים
ופרוכת כדי שעולם הנמוך יוכל לקבל אור הגבוה
מ מכו כן על זה הדרך ניתן באדם זה הצלם ולכן כל
ימי חיו הצלם לא סר ועל זה יש ג"כ צלם אחר כי זה
לא יספיק לגוף האדם העב לסבול אורות נר"ן הנ"ה עם
הד' יסודות שבהם כנ"ל שהם מעצמיות הספירות
הנוראים לזאת על זה הצלם מלבים עוד צלם והוא
הנראה כי שלשים יום קודם המיתה סר צילם· כתיב
גם עד שיפוח היום ונסו הצללים · תרי משמע · אבל
השנים בעונם אשר ויומעו מרשעים אורם כתיב והם
צ"פ צריכין למסכים האלה · כר צילם כתיב והבן וכל
זה ת"אה בניגון כמוראה דק בזהר לך לך ובזהר אמור
דק"ד ע"ב · ועל בריאות הנשמות הוא הדעת שמעורר
שזיווג כי הוא מעלה מ"נ מזווג אף דזוינם הדור עיין
בסוד ה' ליראיו בשער האשון מעין חיים שהבאתי שם.
והיא המעל' נובלות חכמה ובינה ואמנם היקוןהנשמה
היא בכואה אל המלכות כי בבינה איננה אלא בכח וכמו
ניצוץ אור היונא שהם באותיות כן היא הנשמה. בסוד
הוידימיה רקיע ומכח הזיווג העליון משתלשל קבפש

ההוא במדרגותיו להיותה נגבלת במציאות שיזה מצד
התפשטותה בנקבה ויקעבה כדמיון מים ויתפשט ויצא
מברית קודם למלכות ובהיכל פנימי דמציאות המלכו'
יהיו נרקעים המים עד שיתהוה מהם מציאות הנשמה
וכן הרוח והנפש · ומשם הולכין לגן עדן העליון· עד
שעת הלידה אז יצאה היא והרוח והנפש מן הכח אל
הפועל אבל בכל זה אין לה לכום לחזור אל מקורה
הראשון וגם כ"ש לעלות מעלה מעלה ולזה תיקונה
בתורה ומצות ובעשו' תורה ומצות תלבש הוד והדר לכל
דרגא ודרגא בעליותה בגן עדן התחתון וג"ע העליון
עד לחזות בנועם ה' ולאלה הג' נר"ן הלבושין שיוכלו
לחזור לעלות אל אלה ג' דרגות הוא בג' אלה מעשה
דיבור מחשבה לכל אחד מהם · והנה בכל אלה יש ג"כ
ג' בדרך כללות הם תורה. תפלה. מעשה מצוה וזה היא
לבושי הוד והדר שאין להנשמה לעלות ולהראות ולחזות
בנועם ה' · אם שלא אלה לא יעשה לה · כי מעשי המצות
הם מעשה והם תיקון להחזירה לגן עדן התחתון שהוא
בסוד נפש ומן התורה שהוא בת"ת סוד קול משה תעלה
אל גן עדן העליון בסוד דיבור ובסוד תפלה שהוא
מחשבה בסוד איזה עבודה שהיא בלב תעלה לעולם
המחשבה כל זה תיקון הנשמה באשר בלהי נאתם
לעולם הזה לא היה לה מלבישי כבוד לעלות למעלם
מאצילותה אשר אפילו שם לא היתה רק בכח ולא בפועל
עז"נ כל הנשמה תהלל יה והבן בילאו"א :

פרק ד' והנה אחר שזכינו לכך נחקור. אם כן
מעלות הנשמ' אופן עליותה מה הוא וכדי
להבין הענין · הנה הוא כבר כתבתי שמקום אצילותה
הוא מבינה משורש אצילות זו"נ ולכן בקיים המצות
הכלולים בהספירות האלה או בתורה או בתפלה · או
במעשה לכן יש להנשמה ורוח והנפש עצמיות וחלק
להיות בהם ומהם ממש ובזה יוכלו כולם למקום
שהספירו' הקדושה עולה ומלבישין באור חוזר ולהוריד
השפע והטהרה והקדושה והברכה להשפיע לכל
העולמות והם נעשים עצמיות בהניצוץ והקו השוה :
ולהבין הענין אעפ"י שהנפש מקורה במלכות אמנם
יוכל להיות ממלכות שבמלכות דעשיה אמנם בעשיות
המעשה קונה מקומו במלכות שבחכמה דאצילות · וכן
תרין ברוח בכח התורה · וכן בנשמה בכח המחשבה ·
ג' ערכי הנערכין בערך מעשה דיבור מחשבה ·
ונתחיל מן המעשה · יש ג' מיני סוגי עבודה · יש מניח
תפילין יען כי חק הוא לישראל · והשני כשאני יהודי
הנכון לעשות מה שהוא מדת יהודי וישראל · והג' שהוא
מניח לקיים מצוה והם כל אחד ע"ד תיקון מעשה דיבור
מחשבה הנם שכולם מעשה ותיקון מעשה הוא במלכות
אמנם כבר ביארתי שכל ספירה כלולה מעשר ועשר
מעשר עד סו"ק הם שפים רבוי ומב"ש מהאורות הנ"ר
הנחשבים למאות ולרבבות אין מספר ולכולן המלכות
כוללן בסוד ומלכותו בכל משלה ויש מצות הקלויין
במלכות ומצד האחדות נוגע תיקונו עד הכתר אבל
זאת כינוי האבר אשר בו המצוה מיוחדת נתכונן בו
ונתאחד ממש בנשמתו להיות מעין ספירה זו מגום
ולעלות באור חוזר עד אין סוף למעלה מדרגתו ואברהם
במדת החסד יוכיח: וכן יצחק להיות פחד יצחק במדתו
וכן יעקב ומשה בתפאר' ולהבין הענין באר הטיב שאף
מקור הנשמה הוא מבינה אמנם ג' חלוקי דיעו' בענין
מהם אומרים ובנראה מהזהר ושכן נראה מעין חיים

פרק

פרק ג' בשער כללים בסוד שאמרו רז"ל שמשה רבינו
נולד לז' חדשים בסוד עיבור ז' חדשים לצורך א"א
עצמו אשר נה"י נשאר מגולה עם חצי ת"ת בסוד בכ"ס
ר"ת מן בריך כבוד יהוה ממקומו ולזה הוצרך המאציל
שיוכלל נ"ה"י וחצי ת"ת התחתון · בחסד נצח · בגבורה
הוד · בחצי ת"ת העליון יסוד וחצי ת"ת התחתון ומזה
היסוד שבתוך הת"ת יוצא הכל בסוד עולם חסד שזווגן
תדיר אשר מזה יצא זו"נ כנ"ל בסוד ב' נשיקין וב' הבלים
ודיבור וכבר כתבתי בסיד ה' ליראיו בשער א' שעל
זיווגן תדיר אין צריך לאו"א מיין נוקבין ודעת והמוחין
הנעשה להם אינם לעוררן על זיווגן תדור כי הוא
מיסוד דא"א כנ"ל והמ"כ הוא להוליד נשמות והנה כדי
שיהיה זה בלילות נה"י וחצי ת"נ התחתון בחו"ג וחצי
ת"ת העליון הוצרך עיבור ז' חדשים חצי ת"ת התחתון
בחצי ת"ת העליון חודש אחד ומשם היה בחינות משה
ובזה החצי העליון נכלל גם היסוד ושם הוא בחינות
יעקב וזה סוד ת"ת שהוא משה מלגו : ויעקב מלבר ·
וג' חדשים לנצח שיוכלל בכל הג' שהן ח"ג"ת · וכן ג'
חדשים להוד · הרי בזה מבואר דמשה בת"ת וכן יעקב
ואין זה סותר דברים הראשונים כי נשמה בבינה אמנם
יען כי זאת הכלילות בא מעיבור דאמא בסוד ע"ב
מימין · אהיה דיודין קס"א · ב"ן משמאל הרי ר"ג וג'
חלקי אלהים דבינה א"ל מימין · ה' באמצע · · יש
משמאל · זה סוד עיבור ע"ב ר"ו · ואל יקשה בעיני
סקורא בבדק עיבור הראשון לצורך הז"א של ט' חדשים
ג' ג' ג' איך היה עברו"ו · הא מהזהר בהקדמה ד' ב'
שהבאתי לעיל וגם ט"ו ע"ב בהזהר נראה מבואר בסוד
מי ברא אלה ועל דא אקרי א'ל'ה י'ם · וכתב ועד לא
ברא אלה לא סליק בשמא אלהים ע"ש · ואמנם בתורת
אמת לאמתו יבין שדברי הזהר מתפרשין הטיב על
תחלת עולם התיקון ובסוד האידרא רבא דקנ"ו · ז"ל כל
רישא דעמא דלא אתתקן איהו בקדמיתא לית עמא
אתתקין : והוא בינאת הדר מלך השמיני בסוד מילה
שניתנה בשמיני ממ"ה שם הוי"ה היא הולדת היסוד
דא"ק וביסוד ומלכות דא"ק נתקן עולם אצילות · וזהו
ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים שיתוף רחמים בדין
וזהו אלהים מאל"ה · אלהים · אלה מי · והבן שכבר
היה שם אלהים מסיבות התיקון כנ"ל : ועיין בהקדמה
לזהר כנ"ל וד"ג עמד ב' וד"ד עד קס ר' חיי' ולא לגרום
מה שנרשם שם והבן : ועיין בעץ חיים פרק א' בשער
הכללים בענין ואלה המלכים ופרק ב' בשער אצילות
ופרק א' משער אס"פ : ובזהר בראשית דף ו' ע"א ·
והנה הפרדס בענין הנשמה ומציאותה כתב ג' אופנים
בענין נשמת אברהם יצחק ויעקב ומשה · א' שנשמת
אברהם היה מחסד רבינה כי כל אחד כלול מעשר או
להיפוך שיצאה מבינה שבמדת חסד וכן יתרון ביצחק
וביעקב ומשה · ואני באימה וביראה כתבתי על פי
התורה שהבאתי בזה ב"ה וכ"ש אשר הוא אמת ותורתו
אמת ונורא מאד אשר לו דומיה תהלה · ואלה דברי
הפרדס עולין יפה באברהם ויצחק אבל לא במשה
ויעקב כאשר הבעתי דברי בזה באור נח מהזהר ועץ
חיים והבן · אמנם אופן השלשי שכתב הפרדס נכון
בעיני מאד וכן ראיתי הרבה בזהר ובעץ חיים וגם
הוא בעצמו מבאר הרבה מזה בשאר מקומות כי הנה
שהנשמה מבינה · והרוח מת"ת · והנפש ממלכות
וגם מד' יסודות כנ"ל אם הוא מרבק נפשו במגות

הנאחזין באיזה ספירות מהספירו' אזי קונה בנשמתו
ורוחו ונפשו עצמיות מאותו הספירה ובכל ה"ה
פרצופים הן באצילות הן בבי"ע ואת הספירה מתנו כן
בו אור מעצמותו כגון בצדקה ובמילה והרבה מצות
שבזה השער לה' · ובמו בפרק יא לאלות לעני שהוא
תיקון מלכות · וכן השבת המשכון שהוא תיקון זו"נ
בפרק כ' · וכן לקט פאה שכחה · פרט עוללות הכל
במלכות · וכן השבת אבידה הוא בזו"נ וכל דיני עבד
עברי ואמה עבריה הוא תיקון זו"נ כמבואר לעיל ובין
הפרקים · וזה כלל בקורה כל התיקון ז"א הוא תיקון
מלכות בסוד בריח ועטרה בראש צדיק · וכן כל שהוא
תיקון מלכות הוא תיקון ז"א בסוד הצדיק אבר המבואר
בהקדמה ובהרבה · ולכן כופר נפש שהוא במלכות כי
נפש במלכות · וכן לנום שמה כל רוצח נפש · וכן
הלאו שלא להרוג נפש ושלא להרוג האונס · ושלא
למשכון אלמנה כנ"ל פרק כ"ג בסוד את בריתי השמור
אמנם בהדיבור והמעשה קונה מקומו עד חכמה כנ"ל ·
והדיבור יש לו ג"כ בעצמותו ג' מדרגות והדרגא
הראשונה הוא בתיקונו ובערכו יותר מן המעשה
מהדרגה השלישית כי המעשה בעצם היא נפשי כי
מטעם זה כל השנישי מצוה אין טעונין גניזה כאשר
ביארתי בין הפרקים בשער ראשון דעת הגאונים
לחלק בין תפילין לשאר מצות והוא מצד האותיות שהם
קדושים אשר הם בעצמות אירות עליונות שיצאו מג"ר
כמו הזו"נ ולכן בשם קודם יקראו והבן · ולזאת כל אות
נאחז ומאיר מאור ספירה הקרובה אליו בענינה וכספר
יצירה יחס א"מ"ש לג' ראשונות · בג"ד כפר"ת יצירה לז'
ספירות הבנין · ושאר י"ב אותיות לי"ב גבולי אל בשון ·
וכאשר הארתי עיני חכמים בסוד ה' ליראיו בשערים
הקודמים עפי' אמיתו של תורה : אחר העיון הטיב
אתע"ה מהגרון ב'ו'מ'ף מהשפתים · גיכ"ק מהחיך · דטלנ"ת מהלשון ·
ז'ס'שרץ מהשינים · כומף מהשפתים · וכבר הבאתי
בסוד ה' ליראיו דעת הזהר המצייר האותיות בצורות
מנורה : וכן הוא בפרדס בטעמים · עיין בשער ג'
בסוד ה' ליראיו : וגם תראה מה שציירתי הרבה באלה
השערים מפוזר לכל שער האותיות השייכין להספירה
אשר זה השער כלול בו וכפי דעת הרדב"ז · והנה מעשה
המצוה מנענע כל אלו האותיות משם המצוה כגון
מ'ע'ק'ה אשר תיקונה בכל עולם מאבי"ע והנה כל
ענין מקור מצות מעקה הוא משני טעמים · אחד
מאשר כבר הארתי עיני חכמים הרבה בשערים
הקודמים אשר בין כל ספירה וספירה לבד ג"ר יש
מסכים בין כל אחד לשלמטה הימנו כדי שיוכל לקבל
אור ממה שלמעלה הימנו . וכן בין כל עולם לעולם
מ'א'ב'י'ע ובאם לא היו המסכים האלו לא היו יכולין
האור הגדול שלמעלה מהם ופן יגיעם שבירה כאשר
היה · והנה המוכן כל עולם הנמוך מחבירו צריך
בהכרח יותר למסך ממה שלמעלה · וגם עוד טעם
תיקון מעקה הוא כדי לחזק מסכים האלה שלא ירד
האור ויפול בחיצונים שלא ירד בקיהשוה וגם לזה הטעם
עולם הנמוך ביותר והיינו עשיה אשר שם עיקור תכנית
הקליפ' הכרחי יותר לזה התיקון וכן סתם שם מ'ע'ק'ה
הוא הוראה על עולם העשיה כי ב"ן בעשיה · והנה בן
יש בו ע"ב קמ"ד · ע"ב מהפשוט בזה · י' יה · יהו ·
יהוה · הרי עב · וגם קמ"ד בזה יוד · יוד הה · יוד הה וו
יוד ה"ה ו"ו ה"ה · הרי קמ"ד וע"ב · וזה הוא מספר

מעקה

מ'ע'ק'ה עם הכולל · עתה יראה נא ידידי אור תורה
כי רב הוא הנס כי מקורו בעשיה אמנם ראשו מגיע
עד אין סוף ב"ה כי מע'קה ככ"ל הוא ר"ו · וכבר
שפכתי שיחי בקידה והשתחו' לפני הצדיקים והחסידים
אשר אור תורה מאיר להם ובהם לעיין על כל אות ואות
כי תחלה נעוץ בסופו וסופו בתחלתו והנה כבר האירתי
עיני חכמים מזהר ועץ חיים בסוד נשמת משה לעיל כי
ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים קאי אזיווג היותר
עליון ובסוד האידרא קל"ו הנ"ל והוא בסוד עיבור ז"א
מאו"א ע"ב ר"ו הרי גם שמקו' מצות מעקה הוא בעשיה
תיקונו עולה עד מקום גבוה ביותר אשר אין עין שולט
והוא מדרגא לדרגא והוא בסוד קד"ס לעורר קדס של
סוד מעוב' שהי קד"ס הנ"ל והרי יחוד זו"נ וכבר כתבתי
כשים יחוד זו"נ סוד וה' אזי הארת המוחין · ושם ביארתי
כי קד"ס ג"כ בבינה אהי"ה דשפין כנ"ל וע"ב של ממעקה
מעורר או"א והכל בא אותיות מ'ע'ק'ה כי הם מהזיווג
היותר עליון חיך וגרון ע'ק'ה · מ' פ"ה הרי המשכיל
יבין וידין כן לכל מצוה ומצוה אף שהם רמ"ח ומיוחדין
לכל האברים הנעלמות אמנם הכל אחד יחיד אמתי
נעלם ונשגב ונורא מאד · וכזה ה' אחד ושמו אחד
בה' לא"וא :

פרק ה'

עתה נבאר באר היטב מצוה זו של
מעקה ובתוך הביאור נבין שאר לאוין
ועשין הכלולין בזה הדיבור מזה השער נה' כי ידועה
כי סוד מעקה הוא סוד להגין מןהחיצונים וכבר האירתי
עיני חכמים כי כהארת הג"ר ת'ר'ע'ן חויב שהוא
ש'ו'ר ח'מ'ו'ר והכרתן בלעומתן כת"ר ח'כ'מ'ה
ב'י'נ'ה הוא ג"כ מספר ש'ו'ר ח'מ'ו'ר וכן מספר
ת'ר'ע'ן וכנ"ל כי ידוע מאמר שהיה האור הולך ומתנוצץ
עד בלי די ואז חזר לעלות ונעשה מעקה וכותל בגג
העשיה אל היצירה כדי שלא תפול הארתם אל אחורי
העולם עשיה תוך הקליפות אשר שם מקום החיצונים
וזה הוא מעקה של עשיה וידוע כי מלכות ב"ן בעשיה
ושם צריך שמירה ביותר ועיין שער הקליפה בחלה
הפרקים · אשר שם הרע יותר על הטוב ומעורב ע"ש ·
וסוד המלכות ידוע שהיא בסוד לבנה ושם ח'ס'מ'ל
הממונה על העשיה עיין בהיכלות בראשית ופקודי
בזהר · וידוע פני יהושע פני הלבנה וז"ש של האר"י ז"ל
שכתב בפרשו על המשנה (עיירות המוקפו' חומה) והוא
חומה ח'ש'מ'ל כנ"ל כי הוא נעשה חומה לז"א שהוא
ביצירה כנ"ל בסוד נקבה תסובב גבר וזה סוד האר"י ז"ל
על מאמר הש"ס כל השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה ·
וזה סוד הגדול מוקף חומה מימות יהושע כי יהושע
הוא פני לבנה כנ"ל והוא מלכות · וכן מ'י'מ'ו'ת הוא
מספר מ'ל'כ'ו'ת זהו סוד הגדול של מעקה להבדיל
בין קודש לחול כמנא זה תיקון זו"נ אמנם בכל הבדל
והבדל כגון מיצירה לבריאה ומבריאה לאצילות יש
בכל מקום מעקה כדי שלא יפלו האורות מאצילות
לאחורי בריאה וכן מבריאה שלא יפלו האורות אחורי
יצירה אעפי' שהקליפה דבריאה אין קשה כל כך וגם
אינה מעורבת וגם ביצירה אעפי' דקשה אינה מעורבת
בקדושה ע"ש כנ"ל בעץ חיים. אמנם האורו' יותר זכים
והם בעונינו ג"כ נאחזו במלכות דאצילות אשר אוי לי
אם אומר ולקמן אבאר מעקה שתיקונו ג"כ בדיש' דז"א
אשר התורה בעונינו מונח בקרן זויות זה פונה לכרנו
כרני שלי לא נטרתי · כי המעמיק בתורה מבין שיש
לבכות יום ולילה על גלות השכינ' והכל עונינו גורמים
כי כמה תיקונים היה לנו בזמן המקדש להבריח
הקליפה כי כבר כתבתי הרבה שעיקר אחיזת' בדינים
והוא פ"ר דיני מנצפ"ך כי אלו ה' גבורות הם בראש
דמלכות ועי' שריפו' הפרה אשר כבר כתבתי סוד פר"ה
פ"ר · ה' גבורות וכאשר נשרפה הפרה ונעשה אפר
הא' היה ממתיק הדיני פר' ה' הנ"ל ועלו אלו הפר'
שהם מ'נ'צ'פ'ך ככ"ל למ"נ לבינה לעורר זיווג באו"א
ולאה ויעקב כי אלו ה"ג הם מ"נ דבינה וכזה גורמין
הולדות המוחין בהי' אבא מלובש בנהי' דאמא לז"א נגמ
בימין · הוד בשמאל יסוד באמצ' דז"א והוא הנקרא נקודת
ציון והוא סוד הקב"ה מניח תפילין בכל יום בסוד ב'
ש'יכין ה"ש של ד' ראשין · וש' של ג' ראשין בסוד ל"ס
דגלם כנ"ל וכדי להאיר עיני חכמים באור בהיר אביא
דברי עץ חיים אות באות וז"ל על עלמין דחריבין שהם
סוד ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום והוא היה יען
שלא יצאו כל אחד כלול מעשר רק בעשר נקודות וקננה
בחם מהכיל גודל אור הגנוז בהם מאין סוף יתעלה
לזאת בא בהם השבירה אמנם בעולם התקון יצאו
בתיקון חמשה פרצופין דהיינו · א' א"א ובמקום שהיה
בתחלה כת"ב וה כ"ח"כ שלו הם ג' רישין א' ר'ד'ל'א ·
ב' אין · ג' מוחא סתימאי והכלילות שו הג' נקרא עתיק
סתם · והז"ת דא"א נקרא עתיק יומין : ואלו הג' רישין הן
בגולגלתא דא"א ואלו הג' מתפשטין ממקום כת"ב
הראשון עד מקום שהיה מלכות בנקודת קודם השבירה
וזה הוא מקום ז"ת דא"א וענין התפשטותם הוא באלו ז'
תקונים שנתקנו והם א' גלגלתא · ב' · טלא דבדולחא ·
ג' · קרומא דאוירא · ד' · רעוא דרעוין · ה' · עמיר נקי
ו' · עינא פקיחא · ז' · חוטמא · באלו ז' נתפשטו
במקומן באורות אשר הם עמוקים ונעלמים ונסתרים
ואין השכל סובלם כי נוראים הם במאד מאד. ואלה הז'
נתפשטו אח"כ עד מקום שהיה נקודת מלכות בתחלה
ועתה היא מקום ז"ת דא"א · עתה ידידי תבין עוד טעם
על השבירה ולמה לא היה רצוןהבורא יתגדל ויתרומם
זכרו בתחלה לעשות האצילות כל אלה ה' פרצופים
כמו שנאצלו בתיקונן וכבר ביארתי בשער א' ב' טעמים
והוא שעי' תורה ומצות ותפלה יש יד וכל כח לעלות
המלכו' עד א"א מקום היות עיקר הנקודה שלה בתחלה
זה א"א הוא אחד מיוחד נעלם מאד מאד ואין להרהר
ולא לחשוב בו כי הוא ראש האצילות ראש וראשון וקרוב
קרוב יותר . נורא ונשגב בקדושה א"ס יותר ויותר זה
פרצוף א' מהה' פרצופין שנתקנו · הא' והג' הם או"א
שיצאו אחר התיקון יחד בשוה פנים בפנים בחדא אזלין
ובחדא שריין מה שלא היה קודם התיקון כי בתחלה
יצאו אחור באחור בסוד צ' י' הפוכה מ"כ ולזאת גם
בהם אירע השבירה והמובלת כנ"ל אמנם עתה כל אחד
יצא בת עשר ובחדא אזלין ובחדא שריין והם שני רעים
דלא מתפרשין וזיווגם תדיר · הפרצוף הד' יצא ז"א בת
עשר ספירו' ואם יצאו שם. עשר הם בנזכר וכן הה' הוא
מלכותא קדישא וסדר אצילותן דאו"א מזרועות דא"א
ושכן בחדא נפקו תמנא בחדא זוטא ובזהר ויקרא
בסוד אלו רעים ומהן הזוג ובמבואר בעץ חיים פרק
ב' משער הכללים וידוע המבואר בזהר כי באלו הה'
פרצופים נחלק במקירן הוי"ה ב"ה דהיינו קוץ העליון
די' הוא מורה על א"א הוא כתר עליון הנעלם והנסתר
וי' העצמיות חכמה · ה' ראשונה בינה · ו' זעיר · ה'

אחרונה מלכות היא הפרצוף הה׳ ואלו האורות כי הם בהירי ומאירי כמאו׳ מהארתן נתהוה עולם הבריאה ג״כ בה׳ פרצופין וכן מן האור הבריאה ליצירה וכן מיצירה לעשי׳ כאשר הארתי עיני חכמים בסוד ה׳ ליראיו בשער הראשון גם בין הפרקים וכבר הארתי עיני חכמים כי מקור הד׳ יסודות הם בהויה ב״ה וב״ש דהיינו מים בחכמה י׳. אש בבינה ה׳. רוח בז״א ו׳. עפר במלכות ה׳. וע״ד זה נשמה לנשמה בחכמה י׳. נשמה בבינה ה׳. רוח בז״א ו׳. נפש במלכות ה׳ וכאשר ביארתי הכל בביאור רחב בסוד ה׳ ליראיו לשער א׳ ע״ש. והנה ידוע כי ז״א כללו וק׳ המנכבדי להיות בקומה שלמה להגדיל בכח ב׳ בכ״ל הוא ע״י מוחין דגל״ס. ועיין בהקדמה לסוד ה׳ ליראיו בשער א׳ באות ג׳ מבנין אב והבן. וכדי לידע מהות דגל״ס אף שביארתי אביא בתכלית הקיצור המוחין דגלם לז״א המבואר בעץ חיים בשער הכללי׳: פרק ה׳ והוא כי ידוע כי לבד ז׳ תיקוני בגולגלתא דא״א בכ״ל יש לא״א י״ג תיקוני דיקנא והנה או״א יונקין משני מזלות שבהם דאבא יונק ממזל העליון שהוא נוצר חסד והוא תיקון ה״ח. אמא ממזל התחתון שהוא תיקון י״ג ונקה ומחמת בטיפה אורות ממזל ח׳ לי״ג יוצאין הח׳ ממזל הח׳. וה״ג ממזל הי״ג והמזל הח׳ נותן ה״ח האלו לאבא והמזל הי״ג נותן ה״ג האלו לאמא ומזה הם מזדווגים או״א ואז נותן אבא ה״ח לאמא ואז נכללין החו״ב במעי אמא והנה לבד אלו ה״ח וה״ג שבהם בזווג׳ בכ״ל שקבלו הנה אבא מוציא טפה ממוחא ונקרא חכמה ואמא מוציא הטיפה הנקרא בינה וכל אלו י״ב בחינות דהיינו חו״ב וה״ח וה״ג מתערבין במעי אמא וכזה מפרש האר״י ז״ל דברי הזהר שכתב בתר דינק לה אתעברת מנייהו: דהיינו בתר דינקי הח׳ והג׳ בכ״ל אתעברית בחו״ב הנ״ל ואלו החו״ב הם מוחין לזו״נ ואלו ה״ח וה״ג הם נקראין ב׳ עטרין דירית או״א לבנייהו היינו לזו״נ. והנה ע״ד כלל נקרא אילו הי״ב בחינות בשם ד׳ היינו חו״ב חו״ג ויען כי כל אחד כלול מעשר אלו הד׳ הם ם׳ דגלם זה הוא סוד הגדול ם׳ סתומה בבינה וזהו סוד ם׳ של ד׳ ראשין שבתפילין ואילו הם במעי אימא ואח״כ האימא כוללת ד׳ אלו בתוך נ״ה שלה דהיינו חכמה בנצח שלה. הטפה בחינת בינה בהוד שלה וה״ח וה״ג ביסוד שלה ומרכבת ונשפלת עבמה ונכנסת תוך ז״א עם המוחין האלה היינו נצח דאמא עם המוח חכמה בחכמה דז״א. וההוד דאמא בבינה דז״א עם המוח בינה שבה. והיסוד בה״ח וה״ג בדעת דז״א ואח״כ מן זה ם׳ נעשה ל׳ דגלם ד׳ נ״ה י׳ שנתלבשו תוך ג׳ חב״ד דז״א וזהו ס׳ של ג׳ ראשין שבתפילין ות״ת המניח וזהו סוד הגדול שקב״ה מניח תפילין (וזהו נ״כ צ׳ דצלם כשנכנסת בחג״ת דז״א כנ״ל בשער א׳ פרק י׳ בסוד ה׳ ליראיו) וכל זה נתעורר ע״י מעשינו בתורה שהוא סוד ו׳ שבת״ת. ובכל אלה המצות שבזה השער לה׳ שהוא שער הרחמים שבת״ת בזה תבין כל המצות האלה לעורר הרחמים ובזה מעורר אלה העיטרין ע״ד בעטרה שעיטרה לו אמו ובזה ה׳ אחד ושמו אחד ב״ה וב״ש אשר לו דומיה תהלה:

פרק ו׳

ואחר שזכינו לכך נבוא לתכלית המכוון של מצות שילוח הקן ולבאר דברי הזהר והתיקונים. אתה ידידי עתה אבוא להאיר עיניך בחכמה עמוקה לידע ולהודיע ה׳ אמת ותורתו אמת ואריכה מארץ מדה וכו׳. כבר הארתי עיני חכמים הרבה כי כל אלו שמות העשר ספירות הקדושים הם אחדותו אמתי והם התנהגות ומדות בו יתברך ויתעלה זכרו לנצח לא כשאר אחרים המצטרפים מחלקים רק אחד יחיד ומיוחד נעלם ונורא ונשגב מאד והרא יש שתחלתו נעוץ בסופו וסופו בתחלתו ואור אין סוף הנורא נוקב באמצעית האצילות ומאיר להם מבפנים ובאור מקיף וחוזר לראש ולכן המלוי של שכינה בזה פי״ן כ״ף יו״ד נו״ן ה״י. הוא עם הכולל עולה או״ר גם ר״ז אשר מקור אור בבר הארתי שהוא ע״ב ע״ב ס״ג העולה או״ר ושם מקור תורה בכ״ל וזה רז והוא מספר אי״ן סו״ף כי מלכותו בכל משלה. וידוע ה׳ אחרונה היא היוצאה מן ה׳ ראשונה בסוד ותלבנה שתי ההין יחד נעמ״ה שהוא כ״ע״ס ה׳ והוא כ״ע״ס עם הכולל אהי״ה דיודין בזה אל״ף הי יו״ד ה״י. שעולה קס״א זה סוד נעמ״ה ה׳ ראשונה וידוע מלכות היא י׳ עשירית בסוד מעשר וק׳ בסוד מעשר מן המעשר ובסוד תרומה אחד ממאה ובסוד אי״ק וזהו סוד התיקוני׳ רות וה׳ הוא תור״ה והכל בכ״ל. אתה ידידי בזה תבין סוד הזהר ותיקוני׳ שרות הוא בסוד מלכות ורות וה׳ תור״ה וכן יה בכל הג׳ מילוין והפשוט וכלל ד׳ מלכו״ת מספר כו״ת וידוע כל הארת מלכות הוא מבינ׳ ועיין בתקוני׳ תיקון חד ועשרין דכ״ו ע״א בסוד מלא שבוע זאת ואתנה לך גם את זאת שהוא הארה מה׳ ראשונה לה׳ אחרונ׳ וזה הוא להבות אש שני בתי לב וזה להבות תרתי תרי ההין ותו להבו׳ הם שני הבלי׳ משמע וזה סוד הגדול כי היכי להמעזין דלא ליסתר דברי הזהר יתרו דאמר אנכי כמום דתינין בת היתה לו לאברהם אבינו הוא שכינתא ודא בת וכו׳ עיין שם דפ״ה ע״ב. ובתיקונים תיקון ס״ט דקי״ד כראה שאנכי הוא או״א. א׳ אמא נ׳ יה׳וה דאבא אמנם המעיין שם שזה א׳ הוא המאיר למלבות וזה א׳ מן אדנ״י וא׳ מעורר א׳ אמון מופלא ומכוסה וי׳ מעורר י׳ עלאי שבא׳ ובסוד כי גבוה מעל גבה שמר וגבוהים עליהם זהו מקור אנכי הכולל כל התורה וכל העשר וכל סוית וכ״ב אותיות עיין בעינא פקיחא ותבין שכל אלו הדברים מאירין בזהר יתרו שהבאתי בזה ולזה מסיים שם בזהר יהוה אלהיך דכתיב בני בכרי ישראל וכתיב עץ חיים הוא למחזיקים בה (בה הוא בינה) הא כן. אשר הוצאתיך מארץ מצרים דכתיב יובל היא תהיה לכם. וכתיב אם הבנים שמחה וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור היא אימא ובנין. יתבא אימא יתבא בנין. מתעברא אימא כלהו מתעברין מרובתיהו וכתיב לא תקח האם על הבנים. ותינינן לא יעביד בר נש חובי להתא בנין דאתעבר אימא מעל בנין: עכ״ל והאור מאיר כי דא ודא אחת היא ותחלה נעוץ בסופו ואין אני צריך להאריך בזה כי כבר הארתי עיני חכמים הרבה בשערים הקודמים ובפרט בשער העשר קודש הקדשים בסוד ה׳ ליראיו לשער א׳ כי שם כלילות כל התורה למבינים תורת ה׳ לאמתו ויבין ענין מתעברא אמא. וענין וקדשתם שנת החמשים וענין וקראתם דרור משורש ודרור קן לה׳ הוא ע״פ חכמי האמת מהמדקדקים כל דבר שהוא בהיר בלא סיג וידו בכל מחמת רוב השלימות האמתו שהוא קיים כל העולמות נקרא דרור ולזאת אבן יקרה להבדיל מן הנורא מאד ונעלם ונשגב על רוב השלימו׳ בעניינו באיקמושל עליו להכחיש שלמותו והוא בן חורין כמו השלימות גורם. נקרא דר

ופוחרת

ושומרת ענין הוא שכל מי שהוא בחוצין האמתי דהיינו כמו חוצי ארץ שהם לבר משמשים בו ולא השפלים ולעצמו הוא חירות שמכיים כל הגוונים וסחרת שמסבב בעניני כל הבהירות וזה ענין הקודש סוחרה אמתו וגם הלבנה שהיא מלכות נקרא סהר משורש סחר מאותיות אחע"ה המתחלפין כנודע · ולזאת להבדיל בין קודש לחול אבן יקרה נקרא סחרת כי לא תשורנה עין רואו והוא מוקף ונפין ושמור בחיל וחומה סחור סחור לכן נקרא סחרה ומה מתוק שורש המדקדקים לומר על דבר הרוחני במאד להקרא בשם סחר כי הוא מנענע בכחו הגדול בלי הפסק סחור סחור וכן להמשיל להבדיל גווני אורי אבן טוב וזהו המרגליות שהיה תלוי בצוארו של אברהם אבינו והבן ולכוונה זאת ניתן שם דרור בבינה על אופני החרות שבה וזה ודרור ק"ן לה כי אהיה קנ"א בזה אלף ה"ה יוד ה"ה הוא ק"ן ע"ם הכולל ועתה ידידי תבין כי מנוחה זו הוא כלילות כל התורה באם תעיין כל אות ואות בזה הפרק כי זה אנכי הכולל כל התורה כנ"ל לא תקח אם על הבנים לעבור על התורה שלח תשלח האם כי בשמוחין היא מרכבת כנ"ל ובמנוחה זו הוא משלח האם לזווג כראוי כי בעת הרכבה אין אבא ואמא בקומה אחת וזה אינה תדירא כי יקרה כתיב והוא תבונה והוא בבריאה ואז צריך אבא להרכין עצמו והוא להוליד מוחין לזו"נ וכן לכל העולמות אבי"ע צפור הוא סוד מלאכים דיצירה והוא הק"ן כנ"ל רובצת ומרכבת על הבנים ועיין בשער א' בסוד ה' ליראיו פרק העשירי · ובמנוח זו הוא גורם לה זיווג ובסוד ביום ההוא יהיה ה' אחד וזה א"ת אימא תתאה · א"ת האם בסוד ותלבנה שתי ההי"ן יחד כנ"ל ובזה ה' אחד ושמו אחד ב"ה וכ"ש אשר לו דומיה תהלה:

פרק ז' ולפי דברות אלה נבין דברי אלהים חיים של רבינו בחיי שכתב מנוחה זו שילוח הקן הוא בבינה ומעקה הוא בחכמה ולכן נסמכו להדדי כי ביארתי היטב שתיקונה בבינה אמנם תיקונה עולה גם לחכמה כי ע"י זה אין צריך אבא להרכין עצמו כנ"ל וזה הוא תיקון מלכות בסוד שאמר דוד גם צפור מצאה בית צפור הוא סוד מט"ט דיצירה בית הוא מלכות וגם היא נקרא לפי המחקרי האמת בשם ד"ר משורש וקוץ ודרדר תצמיח לך כי היא תוצאות הדינים כנודע אמנם בהארת דרור עילאה קרנה מהרה תצמיח כאשר מבואר בזהר שמנוחה זו גורם הגאולה לכלול ה' תתאה בעלאה והכל צריך להיות מניה וביה בשורש אחד והוא בהארת אהיה קנ"א כנ"ל וזה ודרור ק"ן ל"ה וידוע כי י"ה במלכו' בסוד כי ד"ם הוא הנפש כאשר ביארתי מקור דם בשער א' לאורו באור נח ולזאת לארץ לא יכופר כי אם בדם שפכו והוא גורם להארץ הארת י"ה וזה הוא מחניף הארץ כי זה לעומת זה עשה האלהים · ולזה צריך מעקה ותבין מקורו שהוא בחכמה עלאה · כי כבר הארתי עיני חכמים שאין הכרחה לחיצונים כי אם בהארת י"ה ג"ר וזהו מקור נג נ' גו ג' כי ידועה כי כל הארת והתלבשות הם נ' גו ג' כאשר ביארתי בפרקים בשערים הקודמים וזה כי תבנה בית חדש והוא ממקור מנוחה הקודמת בסוד לדון בדבר החדש המבואר בהקדמה לסוד ה' ליראיו והבן שם וגם באנכי עמוק הוא ותור' אמת ב"ה וכ"ש אשר לו דומיה תהלה:

פרק ח' הנה עתה נבאר סוד מעקה בהארת בחכמה כנ"ל כי ידועה וכבר הארתי עיני חכמי' כי מעקה תיקונה לעשות שמירה לאורות הקדושים שלא יפלו בקליפה ובפרקים הקודמים כבר הודעתי מעקה שרשה בסוד נימות יהושע פני לבנה וחשמל הוא המעקה מ'י'ש'ו'ת יכיח שהוא במספר מלכו' כנ"ל והוא בעשה חומה לז"א שהוא ביצירה · וזה הוא מעק' מעשיה ליצירה ומעקה הוא במספר רל"ו · ומה מתוק דברי הרב הגאון יחיד בדורו מוהר"ר חיד"א נר"ו יאה"ר וחי שכתב בספריו הקדושים והנוראים והוא ע"ד הנ"ל תכחה מגילה לבעל תשובה וזה כי תבנה בית חדש ע"ד ונתץ את הבית ואת אבניו ועפר אחר יקח וזה כי תבנה בית חדש ועפ"י הזהר שאמר יעקב אע"ה הפקא לא בעינין דינא · וכי אשיב רחמי אשוה לקבלי לדינא וזהו ה' לנגדי תמיד עכ"ל וזה הוא המכוון כי תבנה בית חדש · שצריך לחזור בתשובה רע ורואה שהרחמים יהיו בעיניך כדין ולא תסמוך על מדת הרחמים כלל · וזהו ועשית מ'ע'ק'ה גימטרי' גבורה · ל"ג ג"ך גימט' שם הוי"ה ב"ה שהוא כ"ו וזהו שתחשיב שם הוי"ה מדת רחמים לגבי דידך הוא גבורה וכמ"ש יעקב אע"ה רחמי אשוה לקבלי לדינא ובזה תהיה נזהר מכל חטא ולא תשים עליך דמים שלא תבא לידי חטא ודו"ק עכ"ל הזהב ודפח"ח ושפתותיו ישק כי תורת אמת ויניב ונכון הוא כי אני מאשר יגעתי ומצאתי ת"ל נורא נאדר ונשגב נעלם מכל · כן הוא בזהר ובכל כתבי קודש ששם מעקה נבנה על שם רל"ו כמספרו וכן הוא מעקה ע"פ דברי האר"י ז"ל מן העולם עד העולם מעשיה ליצירה · ומיצירה לבריאה · ומבריאה לאצילות · והנה מעקה העשיה הוא משום ב"ן שהוא הוי"ה במלוי ההי"ן כזה יוד ה"ה ו"ו ה"ה · וגם יש בה ע"ב מן הוי"ה פשוטה כזה: י' י"ה יה"ו יהו"ה כנ"ל. וגם יש בה קמ"ד מריבוע כזה יוד יוד ה"ה · יוד ה"ה ו"ו · יוד ה"ה ו"ו ה"ה: והכל נקראים אחוריים דעשיה והנה · ע"ב וקמ"ד · הם רל"ו וזהו מעקה עם הכולל דעשיה ליצירה שלא יפלו האורות באחורי עשיה ששם הקליפ' בעונינו פשטה ידה בעיקר אבל עשיה נשאר מגולה מפני שהיא מדור הקליפה כנודע · זה שכתב האר"י ז"ל עיירות המוקפות חומה מקודשת ממנה היינו עיירות המוקפות חומה שהם אחוריים דעולם יצירה כנ"ל שהם דעולם היצירה שהוא חיצוניות הכלים דיצירה ושם מקנן הוי"ה אדני · הוי"ה אדני עם הח' אותיותיו עם הכולל עולה מאה הכולל כל העשר אשר כל אחד כלול מעשר היא מלכות בסוד ומלכותו בכל משלה ובסוד מאה ברכו' · ובסוד השירה בלא אשה שירה בלא חומה כנ"ל זהו סוד מעקה מעשיה ליצירה והנה ב"ן בעשיה · בסוד מלכות המקנן בעשיה ומ"ה ביצירה בסוד ת"ת בכלילות ז"א המקנן ביצירה · וס"ג בבריאה בסוד בינה המקנן בבריאה וע"ב באצילות בסוד חכמה כולם בחכמה עשית ועתה אתה ידידי בין תבין את אשר לפניך הקדמתי כדי שלא יקשה לא ידוע כי השבתת הקליפה אינו אלא בהארת הנ"ר ואיך יעשה מעקה מעשיה ליצירה אמנם ידידי ע"פ הנ"ל אתי שפיר כי מלכותו בכל משלה ובסוד ובכור ה' מלא את המשכן הנזכר בהקדמה ברים ספרי הקדוש הזה כי המשכן היא בסוד מלכות כנ"ל ולכן המלוי של משכן ראה כזה מ"ם שי"ן כ"ף נו"ן עולה הד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן עם הד' אותיות ה'ו'י'ה ב"ה שהוא רל"ו לזאת יש בה האורות הנ"ר · וגם נודע בשערים של האר"י ז"ל בהיכל א"ב י"ע שער ז' בכל הו' פרקים דוק היטב ותשכח כי

עולם

עולם ועולם מאבי"ע יש בו ה' פרצופים ובכולם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן אמנם החילוקים שבין עולם לעולם מבואר בסוד הזהר חכמה מקנן באצילות בסוד י' · רצונו בזה כי החכמה מלביש לא"א והאור אין סוף המלובש בעתיק ועתיק המלובש בא"א ובכל אצילות אין מקבל אלא ע"י חכמה והוא נעשה מסך להאורות העליונות הנוראים המלובשים בו ועל זה נאמר כולם בחכמה עשית · רצונו כי הנה כי מחכמה אורו בא לבינה ומבינה לזו"נ אמנם בינה אינה מסך בין חכמה לזו"נ אלא מעבר בעלמא וזו"נ מקבל גוף אורם מחכמ' ולכן י' דהויה ב"ה ע"ד הכלל הוא באצילות ומן המלכות דבריאה נעשה מ'ע'ק'ה מע"ב וקמ"ד מריבוע הפשוט כזה י' יה · יהו · יהוה ומ'ק'מ'ד שבא מרובע ב"ן שבה כזה יוד · יוד ה"ה · יוד ה"ה ו"ו · יוד ה"ה ו"ו ה"ה · ע"כ קמ"ד הוא מספר מ'ע'ק'ה עם הכולל והוא שלא יפלו האורות דאצילות בין הקליפה באחורי הבריאה זהצ'לים. כרות יכרתון ובזה יהיה יהוה אחד ושמו אחד ב"ה וב"ש אשר לו דומיה תהלה :

פרק ט'

עתה נבאר החילוק שבין אצילו' לבריאה ונבין באור גם תיקון מצות שילוח הקן

ודברי רבינו בחיי הנ"ל שכתב שמצוה זו שילוח הקן הוא בבינה · ומעקה הוא בחכמה ובמבואר בפרק ז' והארתם למלכות כנזכר שם והנה במעקה הרי האור נראה בעליל כי שמו מעקה יוכיח שהוא הארת ע"ב שמקורו בחכמה הוא מאיר לק'מ'ד שבמלכות כנ"ל ובזה ע"כ קמ"ד נעשה מלכות מ'ע'ק'ה ובלא הארת ע"ב דחכמה אינה יכולה להפקיע עצמה בסוד עונינו הנורמים תחת שלש רגזה ארץ כנודע · מכ"ש להעשות מעקה להעולמות העליונות את בהארת ע"ב בא חכמה אזי הרשעה כעשן תכלה · ואור לה כגיון · מלחם אבים תאכל ובזה נעשה מעקה וז"ש רבינו בחיי הנ"ל מעקה בחכמה · עוד נוכל לפרש דברי קדשו ע"ד אשר ביארתי בפרק שקודם דברי עץ חיים בשערים הנ"ל כי כל האצילות הוא מהארת חכמה וזה סודו מעקה בחכמה היינו שהמעקה מבריאה הוא תיקון אורות שבאצילות אשר באצילות עצמיות החכמה אמנם דברי אלה לא יספיקו אלא למעקה זו ולא לאלה השנים דיצירה לבריאה ודעשיה ליצירה לכן הטעם הראשון נראה עיקר ועיין לעיל בסוד ה' ליראיו לשער ג' ותבין הענין באור גם · וכדי להבין ענין אצילות · בריאה : יצירה עשיה · כבר הארתי בשער א' ובשער ב' בסוד ה' ליראיו · כי באין סוף ב"ה אין ענס אורו אלא באצילות ובאור פנימי ואור חוזר לכתר · ואור מקיף לכל האצילות ומתחת לנוקבא דז"א נפסק אורו כי הוא רב ואין עצמות מאיר בבריאה אלא הנוקבא דז"א בסוד מיעוט הירח בעצמיות גופה שהוא אור הפנימי והאמצעי והחיצוניות אשר כל אחד הוא מעשר הרי ל' והם ה"ל שמות הקדושים שיש בנוקבא דז"א עיין לעיל בשער ג' בסוד ה' ליראיו וידוע כי במלכות הוא הויה בלתי ניקוד 'ה'ו'י'ה פשוטה זו והוי ה'כ'ר'ן שלה דהיינו הויה אחד בכל אלו הג' דהיינו החיות תוך אלו ג' בחינות הכלי שלה : ותוך פנימי יותר הקוץ של הי' והוא יחידה שלה · פנימיות הכלי הוא הלבוש לה' ראשונה מהויה פשוטה זו שבה והוא משכן לנשמה שלה · ו' מהויה זו הוא הוא מלובש באמציעית הכלי שלה והוא משכן לרוח שלה · ה' אחרונה מהויה זו הוא נפש שלה והחיצוניות בכלי שלה

מלכים אותה והא דהם בשם עשר יקראו הוא ע"פ הזהר בראשית · ופרשת תבוה כי כל אות מהויה מתחלק לי' כי כל אות מהוי"ה ב"ה יש לו י' שמכין והם מתלבשין בי' ספירות הרי בה ל' כנ"ל והנה אלו האורות מתלבשות של נוקבא דז"א דבריאה וכן מז"א הכלים כנ"ל וכן מאו"א וכן מא"א וכל זה מהפנימיות הכלי אשר בכל אחד עשר כנ"ל נתפשטו בכל הים מנוקב' דז"א שבאצילו' לנוקב' דז"א שבבריאה · ומז"א לז"א דבריאה · ומאו"א לאו"א דבריאה ומא"א לא"א אבל לא עצמותם אלא נאורן דרך המסך שבין אצילות לבריאה כנ"ל · והם הי' ספירות שבבריאה כל בחינות הל' והויות ונר"ן . כנ"ל בהכלים דספירות דאצילות אמנם בגלות הנשמה שיש לכל העשר בה' פרצופין הוא מפנימיות הכלים שלהם . וכן ע"ז הדרך מעצמיות שהוא אמצעיות הכלים של כל הה' פרצופין נעשה אצילות הרוח שביצירה ומאירין ג"כ מא"א לא"א ומאו"א לאו"א ומזו"נ לזו"נ והכל מאמציעות שבכלים סוד ו' רוח · ומחיצוניות הכלים דה' פרצופים דאצילות מאירין · נפש ה' אחרונה דעשיה בכל העשר אמנם כל כליהם של כל העשר ספירות באבי"ע יש להם בחינות הל' הנ"ל בסוד נר"ן לעצמותן וענין עצמותן שהוא בכל העשר דבריאה נעשו מנצוצי אורות העליונות מעשר ספירות דאצילות והם נקרא בסוד חותם · וכמו כן מהניצוצי אורות שינא מהעשר דבריאה נעשו העשר דיצירה וכן מיצירה לעשיה · וכל אחד מהעולמות יש לו כל אלו ה' פרצופין של עשר ספירות וכל עולם הוא חותם לדלעיל מיניה · והנה ידידי עתה תבין כי שכל אחדותו האמתי וכל העולמות 'ב'י'ע הם מנצוצי אור עצמותו יתברך מ"ש דאצילו' ודע ידידי כי כשהדברים תבין באצילות הויה והנר"ן זה הנחלק לסדר אב"יע י' יחידה חיה מקורם בא"א וחכמה שהם באצילות ה' נשמה מקורם בבינה בבריאה · ו' רוח ת"ת ביצירה . ה' אחרונה בה נפש מקורן במלכות בעשיה וכל שו השמות של הכלים בכל העולמות ושם פנימיות ואמציעות וחיצוניות הכלים הכל שם אורות הויות בה' כי אל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו נעלם ונסתר הוא מכל רעיון ועיין לעיל בשער ג' בדיבור לא תשא בסוד ה' אל יראיו ותבין משם ותתמכוא' בכאן ענין האידרא ורעיא מהימנא פרשת בא דמ"ג בסוד אמא מקננת בבינה וענין כורסיא בבריאה בד' רגלין שהם ב"ח ב"ר דבריאה ובזה תבין ג"כ כי גם בבי"ע יש ג"כ בחינות יו"ד והוא י' ספירות וגם ג' סוד ד' היכלין 'ב'ח'ב שנ"ל כי ידוע דעת אין נמנה לספירה כי הוא נעלם מאד בין חו"ב ואמא ב'ב'ח'ב מקננא בכורסייא והם נשמה דבריאה והוא בג"ר דבריאה והת"ת בו"ק דז"א ביצירה והמלכות בסוד מיעוט הירח נחלקה בעשר שלה בג' עולמות 'ב'י'ע דהיינו 'כ'ח'ב'ר שלה נתגלה אורה בבריאה · היכל קדשי קדשים דבריאה והיא יורד שסיתה אחורי הכהו' דז"א ומחמת הקיטרוג ירדה כזה ונתלבשה בכ'ח'ב'ד דבריאה שהם ד' רגלין דכסא לבינה המקנן בבריאה והו"ק דבריאה הם שש מעלות לכסא ו"ק שלה ביצירה · מלכות שלה בעשיה אמנם על כל שו שעולמו' נאמר כולם בחכמה עשית הנה כי הבאתי לעיל שהוא מאצילות לבד הוא יען כי כל הארת האצילות הוא מחכמה אמנם ידוע דברי הזהר בראשית ותיקוני' וכן הוא בעץ חיים הרבה כי זה כולם בחכמה עשית לא קאי אחכמה דאצילות אלא אחכמה שתימאה הקדומה

לאצילות

לאצילות והוא מג' ראשון דא"א כנודע אשר בחכמה זו נתלבש אין סוף להאיר בכל אצילות נמצא כל האצילות מאין סוף ב"ה באמצעות חכמה קדומה זו ובהתלבשו' בא"א וא"א בחכמה דאצילו'. נמצא כולם קבלו מחכמה ובינה היה למעבר בעלמא וכן אף להמלכות דאציל' לא היה הז"א רק למעבר בעלמא אלא גם היא קיבלה כל אלו האורות מחכמה עצמה. אמנם כאשר רצה אין סוף יתברך להאיר מאורו גם בבריאה לא די לאורו כי רב הוא במאד מאד התלבשות האלה כי הבריאה קצרה ידה לקבל האורות האלה נתלבש אין סוף עוד יותר בבינה דאצילות ומזה ההלבשות נעשה מסך מבדיל בין אצילות לבריאה וירדו אלו האורות בבינה המקנן בבריאה ונתלבשו גם בבינה זו וכבר הארתי עיני חכמים שמה שנאמר אמא מקנן בבריאה הוא נאמר על תבונה והנה כבר הארתי עיני חכמים כי תנה"י דאמא הם מוחין דז"א דאצילות ותנה"י דז"א הם מוחין למלכות דאצילות כן תנה"י דמלכות דאצילות הם מוחין לבריאה והם מתלבשים אור של תנה"י ונגנזין בח"ב ב"ד דבריאה והם ד' היכלות שבהיכל ק"ק. ו"ק דבריאה הם בו' היכלין דבריאה כמבואר בזהר בראשית. דהיינו היכל הראשון הסמוך להיכל קדשי הקדשים. הוא היכל הרצון ובו ת"ת דבריאה. הב' היכל אהבה ובו חסד דבריאה. הג' היכל הזכות ובו חסד דבריאה. הד'. היכל נוגה נצח. הה' היכל עצם השמים הוד. הו' היכל לבנת הספיר כולל יסוד. והנה למלכות יש ג"כ היכלין כנ"ל ואין להאריך בכאן כי כבר נתבארו היטב בשער ד' בהארת שבת. והנה כבר הארתי עיני חכמים כי להארת המוחין צריך זיווג שני לאו"א והנה יען כי תבונה בבריאה כנ"ל ולכן צריך אבא להרכין עצמו אבל זיווג אבא ואמא התדירה אין צריך לזה אלא להולדת המוחין ולכן כתב הזהר אמא מקננא בבריאה משום קן ויען כי שם המכל המלכים ות"ת מתלבש במט"ט הנקרא צפור זה סוד הגדול כי יקרא קן צפור וזה לא תקח האם על הבנים אלא שלח תשלח את האם לזיווג ובזה גורם הארת המוחין בכל העולמות וזהו לא תקח האם על הבנים כי בהארת המוחין הם גדולים בקומה שלימה והיא אם הבנים שמחה על בניה לרבה ורובצת על הבינים ועל האפרוחים עיין זהר ותיקונים שהם הוק' וכל הארתה כה"א היא מקבלה מאבא וזה שכתב רבינו בחיי שמצוה זו הוא בבינה יש מעלה מצות מעקה שהוא הארת חכמה כנ"ל הרי הארת אבא ואמא לזווג שהם הבנים ובזה יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד ב"ה וב"ש אשר לו דומיה תהלה:

פרק עשירי

יהיה קודש לה' וע"פ המבואר בפרק הקודם נבין אור התורה כי רב הוא כהקדם מצות שילוח הקן למצות מעקה ובאורו נראה אור בנין כלל תיקונינו מכל תורה שהוא בת"ה כלילות זה השער לה' כי אלו השני מצות הכלילו' לתיקון כל תורה ומצות כי כתחלת התורה הראה לנו התורה הקדושה הארת או"א שם י"ה לזווג שהם יה' ולכן בראשית בר"א אלהי"ם א"ת ה"א. סופי תיבות א"ס דאיגון י"ה. עיין תיקונים, דים תיקון ס"ה. וכן בדיבור א'נ'כ'י א'. איהי אימא עלאה. י' הוא יהו"ה דיורין שם ע"כ דתבונה כנ"ל והרי הוא ג"כ הארת י"ה וכן הוא במלכות והוא הארת מוחין למלכות וא' הוא קודם לי' חכמה והיא זה שהארתי הרבה בשער א' בסוד ה' ליראיו. כי הקישוטין ועטרין שלה לקבל מאביה הוא ע"י בינה בסוד שמעי בת וראי' שמעי הוא בינה כנ"ל בסוד ה' ליראיו לשער ג' בסוד אזן מ"ם ג' דבינה וראיה באבא בסוד עין מי' עיין שם. בת הוא מלכות ואח"כ ושכחי עמיך ובית אביך ותורה לזיווג כי מפני שפחה כי היתה גבירתה בעונינו אין זיווג אלא בהארת המוחין אשר לא יגורך רע כתיב ועתה תבין ידידי ג"כ הקדים מצות שילוח הקן שהוא הארת אמא ואח"כ מצות מעקה סוד עיטרין מאבא ועיין תיקון ס"ט דקי"ד ע"ב ובזה הקליפה נכרתת וזה תיקון מעקה להשבית אויב ומתנקם ועתה ידידי בין תבין איך אלו ב' מצות הם תיקון כל התורה והתורה היא גורם השבת הקליפה בסוד מעקה כי היא גורם הארת המוחין ועיין ידידי היטב כי עמוק מאד הוא מן האור ותעיין היטב בכל אות ואות בפרק הקודם לזה הנה כבר הארתי עיניך כי בכל פרצוף בכל ספירה יש בכלי שלה סוד ל' בסוד פנימיות ואמצעית וחיצוניות ובכל אחד יש עשר ספירות הרי ל' וכל זה הארתי ג"כ כשאור אין סוף רוצה להאיר מאורו מתלבש ג"כ באלו הל' כן בכל עולם ועולם מאבי"ע והנה בז"א אין רק ט' כי מלכות הוא פרצוף בפני עצמה בת עשר כי נוה שמבואר בזהר יסוד הוא כלילות הנוקבא בו אין זה על מלכות וזה שאמר ברית ועטרה בראש צדיק מפרש האר"י ז"ל דזו נוקבא בעטרה הוא כלילות בה כ"ח"ב ח"ג"ת נה"י. אמנם מלכות הוא פרצוף בת עשר בפני עצמה כמו אלו הד' א"א ואו"א וז"א. נמצא לפי זה אין בהכלים רק ג' פעמים ט' הרי כ"ז וזה סוד הארת כ"ז אורות האותיות התורה בזה הליגווד הורה מנענע מקורה שהוא ת"ת הכולל ז"א בכל העולמות ובזה גורם לא תקח האם על הבנים שהוא הארת המוחין ובזה ה' מאיר בת"ת שבו התוך' הרי יה"ו ובזה עושה מעקה שהוא ע"ב קד"ס דמלכות הרי הארת יהו לה' וזה סוד ועשית מעקה לגג ך' שהיא שם מלא יה"וה עתה ידידי אבקש בכל מקום בקדושה ובטהרה לעיין על כל אות ואות בספרי אשר כתבתי לכבודו אל נורא מאד כי כבר כתבתי באזהרו' בפעולות ובבקשה שכל זר מעשהו וכל טמא לא יגע בקודש כי כל דברי ה' נורא מאד הכל כאור גם מזהר ותיקונים וכל הכתבי האר"י ז"ל כאשר מבינים המדע יעידין במעט כל העץ חיים ופרי עץ חיים וכוונ' ימצא בזה והכל בתכלית הקיצור הוא אשר כתבתי זה במה בכל ההאריכות יבינו וידעו הקיצור וכן אין אות אחת מיותר כמו בהנגלות לנו ולבינו כן בהנסתרו' לה' ב"ה וב"ש החונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה. עתה ידידי נבאר כל המעקות לכל עולם מהעולם. שלמטה הימנו ובזה נברך על המוגמר הנה כבר הארתי עיניך בזה כי הכרתת הקליפה הוא שם יה וכבר עיניך תחזנה משרים בזה השער ובשער א' כי המקור דם הוא הבא ממילוי יה ע"ם. וכבר הארתי עיני חכמים כי עיקר הכרתת הקליפה צריך להיות דוקא מניה וביה. וכבר הארתי כי עיקר הקליפה הוא נחש ואחיזתה מאחורי הבינה במקום הדעת משם אצילותם ונאחזין מאחורי הקדושה וראה ידידי בעין השכל דבר עמוק איך הם נאחזין בדם והכרתתן בדם. ועוד צריך להזכירך מה שביארתי הרבה כי יען במקור נ"ר לא יגורך רע לזאת עיקר אחיזתן ב'כ'ה'י'ס ו'ף כי ויגע בכף ירך יעקב לא היה רק בסמאל והוא סוד הוד נהפך לדוה המכה כל היום דוה

בקי' והם קרי פלגא גופא וזה סוד הגדול שאנו אוסרין
גם גיד הנשה בירך הימנית עיין לקמן אי"ה בשער ז'
בסוד ה' ליראיו טעם על גיד הנשה · וידע ידידי אור
תורה כי רב הוא כי אשר מאור ד"ס היונא מי"ה לד"ס
בנ"ל דאהי"ה כאשר יתבאר בזה אזי מאורם בא ליסוד
שבו שם ש"די. ש"די ד"ס הוא הכרתת הקליפת כ"ח ש
במספרו לעומת הקדושה כי ש"די ד"ס הוא מספר
כ"ח ש ובזה נבין בלילת המצוה מזה השער לא תרבה
דהתורה הקפידה אשופך דם ולארץ לא יכופר כי אם
בדם שפכו שהוא מאיר זה מקור ד"ס מהארת י"ה כנ"ל
והוא שנאמר בעגלה ערופה אשר לא יעובד בה ולא
יזרע אשר כתבתי בפרק נ"א מזה השער בטעם הפסוק
לתת להם חלקם · כמו שיעור שבתפילין ע"ש והנה
הארכתי שם שהתורה נתנה מצוה זו דוקא בארץ ישראל
ותלאה בארץ והתורה מקפדת בשפיכות דמים על
הארץ כאשר הבאתי שם הרבה ראיות והעיק' ולארץ לא
יכופר כי אם בדם שפכו וכדי שיבין איש החפץ בהוד
תורתינו הדבר לעומקו · ועיין בסוד ה' אל יראיו לשער
הראשון אשר כתבתי סוד אדם וסוד דם והוא ע"ד
שכתוב ויהי האדם לנפש חיה וידוע כי קדם הוא הנפש
וידוע המבואר שם כי נפש במלכות וידו' כי יש בעונינו
אחיזה לחיצונים בדינים שהם ה' גבורות ה' פעמים
אלהי"ם עולה כ"פ"ש ולכן צריך האדם יותר להתחזק עצמו
מתענוגי אכילה ושתיה יותר מבדי חיותו כי הם
מתרבים דם הוא הנפ"ש והקליפה נאחזת במותרות
כי עיקר הקליפו' הוא נח"ש ובשעה שעולה רצון הבורא
לעשות דין על פיהם כי לכך הם לעשות דין ברשעים
הם מתגברים ברעתם ועולה בכחם למקור נחש העליון
ויונקים מאחורי הקדושה המרגלים ביום מרתא ·
ובניפורין בלילה מלאה · עיין בעץ חיים שער הקליפות
וקליפת נוגה · ועיקר יניקתם הוא מיסוד דז"א אשר בו
מתקן שם ש"די שבקטנו אשר אינו מוסך השפע בקטנות
אלא מאחורי . הרעת אשר שם מתקן אחוריים דאה"יה
בזה א' א"ה א"הי א"ה"י"ה העולה ד"ם וזהו חרב לה'
מלאה ד"ם וזה הדם היוצא מאילה העליונה כשבורעת
לילד. וזה בעונינו הרבה' התגברו' כח הנחש כי שרי' ד"ם
עולה נח"ש כנ"ל אמנם כאשר הקב"ה רוצה להיו' האדם
בחיותו ואל ימשול בו הרשעים הטיל בו הא' שהוא הארת
י' עליונה מא' בלילות ב' האשות כאשר ביארתי שם
סוד פתח האשו וזקנו לא יגלחו ועניין נזיר ע"ש כי
הירת אמת ועמוק עמוק הוא בסוד א' אנכי ובהארת
הנ"ר אינם שולטים · ונגרשים למקום חרב שלהם
ועי' צירוף א' לדם הרי אד"ם אדם הוא שם מ"ה וזה א'
בראש אהי"ה דבינה והוא דמ"ה כמבואר בכונת ברכת
העומר לכוין לעשר מ"ה כנ"ל בשער כ' בס"ה א' י' ·
ובזה ויהי האדם לנפש חיה והנה בזה השפיכות דמים
גרנין מפריד אלו"ף ואזי בעונינו רמה קרנם בריקליתן
להם זה העגלה שהוא הנערת האדם ויתענגו בו על
מקום קבורתו לכל יבאו זרים בגבולינו ולזה לא יעבד
ולא יזרע כי חלקם הוא והבן כא ידידי כי תורת אמת
הוא · ולכן ולארץ לא יכופר כי אם בדם שפכו כי
הארץ הוא הארץ עליונה אשר היא בעונינו בשוכנה בין
החוחים סביב רשעים יתהלכון בכח ד"ם זו · אבל
כשנעשה דין ברשעים אזי יתמו חטאים מן הארץ וזהו
הכפל ורשעים עוד אינם כי אין אחיזה לחיצונים בדם
ההוא כי כשיש דין למטה אין דין למעלה כנ"ל בשער

באפון ס' כ"ו ע"ש ובאין דין אין להם אחיזה ובזה בלבי
נפשי את ה' שלולי"ם והבן ידידי. ובזה שלולי"ה יש הויה
הוא ע"ד שכתבתי בזה ג"כ כי בהארת הא' שהוא הארת
י' ג"ר לוי' מן השף אזי א' לדם הוא אד"ם לנפש חיה
עליונ' שהוא נ"ר הוא י"ה אמנ' באם א"ו אין הארה מג"ר
אזי תחת שלש רגזה ארץ כי תחת שלש יכולין לאחוז
וזה תחת שלש וזהו עבד כי ימלך סוד נח"ש כנ"ל ותחת
שפחה כי תירש גבירתה כי עי' יניקה זו בא מנח"ש
דאמת אשר שם נ' המילוין בלא גוף האותיות דג' אהי"ה
קמ"א קנ"א קמ"ג לרפ"ח ניצוצין אשר הם שוכנות
בהכל דגרמי הכלים דמיתו שהוא סוד אחזיתם וזהו
עברת ממזר העולה רפ"ח עם הכולל וזהו רגזה ארץ
עליונה והוא הנפש אבל בהארת א' בסוד נ"ר שהוא י"ה
אזי ברכי נפשי את ה' שלולי"ם · ובזו תבין סוד מ"ע"ק"ה
שהוא ע"ב קמ"ד בזה מעורר מקור ע"ב להיות מלכות
מעולם לעולם שלמעלה הימנו למעקה וזה סוד האר"י ז"ל
בסוד עשר הם עיירות המוקפות חומה והוא כי הארתי
בעיני חכמים הרבה בזה שכל עולם מאצילות כי"ע יש
בו ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן · וידוע כי מלכות דכל עולם
כולל כל אלו בסוד ובכור ה' מלא את המשכן הכ"ל
וכבר הארתי בעיני חכמים כי שמלכות הוא המעקה
בסוד ע"ב דהויה הפשוט · וקמ"ד באחוריים שהוא
מספר מ"ע"ק"ה עם הכולל כנ"ל ולכן תקח כל אלו ר
שמות וראה כא באחוריי' בזה דע"ב · יוד. יוד ה"י · יוד
ה"י וי"ו · יוד ה"י וי"ו ה"י · הרי קפ"ד · ואחוריים דס"ג
בזה · יוד · יוד ה"י · יוד ה"י וא"ו · יוד ה"י וא"ו ה"י · הרי
קס"ו ואחוריים דמ"ה בזה · יוד · יוד ה"א · יוד ה"א
וא"ו · יוד ה"א וא"ו ה"א · הרי קל"ו ואחוריים דב"ן בזה
יוד · יוד ה"ה · יוד ה"ה ו"ו · יוד ה"ה ו"ו ה"ה · הרי
קמ"ד · קפ"ד קס"ו וקל"ו קמ"ד · ע"כ דפשוט בזה · י' ·
י"ה · יה"ו · יהו"ה · הרי ממש מספר י' ע"י ר"ו"ת וזה
הוא סביב חומה לשמור אותם האחוריים שלא יעלו
ויאחזו בהם הקליפו' דאחוריים רעשים וכבר הודעתיך
לעיל שהחומה סוד הו"ר דע"ב וקמ"ד דבן כנ"ל ושבעה
פעמים אל עלה ר"ו כי במלכות דיצירה ז' א"ל מלא
הויה שתקן בזה ביפיה וזהו פירוש אל ה' ויאר לנו
ר"ו עם הכולל שלא יתאחז בה הקליפות רעשיה וגם
א"נ"ה הוא ממש מכין א"ל ה"גי"ה עם ב' כוללים
מהב' שמות ולזה אלו עירות דיצירה כנ"ל מקירם מעשיה
שהם מגולים כנ"ל לינק מכל עירות ששם ולכן משלחין
מיצירה שמתורעים כי כבר ידוע מאמר האר"י ז"ל
בדרוש הקליפות פרק כ' ו"ל ודע כי ממלכות דאצילות
יונקים כל הקליפות אמנם ביום אשר הוא תגבורת
הזכר אז אותם התרין מוחין דזעיר דאצילות דקליפות
הם העולים למעלה כבוא אור היום ויונקים מן
המלכות דאצילות דקדושה אבל להיות כי ביום אין
הדינין מתגברין ולכן הם יונקים בחשאי · וזה וישלח
יהושע בן נון שנים אנשים מרגלים חרש לאמר ר"ל
בחשאי כי כבר ביארתי יהושע בן נון הוא לנכח סיהרא
קדישא לכו ראו את הארץ יריחו לרגל אותה ולינק משם
כי הקליפה הוא כורך נבוה כנודע כמ"ש רז"ל והנה טיב
מאור זה מלאך שמות אבל תרין ניפורין שהן מוחין
דנוקבא דזעיר של אצילות דקליפות אינם יכולים
לינק ביום אלא בלילה שאז דינין של נוקבא שלטין ·
וכן הוא בבריאה כי הקליפות אשר שם יונקין מן
המלכות דבריאה דקדושה הנזכר ביום בחשאי והנוקב'
בלילה

בלילה וכן הקליפות דיניקה במלכות דיניקה דקדושא הזכרים ביום והנקבות בלילה כי כמו שבקדושה אינה עולה רק לאה כן בטומאה תרין ציפרין עולין בלילה לינק כי הם דוגמות לאה דקדושה להבדיל כי זה לעומת זה ע"כ הזהב של האר"י ז"ל הנה מבואר בזהר התרין ציפורין נקראים מצורעים והנה נעמה ואגר"ת וז"ש אל תאכלו ממנו כ"א ולכן המצורע ביום טהרתו היה מביא שני ציפורים והצפור רשמאל שהוא בינה דנוקבא דינין קשין לכן שוחטין אותה כדי למתקה אבל הציפור השנית מצד הימין שהוא חכמה דנוקבא דקליפה היא יותר ממותקה · ולכן לא היה צריך לשחוט אותה אלא ושלח את הצפור החיה על פני השדה של הקליפות וזהו חיה דייקא שהוא חכמה בחינות חיה שבה כדמיון שני שעירים של יוה"כ המבואר בזהר של גורל א' לה' וגורל א' לעזאזל ושהוא ג"כ מטעם הנ"ל ועיין בעץ חיים בדרוש דקליפות פ"ט והנה מביא שם כי אחר יניקתם הם רוצים לעלות יותר למעלה ממקום הראוי להם כנגד כל אורך ז"א ואז משתמשי רגלי הזעיר והנוקבא בהיותא רבא וכו' יעש והנה מבואר זה לעומת זה עשה אלהים והכרתת הקליפות צריך להיות כלעומתן · ובזה נבין המבואר בכתבים כי בחצי הלילה נגלה השם של שתי אותיות שת · ונראה בעיני כי יען שאלו השתי קליפות יניקתן רק בלילה לכן נראין אלו השתי אותיות דוקא כי ידוע שהוא ש' מן שיר השירים והוא ש' שרי והת' היא מן ות' כתב אסתר שהוא ש"ת והם סוד שתי ההין שה' עלאה שכינתא עילאה ש' כאשר אבאר בזה במרכבה שורשה ות' היא ה' תתאה מלכותא קדישא כי הש' יש בה רמזים נוראים ונעלמים ועליונים מאוד אשר אין בכח האדם להשיגם כמבואר בשער ב' כח הש' כי רב הוא ע"ש בסוד ה' ליראיו · והיא מקור ג' ראשונות · והוא הכרתת הקליפה בכח כל השמות אשר הזכרתי לעיל שהם הכל מכח ג"ר כמבא שו השמו' שם מעקה מעול' לעול' בכל הא"ב י' אבל העשיה נשאר בלא מעקה למטה התיבה ולכן בעונינו הטומאה פשטה יד בקדושה והרשע גברה לזאת בלתי לה' עינינו להוציא ממסגר אסיר ולעמק בתורת בנגלו' ובנסתר' ליחד וש' כי ו' היא תפארת ישראל המחבר אלו שתי תורות · ויהיה עיניו תמיד מקור דמע על גלות השכינה בסוד בפל"ם עטרת ראשינו ובזה גאולה תהיה לנו במבואר בזהר הרבה ובפרט בזהר וישלח על פסוק התרפית ביום צרה צר כחכ"ה ז"ל דכל מאן דאתתקף באורייתא · אתתקף באילנא דחי כביכול יהיב תוקפא לכנסת ישראל · לאתתקפא · ואי הוא אתרפי מאורייתא'

צר כחכ"ה כביכול דחיק לה לשכינתא דאיהי אילא דעלמא עכ"ל דע"ג ע"כ עוד שם דף הנ"ל על אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף דא יצר הרע בסוד יפול מצדך אלף וכו' ועל דא אי בר נש אזיל באורח קשוט והאי יצר הרע איהו עבד לו כמה דאתמר דכתיב טוב נקלה ועבד לו · כדין איהו סליק ואתעביד סנגורא · ובזה קב"ה פדעהו מרדת שחת וכו' · ונראה בעיני דזה אורח קשוט הוא עיקר על התורה והוא כי כבר כתבתי הרבה כי עיקר הכרתתן הוא כלעומתן וכדי שיפול מצדך אלף צריך לעורר אלף בינה והוא סוד זהר שהבאתי א' אנכי הוא א' בינה ואלף הא כתר עליון וזה הוא לדעתי אם רעב שנאך האכילו לח"ם הוא בסוד לכו לחמו בלחמי לחם י' דקאי על התורה שמקורה בג' ראשונות שכל אחד יש לו הויה ג' הויות הוא מספר לח"ם וכבר הארתי כי בהארת ג"ר הקליפה אזלא גירס וזהו י' של לחמי אשר כבר הארתי כי יש כלילות ג"ר קוץ העליון הוא כתר י' עצמותה היא חכמה קוץ התחתון הוא בינה בסוד אתה ס"ת ר' סוף תוך ראש וזו י' של לחמי' וכבר הארתי בסוד ה' ליראיו לשער א' באור נח שהיו"ד הוא א' והוא מן ד"ו והוא אלף בינה עיין שם וכבר הארתי מזוהר ותיקונים כי אותם שנשויה בת"ת הוא ג"כ סוד לחם הנ"ל ג' הויות חב"ת עולה אלם וזהו ו' לחמ"ו ו' ת"ת והוא סו' שבאמצע אלף מחבר י' עלאי לי' תתאה ואזי היא בית הלחמי בסוד י' תתאה שביסוד סוד תורה שבע"פ ובזה קרבה אל נפשי גאלה סוד נפש · י' שהוא במלכות ואזי האיר בסוד אלף כתר מלוכה ובזה יהיה ה' אחד ושמו אחד ב"ה וב"ש אשר נתן לנו תורת א"מ"ת ועיין בכונת האר"י ז"ל בתיקון חצות בשאומ' אתה תקום יכוין שהם השם במלוי שהוא א' אהי"ה · ולעורר כח הא' דא"מת שהוא א' דא"תה וראש התיבה וסוף התיבה ד' הק"ם הוא א"מ"ת וזה א' הוא א' בינה שבאהי"ה דכתר ובינה אשר אהיה פעמים אהי"ה הוא מספר אמ"ת ואמת הוא בת"ת ואל ה' יאיר לנ"ו והוא כי האר"י ז"ל כתב אוי מ"ה היה לנו מה הוא שם מה שהוא מ"ה הא נהפך מרחמים לדין ונעשה אלהים שעולה ג"כ פ"ו בסוד רשעים מהפכים הרחמים לדין · אמנם ע"י תורת א"מ"ת שהוא בת"ת אשר שם מ"ה ב"תת יהפך מדת הדין למדת הרחמים בסוד תורת חסד אל ויתהפך מן לנ"ו להויה דמ"ה העולה ג"כ פ"ו בזה מ"ס ה"א כנ"ל זה סוד הגדול של ה' יאיר לנו ובזה תתן אמת ליעקב חסד לאברהם ב"ה וב"ש אשר לו דומיה תהלה · בילאו"א :

דבר המלך שער ז'

תוכחת מוסר לזה השער לה'

כתיב בה' בגדו כי בנים זרים ילדו כתב בזהר יתרו דפ"ז ר' יהודה אמר מהכא מאן דמשקר בהאי ברית משקר בקב"ה משום דהאי ברית בקב"ה אחידא וכו'. וכתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל וגומר עכ"ל. הוא אשר כתבתי בתכחת מוסר לשער הקודם כי לא תנאף הוא מכוון בלוח השני כנגד לא יהיה לך שבלוח הראשון כי דא ודא אחת היא טומאת הברית הוא ממש כעובד עז"ז וכרוכה בפש הקודם. לזה הדיבור ולזאת מסקינן על כל העבירות שבתורה אם הגוי אינו מכוון לעבור על דת ובצינעא יעבור כמבואר בסנהדרין דע"ד ע"ש. ואל יהרג אמנם באלו הג' עז' גילוי עריות שפיכות דמים יהרג ואל יעבור כי טומאה אחד לזה ולזה. באמרה לזאת אחי ורעי מי שרוצה לדבק בה' אלהים אמת צריך לשמור עיניו ולבו הני תרי סרסורי עבירה. לכך שבצלם אלהים עשה את האדם וכבר הארתי בשערים הקודמים מקור ראיה כי מקורו ברוך עמיק הוא ושרש הראיה נוגע למקום גבוה מעל גבוה וכן המחשבה כי המעמיק בתורה דא ודא אחת הוא ומקורן אחד כנ"ל. הרבה אשר לזאת ידעתי גם ידעתי אנשים אשר יראת ה' על פניהם ורוצים לעבוד השם בקדושה ובטהרה שומרים עיניהם מלראות על כל דבר שיש טומאה עליהם כגון בהמה טמאה או עוף טמא מכ"ש בעובדי אלילים ומכ"ש דכ"ש באשה נדה ותהי נדתה עליו כתיב. כי הראיה אף שהוא חוש הרוחני שברוחני בין כל החמשה חושים הרוחנים עיין מה שכתבתי בזה בתכחת מוסר לשער ב' שם תבין ותשכיל איך הוא רוחני שעושה רושם ממשי וכבר גליתי עיני המחכים לאור תורה בסוד ה' ליראיו לשער ג' איך כח העין ה' עשה מעלות גדולות ונוראים יותר מאח"פ הגם שאזן חוטם פה מוציאין הכל. ומעין אין הכל יוצא אמנם כאו רב ליתן מאורו לאחרים וגם לממשוך אלו הן לטוב כמו שלש פעמים יראה דקרינן יראה יראה ודרשינן כדרך שהוא בא לראות צריך אתה להראות דהיינו בראיה שאני רואה גורם כח ממשי לאורות העליונים בסוד מ"נ ובסוד אין טפה יורד מן השמים שאין טפיים עולין לנגדו ולכן צריך שיבא בשני עינים לראות. אבל יצא סומא שאינו בכלל מצוה זו ובזה הוא דשני עיני דוק' בסוד טפיים כנ"ל ומעורר כח הראיה אשר אורו רב מקור האור כי טוב אשר הוא עין ה' אל יראיו עין דייקא וזהו הטפה היורד מן השמים אשר משם האור והקדושה והברכה והחיים והשלום מן העולם עד העולם וזה היה התיקון בכל אחד מהשלש רגלים אשר הימים מבורכים ימי חסד והרחמים והזמן גורם לעורר מקור הכל מכל טוב זה הוא עינא פקיחא דלא נים תדיר. דכלא ביה. נורא ונשגב. ונעלם במאד מאד אשר אין עין רואה ולא שזפתו עין רואה אשר כל המעמיק בתורה לאמתה יחרד לבו להזכירו ובעת העלו על לבו חיל ורעדה יאחזון אם הוא מבין מדעת מיעוטא מהאור הגדול הנעלם הזה. כל אלה נאבד ממנו בעונינו אשר

זה הראיה היה מאיר לכל העולמות והיה שופע שפע ברכה לכל הנבראים כדכתיב והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ שהוא ע"ד שכתב האברבנאל שכל השפע העליונה בא ע"י השתלשלות האמצעים מדרגא לדרגא מן הצומח אל הדומם ומן החי שאינו מדבר אל הצומח ומן החי המדבר לחי שאינו מדבר והאמצעי בין כלילות כל העמים שהם חי המדבר לבין המלאכים הם ישראל הקושרים ההשתלשלות הרוחני באמצעיותם לכל העמים ולכל הנבראים וזהו כי לי כל הארץ היינו בסוד ואתה מחיה את כולם נמצא אתם צריכין להיות לי סגולה. לי סגולה דייקא ידידי. כי ידועה למעמיקים בתורת ה' לאמתו של תורה סוד סג"ל וסוד סגולתא אשר תקורס כי סוף תוך ראש בסוד אתה שתר ג' נקודות דהיינא חכ"מה בינה וכתר על ראשם יעטה. וכל אחד כלול מעשר היא י' והיא ל' זה חקוק על לוח לבך ותבין סוד לי סגולה. עתה אין לנו בעונינו הארה זו ואין לנו שיור רק אור תורה המאיר לארץ ולדרים אשר היא מאירת עינים. אשר אור לה בציון ולזאת כתבו ז"ל להיות כל איש מברך בה"מ או סדר התפילה הכל בסידור אע"פ שיודע בע"פ כי ע"י הראיה שואב אור הקדושה שבאותיות והצירופי מלות והשמות הקדושים והעינים יתקדשו בקדושה של מעלה ומאירים בתורה בעין החכמה להבין ולהשכיל. ובזה הוא טהור עינים מראות ברע. ועי"ז זה זוכה למקרא אומר כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון והוא על הכוונה כנ"ל והבן כל זה הארה לעין לטובה. ומכלל הן אתה שומע לאו כי זה לעומת זה עשה האלהים כאשר האדם רואה בדבר טמא שואב הטומאה לעינים ממקור הטומאה ועיין בין הפרקים בשער א' ב' מה שכתבתי בענין וכי תאוה הוא לעינים ובעונינו חציפותא מיסגא ועובדיהון חציפין אוי לעינים שכך רואים ולזאת בנים זרים ילדו והוא כמבואר בזהר פרשת קדושים דף פ' אמר ר' אליעזר תווהנא על דרא והא אתמר מלה וכו'. וע"ד כתיב אל תהיו כסוס כפרד אין הבין זכאין אינון צדיקייא דמשתדלי באורייתא וידעין ארחוי דקב"ה ומקדשי גרמיהו בקדושה דמלכא ואשתכחו קדישין בכלא. ובגין כך משכא רוחא דקדושה מלעילא ובנייהו כלהו זכאי קשוט ואקרין בני מלכא בנין קדישין ווי להון לרשיעייא דכולהו חציפין ועובדיהו חציפין. ובגין כך ירתו בנייהו נפשא חציפא מסטרא דמסאבא כמה דכתיב ונטמתם בם אתא לאסתאבא מסאבין ליה אל תהי כסוס כפרד דאינון מארי זנותא על כלא איך הבין דלא ישתדלון בני נשא בארחא דא וכו' עכ"ל לענינו אוי לנו ובעונינו הנשים מניקים זרעם וגורמין עניותא לבעליהן והולכים בשערות ומגלין לבם ופוגמים כאל ד"ד ומי' ד"ד מקור הרחמים. ומעוררין אף ולכן המדקדקים שמו עיניהם על ענין ושורש כאף דהכ' הוא כאשר כתבתי הרבה דיש שורשים דמן תיבה בת שתי או שלשה אותיות בא אות אחת וכן זה הכ' כאף כאלו היה כתיב הן אף מלה מורכבת מן שני מלות והמכוון כי הם מגלים אפוקימוס להביא עליהם עונשים חמורים

על

על שמירתם כרצון הבורא יתברך ולהאיר הענין אביא הזהר פרשת נשא דקכ"ה עמוד ב' וז"ל ר' חזקיה פתח אשתך כגפן פוריה מה גפן לא מקבל אלא נטיעה דיליה כך אתתא דישראל קיימא כהאי גוונא דלא מקבלה עלם אלא ההוא בר זוגא כתורא דא דלא מקבלא אלא ההוא בר זוגה וע"ד כגפן דא בירכתי ביתך מהו פוריה כד"א פורה ראש פוריה פורחת דאפיקת ענפין לכל סטרא ואן בירכתי ביתך ולא בשוקא בגין דלא תיתי לשקרא בברית עלאה ושלמה אמר העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה. מאן ברית אלהיה ההוא אתר דאקרי ברית והיא אתקשרא ביה בג"כ בירכתיה ביתך. אמר רבי חזקיה תוכחא (ר"ל קללה) על ההוא בר נש דשביק לאתתיה דאתחזי משערי דרישה לבר. ודא הוא חד מאינון צניעותא דביתא. ואתתא דאפיקת משערא דרישה לבר לאתתקנא ביה גרים מסכנותא לביתא. וגרים לבנהא דלא יתחשבון בדרא. וגרים מלה אחרא דשריא בביתא (ר"ל השראת הקליפה) מאן גרים דא ההוא שערא דאתחזי מרישה לבר. ומה בביתא האי כ"ש בשוקא. וכ"ש חציפותא אחרא. ובגין כך אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך. אמר ר' יהודה שערא דרישא דאתתא דאתגלייא גרים שערא אחרא לאתגלייא ולאפגמא לה (ועיין באידרא רבא וזוטי סוד שערי חכמה מקור הדינים) בגין כך בעיא אתתא דאפילו טסירי דביתא לא יחמון שערא חד מרישה. כ"ש לברוכו'. פוק חמי כמה פגימו גרים ההוא שערא דאתתא. גרים לעילא. (ר"ל כי החיצונים עיקר אחיזתם בשערות שהם נאחזים בדינים דוקא) גרים לבעלה דאתלטייא. גרים מסכנותא. גרים מלה אחרא בביתא. גרים דיסתלק חשיבותא מבנהא דחמנא ליטזבן מחציפותא דלהון וע"ד בעיא אתתא לאתכסיא בזוויתי דביתא. ואי עבדת כן. מה כתיב בניך כשתילי זתים מה זית דא בין בסתווא בין בקייטא לא אתאבידו טרפוי ויקיר אשתכח תדיר הכי דשאר אילנין כך בנהא יסתלקון בחשיבו על שאר בני עלמא. ולא עוד אלא דבעלה מתברך בכלא בברכאן דלעילא בברכאן דלתתא. בעותרא. בבנין בבני בנין הה"ד הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. וכתיב יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך וראה בנים לבניך שלום על ישראל עכ"ל לשונינו הרי ידידי ראה נא כזה כמה יש להיזהר ותכין פורש כאף וצריך האדם לעשות משמרת למשמרת ולבקש מהקב"ה טהור עיני מראות ברע כי פרשתי הקרא אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר. והוא ע"ד מקרא אומר בקהלת עיר קטנה דאמר רב אמי נדרים דל"ב ע"ב וכן פרש"י מפרש בחומש דקאי אגוף של אדם. ואנשים בה מעט דמפרש רש"י דקאי אאברים. וכתב עליהם מעט כי מה כחנו מעט הם נגד דכתיב אברים. ובא עליה מלך גדול ובא עליה מפרש רש"י זה יצר הרע שכל האברים מרגישי' בו. ובנה עליה מצודים גדולים. יומם לא ינוח. לילה לא ישקט עד אשר ירדם בקבר ואין בנו כח לעמוד נגדו בלתי לה' עינינו לי"ה. והו"ה יהא עוזר לנו עוזרה מנכה עז' יש לכל אדם היסר בכל יום להוריד כנחל דמעה לפני אל רחום וחנון לשמרינו מיצר הרע ומהרהורים רעים. משגגות ומזידין. וזה הוא פירוש הפסוק אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר כי אם ח"ו אדם בא לידי עבירה אחת אזי עבירה גוררת עבירה. ואם יקשה על העבירה הראשונה על זה נתן

האדן ז"ל עינו גלבז ואמר שעביר' ראשונה בא לו מחמת חטאים שהיה לו בגילגול הראשון ועיקר הטומאה הוא טומאת ניאוף המטמא כל גופו של אדם כמאמר רז"ל ורש"י בחומש וכן כתב הזהר בפרשת קדושים דף פ"א ע"א. אמר ר' אבא מאי טעמא פרשתא דעריות ופרשתא דקדושים תהיו. סמוכין דא לדא אלא הכי תאנא מאן דאסתמר משין עריין בקדושה אתעבד ודאי וכ"ש אי אתקדש בקדושה דמאריה ועוד שם הרבה על קדושת הזווג ועיקר התועלת כי בקדושת הזווג מוציא נשמה קדושה לזרעו ואזי בקל יבא לו להיות עובד ה' באמת כי באין קדושה אזי מוציא איזה נשמה מגילגול המלוכלך מאד בטינוף עונות ואזי בא לו חטא הראשון מגר הגילגול ועבירה גוררת עבירה כנ"ל והם עזי פנים שבדור אשר נכחם בנחושה ונקיט מנח כמבואר באדרא בשא"קכ"ט ע"א וזה לשונו ת"ח בשאר דלתתא כד אתגלי' מנחא אשתכח חוצפא הה"ד ומנח אשה זונה היה לך מאנת הכלם עכ"ל לשונינו. המכוון מזה כי העזות מנח הוא הוראה על זנות והוא הגורם להיות דורף זימה כי כל מי שיש לו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא וזה דמסיים בקרא מאנת הכלם. והנה אני פרשתי דברי אלה ע"ד הנ"ל כי מי שאינו מקדש עצמו הן הוא וכן אשתו אשר מבואר בתורה הרבה וגם בזהר הנ"ל שהבאתי דחציפות דאשה גרים דיסתלק חשיבותא מבנהא דהאי מנח אשה זונה ירתי בנהא. וכזה נוכל לפרש ג"כ כל שיש לו בושת פנים מסתמא אביו ואמו קדשו עצמם וזיכוהו בנשמה קדושה לזאת לא במהרה הוא חוטא. כמנא זה הוא מקרא אומר כזה על הזרע מרעים כנ"ל ומנח אשה זונה דקאי אחיצופתא דאימיה דזה שעשתה ביאתה זנות לא להתקדש אלא בחציפות זה מנח אשה זונה היה לך מאנת הכלם וכזה פרשתי כל מי שאין לו בושת פנים בידוע לא עמדו אבותינו על הר סיני כי ידוע הר סיני הוא סוד השכינה והמכוון שלא נתקדשו בזווגם להיות מכוונים ליחד קב"ה ושכינתיה רק לחציפות וכזה מנח אשה זונה היה לך כנ"ל וכזה פרשתי מאמר הש"ס סנהדרין סוף פרק בן סורר דע"ה ע"א אמר רב יהודה מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת. העלה לבו טינא (פירש רש"י מרוב אהבה נעשה חולי) ובאו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שתבעל. אמרו לו חכמים ימות ואל תבעל. תעמוד לפניו ערומה. ימות ואל תעמוד לפניו ערומה. תספר עמו מאחורי הגדר ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר. פליגי בה ר' יעקב בר אידי. ור' שמואל בר נחמני חד אמר אשת איש היתה. וחד אמר פנויה היתה ואף בפנויה החמירו ומקשה הש"ס מאי בולי האי. רב פפא אמר משום פגם משפחה. מפרש רש"י משפחת האשה שהיו בושין בדבר דלכאורה קשה על פירוש רש"י טובא. א' קשה שהיו לשון עבר שיהא להם בושה ויבעיא למכתב. וגם בדבר מיוחד. וגם הדבר קשה כיון שאין איסור בדבר איקיבא לאור דיכינו דאמרו חכמינו ז"ל ימות ואל תספר עמו מאחורי גדר. גם מה פגם משפחה יש כשידבר עמה מאחורי גדר. גם איכו מיכן מאי נפקא מיניה בין טעמא דרב פפא הנ"ל וכין הא דרב אחא בריה דרב איקא דאמר כדי שלא יהא בנות ישראל פרוצות. גם על פירוש רש"י כהא דרב אחא יש לדקדק. דפירוש שלא יהא בנות ישראל פרוצות לעמוד בפני האנשים לתת בהם עיניהם וימסרום להם לביאה. הא בההוא עובדא אמרו ימות

ואל

ואל תספר ושלא יהא פריצות הנכון לפרש שכל אחת תעמוד לפני אנשים להתם כהם עיניהם כדי שתספר עמהם וחכמים חששו אף לזה הפריצות אבל למסור לביאה לא יבואו אף אם יתיר לספר שהרי כבר ראו שאמרו ימות ואל תבעל וכן אפילו אל תעמוד לפניו ערומה · ואם תספיר עמו אחורי גדר אפילו ייחוד לא ידאו ותמה ילמדו למסור עצמם לביאה אסורה ואם תפרש דברי רש״י שהדבר יכול לבוא מן הדיבור לידי הרגל עבירה כמו שאסרו חכמינו ז״ל ועשו גדרים כך היה לרב אחא לומר שלא יבאו לידי עבירה · גם מה שהש״ס מקשה ולינסבה מינסב ומשני לא מייתבה דעתיה וכו׳ ר׳ יצחק דאמר נויים שחרב בית המקדש ביטל טעם ביאה וניתן לעוברי עביר׳ ומפרש רש״י שלא יתרפא בזה דלכאורה אין הדבר מובן דאם יספר עמה אחורי הגדר יתרפא ובביאה היתרה לא יתרפא ולכנות עזה אהבה שיש לו עליה ולא יהא אלא כדיבור באיסור ועוד דהש״ס מקשה ולינסבה הוא כמו השאלה הראשונה הספר עמו דהיינו לעשות נסיון שמא לא ימות ומאי נוהגי התירוץ כדר׳ יצחק אעפ״כ לנסות אפשר שמא יהא לו רפואה בזה הטעם קטון שבביאת היתר כיון דלא עביד שום איסור הנראה בעיני לפרש ע״פ אלה הדברים שהנעתי בזה דהחציפות הנשים בזורה פסול זרעא וכדברי הזהר הנ״ל וזה ממש כוונת רב פפא משום פגם משפחה שלא יתרבה משפחות הפגומות בישראל הבא מהחציפות כי גם הדיבור היה להם נחשב לפריצות שהצדיקים היה להם יראת ה׳ על פניהם ובושת פנים לספר עם איש אחורי גדר וזה שפירש רש״י שהיו בושין בדבר · ואח״כ קאמר הש״ס ולינסבה אין זה לשון קושיא אלא סיום כדברי רב אחא דזה רב אחא אין בא לחלוק אטעמא דרב פפא אלא בא לפרש דברי רב פפא ואמר שכוונת רב פפא בטעמיה כדי שלא יהא בנות ישראל פרוצות דהיינו הסיפור שוא פריצות ובזה יגרמו פגם משפחות זרע מרעים ואף אם ישא אותה אם הוא אינו לשם שמים אין זה תיקון הפריצות וזה דמסיים ולינסבה מינסב דהיינו אף שישאנה לא מיתבה דעתיה ופרוש רש״י לא יתרפא בזה כוונתו לא יצא בזה מכלל פריצות ובשאין קדושת הזיווג לשם ה׳ הרי עושה ביאתו ביאת זנות ובנים זרים יולדו וזה שפירש רש״י וימסרו להם לביאה כוונת רש״י ג״כ אפילו ע״י נישואין ועל זה אמר כדר׳ יצחק ונראה בעיני לתורת אמת שאפשר לכוון דעת ר׳ יצחק במימרא זו ג״כ על זה הדרך דלכאורה יש לדקדק בדברי ר׳ יצחק דתלי הדבר משחרב בית המקדש דלפי פירוש רש״י תלי הדבר מעול גלות אין רוח קמה באיש אבל לפי הנ״ל דעתי נוטה שר׳ יצחק כיוון בזה שבעונינו משחרב בית המקדש נסתלק׳ הקדושה והטהרה מישראל ואין שמים על לב טעם מצוה זו לבעול את אשתו מה תיקון וקדושה מעוררין בזה אלא מכוים אבל כשותיהם כהרגנזלים בדי למלאו תאוותם ואין יראת ה׳ על פניהם לקדש עצמם ולעשות הדבר באימה וביראה כאילו בפאהז שד אשר פרשתי בש״ס אמאי נקוט שד כי כבר כתבתי מהזהר כל דבר שבקדושה צריך הזמנה מטעם כי הקליפה קודמת לפרי ובפרט כי שם מקור הערלה הוא הקליפה שד שמשם אחיזתן אבל כשמקדש עצמו בקדושה ובטהרה במחשבה קדושה מאור מקור קדש הוא במחשבה חכמה י׳ ומאיר לו׳ תתאה שביסוד

וכבר כתבתי כי בהארת המוחין נ״ר הקליפה נכרתת כסוד י׳ לחבר לש״ר ונעשה ש״ר״י וזהו כפואהו שד והבן ועפ״י דברינו אלה תסולק קושיות התוספת בבאבתרא ד״ב בד״ה אשו דמקשה מאי זה ניתן אשו קודם שנחרב בית המקדש לא הוי להו לעוברי עבירה טעם ביאה · אמנם בדברינו אלה נכון כי בעונינו נסתלקה הקדושה וניטל מרוב ישראל טעם המצוה זו כי מקורו ברוך ועיין בדברי שהבאתי לעיל וניתן לעוברי עבירה כולם סוברי׳ שכוונ׳ מצוה זו הוא רק למלאות התאוות רשעים אבל לא כן בזמן הארת הקדושה עלינו מן המקדש כנ״ל בסוד יראה כל זכורך והבן כ״ל ז׳כ׳ו׳ר׳ך׳ וכסוד ש׳ר׳י עם הכולל ב׳ וב׳ נקודות עכשיו נוטל ממנו בית חיינו באו גוים ונקדשך את מקדש ה׳ טמא בעונינו ואין לנו קדושה ומקוה טהרה אלא התורה הקדושה אשר טועמיה חיים זכו וזהו המובן כי כבר הארתי הרבה עיני חכמים כי מקור תורה הוא בבינה כי היא הכולל נ״ר והיא מקוה טהרה בסוד אהי״ה כזה אל״ף ה״ה יו״ד ה״ה העולה קנ״א מספר מקוה וזה סוד מקוה ישראל ה׳ ויען כי היא בית חכמה מקור המחשבה מקור הוי״ה ומקור קדש וישראל ידוע מקור בינה׳ דעת העולה ישראל וזה סוד הגדול מקוה ישראל ה׳ הוא חו״ב והוא מקור תורה בסוד קפ״ד קס״א כנ״ל והוא סוד מקו״ה כנ״ל וזהו קב״ה ואורייתא חד והבן׳ נמצא בזמן הגלות מי שרוצה לכלול עצמו להיות בכלל עץ פרי עושה פרי אשר זרעו בו למינהו יעסוק בתורה ויאיר לו אות י׳ בסוד שדי כנ״ל לטהר מחשבתו לזרוע זרעו בו למיניהו וזה סוד מילה בשמנה ועיין זהר בראשית דל״ג ודוק היטב וגם כאן כמאד מאד ותבין כי עמוק עמוק הוא סוד קדושת הזווג · וכמה טהרת התורה אבל ידידי כבר כתבתי מהזהר מאן דמשתדל בגרמיה בעריין התורה דחיקא מכים ובסוד כה דברי כאש מה אש אינו מקבל טומאה אף התורה אין מקבל מי שהוא טמא לנפש ומה מתוק בזה דברי הרב הגאון יחיד בדורו ממש מחמד עיני ולבי מוהר״ר חידא נירו יאיר וחי שכתב בין ספריו הקדושים מקום המיוחד שכחתי כי רבים הם · והוא בענין המבואר במשנה כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה וכו׳ · ומדקדק דלכאורה כל זמן מיותר יאמר המרבה שיחה עם האשה · עוד קשה דבוטל מדברי תורה אין זה תלוי במרבה שיחה עם אשה דאף שני אנשים שמרבים בדברים בטלים כששם מדברים מבטלים מן דברי תורה · אלא הענין נשים דעתן קל״ס והם מקור הדינים וזו עיקר אחיזות החיצונים בהדינים הקשים ונמצא המדבק ומרבה דברים עם האשה כפי הזמן שהיה מדברים עם האשה כנגד זמן הזה כח הטומאה עליו ואינו יכול לעסוק בתורה וזה כל זמן שאדם מרבה דברים עם האשה · ויען כי זה אצל המון העם דבר קל להרבות דברים עם נשים ומחת פיהו ואומר לא פעלתי עון ולזאת אין נותן אל לבו לשוב בתשובה ולזאת אמר במשנה וסופו יורש גיהינם ולשון ירושה הוא כדבר המוכן שכבר הכין לו ע״כ ר׳ קודם ודברי פי חכם חן ושפתיו ישק עתה ידידי בדברי אלה הקדושים דוק ותשכח מה שכתבתי לעיל בתספר עמו בבר גדר כנ״ל ותראה כי תורת אמת הוא ובזה פרשתי אמרו לצדיק כי טוב · והוא ע״פ האמור במשנה אין טוב אלא תורה והמכוון בזה שאין אדם זוכה להיות בסוד צדיק האמור בזהר דהיינו דשומר בריתו ומקדיש עצמו בשעת

תמיד אלא כי טוב כשעוסק בתורה באור תורה יר"ל כרו כי מקור טוב הוא בכתר כסוד ובטובו הגדול כנודע · ועיין בזהר בראשית בדף הנ"ל בסוד יקוו המים אל מקום אחד · ולפי דעתי זה כוונת הקרא ג"כ מצא אשה מצא טוב והוא על דרך הש"ס מסכת סוטה די"ז דרש ר' עקיבא · איש ואשה זכה שכינה בינה' לא זכה אש אוכלתן אמר רבא ודאשה עדיפא מדאיש מ"ט האי מקרב והאי לא מקרב ומפרש רש"י דאגב האשה אש סמוך אבל איש י' מפסי' והוא כי בזווג בקדושה שהוא מעורר סוד י' בנ"ל ע"י תורה י' בו וזוכה גם לה' שבהיא אש"ה ולא אש וזה דאשה עדיפא כי היא בלא תורה בסוד אני חכמה שכנתי ערומה והסוד ללמדה תורה ואם יש בה ה' מבדקתה דאשה עדיפה וזה בזכות נשים צדקניות נגאלו דדרים ר"ע שם דלא ע"כ כי דאשה עדיפא ולזאת זכו לרבבה כצמח השדה נתתיך ותגדלי ותבאי בעדי עדים אל תקרי בעדי עדים אלא בעדרי עדרים ולזאת כשבאו על הים אמרו זה אלי ואנוהו שכבר ראו תחלה וכל זה הוא בהארת הי' סוד המוחין וזה איננו זוכה אלא ע"י תורה כנ"ל וזה השער לה' סוד ה' אחרונה וזה ה' דאשה הנקרא טוב ליסוד הנקרא טוב כסוד אמרו צדיק כי טוב כנ"ל עיין זהר בראשי' דף מ"ט ע"ב והבן זה הוא סוד הגדול מצא אשה דהיינו לא אש אלא ב"ה אשה מצא טוב וזה סוד הגדול בש"ס כל השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה כי באין זה השער לה' אין לזכות לו' שהוא הארת תורה וכשמקדש עצמו בשעת תשמיש והוא הארת יסוד ומלכות ו"ה אזי זוכה להאיר בתורה מקור קדש שהוא י' וכבר ביארתי שבו"ר יש יה' כי כשתקח מילוי של היוד הו' ותתן בתוך הד' הרי פ' כנ"ל ואזי הוא הארת ג"ר שהוא הכרתת הקליפ' כנ"ל והקליפה היא הסובבת השושנה העליונה ומעכב הזווג והוא עול עליה והיא הנקראת ארץ דרך ארץ הוא הזווג בסוד ויעיננו זו פרישת דרך ארץ אבל ע"י התורה הוא מאיר הארת ו' ה' והקליפה נכרתת אזי יש זווג עלאי והוא בסוד התעוררת הזווג בקדושה ובטהרה וזה איננו אלא ע"י תורה לזכות לקדושה זה סוד כל המקבל עליו עול תורה פורק ממנו עול דרך ארץ עוד נוכל לפרש ע"פ הזהר דת"ח אשר דביקים בתורה אפילו בשבת אין חייוב עונה עליהם וכן הוא בר"ן · כי התורה נקרא אשה ובכל הענין נמשלה בקרא לאשה וכן כתב הר"ן הא דלא תנן עונות ת"ח דזמנין דליל' שבת אצטריכא ליה לעיונו בדיני ופטור · בזה נוכל לפרש מצא אשה מצא טוב · דהיינו מי שמצא טוב ואין טוב אלא תורה בזה מצא אשה ולכן כל השרוי בלא אשה זה בלתי אפשר דאף אם הוא בדרך הלא התורה נמשלה לאשה אלא בודאי שרוי בלא תורה · ובדברי ר"ן הנ"ל מפרש הרב הגאון הקדוש מוהר"ר אידא בר"ו יאיר וחי כל המקבל עליו עול תורה פורק ממנו עול דרך ארץ דהיינו אפילו בשבת פטור מעונת ת"ח · ודפח"ח ובזה ישמח לבי גם אני בדברי הנ"ל · · והנה על פי הנ"ל שאינו זוכה לה' לאשה בלא תורה כי האדם איננו בשם אדם אלא זכר ונקבה בראם ויקרא את שמו אדם ובלא אשה לא נקרא אדם וידוע אדם הוא שם מ"ה מספר אדם עם כ"ה סוד ו' נמצא בין איש ואשה הוא יקוד וה' אבל הזווג אלא בהארת י"ה וזה איננו אלא ע"י תורה בנ"ל ואזי בהארת המוחין הקליפ' נכרתת ואזי יש זווג אמתי ה' אחד ושמו אחד וזה סוד הש"ס ילמד להם

תורה ואח"כ יקח אשה כי באפלא דחייב בעוהד ובסוף והבן גדולה ע"פ הנאמר · וזהו סוד הש"ס כתובה ב' אמר רב שמואל בר רב יצחק כי פתח ר"ל בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אלא לפי מעשיו וכו' אמר רבה בר חנן אמר ר' יוחנן וקשה לזווגן כקריעת ים סוף · וכו' ומקשה הש"ס איני והא אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני ומשני הש"ס הא בזווג ראשון הא בזווג שני · דקשה טובא בדברי אלה · א' קשה מאי זה ענין לפרשת סוטה · עוד יש לדקדק מאי זה בר פתח · ב' מאי יש דוקא לדמות לקריעת ים סוף ד' · שאי שמיכות יש מימרא · דר' יוחנן להאי למימרא דרב שמואל בר יצחק הנ"ל · כי ידוע המבואר בזהר פרשת נשא דקכ"ד וז"ל איש איש כי תשטה אשתו וכו' · ר' אליעזר אמר איש איש מאי איש איש דהא בחד סגי · אלא הא אוקמוהו · אבל איש איש משמע איש דאיהו איש וקיים קרא דכתיב שתה מים מבורך כדין איהו איש בעלמא · איש לגבי איתתיה · עכ"ד לעניננו · והנה כדי להבין הענין ריש דבריו הוא ע"ד הש"ס בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין דווהא אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין אותה · אבל המעמיק בדברי אלה מוכב ארצה וראשו מגיע בשמים כי ידוע למי שעיניו פקוחות ומאירין באור תורה כי מקור שם איש הוא הארת ג"ר בשהם כלולים בת"ת כי הא' הוא בכתר. י' חכמה · ש' בינה. ובעת הכורך לדין עמים אשר מבינה דינין מתערין לגבורה אזי מקבל הת"ת שם איש מבינה מצד הגבורה ואזי נקרא ה' איש מלחמה · וידוע כי ת"ת הוא הדע' והוא היסוד ולכן כתב הזהר כי היסו' נקרא איש והוא איש האדמה וכבר הקדמתי בשערים הקודמים וגם בזה כי בכלם אלהים עשה את האדם · גם דברי הזהר ועשיתם אתם הכי כתיב כביכול כאלו עשאני · כמצא במעשינו תולה תיקון עולמות עליונים ותחתונים וכן ח"ו הפגם נוגע כי כבר הארתי עיני חכמים מקור נר"ן שלנו הוא נשמה מבינה · רוח מת"ת הכולל ז"א · ונפש ממלכות · וכן הד' יסודות מקורן בד' אותיות הוי"ה ועיין בסוד ה' ליראיו לשער א' פרק י' מבואר הענין באור נא · והנה הד' אותיות הויה כולל כל העשר י' חכמה · קוץ העליון כתר · ה' ראשונה בינה · ו' · ו"ק · ה' אחרונה מלכות · לכן תיקונינו עולה עד כל העשר וידוע בינה נקרא דרוכת הנהר בירי עמיקא דלא פסקין מימוי לעלמין · ות"ת הוא נהר היוצא מעדן · עתה ידידי תבין והשכיל אור נורא מאד המאיר באלה כדברים בדברי הזהר הנ"ל מתוקין מדבש ונופת צופים · דוק בכל אות הטיב מפנע אי וקיים קרא דכתיב שתה מים מבורך נמצא זה תיק ביסוד למלכות איש אדמה · והוא הת"ת שיהיה גם כ מים מבורו עמיקא נמצא הוא איש איש · גם בכ הארתי עינים הנ"ל באור תורה כי האדם יכול לקנו מקומו בעצמיות הספירות כמו אברהם בחסד קנ מקומו בחסד ויצחק בקבלה הדין לשחוט אותו קנ מקומו בגבורה · ויעקב בתורתו ותמימותו בג הת"ת · ומשה בדרגיה בפנימיות הת"ת והוא הדעת ויוסף בשמירת הברית קודם וקשט האור זכה בצדק לצדיק שהוא יסוד כן כל אדם יכול לבא לדרגא בזיו פירוש הזהר הנ"ל והבן וכאשר נגע תיקונו כן בא בכללות הספירות ג"כ השפע העליונה וכבר הקדמ

שאין

שאין טפה יורד שאין טפיים עולה נגדו לזאת האירתי
עיני חכמים שכל תיקונינו לבד הכהניםכמבואר בזהר
שהבאתי בשער א׳ ובשער ו׳ צריך להיות מתת׳ לעילא
והוא סוד יחוד וה׳ תחלה והשלמ״כ לאו״א להאיר המוח׳
לזו״ב וזה סוד טפיים והטפה הוא ה״י ננווחא דחכמה
כמנלא האדם ישר מיעורר.כ׳ זווגין תחלה ע״י יחוד וה׳ גורם
מ״כ לאו״א ומזדווגין לבד שהם שני רעי׳ דלא מתפרשין
מזדווגין להוליד מוחין ואחר בזו״ב מתעטרין במוחין אזי
זווג ו״ה כזה ה׳ אחד יחיד ב״ה וב״ש ועתה תבין סוד
קדושת הזווג ותיקונו ובזה יאירו המאורות הנזכר. לזה
קאמר כי פתח בסוטה והוא סוד איש איש הנ״ל דהוא
איש אדמה והוא יחוד ו״ה גם איש דת״ת שהוא כח״ב
כנ״ל והן המוחין ובזה גורם שזווג השני י״ה השם שלם
והנה בצלם אלהים עשה את האדם וכד לא נסיב לאו
הוא בכללא דאדם וכד נסיב הוא מ״כ לאו״א ובזה הוא
גורם זיווג הראשון י״ה ואזו אש בסוד זו״ב ו״ה אמנם
להיות אדם השלם אד״ם הוא י״ה ו״ה דמ״ה · לזאת הטיל
י״ה ביניהם י׳ באיש · ה׳ באשה והוא המוחין והם איגם
באים אלא ביחוד ו״ה תחלה למ״כ ואח״כ בא הארת
המוחין י״ה אזי נקרא אדם יהוה דמ״ה · וידוע המבואר
הרבה בשערים הקודמים מעשה המצות הם בו״ה וזה
כי פתח בסוטה כנ״ל בסוד איש איש כנ״ל · אמר אין
מזווגין לאדם להיות בסוד אדם מה׳ בהארת י״ה אלא
לפי מעשיו במעשה המצות בשם יחוד ו״ה והם למ״כ
לזווג היותר עליון להיות בסוד יהוה וזה שמפרש רש״י
צדיק לצדקת והכן ולזה נסמכה דברי ר׳ יוחנן ואמר
וקשה לזווגן כקריעת ים סוף כי ידוע שגאולה היא
בדילוג שלא על הסדר אלא הקב״ה וב״ש האיר לנו אור
ג״ר לגאולה שהוא כאם הבנים שמאה שעדיין לא היה
לנו תורה ומצות וזה היה קריעת ים סוף בסוד ימשך
ה׳ תרעןאויב תרען מספר כח״ב כנ״ל הרבה כי המבין
באמת כי האדם הוא ארבעים יום קודם היצירה וזה
יוצא כ״ה קול בת הוא מלכות קול בת״ת בסוד א׳מ״ש
א׳מ״ר קול בזה איש ואשה הארת י״ה וזה סוד ארבעים
כי תבינה כפקו הארת י״ה אפר עדיין לא עשאו ייחוד
התלה להיות למ״כ וזה מנוס ביציאות מצרים קכ״ל
ואח״כ מקשה הש״ס מהא דרב יהודה אמר רב דתחלה
בלא זאת לא היה יכול להקשות דאפשר דלא שמיע ליה
אבל דכבר אמר ר׳ יוחנן דבריו בהא דרב יהודה אמר
רב יהוא לא לפלוני אתיא אר״ל אלא כמוסף על דבריו
וכן משמעות ו׳ של וקשה לזווגן עתה מקשה שפיר הא
אמר ר׳ יהודה ארבעים יום קודם יצירת הולד וכו׳ עז״
לשני הש״ס לא הא בזווג ראשון · הא בזווג שני והבן
ידידי כי תורת אמת הוא ועפ״י השגלות לנו ולבבינו
כוכל לפרש והוא ע״פ מה שהאירי עיני חכמי׳ בתכחת
מוסר לשער ו׳ בענין איך לא אשא להם פנים וכו׳ ע״ש
היוצא משם כי כאשר האדם ישר עושה עבודתו השלמה
באין חקר יותר מהמצוה המחוייב · הקב״ה משלם לו
ג״כ באין חקר כמדתו כשרה · ובזה פרשתי הסמיכות
קודם פרשת סוטה בכמוך כתיב ואיש את קדושיו לו
תהיה דרש ר׳ ברוספדאי שם. הסמיכות לומר כל הנוזל
את הכהן כוף שיצטרך לכהן והנה קדמונינו כקטו
עיניהם בדבר דמה זה מדה כנגד מדה אם בשביל שלא
נתן תרומה תעשה אשתו זונה ויצטרך לכהן · ואם
הפשט אעפ״י שתהיה מנוקה מעון אבל הוא מוכרח לבוא
אל הכהן להשקותה כדי לעמוד על אמיתות הדבר שהיא

טהורה וכו׳ זה הוא עונש הא זכות הוא לו שאם היא
מנוקה מעון אזי ונזרע זרע ואם היתה עקרה נפקדת
דמהאי טעמא כתב הזהר שגם דלפי התורת אמת
השקיטה דוקא בזר אבל לכהן אסור למעבד דינא
ומקשה הזהר ריש פרש׳ נשא למה הכהן השקה והסוטה
ונתברך כיון דעי׳ השקאה זוכה לנקתה ונזרע זרע הרי
הוא זכות ועיין שם שתירץ עוד בענין אחר ואין זה
לעניננו · ועיין מה שפרשו בזה הרבה והנראה בעיני
הסמיכות הוא על זה הדרך דרבי ברוספדאי אבל
למעליותא · כי כבר חקרו רבותינו ז״ל בענין שהקב״ה
עשה התאמצות רב וישלח את המלאך לשטנו לבלעם
שלא יקלל את ישראל הלא קב״ה יכלתו בחפצו קשורה
ואם שוא יקלל מי יאמר לו יתברך מה תעשה · גם על
מה דאיתא במדרש על פסוק לא תאור את העם אמר
בלעם א״כ אברכם והשיב לו הקב״ה כי ברוך הוא
דלכאורה קשה על בלעם הלא כל כוונתו היה להרע
למה אמר א״כ אברכם וגם על הקב״ה צריך להבין מה
הקפיד על הברכה שיברכם אם רצה לברכם יברכם
אע״פ כי ברוך הוא אבל הענין מבואר בש״ס וגם בזהר
שם כי מברכותיו של אותו רשע ניכר מה שהיה בלבו
וכוונתו היה בברכה להכניס בהם עין הרע כמו
שמצאנו בלבן בברכתו שאמר לרבקה אחותינו את
תהי לאלפי רבבה הכניס בה עין הרע ונגזר עליה
להיות עקרה וכתב המקדש מלך טעם הכח שיש
לאומות להכניס עין הרע הלא נוצר תאנה יאכל פריו
ואנחנו מקיימים תורה ומצות אמנם יש להם טענה
הגם דכתיב הופיע מהר פאר שהחזיר על כל האומות
לקבל התורה ולא קיבלו יש להם טענה יען כי בחר בנו
מכל עם ורצה בנו וקרבנו באהבה רבה והורה לנו דרך
הטוב והחיים וכמו שפרשו על ובחרת בחיים כאב
המניח ידו ואומר לבנו ברור לך חלק זה הוא היפה
אבל על האומות לא בא רק לנאת לפניהם כמבואר
במדרש בא לאדום ושאלו מה יש בתורה אמר להם לא
תרצח ולא קיבלו דכתיב בברכתו על חרבך תחיה · בא
לישמעאל שהם שטופי זימה אמר להם לא תנאף · בזה
יש להם כח לחלוק ולהכניס עין הרע כאומר אם הראה
לנו שכר הטוב היינו מקבלים ג״כ זה היה מחשבתו
הרעה של בלעם שאמר א״כ אברכם והיה גונב דעת
המקום וכוונתו היה להרע להם להכניס בהם עין
הרעו · וא״כ · מדוקדק מאד · אמנם בוחן לבות וכליות
אלהים צדיק הוא הבין דרכו והשיב לו תדע שלא תקלל
ולא תברך כי בשום אופן אין אתה ביכולתך להרע להם
כי ברוך הוא · וזה הטעם היה גם על הקללה שלא יהא
מקום לבעל דין לחלוק כאשר מצאנו הש״ס שקטרג על
הים. וגם דומה במעשה דוד · עיין בהקדמה לזהר
ד״א ע״א והנה הנראה שזה כח שיש להם לקטרג כנ״ל
לפי הטעם של המקדש מלך להכניס עין הרע בברכה
זה המענה להם נגד המצוה שכונו הוא יתברך והרבה
לנו השכר אבל אם אני עושה לפנים משורת הדין יותר
ממה שציונו אין להם מענה לקטרג כנ״ל כי הם הרואים
שאנחנו עובדים מאהבה ומחמירין ביותר וביותר אשר
זה השכר ונאמר אף בשורות הדין כבר מוכן לנו ונראה
מזה שאין אנו עובדים ע״מ לקבל פרס ובזה אין להם
כח להכניס עין הרע · והנה בתרומה מדין תורה חטה
אחת פוטרת כל הכרי · ואף לפי דברי חכמינו ז״ל
שאמרו עין רעה אחד מששים · בינונית אחד מחמשים ·

עין יפה אחד מארבעים · זה העין יפה הוא העושה לפנים משורת הדין · והנה ע"פ דברי הנ"ל יש לפרש מקרא אומר והיה עקב תשמעון ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה דכולם מקשים למה כתיב עקב ובעיני נראה דזה עקב הוא מצות שאינם גופי המצות אלא שמוסף יותר בעשייתן מגודל השלמות ועפ"י המדקדקים אשר שמו שורש זה אל כל דבר סוף להיות בו מלת עקב וכן כל הגאונים פירשו על הסוף עיין כאלו קדומי"ם פרשת עקב שכתב נ"כ מהרב' גאונים על העתיד וכן דעת עצמו כר"ו יאיר וחי ע"ש לזאת גם דעתי נוטה על זה הדרך לנטות דהיינו אף לפי החיוב המצוה הוא יוצא אבל מעזה אהבה הוא עושה מצוה זו ביתר שאת ויתר עז לש"ש · לזאת אין להם כח להכניס עין הרע בברכה · כמו לבן כאחותה להיות עקרה · וזה פירוש ברוך תהיה מכל העמים ואעפ"כ לא יהיה בך עקר ועקרה שעינים הרע לא ישלטו בך · וזהו הסמיכות ואיש את קדשיו לו יהיה דהיינו אם נותן אחד מששים אזי עושה לפנים משורת הדין וזוכה לברכה ברוך תהיה מכל העמים ואעפ"כ לא יהיה בך עקר ועקרה · לזאת אי"ש איש כי תשטה אשתו שנזק דהרי בזה הוא איש כנ"ל ובא לכהן ועי' זה ונקתה ונזרעה זרע אם היתה עקרה נפקדת בסוד לא יהיה בך עקר ועקרה הנ"ל ואלו הם ממש דברי ר"ל כי פתח בסוטה אמר אין מזווגין לו לאדם אלא לפי מעשיו דהיינו כעושה לפנים משורת הדין זוכה לצדקת ותהא כפקדה · וזה שפירש רש"י צדיק לצדקת · במנא זה הזווג בא מחמת לפנים משורת הדין וידוע מאמר ר' עקיבא שם ד"א ע"ב דרש ר"ע בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים שנאמר אם תשכבון בין שפתים וכו' נמצא בזכות שהיו מתאמצים לקדושת הזווג היה הגאולה בזכותם ואע"ג דאנן מסקינן דאשה אינה מצוה על פריה ורביה אמנם נגד האומות צריך גם בלפנים משורות הדין כנ"ל לזאת אמר ר"י עליה וקשה לזווגן כקריעת ים סוף · ולזאת אחי ורעי אם תשגיחי על נשיכם שהם כסוד בתי ערי חומה ובתי חצירות סוד שני ההי"ן כמבואר ברעיא מהימנא דף ק"ת ע"ב · וק"ט ע"א פרשת נשא · וסוד הדבר כסוד הנותן מטתו בין צפון לדרום והוא כעין סהרא דמדבחא עיין זהר במדבר דקי"ט ע"א והבין והשומר בכל ענייני הטהרה והרחקת הטומאה והעריות יזכה לשנת היכל ההוא איש אל משפחתו השוכו במקור השוכה ויזכה לזרעא מעליא כנ"ל ועוד גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם וישמח בו · ובקדושת שניהם לזווג ישמח אביך ותגיל יולדתך · וראה בנים לבניך שלום על ישראל : שלום לרחוק מכל מיני טומאה אשר נרשם בזה השער בכונות האלוי וכל הנוגע לטומאה. ושלום לקרוב למצות לעשותן בקדושה וטהרה יתירה אשר עי"ז נדבק בה' קודש וכתיב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום ברוך ה' לעולם אמן ואמן :

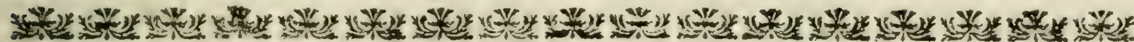
ביאור הרמב"ם הלכות סוטה פרק ב' הלכה ח' וז"ל כל ביאה שבא בביאה אסורה אחר שהגדיל אין המים בודקין את אשתו · ואפילו בא על ארוסתו בבית חמיו שאין אסורה אלא מדרבנן · דכתיב ונקה האיש מעון עכ"ל · והשיג עליו הראב"ד ז"ל והמ"ל מהא דהרמב"ם ז"ל כתב אמתניתן דריש פרק ארוסה · וז"ל ארוסה אינה שותה דכתיב תחת אישך אלמנה לכהן גדול אינה שותה דכתיב תחת אישך · אישה הראוי לו ולדבריו · קאי עליו קושיות הש"ס דמקשה אמתניתן אלא טעמא דכתיבא הכי קראי הא לאו הכי הוי שותה · והא כי אתי רב אחא מדרומא אייתא מתניתא בידיה מבלעדי אישך שקדמה שכיבות בעל לבועל · ומשני אמר רמי בר חמא משכחת לה כגון שבעל ארוסתו בבית חמיו ולדברי הרמב"ם הנ"ל הא הוי אינו מנוקה מעון בזה ואכתי תקשה למה לי תחת אישה בשלמא אמתניתן הקידושין זה כגון דמתניתין סבירא כדעת האומר דוקא בא עליה בדרך אחר הקנוי והסתירה זה הוא דהוי אינו מנוקה מעון כדמשמע הרב כפרט במשנה ואלו אוכלין בתרומה · וביותר קשה על דברי הרמב"ם כנ"ל מאלמנה לכהן גדול דעל משנה יכולין לומר שלא בא עליה אחר קינוי וסתירה אבל לדברי הרמב"ם הנ"ל כמיה שבא עליה קודם כמי אינו מנוקה מעון ולמה ליה להביא תחת אישה הלא בזה אפילו מדאורייתא אינו מנוקה מעון לדבריו · ואין לומר דקידוש ולא בעל דמבלעדי אישך כתיב · שקדמה שכיבות בעל לבועל ע"כ · והנה מתחילה נתרץ קושיתם בעניין ארוסה והוא ע"פ דאיתא במס' קדושין דף י' איבעיא להו ביאה אירוסין עושה או נשואין · והנה הרמב"ם פרק י' מהלכות אסות הלכה א' כתב וז"ל הבא על ארוסתו בבית חמיו לוקין אותו מכות מרדות · ואם קדשה בביאה לוקין אותו על ביאה שניה עכ"ל : וכתב המגיד משנה דרבינו סובר ביאה אירוסין עושה עכ"ל · והנה מדברי הרמב"ם הנ"ל יוצא לנו לברר ספיקא שמסופק מהרי"ק בתשובתו הא דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה אי האי מכות הוי מכות מרדות והוי כזה עובר אדרבנן או אינם רק משום חציפותא דעביד ומדברי הרמב"ם אלו דקאמר לוקין על ביאה שניה והוא מכות מרדות דכיון דסבור ביאה שקידשה אירוסין עושה כמנא ביאה שניה הוי בועל ארוסתו בבית חמיו כההוא דסליק מניה וקאמר על ביאה שנים משמע אבל על ביאה ראשונה דהזי לשם קדושין לא לקי דהאי מלקות דקאמר רב לא הוי מכות מרדות אלא משום חציפות ולפי דברות אלה מסולק קושייתן מהרמב"ם ז"ל · דהא איכא לדקדק טובא על מקשה הש"ס מה לו לומר דאתי רב אחא מדרומא ומאי יוצא לו מזה לחזק קושיותו · כי לדברי רמב"ם הנ"ל אין התחלה לקושיות הש"ס דאוקי דקידשה בביאה דמנוקה מעון הוי בזה שקידוש בביאה. וקדמה שכיבת בעל לבועל ולהכי אצטרך למעט ארוסה מתחת אישה דאיכא תחת א[illegible]ה דביאה אירוסין עושה כנ"ל ואין אנו צריכין לפי שיטת הרמב"ם לבוא לתירץ דר' כח שבא עליה ארוס בבית חמיו · והנה ידועה המבואר בש"ס מס' ברכות דף ס"א ע"ב יהודה בדרומא של אי' · ומתניתן בכתובה מפורשת ביהודא אין להם טענות בתולים מפני שמתייחדים · והנם מתייחדים אף אחר קדושי ביאה ובודאי לדידהו ביאה נשואין עושה דאם היה איסור בביאה שניה כדעת הרמב"ם הנ"ל

אמנם

אחשם איסור לא הוו מתירין הייחוד · דכשלמא אחר
קדושי כסף איכא לומר ביאה גומר אבל אין ביאה אחר
ביאה · לזאת מקשה הש"ס והא כי אתי רב אחא
מדרומא תרומא דייקא ולדידהו אין לתרץ בקידוש
בביאה דא"כ הוי שפיר תחת אישה · ולדידהו מתרץ ·
שבא עליה ארוס בבית חמיו אבל הרמב"ם אינו מוכרח
לזה התירוץ והרמב"ם בפירוש אוסר הייחוד לאחר
האירוסין בפרק הנ"ל ואפילו מחייב מלקות והרמב"ם
אינו סותר דברי הש"ס · כי הש"ס בא לתרץ אף לבני
דרומא ודו"ק · ואם אם לא נחזיק לעיקר דברי המגיד
משנה הנ"ל · מוכח מן הש"ס דלענין להשקות אותה
לכולי עלמא אירוסין עושה דקאמר מאי נפקא מניה
לירשה ולטמא לה ולהפרות נדריה ולא קאמר לענין
להשקותה אלא ודאי אף למאן דאמר נשואין עוש' לענין
להשקותה איננה נקראת תחת אישה · אבל למקשה
הש"ס צריך לומר הא דמקשי לבני דרומא דלא נתרץ
לדידהו בקידש בביאה כיון דלבני דרומא בודאי סבירא
להו דנשואין עושה ותחת אישה מיקרא צריך לומר
דסביר' ליה למקשן דהש"ס חשיב הנך לנפק' מיניה הנך
נקיט והוא הדין לענין להשקותה אבל הסברא הפשוט'
כדברי הרמב"ם כדקאמרן אף בלא הוכחות המגיד
משנה · ועפ"י דברות אלה מתורץ קושיות התוספות
קדושין דף כז' ע"ב בענין גלגול שבועה מנא לן ·
ילפינן מסוטה פירש רש"י ואי קשיא הוי ליה לאוקמי
בדקינא לה כשהיא ארוסה ונסתרה כשהיא ארוסה
ומשקה לה כשנכנסה לחופה ומתרץ רש"י הא בעי
לאוקמי הכי כמש' יבמות ואותיבנא מבלעדי אישך
שקדמה שכיבות בעל לבועל וכו' · וביבמות דף נ"ח
איכא דמוקי לה כשבא עליה ארוס בבית אביה ועולא
לא סבירא ליה האי שינוי · עכ"ל רש"י ומקשה התוספת
הא כשמעתין ע"כ כמי סמוך אהאי שינוי דקאמר תחת
אישה אמר רחמנא פרט לארוסה ולמה לי האי קרא הוי
ליה למימר מבלעדי אישך · אלא ש"מ סמוך אהאי שינוי
ע"כ קושיות התוספת · ולפי הא דאסקינן לעיל לא קשה
מידי דאיכא למימר דקידש בביאה ועולא סבר כמי דביאת
אירוסין עושה ואין כאן משום מבלעדי אישך אבל כי
היכא דלא תיקשה לימא דקדשה בביאה וקנאה לה
כשהיא ארוסה ומשקה לה כשנכנסה לחופה על זה
צריכין התירוץ דאין חופה לפסולות · עוד נראה לתרץ
קושיות הראב"ד הנ"ל בענין ארוסה באופן אחר ·
דאיתא סוטה דף כ"ב ע"ב במתניתין · ר' שמעון אומר
אין זכות תולה ואם אתה אומר זכות תולה אתה מדחה
את המים וכו' · רבי אומר זכות תולה ונראה לי במאי
פליגא ומאי יש לרבי לדחות סברות ר' שמעון · ונראה
דפליגו במאי דאיתא בסוטה דף כ"ו רבי אומר ונקתה
ונזרע זרע אם היתה עקרה נפקדת וכו' · ואיתא
בירושלמי פרק היה נוטל דרי' סבר סברות ר' ישמעאל
ור"ע · ר"ל סבר א"כ יסתרו כל הנשים שא ונקתה ונזרע
זרע כשר ולא זרע פסול וא"כ רבי דסבור אם היה
עקרה נפקדת לזה קאמר שפיר זכות תולה ואין אתה
מדחה מים המאררים דהא אם היא נפקדית בודאי
טהורה היא כי אם הזכות מגין עליה די בזה ולא שיהא
לה אפילו להפקידה ור"ש סבור כר"ל ונזרע זרע כשר
לכן קאמר שפיר א"כ אתה מדחה מים המאררים ·
והנה במשקל הראשון היה נראה סברא בעיני לאמר
כיון דרבי שסבור דהזכות תולה א"כ ממילא נופל תמיהות

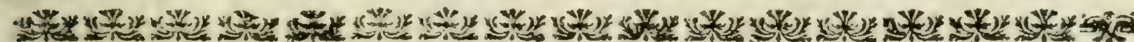
ר' שמעון כאמרו א"כ אתה מדחה מים המאררים · דשם
איתא איבעיא בירושלמי · איבעיא להו אם בדק המים
את הבועל ולא את האשה מהו שתהא אסורה לבעלה אי
אמרינן דודאי זיכתה והא דלא בדק אותה משום דיש
לה זכות תולין בו או לא ועלה בתיקו · וזה קי"ל כל
תיקו לחומרא · נמצא לפי דברות אלה אין דחיה למים
המאררים דאם הזכות תולה לה בודק המים את הבועל
ובו נדע · אמנם זה נגד הש"ס ורש"י בפירוש החומש
דלפי סברות האבעיא זו. כגד איבעי' שלא דהיא אסורה
מחמת אשר המים בדק אותו והנה יכול להיות שבדק
אותו מחמת ביאה אסורה אחרת. כמו שהמים בודק
אותה בודק אותו דאף אם היא נקיה מקינוי וסתירה זו
כדאיתא בש"ס ואמרה אמן אמן · אמן מאיש זה אמן
מאיש אחר · אמן שלא שטית ארוסה וכו' א"כ כשנאמר
כסברות האבעיא דעי' בדיקתו תהא היא אסורה · אפשר
אפשרי הוא שבדק אותו על ביאה אחרת א"כ שכיבות
אחרת אסרתה והוא נגד הש"ס מפורש ושכב איש
אותה שכיבתה אסרה ואין שכיבות אחרת אוסרתה וכן
ממה שמביא הרש"י ראיה משתי אחיות שהיו דומות זו
לזו וכל העולם גם הרבה גאוני הזמן אינם מביאים מה
ראיה מזה המעשה · והענין הוא כי לכאורה אין מובן
למה שלחה אחותה לבדוק אם היא היתה מתיירא הא
משנה מפורשת שוא יכולה היא לומר איני שותה ואי
כונתה היה שתהא מותרת לבעלה הא המים תבדק את
הבועל אלא ודאי דאףאם תבדק המים את הבועל איכה
נאסרת דאפשר דבדק אותו על ביאה אחרת וכדקאמרן
לעיל ואין שכיבות אחרת אוסר אותה נמצא מכל הנ"ל
נסתר סברות הירושלמי ונסתר היסוד והבניין נהרס
והעיקר כדשנינן מעיקרא דרבי לשיטתיה אזל דסבר
עקרות נפקדות וכנ"ל · והנה ע"פ דברות אלה יש
להקשות על רבי קושיה עצומה למה לי קרא למעט
ארוסה דאינה שותה הא בארוסה אין הכיר הבחנה אם
נפקדת או אם היתה יולדת נקבות יולדת זכרים והכי
זה אינו הכיר רק באשה שכבר שהתה תחת בעל ·
אמנם צריכין אנו לומר לרבי לא כתב רחמנא קרא
למעט ארוסה אלא לזאת שנתאלמנה או נתגרשה וא"כ
נתארס דבזו איכא הכירא באם היתה עקרה בנשואין
הראשונים ועתה היא נפקדת ואליביה לא קאי קרא
אארוסה בתולה רק אנשואה מקדם · וכיון שכן דברי
הרמב"ם תורה משה אמת · דהרמב"ם כתב בהדיה
דאם היתה עקרה נפקדת כדעת רבי א"כ שפיר זכות
תולה וכן כתב ג"כ בפרק י' שם אם יש לה זכות תולה
ולא בטלה מים המאררים כיון שיש היכר אם היא
נפקדת כנ"ל וא"כ ע"כ הקרא למיעוט ארוסה אינו אלא
בארוסה שהיתה נשואה קודם האירוסין כנ"ל וכיון
שמוכרחין בלאו הכי לאוקמא קרא בנשואה קודם
האירוסין הרמב"ם מוקי קרא בנשואה קודם לזה הארוס
עצמו ונרשה וא"כ חזר ואירסה ואין מקום לקושיות
הש"ס מבלעדי אישך אמר רחמנא · דהא בזו קדמה
שכיבותו · אבל הש"ס רוצה לתרץ אף לדברי ר"ש דקאי
בשיטת ר"ל ונזרע זרע כשר וזכות אינו תולה
ואליביה דר"ש הקרא דמיעט ארוסה דאינה שותה איירי
אף בארוסה בתולה דזה דוחק בודאי כשאין אנחנו
מוכרחים בלאו הכי לאוקי קרא בארוסה מן הנשאין
קודם האירוסין רק בשביל קושיות הש"ס לאמר דקרא
איירי בארוסה שהיתה קודם נשואה לזה הארוס · ועל

זה מתני' הש"ס שבא עליה ארוס בבית חמיו אבל להרמב"ם בלאו הכי לא קשה מידי וא"כ מסולק קושיות הראב"ד הנ"ל. ועל מה שהשיגו עליו באלמנה לכהן גדול כנ"ל הנראה בעיני דקרא אתי למעט באם כהן גדול עבר ויבום אלמנה דאע"ג דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה כדמשני רבא על קא פסיק ותני עיין יבמות דף ך ע"ב מ"מ מן התורה מנוקה מעון ואפילו מכוח עבר בביאה ראשונה דעשה דוחה לא תעשה ואף דהרמב"ם סבור דאף אם עבר אדרבנן הוי איתו מנוקה מעון והוא עבר אגזירה הנ"ל המנס כרמב"ם קאמר קרא שהוא תורת משה קאי למעט כהאי גוונא דמן התורה הוי מנוקה מעון. גם הרמב"ם כתב בהלכות יבום וחליצה בכל הכי דאסרינן משום גזירה וכמו שמבואר שם ביבמות דף ך' הנ"ל ע"א במשנה שניות מדברי סופרים חולצת ולא מתייבמת כת' הוא ז"ל עבר ויבם לא הוי בזה עבר אדרבנן וצריך גט ואינה צריכה חליצה ודו"ק. והנה כאשר זכינו לאוקמי שיטת הש"ס בשיטת רש"י ור"ל בבאור היטב בזה א"ש מימרא דר' יצחק במסכת סוטה הנ"ל הרי כד פתח ר"ל בסוטה אמר אין מזווגין לאדם אשה אלא לפי מעשיו דכל גאוני קדמונינו וגאוני הזמן נתנו עיניהם בזה הנראה להרץ והנראה בעיני הלא כבר כתבתי ולע"ד ע"פ דברות שזה הוא מה שיש לדי במאמר הזה יא' מה שייכות יש זה לפרש בזה יש שייכות כאשר הרבה מפרשים העמיקו בענין אינם מתרצים: הא' כד פתח' הנ"ל לפי דנ"ל שפיר דבתחלת הפרשה כתיב איש איש כי תשטה אשתו והנה אשה לא מיקרא אלא אחר נשואין ומיזם נתמעט ארוסה דאינה שותה ומתמת איסה כנ"ל וכה ר"ל לבחזי' כבר כתבתי דאף דבא עליה בבית אביה דאוקמינן לעיל זה הירץ הש"ס אביי ורבי דרס דקאי בשיטתו כנ"ל דבזה מיקרי מנוקה מעון דאף דעביד פריצותא וכמ"ש רש"י אין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו צנועה לצדיק פרוצה לרשע אעפ"כ מנוקה מעוונו ולהכי אצטריך קרא איסה למעט ארוס ודו"ק:

אלה המצות לא תעשה הכלולים בדיבור לא תנאף

א' שלא לבוא על אשת חבירו
ב' שלא לבוא על הנדה
ג' שלא לבעול אשה בלא כתובה וקדושין
ד' שלא לגלות ערות אמו
ה' שלא לגלות ערות אשת אב
ו' שלא לגלות ערות אחותו
ז' שלא לגלות ערות אחותו מן אב ואם
ח' שלא לגלות ערות בת הבן
ט' שלא לגלות ערות בת הבת
י' שלא לגלות ערות בתו
יא שלא לגלות ערות אשה ובתה
יב שלא לגלות ערות אשה ובת בנה
יג שלא לגלות ערות אשה ובת בתה
יד שלא לגלות ערות אחות אביו
ט"ו שלא לגלות ערות אחות אמו
טז שלא לגלות ערות אשת אחי אביו
יז שלא לגלות ערות אשת בנו
יח שלא לגלות ערות אשת האח
יט שלא לגלות ערות אחות אשתו בחייה
ך' שלא לבוא על אביו
כ"א שלא לבוא על אחי אביו
כ"ב שלא לקרוב אל שום ערוה
כ"ג שלא להביא ממזר על בת ישראל
כ"ד שלא לחזור גרושתו משניסת
כ"ה שלא לבוא על שומרת יבם
כ"ו שלא לגרש אנוסתו
כז שלא לגרש מוציא שם רע
כ"ח שלא תלבש אשה מלבושי אנשים
כ"ט שלא ילבש גבר שמלת אשה
ל' שלא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה'
ל"א שלא לגלח שער הנתק
ל"ב שלא לקוץ נגע צרעת
ל"ג שלא לאכול בהמה או חיה טמאה
ל"ד שלא לאכול דג טמא
ל"ה שלא לאכול עוף טמא
ל"ו שלא לאכול שרץ השורץ על הארץ
לז שלא לאכול שרץ העוף
ל"ח שלא לאכול שרץ המים בכל תשקנו
ט"ל שלא לאכול תולעים המתהווים בפרות ובזרעים
מ' שלא לאכול תולעים המתהווים מן עיפושים
מ"א שלא לאכול נבלה
מ"ב שלא לאכול טרפה
מ"ג שלא לאכול אבר מן החי
מ"ד שלא לאכול גיד הנשה
מ"ה שלא לאכול דם בהמה חיה ועוף
מ"ו שלא לאכול חלב

אלה מצות עשה הכלולים בזה הדיבור

א' פרו ורבו
ב' לבעול אשה בקדושין
ג' נקי יהיה לביתו שנה אחת
ד' למול את בנו
ה' ליבם אשת אחיו שמת בלא בנים
ו' לחלוץ אשת אחיו אם לא יחפוץ ליבם
ז' שישא אנוסתו
ח' דין מפותה
ט' דין מוציא שם רע
י' דין אשת יפת תואר
יא דין סוטה
יב לגרש אשתו בשטר
יג דין טומאת נדה
יד טומאת יולדת
ט"ו טומאת זבה
טז טומאת הזב
יז טומאת מצורע
יח טומאת בגד מצורע
יט להודיע שהוא מצורע
כ טומאת שכבת זרע
כא טומאת מת
כב טומאת בית המנוגע
כג טומאת נוגע בנבלה
כד טומאת שמונה שרצים
כה טומאת אוכלין ומשקין
כו טהרת מקוה
כז לבדוק סימני בהמה וחיה
כח לבדוק סימני עופות טהורים
כט לבדוק סימני חגבים
ל לבדוק סימני דגים

פרק א׳

הוא שציונו הבורא יתברך שלא לבא על אשת חבירו והוא שנא׳ לא תנאף והוכפל בלאו והוא שאמר הוא יתברך בפרשה אחרי ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע · ותני במכילתא לא תנאף למה נאמר לפי שהוא אומר מות יומת הנואף והנואפת · עונש שמענו אזהרה מנין ת״ל לא תנאף · והמסקנא שם דהאי ואל אשת עמיתך לא הוי אזהרה אלא לאיש הנואף אבל להנואפת לא הוי אזהרה אבל לא תנאף שניהם במשמע כמנא יצא לנו מכל זה דשניהם במיתה והוא חנק ודוקא כשהוא גדול היה קטן שניהם פטורים · והוא נקרא קטן עד בן ט׳ שנים ויום אחד היה בן ט׳ היא בחנק והוא פטור שהרי לא בא לכלל עונשין היה בעלה קטן ג״כ פטורים שנאמר אשת איש ולא אשת קטן קדושין דף י״ח ובאבי׳ · אפילו היתה יבמה · ובא עליה יבמה בן ט׳ שנים ויום אחד · היתה אשת חרש שוטה שוטט׳ ואנדרוגנס או שהיא היתה חרשת או חוטם דאוי אין קדושיה קדושין ופטורין היתה היא קטנה וקיבל אביה קדושין היא פטורה והוא חייב כז״ ביבמות דקי״ב קי״ג נדה דמ״ד · היתה נערה המאורסה ועדיין היא בבית אביה שניהם בסקילה ואפילו בא עליה י׳ אנשים ועדיין היא בתולה כגון שבאו עליה שלא כדרכה כולם בסקילה ובחכמים דפליגו ארבי במשנה פרק נערה שנתפתתה ובסנהדרין ד״ב ונ״א ואם בא הראשון עליה כדרכה הוא בסקילה וכולן בחנק דבתולה כתיב בה · היתה בוגרת הרי הם בחנק דנערה כתיב בה ומסקנת הש״ס שם דאם באו עדים אחר שבגרה או אחר שמסרה האב לשלוחי הבעל כיון שזינתה בבית אביה וכשהיתה נערה הרי הם בסקילה עיין כתובות דמ״ח · ושם תנא מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה הרי היא בחנק · היתה בת כהן והיא אשת איש אפי׳ מחייבי לאוין כגון נתון או ממזר הרי הוא בחנק והיא בשריפה · היתה בת כהן ונערה המאורסה מסקינן להלכתא כר׳ יוחנן ד״נ במסכת סנהדרין מרגלא בפומא דרבי יוחנן נערה המאורסה בת כהן שזינתה בסקילה ע״ש ע״ב כי מסקינן שם ע״א כת״ק ריש פרק ארבעה מיתות דסקילה חמורה משריפה שכן ניתן למגדף ודלא כר״ש. ממנא שניהן בסקילה · והנה הסמ״ג לאוין מונה זה הלאו כז״ שלא לבוא על נערה המאורסה והרמב״ם כתב הלאו הוא אשת עמיתך ובכלל המנין אשת איש היא · טעם הלאו כבר כתבתי בתוכחת מוסר לזה השער וגם בהשער ו׳ שהוא ממקור הטומאה כעבודה זרה · עיין זהר בראשית דל״ח ע״ב · ולכן כתיב בפרשת אחרי לטמאה בה · והוא ג״כ מכלל רוצח נפש כי בהיות איש ואשה אזי נקרא אדם עיין בסוד ה׳ ליראיו בשער א׳ ובשער ו׳ שהבאתי שם זהר ויקרא דבלא איתתא לאו איהו בכלל אדם והרי נטל נפשו ובסוד ה׳ ליראיו יתבאר א״ה מנוה זו באור נא והמשכל יבין כי הנואף סר כילו והוא מופקר לכל עבירות כי הטומאה החמורה שבכל הלא תעשה הוא ולוח השני מקום לאו זה מכוון נגד לא יהיה לך שבלוח הראשון והגאונים כתבו שמשום לא הגזל דל נגע בו ג״כ · ועל לא תחמוד הרי נראה בעליל הפגם וא״ה בשער י׳ אבאר מה גודל פגמו ולכן

יצא מן הכלל ובכל אשר לרעיך ובפרט שזה מרבה ממזרים בישראל והוא מכלל לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא במדינה אחרות וגם המשחית זרע קודם כלאו מיניה כיון שהיא איכה בת זוגיה אלא דאיש אחר הרי הוא בכלל בשר בחלב ואיסור חורש בשור וחמור ובא על הבהמה וכלאים ואיסור שעטנז וכל לאוין הנוגע לזה בגודל הפגם כאשר העמדתם על הסדר בשער ב׳ עיין שם מן פרק כ״ז עד ס״ז וגם איסור השגו׳ גבול רעהו נגע בוונס עובר על לאו ועשה דאהבת רעים כיון שהיא נתנה עינה באחרים הרי היא בוגדת בבעל נעוריה · ולא זכיתי להבין פרש׳ קדושין ד״מ בד״ה רע לשמים ואינו רע לבריות בד״ה מגלה עריות · אם לא שכוונת רש״י עריות דקרובים אבל הלא אשת איש היא ג״כ בכלל עריות · וגם מה זרע מרעים יבאו לעולם בשני דעות במיטה לזאת ה׳ אמת ותורתו אמת ואשרי הדבוק בחלקו אשר על זה נאמר קדושים תהיו עיין רש״י בחומש וזהר כי זה עיקר הקדושה ובזה חלקם בחיים ונפיקך תמלא בטנם וזרעם לעולם יכון · וצריך שתדע אעפ׳ שאין מיתה באשת גוי מדכתיב אשת רעהו פרט לאשת גוי אבל איסור דאוריי׳ הוא כדמסקינן בקדושין דכ״א ע״ב מאשת יפת תואר אבל זה החילוק יש באשת ישראל מקדשה ואשת גוי משבעלה הוי אשת איש · ועיין תוספת דעשה איכא · כז״ בש״ס בכ״ל רמב״ם פרק ג׳ מהלכות אסורי ביאה · פרק ט״ו מהלכות סנהדרין · פרק ט׳ מהלכות מלכים · סמ״ג לאוין סימן כ״ז יתרו ק׳ י״ד :

מנין הרמב״ם לאו שמ״ז לסדר התורה ל״ת

פרק ב׳

הוא שציונו הבורא יתברך שלא לבא על הנדה בעת טומאתה · והוא שנאמר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב · והוא כל זמן שלא תטבול והעובר על לאו זה במזיד חייב כרת · ובשוגג מביא חטאת קבוע · ועפ״י מסקנת ש״ס פוסקים דאין חילוק בין ראתה טפת דם כחרדל ביום ראשון או אפי׳ הרבה דמים ביום השביעי טובלת לערב ליל שמחרתו יום שמיני וטהורה לבעלה מדין תורה שלא מתקנות רבי שאין אנו בקיאין במראות והיא החמיר על עצמ׳ ותחשב לדם נדה וכאם שתראה בשביעי תטבל לערב ואפשר הראשון היה טהור ועכשיו הוא אתחלתא · ומזה יבואו ג״כ לטעות בין ימי נדה לימי זיבה שצריכה ז׳ נקיים באם ראתה בג׳ ימים ג״פ כאשר אבאר א״ה דיבה לקמן בזה השער בפרק המיוחד למצות זבה לזה היה תקנות רבי כראתה שני ימים תשב אח״כ ו׳ נקיים דאיך שיהיה היא טהורה בזה אם הראשון מימי נדה איכה צריכה ז׳ נקיים ובקאם השני · ואם הראשון זיבה והשני נדה מסקינן דהנדה איכה מפסיק ואלו הימי נדה שאיכה רואה כהן עולין לימי זיבה · ואם ראתה ג׳ ימים הרי היא בזבה מן התורה וצריכה ז׳ נקיים אבל בנות ישראל החמירו על עצמם דהיינו אפילו בראיה אחת ואפילו ראתה טפה דם כחרדל והרי היא כזבה גדולה וצריכה ז׳ נקיים וכן קיימו וקיבלו גאוני קדמונינו וכן צריכין לנהוג כל בנות ישרא׳ ואמרו עוד שצריך שתפסיק יום בלא ראיה כלל ואם פסקה היום איכה מתחיל מיום המחרת השבעה נקיים ואפילו בדקה בערב ומצאה טהורה שחזקת אותו יום שמעיינה פתוח אלא ביום הב׳ לפסיקה מתחלת הז׳ נקיים · אבל רבותינו החמירו עוד בראתה בתם במקום שאין לתלות שבא ממקום אחר : שצריכה ג״כ ז׳ נקיים בזה לא החמירו להפסיק

יום

יום בטהרה אל אחר זה היום אם לא מצאה אח"כ עוד מונה מיום הנחרק ז' נקיים וטובלת לערב · וכראתה אם ראתה ג"כ שני ימים ופסקה יוםשני בטהר' מתחלת ג"כ למנות ממחרתו כן הוא דעת הרשב"א אליבא דרבי נדה דס"ח ודעת המרדכי ביום שפסקה שתרחץ כל גופה ותלבש לבנים בלי שום כתם ותמנה ז' נקיים ובדעבד אם לא רחצה רק פניה של מטה די בכך וגם אם אין ללבוש מחדש אם זה החלוק שהיא בה הוא נקי ג"כ בדיעבד כשר · ומסקינן כדעת התוספת שם דז' בד"ה ר"א וכהרא"ש דלכתחלה צריכה בדיקה בכל יום שני פעמים כל השבע' נקיים אחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות ופלוגת' דמתניתין שם דס"ח הוא בדיעבד ומסקינן דאפילו לא בדקה אלא באיזה יום מהשבעת נקיים ומצאה טהורה די בזה ודעת הטור ובעה"ת והסמ"ג שאףבדעבד צריכ' ביום הראשון וביום השביעי לבדוק עצמה ואם לא בדקה בזה לא עלתה לה והבדיק' צריך להיות דוקא בדבר רך כגון בגד פשתן ישן ולבן או בצמר גפן · או בצמר רך נקי ורך ולכתחילה צריכה לבדוק עד מקום שהשמש דש ובדיעבד אם לא בדקה כל כך אלא בדקה עצמה יפה בחורין ובסדקין בעומק השיב כפי כחה די בזה והנה דעת התוספת שם דף ל"ג דשפולטת שכבת זרע אם הוא תוך ג' עונות סותרת אותו יום לפיכך אם שמשה וראתה אח"כ ופסקה שלא תתחיל למנות ז' נקיים עד שיעבור עליה ששה עונות שלימות מעת לעת לזאת אם שמשה במוצאי שבת והפלט ליל ד' קודם השעה ששמשה במוצאי שבת הרי עדיין היא בתוך הו' עונות לזאת כתב התה"ד שכל אשה שראתה אפילו כתם צריכה ה' ימים ויום החמשי תפסק בטהרה וביום הששי תתחיל למנות הז' נקיים · וכן נהגין ואין לשנות הז' נקיים · והנה מדין תורה אין אשה נדה עד שתרגיש ותראה דם שנאמר מקור דמיה · גם את מקורה הערה ועיין ד"מ ע"א משנה וגמרא · וכן אמר שמואל דף נז' ע"ב אבל מסקנת הש"ס שם ובמשנה דנ"ח ע"ב והש"ס דנ"ט ע"א דאפילו לא הרגישה ובדקה עצמה ולא מצאה אלא שמצאה כתם מאלו מראות הדם שטמאים הן דהיינו אדום בין כהה או עמוק או מראה שחור · דאילו מראה לבן או ירוק הן כששה הן כזהב שן כברתי הן כעשבים שהוא כלשון אשכנז געל · או גרין או בלוא אפילו הרגישה ומצאה ממראות האלה הרי היא טהורה וכל הנוטה לאדמימות כגון כרכומי אוכמימי בשר צלי וכמימי תילתין יען כי אין אנו בקיאין אנו מטמאין דלא כבית הילל דמטהר בשני אלה וכל המראו' הלכה כחכמים במשנה נדה די"ט ע"א ועיין שם ע"ב בתוספת בד"ה הירוק · ואין חוששין בקטנה לכתם עד שתהיה בת יב' ותביא שתי שערות דוקא אם לא שראתה ג' פעמים והוא כרב יהודה · שם ד"ה ע"ב ואין דין כתם אלא במקום שאפשר שבא מן המקור כמבואר שם במשנ' דף נז' וכדמפרש הש"ס דנ"ח דהיינו אם מצאה כתם על בשרה צריך להיות מחצי גופה ולמטה ואף למטה מהחבור דוקא במקום שהוא כנגד אותו מקום כגון על כל אורך שוקים מכפנים או על ראש גודל וכן על כל רגליה דאפשר דנטף מן המקור לשם או אפילו על עקבה דזה נ"כ אפשר דנגע באותו מקום וכן אפילו למעלה מהחבור אם ידעה שהגביה רגליה למעלה כשינוי בתראי שם דנז' וכגון דאיזדקרא אבל על חלוקה אם מצאה אשהוא למטה מחגורה אע"ג

שאינו מכוון כנגד אותו מקום טמאה מפני שהבגדים חוזרים הנה והנה כן כתב בי' בשם הרא"ש ד' מצאה על הידים טמאה מפני שידים עסקניות הם וכן אם מצאה על בית יד של חלוקה אם הכתם מגיע שאם נגעה בידה בבית חרפה אפשר שיבא על הבית יד זה הכתם טמאה ואפי' אי אפשר להגיע לשם כי אם ע"י שחיה נ"כ טמאה אבל אם אי אפשר לבוא זה הכתם אף ע"י שחיה אין חוששין שמא נגעה בידה בהבית יד כי אין מחזיקין טומאה ממקום למקום ואם היתה מתכסה בבגדה בכל מקום שתמצא טמאה הכל שם במשנה וגמרא דף נ"ח · ואם יש לתלות הכתם באיזה דבר כגון שהיה מתעסקת באיזה דבר או שיש לה מכה בגופה בכל מקום שהוא בגופה · או שהיתה עוברת בשוק של טבחים תולין הכתם בו בין במצאו בגופה או בחלוקה אבל אין תולין אלא מאדום לאדום · ומשחור לשחור · אבל לא משחור לאדום ולא מאדום לשחור נתעסקה בתרנגולת תולין בו אדום ושחור וכרכומי מפני שדם שחיטתה אדום · ודם איבריה שחור · ודם בני מעיה כרכומי · ואין כתם מטמאה אלא כשיעור גרים ועוד בחלוקה ודוקא במקום אחד ואם היה על בגה מקומות כאן מעט וכאן מעט כל מה שהוא פחות מכגרי' ועוד אנו תולין בכינה אבל אם בדקה בעד שבדוק לה והוציאה ומצאה דם אפילו כחרדל ואפילו במצא על השמרטוט מאכולת מעוכה טמאה שיעור גרים כ"ט עדשים ואם נזדמן גדול מזה משעריכין בהגדול וכדאמר ר' אבוהו דנ"ח ע"ב כל שיעור חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל כי כתמים הם דרבנן ומקילין בהם ולכן תולין בכ"ל בכל מה דאפשר וכל זה במצאה על חלוק אבל מצאה על גופה טיפין טיפין קטנים אם כשתצרפם יהא כגרי' ועוד טמאה ואין תולין בכינים · כז' היא במשנה ובברייתא דף נ"ט ורא"ש וטור · סתם נשים יש להם וסתות כגון מעשרים לעשרים לכן אם הוא פעם ראשון כשבא יום השלשים כי סתם וסת הוא שלשים יום אזי צריך לפרוש עונה אחת קודם דהיינו אם ראת' ביום אסורה כל אותו היום ואם ראתה בלילה אסורה כל אותו הלילה וכן הדין בכל אשה שאין לה וסת קבועה חוששת ליום שלשים כי הוא עונה בינונית לסתם נשים אבל אם ראתה פעם א' בעשרים יום וראתה שנית ושלישית עוד יום העשרים צריך לפרוש עונה קודם · אם לא ראתה פעם השלישי ביום העשרים הרי אין וסתה קבוע ואינה צריכה שוב לחוש אלא ליום השלישים · ראתה ג"פ ביום העשירים אזי צריכה בכל פעם לפרוש עונה קודם יום העשרים עד שתעקר ג"פ והנה החלוקים בין וסתות הקבוע ובין וסתות הדילוג הכל במשנה וגמרא דט"ו ודס"ג ודס"ו · ועיין בתוספת דס"ד ובש"ע הלכות נדה סימן קפ"ד וקפ"ט והא דצריך לפרוש עונה קודם לוסת הוא שם דס"ג ובשבועות די"ח ע"א ברייתא תנו רבנן והזהרתם את בני ישראל מטומאתם אמר ר' יאשיה מכאן אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסת וכמה אמר רבה עונה. אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל שאינו פורש מאשתו סמוך לוסתה אפי' הויין ליה בנים כבני אהרן מתים דכתיב והזרתם וכו' והדוה בנדתה וסמוך ליה אחרי מות. אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל הפורש מאשתו סמוך לוסתה הויין ליה בנים זכרים דכתיב להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך ליה אשה כי תזריע וילדה זכר · ר' יהושע בן

בוי אמר שוויגליה כבים דאויין להוראה דכתיב להבדיל ולהורות · אבל בא עליה סמך לוסתה אין כרת וחייב חטאת · בא עליה ואמרה טמאה אני עביד כדאמר רב הונא משמיה דרבה נועץ אצבעותיו בקרקע עד שימות ופרש״י יעמוד עצמו בלא דישה עד שימות האבר · פירש באבר חי כדייתא נדה די״ד שבועות די״ח ע״א משנה די״ד דחייב חטאת דאית ביה לאו ועשה · דאי לא היה לאו לא הוי חייב מידי דהוי אפסח ומילה והוא כדאיתא שם אזהרה למשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דלא כפרש מיד מנלן אמר חזקיה אמר קרא ותהי נדתה עליו · אפילו בשעת נדתה תהא עליו · אשכחן עשה לא תעשה מנלן · אמר רב פפא אמר קרא לא תקרב לא תקרב נמי לא תפרוש הוא דכתיב האומרים קרב אליך אל תגע בי כי קדשתיך · שם ע״ב אבל הב״י כתב סי׳ קנ״ה דאין מקרא יוצא מידי פשוטה וכדאיתא שם בש״ס ובשבת די״ג ותוספת שם דבימי נדתה ובימי לבונה עד שתטבל אפילו שום קורבה אסור וכמבואר שבת דף י״א במשנה לא יאכל הזב עם הזבה וכן שם בדף י״ג ודש״א וס״ד · בדייתא כתובות ד״ד ודש״א ודע״ב ע״א · קדושין ד״פ · מבואר כל עניני הרחקה והוא עד שתבא במים אפילו זמן הרבה שנאמר בנדתה תהא · עד שתבא במים אבל בעונה הסמוך לוסתה כל קרבה מותר רק לבעול הוא בעשה דוהזרת׳ ככ״ל לכן מסקינן אפי׳ יוצא לדרך פמניה לפקדה יקרבה בדברים כי כל קירוב מותר אבל לא לבעול · ומבואר הא דאמר רבה נדה דס״ו ע״ב תבעיה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים ממחרת יום שתבעה ואינה צריכה הפסק טהרה והטעם שמא נחמות חימוד ראתה ואעפ״י שבדקה ולא מצאה אמרינן שמא מחמת חימוד ראתה טפת דם כחרדל ולא הרגישה וצריך לבדוק עצמה כל יום עד שתטבל ובדיעבד פעם אחד סגי ככ״ל כראתה ממש ואם נפל קטטה בניה׳ ואח״כ נתפשרו הרי חימוד נחדש וצריכה שבית ז׳ נקיים כן כתב המרדכי והר״ן מעובדא דרבינא נדה דס״ו ע״א · ואין חילוק בזה בין בחור לאלמן · או בין בתולה לאלמנה וזה הדין הוא אפילו שעדיין לא נתקדשה כן כתב הרשב״א וש״ה ממסקנות הש״ס יבמות דל״ז ע״ב · ועיין מהרי״ק שורש קנ״ט וכל אותן הימים עד שיבעל בעלות מצוה או שפירשה נדה אחר הנשואין הוא ישן בין אנשי׳ והיא בין הנשים ובלילה צריכין ב׳ שמירות ככ״ל דעת הראב״ד אם הם ישינים בחדר אחד · והטבילה של נדה אעפ״י דלא כתיב בהדיה בקרא והוא בדייתא שבת דס״ד · ורב האי גאון פירש דילפינן מק״ו ממגע שהנוגע במשכבה כתיב ירחץ במים מכ״ש היא עצמה · ור״ת מפרש שלמדנו מכלי מדין שנאמר אך במי נדה יתחטא ודרשינן בסוף ע״ז מים שהנדה טובלת בהם ועיין ברא״ש סוף נדה ובתוס׳ יבמות דמ״ז ע״ב בר״ה במקום ומביא עוד דעת הרי״ מן בנדתה תהא עד שתבא במים ככ״ל וצריך להיות מקום מ׳ סאה ולא מים שאובין כמבואר בתורת כהנים מרבתי׳ אך בור ומקוה מים מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים ואם בלתי אפשר שיהא כל המ׳ סאה מן מעיין אבל רוב דהיינו כ״א בעינן מן התורה ואם אח״כ נתערבו עם הנוטפין יש לה דין מעיין לטהר בזוחלין ואם הנוטפין רבו אעפ״י דהוו מי גשמים אין מטהרין אלא באשבורין ואע״ג דהאי נדה כאשה זבה שאת איבה בריבה מים חיים שאת טובלת במקו׳ באשבורין

של מי גשמים דזבה ודאית נ״כ איבה צריכה מים חיים לא נאמרה מים חיים שאת לזב ולא לזבה והנדה לא תטבל שאת בלילה משום סרך בתה כן הוא בדייתא פסחים ד״ך ע״ב · יומא ד״ו ע״א וטבילה צריך להיות בלילה. ואשה שטבלה כמה ימים אחר שספרה הז׳ נקיי׳ ואם יש איזה אונס שאין באפשרי לילך בלילה יכולה לטבול ביום אם הוא מיום ח׳ ואילך אבל ביום ז׳ לא תטבול אפי׳ בדאיכא אונס דבריך ימני ספיר׳ ואף ביום ח׳ צריכ׳ להסתי׳ מבעל׳ שטבל׳ עד הלילה שלא יבא עליה בעוד יום ושמא תראה אח״כ בעוד יום והרי קילקלה הז׳ נקיים · רא״ש וטור · וצריך תפיפה קודם הטביל׳ נדה דט״ו . ב״ק דפ״ו ותוס׳ שם. יבמות ק״ג ע״ב והטבילה תהיה סמוך לחפיפ׳ ולכן אין לטבול במוצאי שבת אם היה אפש׳ לטבול קודם וכן בשבת ואם לא שלא היה אפ׳ לטבו׳ קודם דהוי טבל׳ מצו׳ ודוקא שבעלה בעיר דאז טבילה בזמנה מצוה וכמבו׳ בתוספת נדה דל״ו ע״א וביומא ד״ח · והכלה יש לסמוך הטבילה לבעילות מצוה אבל המנהג לטבול ליל ד׳ אעפ״י שלא יבעל עד מוצאי שבת אבל יותר אין להרחיק וכל חתן ישאל להכלי אם שמרה הז׳ נקיים · וכשבועל הכלה ביאה ראשונ׳ אם היא בתולה גומר ביאתו ופורש מימרא דרב ושמואל דס״ה ואפי׳ לא ראתה ואפי׳ בדקה ולא מצאה דם דאמרינן שמא ראתה טפת דם כחרדל וחיפוהו שכבת זרע · וכן כתב הרא״ש שם בפסקיו וכן כתב הרשב״א ודעת הראב״ד בפרק ה׳ מהלכות אסורי ביאה בהשגותיו דאפילו קטנה שלא ראתה מימיו ולא ראתה נ״כ הדין כן וכן דעת רש״י והרא״ש והר״ן פרק ב׳ דשבועות ואשה שראתה דם מחמ׳ תשמיש ג״פ רצופים אסורה על בעלה אלא תתגרש ותנשא לאחר דלא כל אצבעות שוות ואם תחת השני ראתה נ״כ ג׳ פעמים רצופי׳ תנשא לשלישי ואם שחת השלישי ראתה נ״כ ג״פ רצופים לא תנשא עוד אלא אח״כ בדקת עצמה כמבואר בש״ס ד׳ י״ד ודס״ה וס״ו דהיינו ע״י קנה חלול של עופרת ופיה רכוף לתוכה ונותנת לתוכה מכחול ובראשו מוך ומכנסת באותו מקום עד מקום ששמש דם ואם נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה ואם לאו בידוע שהוא מן הצדדין ומותרת וכתב הב״י דאף בזמן הזה יכולין לסמוך אבדיקה זו · ומסקנות האחרונים דאף אם היא רוצה לבדוק בדיקה זו תחת הראשון הרשו׳ בידה · וכן אם יש מכה באותו מקום אעפ״י שאינה יודעת שמכתה מוציאה דם אם יש לה ווסת והוא שלא בשעת ווסת מותרת מספק ספיקא אבל בידועה שהוא מן המקור ואין לה ווסת אין מתירין אלא אם יודעין בודאי שמכתה מוציאה דם · והיא נאמנת אם אומרת ברי לי שאין זה מן המקור · וכן נאמנת שיש לי מכה באותו מקום זה הכל שם בברייתא דס״ו ועיין תוספת שם בר״ה ותבדוק עצמה וכן כתב הרא״ש והרמב״ן וברמב״ם פ״ד מהלכות אסורי ביאה ועיין יבמות דף ס״ב ערוכין ד״ק ע״ב מכות די״ד כריתות ד״ח ובירושל׳ גיטין ד״ב רמב״ם בכ״ל והלכות טומאת משכב ומושב פרק ג׳ · סמ״ג עשין סימן רמ״א דמ״ב · הנה טעם איסור נדה זו מבואר בזהר כי טומאה זו חמורה מכל הטומאות · איה אביא לפונו בסוד ה׳ ליראיו לזה השער והשם מביח כר״ם נר ה׳ כיבזה נאחז הקליפה בשכינה עליונה כי כל אשה היא במלכות וזה בא לנפשי מזוהמת הנחש שבא על חוה ועיין בתוכחת מוסר מה שכתבתי לזה השער וזה יובא לתלקם כדי לטהר האשה והבא

עליה

עליה הלא הוא מדבק הטומאה בהקדושה ופוגם כוח' ומגדיל זוג' דקליפה ואם הוא מזווג עם אשה וידוע כי בין אשה ואיש יש שם יה' ופוגם גם בשלשה ראשונית הרי פוגם בכל הוי"ה ב"ה ומגדיל ראש הטומאה או"א דקליפה בסוד נשימה ראש ונשובה מנצרים לזאת הנרא' בעיני כי קודם פרשה דעריות שהם חייבי כריתו' אשר בכר הארתי עיני חכמים הרבה בשערים הקודמים שכל אלה חמשה מיתות כרת וד' מיתות ב"ד פגמן בנ"ר כי בשזה קם בזה כפלה' עטרת ראשינו ומרים ראש הקליפה בעונינו לזה כתיב כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו · וזה אשר ישבתם בה מדוייק מאד כי זה ישבתם יתפרש מלשון בכה עיכובא והכן · כי הוא יען הטומאה דשם הוא בסוד ראש הטומאה ולקמן אי"ה יתבאר ולזה כתיב ותהי נדתה

מנין הרמב"ם לאו ש"ל

עליו כי הוא נפתרש בזה כדכורין דקליפה אוי לו אוי לנפשו ולסברי' בין הטמא לטהור כתיב וכת' והתקדשת' כי קדוש אני וצריך הזיווג להיות עם אשתו המורה על ייחוד העולמות העליונות בקדושה ובטהרה ובזה זוכה לזרע קדוש מעלמא דדכורא וזה שאמר ר' בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר כל המקדש עצמו בשעת תשמיש הוויין לו בנים זכרים שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים וסמיך ליה אשה כי תזריע וילדה זכר ויעלה זכרונו לרצון לפני ה' ויזכו אתנו החיים והברכה והשלום עד העולם כ"ז בש"ס ורמב"ם כנ"ל · סמ"ג עשין בכ"ל לאוין סימן ק"א · אחרי מות · חי' ט:

לסדר התורה ק"צ

פרק ג'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לבעול אשה בלא כתובה והוא שנאמר ולא תהיה קדשה מבנות ישראל · והוכפל לאו זה דכתיב אל תחלל את בתך להזנותה · וז"ל שספרי אל תחלל את בתך להזנותה זה המוסר בתו פנוי שלא לשם אישות וכן המוסרת עצמה שלא לשם אישות · והנה ראיתי הרמב"ן מוציא מקרא דלא תהיה קדשה שלא ישא עבד בת ישראל ואעפ"כ מונה זה ללאו שלא לבעול אשה בלא קדושין כ"ל מאידך קרא דאל תחלל הנ"ל · וכן נ"ל לדעת שתרגום שפרושו הוא ע"ד דעת הרמב"ן הנ"ל שכן כתב שמתרגם על לא תהיה קדשה וז"ל · לא תהא איתתא מבנת ישראל לגבר עבד וכו' · ולדעת הרמב"ם ריליף זה מקרא זה דלא יהיה קדשה ולדידיה צריך לומר למה שכפיל התורה לאו זה והוא כדי שלא יאמר א' מעמינו כיון שלא מנאנו עונש למפתה או מאנס בתולה אלא ונתן לאבי הנערה חמשים כסף יאמר אם אביה בעצמו או היא מסרה עצמה לכך הוי בעסקי ממון וביד אביו למכור אותה כי הוא ממונו וכמו חפץ שמוכר לזאת הוכפל לאו זה ועיין סנהדרין מימרא דרב יהודה אמר רב ממעש' דאמנון ותמר' באותה שעה גזרו על הייחוד וכפי המסקנא שם דכ"א ע"ב על הייחוד דפנוי דייחוד דאשת איש הוא דאורייתא כדאמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק מן כי יסיתך שם · ובמסכתא ע"ז דל"ו ע"א · ובקדושין ד"פ ודפ"א מימרא דרב דלוקין על ייחוד בתולה מכות מרדות והאיש והאשה מכריזין עליהם אע"ג דבאשת איש אנן מסקינן דאין לוקין וכמימרא דרב אשי שם הוא מטעם שלא להוציא לעז על בניה · ואפילו בחתן עם כלה החמירו כל זמן שלא בעל אותה ביאה ראשונה כמבואר בכתובות ד"ד ע"ב וכנ"ל בפרק ב' ואם נבוא לומר מטעם נדה אוי לו אוי לנפשו הא כל מפקרת היא היא בודאי נדה כי היא עוש'

למנין הרמב"ם לאו שנ"ה

לסדר התורה תקפ"ד

במחשך מעשיה הרעים וכי תפרס' עצמה לילך לטבילה ועיין קדושין ע"ו ע"ב ומסקנות הגאונים דאם ייחדה כופין אותו להוציא כן כתב הטור בשם אביו הרא"ש · ואפילו אסטובלת וייחדה דהוי פלגש מסקנת הרא"ש והטי"ר דאסור ולוקין על זה משום לא תהיה קדישה וכן כתב הרמב"ם וכאשר לא ייחדה וטבלה כבר כתבתי בשער א' וב' בין הפרקים חומר האיסור כל הנהנ' מעולם הזה בלא ברכה ע"פ הנגלה וע"פ הנסתר ואי"ה בסוד ה' ליראיו לזה השער יתבאר באור נח · כז' הוא בש"ס כנ"ל וחולין דקט"ו · כריתות ד"ג רמב"ם פרק א' ה' י' מהלכות אסורי ביאה · ועיין רמב"ם פרק א' מהלכות אישות והמגיד משנה מייתי ראי' שפלגש מדאורייתא ממה שאמרו חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילות זנות וגם מדאיכטרך ר' אליעזר לומר לא עשאה זונה: סמ"ג לאוין סימן פ' טור א"ה כ"ו כ"ה. כי תצא · כ"ב חי':

פרק ד'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לגלות ערות אמו והוא שנאמר ערות אמך לא תגלה וזה הוא מחייבי כריתות בשלא נודע בעדים ואם יש עדים שהיה מזיד הרי הוא בסקילה · ואם היה שוגג מביא חטאת קבוע וכמו שהוא חייב כן אמו חייבת כי הקרא כוללם שנאמר כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות ואף שהיה עדים אינם נסקלין אלא אם התרו בהם אפילו אם הוא ת"ח דמסקינן דלא כר' יוסי בר יהודה דאמר חכם אין צריך התראה · עיין מכות ד"ו סנהדרין דפ"ב · ומסקינן שם דכ"ד דבאי אמו אפילו אינה אשת אביו כגון שהיא אנוסת אביו או מפותת אביו שנא' וערות אמך לא תגלה · אמך היא דוק אמך היא · הוא מיותר אם אין ענין לאזהרה תנהו ענין לעונש סקילה לאמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו והשניות לזה הוא באין הפסק לעולם אם אם אמו עד אלף דור וכן אסרו לגזירה לאיסור זה אם אם אביו עד אלף דור באין הפסק וכן אם אם אבי אבי אביו בלי הפסק משום דכולהו אמא רבתא קרו להו ואנן נקטינן בזה באמות מן האב אלא אם אבי אמו לבדה · כפי המבואר ברייתא יבמות דכ"א ע"א וכן הרמב"ם פרק א' מהלכות אסות בשמונה ועשרים שניות כתב אם אבי אביו בלבד וכן פסק הטור סימן ט"ו וכש"ע א"ה וכן דעת כל אחרונים דאם אביו אביו לבד · וידוע המבואר שם בש"ס וגם ברמב"ם דאפילו אביו מת כי אמו היא ואף שהיתה אנוסת אביו כנ"ל ואם היא אמו ואם' אביו נמש הרי חייב בשוגג שתי חטאת וכמבואר בש"ס שם דנ"ד · טעם המצוה זו ע"פ הנגלה הפשוט דכתי' בענין אישות והוא ימשל בקודרכו של איש לכבוש הרי נגע בו משום כיבוד אם ולכן אף בבא עליה יש טעם זה אף שלא נשאה · עוד טעם הכולל לכל העריות כי באם היה התיר לקרובים אשר ממקורם הם לנפש אחת יחשב היה מצות פרו ורבו מקולקל מכל נר כי שום אדם לא היה רוצה להזדווג אלא באחת באלה הקרובים אשר בנפשם קשורה מנאתם מרחם עיין בשער ראשון ובשער ב' מה שכתבתי בענין כהנים וכהן גדול בטומאתם לקרובי' א"ב או שיתן עינו באחת מהקרובו' האלה עד שתגדיל ימתין ויבטל מצוה זו או שישאנה בקטנותה או בזיקנותה וישחית זרעו עוד טעם נוכל לומר יען כי הק"בה חפץ בנו להדביקנו בו יתברך נורא ע"ד אתה אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד דהיינו שכולנו נהיה בסוד ויהיו בני יעקב שבעים נפ"ש אשר

דייקא

דייקא הנה שהקב"ה כיונו לכוונה זו מנית ואהבת לרעך כמוך אמנם יבר סובן בנו אמנם ע' התחתנות הם מתקשרים להיות לאחרים ועיין בהלכות העדות דפסולין כאשר יתבאר א"ה וגם המעיין בהלכו' דיינים הפוסקים ראשונים וכב' מכללם פוסל מחותנים לישב יחד בדין הנה דלא קאי כן להלכה ע"פ הש"ך וכט"ז והוא מטעם אחר כאמרם אדרבה מחמת הקורבה ישכינו דעתם להטות לבבם ליחדם אחד לאחד אמנם אני מקונן על קט שכלי כי לפי דברי אלה היה להקיר כל הקרובים ומה שהקורבה ביותר יטה לב קרובו לאשר עם לבבו אבל האמת הוא כיןהאמת מאד נתנמח אלא מתוך הפלפול זה בונה וזה סותר ע"מ לבנות למען יצא לאור משפטם ע"פ תורתינו הקדושה וכי כדשיעי עסקינן ועל ענין זה נעיין במקום המיוחד למנוה השייך לזה אבל לעדות מבואר בחו"מ בש"ע דמחותנים פסולים עיין סימן ל"ד· אבל היוצא מאלה הדברים שהחתנות גורם אהבה ואחוה שלום שהוא מעמודי העולם ובאם היה התיר לקרובי' השאה ינשאו וילכו איש איש למשפחותיו ויהיה פירוד בעולם היפוך הכוונה והכן כי תורת אמת הוא וע"ד הפשט· ואי"ה בסודו יתבאר מנוה זו בסוד ה' ליראיו באור נח· בש"ס בנ"ל ובסנהדרין שם ודע"א וע"ה רמב"ם בהלכות אסורי ביאה פרק א"ב· ובהלכות איסות פרק א' סמ"ג לאוין סימן נ"ג· טור א"ה סימן ט"ו· אחרי· חז' ז':

פרק ה'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לגלות ערות אשת אב אף שאינה אמו· והוא שנאמר ערות אשת אביך לא תגלה· והעובר על לאו זה חייב כרת אם הוא בלא עדים· ואם יש עדים בסקילה אם היה מזיד· ואם היה שוגג מביא חטאת קבוע· ואם היא אמו מביא שתי חטאת כנ"ל· ואין חילוק בין אביו חי או מת· אבל אנוסת אביו אם אינה אמו מותרת לו כמבואר במשנה יבמות דכ"ז ע"א דמסקינן להלכת' כת"ק נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו דלא כר"י דפליג שם ואוסר: ואלו הם השניות ללאו זה אשת אבי אביו עד עולם אין לו הפסק שהרי אשת יעקב אסורה לנו כמבואר בסנהדרין דכ"א ודנ"ד ע"א ואשת אבי אמו לבד ויש לה הפסק והוא בזעירא דאמר דכ"א ע"א במ' יבמות כן והש"ס מפרש כוותיה· וכן פסק הרי"ף והרא"ש והרמב"ם. והתרומת הדשן סימן רט"ו אוסר גם אשת אבי אם אביו והנה ע"פ הנגלות לנו ולביננו נראה כוונת הבורא יתברך בזה האיסור משום כביד אביו והוא ג"כ נוטל נפשו כי כבר הקדמתי שהם ביחד נקרא אדם. וגם הוא כמשתמש בשרביטו של מלך ובסוד יתבאר אי"ה באור נח בסוד ה' ליראיו לזה השער לה' כז' בש"ס כנ"ל· וברמב"ם פרק א' ב' מהלכ' אסורי ביאה ובפרק א' מהלכות איסות· פרק ה' מהלכות חייבי חטאות· סמ"ג לאוין סי' נ"א· טור א"ה סימן ט"ו· אחרי· ח"י ח':

פרק ו'

הוא שצינו הבורא יתברך שלא לגלות ערות אחותו· בין אחותו מן האב או אחותו מן האם בין מן הנשואין או מן הזנות והוא שנאמר ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה ערותן· ומסקינן בריתא דכ"ב ע"א דמפרש האי קרא מולדת בית או מולדת חוץ בין שאומרים לו לאביך קיים· בין שאומרים לו לאביך הוציא וכתיב בתריה ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא לא תגלה ערותה· זה אחותך היא· הוא מיותר להורות דבין כך ובין כך אחותך היא· ומדכתיב בת אשת אביך הוא בא למעט אם בא על אשה שאין לו בה אישות כגון אחותו שבא אביו על השפחה או על הנכריות וילדה בת וכן הוא במשנה דף כ"ב מי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו ליבום ואחיו לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן הנכריות וכן כתב הרמב"ם פרק קמא מהלכות יבום· ופרק א' ב' ד' מהלכות נחלות· ופרק ב' מהלכות אבילות ופרק א' וד' מהלכות אסורי ביאה ופרק ט' מהלכות עבדים דאין חילוק בין שפחה דידיה או דאחריני' דלא כהרי"ף שכתב וחזינא לגאון דמספקי ליה בשפחה דידיה אי אחרנין אין אדם עושה ביאתו ביאת זנות וכודאי שחררה ומהש"ס הנ"ל נראה דאין חילוק ועיין טור חו"מ סימן ע"ו סעיף ו' וש"מ ע"ש סעיף ו' והנה הגם דאחותו משפחה אינה בכלל הלאו אבל איסור דרבנן כודאי איכא הגם דהתורה מיעטה או ברכא הנ"ל או בסתמא דש"ס האשה וילדיה תהיה לאדוניה ונכריות נמי יסור את בנך· אמנם דעת שנאונים דמדרבנן זרעו הוא ובפרט בשפחתו דדעת הרא"ש והטור לנטות אחרי סברות האי גאון דהביא הרי"ף הנ"ל ודעתם דאפילו אומר שכיון לעשות ביאתו ביאת זנות אינו נאמן והבי' מביא בסימן ט"ו בא"ה דיעה זו ב"א ודעת האור זרוע כנ"ל· הנראה בעינימנין הרמב"ם שכוונת הבורא בלאו זה כי אם לא נאסרה אחותו היה לאוי של"א הזיוג הפשוט אח ואחותו אבל כוונת הבורא בהזווג לגרום זווג עליה בין וה' בהארת יש שבין איש לאשה לסדר התורה והארה זה אין ביניהם אלא בשעושין ייחוד תחלה בין קצ"א ו"ה בסוד והיו לבשר אחד והיו דייקא ולא שבבר היו כדאיתא בש"ס על הנושא את בת אחותו עליו הכתוב אומר וכו'. שנאמר ומבשרך אל תתעלם ואחותו נקרא בשרך· כת אחותו הוא מבשרך ואשר אחותו שנקרא בשרך ואל יאמר אדם מדכתיב בהאי קרא שהבאתי ערות בת אשת אביך· א"כ אם יש לה בת מאחר נמי אסורה להכי אהדר קרא ואומר מולדת אביך ולא מולדת מאחר וכן הוא בברייתא יבמות דכ"א ע"א ומסקנית הש"ס שם· ובוטה דמ"ג ע"כ וכן הוא בטור סימן ט"ו אבל מהא דאהדרי' קרא בלאו מסקינן דאם היא אחותו מאשה בשרה הרי עבר על שני לאוין והם חייבי כריתו' לזאת אם היה עדים והתרא לוקה שתים אם היה מזיד· ובשוגג שתי חטאת וכן הוא ברמב"ם פרק ד' ה מהלכ' חטאת· ופרק י"ט מהלכות סנהדרין· ומבואר ברמב"ם דאף בני נח בכלל אזהרות ועינשין דעריות אם ידינו תקיפה עליהם· אמנם אחותו אין לענוש להם אלא אחותו מאם לבד ובהם לעולם מיתה בין שוגג בין מנין הרמב"ם מזיד ואינם נריכין התראה רק עדות ואפילו זה על זה לאוי נאמנים כז' הוא בש"ס ופוסקים כנ"ל ומ' מכות ד"ח של"ב ע"ב וברמב"ם פרק א' מהלכות ביאות אסירות· סמ"ג לסדר התורה לאוין ק"ד· טור א"ה י"ח· אחרי· חז' י': קצ"ב

פרק ז'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לגלו' ערות מנין הרמב"ם אחותו שהיא מן האב ומן האם והיא לאו שנאמר אזהרה כנ"ל ועינשה· מאיש אשר יקח אחותו של"ג בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את לסדר התורה ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחותו קצ"ו גילה ואעפ"י שהוא קו' מלאו הקודם מנת אנוסת אביו אמנם אין עונשין מן הדין וכבר ביארתי בפרק הקודם

דים

לחיכמא ואם מתה ארוסתו הרי הוא מותר ליכנס והוא סדין אם ארים אסה׳ ואח״כ עבר ונשא השניה אעפ״ דנשואי השניה לאו כלום דלאו קדושין תופסין בכל אלו העריות והרי ארוסה הראשונה היא כנשוי׳ה אעפ״כ אמרו שהוא צריך לגרש גם הראשונה ואסורה עליו דשאו כבר נשא קודם הראשונה היא מותרה אף שחזר ונשא שניה אבל כיון דעדיין לא נשאה אסרו משעם שהרי זה הכרחי שהשניה הנא׳ כנש מעפי׳ דאם כבר נשא קודם הראשונ׳ הרי השניה אין צריך גט דלא הוי קדושין כלל אמנם כל שלא היה נשואין אלא קדושין יאמרו כיון דזה חזר ונשא אחותה נסתמ׳ הנאי היה בקדושין וכדין נשא השניה לזאת צריכה השני׳ גט וכיון דהשני׳ צריכה גט ואם ישא הראשונה יאמרו שנשא אחות גרושתו לזאת גם הראשונה אסור עליו וצריך לגרשה ואם הלכה למדינות הים ובאו עדים ואמרו שהפך מת ונשא אחותה ואח״כ באתה אשתו מבואר במשנה יבמות דצ״ד ע״א ובגמרא ע״ב דהראשונה מותרת לו והשניה מותרת בקרוביו והוא מותר בקרובתיה ואחותה אינה צריכה גט וכן הדין בכל עריות שנשאה בסבר שמותרת לו ואח״כ נתגלה ערותה שאסורה עליו אינה צריכה גט כלל · אבל אם קידש הראשונה ולא היה עדיין נשואין והלכה למדינות היום ובאו עדים ואמרו שמתה אשתו ולקח אחותה ואח״כ באתה הראשונה צריכין שניהן גט והוא מטעם הנ״ל מתה אחת מהן השניה מותרת לו וכל אלו הדינים בש״ס הנ״ל ובר״ע ע״ש ועיין דנ״ה ורפ״ז · ובגיטין דע״ט במשנה ובגמ׳ שם דנ״ה ע״א וכן כתב הרי״ף והרמב״ם הנ״ל ופרק י׳ מהלכות גרושין סמ״ג עשין כ׳ · ובלאוין סימן ק״ח טור א״ה סימן ט״ו וט״ז וי״ז ואחרי׳ אח׳ ׃

פרק ד׳

מנין הרמב״ם לאו שנ״א לסדר התורה קפ״ט

הוא שמונו הבורא יתברך שלא לבוא על אביו והוא שנאמר ערות אביך לא תגלה ואע״ג בלאו הכי משכב זכור איכא מסקינן כרבנן במסכת סנהדרין דנ״ד ע״א דאמרי ערות אביך ממש ומקשה הש״ס האי מואת זכר נפקי ומשני לחייב עליו שתים וכדרבא דאמר מסתברא מילתא דרב יהודא בישראל ובשוגג וכו׳ ועיין לעיל בשער כ׳ פרק ט״ו בלאו דמשכבי זכור דאיכא סקילה בעדים מדמיהם בם יליף מאוב וידעוני ובלא עדים כרת · וגם בערות אביו כתיב ג״כ בפרשת קדושים · ערות אביו גילה דמיהם בם נמצא בשניהם סקילה ובמזיד בלא עדים כרת ובכל שזדונו כרת שגגתו חטאת וכן הוא כמ״ל איביה דרמב״ם פרק ב׳ מהל׳ ביאות אסורות ופ׳ י״ב שם · ופ״ד מהל׳ שגגות. אמנם סמ״ג לאוין סי׳ פ״ט וק׳ וק״א נראה כעליל דמפרש קרא כר׳ יהודה דלא כרבנן דהא בסימן ק״א כתב עונש לאשת האב מערות אביו גילה ויש לתמוה איך כתב בסימן פ״ט בבא על אביו חייב שתיים וכן בסימן ק׳ בבא על אחי אביו · ועל סימן ק׳ לא קשה כל כך דהא הסוגיא דנ״ד בשקלי וטרי הלשונות איכא דאמרי דלא כר׳ יהודה ואיכא דאמרי אפילו כר׳ וכו׳ משמע באחי האב לכל הדיעות אף לר׳ יהודה ערות אחי אביך משמע עליו ממש וכן כתב הרמב״ם בספר מנות לא תעשה סימן שנ״ב ובגמרא סנהדרין אמרו הבא על אחי אביו חייב לדברי הכל כ׳ דכתב ערות אחי אביך לא תגלה אמנם דעת רש״י בחומש אינו כן דהא רש״י פירש ערות אחי אביך לא תגלה ומה היא ערותו אל אשתו לא תקרב ובזה לספר להפית רש״י לדעת הרמב״ם אלא רש״י סובר

מנין הרמב״ם לאו שנ״ב לסדר התורה קצ״ט

לעיקר בלישנא קמא דלא כר׳ יהודה א״כ יכולין לומר דלר׳ יהודה בין בבא על אביו בין בבא על האחי אביו אינו חייב אלא אחת משום משכב זכר ׃ אבל הרמב״ם הנ״ל והסמ״ג סברו כאידך לישנא דפלוגתא בדאביי ורבא אם עונשין מן הדין ולכן כתב הרמב״ם בספר מנות הנ״ל דבאחי אביו לדברי הכל חי׳ ב׳ ב׳ וכן ניכל לכוין דעת הסמ״ג דסי׳ ק׳ הנ״ל וע״פ דברי אלה הדרך הנכון לתרץ דעת הנ״ל ג׳ בההי דכי׳ן פ״ט על ...קומו יבא כשלים ג״כ ופלוגתא דר׳ יהודה ורבנן הוא בפלוגתא דאביי ורבא ובאידך לישנא דר׳ יליף מק״ו דעונשין מן הדין ולכן גם בסימן פ״ט כבא על אביו חייב שתים ונרא׳ בעיני לבאר ע״פ סברא ישרה למה הרמב״ם אין דעתו לומר כמו שפירשתי דעת הסמ״ג אליביה דר״י כמו חייב שתים אלא כתב בחבורו פרק ב׳ ופרק י״ב מהלכות איסורי ביאה וגם בפרק ד׳ מהלכות שגגות וכן במנית לא תעשה שנ״ו וז״ל ובגמר׳ סנהדרין הבא על זכר שאמרו ערות אביך לא תגלה אביך ממש · דהא ידוע מה שכתב הרמב״ם בכיף שרשיו הנה דמסקינן בגמ׳ מכות דאף למ״ד עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין וכתב הרמב״ם בשרשיו אבל כשהעונש מפורש מזהירין מן הדין אבל כל זה איכא לומר סברא לכאן ולכאן אם הוי העונש מפורש דלך נימא דהאי ערות אביך לא תגלה קאי אאשת אב עכ״פ צריך לפרש דבזה שבא על אשת אב הוי כאילו בא על אביו ממש כמו דהאי ונכרתה הנפשות העושות קאי גם אערות אביו מרש לכרת ולכן יכול האזהרה ללמוד מן הדין יכו׳ זה דאי עונשין מן הדין ואף דאין מזהירין מן הדין כבאן בונה דזה דין ולכן אמר ר׳ כאביי אם לפי סברא זו דהוי כאלו נכתב בפירוש העונש אמנם משום אזהרה צריך לומר כאביי דאליביה דרבא לא יועיל סברא זו לאזהרה ללמדו מן הדין כן הוא דעת הסמ״ג אבל הרמב״ם סבר כיון דמפקינן האי ערות אביו גילה על אשת אב זה הוי ערוות אביו והוא ממש לא נזכר כאן א״כ אין עונש מפורש ולכן נהי דנאמר כאביי דעונשין מן הדין אבל אין מזהירין ודאי ולכן דעתי נוטה כרבנן ולא אליביה דר׳ ודוק כן בש״ס ורמב״ם הנ״ל סמ״ג הנ״ל טור א״ה ט״ו ואחרי׳ אח׳ ז׳ ׃

פרק כ״א

הוא שמונו הבורא יתברך שלא לבא על אחי האב והוא שנאמר ערות אחי אביך לא תגלה ובזה הוא ג״כ שתיים לדברי הכל כנ״ל וזה הדין הוא ג״כ בין אחיו מן האב בין אחיו מן האם ובין שנשואה ובין מן הזנות חוץ מן השפחה והנכרית והנה הנראה דאף דזה לדברי הכל באחי אב דחייב שתיים וכן כתב החינוך ובמסכת סנהדרין אמרו ז״ל הבא על אחי אביו חייב שתיים לדברי הכל · וכן לפי הסכמות כל הגאונים דיף להכי חייב שתים הנראה בעיני פשוט אבל בשכב בודאי אין חייב רק אחת משום משכב זכור כיכאן דלאו יתירה הוא משום כבוד אביו נגע בו ואינכאן סברא לומר דלמאן דאמר עונשין מן הדין ליגמר גם זה ממשכב זכור דאף דאין מזהירין מן הדין הא הכא העונש כתיבי בהדייהו אבל ז״ל בהד טעמי · ואפשר שזה היה כוונת שקושפת סנהדרין דנ״ד ע״ב בד״ה עונש שמענו · וז״ל לא משמע ליה לאפוקי מה להלן עונש והזכר · דלכאורה קשה לא לכולי עלמא אין מזהירין מן הדין נריך לומר דזה הוא גילוי מילתא דדמיהם בם הוא כאלו נכתב בפירוש סקילה בש״ס

ורמב"ם כנ"ל · סמ"ג לאוין כ'. ארי הו"ר:

פרק כ"ב הוא שצונו הבורא יתברך שלא לקרב אל שום ערוה · וזה לשון הספרי · כתיב לא תקרבו לגלות ערוה · אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא יקרב · ת"ל ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב · אין לי אלא נדה שהיא בבל תקרב ובבל תגלה מנין לכל העריות שהן בבל תקרב ובבל תגלה ת"ל לא תקרבו לגלות עכ"ל לענינו · דלונו דבעינן הני תרי לא תקרב כי מלא תקרב דהכא הוי אמינא דפרושו לא תקרב לגלות אבל קורבה לבד אין במשמע · ואם לא נכתב אלא לא תקרב דגבי נדה · הוי אמינא דוקא אנדה הקפיד תורה מכח הטומאה והנגיעה הוא טומאה ותהי נדתה עליו כתיב לזאת נאמר כאן לא תקרב אזהרה לכל עריות · וידעו נא אחי ורעי שאין זה מכלל הנדרים אשר בעונינו הדור נפרץ בר נילם ומקילין בכל דברי חכמינו ז"ל אוי להם אוי לנפשם כי אין להם חלק לעולם הבא ונקראו לכל הדינים בשם אפיקורס כגון הני דאמרי מאי אהני לן רבנן לדידהו קרו לדידהו תנו · ואינם שמים לב לאזהרת חכמינו שאומרים סחור סחור לנזירא לכרמא לא תקרב וכמה הזהיר ר' יוסף ב"ב ד"ק ע"ב העלם עינך מאשת חן פן תלכד במצודתה אל תלכו אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה · רבים היו פגעי רוכל המרגילים לדבר ערוה · כניצוץ מבעיר גחלת · ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה מנע רבים מתוך ביתך · ולא הכל הביא אל ביתך · הרי הזהיר מאוד להרחיק · וכאשר הודעתי בתוכח' מוסר שצריך האדם לשמור עינו מכל דבר טמא ומכ"ש מהתועבה האלה אשר הם כניצוץ מבעיר גחלי' דהיינו מן הקל שבקלים אם ירבה אדם להקיל עצמו וזהו כניצוץ מבעיר גחלת ואלה הדברי' אמר שלמה בחכמתו אשר עשה אזנים לתורה · הולך אחריה פתאום כשור אל טבח יבא וכעכס אל מוסר אויל · עד יפלח חץ כבדו כמהר צפור אל פח ולא ידע כי בנפשו הוא · ר"ל כי בזה מאבד נפשו לשאול ולאבדון בלי יעל · אבל כל אלו אינם שמים אל לב האנשים הפושעים האלה ופערו פיהם עד בלי חוק להלעיג על דברי חכמים המה בעל פעור וינזרו לבושת ויהיו שקוצים כאהבים וילכו אחר הבל שטי העם וישב ישראל בשטים שנתעסקו בדברי שטות ויחל העם לזנות בעונותינו ומזה רבו הצרות ואנדרלמוסיא בא לעולם החושך יכסה ארץ והשכינה מסתלקת מישראל ולא די להם שמאבדים נפשם כנ"ל אוי לרשע רע כפרי מעלליו יאכלו וכמאמר הש"ס ע"פ כי דבר ה' בזה · זה אפיקורס ומצותו הפר · זה המפיר בריתו של אברהם אבינו באים על נכריות בעונינו ויהיו שקוצים באהבים כנ"ל ולזאת נעשה להם כהיתר לשתית יין נסך בבית גוים כי גזרו על יינם משום בנותיהם והם שותים משום בנותיהם וקוראים ליינגוי שם הנראה בעיני שהדין עמהם כי הוא מפורש שהם תפלתו כי פנו אלי עורף ולא פנים אשר פרשתי על פי אמתו של תורה כי בעונינו ממעשי הרשעים הקליפה גדלה וגם רבה וכדי שלא לדבק באחורי ז"א גורמים שזו"נ הם אחור באחור להגין מפני הקליפה כידוע לצדיקים העוסקים בתורה באמת וזה כי פנו · אלי עורף ולא פנים · מאי כתיב הכרת תכרת · הכרת מן עולם הזה תכרת מן עולם הבא · · זה חלק

אדם רשע מאלהים לזאת צריך כל מי האיש החפץ
בחיים לדבק בתורה וכמאמר שלמה בדבריו הנ"ל מנין הרמב"ם לאוי
לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה גם מזימה שנ"ג
תשמר עליך · כי כבר הקדמתי הרבה כי מקור תורה לסדר התורה
בנ' דאמונות אשר בהארת נ"ר · הקליפה נכרתת קפ"ח
ויורדת לעומקי דתהומא המיוחד להם ואין אדם חוטא כעון קשה אלא כי גבר אויב כח החיצונים לזאת מזימה תשמור עליך ובזה פרשתי מה שאמר מים גנובים ימתקו ולחם סתרי' ינעם ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה · כי כבר הארתי עיני חכמים כי הנגלה והנסתר הם כגחלת בשלהבת אין שלהבת בלא גחלת ואין גחלות בלא שלהב' כי צריך הארה מנ"ר והוא בכח תורה בסודותיה והוא המאיר לתורה שבכ"פ והנ"ר כבר כתבתי שהם סוד לחם מן השמים כי נ"ר יש בהם ג' הויות ג' פעמים כ"ו הוא מספר לח"ם וזהו בזיעת אפיך תאכל לחם ובזה מכרית הקליפה ובזה לשמרך מאשה זרה · זה פירוש הפסוק מים גנובים ימתקו והוא בכח החיצוני' אבל ברפואה לזה לחם סתרים ינעם ר"ל ינעם ע"י לחם סתרי' תורה בסודותי' בזה הם נעים ונדי' ונבדלין מהקודם ולזה אומר מעומקי שאול ואבדון כי הוא ניצל ע"י התורה מחטוא · וזה שאמר אח"כ ולא ידע היינו שלא ידע כלל מן הגהינם כי הגהינ' הוא לרפאים כדאית' בש"ס רפאים בל יקומו של שמרפאים עצמם מן התורה וזה כי רפאים שם בעמקי שאול אבל לחם סתרי' כנ"ל ינעם כי כח הדיבור בתורה עמוק עמוק הוא בתיקונו והאילנים ברק יכרתון ומטהר האדם כאשר כתבתי בהקדמה אשר מקור תורה ומקוה אחד הם ולזאת כאשר ה' דיבר עם בסיני נזדככו יותר ממלאכי השרת ובזה פרשתי כאשר ישראל ביקשו ממשה דבר אתה עמנו ואל ידבר ה' כי היה קשה עליהם אור הגדול והנורא הלא כה דברי כאש · עוד אקדים לכם הנעאה אחת קטנה הנה מבואר טעם בכתבי האר"י ז"ל על עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו היה כדי שיקנה מקומו בכח כל העשר ספירות ובזה הוא זוכה ליראה הרוממות השלמה כי אית יראה ואית יראה אית יראה בישא שאדם ירא בשעה שבא חטא לידו ופורש מן החטא מפני העונש האי יראה לאו איהי עיקרא · אבל עיקר יראה הרוממות שתמיד יראת ה' על פניו כאש בוער בבושת להרי' ראש מפני מלך הגדול והנורא ומאד לאו דוקא שחטא בא לידו אלא תמידי וזה אין אדם זוכה אם לא בעת שבא נסיון לידו וכובש יצרו ועומד בנסיון · וזה שהשיב להם משה אני אומר לכם הכוונה שהקב"ה בעצמו מדבר בכם כי אתם אל תיראו אין לכם יראה הרוממות ולזאת מדבר בכם כדי לקדם אתכם לעמוד בנסיון וזה כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים כי הוא רוצה לנסות אתכם וזה הדיבור יהיה לכם לתועלת לעמוד בנסיון · ואם תאמרו למה לי הנסיון אל ידבר ואל תביאני לידי נסיון לזה מסיים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו כוונתו שע"י הנסיון תזכו ליראה הרוממו' וזה על פניכ' דייקא משמע תמיד · וזהו לבלתי תחטאו אפילו שלא בשעת החטא · והבן ידידי כי עמוק עמוק הוא ותורת אמת בכן אחי ורעי מי שרוצה לדבק בה' להיות ניצול מכל חטא ובפרט מעון הקשה הזה אשר דיבר לא תנאף הוא מכוון נגד דיבור לא יהיה לך גם שלמה כל ענין הכפירה והאפיקורסות הוא מדבר מאשה זונה כי דא

ורא אחת הוא ואי״ה כסוד ה׳ ליראיו לזה השער יתבאר
באור כח לזאת ידבק בתורה וזה שאמר שלמה יראת ה׳
שנאת רע גאה וגאון ודרך רע . וכבר כתבתי יראת ה׳
תורה אקרי כן וכן הוא בזהר שהבאתי הרבה ולזה הוא
ככון פירוש רש״י התורה מכרזת ולזה מסיים לי עצה
ותושיה אני בינה לי גבורה · אשר כל אלה הדברים
מתוקים מדבש ונופת צופים · לי עצה · הייכו העצה
להינצל מחטאים העיצה לעסוק בתורה · וזה ותושיה
התורה נקרא כן והוא שהתורה מתשת כחו וכבר
פרשתי זה דלכאורה קשה הלא המרבה תורה מרבה
חיים ולכל בשרו מרפא אבל הענין הוא מתשת כח הרע
הגורם לחטוא והתאוה גבר היצר טוב אני בינה לי
גבורם כי כבר הארתי עיני חכמים מקור תורה בינה
וידוע כי מדת גבורה הוא מבינה כי מבינה דינין
מתערין ואיזה גיבור הכובש את יצרו והוא בכח הארת
מדת גבורה להיות גיבור זה יחקוק כל אדם על לוח
לבו כי זאת תורת האדם כי אין אדם זוכה להינצל
מחטא ולזכות ליראה הרוממות לעשות כל המצוה
בדחילא ורחימא אלא בכח התורה וזה כי היא חייך וכל
הפורש מן התורה כפורש מן החיים וכמה צריך האדם
להתקדש עצמו להינצל מטומאה זו ולכן כתב הרמב״ם
הנם שאל תשמע מזה הלאו לא תקרבו שהוא קירוב וכו׳
נגיעה והוא בלאו כי כן כתב הרמב״ם בספר המצות
שלו מצוה שנ״ג וכן בחיבורו דעל חיבוק וניפוק לוקין
וכתבו הגאונים שהוא מלקות דאורייתא והוא דהלכתא
כרב שפת סנהדרין דקז׳ ע״ב ארבעין בכתפיה וכשר ·
ואפילו בלא התראה מלקין על שמועה לא טובה שנאמ׳
אל בני כי לא טובה השמועה ומפרש התוספת אעפ״
דאוכל כבלות לתאבון אין לוקין הכא משום דיכרו תוקפו
לוקין וכן פסק הרמב״ם שם פ״י וי״ג והסמ״ג לאוין סימן
כ״ד דלוקין וכל שלוקין הוא רשע שנאמר אם בין הכו׳
הרשע ולכן הוא פסול לעדות והוא בחיבוק וניפוק וכן
כתב הטור להלכה בחו״מ סימן ל״ד וכן הוא בש״ע
דעת כ״ שם והמעמיק בתורת אמת הפגם חיבוק הוא
כמגפף לע״ז ולכן כמו בע״ז הוא בלאו של תפנו אל האלילים
וכןהיה ר׳ שמעון בן יוחאי מזהיר לחביריו בשעה שהלך
בשוק שלא לראות בנשים אמר להם אל תפנו אל
האלילים וידוע דעת הרמב״ם והסמ״ג והטור שזה
הלאו הוא כולל ד׳ דברים לא במחשבה · ולא בדיבור ·
ולא בראיה · ולא בהליכה · ובתוספת שם ולא יטייל
אדם עם קוצים כן אסור באשה כל הד׳ דברים אבל על
ב׳ אלו אין לוקין משום קירבה דהוי שאין בו מעשה
ודא ודא אחת הוא ולתורת אמת ולראיה שאלו השני
לאוין סמוכין אחד לאחר בתור׳ של תפנו אל האלילי׳ ואח״כ
ולא תתורו וכן בלא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם
כלולים שניהם מינות וזנות וכן כתב הרמב״ם בספר
המצות שלו לאוי׳ מז׳ ופרק ב׳ מהלכות ע״ז · וכן כתב
הסמ״ג סימן ט״ו והוא מהש״ס אחרי לבבכם זה מינות
אחרי עיניכם זה זנות וכן אמר שמשין וכו׳ כי כאשר
מסתכל או מהרהר יבא לידי מינות וזנות כל זה היה
מעשיהם מצרים ולכן כתיב כמעשה ארץ מצרים לא
תעשו ולכן כתב הרמב״ם פרק כ״א נשים המסוללות
זו את זו אסור שנאמר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו
וזה לשונו שם כל הבא על ערוה מן העריו׳ דרך אברים
או שחבק ונשק דרך תאוה ונהנה בקירוב בשר הרי זה
לוקה מן התורה שנאמר לא תעשו מכל חוקות התועבו׳

מנין הרמב״ם לאו שנ״ד לסדר התורה תקע״ו

לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה · העושה
הדברים אלו הרי חשוד לעריות (וכבר כתבתי דפסולים
לעדות ואף לדברי ר׳ נחמן דאמר דרשע דגזל דוקא ·
אמר רבא שם ומודה ר״נ דלעדות אשה פסול) · עוד שם
ברמב״ם ואסור לאדם לקרוץ בידיו וברגליו או לרמוז
בעיניו · או לשחוק · או להקיל ראש או להביט ביפיה
והעושה כן מכין אותו מכות מרדות וכל זה מבואר
במשנה וברייתא וש״ס באבות · ואל תרבה שיחה עם
האשה · שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה
גם במסכת שבת · הוא בבגדו והיא בבגדה שהיו ישנים
בימי ליבונה במטה אחת ומת בחצי ימיו אעפ״ שלא
בוון לעבירה כי זה הקירוב הוא בפני עצמו איסור וכן
בע״ז דכ״א אפילו להסתכל בבגדי צבעונים של הכותל
אסור והמסתכל ונתכוון ליהנות אפילו באצבע קטנה
או לראות שערה כמי שנסתכל במקום ההורף שלה וכל
זה באשה נדה או אשת איש או אחת מן העריו׳ או גויה
אבל המסתכל בפנויה כדי להבחין בה אם ראוי אליו
שרובה לישאנה מותר ואפילו אחים ואחיות הגדולים
המנשקים זה את זה אעפ״ שאין להם תאות איסור מ״מ
כתב הרמב״ם שהוא מעשה טיפש׳ חוץ מאם לבנה ואב
לבתו אבל ייחוד מותר לאח ואחותו ואעפ״ דייחוד ערוה
הוא דאורייתא אבל אם עם בנה כתיב בתורה שמותר
כדבעינן למימר לקמן ודעת הגאונים דכל שאר
קרובים אסור רק אח ואחותו מותר וייחוד אשת איש
דאורייתא׳ וכההיא דסנהדרין דכ״א ע״א ע״ש בסוף העמו׳
אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה גזרו על הייחוד
ועל הפנוי ומקשה הש״ס יחוד דאורייתא הוא דאמר ר׳
יוחנן משום ר׳ שמעון בן כי יסיתך אחיך בן אמך וכי
בן אם מסית וכו׳ אלא לומר לך בן מתייחד עם אמו
ואין מתייחד עם כל עריות שבתורה · ומשני אלא
גזרו על סיחוד דפנוי׳ עיין ירושלמי פ״ה דמסכ׳ כתובו׳
וכתב על משנה ואלו מלאכות שאשה עושה לבעלה · לא
שהיא מחוייבת אלא שאין לעשות מלאכות האלו ע״י
שפחה וע״י משוחררת שמא יבא לידי הירהור · ובאיזה
סימוס אמרו רחיצת פניו ורגליו ואפילו ליצוק לו מים
אעפ״ שהיא איכה רוחצת והצעת מטה לפניו · ומזיגות
כוס · וכן הוא במסכת קדושין ד״ע · וכן אשתו בזמן
שהיא נדה · כן כתב הרמב״ם פרק י״א מהלכו׳ איסורי
ביאה · ואסור לומר לאשה שלום שזה הדבר הוא
קרבות ואפילו לשלוח לה שלום ע״י אחרים ואפילו ע״י
בעלה אבל מותר לשאול השלום לה עיין קדושין ד״ע ·
בבא מציעא דפז׳ · כז׳ בש״ס בנ״ל · רמב״ם פרק כ״א
מהלכות אסורי ביאה · וידעו נא אחי המבואר במסכ׳
ע״ז מבית זונה צריך להרחיק ד׳ אמות שנאמר אל תקרב
אל פתח ביתה · וגם אסור לילך אחורי אשה · וכן
צריך אדם לשמור עצמו בכל מיני שמירה שלא יבא ח״ו
לידי שכבת קרי וה׳ ישמרני כדאיתא פ׳ בערה שנתפתתה
דמ״ו בר׳ פנחס בן יאיר דאמר ונשמרתם מכל דבר
רע להכי הוא דאהי שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי
טומאה בלילה ומי שאינו נשוי או אין אשתו עמו יזהר
להכנים ידו מטבורו ולמטה · או לאחוז באמה ויפתין
אפילו מעטרה ולמטה · מראה מקומות בנ״ל ובסמ״ג
קכ״ו בלאוין · אחרי זה ו׳ :

פרק כ״ג

הוא שציוי התורה יתברך שלא יבוא
ממזר על בת ישראל והוא שנאמר לא
יבא ממזר בקהל ה׳ ומדכתיב גם דור עשירי לא יבא
להם

לבא בקהל ה' עד עולם הרי אין לו הפסק ואין חילוק בין זכר בין נקבה ואיזהו ממזר כל שבא על אחד מהעריות שהם חייבי כריתות חוץ מן הנדה. דאנן מסקינן להלכתא כשמעון התימני ביבמות דמ"ט ע"א דאמר כל שחייבין עליו כרת. וכן הוא סתם משנה קידושין דס"ו ע"ב והם מותרים לגר דקהל גרים לא איקרי קהל וכן זרעו של גרים אעפ"י שהורתו ולידתו בקדושה מותרים בממזר עד שיהא דור אחר דור ונשתקע שהם מזרע גרים אזי אסורין בממזר כ"ז ביבמות דע"ב ע"ב וע"ה. והולד הבא מגר וממזרת או מממזר וגיורת הוא ג"כ ממזר דאנן מסקינן הולד הולך אחר הפגום כן הוא שם ובברייתא בקדושין דס"ז גר שנשא ממזרת הולד ממזר דברי ר' יוסי. ומסקינן להלכתא כר' טרפון במשנה שם דס"ט יכולין ממזרין ליטהר כיצד ממזר שנשא שפחה הולד עבד שיחררו נמצא הבן בן חורין ואפילו לכתחילה קאמר מסקנת הש"ס שם וכן פסק הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות איסורי ביאה. ופרק קמא מהלכות עבדים וכן פסק הסמ"ג בלאוין סימן קי"ז. ובעשין סימן פ"ג וכן כתב הטור בא"ה סימן ד' וביו"ד סימן רס"ז וגם ממזר מותר בממזרת כששניהם ודאים כמבואר במשנה קדושין דעת ר' אליעזר דע"א וכן מסקינן להלכתא. וכן האשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת לאחר ובעלה הראשון קיים הולד מהשני ממזר גמור ומותר בממזרת בא בעל הראשון ובא עליה והולידה בן הרי ממזר מדרבנן ואסור בממזר דאורייתא ומותר בממזרת דרבנן כן הוא במשנה יבמות דקי"ט וטעם מצוה זו כיון שבא מביאות אסורות ונולד בטומאה הרי טומאתו עליו והוא לחיבוכים. מן התורה ספק ממזר מותר לבא בקהל כי ממזר ודאי אמר רחמנא ולא ספק ממזר אבל מעלה עשו ביוחסין ואסרו חכמינו ז"ל נמצא הספק אסור בקהל ה' ואסור בממזר ודאי שמא הוא אינו ממזר וכן אסור בספק ממזר שמא אחד מהם ממזר והשני לא. האב שאמר בני זה ממזר מסקינן כר' יהודה דאמר במשנה קרושין דע"ח ע"ב דנאמן דכתיב בן השנואה יכיר בשם שנאמן שהוא בכור כן נאמן לומר שהוא ממזר וכן הוא למסקנא בבבא בתרא דקכ"ז ע"א וביבמות דמ"ז ע"ב והא דנאמן דוקא שאין לבן בנים אבל אם ישלו בנים גם על בנו אינו נאמן דמסקינן כר' יוחנן דאמר כן שם ובפ' החולץ ע"ש אבל זה לכולי עלמא דאם אינה נאמנת לפסול זרעה וגם האב דוקא שלא היה לו ויכשרו' ע"פ תחלה. ואם האב אמר בני זה ממזר ואח"כ חזר ואמר שהוא כשר אם נתן אמתלא למה אמר כן הרי זה הבן כשר. פנוי שנתעברה אם אמרה שנתעברה מפסול אעפ"י שזה מודה הולד ספק ממזר דכשם שזינתה עם זה יכול להיות שזינתה גם עם אחרים. ואם זה היא כשר הרי הולד כשר אם אינו מכחישה אבל לא לירשו והוא כשמואל דפסק כאבא שאול דתנן אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי ואמרינן מאי בדוקי דבדקינן לה לאמיה ואי אמרה לכשר נבעלתי ואע"ג דרוב פסולין נאמנת וכן הלכה וכן הדין בארוסה שנתעברה ואמרה שהוא מהארוס אם אין הארוס מכחישה. אבל אם מכחשה הולד ממזר ודאי דהא אפי' אם כבר נשאה והיא בביתו נאמן לומר בני זה ממזר אבל עליה אינו נאמן לפסלה מן הכהונה ואם נשאת לכהן לא תצא אבל לו אסורה דשוי' אנפשי' חתיכה דאיסורא דאין כאן אלא ספק אונס ספק רצון ואם היו העם מרננים עליה אעפ"י שהארוס מודה שבא עליה הרי זה ספק ממזר כללא דמלתא אם היו מרננים או שאין הארוס מודה צריכה למיבדקה ואם היא אינה בכאן או שהיא אילמת או שוטה הרי זה ספק ממזר. כ"ז הוא ביבמות דס"ט ע"ב ודע"ד ע"א. כתובות די"ג. האומר על עצמו שהוא ממזר נאמן לאסור עצמו ואת בנו לבוא בקהל ואסור בממזרת ואם יש לבנו בנים אינו נאמן על בנו כנ"ל אבל הוא בעצמו אסור כנ"ל יבמות דמ"ז בש"ס ורמב"ם וסמ"ג לאוין סי' קי"ז טור א"ה סימן ד' כי תצא כ"ג ב':

מנין הרמב"ם לאו שנ"ו

פרק כ"ד הוא שצונו הבורא יתברך שלא יחזור גרושתו משנשאת לאחר ומת או גירשה

לסדר התורה תק"ץ

השני והוא שנאמר. לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה ואפילו נתארסה לשני ולא הספיק לכנסה עד שמת אסורה להראשון ואם זינת' אחר הגט מותר לו לחזור דוהלכה והיתה לאיש אחר כתיב ולא שזינתה זינתה עם אחד ואח"כ נשאת לאחר ומת או גירש' השני הרי מותר הראשון הזנאי לקחת' כי יקח איש אשה כתי' ולא שזינה גם לשוב לקחת' דייק' והוא כלישנא בתרא דרב יוסף וכן הוא המוציא אשתו משום שם רע. או משום שהיא פרוצה בנדרים הרי זה לא יחזיר אעפ"י שלא ניסאת לאחר משום גזירה שמא תינשא לאחר ותעשה קטטה ויתחרט על הגט ויהי' כמגרש על תנאי והגט בטל למפרע כל זאת מבואר בברייתא יבמות כ"ה. גיטין מ"ה דכיון שגירשה לא יחזיר לעולם אעפ"י שלא ניסאת לאחר וכרבי יוסף שם בלישנא בתרא דאע"פ שלא אמר לה מפני זה הוא מגרשה. ואם עבר וכנסה או אפילו לא כנסה אלא שאירס אותה לא תצא כן הוא מסקנת הש"ס איבעיא דאפשט. וכן הדין במגרש אשתו משום איילוני' כי שמא התרפאת ויתחרט כנ"ל החזירה והיה לה בנים מן נשואין השנים והוציאה מותר אח"כ לכתחילה להחזיר כדי שלא להוציא לעז על אלו הבנים בש"ס כנ"ל. וכן הדין בגירש אשתו מחמת שראתה דם מחמת תשמיש הנזכר לעיל פרק כ' בזה השער לה' והוא כר"מ בברייתא נדה די"ב ואם גירש אשתו מחמת נדר שנדר לגרשה מותר להחזירה סוטה דכ"ז ע"ב. יבמות י"א. גיטין כנ"ל ובסוף המסכתא. רמב"ם פרק י' מהלכות גרושין. סמ"ג לאוין סימן פ"ב. טור א"ה סימן י'. כי תצא. כ"ד ד':

למנין הרמב"ם מלוה שנ"ז

פרק כ"ה הוא שצונו הבורא יתברך שלא לבא שום אחד מישראל על השומרת יבום

לסדר התורה תר"ב

והוא שנאמר. לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר והעובר על לאו זה לוקה ואם היא בעלה לרצונ' לאחר בעודה זקוקה גם היא לוקה טעם לאו זה הוא באור בהיר מהזהר שם כי סוד יבום הוא כי אשה בסוד ד' שבמלכות והא"ח המיב' המבואר בכוונת א"ח שבאח"ד דק"ש א"ח הוא ט' ספירות וכשמייחם מחבר את האהל להיות אח"ד א"ח לד' ובזה ה' אח"ד אבל כשהיא הולך לאיש אחר והרי מן אחד עושה אחר והוא כעובד לאלהים אחרים נרגן מפריד אלוף ולזה כתיב לאיש אחר וזהו דכתיב תועבה וכן פרשו זה הוציא רשעה והוא הבנים וזהו ג"כ אחר וטומאה בקרא במחזי' גרושתו משניסת' והבן כי תורת אמת היא. והנה באלו השני לאוין דהיינו מחזיר גרושתו וכן השומרת יבם שנשאת אין בניה ממזרים אבל צריך להוציאה בגט ובשומרת יבם באסרה

על יבם וצריך לחלוץ לה וכן הוא בירושלמי פרק אחרון
דיבמות אבל חכמים אמרו אין ממזר מיבמה אבל
לצאת הנא אעפ"י שהיה לה כמה בנים מזה האחר ואם
היה קדושין מאחר ולא נשאה מותרת ליבם ואם לא רצה
ליבם וחלץ מותרת לזה שקידשה · כז' פסק רבינו חננאל
ורי"ף ור"ן היבמה בעודה זקוקה ליבם שזינתה מותרת
ליבם דלא כרב המנונא דאוסר במ' סוטה פרק היה
מביא · כז' בש"ס בכ"ל · יבמות די"ג · וכ"ב · קדושין
דע"ו · בכורות די"ט · רמב"ם פרק ה' מהלכות יבום
וחליצה · סמ"ג לאוין סימן פ"ג טור א"ה מן קע"ג עד
קעז' · כי תצא · כ"ה ד' :

מנין הרמב"ם **פרק כ"ו** הוא שצונו הבורא יתברך שלא לגרש
לאו אנוסתו · והוא שנאמר לא יוכל לשלחה
שנ"ח כל ימיו והוא לאו שקדמו עשה ולו תהיה לאשה ואז"ל
לסדר התורה בכלל כשנבעלת בשדה בחזקת אנוסה עד שיהיה עדים
תקע"ד שברצונה נבעלה ומסקינן כן בש"ס דל"ט בכתו' דכ"ט ב'
היתה האנוסה אסורה עליו אפי' מחייבי עשה או שניות
אזי אין מצוה זו לו תהיה לאשה דפרושו אשה הראוי
לו ואם כנסה צריך לגרשה ואינו בלאו זה וכן אם זינתה
תחתיו ועל לאו זה אין לוקין דאכן מסקינן להלכתא
כר"י דאמר קיימו ולא קיימו דאף אם גירשה בעמוד
והחזיר קאי אלא אם נדר שלא ישאנה הרי הוא עובר
אלאו והעשה ואזי לוקה וכן אם מתה קודם שהחזירה ·
או נתקדשה לאחר · או שהיה כהן שאסור בגרושתו
מנין הרמב"ם להחזיר הרי אי אפשר לקיים העשה אזי לוקה · ועיין
לאו לקמן בעשין פרק ז' וכן הוא בשבועות ד"ג וכ"א מכות
מ דטז' · יבמות דכ"ב רמב"ם פרק א' מהלכות נערה
לסדר התורה בתולה · סמ"ג לאוין סימן פ"ד · כי תצא כ"ט כ"ט :
תקס"ה **פרק כ"ז** הוא שצונו הבורא יתברך שלא יגרש
מנין הרמב"ם מוציא שם רע את אשתו · והוא שנאמ'
לאו לא יוכל לשלחה כל ימיו וגם בכאן כל הדינים הנ"ל בענין
שנ"ט דאין לוקין אלא א"כ אי אפשר להחזירה וכן לכל דבר
לסדר התורה ואם היא אסורה עליו שיגרשה ואין להקשות יבא עשה
תקע"ב דולא תהיה לאשה וידחה הלא תעשה · דאי היא אמרה
לא בעינא אין כאן עשה כז' הוא בש"ס סנהדרין ד"ב ·
מכות דט"ו · תמורה ד"ה ובירושלמי שם · כתובות
דכ"ט וט"ל גיטין ד"ל ודמ"ד ומ"ה ומ"ו · רמב"ם פרק
ג' מהלכות נערה בתולה סמ"ג לאוין סימן פ"ו · עשין
סימן כ"כ · טור א"ה סימן קע"ו כי תצא כ"ב יט :
לסדר התורה **פרק כ"ח** הוא שצונו הבורא יתברך שלא ילבשו
לאו הנשים מלבוש האנשים ולא יזדיינו
ר"ט בזיינם · והוה שנאמר לא יהיה כלי גבר על אשה ·
לסדר התורה ותרגום אונקלס לא יהא תיקון זיין דגבר על אתתא
תקס"ד וכוונתו שהתורה מקפיר על דבר המיוחד אלא לאנשים
ולזה נקיט כלי זיין שזה אינו מיוחד בשום פעם רק
לאנשים וזה מובן דבכלל לאו זה אם לובשת בגדים
שאינם מיוחדים של אנשים הוא ג"כ בכלל לאו וחייב'
מלקות · וטעם לאו זה הוא כבר כתבתי הרבה בזה
השער לה' כמוה הקב"ה שונא זימה הוא וכמה אזהרות
אשר ניונו בלאוין למיגדר מלתא משון שחמור הזה
אשר הנראה לפ"ע דעתי בהיו' רודף זימה לא די לו בעון
הקשה הזה אלא שר נילם ומטמא כל אבריו ומחשבתו
ומרחיקו מן התורה אשר היא תבלין לנו מיצר הרע
ואם כן הרי הוא עלול לעבור על כל הלאוין ומכ"ש
שלא לקיים שום מצוה כי כל מצוה דלא איהו בדחילא
ור חימא לא פרחת לעילא ואן ירא תו ועיין בתכחת

מוסר לזה השער וכן בפרק כ"ב איך אדם צריך לדבק
עצמו בה' ובתורתו להיות נשמר מכל דבר רע · לכן
מאהבתו אותנו גדר בנו גם בזה הלאו להיות האנשים
והנשים מובדלים ומופרשים בבגדיהם כדי שלא יהא
תערובת אלו ואלו ויתרבה הזימה ועתה אם ימצא
איזהו איש אשר לבו פונה לדרך הרע ואין יראת ה' על
פניו מפני הכבוד יתרחק כי הדבר בזה ומבוזה בין
כל עם ועם ומדינה ומדינה אם לא אלו השפלים
והנבזים הרקי' ולא יתבוששו וכבר מסרו נפשם לאבדון
מעולם הזה ומעולם הבא עליו נאמר מחשב להרע לו
בעל מזימות יקראו · זמת אולת חטאת ותועב' לאדם
לן התרפית ביום צרה צר כחך וכו' · לזאת אסרו כמה
דברים כמבואר בתוספת עז' דכז' דאסור לאנשים
לראות במראה משום לא תלבש גבר שמלת אשה כי
דרך הנשים הוא אם לא משום רפואה כגון שחושש
בעיניו · או שמספר עצמו מן גוי · או כדי לראות
אדם חשוב כמו שהוא אחד מג' דברי' שהותרכו חכמינו
ז"ל להתיר לרבי · וכן הוא בירושלמי וכן פסק הרא"ש
וכן כתב המרדכי שם ופרק א"מ וכתבו הא דאסרו
במסכת שבת במראה של מתכות לראות בשבת משמע
דבחול מותר היינו לנשים · אמנם הר"ן והס"מג כתבו
דכל זה אינו אלא במקום שאין דרך איש לראות במראה
ומיוחד אלא לנשים דומיא דכלי זיין הנ"ל אבל במקומות
שדרך פשוט לאנשים כמו לנשים אין קפידה וכן כתבו
האחרונים כז' מכות פרק אלו הן הלוקין ובכ"ל רמב"ם
פרק י"ב מהלכות סנהדרין · סמ"ג לאוין סימן נ"ט כי
תצא כ"ב ה' :

פרק כ"ט שלא ילבש גבר בגדים המיוחדים
לאשה והוא שנאמר ולא ילבש גבר
שמלת אשה והוא אזהרה שלא יתקשטו האנשים בקישוטי
הנשים · וכל איש הישראלי שהוא מתקשט ג"כ כמו
הנשים או לבש מה שהוא מפורסם במקום ההוא שהוא
תכשיט מיוחד לנשים לוקה וכל זה הוא הכל מטעם
הנזכר בפרק הקודם · וידוע שמבואר במסכת נזיר ·
דנ"ט אמר ר' יוחנן המעביר שיער של בית השחי ושל
בית הערוה לוקה משום לא ילבש גבר שמלת אשה וכו'
סבר לה כר' אליעזר בן יעקב וכו' והלכה כר' אליעזר
בן יעקב בכל מקום והא דהניא העברת שיער הוא
מדרבנן הוא כת"ק דר' אליעזר בן יעקב ולית הילכתא
והנה השקלי וטרי שם הרב דאמר רב מיקל אדם כל
גופו בתער המסקנא שם בעין תער קאמר משמ' בעין
תער מותר אפי' שיער בית השחי ובית הערו' והגרסא
בבה"ג אחר השקלי וטרי עולה דשאר אברים התיר רב
בעין תער אבל לא שער בית השחי ובית הערוה כי
הוא אפילו בעין תער אסור מדרבנן ואין לוקה אלא
בתער כן הוא הגירסא בבה"ג שכתב רבינו יוסף טוב
עלם וכתב בסוף סליק ספרא דרב יהודאי גאון והלכות
נזיר אין בהם אבל כתב בהם בהלכות נדה גירסא זו
ובבה"ג שלנו נראה הגרסא דבעין תער מותר אפילו
שיער בית השחי ובית הערוה ובתער לוקה · ושאר
אברים בתער דרבנן · אמנם המעיין בספר הקרוש של
הגדולים שחיבר ביניגא קדישא גאון עוזינו רבן של כל
בני הגולה שמו מפארים אורא בר"ו יאיר וחי האדרי עין
רואהו אשר בזה הספר קטן מעט הכמות ורב האיכות
אנו רואין כמה נהירין ליה שבילין דאורייתא והוי לן
כבין בבוניבין דנא ירין בשבילי דרקיע כהב שהרבה

השלוכות בבה"ג שלנו · · והסמ"ג כתב ובתשובת הגאונים כתב ר' יהודאי גאון דאם מגלח מראשו ועד רגליו במספריים כעין תער מותר אף בית השחי ובית הערוה וכן משמע מימרא דרב דאמר מיקל אדם כל גופו בתער והוא גירסת הש"ס הנ"ל · ואני בעניות דעתי זחלתי ואירא להכניס ראשי בין אגפים אשר גובה ארזים גבהם לפי דברי הסמ"ג הנ"ל נראה וכן לפי גירסתם בש"ס שבאם אינו מגלח כל גופו בית השחי ובית הערוה הוא דאסור כעין תער אבל שאר אברים מותר והנה המעיין במכות ד"ך ע"ב בברייתא דקאי אזוג של מספרים ואפילו שיער אחד אסרו דמסיים שם ב' מלקט לבנות מתוך שחורות מודין חכמים לר' אליעזר אפילו אחת ודבר זה אפי' בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה ואם נאמר דזה איסור דרבנן הכל איסורא איכא עכ"פ · ומה לי מלקט לבנות מבין שחורות ובין מישר השערות אנן חזינן כל שכוונתו לנוי אפילו כל דהוא אסרו הנראה בעיני דדעת תשובת הגאונים דוקא מכף רגל ועד ראש וכעין תער אבל כעין תער ואבר אחד נמי אסור וכן הוא כוונת רב ג"כ ולא זכיתי להבין דעת הסמ"ג שכתב אחר שהביא גירסת הש"ס כתב משמע וכו' וצריך לומר רב לא ידע אלו ברייתות שאוסרות מי הכריחו לכך וברייתא זו הנוטל מלוא פי הזוג בשבת חייב מביא הש"ס לרב יהודה תלמידו כו' הוא בש"ס ורמב"ם כנ"ל ובסמ"ג סימן ס' כי תצא כ"ב ה' :

פרק ל' הוא שציונו הבורא יתברך שכל מי שנפסדו ממנו כלי המשגל שאי אפשר לו להוליד שלא יבא בישראל והוא שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' · ואלו כלי המשגל הם ג' · גיד · ביצים · שביל · ואיכותן מבואר בש"ס וברמב"ם ובש"ע ואין לפרטם כי רבים הם · ומבואר בברייתא נאמר לא יבא פצוע דכא · ונאמר לא יבא ממזר · מה ממזר פסולו בידי אדם וכו' וכן שכתבו קין אבל בידי שמים לא ובענין בידי שמים מחלוקת הרמב"ם והרא"ש דלהרמב"ם הוי בידי שמים שנולד כך או שנעשה ע"י חולי ושחין · אבל דעת רש"י והרא"ש דוקא נולד ממעי אמו כך או ע"י רעמים וברד · אבל ע"י חולי לא · אבל בגיורת מותר דקהל גרים לא אקרי גרים וכן במשוחרר' ואפילו הוא כהן מותר בגיורת לדעת הרמב"ן והוא דפשט רב ששת דע"ו ביבמות דלאו בקדושיהו קיימי · והרמב"ם אינו מזכיר ממזרת ודעת הראב"ד דמותר גם בממזר' וכן דעת הטור הנראה טעם מצוה זו כי לא להיו נראה לשבת יצרה ואין למנוע מבת ישראל מלהיות מקורה ברוך ויפרו וירבו · ואם הוא בידי שמים מותר כי ידוע ארבעים יום קודם יצירה אומרים בת פלוני לפלוני ומסתמא הוא היודע לזווג לאדם ואין אדם בלא דבר ונקבה ונגזרו שניהם להיות עץ יבש וכמו כן הרבה עוד טעמים כבר כתבתי הרבה מהזהר שאין מכה בלא פגם ברוחני מכח הטומאה וכל שנעשו בידי אדם או אפילו ע"י חולי לרש"י והרא"ש הוא גם כן בחטאו בגבר אויב וטומאתו בו לזאת אל הקודש לא יקרב ולזאת אפילו כהן ינא מקודשיו ולהבדיל בין הטהור לטמא כתיב וכל אשר מום בו לא יקרב מו"ס פ"ו מקורו מא'ל'ה'י'ם אחרים העולה פ"ו ולזאת יליף ממזר · כי ממזר מקורו ג"כ מו"ס זר והבן · כ"ז הוא בש"ס בכורות דמ"ד · יבמות ד' ע"ו וע"א וע"ז

וע"ט · רמב"ם פט"ז מהלכות איסורי ביאה · · סמ"ג לאוין סימן קי"ח · כי תצא · כ"ג ב' :

לסדר התורה
לאו
ל"ט
לסדר התורה
קע"ב

פרק ל"א הוא שצונו הבורא יתברך שלא לגלח שער הנתק והוא שנאמר ואת הנתק לא יגלח · וכן הוא בספרי מנין לתולש סימני טומאה מתוך נתקו שהוא בלא תעשה שנאמר ואת הנתק לא יגלח. והוא כדי שיראה הכהן את השערות אם הם סימני טומאה או לא והטעם הלאו שלא יסיר בטחונו מה' וידמה שהוא יוכל להסיר נגעו וזה אינו אלא יקבל יסוריו באהבה וישוב אל ה' וירחמהו כי הוא יך ויחבוש ואנו אין לנו בלתי לה' עינינו שלא יעשה כמנהגו והתגל' דהיינו סביב הנתק וזה מותר ע"י ישראל ובכל אדם . ואת הנתק לא יגלח שלא מניח שתי שערו' סביבו כמבוא' במסכת נגעים עבר וגילח הנתק לוקה ואינו חייב עד שיגלח כל הנתק · בש"ס כנ"ל · ברמב"ם פ' י' מהל' טומאת צרעת · סמ"ג לאוין ש"ח ב' תזריע י"ג ל"ג :

מנין הרמב"ם
לאו
ש"ח
לסדר התורה
תקפ"ג

פרק ל"ב הוא שצונו הבורא יתברך שלא לקוץ סימני צרעת או לכסותן עד שישתנו מראיהן והוא שנאמר השמר בנגע צרעת · וז"ל הספרי השמר הוא לא תעשה · ובמשנה התולש סימני טומאה והכווה את המחיה עובר בלא תעשה והוא לוקה והוא מטעם הנזכר בלאו הקודם ובזה לאו דוקא כולו אלא אפילו תלש מקצתו וכל שמסיר סימני טומאה הן מבשרו · או מן בגדו · או מן הבית · בין קודם שיראנו הכהן בין בימי הסגרו · בין בימי חלוטו · או אפילו אחר הפטור בכל זה עובר בלא תעשה וחייב מלקות · ואין לוקה עד שיועילו מעשיו שבזה שסילק נקטין השיעור בהמותר אבל אם אחר סילוקו נשאר אעפ"כ שיעור הראוי לטמא כגון שהיה ג' שערות והסיר אחת · או כוה המחיה ואעפ"כ נשאר כגריס כזה אינו לוקה ואיתא במסכת שבת דקל"ב גדולה מילה וכו' שאם היה לו צרעת בערלה העשה דמילה דוחה לא תעשה זו. וכן טעם הלאו זה כי הדרך הנכון לגלות צערו לרבים כדי שיבקשו עליו רחמים שיסר מעליו אפו אשר בעונו נהפך לו ענג לנגע וכן הדין באילן המשיר פירותיו שוקרין אותו בסיקרא וטוענו באבנים כז' בש"ס כנ"ל ומ' מכות דכ"ב ורמב"ם פרק י' מהלכות טומאת צרעת · סמ"ג לאוין סימן ש"ג כי תצא · כ"ד ח' ·

מנין הרמב"ם
לאו
ש"ם
לסדר התורה
תקע"ה

פרק ל"ג הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול בהמה וחיה טמאה · והוא שנאמר את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי פרסה ואין לנו המותרים באכילה אלא עשרה מינים מבהמה וחיה שהם מעלי גרה ומפרסת פרסה דהיינו מבהמה ג' שור · ש"ה · ועז. ומחיה ז' · כמפורש בקרא בשמותם · והסימן שהיא מעלה גרה הוא כל שאין לה שיניים בלחי העליון וכל שהיא מעלה גרה בודאי היא מפרסת פרסה אבל צריך להכיר שאינו גמל . או ארנבת · או שפן וכן כל שמפרסת פרסה בודאי היא מעלה גרה אבל צריך להכיר שאינו חזיר ואם יש קרניים כשר ואף שיש כל אלו השני סימנים אם יש שני גבין או שני שדראות אסורה באכילה והוא שנאמר השסועה היינו בריה שנולד שסועה לשתי בהמות · מצא בהמה שפיה חתוך וגם הרגליים יבדוק אותה אחר השחיטה על הבשר שתחת העוקץ אם הולך שתי וערב בידוע שהיא כשרה והוא שיכיר שאינו ערוד. כשרה שילדה בפנינו והולד בכל סימני טמאה אעפ"כ כשרה

מנין הרמב"ם
לאו
קע"ב
לסדר התורה
קנ"ט

וכן

וכן טמאה שילדה כעין טהור והולד יש לה כל סימני טהרה אעפ"כ אסורה · אבל ברוך אחריה כשיש לו סימני טהרה אינו מזיק לו · וכשיש לו סימני טומאה אינו מועיל לו ואם טרפה ילדה ולד כשר מסקינן כרב דאמר בחולין דע"ה דכשרה וכן הוא משמעות הש"ס ר"מ בינה ד"ו · והנה הגם דאלו ב' סימנים מכשירין הב' מיני בהמה ולא שאר בהמות וכזה מסקינן להלכת' כרבנן פ"א דכלאי' דאמרי דשור הבר מין בהמה הוא וחייב על חלבו ובין בהמות הטהורות · לבין חיות הטהורות יש ב' חילוקי דינים דחיה חלבה מותר · ודמה טעון כיסוי

פנין הרמב"ם לאו קע"ג לסדר התורה ק"ם

וחכמינו ז"ל נתנו ג' סימני בחיה דהיינו מעלה גירה · ומפרסת פרסה · וקרניים מפוצלות כמבואר חולין דנ"ט ואם אינם מפוצלים צריכין להיות כרוכות כעין טבעת אחד על אחד · והדורות דהיינו עגולות ולא רחבים · חרוקות · דהיינו חריצים שביניהם קבועים ומובלעים זה תוך זה זה הוא סימן אף שנחלק הפה והרגליים שהם כשרים אבל אלו הז' מינים המכיר אותם אף שאין לו קרניים טהורה היא וחלבם מותר גם דמן טעון כיסוי · אבל בהמה חלבה אסור דכתיב כל חלב שור וכשב ועז וכו' ודמה אין טעון כיסוי · ויש מין אחד הנקרא קרש ואין לו רק קרן אחד וכל סימני טהרה מסקינן דמין בהמה הוא וחלבו אסור ואין טעון כיסוי · וכוי הבא מן בהמה טהורה שבא על חיה טהורה חלבה אסור ואין לוקין עליו · ודמה טעון כיסוי כמבואר בחולין ד"פ כיש אומרים בברייתא שם · וכן כל ספק חיה או בהמה הדין כן טעון כיסוי וחלב' אסור ואין לוקין עליו · שם וד"ע · ובשר אדם מסקינן דאסור לאכול · ומבואר ב"מ בכורות ד"ו · חולין דק"ו דכל היוצא מן בהמה וחיה טמאה או מן טרפה כגון חלבה וביצה ג"כ אסור וכן היוצא מדג טמא וכן ביצת עוף טמא וילפינן שנאמר ואת בת היענה ובמי רגליים יש שני דיעות כי הוא איבעי בש"ס ונקטינן לחומרא אבל מי רגליים דאדם לדברי הכל מותר וכן מי רגלי בהמה וחיה הטהורים וחלבה ומי חלבה · חלב אשה שחלבו לתוך כלי או לתוך היד מותר בתוכוה ד"ס וכל

פנין הרמב"ם לאו קע"ד לסדר התורה קס"א

גבינות של גוי אסורים משום גזירה גבינה שהעמידה בעור קיבה של טמא ומעמיד לא בטל אבל גדול היונק משדי אשה כיונק מן השרץ ומכין אותו מכות מרדות ותינוק יכול לינק עד ד' שנים לבריא · וה' שנים לחולה ואם פירש ג' מעת לעת שלא ינק והוא היה בריא אזי אסור לו לינק עוד ואם פירש מחמת חולי מותר אח"כ לינק וכל זה כשפירש אחר כ"ד חודש אבל תוך כ"ד חודש אפילו פירש חודש והיה ברי יכול אח"כ לינק עד כ"ד חודש משנולד · ואם שחט בהמה אוחיה ונמצאת טרפה אם הוא טרפ' שיכול להיות שנולד סמוך לשחיטה החלב והגבינה שנעשה מהם מותר ואם הוא טרפות שודאי היה מחיים כיון שיצאה מחזקת כשרות בחייה כל חלב והגבינות שנעשה שלשה ימים קודם שחיטה אסורים · דבש דבורים מותר דמעלמא קא אתו בכורות ד"ו ואעפ"י שהרגליים בתוכן מן הדבורים מסננין

פנין הרמב"ם לאו קע"ו לסדר התורה קס"ב

והטעם הוא לפנכי · דבש צרעין וגיזין אסור כן הוא בברייתא שם וכתם משנה ד' פרק ו' דמכשירין ואין חוששין להם שמא נתערבו בדבש דבורים כי אינם שכיחין · כו' בש"ס בכ"ל · רמב"ם פרק א' ב' ג' מהלכות מאכלות אסורות והנה הגם שאמרנו בסימנים האלה כל שאי אפשר לבדוק בשניהם בשיש אחד מסתמא היה לו גם השני אבל אם הוא לפנינו ורואין שאין לו אלא סימן אחד כגון גמל וארנבת ושפן וחזיר בהם גם כן מפורש בקרא בלא תעשה ולוקין עליהם וכן היוצא מהם בכ"ל אם אכל לוקין אבל אע"ג שכתבתי לעיל דבשר אדם אסור אבל אם אכל אין לוקין דאין לאו על זה אלא לאו שבא מכלל עשה שנאמר זאת החיה אשר תאכלו הא חיה אחרת לא תאכלו וכתי' ויהי האדם לנפש חיה הרי הוא לאו הבא מכלל עשה ואין חילוק בין מחיים או לאחר מיתה · ש"ס ורמב"ם בכ"ל · סמ"ג לאוין סימן קכ"ז · טור יו"ד סימן ע"ט פ' פ"א · סמיכי יא · מן א' עד ט':

פרק ל"ד

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול דג טמא והוא שנאמר מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תשקצו והן אלו הדגים שאין להם סנפיר וקשקשת ואם יש לו קשקשת אחת אין צריך לבדוק אחר סנפיר כי כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ואם אין לו ומביאים שעתיד לגדל כזה המין או שמביני' שבמים יש להם ותיכף בעליהן ליבשה משירין מסקינן דמותר ודס"ו בחולין מפיק תוספת מקרא מדכתיב אין לו עיין עליו · אבל אם מצא סנפיר צריך לבדוק אחר קשקשת ועיין עז' דל"ט יד"מ · נדה דנ"א משנה · אבל ציר דגים כתב הרא"ש סוף פ"ב דעז' שאינו אלא מדרבנן וכן כתב הר"ן והרשב"א ומתירין לקנות מן הגוי דגים כשרים אעפ"י שמונחין ביחד עם דגים טמאים דהוי ספק דרבנן שמא לא נמלחו יחד והסכמות גאוני בתראי לאסור אבל אין לחוש שמא היו ביחד אם דגים טמאים ונמלחו יחד ולכן אנו קונין דג מלוח · מן גוי ודין ביצי דגים וקרבי דגים עיין בש"ע כי איני רוצה להאריך בדברים כאלה שהם מקילין ביותר אבל אם אנו רואים דג מלוח שרוי במים עם דג טמא יש לכתחילה לאסור שנראה שנמלחו יחד · עכו"ם שהביא חביות ציר אין לקנות אלא א"כ יש בו דג חי ששמו כולבית והוא דליכא בציר דגים טמאים ושט בו שידוע זה הדג אין יכול לחיות בציר טמא משנה וברייתא עז' דל"ט ומ' כז' בש"ס בכ"ל · רמב"ם פרק ג' מהלכות מאכלות אסורות · סמ"ג לאוין סימן קכ"ט · טור יו"ד סימן פ"ג · סמיכי מן ט' עד י"ג:

פרק ל"ה

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול עוף טמא והוא שנאמר ואת אלה תשקצו מן העוף וכו' · והנה אין סימן בהם בגופו נראה ונזכר בתורה והאמרו חכמינו ז"ל כפי גודל קדושתם ואשר רוח ה' דיבר בם חקרו ועמדו על החקיר' כי כל עוף הדורס היא מרוב האדם אשר בתוכו ואינו מדרך הקדושה והוא עוף הנועץ צפרניו על עוף אחר ומטיל בו ארס כמו הנץ עושה והנה כזה הענין ראיתי בכל הקדמונים ונראה שכל אחרונים הסכימו על ידם שיש לסמוך על מקום שיש להם מסורת לנמוך במיני אין להתיר בדברים כאלה · וזיל גמור תורה ערוכה הוא בש"ס דנ"ט כ"א ס"ב ס"ה רמב"ם פרק ב' מהלכות מאכלות אסורות סמ"ג לאוין סי' קכ"ח סמיכי יא מן י"ג · עד ד':

פרק ל"ו

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול שרץ השורץ על הארץ והוא שנאמר וכל שרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לכם לא יאכל והנה מבואר שיש חילוק בין שמונה שרצים להשאר כי השמונ' שרצים בטומאתן כן אכילתן דהיינו בכעדשה · והשאר

איסור אכילתן והחיוב מלקות הוא בכזית והנה אלה השמונה שרצים מצטרפין זה לזה לטומאתם וכן לאכילתם עד בעדשה חתך אבר מן החי מאחד מהם צריך להיות בו כזית בשר וכולן מצטרפין לכזית · ודם השרץ הבלוע בבשר באלה השמונה מצטרף לבשר לכעדשה · ובשאר שרצי' מצטרף לכזית. ואם הדם פירש צריך בכולן להיות כזית וצריך להתרות לו משום שרץ כי משום דם אינו חייב כי אין איסור דם אלא בבהמה חיה ועוף · אכל כולה בריה הוא ואין צריך שיעור והוא לוקה שם ברמב"ם הלכה כ"א והטעם כי הקב"ה הבדלנו מטומאה וכל שהוא טומאה בשהיא בשלמות הטומאה השלמה חל עליה כן הוא בש"ס ביצה ד"ו נזיר דס"ד · חולין דס"ד וס"ו · רמב"ם פרק ב' מהלכות מאכלות אסורות · שם תמצא כל דיני תולעים ומהו שורץ על הארץ · סמ"ג לאוין סימן קל"א · טור יו"ד סימן פ"ד וק'. שמיני י"א מ"א:

פרק ל"ז

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול שרץ העוף והוא שנאמר כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם וד' מינים הותר בקרא ואח"כ הוכפל וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם · ולשון שקץ וטעם הכפל ושינוי הלשון בהכפל אי"ה יתבאר באור בס' בסוד ה' ליראיו לזה השער וזה לשון הספרי כל שרץ העוף הוא מצות לא תעשה ומי שאכל מהם לוקה · ואיזהו שרץ העוף כגון זבוב · או יתוש וצרעה ודבורה · וכן חגב טמא וכן כיוצא בהן וטעם כל אזהרות הש"ה במאכלות טמאות במינים יאירו מאליו זה כי כבר הארתי עיני חכמים כי זה לעומת זה עשה אלהים וכמו שד' יסודות שבכל הנבראים מקורן בד' אותיות הוי"ה ב"ה · כן כל אלו אשר הקב"ה רשם לנו שהם מיני טמאים הד' יסודות שלהם מקורן בטומאה ונמנא כמו שהחיות להד' יסודות שבכל הנבראים בא להם מד' אותיות הוי"ה ב"ה · כן הטמאים להד' יסודות שלהם בא מצד הטומאה וכאשר האדם אוכל זו הטמאי' בא הטומאה שבהם מוסף לד' יסודות שלו ומבנים הטומאה להקדושה ולבד אשר בהנסתרות לה' אלהינו יאירו אלה הדברי באור בהיר ובכמה מאמרים שבזהר אמנם בסע"פ דברי הנ"ל מעט הכמות יאירו הפסוקים וזהו הכפל מצוה זו ושינוי הלשון בהכפל ובקיצור כמו רץ והרוצה להבין מאורו כי רב הוא · ועיין בסוד ה' ליראיו ויתמתק לחיך מדבש · קודם מודיענו הקרא כי כל שרץ העוף הוא ההולך על ארבע כנ"ל דהיינו כל הדברים הולכים על ארבע היינו ד' יסודות ומקורן ארבע כנ"ל · וידוע נפש במלכות ויש לה מרכבה של ד' מדרגא לדרגא עד הוי"ה ב"ה וכן להיפוך לכן כתיב כל שרץ העוף הולך על ארבעה כנ"ל כל הולך על ארבע יש מקדושה ויש מטומאה ואח"כ שזה נרשם בארבע רגלים ולזה כופל הרבה ולא תטמאו בהם נפשתכם ומסיים להבדיל בין הטמא' ובין הטהר כז' בש"ס ורמב"ם כנ"ל ודין היוצ' מחגב טמא שהוא מותר מבואר במשנה פרק ו' דעדיות ופרק י' דתרומות · וברמב"ם פרק ג' מהלכות מאכלות אסורות סמ"ג לאוין סימן ק"ל · שמיני י"א כ':

פרק ל"ח

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול שרץ המים והוא שנאמר אל תשקצו את נפשותכם בכל שרץ השורץ על הארץ ולא תטמאו בהם הרי בכלל לאו זה · שרץ הארץ . ושרץ העוף · ושרץ המים · והאוכל שרץ המים לוקה מן התורה על לאו זה ואעפ"י שהוא לאו שבכללות שכולל ג' כנ"ל אבל זה כלל בתורתינו כל שבכלולים הם בלאוין מיוחדים בלא זה אזי לוקין על זה לאו ג"כ הכוללם · ואע"ג דשרץ המים אין לו לאו מיוחד אמנם חקרו רז"ל שזה שרץ המים איסורו משרץ הארץ ולכן מסקינן להלכתא כתנא דבי ר' ישמעאל דע"ג וס"ז ב"מ חולין דפליג את"ק וכפירוש התוספת שם דשני תולעים הנמצאים ונדלין במים שבכלים או בשאר משקים שבכלים. וכן מים שבבורות שיחין ומערות שאינם נובעים מותרים ואעפ"י שאין להם סנפיר וקשקשת ודוקא לשתות בשפה מן המקום רביתהן אעפ"י שפרשו לתוך דופן הכלי וחזרו להמשקה אין קפידה אבל אם פרשו לחוץ אעפ"י שחזרו אח"כ לתוך המים או המשקה אעפ"י שלא שרצו על הארץ ודוקא שפרשו ממקום רבייתן בעצמן בלא משקה אבל

למנין הרמב"ם לאו קע"ה לסדר התורה תע"ט

לערות מכלי אל כלי מותר דאף אם יש איזה תולעים הרי הם הולכין בגירוף המשקה · ומסקינן להלכתא כאביי במסכת מכות דט"ז ע"ב אכל פוטיתא לוקה ד' נמלה לוקה ה' · צרעה לוקה שש · ורש"י ורמב"ן וסמ"ג כולם בהדא שיטה קיימי · פוטיתא הוא שרץ המים · ולא תשקצו ולא תטמאו הוא ב' לאוין וזה קאי על כל השרצים כנ"ל בין הארץ ובין המים · ובין הנתהוים בזבלים שאינן פרין ורבין ומעיפושים הם נתהוים מעצמן · ושני לאוין בשרץ המים א' כנ"ל בפרשת שמיני והשני בפרשת ראה · נמלה חמש כי הוא שרץ הארץ ובשרץ הארץ הוכפל ג' לאוין · וגם אלו הב' הכוללין כל השרצים כנ"ל · אבל צרעה יש בה עוד לאו הנאמר בשרץ העוף האמור בפרשת ראה וכל שרץ העוף שקץ הוא לכם לא יאכל · והרמב"ם חולק על פירוש זה כדברי אביי ומרחיב למעניתו בספר המצות שלו לאו קע"ט ואומר וכי יעלה זה על דעת אם יאמר בחזיר לאו אלף פעמים להלקותו על כל לאו אלא מפרש יש מינים המצרפים כמה מינים בענינו שהוא שרץ הארץ וגם שרץ המים וגם שרץ העוף וגם עוף טמא וגם דג טמא ובכל מין ממיני השרצים יש זה הלאו ג"כ דאל תשקצו לבד הלאו האמור במינו · ולכן מפרש פוטיתא הוא עוף ושרץ העוף · ושרץ הארץ ושרץ המים לזאת לוקה ד' · והנמלה שהיא כל אלה ונתהוה מעפושי הפירות הרי נתוסף עוד לאו באשר נאמר לאו זה בפרק הבא אחר זה הרי לוקה ה' · והצרעה שיש לה כל אלה ונתהוה מן עפושי נאכל עוף טמא הרי ו' והאוכל מן אלה אף שאין בה שיעור כי כמלם יוכיח אם אכלה כולה חייב בכ"ש והנה זה הוא איסורו מתחלת ברייתו והוא בעל חיים לזאת יש לו דין בריה להיות אסורו בכל שהוא ואם נתבטל במאכל ואינו מכירו הרי בריה הוא ובאלף לא בטל ואם הכירו נטלו וצריך ששים כנגד הטעם והמרק אם הוא בלול ואפשר לסננו אם יש ששים כנגד האיסור מסננו והמרק מותר הכל מבואר בחולין דף כ' המשנה וגמרא שם וברמב"ם פרק ט"ו מהלכ' מאכלות האסורות · בז' הוא בש"ס כנ"ל · וברמב"ם כנ"ל ופרק ב' מהלכות מאכלות אסורות · סמ"ג לאוין סימן קל"ב · טור יו"ד סימן פ"ד וק' · שמיני י"א מ"ג:

ולמנין הרמב"ם לאו קע"ט לסדר התורה קס"ד

פרק ל"ט

הוא שציונו הבורא יתברך שלא לאכול תולעים המתילדים בפירות ובזרעים ומעת שהלכו על שטח אותן הזרעים או אותן הפירות ואע"ג שאח"כ נמצא תוך הזרע · או הפרי אסור לאכלם

למנין הרמב"ם לאו קצ"ח לסדר התורה קס"ג

ואם

ואם אכל אין לוקה כי כשלא שרץ על הארץ אלא על הזרע או הפרי הוא בעיא דרב יוסף פירשה לאויר העולם מהו ע"ג קמרה מהו · ולכן הרמב"ם בחבורו כתב בזה דאינו לוקה לא כמו שכתוב בספר המצות דאף יצא על שטח הפרי לוקה ואינו לוקה אלא אחר ששרץ על הארץ וכזה אעפ"י שחזר לתוך הפרי לוקה כנ"ל זה הוא מימרא דשמואל דס"ז וכן הוא בספרי · כתיב

למנין הרמב"ם
לאו
ק"פ ·
לסדר התורה
ת"פ

לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום · להביא את שפרשו לארץ וחזרו · וכל זה בתולעים הנתהוים אחר שנעקרו הזרעים או הפירות מותרים משום שרץ אם ידוע שלא יצאו לחוץ · אבל בעודן במחובר אעפ"י שלא יצאו לחוץ מה שהם מרחשין בתוך הפרי ששוא באילן הוי שורץ על הארץ כהאי מימרא הנ"ל דשמואל דאמר קשות שהתליעה באביה אסורה משום שרץ השורץ על הארץ וכן פסק בה"ג בשאלתות דרב אחאי והרי"ף והרמב"ם וכל גאוני בתראי ולכן כתבו התוספות והטור בשם אביו הרא"ש דהתולעים היושבים במקום כר באופן שאי אפשר להם שירחשו תוך הפרי כגון תולעים הנמצאים תחת הקליפה באפונים ופולין מותרים כי בזה לא הוי משרץ השורץ על הארץ כנ"ל · והנמצאים בשרביטים אסורין שיש להם מקום לרחוש ואם נמצא נקודה שחורה כתב הרשב"א בתשובה ער"ה שצריך להטוט אחריו בעומק דזה התחיל התולע לרקם ואסור כמו התולעת שנמצא · ואם ספק אם נולד בהחובר או בתלוש ספק דאורייתא הוא ואסור ולכן כל מיני פירות צריכין בדיקה כל שדרכן להתליע ולא מהני אם בדק רובו דהוי מיעוט השכיח ואם כשלם בלא בדיקה מותר דאין לך פרי שאין בו ששים נגד התולעת אבל צריך לבדוק שלא יאכל התולעת עצמו ואם מצא ג' תולעים הכל אסור אם אי אפשר לסנגן כן כ' הרשב"א וכן פסק הרמב"ם וכן תולעים הנולדים מחיים בבהמה בין במעים בין עור לבשר אפשר להם שירחשו ואסורין אבל בדגים בין עור לבשר או בתוך הבשר מותרים דאי אפשר להם שירחשו אפילו בנמצא בבשר דגים · אבל הנתהוו לאחר שחיטה הוו כמו פרי בתלוש אם לא פרשו מותרים ואם פרשו לאחר שמתו מותרים ולכן אוכלים גבינה שתולעים בתוכם אבל פרשו לגמרי אסורין והרב המגיד כתוב שאין לאכל שום תולעים הנמצאים בדגים דאיכא מעלנא אתו ונכנסו בו דרך נחיריו כז' בש"ס כנ"ל · וברמב"ם ככ"ל ובפרק ב' מהלכות מאכלות אסורות סמ"ג לאוין סימן קל"ב טור יו"ד סימן פ"ד ו"ק · שמיני יא מ"כ :

מנין הרמב"ם
לאו
קע"ז
לסדר התורה
קס"ה

פרק מ׳

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול השרצים המתהוים מן העפושים אעפ"י שאינם מין ידועה ולא יתהוו מזכר ונקבה והוא שנאמר ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ וזה לשון הספרי השרץ הרומש על הארץ הוא אעפ"י שאין פרה ורבה · וכתב הרמב"ם שהשינוי מורה על זה בכוון אומר השורץ שהוא מכח המולד בדומה והרומש נקרא המתהוה מן העפושים והמבין ע"פ

מנין הרמב"ם
לאו
קפ"א
לסדר התורה
ע"ט

חכמת הדיקדוק זה שם שרץ הוא לא שם מענינותו אלא מניאת שמולידין אותו ולזה יאמר ישרצו המים ולא יפול בו לומר על הולדה ירחשו כי שם רחש הוא על העתקות עצמו לאט ממקום למקום ולכן יאמר רחש גם על הדיבור הנמשך לאט ולחש וכמו רחש לבי שהוא בלי השמעת קול · והנה זה כולל המתהוה מכל מיני עיפושים הן מהאשפות או בגופי הנבלות או מן גללים שנסרחו ואעפ"י דבריה זו ג"כ מסרחת ונסתכה נורתם כל שאכלה בין חיה · בין מתה אם אכלה כולה אפילו היא פחותה מן החרדל · או מקצתה באם יש בה כזית ואפילו אין בזה המקצת כזית אלא שיצרף מכמה שבזה סמין עד כזית ואכל הרי זה לוקה בש"ס קדושין ר"ל · חולין דס"ז · רמב"ם פ' ב' ככ"ל · סמ"ג לאוין קל"א טור יו"ר פ"ר וק'. שמיני יא מ"ד :

פרק מ״א

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול נבלה והוא שנאמר לא תאכלו כל נבלה וענין נבלה הוא בהמה או חיה או עוף הכשרים הניתרים בשחיטה אם מתו מאליהן זה הוא נבלה והאוכל ממנה הרי זה לוקה ודוקא בשרה אכל בהמה או חיה או עוף מן הטמאים בין בחיה אם חתך אבר ואכל אינו חייב משום אבר מן החי · ואם מתה מאליה אינו חייב משום נבלה ואין בהם אלא איסור טמאה · ואם אכל מן כפל של בהמה טהורה או מבל הנולד מטהורה קודם ליל שמיני משנולד · הרי חייב משום נבלה אם לא נודע לו שכלו לו חדשיו דהיינו ט' חדשים לגסה וה' לדקה · אבל בקנאה מותר שנאמר לגר אשר בשעריך תתנה והא דכתב היתר הנאה בזה הלשון לגר אשר בשעריך תתנה וגם הלא כבר כתיב התיר הנאה כל חלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה דרושינן מזה להכי כתב לגר וכו' לומר הראוי לגר הכיר מפוס נבלה יצא נבלה מוסרחת ומזה ילפינן דנותן טעם לפגם מותר · ולהכי מסקינן דכלי פגום אין צריך במי הנעלם להיות ששים והוא דוקא בבלועה אבל באיסור בעין אסור משום כל תסקנו כאשר כתבתו בפרק הקודם בשרצים אף שכן ריחו רע היוצא מן הענין דאף בשרצים אם בשלן עם שאר דברים ואין בהשאר ששים נגדה אם נטל מהתבשיל השרץ מותר אף באין ששים נגד הטעם דהא פגום הוא אבל רוב צריך להיות אע"פ שנטל השרץ בדליכא רובא שוי כאלו אכל השרץ · הנה טעם הלאו זו מובן מעצמו דכל נבלה טומאתה עליה כאשר יתבאר אי"ה במצותה לקמן בפרק מיוחד לטומאת נבלה · וכבר כתיב כמה אזהרות לאוכל טמא ולא תטמאו את נפשותכם · ואי"ה בסודו יתבאר באור נח · והנה ידוע המבואר נטרפה בשחטה הרי היא נבלה לכל דבר לטומאתה ולאיסור אכילה ואם חסר איזה דבר מהני מילי הנאמרים שצריך להיות בשחיטה הרי זו נבלה כז' הוא בש"ס · שבת דק"ח וק"ל · פסחים דכ"א · עז דכ"א וס"ז · חולין דקי"ג קי"ד קט"ז · בכורות דכ"ג כריתות דכ"א · רמב"ם פרק ד' מהלכות מאכלות אסורות · סמ"ג לאוין סימן קל"ג טור יו"ד סימן י"ג · יו"ד ק"ג ק"ה ק"ו קכ"ב קל"ח או"ח תמ"ג · תמ"ז תנ"ב ראה יו"ד כ"א :

פרק מ״ב

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול טרפה והוא שנאמר ובשר בשדה טרפה לא תאכלו וכתב במכילתא דבר הכתוב בהוה המעמיק באלה הדברים הוא מעט הכמות ורב האיכו' ומבוארים בחולין דמ"ג במשנה דחשיב ח' טרפו' ועולא אמר סימן ד"ן חנ"ק נפ"ש שהם שמונה מיני טרפות דרוסה · נקובה · חסרה · נטולה · קרועה · נפולה · פסוקה · שבורה · ואלו השמונה הן אבות · יהם הלכה למשה מסיני · וזאת הדרוסה שוא החמור שבכולם שמפורש בתורה ולכן כל ספק דרוסה הבור משא"כ

כאלו

אלו הן׳ יש ספיקות המותרין ׃ והנה הפשטא דקרא אינו כמשמע אלא כנטרפה ע״פ חייתי יער והוא ע״פ גדורשים המפורשים בש״ס. אמנם חכמינו ז״ל עמדו על שחקירה דהתורה הקפידה בזה מחמת שבזו המוכה אינה יכולה לחיות דאין סברא דבהכי שהארי כשנכה אסרה תורה אלא ודאי במקום שאינה יכולה לחיות ואין לומר שבשר מתה דא״כ הרי נבלה דנבלה אין חילוק אם מתה מעצמה או ע״י אחרים אלא ודאי שעדיין היא חייה אלא שלא תוכל לחיות ולכן אמרו ז״ל אם אירע לה מעין מה מכה שאינה יכולה לחיות כמו שבנבלה אין חילוק בין מתה מעצמה ובין ע״י אחרים כן במכה שאינה יכולה לחיות אין חילוק בין שבא לה בשדה ע״י ארי וגמר ושאר והדורס ׃ ובין בא לה מעצמה ומנאו שבעי״ם מיני חולים שכאשר אחד מהם אירע בבהמה הרי היא טרפה כמו המונהם הרמב״ם פרק עשירי מהלכות שחיטה וכן בעוף יש הטרפות האלה אלא בעוף אין ג׳ טרפות מהם שהיינו כוליא בכל חמשה טרפות שבה דהיינו ׃ כוליא שהק טינה ביותר ׃ או כוליא שלקתה או כוליא שנמצא בה לחה ׃ או מים עכורין אעפ״י שאינם סרוחים ׃ או מהם סרוחים אעפ״י שאינם עכורים ׃ אלו אינם בעוף ׃ גם דין ניטל הטחול בעופי אין בעוף ׃ וגם כל דיני הריאות שבריאה אין בעוף ׃ אבל שאר הטרפות הם בעוף כמו בבהמה וב׳ טרפות יש בעופות שאין בבהמ׳ אחד ׃ כפלה לאור ונשתנה מראה בני מעים ׃ השני ׃ ועוף המים שניקב עצם ראשו ׃ ועל כל אילו הטרפות אין לבדוק אלא על אלו הטרפות שבריאה דהכי שכיחא אמנם אין לקנות בשר אלא ע״י טבח הבקי באלו הע׳ טרפות ׃ ואם כן למה נאמר ובשר בשדה טרפה ׃ ילפינן שהתורה אסר לנו כל היוצא חוץ למחיצתו הוי כיוצא בשדה ונטרפה והוא בשר קדשי קדשים שיצא חוץ לעזרה ׃ או בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומה ׃ או בשר פסח שיצא חוץ לחבורה או הוציא העובר את ידו והחזירה זה שיצא לחוץ הוי היוצא חוץ למחיצה ואוסר רב בחולין דס״ח משום בשר בשדה טרפה ואפילו היה חי כמה שנים ואפילו החלב של זה הולד אם היא נקבה אסורה שיש בחלב כח האברים והרי גם זה האבר בכלל והוי כחלב טרפה שנתערב בחלב טהורה ׃ וכל ספק טרפה אסור ואם נולד איזה ספק טרפה מחיים כל ששהה י״ב חדשים בזכר ובנקבה כשילדה הרי יצאו מספק טרפה ובעוף בזכר י״ב חודש כנ״ל בבהמה אבל בנקבה עד שתלד הביצים מה טעינה הראשונה והחזור ותטען טעינה שניה ותלד ׃ ואם חתך בשר מן החי בלא גידין ועצמות והוא מן אבר שיש בו גידין ועצמות ׃ חייב משום טרפה ׃ דאם הוא אבר שאין בה גידים ועצמות או אם חתך אבר שיש בו גידים ועצמות וחתכו כברייתו אזי הוא חייב משום אבר מן החי כאשר נבאר אי״ה בפרק שאחר זה ׃ כן׳ הוא בש״ס כנ״ל ובפרק אילו טרפות המיוחד לזה ודק״ך ׃ מכות די״ח ׃ זבחים דע״ב מנחות דק״א ׃ בירושלמי נזיר דנ״ד ׃ תרומות דנ״ח ׃ פסחים דכ״ח ׃ רמב״ם פרק ד״ה מהלכות מאכלות אסורות ׃ ופרק י׳ וא׳ מהלכות שחיטה ׃ סמ״ג לאוין סימן קנ״ד ׃ סמ״ק סימן ר״א יו״ד כל הלכות טרפות ׃ וסימן י״ד וט״ו ׃ טעם איסור זו כבר הארה׳ עיני חכמים שכל מכה הוא שהרוחני מטומאה ופגמו כולט לחוץ וכן כל חולי ׃ וכן להיפך אם בא איזה מכה שלא ע״י חולי מעצמו אלא ע״י מכה אדם או חיה או איזה מן המזיקין אזי במקום החבורה קליפה נאחזת כי מקור הטומאה הוא במקום החרבן ועיקרן במכת מות אשר הבעתי באור בהיר כי המיתה והטומאה אחת היא. לכן כתב הרמב״ם אשר חננו האל ממקור החכמה דאפשר שתהא הנגע וחיכף אחר שדרסה הדורס שחטה ונבלה הרי זה חייב משום טרפה כי זה הדריסה אתחלתא דמיתה הוא וכן בכל מכה שאינה יכולה לחיות וכאלו מטמאה נפש הבהמיו׳ שלו ומדבק דומם כמח שבבהמ׳ ואף שאינו מהכר שיש בכח הטומאה ומקרבן הקודם ולהבדיל כה״ג ונגרם מיתה לעצמו והבן ואי״ה בסודו יתבאר באור נא ׃ משפטים כ״ב ל׳ ׃

פרק מ״ג

מנין הרמב״ם לאו קפ״ב
סדר התורה תס״ד

הוא שיצונו הבורא יתברך שלא לאכול אבר מן החי והוא שנאמר ולא תאכל הנפש עם הבשר ואם חתך אבר כברייתו כנ״ל דהיינו אם זה האבר אין בו עצם כאשר פירש מן החי מקנתו ואכל ממנו כזית הרי הוא חייב ואלו הם אברים ידועי׳ כגון הלשון ׃ והכוליים ׃ והטחול והכליות והלב וכיוצא בהן ׃ ואם יש בו עצם אינו חייב משום אבר מן החי אלא עד שיפרש כברייתו האבר ואכל מזה כמות שהוא אעפ״י שבבשר עצמו אין כזית אלא בצירוף הגידין והעצמות שאכל הרי זה לוקה משום אבר מן החי אבל אחר שחתך האבר הפריד הגידין והעצמות מן הבשר צריך שיהיה בבשר שאכל כזית ואין הגידין והעצמות מצטרפין ׃ כיון שהפרידן שינה ברייתו ׃ חלק זה האבר שיש בו עצם ואכלן מעט מעט אין חייב עד שיהיה באכילה אחת שאוכל כזית בשר. שחט בהמה ומצא בה בן ט׳ חי טעון שחיטה וכל הטעון שחיטה אם הוא מן בהמה או חיה או עוף הטהורים אם אכל מהם חיים חייב משום אבר מן החי אבל אינו נוהג בטמאים ׃ וכן לא מוזהר על הטמאים כטהורים לזאת העובר הנמצא בן ט׳ חי והפרים על גבי קרקע דטעון שחיטה אעפ״כ אינו חייב משום אבר מן החי דאנן מסקינן להלכתא כרב אשי דאמר כחכמים דמתניתן בחולין ד׳ ע״ר דאין טעון שחיטה אלא מפני מראית עינים ולא כר׳ שמעון שזורי ׃ עובר שהוציא ראשו הרי הוא כילוד אעפ״י שהחזירו אין שחיטת אמו מועיל לו והאוכל ממנו בלא שחיטה חייב משום אבר מן החי ׃ והמושיט ידו למעי בהמה וחתך מן העובר שבתוכו שחיטת אמו מתירו ׃ מתה אמו ומצא בו בן ט׳ חי טעון שחיטה וניתר בשחיטת כדאמר רבא שם דע״ה ד׳ שמנין אכשיר ביה רחמנא ׃ ואם הוא בן ח׳ אפילו חי הרי זה אסיר ׃ היושיט ידו למעי הבהמה וחתך מן הטחול ומן הכליות והניח בתוכה ואח״כ שחטה אותן החתיכות אסורין משום אבר מן החי ואין השחיטה מתיר כן הוא במשנה שם דס״ד כן׳ הוא בש״ס כנ״ל ושם בחולין פסחים דכ״ב רמב״ם ׃ פרק ה׳ מהלכות מאכלות אסורות ׃ סמ״ג לאוין סימן קנ״ו ׃ טור יו״ד ז״ג יו״ד קנ״ז ס״כ ו״כ וקא״ב חתך מבהמה לאחר שנשחט ברוב ועדיין היא מפרכס׳ אסור לאכול ממנה עד שתמות הבהמה כן הוא בחולין דל״ג ׃ ובסנהדרין דס״ג יליף זה מקרא דלא תאכלו על הדם ׃ והוכפל לאו זה כי כבר נאמר לבלתי אכל בשר כנפשו דמו לא תאכלו ׃ פ׳ נח ט׳ ד׳ ׃ ויש בזה משמעות אבר מן החי וגם דם מן החי בש״ס הנ״ל ׃ טעם לאו זה הוא ע״ה הפשוט להרחיק האכזריות כאשר ביארתי בשער ו׳ בפרק כ״ח במצות שחיטה ואם דבר זה יהיה התיר הנכה יעשו כן וישתרש האכזריות בלבות

בלבות

כשבא ויהב ולזאת צריך להדיח הדם כעין קודם המליח׳
אבל למשוח בשמן או ציר מבשר שלא נמלח בשעת
הגליה מותר ואין זה כשם טיפל דאסרינן כנזכר בפסחי׳
רע״ר והגאונים אסרי אפילו אבל שמן וציר מותר ואם
מלאוהו הרנגולת עם בשר שלא נמלח בין שהתרנגולת
בבר נמלח ובין שלא נמלח הכל מותר בדיעבד אבל
לכתחלה יש למלוח שניהם קודם הגליי אבל הא דשרינן
בדיעבד דוקא שאין במולייתא אלא בשר ועפכים אבל
אם יש בתוכו ביצים או שאר דבר הנקרש הוי כחבשל
שנתבשל בקדירה ואם אחד מהם לא נמלח או העוף או
המולייתא שניהם אסורים כדעת הגאונים דלא כרמב״ם
דמתיר והלב ידוע המבואר דצריך לקרוע אותו מפני דם
בעין הכנוס באללו · וכן הכבד מפני הדם בעין
שבשמפונות שבתוכו · וכן הודידים שציך לנקבם בשעת
שחיטה דאסר לאכול אפילו בשר חי אם לא חתכן או
נקבן ואם לא חתך כל אלו ובשלן כך צריך ששים נגד כל
העוף. אם לא נטל הלב ונשאר דבוק דנאסר כולו דאיסו׳
דבק היא כאם שחתך מן העוף איזה דבר שלא נקרא
שלם דאזי נעשה שעיף כבילה דאנן משקינן התיכה
נעשה נבלה ואם העוף שלם כלל אבליכו אין עוף שאין
בו ששים נגד הלב הבל אב איכו שלר משקינן דצריך ס׳
נגד כל העוף והעוף נשאר באיסור · כל אלו הדין
לכתחילה לחתכן ולקרען ולצלותן והחתך יהא למטה
וכן הדין בראש שלם · אבל זה החילוק יש בין כל אלה
לר אש שלם דכל אלה אם צלאן ולא קרען ונוטלן בדיעבד
כשר דאמרינן גם עז הדם נורה משהב שאיב אבל בראש׳
אם צלאו והניחו בית השחיטה למעלה הדם מתקבץ
לאלל המוח והוי כנתבשל בכלי וכולו אסר שזה הדם
הוא בכרת וזהו אעפי׳ שכתב עלה המוח אבל לצלותו
לכתחל׳ שלם אסרו מטעם שמא יהא כפךהחתך לנדרין · עיר
זאת אודיעו דאין מחזיקין דם בבני מעים ולכן אם
נתבשל בלא מליחה שרי ולכתחלה יש למלחן ואם יש
שומן עליהם דהשומן הוי כשאר בשר לכן צריך למולחן
מצד החיצון מפני השומן ואין לומר שהמעים יבלעו מן
השומן דכבלעו כך פלטו אבל אם מלחן מבפנים הוי
כלא מלחן כלל ואם נתבשל כך ויש שומן עליהם טרפה
ובאין שומן עליהם אם בשלן בלא מליחה אם השמיק
אסורין כן הוא מימרא דרב משרשיא חולין דף קי״ג
וכדמפרש ליה הר״ן · ואם מלחן לא ימלחם עם שאר
בשר אע״ג דבדיעבד מותר כנ״ל כהשומן אם מלחן
מבחוץ · ומה שנהגין להבהב באש התרנגולות וכן
הראש והרגלים להסיר השערות אעפי׳ שלא נמלח אין
קפידה רק שירחק התחלה הדם מבית השחיטה ובמקו׳
החתך שברגלים וגם יהבהבו מהרה על האש שלא
יתעורר הדם באברי׳ אם ישהה על האש נסכי בקל יתחמ׳
הלב והכבוד ואם רוצה למלוח עם השערות אין קפידה
רק שיכיר ראשי הטלפים שעל הרגליים ואם מולחן ולא
בסיר כל מה שבטלפים אסור והשאר מותר כן היא דעת
תוספת והרא״ש דף כ״ב חולין · ובכל דיני מליגה
במים אין לכתיב דאנן מהמידרין למלוג עד אחר
מליחה וכל דיני החוטין האסורין משום דם וכן שאר
הדינים שהם אינם לגוף המכוה אין לי עסק בהם כי הם
ב ש״ע הכל בשפה ברורה וברמב״ם ובסמ״ק וטור וש״ע
ואחרונים עז׳ ילמוד ואידך זיל גמור · ושיעור שהיה
במלח נקטינן בדיעבד כהרמב״ם דאמר כדי הולך
מיל שהיא שלים משעה וכן לכתחלה לכבוד אורחים ·

או לכבוד שבת אבל בכל יום לכתחלה צריך לשהות הבשר
במלח שיעור שעה · ואח״כ יכפף המלח מעליו ויהדחנו
הדחה לקוק כלי לבטל כח המלח וידיח היטיב הבשר
בתוך המים וישפוך המים ויתן פעם שני מים בכלי
וידיחנו היטיב וכן פעם השלישי ואם שפך ג׳ פעמים על
הבשר ולא נתנו בכלי נמי שפיר דמי אבל הנכון יותר
בכלי להדיח היטיב ואם בישל בלא הדחה כלל לאחרונה
צריך שיהא עוד כמו החתיכה דאז יש בודאי ששים לבטל
המלח שעליו כי בהחתיכה שנמלח יש בודאי שלשים
נגד המלח שעליו ואי ליכא ששים הכל אסור : הנה
טעם מצוה זו הוא ע״ד הפשוט כי בכל הטומאת כתיב
ולא תטמאו את נפשותיכם הרי הטומאה יותר קרובה
לידבק אל הנפש ומכ״ש נפש בנפש אשר דם הוא הנפש
הבהמיות ואם הוא מבהמה טהורה אשר הטהורים הם
מצד הקדושה אמנם בשפל המדרגה עד אשר הקליפת
דבוקה וחבוקה בהבמרוב הבמיכות הוי על כל שבינים
הרעים לזאת אחי ורעי ע״פ דברות אלה אעיר לבם
ניקור כמה מצות כמעט כולם השייכין לזה השער לב׳
באור לא באה כבר האורתי עיני הכמים הרבה כי כל
הדברים הקליפה סביב והקליפה קודם לפרי ומה שיש
בעולם הם של ד׳ יסודות והם הכל בבנינים נבראו לכל
דבר ונבר כפי הצורך לזה הדבר הארם ד׳ יסודות ויש
שבה הרם יתירה על שאר הג׳ ולזה יסוד המים לזה יסוד
הרוח לזה יסוד העפר ויסוד העפר יותר קרוב נטבעו
ליסוד אש ומתגבר בו יותר כאשר האורתי עיני חכמים
כפרק מיוחד בשער ב׳ וכן הרבה בסוד ה׳ לירקיו
בשערים הקודמים וכן לזה השער אוה והנהבל אחיזות
החיצונים הם ביסוד עפר ביותר כי בעפר יסודם הוא
ע״פ הנגלות לכן משני טעמים אחד מצד העבות הוא
לחוץ מקדושה יותר והשני מחמה יסוד האש הגובר בו
כנ״ל יותר מהשני יסודות והאש הוא מכה הדין ולהם
אין להם האחיזה אלא בדינים והנה ככר האורתי עיני
חכמים הרבה כי רוב העונות הם באים מהתגברת כח
האש שבד׳ יסודות ובפרט הניאוף שמרחיק רמיו אשר
רובן מאים מזה מרוב התגברת כח האש בהם והוא
יתברך אשר מרוב אהבתו אשר בחר בנו ואמר ובחרת
בחיים חיי עולם בזה וחיי הנצחי אסר לנו את העריות
כי הם היה הדבר הקיר מרוב הקרבות היו מנוסאנלם
כקהנגולים וגב אשת איש אשר מים גנובים ימתקו
ובעיניכו מפחרב בית המקדש ניטל טעם ביאה וניתן
לעוברי עבירה היו כולם רודפי זימה ורמס בראשם
וגם הנידה האדסי המזיק לבעלה כנודע לחכמי
הרופאים ועיניכו הרואים לזאת מרחמיו אסר לנו אשר
מרוב רוע מזגו הטומאה נאחזת בדסנדה ובפרט בכח
הדם הנעכר · וכמו כן כל המאכלים אשר אסר לנו
הכל מחכמתו ובינתו כי רב הוא אלהים הבין דרכה
ורוצה בתקונינו בריאות הגוף וזכות הרוחנים להיותם
זכים וצלולים לעבודתו ולזאת אסר את הדם הוא הנפש
הבהמיות אשר הכל בהר שורשו נמפך ובאכלו מדם :
נפש הבהמיות שלו נדבק בנפש הבהמה שבר אל שבר
יחדיו ידבקו והוא אשר היה לו לדבק נפשו ברוחו הקדש
ונשמתו הטהורה להעלות נפשו לדבק נפשו בהורות
הרדיפים מעלה מעלה בהם נפשו מן הקדושה לירד
מטה מטה לזאת ונכרתה הנפש האוכלת והבן ידידי
כי עמוק עמוק הוא ותורה למה עשה ידידי אם העמוק
כדברים האלה הנאמנים בהם וצדיק בין הבין מה
כמרכו

גמרנו דברי החכם השלם המלך שלמה בקהלת הני מקראי קודש · אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם וכו' הכל היה מן העפר וכו' · מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ ואין להאריך ולפרש כל א"ת מה מתוק כי האיש אשר חננו ה' דיעה בינה והשכיל מעצמו יבין וישכיל כי אור בהיר הוא וכמה מוסר השכל יש בדברים האלה כי האדם היושר צריך לראות ולהבין כי יש לו נפש הבהמיות ואם לא יעלהו מעלה בהשתדלות היא בקל בהגר שרשה ועיקרה נבראת אחר יסוד העפר כי הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר כאשר ביארתי בזה יסוד העפר במזגו ועניינו · ועל זה מסיים מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה · רצונו בעינינו שמנו עבנו מי מסיים זה ש לבו להיות יודע שהוא על המושכל והבחירה שבידו וזה מי יודע זה שביד שאדם לקשר נפשו ברוח שבו להעלותה מעלה וגם בידו לאבד נפשו לרדת שחת למשוך אחר שרשה נפש הבהמה היורדת היא למטה לארץ · הארץ דייקא ודי בזה ואי"ה בסודו יתבאר באור נח · כ"ז הוא בש"ס כנ"ל · רמב"ם פרק ו' מהלכות מאכלות אסורות · פרק א' מהלכות שחיטה סמ"ג לאוין סימן קל"ו · טור יו"ד מן סימן ס"ו עד ע"ט כי ז' כ"ו:

פרק מ"ו הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול חלב והוא שנאמר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו והאוכל חלב במזיד חייב כרת · ואם היה שוגג חייב חטאת קבועה · ומבואר במסכת חולין דקי"ל דאין איסור חלב אלא מאלו הג' המקובלים בקרא דהיינו חלב משור או כבש או עז · ושל שאר מינים מותר בברייתא שם דמ"ט דברי ר' עקיבא דאמר איזהו חלב כל שהוא תותב קרום ונקלף וכן מסקינן להלכתא וכרב יהודה דאמר שם . ושלא יהא בשר חופה אותו והמקומות שנדעם באיזהו מקומות שצריכין להסירן ולאטם אחריהן מבואר בש"ס דמ"ט הנ"ל ודנ"ז ונ"א וקי"ז ואם ערוכים בש"ע ומסקינן להלכתא באם שחט בהמה ומצא בה עובר בן שמנה חי או בן ט' מת חלבו וגידו מותר ואם מצא עובר חי וידוע שכלו לו חדשיו אעפ"י שלא הפריס על גבי קרקע חלבו וגידו אסיר והוא כר"מ בברייתא דנ"ב דלא כר' יהודה שם · ולא כחכמים במשנה דע"ד · וכן אמר ר' יוחנן שם דע"ה חדשים גורמים לאסור החלב · הסכמות הגאונים והרמב"ם דלא כרי"ף והרא"ש דפסקו כחכמים במשנה הנ"ל דל"ד במנה בן ט' שלא הפריס על גבי קרקע חלבו מותר · ולכן כיון דמסקינן כר' יוחנן דחדשים גורמים אם הושט ידו למעיי הבהמה ותלש חלב מבן ט' חי שבתוכה והוציאו חייב עליו משום חלב . אכל חלב נבלה או טרפה מג' מינים שו"ר חלב חלבן אסור כנ"ל חייב שתים משום אוכל חלב ומשום נבלה אעפ"י דאין איסור חל על איסור שאני הכא דהוי איסור מוסיף כגון דאיתוסף איסור נבלה או טרפה אבלא בשרא איתוסף גם אחלב · ועל מה דהיתא בש"ס ריש מעי באמתא מחוקת באיזה מקום הוא או התחלת הדקין היוצאין מן הקיבה או בסוף הדקין שהוא המעי שיוצא בו הרעי ולכן ירא שמים יוצא ידי שניהם אמה מזה ואמה מזה וצריך לקלוף משני אמות החלב הקרום והחלב שעמו והשאר סומך שכל הדקין מותר אכל משום חשש שיש כי שלא יטול משני אמות האלה המנהג נתפשט בישראל ליטול הקרום מכל הדרא דרבנן וכן הנכון · וצריך לזהר בהא דאמר רב יהודה אמר רב חולין ד"ח אין מולחין החלבים עם הבשר · ואם מלח מסקינן כשמואל דנ"ז שם דבעי ששים בחתיכה · ואם יש הרבה חתיכות צריך להיות ששים בכל חתיכה ואין מצטרפין דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב · ואם לא נגע החלב רק באחד ואין ידוע באיזהו נתבטל החתיכה ברוב אפילו הוא חתיכה הראוי להתכבד דאין איסורו מחמת עצמו אלא מהחלב הבלוע · ובכל זה החלב עצמו אבל אם מלח הגידין האסורין משום חלב עם בשר בקליפה שני ובנפלה עם החלב מסקינן כרב הונא שם דבחלב עצמו בעיא ששים ובגידין בטילא ואין מריחין החלבים עם הבשר · וגם בכלי שמדיחין החלב אין מריחין בו בשר · וגם הסכין שחותכין בו החלב אין חותכין בו בשר · וכו' חלבו אסור יומא דע"ד · טעם זה הלאו מובן מפרק הקודם וכמאמר הש"ס יודעים הרשעים שסופן לגיהנם שנאמר ואחריהם בפיהם ירצו סלה אך כסל למו חלב שעל הכסלי' וכו' וכן אלבמו סגרו לכן ב' חלבים הם שהם בכרת שעל הקרב · ושעל הכליות · ושעל הכסלים ובמימרא דרב יהודה אמר רב דכ"ב והוא כפגעו בנפש הבהמיות באדם האכלו משמא פנימיותו במקומות האלה והוא עלול לחטוא וגם ימחית גופו כפי אשר אלהים הכין דרכה וכנ"ל בפרק הקודם · כל זה הוא בש"ס כנ"ל · פסחים דע"ה ודף ו' והרשב"א שם ובק"ש · הרמב"ם פרק ז' מהלכות מאכלות אסורות · סמ"ג לאוין סימן קל"ח · טור יו"ד ס"ד ס"ה ס"ו ז'. כ"ד כ"ה:

למנין הרמב"ם לאו ק"פה
לסדר התורה קמ"ז

אלה המצות עשה הכלולין בזה הדיבור מזה השער לה'

פרק א'

הוא שצונו הבורא ית' לפרות ולרבות והוא שנאמר ואתם פרו ורבו ומסקינן דמצוה זו על האיש ולא על האשה · ואם נשא בתולה פטור מק"ש כי הוא טריד טרדא דמצוה ועוסק במצוה פטור ממצוה ובפרט מצוה זו אשר זה היה עיקר כוונת הבורא ית' להרבות המין כדכתיב לא תהו בראה לשבת יצרה ובאמת המצוה זו נתקיים כל המצות כאשר אנחנו פרין ורבין ומוציאין לעולם עבדים בנים לה' לקיים מצותיו והנה אני נזהר בכל האפשרי תמיד להזכיר טעם ע"פ סוד ה' ליראיו בהנגלה כי מצוה זו עמוקה בסודה כאשר אין עין הרואה והנה מאורו אמנם בהדרך הנגלה לבד הטעם אשר כתבתי שהוא אמת ויציב והוא אשר כבר ביארנו לעיל מצות דיבוק בה' וללכת בדרכיו · והנה ידוע מאמר הש"ס ג' שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו וא"ב

ולמנין הרמב"ם לאו רי"ב
לסדר התורה א'

וא"כ הוא כשהוא חפץ לבראות המין והא הראיה שהוא שותפו בבריאתו והשתכל לקיים מצות הבורא יתברך במצוה זו הרי הוא מורד בהבורא יתברך להשבית מעשות בריאתו אשר הוא חפץ בו · וגם בזה שמקיים מצוה זו בודאי הוא מקיים מצות ודבק בה' דהא הוא שותף עמו ומה דיבק גדול מזה וגם יען כי הקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית וזה נחת בבורא יתברך לברוא בכל יום וא"כ בזה הוא הולך בדרכיו ולכן פסקינן כר' יהושע דאמר היו לו בנים בילדותו יהיו לו בזקנותו וע"ש במדרש וש"ס בכורות דף מז' · יבמות דף ס"ב וס"ה · כתובות דף עז ובכל אלו הקומה השמע וכן ברמב"ם דדוקא בשלא קיים מצות פרו ורבו בכ"ה היא דלא ישא עקר אבל אם קיים מותר עיין הלכות אישות פרק ט"ו · היינו מדין תורה והא דאי' בש"ע פרק ט"ו בהג"ה הרמ"א · דאפי' שקיים הרס הנית פריה ורביה הרי הוא מצוה מדברי סופרים שלא יבטל מלפריה ולרביה כל זמן שיש בו כח שבת המינף בשם ההם מישראל כהלו בנה עולם עכ"ל · והני בענינ שזה היה מורגל בעצמו ביתברך ויתענה עוד שער יען כי בורא הקב"ה נקט כ וזה הוא נהג רוח כי כפשי והכבה יהלך ורור אשר לא יכזבו מימיו וגם לא ברוח בבריאה בנים ומקבלים הטוב הוא עושה נחת רוח ליוצרו יתברך והלא פיננו הרואים בכל כפרי קודם שעוקר ענפים הרשעים הוא המונעין מעצמם רב טובו אשר זה הכנו יתברך רק להטיב · ולכן כין הכין נודל הכנה של קדי והנ"ל בהשפע טוב מקבלין היונקים אוי נגיבי נדול שכרינו ועונינו כי רב הוא ואין די היותר השב ונוח נעשה כאחריתנו יה יהא בעזרנו · ויעורר לבבנו לשוב בתשובה שלימה על כל עונינו ובכרם על העון הרע ומר כזה אשר על זה נאמר אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואין נקי אפילו הן בחדרו · אחי ורעי שיבו וחיו · והנה בעונינו רבו בהפרנס · והינם נושאים נשים מפחד שלא יהא לו במה לפרנס אשתו ובניו אוי להם אוי לנפשם כי גמלו להם רע ובופרים באמונה אשר הקב"ה הוא המשגיח טרף לכל והוא הבעל היכולת הכל משגיח יש מאין והוא הזן ומפרנס לכל ובעונינו משחיתים זרעם במזיד אשר אין תרופה למכתם כלא מבואר ברמב"ם פרק הכ"ל מכן זו או יוז נתחייב הרב בנ'יה זו והמשהר עד שהוא כן עשרים עובר על מצוה עשה זו · אם לא מי שנפשו חשקה בתורה כבן עזאי מתיר הרא"ש והטור וגם בזה יכהכו והוא שלא יהא יצרו מתגבר עליו שאם בינרו מתגבר עליו שמא יבא לידי הרהור וכדאיתא במסכת קדושין פרק קמא דף כ"ט אמר רב הונא בן כ' שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה · בעבירה ס"ד אלא כל ימיו בהרהור עבירה. אמר רב יוסף וכן תנא דבי' ר' ישמעאל עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה מתי ישא אשה כיון שהגיע לכ' שנה ולא נשא · אמר תיפח עצמותיו · וכן שם בגמרא דהאביו חייב ללמד את בנו תורה ולהשיאו אשה וא"כ אי אפשר ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה והוא כדי שילמוד תורה בטהרה כדאיתא בש"ס יומא דף ע"ב יראת ה' טהורה עומדת לעד אמר ר' יוחנן זה הלומד תורה בטהרה מאי היא נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה · ושוא משנה מפורשת באבות בן חי' לחופה · וכן הוא בפסיקתא ר' חייא בר אבא אמר תוחלת ממושכה מחלת לב · זה שנושא אשה לאחר זמן

דכמחלת לב הוא תאוה ומהרהור בא לידי חטא · ועץ חיים תאוה באה זה הנושא אשה ונושא מיד · ולפי טעמים האלה שביארתי לנו מקום והתקדשתם והייתם קדושים · ודרשו רז"ל פסוק זה על הזיווג כמבואר במ' יומא דף ט"ל ע"ר והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' · אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה וכו' · והרבה ענינו שזוכה כמו שנאמר בסוף הפסוק כי קדוש אני ה' כי ידוע כי כל שכל נשמה שהוא בכל המין האנוש אפי' בעכו"ם רק המותר מן הבהמה הוא מעולם הבריאה אבל עליהם נאמר וכל אשר נשמת רוח באפו ועל נאמר ורוח כל בשר איש כי הקב"ה ברא כל אדם באופן שלא יהא לאחר מותרת על חבירו ויהא ביכולתו ללכת בדרך הטוב או דרע דהם לא כן היה לא זה מהאין אנושי מעלה כפיו נאמר הני לא בראתי בהתכלית הזה לבחור בטוב וכמו שאין שינוי בגוף לאחד יותר מחבירו כן בהנפשות אבל גם בזה יש חילוק כי ידוע לנו שיש עולמות ד' אצילות · בריאה · יצירה · עשיה · ובכל אחד מהם יש ד' דרגות האלה · יש בריאה דאצילות ויצירה דאצילות ועשיה דאצילות · וכן בכל הארבע העולמות ולכן זה מבואר לנו יען כי חלק ה' עמו זוכה מבריאה דרגה היותר מעכו"ם ודי · אבל בהתקדשם בקדושת הזיווג כפי ההדבקות מחשבתו יכול להוציא נשמה אפילו מאצילות דאצילות ולזה הצדיקים נקראים בני עליה וגם אם אב לא זכה לזה בשעת הזיווג אבותינו בעזרת האל יתברך ברוב אהבה אשר בחר בנו הוא עוזר לנו בההכנה אשר אנחנו נוטים לדרך הטוב היכולת בידינו להשיג נשמה יחידי שהיא מעצמותו של אין סוף יתעלה וכרו כי נודע הוא במקום שאין שום בריה שא יחידי חמגס כשאם מקדשין עצמן בעת הזיווג אזי מה טוב · וכמה זה בנשמה תועלת להגיף להטותו בנקל על דרך הטוב וזהו יכול האב להשיג כפי מחשבתו באשר מפיג לדבק מחשבתו אפי' ביחידי כנ"ל כדאמר רבא במסכת סנהדרין דף ס"ה · אי בעו צדיקי ברו עלמא · שנאמר כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם · וכן רבא ברא גברא · כל הענין אדם יכול במחשבתו לקדש עצמו עד כי קדוש אני ה' · וכן מצאנו יש שהשיגו מן מקור מלכים כמו מיהודה וגם נביא · וגם פרץ וזרח מטפה אחת נבראו וזה אין כיוצא בה שמש וירח · מזרח מלכות בית דוד וזהו ויתן יד כנגד דוד והוא כנגד ירח כי זה הוא שאנו אומרים בקידוש הלבנה דוד מלך ישראל חי וקיים · והנביאים שראו כאור שמש מפרץ · והכל היה מקדושת מחשבת יהודה בזיווג תמר · וגם כתיב בטרם אצרך בבטן ידעתיך נביא לגוים נתתיך · וגם בקדושתו בשעת הזיווג זוכה לבנים זכרים כדאיתא במסכת שבועות כל המקדש עצמו בשעת תשמיש הויין ליה בנים זכרים דכתיב והתקדשתם וגו' · וסמך ליה אשה כי תזריע וילדה זכר · ושעיקר שקדושה הוא שישים דעתו בעת הזיווג מכל תאות שעולם רק לעשות רצון הבורא יתב' ויכוון מהאל שיתן בזה הולד הנוצר ממקום שיותר גבוה נשמה · וירא לישא בת ת"ח · ויהא שלום ביניהם שלא יהא להם ח"ו בני מניקה · שנאמר גם בלא דעת נפש לא טוב שבת דף ק' והנה גם שאני מוחיק תמיד להביא מסוד ה' בנגלה כי לא כל אדם שוה ולכן צריך לשום לכל אחד קורה כשפה ברורה שיבין כל אחד כפי ערכו אבל דברים פשוטים באלה ידועים ושוים לכל

שמש הרשות ניתן כי מלאה שתיהן לתורת אמת ש״ה ות״ש אשר חנני בזה כי ידועה כונתיך איש ואשה ביא שם יה י׳ באיש ה׳ באשה ולזה מסקינן להלכתא מצות פרו ורבו זכר ונקבה זכר ו׳ נקבה ה׳ י״ה הרי י״ה ו״ה אחד ושמו אחד ולזה צריך האדם להיות בקדושה ובטהרה ובצניעות בעת הזווג כדי שם י״ה הנורא יהיה ביניהם ויהיה נשמה בזה המעשה שיקרב להקב״ה וכמאמר הפסוק שיקפון כו׳ כנ״ל והנה ידועה כי י׳ היא חכמה ה׳ היא בינה דעת היא חיבור יסודי חו״ב וכשמקדשים עצמו כנ״ל הרי מושך לזרעו נשמה טהורה מזה המקום אשר דיבק מחשבתו ונחה עליו רוח ה׳ רוח חכמה ובינה רוח דעת וכו׳ ולזה זכתה קמחית מגודל צניעותה שהיה לה ז׳ בנים כולם שמשו בכהונה גדולה ביומא מ״ז והוא מקדוש הזווג ובמעשה שבה כ״נ ואם ח״ו הם אינם צנועי הקב״ה ושונאה כדאיתא במ׳ נדה דף י״ז אמר רשב״י ד׳ דברים הקב״ה שונאן הנכנס ובלקרפה שהוא חיבור חו״ב שם יה וזהו גם בלא דעת נפש לא טוב כי עי׳ זה מעיר לזרעו נפש לא טוב וכדאיתא במס׳ כלה פרק א׳ ובס״ף פרק אלו מותרין הנה אחי ורעי זה הענין יש בה קדושה יתרה אשר שמעמיק בענין אשר אהבת״ה בנו ופנו פחד מכל הנשאים לעבודתו שקרו חכמנו ז״ל על שהסמיך הקב״ה זאת הבהמה אשר האכלו ושמתי פגופות ורג״ס ובה׳ בהי׳ שהמה פעמים והתקדשתם אשר כונתו יה׳ בזה ולא תטמאו בהם. ונטמתם בם כי קדוש אני ה׳ והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני התר כך חזר הכתיב ואומר והתקדשתם כי קדוש אני מורם בזה כי אנחנו דבוקים בו בהאחדותו יתברך כמבואר במרחב בפרק א׳ וכוונתי למען יהיה קשר של קיימא ולא יפסיק השכל אשר אנחנו הכל נהלהו לזאת בנו להבדיל בין הטמא ובין הטהור כי הוא יתברך בחכמה יסד הארץ והוא היודע תכונת כל הברואים מן הדומם ומן הצומח וחי והמדבר והוא ית׳ היודע ערך חיות המספיק לכל נברא ברא הכל ולכל אחד מהמזון הכין מחיותו כפי הראוי לו לכחו ולטבעו ולהנהגתו ולכן לבהמה חיה ועוף וכל שרץ המים ברא חיותם מזונות ורועה כי ענין העיקה והאדם אשר הבין דרכו והכנה והשכל לכן ייחוד לראייה הרוחני וזהו חי שאינו נודע אבל בבחי׳ שאינו מדבר יש בו כח ממאכלו שהוא כח הדומם וגם כח הצומח כי בהכונות שאכל יש ג״כ כח הדומם נמצא כאכיל האדם החי שאינו מדבר מגיע לכל חלקיו שבו חיותו הצורך לו דהיינו לגשמי שלו כח הדומם והצומח שבחי׳ שאינו מדבר ולרוחני שבו מגיע הרוחני שבחי׳ שאינו מדבר אמנם בזה הרוחני שבחי׳ שאינו מדבר יש ג״כ דברים חלוקים ולכן כאשר חפץ ה׳ בנו לעבודתו ולתורתו הקדושה וחננו חכמה בינה ודעת מאיר אורו יתר שאת מכל מין הנברא לכן בחכמתו ברר לנו להחיותנו כיום הזה כפי הנאות לנו לערך היותר זכות אשר בנו ואסר לנו כמה דברים המטמטמין הלב ומעכבים הדמים הגורמין תאוה לעבירות ומוהבין כח עצלות מן המצוה כאשר חקרו כמה רופאים המומחים בתורת אמת אשר עיינתי בהם אין כוונתי להתפאר בחכמות וכל מגמתי מזה אהבתי לדבק בה׳ ובתורתו כי היא חיינו אך הכונה לעוררני הבנין לזרע ולהודיע לבני אדם גבורותיו וגודל אביקותו בנו מכל העמים והורינו את הדרך אשר נלך בה וגם הכין לנו מזונו המשגל אותנו לעבודתו והרחק ממנו דברים המונעים אותנו מעבודתו ית׳ הוי לנו כי חשבו עינינו מראות ולבות בני אדם נבערו מדעת מהות עם הישראלי מה הם איכותם ומהותם ונמשל כבהמות נדמו והם בעיניהם כבני נח אשר עליהם נאמר כירק עשב נתתי לכם את כל ומקילים לעצמם מאכלות אסורות ושותין יין האסור לנו כי לכך אשר עוברים על האיסורים האלו בלאוין וכריתות כאשר ביארתי בזה השער לה׳ בהלאוין לכל אחד פרק מיוחד גודל הפגם והטומאה מהמאכלו האסורות אמסם נימנים עוד לטעמים לכם להיותם ערלי לב ונטמאתם בם כתיב חסר א׳ ואין להם חלק בה׳ אשר כמה פעמים כתוב כתוב בזה כי קדוש אני משמע יען כי הוא ית׳ קדוש ואנחנו חלקו ודבוקים בו ממש לזאת והייתם קדושים ומי שאינו עושה כן אין לו חלק בה׳ ולא עוד אלא בזה גורם נפש לא טוב להבריה זרעו כי ע״כ נסמך לזה הפרשה אשה כי תזריע כי כפי המאכלים הגופים בא בהם ומהם הוכן בא לנוח ונעשה הזרע אם אכל מזוני הטהורים אזי מגיע לו הזכות היא אשר בפתח להיות הזרע להזריע זרע כשר ואם אכל ממיני הטמאים או שאר איסורי הרוחני שבו טומאתו בו ביותר והיא הזרע שבמות הכח מהאסורים כגון חלב ודם או גיד הנשה או בשר וחלב או שאר נוסקין האסורין אשר הבדיל ה׳ אותם להעמיד ונחיית מרותני הקדוש והטהור והזך שהברתי לתכונת אור תורתו ועבודתו אשר על זה ונטמאתם חסר א׳ כתיב ערלי לב ותרם נפשם עב ועכור וכן הזרע נוגרם זרע פסול אוי להם אוי לנפשם החטאים האלה המוטאים בנפשותם ואוי להם על זרעם ולדרן עם ה׳ הקדושים ואוגנד פניכם גודל כח הנוה [illegible] וקדשו וטהרו והסיר וזכו לזרע כשר רמב״ם פרק [illegible] מהלכות איסורי ביאה סמ״ג עשין מ״ט סמ״ק רפ״ו [illegible] יו״ד טור א״ה סימן א׳ ב׳ :

פרק ב׳

היא שביוננו הא׳ לבעול בקדושין והם ג׳ דברים שהאשה נתקדשת בהם א׳ הוא המבואר בתורה לקדשה בביאה שנא׳ כי יקח איש אשה ובעלה [illegible] מלמד שהאשה נקנית בביאה בכסף ובשטר ובביאה צריכה עדי ייחוד ובלא עדים אין זה קדושין דכל דבר שבערוה אינו פחות משנים וזו היא דין התורה אבל חכמינו ז״ל עשו גדר קדושה וצניעות שלא לקדש בביאה כדאיתא בש״ס רב מנגיד מאן דמקדש בביאה אניפותא מאן דמקדש בביאה הקדושין האלה נקראין קנין כדאיתא בש״ס וטעם הוא דילפינן קיחה קיחה משדי עפרון ולהבין הענין מה ענין שם קניין באשתו היא על דרך שכבר הקדמתי במצות פרו ורבו רב קדושת המצוה וצריכה מחשבה טהורה ואהבה ושלום בין האיש והאשה לייחוד האמתי כאשר ביארתי שם ולכן אמרו בש״ס אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו וצריך להיות זהיר מאונאת אשתו מלצער כלל כמימרא דרב פרק הזהב וכן הוא בשבת דף ל״ד ובפרק המגרש דאם יש לו ממון יעשה בטובתה הרבה ממונו ויהא דבירו עמו בנחת וכן היא ברמב״ם והוא מטעם הנ״ל כדי שיהא אהבה ושלום בניהם ולזה הפליגו חכמינו ז״ל במצוה הבאת שלום בין איש לאשתו וזה היה כבוד אהרן אף ע״פ שזה המצוה לתיוך השלום הוא ג״כ בין אדם לחבירו וכן הוא במס׳ כלה פרק דרבן וכן היתה אומנתו של אהרן ע״ה שנים שהיו מריבין הולך

אבל

ובין הרמב״ם מצוה רי״ג
סדר הזרע תקל״ט

אצל האחר ואומר שלום עליך רבי וכו' ואומר פלוני חברא, שגרני הכלך לפייסך מפני שאמר אוי לי שסרחתי על חברי . מיד אותו האיש היה מהרהר בדעתו וכי כזה הצדיק בא אלי לפייסני ע"כ היה אומר לו רבי אני הוא שסרחתי עליו · והולך אצל האחר ואומר לו כן פגשו שניהם בדרך זה אומר לזה ימחול לי מורי שאני סרחתי וזה אומר לזה כן · שמע על בעל ואשתו שהיו מריבין הלך אצל הבעל וכו' · ועל זאת היו כל ישראל אוהבים אותו ולכן גבי מיתות משה כתיב ויבכו בני ישראל · ובמיתות אהרן כתיב ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל וכו' תאנא שמנים אלף בחורים קרואים בשם אהרן יצאו אחר משתו · ממאן דהוה בעי לגרשה והדר ואיעברה · וכן הוא באבות הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום · כי גדול השלום אשר נאמר כי ולשלום אין קץ ' כל הדברים יש להם קץ אבל התורה והשלום אין להם קץ ולזה כוונתי דעת ר' שמעון בן חלפתא במדרש שאומר לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא שלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום · דלכורא קשה כיון דילפותא דידיה הוא מן סוף הפסוק והתורה מדקדק על יתור קו' ולמה מביא תחלת הפסוק ה' עוז לעמו יתן שהוא מדבר בתורה · גם קשה מה הוא לשון מחזיק ברכה יאמר לא מצא הקב"ה ברכה לישראל · אמנם הענין הוא כן כי נעיין על זה הפסוק יוצר אור ובורא חושך עושה שלום וכו' אשר אי"ה לקמן יתבאר בסודו כי אורו רב אמנם בדרך הפשוט נראה כי הבריאה ראשונה היה האור ובזה עשה שלום כי באין אור אחד ממית את חבירו בשבו החושך ולא שום הנהגות העולם היה בא שהרי בשיבת החושך במלא האור עשה שלום · והנה לפי הפשוט יש לדקדק שוכא · א' למה הקדים האור להחושך הא החושך היה קודם כדכתיב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום ויאמר אלהים יהי אור הרי שהחושך היה קודם וכפירש רש"י במלת בראשית · ועל שנאמר יוצר האור ובריאת החושך אי"ה לקמן יתבאר בטוב טעם ברצות ה' ויגזור חיים · ב' קשה כיון שאור עצמו הוא עשיות השלום היה לכתוב בקרא ביחד יוצר אור ועושה שלום · אבל אלא ידוע שהתורה נקרא אור וכן נאמר נר מצוה ותורה אור וידוע הש"ס יוצר אור אלו מעשה הצדיקים ובורא חושך אלו מעשה הרשעים והתורה קדמה אלפים לבריאות שמים וארץ ויודע ה' דרך רשעים בתפילה לזאת עד לא מכה הקדים רטיה והתשובה והתורה הוא מרפא לכל נפש החוטאת · וידוע כי שהתורה היא מקור הברכה בה ימצא חיים · בה ימצא עושר וכבוד · רפואת הנפש ולכל בשרו מרפא · והנה אלו רפואות דהיינו התשובה והתורה הגם כי הקב"ה מקבל שבים ברוב רחמיו וגם עבירות שאין תשובה אלא בתורה כאשר מנאנו בבני עלי כי אם בזאת יכופר ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה אמנם כל אלו אין מועלין אם לו בשלום כי התורה העיקרה הוא בדיבוק חברים הנוחין זה לזה בהלכה כאשר הארכתי לעיל במלי דיבוק ת"ח וגם התשובה אינה מועלת באין שלום והטעם מובן מעצמו מאמר הש"ס נושא עון לשני נושא עון לעובר על פשע וכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו וצריך להחזיק במדת השלום והנה מגד השכל הוא כי כיון שהוא אינו מדקדק עם חברו הקב"ה ג"כ

אינו מדקדק עמו ולקמן אי"ה בדפין הבאין בתוכחה מוסר למנות לא החמור אי"ה המעיין שם ימצא נחת אשר שם הארכתי בענין · ובדברים האלה פרשתי שלום שלום לרחוק ולקרוב דאיתא בש"ס לרחוק ונעשה קרוב ע"י תשובה ולקרוב מעיקרא זה צדיק מעיקרא הדבוק תמיד בה' ובתורתו כי אין קרוב לה' אלא בתורה ועל התורה נאמר ואתם הדבקים בה' והנה הרחוק ונעשה קרוב דהיינו שבעל תשובה · והקרוב דהיינו שהוא דבוק בתורה על שניהם אומר תרין שלומים שלום שלום כי אלו השניים נקרבין דוקא ע"י השלום כנ"ל · והנה הידוע ראה נתתי לפניך בטוב וברע וזה יוצר אור ובורא חושך וזה הוא אור תורה והקדים רטיה למכה כנ"ל וכבר ביארתי שבוא ע"י שלום לזה אומר אח"כ עושה שלום דהיינו הרפואה שהקדמתי לחושך · והנה אור תורה אמנם אינו אלא בשלום ולזה אומר עושה שלום וכבר הארתי עיניך שהתורה היא מקור הברכה והיא אינה רק ע"י השלום לזה נראה לי שזה הוא מאמר ר' שמעון הנ"ל והוא קאי על התורה ומכוין לדברות האלה . נאמר לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אשר עיקר הברכה היא התורה אלא שלום ולכן מביא כל הפסוק ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום · ולכן נראה בעיני כי ע"י הדברים האלו יכולין לפרש קב"ה ואורייתא חד יען כי השלום דבק בתורה ושמו של הקב"ה הוא שלום שנאמר ויקרא לו ה' שלום הארכתי בענין כי שלום הוא העיקר דבין כל איש ואיש ומכ"ש בין איש ואשה והדבר מובן כאשר הארכתי עיני הקורא כי שם יה בין איש ואשה שני רעים דלא מתפרשין בצלם אלהים עשה את האדם ואין אדם אלא איש ואשה כמו שנאמר זכר ונקבה ברא אותם בסוד ד"ו פרצופין ולקמן יתבאר אי"ה בסוד ענין פריסת שלום ויקרא את שמו אדם וכן הוא בזהר ואי"ה לקמן יתבאר ואביא אי"ה דברי הזהר · ויען כי הם צריכין לקיום המצות פרו ורבו לדבק בשמו הקדוש הנעשה עמו שותף להוליד זרע כשר ושמו של הקב"ה שלום א"כ בהשלום הם דבוקים בשם יה כנ"ל ובשם שלום ויוציא מחשבתו השובה מכח אל הפועל להוציא נשמה טהורה מקור המקום היותר גבוה לילד אשר בקל יוכל להיות זהיר וזריז בתורה ומצות ובאין שלום אין כלום · וכבר הודעתיך שהבעל מחויב לכבדה ביותר ואם כן הוא שהנשים יראו שבעליהם נכנעים להם יהנשים דעתן קלה ואי"ה יתבאר בסודו · והם ימשלו בבעליהן להבזות בעליהן בעיניהם ובאמת והוא ימשול בך כתיב וכן כתב הרמב"ם סוף פרק ט"ו מהלכות אישות וזה לשון הזהב · וכן צוו על אשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי · ויהיה עליה מורא ממנו והעשה כל מעשיה על פיו וכן הנא דבי אליהו וכי מה טיבה של יעל שבאתה תשועה גדולה על ידה אמרו אשה כשרה היתה ועושה רצון בעלה מכאן אמרו אין לך כשרה בנשים · אלא אשה שעושה רצון בעלה וכתב הרמב"ם שם ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאות לבו · ומרחקת כל מה שישנא וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים והטהורין בזיווגן וכדרכיה אלו ישובן נאה ומשובח עד כאן לשונו הזך והטהר ואם כן כראותה במדה הנשים אשר בעלה נכנע וכשזה נופל זה קם לזאת נואלת הבית מקימה קיאה להיות שבהקדושין כשר קנין יבושם ולזאת בהתקוהן האשה נקנית ויען שהוא כן היה צריכם לידע

שבוס

שכיון שקדושין הוא קונה אותה להיותה נכנס לפניו ותדע כי הוא הדין עליה ומוכרחת לעשות כדעת הרמב"ם הנ"ל שהבאתי וכזה יבא שלום ויזכו לזרע כשר וכיון שכנלוות בכונדין הש"ס פרק קמא דקדושין שאינו יכול לקדשה בעל כרחה דף ה׳ אבל אם הוא אונס לקדשה דעת הרמב"ם כאמימר תליוה וקדיש קדושיו קדושין ואנן מסקינן כמר בר רב אשי דאמר לא הוי קדושין אמנם כה אם הוי אונס הלכה כדורש ברב אשי דאמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן לפיכך אפקעו׳ רבנן לקדושי מיניה וזה מסקנא בפרק חזקת הבתים ולפי דברים הנ"ל הוי לה ק"ב דהיא מחייבת לשרתו כמבואר במתניתין אלו דברים שאשה עושה לבעלה כזה אודה השגות הראב"ד אדברי הרמב"ם דפסק כאמימר דאם אנסוה דהוי קדושין וכתב הראב"ד והוא שיאמר רוצה אני דלפי הברית אנה אינו צריך דודאי רוצה דזכות הוא לו כנ"ל דהא אנן חזינן דאפילו היא הצריך דעתה הדין הוא דאם עסק עמה בעניני קדושין ופשטה ידה וקבלה אעפ"י שלא אמרה כלל הרי היא מקודשת א"כ הוא שנתן לה וגם אמר הרי את מקודשת וקונה לעצמו מסרת לה כנ"ל כ"ש שאין צריך לומר רוצה אני לשיטת הרמב"ם ויתן כי הוא קנין התקינו שצריך ליתן לה פרוטה או שוה פרוטה כנ"ל וכשנותן לה דבר שבכאן אינו שוה מסקינן דהוי ספק קדושין כשמא יש דאמר חיישינן שמא שוה פרוטה במדי ואם הוא דבר חכמי שאם עד שיוליכנו למקום אחר יתקלקל אין חוששין לקדושין אלה הדברים שכ פסק הר"ב ומני׳ משמע בדבר שאינו מתקלקל אם ידוע בודאי שבמקום אחר הוא שוה פרוטה הוי קדושי ודאי אבל הטו נוכיח דעת הרי"ף לא בודאי הוי רק קדושי ספק וגם בדבר המתקלקל כתב כמי דהוי קדושי ספק וכן דעת הרא"ש ואם קדשה באיסור הנאה אפילו האסור מדרבנן אינה מקודשת כן מבואר בש"ס קדושין דף נו׳ פסחים דף כ"ה גם מבואר במתניתין דאם כתב לה על נייר או על חרס או על עלה או על כל דבר שירצה אפילו אינו שוה פרוטה הרי את מקודשת הרי היא מקודשת וקדושי כסף ילפינן מאין כסף וקדושי שטר מיינהו ויהיה מקום שיוה ליציאה מה גירושין בשטר אף הויה בשט׳ וכיון שכן צריך ג"כ הכתי׳ להיות ידעתה ולא שני אם היא מקבלת ברצתה הוי כמו כנס דכיון שהיא אינה כמו לא הוי קדושין וכשלא לשמה דעת הרמב"ם דהוי כמו שלא מדעתה ואינה מקודשת וכן פסק רבנו חננאל ודעת הרמב"ן והרשב"א ש"ס לחוש ולהחמיר ואם קדשה בכסף ואמר מכאן עד ל׳ יום ונאכל בתוך שלשים או שאכלה הוי קדושין אבל בשטר לא הוי קדושין ואפילו השטר שוה פרוטה גם בשטר הוי קדושין ומברכין ברכה נושאין כנוסח המבואר כמו על שאר מצות והרמב"ם פסק דמברכין עובר לעשייתן כמו על שאר מצות וכן כתב הרמב"ן ז"ל כלל גדול הוא בירושלמי ובגמ׳ ברכות דעל הקדושין מברכין קודם הקדושין אם לא בשקידש בביאה מברך אח"כ ושמא כיון דאיתא בש"ס חוץ מטבילה ומשמע דגם בקדושין אין לשנות מכל המצות אבל הראב"ד ז"ל חולק על זה ואמר כיון שהוא תולה בדעת אחרים שמא תמאן אשתו לקבל הקדושין וא"כ הוי ברכה לבטלה כדפסק הלכתא גבי מילה שהאב יברך להכניסו בבריתו של אברהם ג"כ אחר המילה מטעם זה והגאונים

דקאי כשיטות הרמב"ם נחלקין בין מילה לכאן דמילה עבידא דמקלקל אבל כאן גבי קדושין מכספי מגביהא ולא עבדי מילתייהו כי חוכא וזה פלוגתא בתים׳ ובצרפת נהגו כהראב"ד ובספרד כהרמב"ם וכן יש פלוגתא בין הגאונים אם לעשות ברכת אירוסין וברכת נשואין וכן ברכת המזון וז׳ ברכות על כוס אחד או ב׳ כוסות וכן הוא מחלוקה בין בעלי התוספת פרק קמא דפסחים ואנן נהגו בבית כוסות והנה עשו חכמי דורינו סייג למגדר מילתא כאשר ראו בעונינו הדור נפרץ והקלו׳ בגדר אשר מקילין כמה שעשו הקדמוני׳ שנוהגין לאורייתא והבחורים מרבים דברים עם בתולת בנות ישראל ומתקרבים לילך למחול ולטייל עם הבתולת ומזה בא כמה מכשולות בעונינו גם באשר יתקרבו באהבת בעת הטיול עם חבריהם מקדש הטפל שבשפ׳ אחת שהיא ממשפחה המיוחסת שבישראל בלא דעת אביו ואמיה לזאת עשו גדר מזה שיאמר לבתו שתאסר על נפשה כל כסף ושוה כסף בעולם שיתן לה שום אדם בעולם לשם קדושין ופעם אחד נשאלתי באחת שאביה אמר לעשות כך והיא אסרה על נפשה שלא לקבל לשם קידושין בלא ידיעת אביה והלכה לטייל עם בן גביר ועיר שני עדים כשרים אשר ראו שקידש אותה בטבעת שלו ואלו העדים אמרו לה הרי כבר נדרת שלא לקבל קידושין בלתי ידיעת אביך והשיבה כוונתי היה מפחד הספלים אבל לזה בודאי נתרצה וקיים ששאנו מאכים חזר זה הגביר והעליתי בתשובה שצריכה גט ואין כאן מקום להאריך ועיין נדרים כ"ר כ"ה רמב׳ מ"כ פרק י"ט מהלכות נדרים ו׳ בש"ע יו"ד רי"ז סעיף ח׳ ר"א סעיף א׳ ופשוט הוא לפי דעת הרא"ש ושיר בסימן נ"ג וכן מסקנות האחרונים קטנה או נערה שקיבלה קדושין בלא דעת אביה ואח"כ נתרצה אביה דמסקינן כרב ושמואל קדושין דמ"ו דהוי קדושין דאף עולא ורבינא לא פליגו אלא בלא נתרצה האב וזה לא נרע כ"ז במסכת קידושין ברמב"ם פרק א׳ ג׳ ד׳ ה׳ ז׳ מהלכו׳ אישות סמ"ג עשין סימן מ"ח טור א"ה מן סי׳ כ"ז עד סימן כ"א כי תצא כ"ב י"ג:

עיין הרמב"ם מצות רי"ד
לסדר החורף תקמ"ט

פרק ג׳

הוא שצונו הבורא יתברך להתיחד חתן עם אשתו שנה תמימה שלא יצא חוץ לעיר ולא יצא לצבא ולא יעבור עליו דבר מה מהדבר׳ הגורמים לפרוש ממנה והוא שנאמר נקי יהיה לביתו שנה אחת וכוונת הבורא בזה שישמח עמה שנה תמימה כי מי שיודע סוד שנה בורא יבין כי יען דכתיב זכר ונקבה ברא אותם ויקרא את שמו אדם וזה לא נשלם אלא בשנה תמימה כאשר אמר אי"ה יתברך בסוד ה׳ ליראיו לזה השער לה׳ ומצות ז אינו דוקא אחר הנשואין אלא אפי׳ כאשר אירס אשה וכן בשומרת יבם ואין חילוק בין נושא בתולה או אלמנה וכן הוא בספרי כי יקח איש אשה חדשה וגו׳ נקי יהיה לביתו וגו׳ אין לי אלא בתולה מנין לרבות אלמנה וגרושה ושומרת יבם ת"ל ישמח את אשתו אשר לקח מכל מקום אם כן למה נאמר חדשה שחדשה לו פ"ט למחזיר גרושתו וכן במשניות ובברייתות סוטה דמ"ב ומ"ג ואילו שאין זזין ממקומן ואין יוצאין למערכי מלחמה כל עיקר וכו׳ והנושא את ארוסתו והכונס את יבמתו וכו׳ אשתו זה הכונס את ארוסתו אשר לקח להביא את יבמתו ואין מספיקים מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים עוד שם אחד המארסים את הבתולה ואחד המארס את

האלמנה

כאלמנה וכן אם נפלה לו יבמה אפילו הם חמשה אחים
ומת אחד מהם כולן חוזרין קודם חפה מעכביו ולאחר
זכ׳ חודש ושלם הולך במלחמה חוזר וכא לו כן הוא
בירושלמי פרק משוח מלחמה ודוקא באומר מעכביו
דעתה בשעה שהוא במלחמה שיתחיל הקדושין אין באה
יפה אלא במעכביו בהגיע הזמן אזי לאפרע שיקח
מקודשת עוד שם במשנה ובברייתא המחזיר גרושתו
והנאמרים האסורה עליו כגון אלמנה לכהן גדול גרושה
וחלוצה לכהן הדיוט . בת ישראל לממזר ולנתין . אינו
חוזר . והרבתיב ולא יעבור עליו לכל דבר משקינן שלא
יסייע כלל לצרכי העיר ולא לפני העיר ולא לצרכי
המלחמה . הנה הטעם מוכן להיות קבוע האחדות
וההבכה והשלום ובזה זרע קודם מנבהם ובזה ה׳ אחד
ושמו אחד . כן הוא בש״ס כנ״ל . ובסוכה ר״ג רמב״ם
פרק ז׳ מהלכות מלכים . סמ״ג עשין סימן קנ״א כי
קנא כ״ד ה׳ :

מנין הרמב״ם מצוה רמ״ו לסדר התורה ב

פרק ד׳ הוא שצונו הבורא יתברך לכל אחד מעמינו למול את בנו ביום השמיני
והוא שנאמר זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם
ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר . וזה היה הכיוני
לאברהם . ונכפלה כי תזריע כתיב ביום השמיני
ימול בשר ערלתו . ומצוה זו על האב ולא על האם
כדדרשינן במשנה וגם בברייתא בפ׳ קידושין דכ״ט
ע״א . דכתיב אשר צוה אותו ולא אותה . ומצותה
בבוקר יום השמיני ללידתו . כמבואר בברייתא במס׳
יבמות דע״ב ע״א וכת״ק . אבל זמנו כל היום . ואם
איחר על כל יום עובר בעשה . ואם אביו לא מל בין
שוגג או מזיד המצוה על הב״ד . ואם אין ב״ד משיגדל
המצוה עליו ועל זה נאמר וערל זכר אשר לא ימול
ונכרת שזהוא איסור כרת האמור במילה והיא עונש
שוה בקיבור שנים . אבל באביו אין כרת אלא בו
משהגיע לי״ג שנים ויום אחד ולא מל . אבל אין על
שגגתה חטאת שהרי בחטאת כתוב ממצות ה׳ אשר לא
תעשנה אבל זו הוא מצות עשה ואזהרה כרת וכן הדין
בפסח ג״כ מהאי טעמא . ואף אם עבר זמן אין למול
אלא דוקא ביום שנאמר וביום ז׳ של וביום מכבם אף
שלא בזמנו כר׳ אלעזר . ולא בה״ג שכתב דנולד מהול
אין צריך להטיף דם עבר ומל בלילה צריך לחזור ולהטיף
דם ברית ביום . כמבואר במשנה פ״ב דמגילה וכן הוא
בב״י יו״ד רס״ב וכן הדין בנולד מהול כמבואר במס׳
שבת דקל״ה ע״א וכן הוא דעת רב האי גאון ומסקנת
הרא״ש והטור והאחרונים וכן הוא בש״ע רס״ג ביו״ד ואין
מברכין על הטיפות דם כמבואר בש״ע יו״ד רס״ה סעיף
ג׳ . וכן הדין בגר שמל קודם שנתגייר . אבל קטן
הנימול קודם ח׳ ימים ללידתו אם היה ביום יצא ואין
צריך שוב להטיף דם ואין למול ע״י מי שאינו איחז במצוה
זו או שאינו בר חובה לכן אין למול לכתחילה אלא ע״י
ישראל שיהיה איש ואם מל אשה או עבד או קטן או
שמת אחיו מילה יצא בדיעבד אבל גוי עכו״ם שמל אף על פי
שהוא מהול צריך לחזור ולהטיף דם ברית ע״י איש
הישראל ואין חילוק בין מל היום שהיה או ביום השמיני
זה הוא דעת ר׳ יוחנן במסכת ע״ז דכ״ז ע״א וסמ״ג ושו״ע
וסדר המילה מבואר במסכת דקל״ג במשנה וגם דף קל״ז
דהיינו אפילו שיכול לחתוך עור הערלה בכל דבר המתו׳
דוקא בסכין של ברזל ומסקנת הרמב״ם וא״כ פורעין
את הקדוש הרך שלמשה גוזציר בצפורין ונאחזו

לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה מל ולא פרע כאלו
לא מל . שם במשנה . ואח״כ המוהל צריך למצוץ הדם
הטיב כדי שלא יבא לידי סכנה מל ולא מצץ מסקינן
הלכתא כרב פפא דקל״ג ע״א דמעבירין אותו ומבואר
שם במשנה שיש ציצין המעכבין את המילה ושאין
מעכבין דהיינו אם נשאר אפילו מכף אחד וגם ידוע
המבואר בתורת כהנים דבין מילה בזמנה ובין שלא
בזמנה דוחה העשה הלאו דקוצץ בהרתו אבל שבת ויום טוב
אינו דוחה אלא מילה בזמנה ימול אפילו בשבת . אבל
שלא בזמנו אינו דוחה לא את השבת ולא את היו״ט
דמסקינן כר׳ . ופליגא במתניתין דמסכת שבת כל
שאפשר לעשותה מערב שבת אינו דוחה לא את השבת
ולא את היו״ט . וידוע המבואר אם שני בניו מתו מחמת
מילה אזי אין מלין השלישי בזמנו עד שיתחזק בכחו .
וכן אם נמצא ירוק ביותר ביום השלישי . אלו הדינים
הם הכרחים וביארתם ואורך ז״ל במור . טעם מצוה זו
בסודו עמוק עמוק ככר ביארתי הרבה בספרים
הקודמים ואיה בסוד ה׳ ליראיו לזה הסבר יתבאר ע״ד
ובדרך הפשט שבכל הדברים הקליפה קודם לפרי
ובמקום הזה אשר הוא תוצאות כל הכחות והזכות
שבאדם שהוא הזרע הנמשך מן המוח. אשר הרא״ש הוא
המלך שבגוף. ויוסף כנגד הבשר. ברית זכה למלכות
וכסוד אבא יסד ברתא . ה׳ בחכמה יסד ארץ . והוא
המקום המוכיח לאור כחו וכרות הלשון וכרית המעור
קשורין זה בזה כמבואר בספר יצירה ונכראה לעינים
אשר המטמא פיו ולשונו נקרה בטומאת קרי . אשר כוח
פרשת שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו . נרות הם
שנים כשילתה ולא כחברתה והששני נשים זונות מחליט
ולילית ואת לבריך והבן . עוד טעם כי ככר הודעתיך
בשערים הקודמים אשר אנחנו אין תחת ממשלת הש״י
בבני לבת ובכר ביררתי הענין בשמש נא כאורו . ושם
ביררתי שגם הקב״ה נגרם לנו אותות כגון תפילין
ציצית שבת . וכן כמה אשר יראו כי שם ה׳ נקרא עליך
ויראו ממך והנה כל האותות אינם מורים אותם המילה
אות ברית עולם הוא וכמבואר בג״מ בשאיה דוד
במרחץ ראה עצמו ערום מן המצות אמר למנצח על
השמינית . הנה כבר האריתי אשר חייב כרת הוא
להערל ולא לאביו . וכן אשר המצוה זו בגלל שלא יהא
ערלה בגיהנם להרחיק הערלה ובזה חסד אל כל היום
כמבואר בזוהר לך לך . כיון דאתגלייא עור פומיה דא לגם
אתגליא חסד עילאה . והאי אמה חסר הוא דאיק רי
ותלי בהאי פומא דאמה . ולא אקרי חסד עד דאתגלייא
יוד דפום אמה ודא חסד לאברהם עיין שם ודי למבין
באלו הדברים . לזאת נשנו הוא יתב׳ יקדימם ויתגלה
שאפילו העבדים שבביתו יהיו כמולים כמו שנאמר וכן
שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדרתיכם יליד בית
ומקנת כסף מכל בן נכר אשר לא מזרעך הוא. וזהו דוקא
אם הקנה בשעת טבילה שהשכיל יהא לשם עבדות ולא
לשם בן חורין ויקבל עליו אבל אם אומר איני רוצה למול
פטור ולכן בזמן הזה שסכנה לקבל גרים ומוכח בש״ס
מרב שרשיה שלקח שפחתה ע״מ שלא לטבלה . אבל אם
טבלה הוילדה ביהי ומהל היו כפירש׳ אפילו בשבת .
והנה יש בילידי בית ומקנת כסף אלוקים עיוקים
ופעמי הנהג בזה אינכבזה וכן להיזיק אבל הכל כשלחן
עליך ברמב״ם ובאחרונים והריכה להבות מאוד ההורס
הלות על הלוחות הוא הנה במעט הבוות ורב האיכות

מבוארים מקור תיקוני המצוה זו. פירוש כל האדם ומן
הערך יבין המשכיל התיקון גם הלא בכר כתבתי
שהוא אות כנגד הז' ככבי לכת ואשר בהם ג' רעים ולהם
ניתן הג' אותיות · אות שבת · אות תפילין · ואות
ברית · ועיין בתיקונים תיקון כ"ד ודוק הטיב ותבין
כדבר עד היכן תיקונו כי הברית הוא אשר הכלים
בה כלול הכל ובזה נקרא תם ובה תשוקתם ליבק
ולכן צריך להסיר הערל להבדיל בין הטהור והטומאה
והערלה יהא לחלקם בשור ואחם עפר נחשו ובזה אל
יבא אל הקודש ובלבד שישמור הברית שלא לטמאו ה"ו
כי הפוגם בברית פוגם באחד · כי גוף וברית חשבינן
אחד כי שם שני ווין ואם א' הרי ינ הוא אח"ד ובזה
פורקנא תליא והיה ה' אחד ושמו אחד ואז"ה בשורו
יתבאר באור נח · והנה המשכיל יבין כמה גדול מצוה
זו שבכל המצות לא מצאנו מצות עשה שזדונו כרת חוץ
מפסח ומלה ומקורן וטעמם אחד והמעיין בסוד ה'
ליראיו כי שם סוד ד"ם הבא מיה · וכבר שחרתי כל
המילה בב"ר מקור הנחון הוא כברית והבן ואז"ה יתב'
יתבאר הטיב והשומר הברית הקב"ה שומר הברית
והחסד והאלילים כרות יכרתון לתקן עולם במלכות
שדי ודי בזה · כז בנדרים דל"ב · סנהדרין דצ"ט ע"א
דכ"ו וכז · מנחות דמ"ב · ירושלמי יבמות ד"ח · ומצוה
לכל ישראל ללמוד הג' פרקים ברמב"ם הלכות מילה ·
שם יראה קדושת הברית ואיך צריך האדם ליזהר בשמירו'
הברית והמפיר בריתו של אברהם אבינו או לא מל או
משמשו אעפ"י שיש בידו תורה ומצות אין לו חלק לעולם
הבא וכמה הזהר פרשת נח דס"ב ע"א מחמיר בענין
טומאת הוכאית קרי אתה ה' תשמרנו ודעתו דליתא
בתשובה וז"ל ת"ח כל חטאוי דבר נש כלהו תכלות דיליה
תליין בתשובה · וחטאה דאוסיד זרע על ארעא
ומחבלא ארחיה ואפיק זרעא על ארעא מחביל ליה
ומחביל ארעא ועליה כתיב נכתם עונך לפני · והורא
ה' ירא"ה שם בזהר ד"ס ע"ב וס"א וס"ב · שם יראה כמה
חמור זה הענין וכן בזהר ויחי · וכן בפרשת עריות
באח"מ · סמ"ג עשין סימן כ"ח · טור יו"ד מן ר"ס עד
רס"ש · לך לך י"ז מן י' עד ט"ו · תזריע י"ב ג' :

פרק ה'

הוא שנוכו הבורא יתברך ליבם אשת
אחיו שמת בלא בנים והוא שנאמר יבמה
יבא עליה ומבואר במשנה יבמות דכ"ב דאף אם מת
משאירסה ועדיין לא בא עליה גם כן מצוה ליבמה ·
והנה מסקינן בש"ס דאע"ג דלענין אבלות ולפסו' ערות
אחים מן האם הוו אחים אמנם מצות יבום דוקא באחים
מן האב. ואם יש לו בן מכל מקום הרי אשתו אינה צריכה
יבום אבל לא מן השפחה ונכריות כז הוא ב"ב דף ק"ט
ע"א · יבמות כ"ב ע"ב ומבואר שם דבנו משפחה
שאינה שלו או מנכריות אינו פוטר אבל משפחתו חזקה
אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובודאי שחררה
קודם שבא עליה והוי זרעו ופוטר · ואם היתה אשתו
מעוברת כשמת והפילה צריכה יבום ילדה ומת בשעת
לידה אם ידוע שכלה לו חדשיו ואפילו יום אחד בתוך ש'
ואסכינן בל חורש ל' יום הלי היא פטורה מיבום · ילדה
ואינו ידועה אם נכנס ל"ט אם הוא חי שלשים יום משנולד
ושנגמרו לו שעריו וצפרניו הרי היא פטורה מיבום כז
מבואר ממשנה פרק ו' במסכת אהלות · וכרבי ביבמות
ד"כ וכר' שמעון בן גמליאל שם ובדעת הטור דלא
פליגי שם דל"ו ע"ב · שבת דקל"ו ע"א · ובכל אלו

משקינן להלכתא דכל שלא הוא חי שלשים יום שלא נגמרו
שעריו וצפרניו חולצת ולא מתייבמת גם בהפילה בעו
חליצה · מסקנת הטור · וידוע המבואר בש"ס · שם
דכ"ב מדכתיב כי ישבו אחים יחדיו דרשינן עד שיהא
לשם ישיבה יחד בעולם ואפי' שעה מועטת דהיינו
שיצא לאויר העולם ועד שלא יצאו כולו מת המת צריכה
יבום וכן אם היה נוסם האח או מסופן אעפ"כ לא תנשא
עד שימות ואם הלכה למרחקים עם בעלה ושם ילדה ומת
כאמנה היא לומר שמת וכן אם הלכה היא ונושה ובאה
ואומרת שמת נאמנת ואם בעלה הלך עם אחיו ובא ואמר
מת אחי ונות אינו פוטר בדבריו שאמר את אשהו מיבו'
וחולצת ולא מתיבמות וכן עד אחד נאמן לומר מת היבם
דהוי כמו שאשה ועד אחד שנאמנין לומר מת בעלה וכן
אשה ועבד ושפחה ואפילו עכו"ם מסיח לפי תומו נאמן
בעדות אשה וכן עד מפי עד לבד חמש נשים שאין
מעידין זו את זה כל הספרים לומר מת בעלך נאמנת
נ"כ לומר מת היבם כל אלו הדינים וכן כמה חילוקי
דינים בענין נאמנות שם במשנה דקי"ד וקיז"ו וקי"ח
ובגמרא דב"נ ע"ב שם וברמב"ם פרק ג' מהלכות יבום
ובר"אש וטור הפסקים ברב יהודה · שם דטז ע"ב ובשם
מתניתן דקדושין דס"ה ע"א ובפרושו דאביי שם ובההיא
דכ"ב דקל"ד וקל"ס ובההוא אביי לרב יוסף שם · ועיין
שטיב אלו החילוקי דינים בנאמנות ואם כשאם לאחר
ע"פ עדים ואח"כ בא בעלה או היבם ובענין הבנים
שנולד מן השני או חוזר אם היא מותרת להנשא או
להשני הכל מבואר באור בשיר בטור וש"ע א"ה בסימן
יז"ו וכסימן קכ"ז קכ"ח קנ"ט · וידוע המבואר בדף י"א
להלכתא דאם מת והניח כמה נשים מיבם או חולץ
לאחת והאחרות מותרין לעלמא ואפילו היה כמה אחין
אחד לבד חולץ או מיבם לאחת ומצוה בגדול ליבם ואם
הגדול אומר המתינו עד שאבריא כאם היה חולה או
שאחזור מדרכי אין שומעין לו · והשני חולץ או מיבם
ואם הגדול רוצה לחלוץ והשני ליבם הקטן קודם כי
עיקר המצוה ביבום אמנם כבר הסכימו באבא שאול
דל"ט דאמר חליצה קודם וכן הוא סתם משנה בבכורות
ד"נ · ובכתובות דס"ד ע"א אין כותבין אגרת מרד על — עיין הרמב"ם תמיה
שומרת יבם אבל אם היא אינה רוצה אף לחלוץ היא
כדין מורדת המבואר בש"ע א"ה סימן עז"ו · כל מי — רמ"ז
שצריכה חליצה מספק אם עברה ונשאת לאחר חולצת — לסדר התורה
אח"כ ויושבת תחת בעלה ואם זה שנשאה הוא כהן — תקנ"ד
ואסור בחלוצה אינה צריכה חליצה כל זה הוא במשנה
דל"ה ובבברייתא ובגמרא דרבינא שם · וידוע המבואר
במשנה דמ"א דביאת היבם עליה כשהיא מעוברת או
חליכת מעוברת לאו כלום הוא ולכן צריכה הבחנה
להמתין תשעים יום אחר מיתת בעלה · עבר ויבמה אם
הפילה החזור ויקיים כי צריכין להפריש עד שתלד
שלא יפגע באיסור אשת אח יש לה בנים וכל זה בעבר
וכנסה קודם שהוכר עוברה אבל אם כנסה משהוכר
עוברה כופין להוציאה ואף אם כנסה קודם שהוכר
עוברה והפילה וכשהחזירה צריך לחזור ולבעול אותה
לקיים מצות יבום וביאה שבעל כשהיא מעוברת לא
קיים המצוה · ואם ילדה ולד של קיימא הרי אין קידושין
בחייבי כריתות ויוצאה בלא גט הזה הולד בספק אם
כבר כלו לו חדשיו אעפ"י שלא נגמרו סימני האסלא נגמרו
ואינו ידוע אם כלו לו חדשיו הוי נפל ודאי אבל בנגמרו
ואינו ידוע הוי ספק צריכה גט וחליצה · עיין דל"ה ול"ז.

שם פסחים דע"ב ע"כ רמב"ם פרק א' מהלכות יבום ורבי יהודה והוא ששה חדשים אחר היבום ספק בן ט' לראשון בן ז' לאחרון לענין בנו אם הוא ממזר ולענין ירושה שם דל"ז ול"ח וכרא"ש וטור וכרמב"ם פרק ה' מהלכות נחלות · הנה ידוע המבואר דאם חלץ לאחת כרתו הכרת עליו ועל כל האחים ומסקינן דהוא לאו הבא מכלל עשה יבמה יבא עליה ולא על כרחה והוא או אחיו אם עברו וכנסה עברו מעשה אבל קדושיה מיתפסים לו ונכלל אחיו · ואם חלץ הוא אסור בקרובותיה ואפילו באילו שהם שניות מדברי סופרים · וכן היא אסורה בקרוביו אבל שאר האחים מותרים בקרובותיה וכשם שהוא אסור בקרובותיה כך אסור בכרות קרובתו · כל זה הוא שם דף מ"א ומ' ומ"ה · אבל אם מתו ד' אחים ונפלו ליבום לפני אח אם יכולתי לזונן מיבם כולם ואם לאו מיבם לאיזה שירצה יחולץ לאיזה שירצה כן היא במשנה דמ"ג ע"ב וכאוקימתא כגמרא דמ"ד ע"א כל הנ' חדשים שצריכה להמתין מששם הכתובה היא ניזונת משל בעלה ומעשה ידיה ליבם נתרצה אח"כ ליבום והוא אנוס חייב במזונותיה ואם היה היבם קטן וצריכה להמתין עד שיגדיל אין ניזונת מנכסיו ואפי' אם הבעל החזיק בנדוניא אין נותנין לה ואם לא החזיק אלא שהנדוניא היה ביד שליש או ניתנו לה כל מה שהכניס ועד שיגדיל מעשה ידיה שלה ואם נפל לה נכסים בעודה שומרת יבם אין ליבם בהם כלום אפילו אם כבר עשה בה מאמר וכן הדין בכל אשה שנפלה לה נכסים בעודה ארוסה שמוכרת ונותנת וקיים · והיבם הוא נכנס בנכסי אחיו ואפילו נישא אחר היבום אבל אם אביו מת אחר אחיו שמת אין בחלק אחיו שמת להיבם כח יותר משאר האחים דאינו נוטל כראוי כבמוחזק וגם כאם נטלו ירושה ועדיין לא היה חלוקה ביניהם ונשתבחו הנכסים זה היבם אינו נוטל רק הקרן המגיע לאחיו שמת אבל השבח לא מגיע הוא עם שאר האחים אפילו בהשבח שהשביח אחר שיבם וכל הנקרא אבל בכור דאו כמו כן ליבם כן היא במשנה ד"נ ע"א וכת"ק וכבורית דנ"א דבכור קריה רחמנא · וידוע דכל שאינה ראוי לילד אנן ממעטינן מאשר תלד פרט לאילונית ודוקא דמיא דאילונית שנולדה כן ואם המת היה חרש שוטה ורטן שאין לו אישות ממעטינן נמי ולא תהיה אשת המת וזה לא היה לו אישות · ומוולקחה לו לאשה ממעטינן כל החייבים עשרה עריות וידוע המשנה בא עליה בשוגג או שלא כדרכה או כהערה או אפי' באונס כי שהיתה היא ערה או ישנה או שוגגת או אנוסה קיים מצות יבום ונכלל שיכיין לבעיל כל זה מדין תורה אבל חכמים תיקנו שיעשה עמה מאמר קודם הביאה בפני עדים וזה הוי כמו קדושין · הנה טעם מצוה זו כי ידוע אשר בכלם אלהים עשה את האדם והאדם בר"ן שלו הוא מהספירות הקדושות ושם מאירין בספירין ומקבלין דין מן דין והמיד מאירין זה לזה באין הפסק כאור ישר ואור חוזר וכבר הארתי עיני חכמים שאין האור העליון מאיר להם אלא ע"י מ"נ תחלה ואח"כ מעוררין אורו העליונים להאיר וכן המ"ד וידוע שהוא ע"ד אינטשה יורד מלמעלה שאין טפיים עולה נגדו מלמטה וזהו ענין מ"נ ומ"ד וכיון שהאדם הוא בבר"ן שלו מכללות האלה לזאת קדשנו במצות פרו ורבו למיין המייד לא יחסר ונהיה בכלל המ"נ לעורר המ"ד ולא ימושו מזרעינו ומזרע זרעינו מדור דור וזהו יעקב חבל נחלתו והוא למען לא

ענין הרמב"ם מנוי · רי"ז · לסדר הר · הקנ"ה

יפסק האבל · מעשה ידינו כוננהו · ובזה תבין ידידי דברי הזהר בראשית · ומשפטים · ויקרא · ובי' הנשא דמאן דלא אתכשר פגום הוא לעילא ופגום הוא לתתא ולאו איהו בכללא דאדם · והוא הדין במי שאין לו בנים וזהו כוונת הזהר ולאו איהו בכללא דאדם כבשת האבל הנ"ל ואינו אלא עקר על שם שעשה עקירה ממקום חשוב ואינו בכלל האדם העליון והוא מכלל הכר' ויצא מן הכלל האדם וזהו פגום לעילא כי ממנו נתמעט האורה מ"נ וממילא נתמעט ג"כ האורה המ"ד וזה אוי להם לרשעים על מעשה ידיהם · ובזה פגום הוא לתתא כיון שהוא נכרת מכללה דאדם העליון הוא בכלל אדם דסוגלא · והוא יתברך שמו ויתעלה · מרוב אהבתו אותנו למען לא ידח ממנו נדח מצא תיקון לזה · יען דכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא שמו אדם והאשה מעצמותיו היא וזה סוד רוח דשבק בגוה · והיו עצמו ובשרו הוא ולזאת כתיב ומבשרך לא תתעלם ודרשינן זה הנושא את בת אחותו וכו' דכתיב מבשרך שהוא בתה שנאה מבשרך ולא בשרך שהיא אחותך בשרך ממש לזה אסר לנו מקרא דערות אחותך לא תגלה כאשר יתבאר אי"ה באור נה בסוד ה' ליראיו וכמו אחותו נקרא בשרו כן אחיו נקרא בשרו ולזאת בין תבין ידידי טעם שאשת אחיו שלא במקום מצוה אסורה לו דהוי כמו אחותו ממש שהוא ואחיו בשר אחד ואשת אחיו עם אחיו בשר אחד ועד שתראה אי"ה בסוד ה' ליראיו לזה השער לס' לפי שעה זה הוא טעם מספיק לפי רבים · האלה מאירים לארץ ולדרים אור מצוה זו · כדי שלא יכרת שם אחיו המת יבם כמוה ליבם אשת אחיו ולא יכרת שם אחיו מישראל כי על שם אחיו יקרא הזרע · יען כי הם בשר אחד עם אחיו ובזה תבין טעות אונן וירא אונן כי לו לא יהיה הזרע וכו' כי זה אונן ראה גם ידע כי על שם אחיו יקרא הזרע במצא אין לו חלק בזרעו אבל לפי אלה הנאמרים באמת נגדק הרי הם בשר אחד ואם על שם אחיו יקרא גם לו יהיה והבן · כ"ז בש"ס ורמב"ם כנ"ל · סמג עשין סימן נ"א · טור אה"ע מן סימן קנ"ז עד סימן קס"ח · כי תצא כ"ה ה' :

פרק ו'

הוא שנינו הבורא יתברך בהם שימת אחיו בלא בנים ולא יחפוץ ליבם אשת אחיו יקיים מצות חליצה והוא שנאמר וחלצה נעלו מעל רגלו והנה כיון דדין חליצה הוא המיר' היבום לזאת מסקינן ד"ך ע"א במסכת יבמות מלא יחפוץ את חפץ · מייבם כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה ולזה נופלים ברים מסכת הנ"ל אלו האמס עשרה עריות האסורין ליבום אסורין לחליצה וכן פוטרין צרותיהן וצרות צרותיהן עד סוף העולם וכן הוא במשנה ד"ך הנ"ל כל שהיא איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת · והא דקתני איסור מצוה ואיסור קדושה חייבי לאוין ושניות מדברי סופרים חולצי' ולא מתייבמות מסקינן שם מיבמתי יבמתי ריבוי יש ליבמה שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום ואיזהו זה חייבי לאוין · ובגאונים אסמכוהו אקרא דהא האי אותיות שם והחירן למסקנא האמיתי על קושיית מחייבם יבמתי הביא דרבא דאמר גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה כמוצא מן התורה היא עולה ליבום ולא נתמעט חייבי לאוין מלא יחפוץ והא דרבנן לא עשאי החליצה כיבום יגם איך תוכל לומר לא אבה יבמי וגם הוא איך יאמר לא חפצתי כיון דלאו בדידיה תליא מלי' יבם דהא

הכתיב

חכמים אמרו לזה תן אסמכוהו אקרא דיבמתו אפקיה ואוקמוהו אדין תורה לענין חליצה · והנה מסקנת הש"ס סנהדרין דל"א ע"ב שהיבמה צריכה לילך לב"ד שבעירו שנאמר וקראו לו זקני עירו · וכתב הנימוקי יוסף דאם הוא אינו בעירו אלא בעיר אחרת אין כופין אותה לילך אחריו · וכן אם כיון הוא בעיר עכו"ם או הדיוטי' שאין יודעים סדר החליצה אזי כופין אותו לילך למקום ועד ויפטר אותה · וכשבאין לב"ד ב"ד נותנים להם עיצה ההגונה לשניהם אם טוב לשניהם חיבום עושה בה מאמר ונותן לה פרוטה ואוי כמו קדושין כנ"ל בפרק שקידש ואם היא קטנה נותן לאביה הפרוטה וצריכה חופה וכותב לה כתובה ואין נכסיו משועבדים כי הכתובה שוא על נכסי בעלה הראשון ואם אין לראשון נכסים אזי נכסיו משועבדים כמבואר במשנה וברייתא' יבמות דנ"ב ע"א ובמשנה כתובות ד"פ · ואח"כ בא עליה לקיים מצות יבום ואם לא עשה מאמר בפני עדי' ובא עליה בפני עדים קנאה כי מן התורה די בזה אלא מכין אותו מכות מרדות כדין עובר אדרבנן דאצריכו מאמר תחלה · ואם הב"ד רואים שאין זווגם עולה יפה כגון שהיה אחד מהם זקן והשני עדיין רך בשני' וכיוצא בזה נותנים להם עיצה לחלוץ כן הוא במשנה דף ק"ו ובגמרא דף ק"ח וכין יבום וכין חליצה צריכין להיות המת והאחיו הבא ליבם או לחלוץ שניהם הורתם ולידתם בקדושה ואם היה אחד מהם הורתו שלא בקדושה אע"פ שנולד בקדושה או אפילו שניהם כן אין כאן מצות יבום וחליצה כן הוא במשנה שם ובברייתא דצ"ז ע"ב ואם זה שמת היה מומר נסקנכין כרב יהודה דטז"ו שהיא זקוקה ליבם ומזה כתב הב"י דאם יש לו בן מישראלית פוטר אותה · ואם היבם הוא מומר מסקנת הרמב"ם והטור ובי' כדעת רב שרירא גאון ורש"י ורשב"א בתשובה אם אין אח אלא הוא צריך ליתן לה חליצה ואם עברה ונשאת בלא חליצה הרי היא יושבת תחת בעלה ויתן לה חליצה היו שני אחים והיה הגדול מומר אעפ"י שמצוה בגדול אין חליצתו מתירה אפילו בדיעבד וצריכה לחלוץ מהיהודי' אעפ"י שהוא הקטן ואם הוא המומר מחמת אונס מהני חליצתו בדיעבד · וכתב מהרי' ברין דמי שנושא אשה ויש לו אח מומר שיכול להתנות בתנאי כפול שאם ימות ותפול לפני המומר ליבום שלא יהא ממש בהקדושין. והדיינים הבאים לחליצ' צריכין לכתחלה ג' כשרים לא פסולים ולא פסול קורבה כמבואר בסימן ז' בש"ע חו"מ ושלא יקחו שכר עבור החליצה אפי' שכר בטלה דמתירין בכל הדיני ממונות כמבואר שם סימן ח' · ואף להמסדר הגט ולעידים החתומי' בגט מתירין עיין א"ה סימן ק"ל גבי חליצה אסור ואלו הג' אע"פ שהם הדיוטות אלא שיודעים להקרות לפניהם כי סדר החליצה יכולים לשאול מהבקיאים · אבל אם אינם יודעים להקרות אינם יודעים מה לשאול · וזה הוא דין לכן לא יהא בין ג' הדיינים הללו גר לא דוקא אביו ואמו מישראל כדאמר רבא שם דק"ב והנה אם שלש אלה לא יעשה לה היינו שהיה אחד קרוב · או פסול · או גר · חליצתו פסולה · כן בש"ס כנ"ל · וכל סידר החליצה עיין באר הטיב אפילו לתינוקת של בית רבן ברמב"ם פרק ד' מהלכות יבום וחליצה · סמ"ג עשין סימן נ"א טור א"ה סי' קס"ט כי תנא · כ"ס ז' ח' ט' י' ·

פרק ז' הוא שנינו הכורא יתברך באם שיאנס אחד מישראל בת ישראל ויבא עליה שלא

ברצונה שישאנו לו לאשה והוא שנאמר ולו תהיה לאשה וצריך שיתן לאביה חמשים כסף והוא שנאמר ונתן לאבי הנערה חמשים כסף וזהו הנאת שכיבה ולבד זה צריך ליתן לאביה בושת ופגם וצער · ואם אין לה אב צריך ליתן לה בכנ"ל ומדכתיב נערה דרשינן נערה ולא בוגרת כמבואר מכות י"ב שנים עד שתבגר חייב בכנ"ל ואעפ"י שנשאה צריך ליתן הקנס וכבר כתבתי בהלאוין שזה הוא בלאו דלא יוכל לשלחה כל ימיו אבל אין בו מלקות דהוא לאו הניתק לעשה דהא יכול להחזיר' והוא תמיד בעמוד והחזיר אם לא כשמתה קודם שהחזירה דאזי לוקה דהא אי אפשר לקיים העשה ואין לגרשה אלא אם מצא בה ערות דבר ולכן אין לה כתובה כי טעם הכתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והלא אי אפש' לגרשה ואפי' היא חיגרת או סומא או כעורה מוכרת הוא שישאנה וכופין אותו לא רצתה היא אין כופין אותה ואם היא אסורה עליו אפילו מהשניות לא ישאנה והבא על אחת מחייבי כריתות אם התרו בו לוקה ואינו משלם קנס כר' יוחנן בכתובות דל"ב ע"ב ויאמ דתנית בכתו' דכ"ט בחייבי כריתו' דמשלם איירי בלא התרו בו' ואם בא על אחת מחייבי מיתות ב"ד פטור מתשלומין שנאמר לא יהיה אסון ענש יענש הא יהיה אסון פטור וכההיא תנא דבית חזקיה שם דל"ה ע"א מכה אדם ומכה בהמה ישלמנה מה מכה בהמה לא חלקת בין שוגג למזיד וכו' אף מכה אדם לא תחלק בין שוגג למזיד ומסקינן דהלכה כדאמר רבין דבחייבי מיתות שוגגין כולא עלמא לא פליגי דפטורין כשפליגי רבי יוחנן ור"ל בחייבי מלקות שוגגין · והאידנא אין דנין דין אונס בעינין דוקא ב"ד של ג' שהם סמוכין בארץ ישראל כן הוא ריש מסכת סנהדרין וכפסק הטור בשם שריף ורב נמח גאון וכבר כתבתי בהלאו לעיל דבל בשדה הוי באונס עד שיבא עדים שהיה ברצון ובכל בעיר הוי ודאי ברצון מדלא צעקה עד שתביא ראיה בעדים שהיה אנוסה · וכתב מהרי"ב שורש קנ"ט היתה בתחלה באונס ולבסוף נתרצית דנין אותו כדין אונס · ומסקינן בהני מתניתין דהגיורות · ושבויה · והמשוחררת · אם נתגיירה · ונפדית פחותה מבת שלש שנים ויום אחד יש לה קנס · יתרה מבת ג' אין להם קנס · והבוגרת · · והממאנת · והאיילונית · והשוטה והחרשית · ומי שיצא עליה שם רע בילדותה ובאו שני עדים והעידו שקבעה אותן לזנות והמגורשת מן הנשואין אעפ"י שהיא עדיין נערה בתולה ואלו הם עשרה שאין להם קנס · ואם נתגרשה מן האירוסין יש לה קנס אם נאנסה וקנסה לעצמה ובהני תרי דינים השכמות גאוני בתראי דלא כרמב"ם: א' · דאמר דכל שאין לה קנס אין לה בושת ופגם וצער ומסקי' הגאונים דיש לה דאמרי מידי דהוה כשאר חובל השני דהרמב"ם כתב דאין קנס אלא בכדרכה והגאונים סברי דהלא בכל התורה כולה אין חילוק בין כדרכה לשלא כדרכה למכות ולעונשן אלא כוונייא שם רע מסקינן דוקא כדרכה וכר שלא רב כהנא משמיה דר' יוחנן עד שיבעל כדרכה וייביא שם רע בכדרכה הנה טעם מצוה זו הוא כי הקב"ה הכותן לבות אשר לבה נשבר כי נכלה נעשה בה והיא נתבזה בעין כל יתשב עד שתלבן ראשה ימי יחפוץ לקחתה לזאת פקודי ה' ישרים משמחי לב וגיה הוא יקב' שיהא היא שיתה בעיני וכפרי מיצלליו יאכל אם טוב אם רע יקבל ולזאת נוה הוא יהביך לא יוכל לשלחה

וכן הרמב"ס תלויה רי"ח ... החירה תקמ"ב

לשלחה כיון שהוא על ענייה זו אם יקחה ותיכף יגרשה והיא חוזרת לקילקולה הראשון עוד טעם כדי שיסא בני ישראל נרדים מלעשות התועבות האלה כאשר יראו שבזה המעשה הרע הוא נוטל רחיים בצוארו שצריך שישאנה ואף אם יקוץ בה אינו בידו לגרשה נמצא כל ימי חייו היא מוטלת עליו להספיקה בשאר כסות ועונה אזי יתן האדם אל לבו לכבוש את יצרו הרע בשביל הנאה מועט לאבד כל ימיו. הנה בבר כתבתי בזה השער לה' בשלאו פרק ג' דכל ענין הקנס הוא כאב א' עשה מעשה כזה אבל אביו או היא ודנו להפקי' לזכות ולקבל ממון עז' יאמרו שהוא כמוחפץ שיכול למכור על זה נאמר ולא תהיה קדשה מבנות ישראל· ונאמר עוד קרא· אל תחלל את בתך להזנותה· מכות דט"ו· סנהדרין דכ"ג תמורה כ"ט ל"ה ל"ו לז ל"ח ט"ל מ' מ"א· ירושלמי פרק אלו נערות ונערה שנתפתתה רמב"ם פרק א' ב' מהלכות נערה בתולה· סמ"ג עשין סנ"ג ונ"ד· לאוין פ"ר· טור א"ה קע"ו כי תנא· כ"ב כ"ח כ"ט·

מנין הרמב"ם מ"ע
רך
לסדר התורה
נ"ז

פרק ח'

היא שצונו הבורא יתברך כאם שיפתה אחד מישראל בת ישראל ויתפתה בדברים עד שיבא עליה מרצונה מחוייב ליקח אותה לאשה ואם הוא אינו רוצה או היא או אביה אינם רוצים שתנשא לו צריך ליתן חמשים כסף קנס וכושת ופגם וזהו שנאמר מהר ימהרנה לו לאשה· היינו שישאנה ולשון מהר הוא שיתן לה כתובה כדרך כל הנשים· ונאמר אם מאן ימאן אביה לתת לו כסף ישקל כמוהר הבתולות היינו כמהר האמור במאנס את הבתולה אבל כאנונה מבואר במשנה והצער במפותה כי מפותה לית לה צער כמבואר שם דל"ב ע"א· ועיין דל"ט ומ' במשנה מפותה יש לה ג' דברים דאסיקנא פקחות שבהן אומרי' מפותה אין לה צער ודינה נ"כ לענין זה כאניסה אע"ג דלא כתיב במפותה נערה כיון דכתיב כמוהר הבתולות דהיינו כאנוסה הרי דינה נ"כ עד שתבגר ומלא שנים ויום אחד עד שתבגר יש לה קנס ומוסיקנן לבגרה שם וכחכמים דלא כר' מאיר דאמרי בל"ג נקוס שיש זוכר דהיינו כשהיא קטנה אין קנס יכל אלו עשרה דחשיבנא בפרק הקודם באנוסה דאין להם קנס· הוא הדין במפותה אע"פ בזה יש חילוק דהמגורשת מן האירוס' באנוסה יש לה קנס כנ"ל אבל במפותה אין לה· ובין אונס ובין מפותה אם יש עדים אעפ' שלא התרו בו חייב בקנס· ואם מודה מעצמו חייב בבושת ופגם וצער באנוסה· ופטור מקנס· ובאילו אם כופר צריך לישבע שבועת היסת וזה הוי מחויב לפטור דר' יהודה היה חייב· ואם האב טוען אנסת את בתי והוא אומר פתיתי ושם דנין על הצער והבושת ופגם ואף לפי דבריו חייב גמנא הוי מודה במקצת וחייב שבועה דאורייתא· טעם מצוה זו הוא כנ"ל ועדיפא בזה שהיא נתרצת ועשתה במזימתו הרע א"כ בודאי הקנה בין כל בני ישראל הכשרים ולא תינשא לאחר לזאת הוא יתברך ציוה מצוה זו שהוא ישאנה ולכן כתב הוא יתב' זה לעיקר והקנס הוא אם מאן ימאן אביה· והנה ראיתי רמז נפלא על אלו חמשים כסף כי עבר על התורה הניתנה לחמשים יום והתורה נקראת מאורסה ובחיב ומשיקיהם כסף· בושת ופגם לאביה אעפ"י שניתן הקנס בעולם הזה מ"מ בושתה ופגמה לאביה שנידון כשאול תחתיה אם לא עשה תשובה כי אין לך

מנין הרמב"ם ל"ת
רי"ט
לסדר התורה
תק"מ

אשה שאינה רואה דם נדה ובנדתה תהא עד שתבא במים ובלא טבילה הוא כרת ותהא נדתה עליו שהוא נכרת מצרור החיים והרי הוא מנודה· וצריך תשובה גדולה ולינדר עצמו לפחות ב' שנים שלא יראה כלל בפני אשה אפי' בלא הסתכלו' האסור לכל והרואה בקור' תמנת יבין איך האדם הישר צריך להרחיק מעונש הזה לבד שלא שעובר בשום קורבה שנאמר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב כנזכר לעיל פרק כ"ב בלאוין כמה גורל הפגם בחיבוק או נישוק אוי לעינים שכך רואים איך בעונינו הדור נפרץ בערוות כמו קודם מתן תורה אשר זה נראה מענה בלעם אלוהים של אלו שוכא זימה ולכן רבו הצרות וחורבן העולם ואריכות הגלות ושכם שמושל נוטל מישראל· ובעונינו ויתערבו בגוים שותים יין משום בנותיהן אשר הלכה למשה מסיני קנאין פוגעים בו וראוי לדבר ממעשה פנחס בזמרי· ועיין ע"א דל"ו· יבמות דכ"ג ועז' · תמורה דכ"ט· סנהדרין דע"ד ופ"ב שם בתוספת בד"ה ואידך ובעונינו דורש אין לה. ברכות ד"ס רב שילא חזייה להוא גברא דבא על נוי' ונגדיה בכן אחי ורעי מי האיש החפץ חיים וידו רב לו לעשות משמרת לבל יתערבו זרים בזרע קודש ולא יחללו את קדשי בני ישראל ולהבדיל בין הטהור ובין הטמא לקנאת ה' צבאות יחזקו ראשי עדת בני ישראל לחזור עטרה ליושנה להיות ביד ישראל כח המושל בזה הדבר לענוש כראוי לחרפות ולדראון אולי בזכות זה אשר לא נתן בנותינו לעמי הארצות ואת בנותם לא נקח לבנינו· ה' ירחם עלינו· ובחסד חנינה יחננו· ויתן קץ וסוף לאורך גלותינו· ויאמר די לצרותינו· ובקיבוץ גליות יראו עינינו ובבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן אב הרחמים· כז' בש"ס ככ"ל פ"ס בכ"ל רמב"ם פרק א' ב' מהלכות נערה בתולה· פרק י"ב מהלכות איסורי ביאה סמ"ג עשין סימן כ"ג· ונם בכ"ד טור א"ה סימן קע"ו· משפטים כ"ב ט"ו ט"ז·

פרק ט'

הוא שצונו הבורא יתברך כאם שאחד יוציא שם רע על בתולת בת ישראל לאחר שישאנה ויאמר לא מצאתי לבתך בתולים וחקרתי על הדבר שזנתה תחתי ואלה הם עדי חוקרים שעדים אם נמצא שקר יתן מאה כסף ולו תהיה לאשה כל ימי חייו אפילו היא עורת או מוכה שחין ואם עבר וגרשה עבר על לא תעשה והוא שנאמר ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו אבל אינו לוקה דבעמוד והחזיר קאי אם לא שקדם אחר וקדשה· או שמתה. או שהוא כהן שאסור בגרושתו להחזיר אזי לוקה ואעפ"י שהוא לאו שאין בו מעשה התורה ריבה כאן מויסרו אותו ומדכתיב נערה בפרשה אין דין זה אלא בנערה ואם אמת הדבר והרי זינתה בשהיא נערה המאורסה והרי היא בסקילה וזה אם אמת הדבר הוא אף שבשעה שיוצא השם רע היא בוגרת כיון שבשעת זנות היתה נערה הרי היא בסקיל' אבל אם שקר הוא והיא בוגרת אין מאה כסף ולא מלקיה דויסרו אותו ולא עשה דולא תהיה לאשה· ולא לאו דלא יוכל לשלחה· וכל זה כמו שכתבתי בדין אנוסה דוקא באשה הראוי לו ואם אינה ראוי לו אפי' מהשניות שהם מדברי סופרים אין כאן לאו ועשה· וגם דיקא בנערה היא ואם לא רצתה פטור מלאו ועשה ולהכי לא דחי העשה הלאו דכיון שאם היא אינה רוצה אין כאן עשה· ודוקא כאומר זינתה תחתיו והביא עדים אבל אמר זינתה תחת ולא הביא עדים אלא שבאו מעצמם·

או שלא אמר האמת אלא שהם לא מצאוהו בתולים הרי
הוא פטור מהכל וגם צריך דוקא שבעלה כדרכה והוצי'
שם רע כדרכה כמ"ש מבואר בתוספות דמ"ד ומ"ה סנהדרי'
ד"ח · מכות דט"ו · קנודה ד"ה דרמב"ם פרק ג' מהלכ'
נערה בתולה · סמ"ג עשין סימן נ"ה ועיין סימן א'
בחו"מ דאין דנין בזמן הזה המלקות והממון אבל
לקיים המצוה ולא תהיה לאשה כופין אף בזמן הזה ·
כי תצא · כ"ב מן י"ג עד כ"ב:

פרק י' הוא שצונו הבורא יתברך כאשר נצא
למלחמה ונראה אשת יפת תואר ונחשק
בה להביאה אל ביתו ולגלח ראשה ולגדל צפרני' ולהסיר
מעליה הבגדים הנאים שהביאה מבית אביה להזונות
בני ישראל כמנהגם ויתן לה רשות בחודש הראשון
בביאתה של ביתו לבכות אביה ואמה וכל אלה הם ממצות
עשה זו · ועיין שנאמר כי תצא למלחמה וכו' · וראית
בשביה וכו' · והבאתה אל תוך ביתך וכו' · וגלחה וכו'
והסירה וכו' · ובכתה וכו' · וכתיב ואחר כן תבוא
אליה ובעלתה ואין זה להמצות אלא אם ירצה כי מסקנת
הש"ס לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע וגם סופא
דקרא מוכיח ואם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה גם אלו
הדברים הקודמים המוכיחים כן והכונה · לעשות
דברים כאלה תיכף כביאתה אל ביתו כדי שתתגנה
ולא יבא אליה · וגם הסמוך מוכיח ג"כ סופו להיות
שנואה · ולהיות בן סורר ומורה אם היה בן המצוה
ובעלתה לא היה סופו כן · וגם מסקנות הגאונים דהאי
ובעלתה הנה שניתן לו רשות באם יחפץ בה אחר כל
הדברים האלה אין לו לבוא אליה עד שתתגייר אפילו
ביאה ראשונה עד שתתגייר וישאנה בחופה וכתובה
וקידושין כדין בנות ישראל · הנה דדעת הרמב"ם דאף
בגיותה יכול לבעול ביאה ראשונה אבל מסקינן בזה
כהסמ"ג דפסק כר' יוחנן בירושלמי דאף ביאה ראשונ'
אסורה עד שתתגייר. דהרמב"ם קאי בשיטתיה דרב ורב
ור' יוחנן הלכה כר' והנראה דאילו שני דברים הכריחו
להרבינו הקדוש להטות לבבו לדברי רב · א' · ממה
שהותרה תמר לאמנון שהיתה מביאה ראשונה של יפת
תואר · דאם אחר שנתגיירה בא דוד אליה הרי היא
אחותו · והנראה כדעת הסמ"ג שהיא היתה מגוי ולא
מדוד · או שדוד יבא על אם תמר בנישואה קודם
המלחמה דידועה דבנישואה קודם ב"ד של בית חשמונאי
היתה גויה מותרת · וגם אפשר היה נראה להרמב"ם
לומר כן מחמת דמסקינן בספרי ירח אחד ימים שנים
הרי ג' חדשים כר' עקיבא משום הבחנה וזה היה
דחיק לו לומר שהביאה ראשונה תהיה אחר ג' חדשים
וההבחנה תהיה מביאת גוי אלא מביאת עצמו שכנו
מביאה ראשונה הוא גוי כמ"ש הכסף משנה שם בהלכו'
מלכים פרק ח' הלכה ו' · כל זה לשיטתם דובעלתה הוא
מן המצוה לזאת אין סברא להם שיהא אחר ג' חדשים
אבל אנן מסקינן כר' יוחנן אחר כל המעשים אזי
הבחנה כפשיטו משום ביאה גוי · כן הוא בש"ס ד'
קדושין רכ"א י"כ"ב · יבמות דמ"ז ומ"ח · רמב"ם בה"ל
פמ"ב עשין סימן קצ"ב · כי תצא כ"א · מן י' · עד
ט"ו ·

פרק י"א הוא שצונו הבורא יתברך להשקות
את הסוטה מים המאררים היינו
שיביאה הבעל אל הכהן ויעשה לה כמשפט המבואר
בפרשה והוא שנאמר איש איש כי תשטה אשתו וכו' ·

והביא האיש את אשתו אל הכהן וכו' · ואינו משקה
אותו אלא בקינוי וסתירה והקינוי הוא בפני שני עדים
שאמר לה אל תסתרי עם פלוני אמר לה אל תדברי אין
זה קינוי כן הוא במשנה ריש סוטה · אבל צריך אדם
ליזהר לומר לאשתו אפילו בינו לבינה אל תסתרי
דאמר רב חנינא מסורא שם ד"ב ע"ב דחיישינן לדברי
ר' יוסי ברבי יהודה דאמר קינוי לה בינו לבינה הוי
קינוי ועכשיו שאין לנו מי סוטה א"כ אשתו אסורה עליו
וא"כ אם עבר אחד וקינוי לאשתו אפילו בינו לבינה מנין הרמב"ם
צריך למחול לה על הקינוי דזה מהני אפילו בקינוי מצוה
בעדים אם מחל לה קודם הסתירה כמבואר שם דכ"ה רכ"א
ע"א ואם אחר קינוי בעדים עברה ונסתרה עמה לסדר התורה
אפילו בעלה בעיר ובבית הפתוחה לרשות רבים תקל"ב
דסמכינן לענין איסור יחוד כמבואר במסכת קדושין
דפ"א ולפי דעת הרמב"ם פרק כ"ב מהלכות אסורי
ביאה אפילו לכתחלה מותר להתיחד אמנם עם זה
האיש שקינוי לה בעלה אם סתרה שם הרי היא סוטה
כן מסקינן בת"הד שכתב כן סימן רמ"ד · ואין יכול
להשקותה אלא שהסתירה בפני שני עדים כשרים יהיו
עדים על הסתירה ולא על הקינוי איננה סוטה אבל אם
הוא רוצה לגרשה הרשות בידו וצריך ליתן לה כתובה
וכן אם היה על קינוי ועל הסתירה אין עדים אלא הוא
בעצמו ראה שנסתרה או עד אחד שנאמן בעיניו יגרשה
ויתן לה כתובה · בכל אלה איננה סוטה אלא צריך לגרשה
וצריך ליתן לה כתובה · היה קינוי וסתירה בעדים
כראוי וא"חכ בשרנתה לשתות באו עדים או אפילו
אחד ואומר שזינתה אחד ואפילו זה האחד הוא מפסולי
לעדות הרי היא איננה שותה וצריך לגרשה ואין לה כתוב'
אמרה איני שותה ולא אשול הכתובה איננה שותה ·
רצתה היא לשתות והוא אינו רוצה להשקותה צריך
לגרשה ויתן לה כתובה · היה בעלה בדרך וראו שאשה
יש לה קרבות עם איזה איש יקנה לה ב"ד בפני עדים
עברה ונסתרה בפני עדים כשיבא בעלה אסור לקיימה
ותצא בלא כתובה · וכן הדין אם היה בעלה חרש או
אי שוטה או בבית האסורין קינוי לה בעלה ונסתרה
ושתה ונקתה ואח"ך קינא לה פעם שני אם זה האיש
ונסתרה איננה שותה אלא תצא בלא כתובה אבל אם
איש אחר אפילו כמה פעמים יכול להשקותה · ואם
גירשה ונשאת לאחר וקינא לה השני שלא לסתור עם
זה שקינא לה הראשון הרי היא שותה כן בש"ס הנ"ל ד'
י"ח י"ט כ' כ"ג כ"ד כ"ה · וחמשה עשר נשים אינן שותות
ואלו הן ארוסה · ושומרת יבם · וקטנה · ואשת קטן ·
ואשת אנדרוגינוס · ואשת סומא · ואשת החיגור · ואשת
אלם · ואשת שאינו שומע · ואשת כרות יד · ואם היא
חגרת · או אלמת · או סומא · או כרות יד · או איננה
שומעת · והנה קטנה שקיבל אביה קדושין אע"ג
דתורה מיעטה מלשתות אבל מקנא לה להפסידה
כתובתה וכן בארוסה ושומרת יבם כמבואר במשנה
וברייתא דכ"ג וכ"ד שם · ובעינן דוקא אשה הראוי לה
ואפילו אם היא מהשניות האסורות מדברי סופרים
איננה שותה · אבל עבר ונשא מעוברת חבירו או מנין הרמב"ם
מניקת חבירו הרי היא שותה · ודוקא שקדמה שכיבת לאו
בעל לבועל ודוקא שהבעל מנוקה מעון היה אינו מנוקה רכ"ג
מעון אפילו מביאה האסורה מדרבנן איננה שותה שאין לסדר התורה
המים בודקין אותה · ואין שותה אלא א"כ בעלה חי · שס"ד
ובכל אלו היא יוצאת בלא כתובה ובשם שאסורה לבעל
אסורה

אסורה לבועל אבל אם קינוי לה עם גוי ונסתר' ונירשה וא"כ גייר מיתרת לו כו' כפ"ס כנ"ל ור' ד' ה' ו' ז' ט כז סנהדרין דפ"ח · יבמות דק"ט · מעילה ד"א ירושלמי יבמות ד"א · סוטה דע"ז י"ז ח' · רמב"ם פרק א' ב' מהלכות סוטה · סמ"ג עשין סימן כ"ו טור א"ה סימן קע"ח · והנה לחכין ענין מים המאררים האלה והמנחה קנאות וטעם המים דוקא קדושים שנתקדשו בכיור · וטעם דוקא בכלי חרש · וטעם חרש כתיב ב"ש · וטעם מן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים וטעם ופרע ראש האשה · ידוע באכוד רשעים דינה כתיב והוא משעם כי אל אמונה ואין עול הוא וכל זמן שלא נעשה דין הדין מקטרג ואשו תקיף ולזאת היה גודל מעלה הקרבן מחסדי ה' ית' כי לא תמו שיהא תמורת נפש החוטאת וחלב הבהמה הנבחר כאשר בא בחם נא נזעפו בה הדין כאלו נעשה הדין באדם ממש וכן מנה בקרבן עולה ויורד ובמנחת נדבה היא אם דל הוא היה מביא מנחה ונקטר והנה יוצק עליה שמן וניתן עליה לבונה ובא האש בשמן ונבער בשמן ולבונת מדת הרחמים מדת הדין ונהפך מדת הדין למדת הרחמים לעורר לנכן הרחמים בסולת נקי ושמן מקור הרחמי' ולבונה המורה על מחשיף הלובן ויהיה אזכרתה לה' שפירש רש"י שהבעלים היה נזכרים ע"י זה לטובה לפני ה' שע"י נעשה ריח נחוח לה' נהפך כלו לכן מקור הרחמים וזה ריח לאשים נחוח נחת רוח לה' שהוא רחמים · אמנם במנחת חוטא אין לכבוש המלכה וצריך לבעל הדין ליתן חלקו וכן במנחת קנאות לא נאמר ריח נחוח לה' וגם לא יצק עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כתיב כאשר ביארתי באור בהיר אלי ד' לאוין בשער ב' פרק קט"ז קי"ז קי"ח קל"ט ע"ש · מזכרת כתיב דהיינו מזכרת עון וי"ו למכין בזה · כז במסכת סוטה דף ג' וכ"ג וכ"ד יכ"ו וכז · מעילה פרק ח' ד"א · ירושלמי יבמות ד"א · סוטה דע"ז י"ז ח' · רמב"ם הלכות סוטה פרק א' ד' ה' ו' מהלכות סוטה · סמ"ג עשין סימן כ"ו כשא"ה · מן י"א עד סוף הפרשה :

מנין הרמב"ם רצוה רכ"ב

לסדר התורה תקמ"ח

פרק י"ב

הוא שציונו התורה יתברך באם שירצה אחד מאתנו בני ישראל לגרש אשתו לעשות פירוד בין הדביקים אינו אלא בספר והוא נקרא ספר כריתות · והוא שנאמר וכתב לה ספר כריתות · ודרשינן ספר כרתה ואין דבר אחר כורתה · ונתן בידה ושלחה מביתו · וזהו דין תורה שבעל יכול לגרש אשתו אף שלא לרצונה לזאת מבואר במשנה גיטין דפ"ז ע"ב שצריך הבעל להיות מיושב בדעתו בשעה שמצוה לכתוב הגט ואף אם היה בריא בשעה שצוה ונשתטה בשעה שאין בדעת השיה אין לכתוב והוא כרבי יוחנן דמוקינן כותיה שם והגיוזי של מי שאינו שפוי בדעתו אינו כלום ולכן כתב הרמב"ם פרק ב' מהלכות גירושין דאם הוא שיכור והגיע לשכרותו של לוט יכניה לכתוב אין כותבין ואם כתבו הגט פסול ואם לא הגיע הגט ספק · ויחרם דרבינו גרשון שלא יגרש אשה בעל כרחה אם לא עברה על דת עיין בש"ע סימן קט"ו כא"ה והנה ידידי פשט הלשון יכתב לה משמע בעצמו אמנם מהא דמסקינן במסכת קדושין דמ"א ע"ב דשלוחו של אדם כמותו לזאת מבואר במשנה גיטין דע"א ע"ב שלא יכתבו בסופר ולא יחתמו או העדים עד שיאמר להם בפני עדים כתבו וחתמו וצריך שיתן הקלף והדיו והקולמוס כל כלי הכתיבה במתנה קודם כתיבה ודוקא

מנין הר"ם לאו צ"ט

לסדר התורה קפ"א

אלו שהבעל אמר להם כתבו וחתמו אם יכתבו ויחתמו ואם הוא אמר לב"ד אמרו לסופר שיכתב ולעדים שיחתמו לא יכתבו ויחתמו שמבואר שם במשנה דס"ו ע"ב וכר' יוסי וכמסקנת הש"ס שם דכ"ז ע"ב · ואם אמר אמרו הרי היא ספק מגורשת אם נתגרשה בגט כזה כן הוא בטור ור"ן וסמ"ג · ואעפ"י שנאמר וכתב הנכון שהבעל לא יכתוב בעצמו ויש סוד בדבר אעפ"י שהוא סופר מהיר וכן לא יאמר הנוסחא אלא יאמר כתבו גט לאשתי והם יעשו כתורם · והנה מסקנת הש"ס גיטין דכ"ג דהכל כשרים לכתוב הגט חוץ מאלה האמשה · עכו"ם · עבד · חרש · סוטה · קטן · אבל אשה כשרה אפילו היא בעצמה יכולה לכתב ולהחזיר לבעלה ליתן לה כמבואר במשנה שם · סוף דכ"ב · ומבואר שם דכ"א ע"ב במשנה והלכתא כחכמים דיכול לכתוב גט על דבר שיוכל להזדייף ולא חיישינן שמא היה תנאי ונמחק ובלבד שיתן לה בפני עידי מסירה עיין שם שהלכתא דכ"ב ע"ב · ויכול לכתוב הגט על בעל חיים דהיינו על יד עבד או על קרן הפרה ובלבד שיתן לה העבד או הפרה ולא יקנין אח"כ היד העבד או הקרן הפרה ויתן לה דכתיב וכתב ונתן שאין מחוסר אחר הכתיבה אלא הנתינה ונאה זו שמחוסר קצינה ונתינה אבל הנכון לכתוב על קלף מתוקן לספר תורה תפילין ומזוזות ואין צריך עיבוד לשם גט אלא לשם קדושת ספר תורה והכל יתבאר איה בסודו · והדיו צריך להיות רשימו ניכר כמבואר במשנה די"ט ע"א שם וצריך שלא יהיה חק תוכות ולזאת אם כתב שפת דיו על אות אעפ"י שניכר האות אין להעביר הדיו לכשרו אלא יכתב אחר · והנה אין להאריך בדינים אלו כי הכל מבואר בתורתינו הקדושה עם ראשונים ואחרונים אפילו תינוק יכול להבין · וכל הנוסחא של גט הכל באר היטב הנה בדרך הפשט ליתן הטעם על קנין שטר הלא באשה וכן יציאתה בשטר כי הכלל אצלינו להמשכים לאור תורה יש ספר חיים בבינה מקור הרחמים קורא זו"כ ואיש ואשה וזה הוא הקניין ויגרש יש ספר תורה שהוא בת"ח · ויש ספר מלחמות שהוא בהוד והוא הספר כריתות לזאת כיון דכתיב וכתב הבעל שמקורו בת"ח הנכון לכתוב על קלף המתוקן לספר תורה ואי"ה על נכון יתבאר בסודו אם ינזיר ה' בחיים מקור הדינים האלה הוא כנ"ל ובמסכת שבת ד"ט סוכה ד"קך · סוטה ד"ך · גיטין כל המסכת הוא מיוחד לזה אבל העיקר כד"ך · וכ"א · וכז וכ"ח · ימ"א ופ"ג · קדושין ד"ג · וס' · וע"ב · וי"ד · רמב"ם מהלכות גירושין מן פרק א' עד פרק ו' · ובפ' ק' כ"א מהלכות איסות פרק ט' וכ"ה סמ"ג עשין סימן נ' טור א"ה מן סימן' קי"ט · עד קנ"ה · כי תצא · כ"ד מן א' עד י"ד ::

פרק י"ג

הוא שצונו התורה יתברך שתהא הנדה טמא ומטמא · והוא שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה · שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב · וכל אשר תשכב עליו וכו' · וכל אשר תשב עליו יטמא וכו' · ואם שכב ישכב איש אותה ותהי נדתה עליו · וטמא שבעת ימים וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא · והנה הכר ביארתי בזה השער לה' בלאוין פרק ב' כל דיני נדה באור בהיר מתורתנו תורת משה אמת ושם כתבתי דאבא עליה קודם שטבלה אפילו אחר כמה שנים משראתה חייב כרת ואין חיוב אלא הבא עליה אחר ג' שנים ויום אחד

אחר שאז כיאתה ביאה אונס לענין טומאה אם ראתה
ביום שנולדה יש בה כל דיני נדה האמור בפרשה עד
שתטבל היא כטומאתה והא שנאמר תטמא שבעת ימים
היינו בתוך שבעה אף אם טבלה היא כטומאתה אבל
לאחר השבעה ג"כ אינה יוצאת מטומאתה עד שתטבל
אפי' אחר כמה שנים וכבר כתבתי בפרק הנ"ל אעפי'
שכל חייבי טבילה טובלין ביום אבל הנדה בליל שמיני
ואפילו נתאחרה כמה ימים אין לטבול ביום משום סרך
בתה פירוש שלא תבא בתה ללמוד ממנה ותטבול ביום
השביעי וכבר כתבתי שם דבאי אפשר לטבול בלילה
מותרת ביום מיום השמיני ואילך · ואסור לאשה לאחר
הטבילה מליל שביעי אפילו לילה אחת כי יש לה עונש
גדול כן הוא בירושלמי ואע"ג דבעינן חפיפה סמוך
לטבילה מסקינן כדי שלא לאחר לילה אחת והתירו
לחוף ראשה מע"ש ואף שאחר שבת ב' ימים של ראש
השנה והיא טובלת ליל מיום ב' ומרחיקין ד' ימים ואין
מאחרין לילה כדי לסמוך חפיפה לטבילה · וזה הדין
אפילו אין בעלה בעיר כן הוא בירושלמי הנ"ל וכן דרים
שמעתין דמסכת נדה מ"ס מכל התורה כולה דעבדין
סייג ואמר ליה א"כ כשלא בנות ישראל מפריה ורביה
ובלל מפריה ורביה מי אמר לטהרות הוא דאמר ··
וידוע המבואר במסכת ריש נדה כל האשה הרואה דם
מטמאה מעת לעת למפריע ומפקידה לפקיד' ממעטת
מעת לעת אם בדקה שחרית ומצאה טהורה ובדקה
ערבית ומצאה דם הרי אינה טמאה למפריע וכן אם
בדקה בחצי היום ומצאה אחר שבדקה שחרית ולא מצא'
אינה טמאה אלא לטמא טהרות משחרית עד חצי היום
ולא קודם אבל אם הבדיקה ראשונה היה בחצי היום
ומצאה טהורה ואח"כ בדקה ערבית ומצאה מטמאה
טהרות מעת לעת קודם דאין בדיקה ממעט מעת לעת
אלא מה שהוא מתקנתא דחכמים כגון שחרית וערבי'
אבל בדיקת חצות אינה מתקנות חכמים אמדינן שמא
לא בדקה יפה · והנה זה הטומאה למפרע הוא טומאת
ספק נזאת לפי דקיימא לן מסוטה דכל ספק טומאה
ברשות יחיד טמא ברשות רבים טהור לזאת גם לענין
טומאה זו דעת הגאוני קדמאי דוקא ברשות יחיד טמא
אבל דעת התוספת והרשב"א והרמב"ן אינו כן אלא
דאף ברשות הרבים טמאין למפרע אבל לענין דעת
לשאול דבעינן · אף בזה כן ואף לר' יוחנן דמסקינן
כזוטיה דספק טומאה הבא בידי אדם נשאלין עליה אף
בכלי מונח ע"ג קרקע · כפקא מיניה לסוטה · עיין
תוספת ד"ג בד"ה מודה שמאי בסוטה · ועיין ד"ה ··
והוספת ד"ב ותוספת דכ"ח בד"ה בר"ה · ואם ראתה
כתם מבואר ד"ה דכתם מטמא למפרע מעת שבדקה
אפילו מכמה ימים · והא דמקמרינן בכתם יותר
מבראתה דאינה מטמא' אלא מעת לעת קודם ומפקידה
לפקידה לקולא בא למעט מעת לעת אבל לא להחמיר
כתב רי' מקורקס טעם הדבר בראתה הרי היא עתה
ברואה וקורסלא היה ודי בחומר מעת לעת אבל הכתם
שמא היה תיכף אחר פקידה שהיה מכמה ימים ומבוא'
בנדה שם דנ"ו ע"ב דזה הבגד שמנחא עליו הכתם ג"כ
טמא למפרע עד שאמר כדקתי הבגד קודם ולא היה
אבל לא בדקה קודם · אפילו ככבס קודם לא מהני ··
ואפילו הכתם לא אמרינן מכמה ימים היה · ועתה
מקרוב בא עליו מים ונעשה לח · והנה הא דמטמאין
למפרע הן בראתה הן בכתם כנ"ל מטמאין משכב

ומושב ובוקן ומי רגליהן נ"כ והן אב הטומאה לטמא
אדם וכלים ואפי' כלי חרס במיר כתיל מטמאין למפרע
וכל דיני נדה הם למפרע אלא בזה הדבר חלק טומאת
למפרע מתוך ימי שבעה דלמפרע אינה מטמאה את
בועלה להיות טמא שבעה אלא כנוגע וטמא עד הערב
וכן מסקינן כרמוכח שם דנ"ד ונ"ה דאף בתוך ימי
נדתה אם הוא פחות מכן ט' שנים ויום אחד או שהיא
היתה בחותה מבת ג' שנים ויום אחד אינה מטמא את
בועלה להיות טמא שבע אלא כמגע עד הערב כ"ז
בש"ס שם ד"ה בר"א בן אנטיגנו' ור"ו ודט"ו ושם במשנ'
ד"ד דאף הרואה כתם מטמאה את בועלה וז"ל מורים
חכמים לר"ע בראתה כתם שהיא מטמאה את בועלה
ומסקינן שם בגמרא דט"ו דמכאן ולהבא דוקא קתני
דמטמא את בועלה ולא למפרע אבל לא זכיתי להבין
דברי הרמב"ם פרק ג' מהלכות משכב ומושב הלכה
ח' הלשון מאחר משמע כנ"ל · אמנם לשון אבל קשה
ומהני הבאים אחריו לא נתנו עיניהם בזה · והנה
כל אלה הדברים אמורים באשה שאין לה ווסת אבל אשה
שיש לה ווסת אינה חוששת אלא לאותה שעה שהווסת
קבוע באותה שעה שדרכה לראות וגם יש ד' נשים
שדיין שעתן ואינן מטמאין למפרע מעוברת כדאיתא
ד"ח ור"מ ע"ש ואעפי' שהפילה רוח שאינם וולד · וכן
כשאתה דם ואח"כ הוכר עוברה בעיא דאיפשט שם ·
מניקה אעפי' שמת בנה תוך כ"ד חודש דיה שעתה עיין
רז שם · בתולה היינו שלא ראתה דם נדה מעולם אעפי'
שראתה דם בתולים או דם לידה · עיין שם ד"ו במשנה
ע"ב · ושם במשנה ג"כ זקינה ומבואר ד"ט היכי דמי
זקינה וכו' ומסקינן בר"ס כל שקורין לה אמא ואינה
כושה · והנה זאת צריך לידע ולהודיע המבואר אעפי'
דכתיב וקהי נדתה עליו היינו שהוא יהא טמא שבעה
ומטמא כאב הטומאה · אדם וכלים · אבל המשכב
ומושב אינה כשל נדה עצמה לטמא אדם וכלים אלא
כמגע שהוא וולד הטומאה · וכמו דלענין חייב אף על
הערלה חייב בן לענין לטמא בעלה אף בהערלה ובין
כדרכה ובין שלא כדרכה · כ"ז בש"ס כנ"ל יבמות דנ"ד
כריתות י"א י"ג נדה כנ"ל ודל"ב ול"ג ודס"ז · כתובות
דע"ב · קדושין דפ' וכל פרק קמא דנדרים · רמב"ם
פרק ג' ד' מהלכות משכב ומושב ופרק ד' ה' ו' ז' ח'
ט' מהלכות איסורי ביאה ופרק ד' וי"ב שם יתבאר
דגויה איסור נדה מדרבנן · סמ"ג עשין · רמ"א לאוין
קי"א · טור יו"ד מן קפ"ג · עד קנ"ח וזהר חיי שרה ·
קכ"ו ע"ב ותכין גודל הטומאה מצורע · ט"ו מן י"ט עד
כ"ה ·

פרק י"ד

הוא שכונו הבורא יתב' שאשה היולדת מנין הרמב"ם
כטומאתה שבעה ימים לזכר · וי"ד מלוה
ימים לנקבה והוא שנאמר אשה כי תזריע וילדה זכר ק'
וטמאה שבעת ימים וכו' ושלשים יום ושלשת ימים תשב לסדר התורה
בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד קס"ו
מלאת ימי טהרה · ואם נקבה תלד וטמאה שבעים
כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה ·
וילפינן דכל אלו ד' זב וזבה ונדה ויולדת דין אחד לשם
אעפי' דכתיב בשם ימים ונדכתיב כנדה כטמאתה
תהא וכזה כתיב וידיו לא שטף במים הרי אפילו אחר
כמה שנים כז' שלא טבלו הם בטומאתם לטמא כתורת
אב הטומאה לטמא אדם וכלים כן היא שבת דס"ד ע"ב
ומסכת נדה דל"ה · וכן היולדת וכן לטמא משכב ומושב
אעפי'

אעפ"י דלא כתיב בפרשה דין אחר להם השמיע הכתוב ליתן האמור בזה בזה וכמו כן המשא אע"ג דלא כתיב אלא בזב הרי כל הד' שוים והאי משכב ומושב אפי' ישב על המשכב או שכב על המושב הכל הם אב הטומאה כמבואר פרק א' מסכת כלים ובתורת כהנים והנה אם תדיק היטב בין הטומאות האלה יש מהם כתיב בהו יטמא עד הערב ויש דכתיב בהם יכבס בגדיו ומסקינן בכל מקום שנאמר בהם יכבס בגדיו הרי כל זמן שלא פירש מטומאיו מטמא בגדיו שעליו ומנין הרמב"ם מצוה ק"ד לסדר התורה קע"ח וכן מטמא שאר כלים כבגדיו לסיותן כמוהו ראשון חוץ מכלי חרס ואדם שהם אינם מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה וזה הוא החילוק שבין מרכב למשכב כי במרכב לא כתיב יכבס בגדיו אלא יטמא עד הערב כתיב לזאת אינו מטמא בגדיו בשעת מגעו : אבל במשכב כתיב יכבס בגדיו הרי' מטמא בגדיו בשעת מגעו בהטומאה' והנושא את המרכב או את המשכב שניהם שוים לטמא בגדים ושאר כלים כי במשא כתיב והנושא אותם יכבס בגדיו' פירש מהטומאה אינו מטמא בגדים אלא מטמא מפקין להיות תחלה וידים להיות שניות ועוד יש בזב טומאת מדיף שהוא מדרבנן ולזאת אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין ולא כלי שטף מסקנות הגאונים כהרמב"ם דלא כהראב"ד והוא מש"ס נדה ד"ד ודל"ב ול"ג' והנה דיני יולדת מבואר דאף שלא ראתה דם בשעת לידה נמי טמאה כיון שנאמר כימי נדת דותה תטמא דאם אין פתיחה קבר בלא דם הרי היא טמאה בלא הלידה מחמ' הדם נדה וגם למאן דאמר אין פתיחות קבר בלא דם מכינן לומר דנפקא מיניה אם ילדה ביום שביעי לנדתה דבלא הלידה יכולה לטבול לערב אמנם מחמת הלידה צריכה שבעה לזכר וי"ד לנקבה' וכן מסקינן דאין פתיחת קבר בלא דם לזאת הנס דהלכה כת"ק במשנה ד"ל ע"א דהמפלת תוך מ' אינה חוששת לולד אעפ"כ חוששת משום נדה אפילו לא ראתה והוא כר' יהודה במשנה דכ"א ע"א וכר' יהושע בברייתא שם ע"כ דאי אפשר לפתיחת קבר בלא דם ומבואר שם במשנה דלאו דוקא ילדה אפילו הפילה נפל חוששין לנקבה וצריכה טומאת י"ד יום והא דחוששת לולד דוקא אחר מ' משנתעברה אבל החילוק בין נפל אפילו שאין בו שום בירה דחוששין כנ"ל ובין ילדה ולד חי שלא דבולד' אם הפילה שלא תוך כ"ג יום מהלידה תולין אותה בולד שילדה' אבל בנפל אין תולין וצריכה נ"ד יום שהפילה שלא יד יום מחדש מחשש נקבה כז הוא דף ל"ד דף ד"ו דף ז' דף ל"ח רמב"ם פרק ז' י' יא מהלכו' אסורי ביאה פרק וא' ב' ג' ד' ה' מהלכות משכב ומושב סמ"ג עשין סימן רמ"ג' אי"ה בסודו יתבאר טעם מצוה זו טור יו"ד סימן קנ"ד' תזריע י"ב מן א' עד ו'' והנה ידידי אע"ג דל"ג של זכר' וס"ו של נקבה דמי טוהר מסקינן דאינה טובלת' עד אחר שבעה נקיים לגמרי'

מנין הרמב"ם מצוה ק"ז לסדר ההורה קפ"ב

פרק ט"ו

הוא שצונו הבורא ית' שתהיה הזבה טמאה ומטמאה כפי האמור בפרשה

מנין הרמב"ם לאו ק"א לסדר ההורה קס"ח

והוא שנאמר ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים' הרי ג' ימים' וכתיב בלא עת נדתה' היינו אחר שבעה ימי נדה' וכו' כי בימי הנדה אם ראתה כל יום מהז' ימי נדה ז"ל שמיני יכולה לטבול' אבל אם ראתה ביא יום שבין נדה לנדה תלאה הכתוב בימים אם ראתה יום אחד הרי היא שומרת יום כנגד יום וטובלת וכן בראתה ב' ימים אינה צריכה רק יום אחד' אבל אם ראתה ג' ימים רצופים צריכה שבעה נקיים' וככר כתבתי בשער ראשון פרק כ"א שאז צריכה להביא קרבן כמבואר בפרשה וכל הדיני טומא' ככר ביארתי בפרק ינו"ר הנ"ל' כז מבואר במסכת נדה דל"ב ל"ו מ"ד כ"ה נ"ו נזיר דמ"ד' ב"ק כ"ד' ירושלמי ביטין ד"כ נזיר דנ"ח' רמב"ם הלכות משכב ומושב פרק ג' ד' ה' ו' ז' הלכות מחוסרי כפרה פרק א' סמ"ג עשין סימן רמ"ב טור יו"ד סימן קפ"ג מצורע ט"ו מן כ"ה ע"ד כ"ם'

פרק ט"ז

הוא שצונו הבורא יתברך להיות הזב טמא ומטמא כפי האמור בפרש' והוא שנאמר איש איש כי יהיה זב מבשרו וכו' וזאת תהיה טומאתו וגו'' ויען כי כתיב מבשרו דרשין ולא כל בשרו ומצאו חכמינו ז"ל שזה מבשרו הוא דומיה דזבה שהוא מאותו מקום כן הזב דרך פי האמה והוא שיוצא בלי הרהור והאוה אלא כח מכחותיו לבן כעין מיחם במראה לובן ביצה המוזרת' וכמראה מי בצק של שעורים וטומאתו הוא דוקא בשתי ראיות ואפילו ביום אחד להיות טמא ואין שיעור אפי' כל שהוא ואם רואה ג' פעמים צריך להביא קרבן כאמור בפרשה' והנה ידועה אם ראה ראיה אחת ארוכה בשיעור שנמצא מתחלתה ועד סופה כשתי טבילות ושני ספוגין הרי זה נחשבת כשלשה ראיות ומביא קרבן' והנה ידוע המבואר בפרק קמא דכלים ד"ד דרוקו' ושכבת זרעו ומימי רגליו של זב הן אב הטומאה וכרכ"ה ע"ב וכ"ו מסכת נדה מייתי מקראי ומטמאים בכל שהוא במגע ובמשא ובב"ק דף ה' ר' יהושע נתן טעם לשכבת זרע ומי רגליו דאי אפשר שלא יהם בהם ניצוצי זיבה כל שהוא וכן הדין בזבה ונדה ויולדת אבל זה מבואר שם דכ"ד ע"ב החילוק שבין דם ובין שלש אלה שדם זבה נדה ויולדת אחד לא ואחד יבש מטמא במגעו במשא אבל רוקן ומי רגליהם' ושכבת זרעו אינם מטמאים אלא לח ולא יבש' ואין כל הטומאות בזב אלא בראיה שניה אבל ראיה ראשונה אינה אלא כדין שכבת זרע כן הוא ברים זבים והא אבעיא דאיפשט שם דל"ב ע"ב ואינו אלא למגע אבל לא למשא ומבואר שם דל"ד ול"ה דראיה ראשונה של מצורע מטמא במשא שנאמר והזב את זובו לזכר ולנקבה' ודרשינן לזכר לרבות מצורע למעיינותו אלמא האי זכר מצורע היא ואיתקש לזב מה זב זובו מטמא במשא אף מצורע זובו מטמא במשא אפילו ראיה ראשונה וכן הוא בסמ"ג מהאי ע"ש' והרמב"ם מייתי מקרא אחרינא' שנאמר כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש וככר ביארתי בענין משכב ומושב ומרכב כנ"ל ועת לקצר כי בעונינו עתה כולנו טמאים לנפש מציה זו כש"ם כנ"ל וכרמב"ם כנ"ל' ופרק א' מהלכות טומאת צרעת ובסמ"ג עשין סי' ר"מ וביו"ד כנ"ל מצורע ט"ו מן א' עד י"ד'

פרק י"ז

הוא שצונו הבורא יתברך להיות מצורע טמא ומטמא ולעשות ככל האמור בפרשה אם להסגיר ולגלח או לא והוא שצריך לבוא אל הכהן שהוא יראה הנגע ולהבין במראה הטהור או טמא והוא שנאמר ובא אל הכהן או אל אחד מבניו' והוא שצונו הבורא שיהא כל ענינו אסלהסגר או לטהר הכל ע"י אמירות הכהן ואף אם הכהן אינו הכם כדבר ילך מומחה ישראל בהדיה והאומר יבין יאמר לכהן והכהן יאמר לו' והנה מקור נגע צרעת הוא ומראהו עמוק

ונמדו

ועמדו רז"ל על הענין שאין פרושו עמוק הממשי אלא ככל מראה הלבן ובהיר בין החשכים נראה עמוק וכמו השמש בין הצל המשכו יוכיח ולזה מנאו ד' מראות כמבואר במשנה ברים נגעים לפרש מה שכתו' בתורה לשאת ולבהרת ולספחת · דהיינו שאת ובהרת הם שני אבות הטומאה ומנאו שני המראות היותר בלובן לייחד להאבות האלה בהרת עזה כשלג · ושאת הוא כצמר לבן. וספחת הוא מלשון ספחני וכן להסתפח בנחלת ה' שהוא לשון חיבור אל הקודם לזאת אמרו רז"ל שזה הוראה שהתורה צוה ליתן תולדה לזה · ותולדה לזה וזה מפורש שם במשנה מראות נגעים שתים שהן ארבעה דהיינו ליתן תולדה לבהרת שהוא עזה כשלג תולדתו כסיד היכל · ולשאת שהוא כצמר לבן תולדתו כקרום ביצה וכן הוא ברים מסכת שבועות וקאמר שם הש"ס ד"ה מתניתן דלא כר' עקיבא דאליביה דר"ע כל הד' מראות מצטרפין וא"כ מתניתן דתני תולדה לזה ותולד' לזה משמע דאב ותולדה דידיה הוא דמצטר' ובאחריכא לא המכם יען כי יש לנו שם סתם משנה דקתני ד' מראות אלו מצטרפין זו עם זו לכן הרמב"ם פרק א' מהלכות צרעת פסק כההיא סתמא וא"צ דקאמר בש"ס הנ"ל מתני' דלא כר' עקיבא לא קאי זה במסקנא דהא דקתני במשנה אב ותולדה לומר כל כהן שאין בקי בהם ובשמותן איני רואה את הנגע ואין המשנה סותר דברי ר"ע וכההיא סתם משנה כן פסק הרמב"ם וכן הלכה והצירוף הוא לשיעור גרים שהוא מקום מחזיק ריבוע שם שערות רוחב ושם באורך דהיינו ל"ו שערות היה ברוחב חמש אפי' באורכו אמה טהור והדין מפורש בתורה בפרוש' נגע כזה צריך הסגר שבעה ימים ואחר שבעה יראה הכהן אם עמד בעיניו כמו שהיה יסגרנו שנית ואם פשה יפשה · או ימצא בנגע שער לבן · או מחיה בשר חי · בכל אחד מאלו הג' הוא טמא מוחלט ואם כהה הנגע היינו שכהה מכל הד' מראות האלה הרי הוא טהור גמור אבל אם כהה ממראה שלג או צמר לבן למראה אחר מהתולדות אין זה כהה · ואם עמד בעיניו אחר ההסגר השני טהור הוא נולד בו אחר הטהרה אחד מג' סימני טומאה הנ"ל · הרי הוא טמא מוחלט · ושיער לבן דקאמרן היינו ב' שערות דיקא משרשן ואם הם בשרשן אחד ונחלק טהור וגם צריכין משרשן להיות לבן היה עיקרן שחור ולמעלה לבן אין זה סימן טומאה · והפשיון איני מטמא דוקא שפשה חוץ לנגע אבל אם היה באמצע הנגע בשר חי וא"כ פשה באמצע וזה הבשר חי נהפך לנגע אין זה פשיון · והמחיה דינו להיפוך שאין סימן טומאה אלא אם המחיה באמצע ואם הוא חוץ לנגע אין זה סימן טומאה ואף באמצע דוקא שהנגע מסבב המחיה היה לו שחין באמצע הנגע ובאמצע השחין בא המחיה אין זה סימן טומאה ואם בתוך ימי הסגר הראשון או השני הלך השחין והמחיה מסובב מן הנגע הרי הוא טמא מוחלט וכן הדין בשיער לבן הכל כנ"ל במחיה · אבל זה החילוק יש בין שיער לבן למחיה כי השיער לבן אין מטמא אלא שנולד אחר הבהרת שנאמר והיא הפכה שיער לבן · אבל במחיה אין חילוק בין קדמה המחיה או הבהרת והא שנאמרו יחד בקרא להורות שיעור מחיה הוא כדי לקבל שיער לבן שהוא כשיעור שתי שערות כנ"ל · והפשיון אין לו שיעור אפילו כל שהוא שהוא והנה מבואר במשנת נגעים פרק ו' במשנה אלו המקומות שאינן בהם משום בהרת וכמו שמשבן הרמב"ם והכלל העולה במקום שיש שערות כמו הראש אין בו משום בהרת ואם יש לו ראש חלוק הרי יש בו משום בהרת אבל אם היה לו נגע הראש דהיינו נתק האמור בפרשה והוא צריך להיות ג"כ כגרים אין בהרת ונתק מצטרף לשיעור גרים וגם אין מעכב להפך כלו לבן ; ונתק הוא לדעת הרמב"ם והרמב"ן כפירש התורה כל שום בראש או בזקן ניתק שער גדול כגרים אעפ' שאין בעור שום שינוי כשנעקרו משרשו לגמרי הוא הנגע ואם נולד בו שיער צהוב כזהב דק טמא וצריך להיות שנים ; ושאין בו שיער שחור · ואף אם אין שיער צהוב אם פשה טמא בפשיון שנאמר לא יבקר לשיער הצהוב טמא הוא והנה זה הנתק הוא מין קרחת וגבחת שהוא חצי הראש שנעשה חלוק מחצי הראש עד הצואר נקרא קרח ואם נשר מן הקדקד ולמטה שופע לפניו עד כנגד פדחתו נקרא גיבח בכל אלה אם בא בהרת טמא בשני סימנים היינו מחיה ופשיון אבל אם פשה מזה לזה אין זה פשיון וכן אין מצטרפין חצי גרים מגביח וחצי מקרח וכן אין מצטרפין עם הנתק וכן אין מצטרפין עם עור הבשר הסמוך ; וכן אין הפשיון מטמא משם לעור הבשר וכן מעור הבשר להם הנה מה ששייך לשמנות בהם ובדינם ובשמותם הוכרחתי לבאר ואידך זיל גמור כי התורה ערוכה באר היטב · והנה טעם כל ענייני הטומאות האלה היוצאין מהגוף כי כבר ביארתי כי כל מום בו מורה על פגם הרוחני והנפש מטומאת ע"ד זבובי מות יבאיש ובמקום הטומאה שם האורבם ושם מורגע יוכיח מוציא רע וכן הזב והזבה אחר אשר קנרם הפנימותו מהכיל גורל הטומאה שבו עד שבוקע ויוצא חוצה וכן הנדה אשר נחשא הנחש בא מקור אכזב וזה היוצא לחלקם והוא דם העכר מקור הדינים הנורי' אשר זה עיקר אחיזתם ויען כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו להיותנו דביקים בה' אלהים חיים הרחקנו מכל הטומאות האלה ואלה בסודם יתבארו באור כח כן במסכת הבנויה על דינים האלה והוא מס' נגעים ובהוריות ד' · עירובין ד"ג נדה דמ"ה רמב"ם הלכות צרעת מן פרק א' עד פרק י' · סמ"ג עשין סימן רל"ד טעם ההסגר מבואר כדי שיתבודד וישים אל לבו אלו הדברים שגורמים שהנגעים באים וישיב אל ה' וירחמהו ולכן תלה הכל בראיית הכהן אשר מקורו חסד אל אשר אם יראה עין רואה אם יעשה רושם לנמות למכתו תרופה ויראה כי סימני טהרה שזה סימן שהקב"ה קיבל תשובתו ברחמים ונפשו הפנימי נטהרה ונהפך לבן טהור הוא · תזריע נ' מן א' עד מ"ה ·

מנין הרמב"ם לאו ק"ב:

פרק ח"י · הוא שצונו הבורא יתברך שיהיו בגדי צמר ופשתים אשר יולד בהם נגע אחת מב' מראות המפורש בקרא ליתן בהם דין האמור בסדר התורה

ק"ע

בפרשה הסגר · או כיבוס · או קריעה · או שריפה · ואופן שהרקה והוא שנאמר והבגד כי יהיה בו נגע כו' הוא שאם הוא ירוק כתכלית הירוק כמו כנף הטווס או כהוני הדקל או מראה אדמדם ג"כ אדום שבאדומים ואלו השתי מראות מצטרפין לשיעור גרים וסוגרין אותו הבגד ז' ימים אם עמד בעיניו סוגרין אותו ז' ימים אחרים וכן אם כהה המראה או הוסיף במרא' לאדמימות או ירקות יותר וקודם ההסגר שני טעון כיבוס במקום הנגע ושיסגרו עוד שנית על ז' ימים וביום י"ב רואה הכהן אם עמד בעיניו ישרף וכ"ש אם פשה הנגע דאף

אחר ז' הראשונים ישוף נהפך למראה טהור טעון כיבוס וטהר אבל מירוק לאדום או מאדום לירוק לא מיקרי נהפך כן כתיב ר' אליהו מזרחי וכן הסכימו האחרונים אלא כאם נהפך מאדום לירוק או להיפוך אינו טעון לשרפו כלו אלא קורע מקום הנגע ושרפו ונותן במקום הנקב מטלית אחר ותופר ומכבס שנית כל הבגד וטובל והרי הוא טהר ואם נולד אח"כ פשיון טמא הוא כנ"ל בנגעי אדם · ואם פשיון ירוק לנגע אדום או פשיון אדום לנגע ירוק הוי פשיון וטעון לשרוף כל הבגד · ואם פרח בבגדו הוא כמו באדם דהפך כלו לבן טהור כן בבגד הפך כלו ירוק או אדמדם · ואפילו אם אחר שפטרו נהפך כלו אדום או ירוק דבהאי גוונא באדם טמא מוחלט אמנם בבגד כתב הרמב"ם דטהור והראב"ד תמה עליו דזה כ"ש לטמא דהא עיקר דין פרח בכלו נאמר באדם והכסף משנה נוטה דעת רבינו להסות בגדים לנקקים דטהור בפרוח אף לאחר שפטרו הנה טעם נגעי בגדים הוא הוראה כי בגד בגדים בגדו והוא יתברך מראהו כי תחת בגדו יקיד יקוד אש והרי ישים אל לבו אם הנגע בבגדו בה אם לא ישיב יתפשט הנגע בו בגופו כי אין בעל דין פוגע בנפשות תחלה ובמה ענייני קדושה וטהרה בא לאדם מבגדיו כאשר האריכו חכמים בבגדי הכהונה · והנה בקרע מקום הנגע ותפר מטלית וחזר נגע בבגדים על הבגד מתיר את המטלית ומצילה ושורף שאר הבגד · חזר הנגע על המטלית שורף את הכל · והנה זה הוא משנה כפ"א מסכת נגעים והנה זה דבר עמוק הוא בכמות שיעור המטלית ויש כאן גירסאות שונות עיין הר"ש ור"ע ותוי"ט והרמב"ם שהם האי גירסא כנ"ל ומה שקשה כאן השינוי מנגעי בתים בנגעים פרק י"ג ·· הבונה מן המוסגר בטהור ומחורקה בגאי דמקלינן כאן יותר לפי גירסת הרמב"ם ולפי גירסת הר"ש דמכלת מפני דגבי בגדים יש להם טהרה אם קננו ועשאו מוכין פחות מג' על ג' המבואר ברמב"ם פרק י"ג מהלכות צרעת הלכה י"א מה שאין כן גבי האבנים דאף אם דק אותה לעפר אינם יוצאים מידי טומאתם לזאת אין מועיל להם חיבור לטהרה · והנה יש כאן תשעה חלוקי דינים כמבואר במשנה למלך פרק י"ב מהלכות צרעת הלכה ו' · ומבואר בפרק י"א מסכת נגעים כל הכלים המטמאין בנגעים · ובענין כלי עור אשר יש בזה בפרק ח' דנגעים פלוגתא דר"מ ור"י ור"ש נקטינן להלכתא כר"מ ור"ש דרבים הם נגד ר"י ע"ש · ומה שכתב הרמב"ם פרק י"ג הלכה א' אף העור הנבוע בידי שמים פרושו אף העור ובלבד שיהיה נבוע בידי שמים עיין כסף משנה שם · ומה שכתב בקורה בנור או פשתים ה"ה בלאים ושאר הדינים מבוארי הכל
באר הטיב בתורת משה אמת · ועיין נגעים כנ"ל · מנין הרמב"ם לאו
שבת דכ"ו מנחות דל"ט · בכורות דו"י · רמב"ם כנ"ל ·
סמ"ג עשין סימן רל"ח · תזריע י"ג מן מז' עד נמירא קי"ב
קרחת או גבחת הנאמר בבגדים הוא בגדים חדשים או לסדר התורה
ישנים כהמתרגם בשתיקותיה או בחדותיה · קס"ט

פרק י"ט הוא שנונו הבורא יתברך שכל טמא
יודיע לרבים שהוא טמא והוא שנאמר מנין הרמב"ם
נגוע מצורע בגדיו יהיו פרומים · פרושו קרועים · מצוה
וראשו יהיה פרוע · פרושו מגודל שיער וזהו לסימן ק"ה
שהוא טמא · ואיתא בסיפרא · אין לי אלא מצורע לסדר התורה
טמא מת ובועל נדה וכל שאר השמאין מנין ת"ל וטמא ק"פ

טמא יקרא לרבות כל הטמאים · וצריך להיות מעוטף ראשו כאבל כן הוא במ"ק דט"ו והוא שנאמר ועל שפם יעטה ומתרגם התרגום · ועל שפם כאבילא יתעטף ועשה זו דוחה לא תעשה אפילו הוא כהן גדול וכן דוחה שבת ואסור לספר ולכבס כל ימי חלוטו ואין עבודה דוחה צרעת לקוץ בהרתו דלא בעידנא דמיעקר הוא לאו אבל מילה דוחה צרעת אפילו מילה שלא בזמנו בז' בשבת דקל"כ · והנה אף שהוא חייב בעיטוף הראש כאבל אבל בכל הדברים מסקינן כרבי ור' חייא דסבירי בשאי תנא דאמר שם דמותר בתשמיש המטה · וברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל · וכל זה במצורע מוחלט אבל לא במוסגר וכמבואר במשנה במגילה ד"ח ע"ב · ופרק קמא דמסכת כלים · אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה ותגלחת והציפורים · שהטהור מתוך הסגר אינו מביא הצפורים ואינו מתגלח ולא פו"פ אבל לענין טומאה זה וזה שוים דהיינו לטמא אדם וכלי' במגע ומשא וכלי חרס מאוירו ומשכב ומושב להיות ראשון אבל לא להיות אב הטומאה ועוד טומאה יתירה יש במצורע כמבואר במשנה ריש מסכת כלים אבות הטומאה השרץ וכו' · למעלה מן הזבה המצורע שמטמא בביאה · שבביאתו לבית אפי' בימי הסגרו כל אשר בבית בין אדם בין כלים אעפ"י שלא נגע בהם נעשו ראשון לטומאה ובה"כ ילפינן קרא שנאמר מחוץ למחנו מושבו מה הוא טמא אף מושבו טמא · ומבואר פרק י"ג במסכת נגעים דלא דוקא יושב אפילו עומד דאם היה עומד תחת האילן ועבר אדם טהור נטמא אבל טהור עומד ומצורע עובר טהור ואם בספק אם עמד נמי טהור דהוי ספק טומאה ברשות רבים · כן בש"ס כנ"ל · חולין דע"א כריתות ד"ח · הנה כתיב בדד ישב הטעם כי חטאו גרם לו שהצרעת בא מחטא לשון הרע שהיה מפריד בין הדביקים לזאת במדתו יענש בדד ישב · וגם הטעם כי הקב"ה חפץ בתשובת הרשעים ואין רוצה בהשחתת העולם כי אם בשובו מרשעו וכן לזאת ציוהו כל אלה הדברים להיות מודיע לרבים קלונו ולהתעטף כאבל להכניע לבו ולהיות חטאיו נגדו תמיד לראות כמה מעשיו גרמו להיות מעונה בנגעים הבאים בהסתר פנים אשר הקב"ה שומר ישראל כאמור ונגע לא יקרב באהלך וגם כאשר בדד ישב התבודדת גורם לעורר המחשבות והדמיונות להתכלית ויראה כי זר מעשהו ויעזוב דרכו וישב אל ה' וירחמהו · עוד יש טעם לפרסם כדי לגלות צערו לרבים ויבקשו עליו רחמי' כי אם שיהא אינו כדאי לקבל ברצון תפלתו בעוד טומאתו כי איש את אחיו יעזרו והכל מרוב חסדו ב"ה וכ"ש אשר לו דומיה תהלה · רמב"ם פרק י' מהלכות צרעת · סמ"ג עשין סימן רל"ה תזריע · י"ג · מ"ה · נ"ו :

פרק ך' הוא שנונו הבורא יתברך שכבת זרע טמא ומטמא והוא שנאמר · ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ומסקינן דכל ענין טומאתו הוא בין שמגע בשכבת זרע או אדם שראה קרי אפילו באונסו מטמא במגע אדם וכלים וכלי חרס מאוירו אבל לא במשא וגם הנוגע אין מטמא בגדים מה שנוגע בשעה שהוא נוגע בטומאה ודוקא שהוא מט' בנים ומעלם אבל לא קטן · ודוקא לבן אבל לא אדום הנה אלה חלוקי דינים רבים הם אבל אין להאריך בהם כי כבר השכ"ה עינינו ואין לנו לא קודש ולא מקדש וניטל ממנו

הטהרה

שטהרה והקדושה ואפי' תקנת עזרא ביטלו חכמינו ז"ל מרוב שפלותינו אשר טומאה זו הוא ראשית הטומאה לעומת ראשית פרי אדמתך תביא בית ה' אלהיך והוא פגם הראות שהוא א' ני' עלאי לי' תתאי והוא כמעוט מעוות אשר לא יוכל לתקן כנראה בזהר ועתה אין בקי אפילו אחד בארכו לזאת אין לבאר הדינים אלא לידע ולהודיע כי הוא ראש לכל הטומא' והחכם יבין מעצמו אשר מקור זרע הוא מקודש הקדשי' מכל הרמ"ח הניתן לאוכא לאדם לברר ולקשר אחד אל אחד במקור המחשבה ראש הראשית ועד אחרית והכל א' והפוגם פוגם בא' שהוא אחד ולהכי לא אזלינן בתר מחשבה ואפילו באונס · ולכן מסקינן מה שסבינן סיף מסכת זבים בעל קרי במגע סרך הייכו לענין טומאת אונס וכן כתב הר"ש שם · וכן פ' קמא דכלים עיין הר"ש שם וכן התוספת פ' המפלת דכ"ב בד"ה שא מעת ה ועיקר הטעם הוא אף דהוא אונס מקורו במחשבה . ל זאת אחי ורעי אחר כל היגיע מה שיגעתי ומצאתי תאמין שאין תיקון לעון הקשה הזה הן על העבור עיין בזהר ויחי דרי"ט ע"ב הן על העתיד שא להיו' דבק בכל מחשבותיו בה ודה יום ולילה ועז נאמר מזימה השמר עליך שלא ישיא דעתך מהתור' אפרגע במינור ולבר שיבילו מרדת שחת ולבר גודל מעלת התורה אשר היא עין לא ראתה אהים זולתך וכו' הנאת בעולם הזה אחר הרגל מבטל כל התאות אלא לדבק בה' אלהים חיים ולטעום מנופת צוף וכל טעם · ועי' הוא הדבוק בה' ויראת ה' על פניו להכלל מרדת שחת נגהיות מהיורדין ואין שולין במבוא' בזהר הרבה שאין תרופ' למכתו והמעמיק בתורה כי זה הפגם מקורו נוגע מעלה מעלה ממקור שתשובה אמנם מקור תורה אם תבקשנה שם . אז תתבונן · לזאת יראה כל אדם להיות דבק בתורה וכזה הרשעה כעשן תכלה ושבע ילין בל יפקד רע · ושכבת ועדבה שנאמר · ושכבת ואין מחריד בטוב תיסן תקין בדה מים והנה על טומאה זו נאמר וכי יכנו שני אנשים · דהיינו הילט והיכשר ע"ד בעל העקידה ונאמר כי תצא למלחמה על אויבך ע"ש · וכא אשה האחד זו לילית נוקבא דס"ם והחזיקה במבושיו לטמאו בה בשכבת זרע · וקצות את כפה דהיינו להכרית כחה · וקאמר קרא אח"כ ומה הוא הכרתתה לא תחום עינך · דהיינו שלא תחום על העינים שלך ולילה ביום יאיר בתורה שזה עיקר מקוה טהורה וזה הוא הנאמר ורחץ במים וטהור והוא ע"ד הוי כל צמא לכו למים: או יפרש לא תחום עינך להוריד בנחל דמעה לשכרית הקליפה הקשה זו שהוא במדת' לילית מקורה יללה וכבר כתבתי כי עיקר הכרתתן צריך להיות בלעימתן וזהו ורחץ במים וכבר כתבו קדמונינו המוריד דמעו' על עונותיו כי רב הוא לרחוץ פניו בדמע ובפרט מגחו ויאמ' יכבה דמעתי · את חרון אפו וחמתו וימחקו עונותי ע"ד שנאמר והיו עונותיו חקוקים על עצמותיו וים הנקרה דחז"ל ואשת האחר שהיא שהית מחלת אשר מקורה מחול ושמחה ושחוק וכתב האר"י ז"ל שלזה התיקון לשבירת כחה בלעימתה שהוא בשירי דוד הנקראים פסוקי דזמרה ע"ם שמזמר עריצים וזהו הנאמר שזורעים הייכו הזורעים זרע לבטלה ברמע וברינה יקצורו · וסדר נפרש בקרא שני התיקונים האה כל חד בפום דרגיה אם יקראנו באלה תעבובות תסיבת לילית שרשעה כנ"ל · עז נאמר הלוך ילך ובכה נושא משך

זורע' ועל' השני שהוא משחוק וקלות ראש שבא בסיבת מחלת הרשעה עז' אומר בו יבא ברינה נושא אלומותיו וכזה אופל' אלמנה תאיר · כי בשזה נופל זה קם ובן רינה דמע"ס · עם השב' בללים מכוון עולה במספר שכינה · עם הכולל וגם ע"ד הראשון שעיקר הכרתת ס"ם ונוקביה הוא התורה וברינה של תורה הוא מכרת הס"מ ושתי בשים זונות האלה והוא ג"כ בלעימתן כי תורה בת"ת ותפאר"ת עם האותיות וג' כוללים הוא להבדיל טהור מטמא שמא"ל מחל"ת לילי"ת וכזה גורם יחוד קב"ה ושכינתיה וכזה ה' אחד ושמו אחד·האדכתי בענין כי המעיין בתורה גדול עונו מנשוא ועיין זהר פרשת וישב ויחי ר' יהודה שמחמיר בענין שאין מועיל תשובה וזה הוא לפי הפשוט כי פגמו במחשבה שהוא למעלה ממקור תשובה שהוא בבינה אתה ידידי בין תבין אשר לפניך אשר התיקון הנ"ל נאמר לא תחום עינך כי יען מקורו בחכמה עיין בשערים הקודמים ובעץ חיים שער אח"פ כי עין העליון נכנה משם ע"כ מקור המחשבה גם תורה ביסורי אבא ואמא מקור משם קפ"ר קס"א ועז נאמר כי אם בזאת יכופר ואין זאת אלא זאת התורה · כז כ"ק דפ"כ · עז' דף פ"א ע"א · תראה והבין פגמו מעין רואה ותיקונו צריך להיות בעין · והחמירו בטומאה זו מטומאת מת עיין נדה בריית' דנ"ג · ול"ד · ומ"ג ·יבמות דנ"ד · קידושין ד"ל ע"ב · שבת דנז וקי"א · ב"מ דנ"א · ערובין ד"ד והוא כי המוציא זרע רוצח נפש הוא נפשית זרעו אשר על זה נאמר ידכם דמים מלאו על זרעו לא ירחם השם יצילנו מחומר עון זה · רמב"ם פרק ה' מהלכות אשר אבות · ופרק כ"א מהלכות אסורי ביאה · סמ"ג סימן רמז סמ"ק סימן רכ"ב · טור א"ה סימן כ"ג · מנורע' ט"ו טז · יז :

פרק כ"א

סוא שצונו הבורא ית' לטמא טומאת סמת והוא שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים ואין חילוק בין מת ישראל למת גוי לענין טומאת מגע ומשא והא דמעטינן מאדם אתם קרואי' אדם ואין עכו"ם קרואים אדם היינו שאינם מטמאים באהל דאדם כי ימות באהל כתיב כן הוא ביבמות דס"א מסקנת רבינא וכרשב"י וכן הוא ב"מ דקי"ד ע"ב ודין עכו"ם ליטמא במת הוא כמו בהמה שאין מקבל טומאה משום טומאה וכן אפילו חונכין מפני הטומא' כדתנן ריש פרק ח' דמסכת אהלות הבהמה והחיה חוננין בפני הטומאה וכן הוא העכו"ם וכמבואר בנזיר דס"א ע"כ · וכ"כ ד"כ · וכן הוא בתוספתא ריש אהלות וג' טומאות הם במת במפורש בתורה המגע והאהל · וטומאת משא ילפינן מק"ו מנבלה שאין טומאתה אלא טומאת ערב ואינה מטמאה באהל כתיב והנושא את נבלתם · מת לא כ"ש · וכן הוא בספרי ועל דאין עונשין מן הדין מפירש בתוספת ריש ב"ק והעיקר דאינו אלא גילוי מילתא במו בבשר וחלב האיסור אכילה וכמו בסנהדרין דע"ו דילפינן בתו בק"ו מבת בתו · והנה זהו אב הטומאה ומטמא בכל אלו הג' טומאת אדם וכלים וכלי חרס מאוירו וכל המטמא במשא מטמא בהיסט במבואר במסכת חולין דקכ"ד ע"ב וכן הוא בתוספתא ריש אהלות דח"סס"ד בנ"ל כז הוא בס"ם בנ"ל ואהלות ד"ו · ודנ"ת ודס"ב ערכין ד"ג · נדה דנ"ד ומ"ג · חולין דכ"ח · ור"ל ודקי"ז ודקכ"א · נזיר ד"ב

מנין הרמב"ם מליה ק"ז לסדר התורה שצ"ח

ש"כ וכ"ג וכ"ר וכ"ט · משנה כלים פ"ק דנ"ז · עדיות דף ע"ב וה"ב : שבת דכ"ח ופ"ג · ברכות דס"ג וסוכה דכ"ח · יבמות דס"א · גיטין דנ"ו : רמב"ם פרק א' וב' וג' מהלכות טומאת מת · ופרק כ' ג' ה' מהלכות שבל : סמ"ג עשין סימן רל"א · חקת · יט · מן יא · עד כ"ב :

מנין הרמב"ם לאו ק"ג לסדר התורה קע"ז

פרק כ"ב

הוא שצונו התורה יתברך להיות בית המנוגע טמא ומטמא והוא שנאמר ובא אשר לו הבית וכו' · והבא אל הבית יטמא · והנה בתיב וצוה הכהן ופינו את הבית וים בזה פלוגת' דר"ש ור"י במסכת נגעים דמ"ט ודפ"ח דלר' יהודה שוא חובה לפנות הכל שלא ישאר בבית אלא הבקלים ואח"כ יבא הכהן ונכנס ויראה הנגע · ור' מאיר סבר שזה כהכה מודה לעיצה טובה כי התורה חסה על ממונן של ישראל שאם לא פנה הרי הכל טמא אפילו הכילי עצים והכילי קנים · ופסק הרמב"ם כר' יהודה שהוא חובה וכן הוא בתורת כהנים · וז"ל בטרם יבא הכהן לראו' את הנגע לראות את הפנוי כלומר שלא יראה הכהן כי אם הנגע ולא דבר אחר והנה שני פעמים כתיב בקרא קירות הבית הרי ד' ולכן איתא במשנה פרק כ' דמ' נגעים שאין דין נגעי בתים אלא בבית שיש לו ד' כתלים · וצריך להיות גדול ארבע אמות על ארבע במבואר הטיב בסוכה ד"ג ע"ב · וצריך להיות מרובע ודוקא עומד על הארץ · ודוקא שבנוי מאבנים ועפר ועצים · והנה כזה הלכה למשה מסיני ששיעור הנגע צריך להיות כשיעור שני גריסין דהיינו שם שערים כדוחב ג"ב באורך דהוי ב' פעמים שם על שם והלו השני ב' צריכין להיות בשני אבנים שנאמר את האבנים אשר בהן הנגע · ולכן מבואר שם דפ"ז שאין טומאה נגע בקים אלא כים בכל כותל ומהד' כתלים ב' אבני' דהיינו ח' אבנים שבכל כותל מהם קהא דהוי לנגע והוא הלכה כר"ע מחביריו ופיון שנאמר בבית ארץ אחוזתכם מרבין בין בתי נשים וכן של שותפים ולכן בית הכנסת ודוקא שיש בה בית דירה כשיגוי קרוא ביומא דף י"ב ע"ב דשיגוי בקרא איהוקב ומהאי קרא ממעטינן ירושלים שאין בו דין נגעי בתים שלא ארץ אחוזתכם וירושלים לא נחלק לשבטים. וגם ממעטינן חוצה לארץ. וגם בתי עכו"ם שבארץ ישראל בן הוא שם דפ"ז · יומא די"ב · עירובין דב"ו ב"מ דפ"ב ע"ב · והנה מבואר בנגעים שעניין המראות הנגע והפשיון הוא כמו בנגעי בגדים ירוק או אדמדם או אם פשה והלו השני מראו' מצרפין כנ"ל · והמראות צריכין להיות שפל מן הקיר שנאמר שקערורות · שיהיו שוקעין בקירות שם דפ"ח ומבואר שם דע"ה דאפילו מנאן הכהן כ' גריסין כשיעור צריך בנגעי בתים ג' שבועות השגר ויום שביעי עולה לכאן ולכאן ובן יום י"ג וכן יום י"ט הרי י"ט ימים וביום שביעי רואה הכהן אם כהה מכ"ם אם הלך לגמרי הנגע יקלף מקום שנגע והבית טהור · וצריך שני צפרים כאמור בקרא · ולקח לחטא את הבית שני צפרים וכו' · ואם ראה הכהן בשביעי ומצא הנגע עומד בעיניו מסגירו פעם שני ורואה ביום י"ג אם כהה או הלך קולף מקום הנגע ומטהר הבית בשני צפרים כנ"ל ואם עומד בעיניו בי"ג · חולץ האבנים אשר בהם הנגע וקוצע עפר ומשליכ' חוץ לעיר במקום שאין מטהרות שהרי זה שנאמר אל מחוץ לעיר אל מקום טמא ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים ועפר אחר יקח וטח את הבית היינו כל הבית ומטהרו בשני צפרים כנ"ל וחוזר ומסגירו שליפית וביום י"ט רואה הכהן אם חזר בו שנגע אחר הטוח ונתץ את כל הבית והפשיון זה צריך להיות כשיעור הנ"ל שני גריסין ואם לא מצא מטהרו בשני צפרים כנ"ל · ואם אחר פטיהר בצפרים מצא הרי זה נגע מחדש וידין בג' השגרות כנ"ל · ובין בימי השגר ובין בחלוטו האבני' שחלצן בזית מהם מטמ' אדם כבינע ובמשא ובביאה ועניין ביאה הוא אם נכנס כזית מאלו האבנים לבית כל אשר בבית יטמא כי הם אב בטומאה · נכנס בבית אדם הרי הוא טמא טומאת ביאה ואפילו לא נכנס כולו אלא ראשו ורובו וכן טלית אפילו לא נכנס כולו אלא שלש על שלש · וכן כלי חרס שנכנס אוירו לתוכו : ושאר כלים בעינן רובן ואדם שבא לבית המנוגע טמא מיד אבל לטמא בגדיו שעליו צריך שיעור כדי שישב ויאכל בשלש ביצים פת חטים והיינו שיאכלם עם לפתן שנאמר והשוכב בבית יכבס בגדיו · והאוכל בבית יכבס בגדיו וכי התורה הקפידה אשכיבה ואכילה אלא הוא הדין עומד או ישב ולא אכל אלא שיעור שהיה לשכב בשיעור אכילה · אבל כל זה לבגדים שלבשם אבל אם כלים או בגדים בידו נטמאים מיד והוא אין מציל עליהם להצריכן שיעור וכן גוי או בהמה שאינם מקבלים טומאה אם באו לבוש בבגדים לבית הם טהורים והבגדים נטמאים מיד · היה לו טבעת על היד שיש הוא בחוץ ופשט ידו לפנים היד טמא מיד והטבעת צריך שיעור כנ"ל · ובן הוא שהיה בפנים והיד בחוץ היד נ"כ טמא כנ"ל ובלא שיעור והטבעת צריך שיעור כנ"ל · ועיין במסכת שבועות דף י"ז דביאה מאחוריו לא שמיה ביאה · אבל טמא מהמה כל אשר בבית יטמא וזה הנפקא מיניה דאז אינו טמא בביאת ראשו ורובו אלא עד שיכנס כולו · עוד הודיע חילק בין מוסגר למוחלט כי בימי הסגר כל הבית אינו מטמא אלא אם בא לתוכו או אם נגע בתוכו אבל מאחוריו לא אלא האבנים אשר בהם הנגע מטמאים אף מאחורם אבל המוחלט מטמא כל הבית אף מאחוריו · ועיין זה בפרק י"ג · וברש"י ותוספות וגירסת רש"ל ברש"י שם רש"י ד"ה מטמא מתוכו תים' ד"ה מטמא מאחוריו · יבמות דק"נ ע"ב · ועיין רמב"ם פרק ט"ז ומשנה למלך שם הלכה כ' ועוד מבואר שם בפרק י"ג דאם אילן או בית מיסך על הבית ואדם שרי הוא יטמא · ועיין תוספתא שם ביבמות דף הנ"ל דלא הוקשה לך מרים מסכת כלים דקתני למעלה מהן חמת שמכ"מ באהל מה שאין כולן מטמאין. והכא משמע דאף המנוגע מטמא באהל אבל עניין זה מבואר במשנה שם דלא האבן, האהל על אדם או הוא על האבן שאין טומאה אהל בו אלא א"כ נגע. ועיין בהרמב"ם סוף פרק הנ"ל שכתב חכמה מגולה על לשון הרע אשר על עון הקשה הזה הנגעים באים מהחלה · ונגע לא יקרב באהלך אם שב ורפא לו לא שב בא לבגדיו · אם שב ורפא לו לא שב בא על גופו לייסרו ולהיות במנודה לשמים כנ"ל לזאת התורה אשר רוצה לייסר ולכוון הורותיו יראה להרחק מישיבתן של מושב לצים ורשעים המדברים דברים כשלים כדי שלא יתפש ברשת רשעים וסכלותם כי כן דרך ישעיר בתהלה מרבין בדברי הבאי כעניין שנאמר וקול כסיל ברוב דברים ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים בעניין שנאמר האלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק · ומתוך כך יהיה להם הרגל

לדבר

לדבר בנביאים ולתת דופי בדבריהם כענין שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו ומתוך כך באים לדבר באלהים וכופרין בעיקר כענין שנאמר ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלהיהם והרי הוא אומר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ מי גרם להם לשית בשמים פיהם לשונם שהלכה תחלה בארץ זו היא שיחת הרשעים שגורמת להן ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר. ואשרי למי אשר אמת יהגה חכו ודברת בם ולא בדברי' אחרים ורפאות תהי לשרך כי חיים הם למוצאיה' ולכל בשרו מרפא וכן הוא שיחת כשרי ישראל שאינם אלא בדברי תורה וחכמה ולפיכך הקב"ה עוזר על ידן וזכה אותן בה שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו כז"ב בש"ס בכ"ל והוריות ד"ט ודי"א יומא דל"א וי"ב מגילה דכ"ו נדרים דכ"ו גיטין דף פ"ב ב"ק פ"ב רמב"ם פרק י"ד ט"ו ט"ז מהלכות נגעת סמ"ג עשין סימן רל"ט מגורע י"ד מן נ"ג עד כ"ז :

פרק כ"ג

שוא שבונו הבורא יתברך להיות כל איש הנוגע בנבלה טמא והוא שנאמר וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאוכלה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב וכו' ומצוה זו כתב הרמב"ם כלל לכל אלו המצות מעניני הטומאה שאין זה כשאר מצות שאדם מחוייב לחפשם בטומאיות כדי לקיים אלא אם היה נטמא באלה לקיים כל הדינים האמור בכל אחד ואחד לפי ענינו ובידו לטמא או לא לטמא וכן שוא בספרי וז"ל ובנבלתם לא תגעו יכול אם נגע אדם בנבלתם ילקה ארבעים ת"ל לאלה תטמאו יכול אם ראה אדם נבלה ילך ויטמא לה ת"ל ובנבלתם לא תגעו הא כיצד הוי אומר רשות ועיקר להזהר בכל הדברים הנאמר בכל טומאה מהטומאות להיות בטומאתו עד זמן המוגבל בענין ולהזהר מן התרומה אם הוא כהן וכן מן הקודש והמקדש והנה כל אלו הטומאות הנאמרים במצות עשה הם אב הטומאה וכן הנבלה ולכן כזית מן הנבלה שהוא שיעור אכילה בכל מקום שנאמר בו אכילה ואמרו רז"ל מדכתיב והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב לא בא אלא ליתן שיעור לנוגע ולנושא בכזית כן הוא בתורת כהנים ובאהלות דמ"ה ע"ב ובחולין דקי"ז ע"ב וא"כ הנוגע או הנושא מן הנבלה שהיא בהמה טהור שמתה מעצמה אבל אם נשחטה יצאה מידי נבלה ואפילו שחטה חולין בעזרה או קדשים בחוץ כמבואר במסכת זבחים במשנה דס"ח אם לא שאירע פסול בשחיטה כמבואר בחולין דל"ב וכל זה בבהמה וחיה הטהורים הניתרין בשחיטה אבל בהטמאין אין השחיטה מתירין ואין השחיטה מועלת בהן לטהרן מידי נבלה ובין נשחטה או נחרה או חנקה או מהם מעצמה מטמאין משום נבלה וכל שהם נבלה עליה מצטרפין לכזית וכן הטמאות עם הטהורות כן הוא בחולין דע"ב במשנה ומשנה פרק ד' דמעילה דט"ו אבל גם בטמאה הגם שאין השחיטה מוציאה מידי נבילה אמנם השחיטה היא לה לתועלת שלא תטמא בתורת נבלה כל זמן שהיא מפרכסת אלא כאוכלין טמאין ואם נחרה או טהורה שנפסלה בשחיטתה אין לה בשעת פירכוס אפילו טומאת אוכלין

וכן בנשחט אחד או רובו כמבואר במשנה חולין דקכ"ט ועיין בריית' שם דקכ"א ע"ב ודין טומאת נבלה מבואר בפרשה וע"פ הכלל אשר ביארתי מהרמב"ם ז"ל דבכל מקום שנאמר יטמא איכו מטמא בגדיו שעליו והכלים שנגע בעוד שהוא מחובר לטמא בכ"ל בטומאת שיש בהם משכב ומושב ואשר כתיב ביה יכבס בגדיו מטמא הבגדיו שעליו וכן הכלים שנוגע באותו שעה ולכן גם בנבלה כן בטומאת מגע שנאמר יטמא הרי הוא ראשון ואין מטמא אדם וכלים שאינם מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה אבל בטומאת משא דכתיב והנושא את נבלתם יכבס בגדיו הרי הבגדים נאמר אבל לא אדם וכלי חרס כן הוא בת"כ ועיין סוף מסכת זבין ובקורת כהנים אבל שאר בגדים אף שאין עליו וכן כלים שנגע בהם בשעת משא מטמאין עיין שם ובריש מסכת כלים ועיין נדה דמ"ב ונ"ו עדיות די"ב חולין בכ"ל ודע"ז וקי"א וקכ"ח עוקצין ד"ד רמב"ם פרק א' ב' משאר אבות הטומאה ופרק ו' מהלכות משכב ומושב סמ"ג עשין סימן רמ"ו שעם מצוה זו ככר ביארתי בפרקים הקודמים ובשערים הקודמים שיש התחברות נפשו הבהמית בבהמה וקרבנות יוכיחו והעולה היא למעלה ורוח שבהמה היורדת היא למטה לארץ וכנ"ל בפרושי בתורת אמת למבין וכבר הארתי עיני חכמים המיתה והטומאה אחד ובפרט בנפש הבהמ' השפלה והקרוב קרוב קודם ודי בכך שמיני יא' ל"ט מ' :

מנין הרמב"ם מצוה צ"ו
לסדר התורה קנ"ד

פרק כ"ד

הוא שבונו הבורא יתברך שיהא שמנה השרצים המפורשין בפרשה טמאין ומטמאין במותן בטומאת מגע והוא שנאמר וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר והצב למינהו וכו' ומרכתיב בהם במותם אינם מטמאי' אלא במותם ושם אכיל' לא נזכר שם לזאת טומאתן במיעוט הבריאה שבהם שהוא כעדשה וכל השמנה שרצי' האלה מצטרפין לכעדשה ואף בשעת מגען אינן מטמאין הבגדים שעליהם לפי הכלל הנ"ל אלא יען כי הם מבוארין בקרא הם אב הטומאה ומטמאים אדם וכלים וכלי חרס מתוכו כמבואר בפרשה ואברים אין להם שיעור אם הוא כשלמות כמבואר פרק קמא דאהלות ובחולין דקכ"ה ובשר מן החי הפורש וכן אבר מן החי בין בנבלת בהמה ובין בשרצי' מבואר הכל שם דקכ"ח ודין נבלה מתחילתה דבעינן דוקא הראוי לגר יצא הסרוח מעיקרא כמבואר פרק ג' דבכורות מקרא ונפסר ונבאש אח"ב איצטריכא מכלל נבלה בין לאכילה בין לטומאה עד שאינה ראוי לאכילת כלב וכדי' בכורו' כ"ג וכל זה בבהמה אבל בשרצים כבר כתבתי לעיל בלאוין באכילה דהשרצים לא תלי בטעמן כי פגומין הם והקירה אסרם אבל לענין דמסקינן שם בבכורות להלכתא כר' חייא דתני ר' חייא נבילה ושחוטה בטילו' זו בזו אמר ר' יוסי בר חנינא טיהר מלטמא במגע אבל מטמא במשא ובפירש רש"י שם דהא מ"מ שטומאה בשא ובפירש רב חסדא עיין הקומץ דכ"ג ועיין ברש"י הנ"ל היטב דק דק כי כן קאי במסקנא דבכיל' בשחוטה בטל אבל לא שחוטה בנבילה שאי אפשר לשחוטה שתחזור נבילה אבל הנבילה אפשר שתטהר בשתסרח כנ"ל לפיכך תבטל ועיין במפרש"ק וברי"בם בתשובתם ובעבודה הגרשוני דנבלת שרצים שיש בדין זה והבן ידידי ותן לבך כי זה נוגע לכל תורתינו בעניני מין

מנין הרמב"ם מצוה צ"ז
לסדר התורה קנ"ב

כמינו ושאינו מינו. כז הוא בש"ס בנ"ל ובמנחות דכ"ט ובמסכת כריתות. חולין דכז. עוקצין ד"ד ודכ"ח. מעילה די"ז. רמב"ם בכל ד׳ פרקים מהלכות שאר אבות הטומאה ומבואר באר היטב בפרק הד׳ שם. סמ"ג עשין סימן רמ"ח. והנה כתיב בפרשה אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור. ונוגע בנבלתם יטמא. מהא דאהדר קרא ומהשמיטות דרשינן ואף במעין ובור הנוגע בנבלתם יטמא שלא תאמר ק"ו וכו׳. ועיין בספרי. שמיני. ז"א מן כ"ט עד ל"ט:

מנין הרמב"ם מצוה צ"ח לסדר התורה קנ"ג

פרק כ"ה

הוא שצונו הבורא יתברך. שיהא כל אוכל המיוחד לאכילת אדם ואינו מחובר לארץ ושכבר בא עליו מים מדין הבעלים דניחא להוא בתורת משקה ובזה הוכשרו לקבל טומאה והוא שנאמר מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא. הנה באלו הדברים תפסתי מיעוט תפסתי מרובה כי באם חסר אחת מהלב אין בהם דין לקבל טומאה. אמנם אף דברים שאינם מיוחדים לאכילות אדם אם חישב עליהם לאכלן הרי הם בכלל מאכלי אדם לקבל טומאה כן הוא ריש פרק ג׳ דעוקצין. ובחולין דעז במסכת ע"ם. והנה על המבואר לעיל דבעינן בהכשר דעת בעלים דניחא להו זה נדרש במסכת קדושין דנ"ט ע"ב. ובמ׳ דב"ב ע"ב מקרא דכי יותן מים על זרע כי יותן דומיה דכי יתן ולזאת שמישהמכשירין מסקינן דלא יהיו מים שרויים כמבואר בתוספתא דטהרות דפ"ט. ובמסכת כתובות דח"י. ובסוף מכשירין. וכתב בתורת כהנים אין לי אלא מים דאשר יבא עליו מים כתיב. הטל. והיין. והשמן. והחלב. והדם. והדבש. מנין. ת"ל וכל משקה. אי כל משקה. יכול מי תותים או מי פירות. או מי רמונים. ושאר כל מיני פירות ת"ל מים. מה מים שאין להם שם לווי וכו׳. ומכאן להשיר תלונות הראב"ד ז"ל על הרמב"ם הלכה ד׳ בפרק א׳ מהלכות טומאת אוכלין. עיין בכסף משנה שם. וכמו שאין שום משקה מכשיר אלא השבעה הנ"ל המנויין בתורת כהנים הנ"ל ובמשנה פרק ו׳ דמכשירין. ובכורות דז׳ ע"ב. כך אין שום משקה מקבל טומאה אלא אלו השבעה. והנה דבש שאמרנו שהוא מהז׳ המשקים היינו שהם דבש שהוא דבש דבורים. אבל דבש תמרים מבואר בש"ס הנ"ל דאינו מכשיר ואינו מקבל טומאה שזה הוא לו שם לווי ואינו לא אוכל ולא משקה אלא אם כן חישב עליו לאוכלין. אבל למשקין בטלה דעתו. וכן הדין בדם שנקרש. ובחלב הנקרש. ובשלג הדין להפך חישב לאכלין בטלה דעתו. למשקין מתטמאה טומאת משקין. ועיין היטב דינים אלו בתוספתא פרק ב׳ דטהרות. הנה מצוה זו מבואר באר היטב ברורה וכל אשר אמרו רבותינו ז"ל במצוה זו נראה בעליל בקרא לזאת אין להאריך ומי שרוצה לירד לעומקו עיין בש"ס הנ"ל היטב. ובשבת דקל"ח. פסחים די"ח וך׳. יומא. מנחות דק"א. חולין דל"ו וקכ"ט. בכורות ד"ט. ירושלמי עירובין די"ט. חגיגה דפ"ח. רמב"ם הלכות אוכלין ומשקין פ"א ב׳ ג׳ ד׳. סמ"ג עשין סימן רמ"ו. שמיני ז"א מן ל"ד עד ט"ל:

מנין הרמב"ם מצוה ק"ט לסדר התורה קע"ה

מנין הרמב"ם לאו קמ"ט לסדר התורה קמ"ט

פרק כ"ו

הוא שצונו הבורא יתברך שכל אלה הטמאים כאשר יבאו במים לטבילה אזי הם טהורים וינצלו מטומאתן. והוא שנאמר ורחץ את כל בשרו. וכבר הבאתי בזה השער פרק כ׳ באוין דברי הרמב"ם ז"ל שאין מצוה זו כמו שאר המצות שבתורה נתחייב האדם לעשות כמו לעשות ציצית כשמתכסה בטלית של ד׳ כנפות או לעשות מעקה כשיש לו בית או להניח תפילין וכדומה. והוא יתבר׳ הודיענו במצוה אופן למי שרוצה לצאת מטומאתו אינו יוצא אלא א"כ רחץ כל בשרו במים וכאשר עשו חכמינו ז"ל שיעור המקוה ואיזה חציצה המעכב הטבילה ובאיזה מים לטבול ובאיזה יום מזמן שנטמאה וכן הוא בספרי וז"ל ורחץ במים יכול גזר׳ המלך. ת"ל ואחר יבא אל המחנה דהיינו בזה הוא יכול לבא למחנה שכינה אבל מי שרוצ׳ להשאר בטומאתו ולא לכנוס ומן רב למחנה שכינה הרשות בידו ושם בספרי דכל הטמאים שטבלו השלום שטהרתן אינו אלא עד שיעריב שמשו. והנה בפרק כ׳ הנ"ל הבאתי דברי התורת כהנים מקור הדיני מקוה שצריך להיות דוקא הרבעים סאה ולא ע"י שאיבה והוא מדכתיב אך מעין ובור מקוה מים. מה מעין בידי שמים. אף מקוה בידי שמים ולהכי נאמר מקוה כי המים שאין של מעין צריכין להיות קוו וקיימי כגון מי שלגים ומי גשמים וזה הוא פירוש המשנה סוף פרק קמא דמקואות מי מעין מטהרין אף בזוחלין מי גשמי׳ אינן מטהרין אלא באשבורין דהיינו שיהיו קווים במקום אחד נתערבו נידון ברוב. והנה מדין תורה אם המים שהם בידי שמים הם רובא אעפ"י שכל המוקר עד מ׳ סאה הם מים שאובין המקוה כשרה אבל מדרבנן אמרו שאף שיש מ׳ סאה פחות ג׳ לוגין ובא להוסיף ג׳ לוגין מים שאובין פוסל המקוה לכן אחי ורעי צריך ליזהר במקום שהמקוה בבית גוי שידע קודם שיטהר בה שהיה בה כ"א סאה מן השמים ראז אף אם יש ספק שמא הגוי השלימה למ׳ סאה במים שאובין הוי ספיקא דרבנן ולקולא. אבל אי לא הוי רובא מקודם בידי שמים הוי ספיקא דאורייתא. ומי מעין הזוחל עם מי גשמים מקלינן לטהר בזוחלין אף בדליכא רובא מן המעין אבל אם נפסק לגמרי הנהר הבא מן המעין בזמן דליכא אלא מי גשמים אזי אינו מטהר אלא באשבורין. ושיעור המ׳ סאה למדוד הכל על אמה אמה על אמה על רום ג׳ אמות ואם רחב או אריך יותר ואינה עמוק כל כך או להפך צריך הכל לשיווי על זה הערך. והאמה מסקינן שהיא בה ו׳ טפחי׳ ולדעת הראב"ד היא הנקראה אמה שוחקת וכתב הרשב"א שהוא ששה אצבעות וחצי ונודע בחשבון הוא מ"ד אלף ויא"ח אצבעות בגודל ושיעור חצי אצבע ויחשב עשר פעמים עשר והוא קל שבקלי׳ להבין והנה עניני המקוה רבים הם בטהרתן ומקורן עמוק כאשר ידי לאל אמונה לבארן בפירון. ונב בש"ס מפוזרין והם במקומו הנ"ל ובמסכת ד"ו. קדושין דכ"ה. חגיגה ד"ו. ב"ק דפ"ב. רמב"ם בהלכות מקואות. סמ"ג עשין סימן רמ"ח. טור יורה דעה סימן ר"א. בכל הטמאים כתיב רחיצה במים וטמא עד הערב ולא נאמר מים חיים אלא בזב ובטהרת המצורע. מצורע יד׳ י׳:

פרק כ"ז

הוא שצונו הבורא יתברך כאשר נרצה לאכול בשר בהמה או חיה. מצוה לבדוק קודם אם יש בבהמה או חיה זו סימני טהרה האמורים בפרשה והוא שנאמר זאת החיה אשר תאכלו והסימנים כבר ביארתי בהלוין בזה השער לא שעשרה הם העקירין שהם מעלי גירה ומפרסת פרסה והם כאשר מבוארין בפרשת ראה. ג׳ הם מיני בהמה היינו

שור · כבשי ועזים · וז׳ הם מיני חיה · היינו איל וצבי וכו׳ ככ״ל לזאת צריך לבדוק קודם אם יש לשם הסמני טהרה והסמוכא אחד מהם די דהיינו כל שמעלה גירה · בודאי מפרים פרסה ובלבד שיבין שאינו גמל · או שפן או ארנבת כי אלו מעלה גירה הם ואין פרסותם סדוקות וכן אם מצא פרסותיו סדוקות בודאי מעלה גירה הוא ובלבד שיבין ויכיר שאינו חזיר כי החזיר פרסותיו סדוקות והוא גרה לא יגר · ואף מצא הסימני טהרה צריך להבין אם הוא ממיני בהמה הטהורים או ממיני חיה הטהרים כי יש נפקא מיניה לענין חלבן דחלב בהמה אסור וחלב חיה מותר כנ״ל בלאוין · וכן לענין דמן דדם חיה טעון כיסוי מה שאין כן דם בהמה וסימנן בקרניה כי קרני החיות הנ״ל ה״ז הם חרוקות · חרורות · כרוכות · ואם אין הקרנים אם הוא מכיר המין שהוא חיה יכול לסמוך על זה שמכיר בבורתה · ורואה שלכן הוא שחלבן אסור ואין טעון כיסוי כי מה שפירש התרגום · אקו ודישון · יעלא ורימא הוא גדול מאד ואין בנמצא והוא מין חיה כדאיתא פרק בתרא דזבחים ובפרק המוכר את הספינה · לדידי חזי לי אורזילא דרימא בר יומיה וכו׳ · והנה הרמב״ן משיג על הרמב״ם במצוה זו ואומר שאינו ממנין המצות עשה וכן היה למאות מצות אשר כל דבר איסור ודאי צריך האדם יסר להבחין אם אין זה מן הדברים שהאל יתב׳ אסר לנו · והנה מן לשון הספרי משמע כדברי הרמב״ן שסו׳ אומר מקרא זה להיו׳ לאו הבא מכלל עשה להאוכל ממינים שאינם מזאת החיה אשר תאכלו וז״ל הספרי · אותה תאכלו. אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכיל׳ (ורצונו בזה דכל שאין לה סימנים האלה הם בלאו הבא מכלל עשה · נמצא האוכל עובר בעשה) ואח״כ מסיים אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין ת״ל את הגמל וכו׳ ואת השפן וכו׳ · ואת הארנבת וכו׳ · מבשרם לא תאכלו · הרי ש״לן ג״כ האוכל מן הטמאים עובר בלאו ועשה. ולדינא מסכים כן גם הרמב״ם וא״ה לקמן פ׳ ל׳ יתבאר ולדעת הרמב״ם אם אכל בשר · ולא בדק קודם אעפ״י שנודע לו שכשרה היא עבר על מצות עשה זו · כז׳ הוא בחולין רמ״ב ודע״א · רמב״ם פרק א׳ מהלכות מאכלות אסורות · סמ״ג עשין סימן כ״ט · טור יו״ד סימן ע״ט פ׳ פ״א · שמיני י״א · מן א׳ · עד ט׳ · ראה י״ד מן ד׳ עד ט׳ :

פרק כ״ח

היא שצונו הבורא יתברך באה ירצה אחד מאתנו לאכול בשר עוף שיבדוק תחלה אם איננו מכ״ד מיני עופות טמאי׳ האמורי׳ בפר׳ והוא שנאמר כל צפור טהורה תאכלו וזה הוא מצות עשה לבדוק קודם שירצה לאכול אם הוא איננו מן כ״ד עופות המבוארים בפרשה כן הוא דעת הרמב״ם והסמ״ג · והרמב״ן חולק גם על מצו׳ זו לחשבם במנין המצו׳ עשה מטעם הנ״ל · והנה בתורה אין סימן לעופות הטהורים לא כתב לנו הכ״ד הטמאים והבא לאכול בשר עוף צריך להבחין שאינו מן הכ״ד והנה הש״ס מביא לנו סימנים על הטהורים כל שאינו דורס · וכל שיש לו זפק וקורקבן שלו נקלף ויש לו אצבע יתירה בידוע שהוא מן הטהורים והנה כבר אמרו גאוני קדמוני שכל הד׳ צריך למציאתי בין הכ״ד מיני טמאים הנ״ל מצאנו שיש ב׳ או ג׳ סימנים מסימני טהרה הנ״ל ואעפ״כ התורה אוסרן ואין להאריך בענין כי המסקנא בזה שאין אנו בקיאין בסמנין אעפ״י שבטהורים רבים הם ובמאמר רז״ל גלוי

ויודע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאים לפיכך פרט הטמאים · אעפ״כ אין לאכול שום עוף אלא במסורת · ועוף שמסרו לנו אבותינו בטהור · על המוסרות · יסמך וטהר · ושלא מסרו לנו אבותינו לטהור · טמא הוא לכם · והנה כזה כתב הספרי בפירוש כדעת הרמב״ם כל צפור טהורה תאכלו זו מצות עשה ותמכי מאד למה שיכם זה המצות הקדם · ולפי סברת הרמב״ן דא ורא אחת היא · ולפי הפשוט נראה בעיני דסברת הספרי יען כי כאן אי אפשר לומר כמו במצוה הקודם להורות על הטמאים להיות לאו הבא מכלל עשה דהרי אין לנו טמאי׳ אחרים רק אלו הכ״ד וכם כולם מפורשים בקרא · מה שאין כן בבהמה וחיה שאין מפורש אלא הטהורים ואלו הג׳ מן הטמאים שיש לשם אחד מסמני הטהרה לזאת הפשטא דקרא משמע זאת החיה אשר תאכלו ולא אחרים שאין להם סימנים האלו ובמפורש הלאו הבא מכלל עשה להיות לעשה · ובזה תמהתי על הש״ם ותורת כהנים שכתבו על לאו זה בפרשת שמיני מבשרם לא תאכלו אין לי אלא אלו שאר בהמה טמאה שאין להם שום סימן טהרה מנין אמרת ק״ו ומה אלו שיש בהן קצת סימני טהרה אסורות וכו׳. נראה מה שרחקם לזה יען מבשרם משמע מן ש׳ המפורשים קודם ולפי דברי הנ״ל גם כל הטמאים שאין להם שום סימן מפורשים בהלאו הבא מכלל עשה הנ״ל והוי כמפור׳ קודם בהלאו ובזה נראה לי לתורת אמת דהוא שטעם שלוקין על כל הטמאין שאין להם שום סימן דמק״ו אין עונשין מן הדין ואינו מוכרח לסבר׳ שכנסת הגדול׳ והמשנה למלך דאמרי שזה הוא מכללי הרמב״ם שהוא גילוי מילתא · אם זה האין לי כלא זאת אינו מובן כי כחסר סימן אחד מפורש בקרא והרי לכל הטמאים חסר סימן אחד וכי בשביל שגם השני חסר יהא לה למעליותא · אבל לפי דברי הנ״ל שכוונת הש״ס בזה הקו׳ לגלות הענין שכל הטמאין הם במפורש בלאו ועשה כז׳ הוא לתרץ הספרי · אעל דעת רש״י בפרשת ראה דגם כל צפור טהורה תאכלו הוא ג״כ ללאו הבא מכלל עשה לאוכל מן הטמאים להיות עובר בלאו ועשה וכן הוא דעת הרמב״ן לדעתי ולכן איננו מיותר לומר שבא ליתן מצוה לבדוק · והרמב״ם איננו מקפיד בזה · וזה כל צפור בתורת כהנים כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולח׳ של מצורע · ועיין קדושין כז׳ · חולין רק״מ · רמב״ם פרק א׳ מהלכות מאכלות אסורות · סמ״ג עשין סימן ס׳ · טור יו״ד סימן פ״כ · שמיני י״א מן י״ב עד ד׳ · ראה י״ד מן י״א עד ק״א : מנין הרמב״ם מצוה ק״נ לסדר התורה תמ״ד

פרק כ״ט

הוא שצונו הבורא יתב׳ כאשר ירצה אחד מאתנו לאכול את החגב צריך לבדוק קודם אם יש לו הסימני טהרה האמורה בפרשה וזה הוא לדעת הרמב״ם והסמ״ג מצות עשה והוא שנאמר אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף והסימנים מפורש בקרא אשר לו כרעים ממעל לרגליו · היינו חוץ ד׳ רגלים יש לו למעלה ד׳ סמוך לצואר ושרגלים הם כשרוצה לעוף ולקפוץ מן הארץ מתחזק באותן ד׳ רגלים ופורח ואמרו רז״ל שצריך לבד אלו הסמנים להיות נקרא בשם חגב · ובכל אלו הד׳ המפורשים בקרא צריך לומר שכולם שם חגב עליהם ומינן בצורתן נשתנם והם המבוארים בקרא · את אלה מהם תאכלו את הארבה למינו · ואת הסלעם למינהו · ואת החרגל למינהו : מנין הרמב״ם מצוה קנ״א לסדר התורה קנ״א

ואת

ואת החגב למינהו · ודרשינן מן כל את האמור בצלצ אלו הד׳ מרבה אחד הדומה לו ולכן יש לנו שמונה מיני חגב טהורים · ואלו הן דבנית הוא כאת החגב. ועורבני׳ כאת החרגל · צפורת כרמים הוא כאת הארבה ·· טחנה ירושלמית הוא כאת הסלעם · והנה צריך בקי בענין הסימנים האלה שהם ד׳ א׳ ידועה ששמו חגב בכ״ל ב׳ · ארבע כנפנים החופים אורך ורוב היקף גופו · ג׳ · ארבע רגלים · ד׳ · שתי כרעים לנתר בהן על הארץ כז׳ הוא בחולין דס״א עד ס״ו ב״ק דנ״ה רמב״ם פרק א׳ מהלכות מאכלות אסורות · סמ״ג עשין סימן ל׳ · לאוין קכ״ח ק״ל · טור יור סימן פ״ה׳ סמיני וא כ״א כ״ב · והרמב״ן חולק אף במצוה זו ואומר שאינו ממנין המצות עשה כנ״ל:

מנין הרמב״ם מצוה קנ״ב לסדר התורה ק״נ

פרק ל׳

מנין הרמב״ם לאו ק״י לסדר התורה קע״ג

הוא שצונו הבורא יתברך שהרוצה לאכול דגים שיבדק בהם תחלה יפה אם יש להם סנפיר וקשקשת והוא שנאמר את זה תאכלו מכל אשר במים · בכל אלו הד׳ מצות כבר הארתי עיני חכמים שתלוי הכל באם מכיר המין אעפ״י שאין לו הסמנים אם זה המין ראוי או שנשרו הסמנים · או שעתידין לבוא תליכין והנה בכל הד׳ מצות אלו הרמב״ן חולק כנ״ל ומטעם הנ״ל והקדמה אתי כנ״ל להיות על הטמאין לאו ועשה והנה הרמב״ן הגם דאמר שזה קרא אינו למצוה יען כי הוא המורה להיות לאו הבא מכלל עשה · עשה והוא כשיטתיה קאי כאשר הוא מסיב על הרמב״ם מצוה קמ״ב לנגוש הנכרי והוא אומר שזה להורות לנו שהנוגש לישראל להיות עובר בלאו ועשה · וגם מסיב כזה על הרמב״ם מצוה קנ״ח לנקום רבית מגוי והוא אומר שזה להורות לנו שהמלוה ברבית לישראל להיות עובר בלאו ועשה · והנה בכל אלה משה אמת והורתו אמת כי גם הוא מסכים שיש בכל אלה לאו ועשה וכי יחלוק על הש״ם ועל משניות מפורשות אבל אשרי מי שזכה לעין רואה כמוש״ל להאות בהשפקלרי׳ המאירה לדייק כל קוץ כי זה שכתב דאתא מתילא כיון דכתיב לנכרי תגנוש · או לנכרי הסיך הוי הלאו על ישראל במפורש בקרא ולכן לאו הבא מכלל עשה ··· עשה כי הוא בכלל העשה והכן ידידי כי עמוק הוא ותורת אמת וכמו כן הוא אומר המורה טהורות דהוי מצוה עשה לנגוש לגוי ולהלוות לו ברבית דלהתיר אין צריך דהא כל המצות לא נאמרו אלא לישראל ובפרט במקום שנאמר אחיך · אלא ודאי למצוה על גוי אתי וכמו כן בד׳ מצות האלה ודו״ק ·· וכבר כהנה׳ לדעתי שאף שמצוה אחר אכילה שזה היה טהור עבר העשה זו שלא בדק תחלה וזה כלל לכל דבר כל שהוא להבדיל בין טמא לטהור וזה האיש השלם הרוצה לעבוד ה׳ כאמתה יכוין בכל מעשיו קודם שיעשה שרצונו לקיים המצוה להבדיל בין הטהור ובין הטמא וזה מצוה הבדלה במוצאי שבת ואין נמנה למצוה בפני עצמו כי הוא בכלל זכור את יום השבת לקדשו כאשר ביארתי באור בהיר בריש שער ד׳ פרק א׳ ע״ש · וכן בכל המצות והלאוין לא ינתן זה למצות עשה בפירוש כי זה הוא בכלל המצוה והלאו כי זה הוא להבדל בין טהור לטמא · וכאשר הארתי עיני חכמים בשער א׳ בנגלה ובהנסתרות לה׳ אלהינו במצות היראה השם והאהבת שמו כי בכל מצוה הוא מקיים ב׳ מצות האלה וכל מצוה דלאו היינו כדקילא ורחימא לא פרחא לעילא וכן בכנז׳ מהלאוין וזה סור משב ולא עבר עבירה מעלה עליו

בכתוב כאלו עשה מצוה והוא היראה והאהבה וכן להבדיל בין הטהור להטמא · אמנם כאן כי הסמנים מפורשים בקרא ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ונתן לנו זה למצות עשה ולזה מנאה הרמב״ם בד׳ מצות אלו קרא דוהבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה · וזכות משה יגין עלי ועל זרעי להאיר עינינו בתורתו כי עליך הרגנו כל היום · כז׳ הוא בש״ס · חולין דס״ג וס״ו וסנ״ נדה דס״ט · שבועות ד״ה · ירושלמי ביכורים דס״ד · רמב״ם פרק א׳ מהלכות מאכלות אסורות · סמ״ג עשין סימן ס״ב טור יור סימן פ״ג · סמיני יא סימן ט׳ עד י״ג:

פרק ל״א

הוא שצונו הבורא יתברך שמיוחד לטהרת המצורע לבד הטהרת המים הכולל לכל טמא שהמצורע אינו נטהר עד שיעש׳ המעש׳ כמו שנאמ׳ אחר שיראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע · כתיב וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז · ושני תולעת ואזוב וכו׳ ואלו ד׳ מינין מעכבין זה את זה כמבואר במשנה במסכת מנחות דכ״ז ולוקח מים חיים לתוך כלי חרס חדש ואין מים חיים פחות מרביעית ואלו השני צפרים צריכין להיות טהורים ושוחט המובחר שבהם שיהא הדם שותת לתוך המים חיים שבכלי חרס וממנה עד שיהא הדם ניכר במים כמבואר במסכת נגעים פי״ד · ובסוטה ··· וכתיב ולקח למטהר דהיינו שיקח לשם טהרה אבל אין צריך דוקא לשם זה המצורע ואם לקח לשם איש כשר להשהוכן להפיך. ועץ ארז צריך שיהיה ארכו אמה ועוביו כרביע כרע מכרעי המטה · והאזוב שאין לו שם לווי ואינו פחות מטפח · ושני תולעת משקלו שקל ועץ ארז ואזוב האלו אם נתקלפו פסולין · · וקושר יחד האזוב עם העץ ארז בלשון של זהורית והצפור החי אינו קושר עמהם אך מקיף להן ראשי אגפיים וראש הזנב של צפור החיה ·· וטובל ארבעתם במים שבכלי ובדם שעליהם ומזה ז׳ פעמים על אחרידו של מצורע ומשלח את הצפור החי מן העיר וזורקה חוץ לעיר אל פני השדה ואינו הופך פניו לשום צד · חזרה משלחה אפילו מאה פעמים וענין שני השגלחות והכיבוס בגדים והקרבנו׳ כבר ביארתי בשער א׳ בהפרקים המיוחדים לאלו המצות והמוכר הגדול שיש מאלו הקרבנות והמעשות האלה הדרך הפשוט בפירוש רש״י והכלי יקר כי הכל מפורש בקרא ואין הרמ״בם מחדש בחבורו כי הכל בתורה שבכתב כאשר כתיב ועיקר הכונה מזו המצוה או שיעיין כל אדם בכוונה או היסורין לפשפש במעשיו ולשוב בתשו׳ שלמה ובזמן שהיה הטהרות האלו היה זה להתעוררות על התשובה והק״בה ברחמיו עשה זאת לעורר אדם בתשובה האלה בנגעי בתים והיו הדברים שבאים אלו בבתים למזכרת עון ובא הכהן אשר מקירו חסד ורחמנו׳ ומקור לוי מקוה טהרה והיה אלה הדברים לטהרת נפשינו ושב ירפא לו ואם באלה לא ישמעו ובא הנגע בבגדיו והכל היה ע״י טהרת האלה ואם גם בזאת לא ישמעו ובא אליו הנגע בגופו והכל היה ע״ד התיקון הבא מ״ד המינים האלה · ועתה בעונינו אין לנו לא מקדש ולא כהן המכפר ואין לנו אלא זאת תורת המצורע כי התורה היא המכפר על כל עונות שבצרעת באה אשר עיקרה מוצא רע שהוא לשון הרע וכתיב מרפא לשון עץ חיים והיה בסודו יתבאר מצוה זו לכל אחד כפי השגתו ולפי קדושתו וטהרתו כז׳ בקדושין פרק ב׳ כנ״ל

בכ"ל · מגילה דף ח' · נדרים דל"ו · מנחות ד"ה · ורים: ערוכין דט"ו · נזיר דמ"א · וכ"ו · סוטה דטז · יבמות ד"ה · ירושלמי סוטה דיז · נזיר דכ"ה · קדושין דנ"ט · דמ"בס פרק יא מהלכות טומאת צרעת · ופ"ד · ופ"ס מהלכות מחוסרי כפרה · סמג עשין סימן רל"ו · רלז · רל"ט · מצורע. יד וכן בכל צרעת בתים · ובגדים ואדם.

פרק ל"ב

הוא שצונו הבורא יתברך להיות מי נדה מטהר הטמאים · · ומטמא הטהורים והוא שנאמר והזה הטהור על הטמא · וכתיב ומזה מי הנדה יכבס בגדיו · והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב · כבר ביארתי מהות המצות פרה אדומה שכל עיקרה לא היה אלא בשביל האפר ואין האפר כשר ליתן לשמים חיים להיות כשר לטהר הטמאים אלא כשהשריפה והשחיטה והזאות דם הפרה היה כתורה דהיינו אחר שהוציאו אל הר המשחה שהוא חוץ להר הבית והוא היה מקום שחיטתה ושריפתה · כמו שנא והוציא אותה אל מחוץ למחנה · וקודם יוצאים הזקנים לשם ואח"כ הכהן והפרה והמסעדין בשרפתה · ומטמאין הכהן בשרץ להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים שאין המעשה פרה כשרה אלא במעורבי שמש וכאמת אנן נקטינן כדמסקינן ביומא דמ"ג ע"ב ובפרק הערל דטבול יום כשר לפרה מדכתי' והזה הטהור מכלל שהוא טמא ובפירש' שם דאם להורות שיהא טהור כמו הטהורים מערב שמש נמנא בא להורות דבעינן טהור זה מילתא דפשיטא וליפתק קרא מניה ואנו ידעינן דבעינן טהר דהא חטאה קריי' רחמנא אלא מאי טהור כל דהוא ואשכחן טבול יום דאקרי טהור דכתיב ורחץ במים וטהר לזאת היה מטמאין הכהן בשרץ שטומאתו טומאת ערב והיו טובלין אותו שם בהר המשח והזקנים היו סומכין ידיהם על הכהן והיו אומרים לו טבול אחת אם הוא כהן הדיוט כי מעשה הפרה כשרה בכהן הדיוט כמבואר ביומא דמז ע"ב מדכתיב ונתתם אותה אל אלעזר הכהן ועדיין אהרן היה קיים ואע"ג דשם איכא דאמרי לדורות בכהן גדול · אבל אנן מסקינן כדאיתא בספרי להכריע דהלכה כר' יהודה דאמר בפרק ד' דפרה דכ"ו ע"ב דפרה כשרה בכהן הדיוט ולא כת"ק דקאמר שם ושלא בכהן גדול פסולה · והוא מטעם כי שם ר' מאיר אומר כן בספרי · זאת נעשית באלעזר : ושאר כל הפרות בכ"ג אבל רבים חולקין שם עליו · כי ר' יוסי ור' יהודה ור"ש ור' אליעזר בן יעקב אומרים זאת נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט וכן נקטינן וכן הוא סתם משנה דכ"ה פ"ג דפרה דקתני ומפריסין כהן השורף את הפרה ולא קתני כהן גדול וכן הוא בתוספת' פ"ג דפרה ד' השע"א וכן פסק מאיר עינינו הרמב"ם ז"ל לדינא ולכן כתב כשהזקנים סומכין את ידיהם של הכהן כדי שיטבול בכ"ל אם כהן הדיוט הוא אומרים לו טבול אחת ואם היה כהן גדול אומרים לו אישי כהן גדול טבול אחת כן הוא ברמב"ם פרק ג' מהלכות פרה אדומה וכל זה מבואר באור נח בתי"ט פרק ג' דפרה · ופרק ב' דמדות ופרק חומר בקודש דכ"ג · וכשעלו לשם היה העצים מסודרים על המערכה · היה נעשית כמין מגדל וכו' כמו חלונות כדי שיכנס האור מכל צד ועיין מה שכתבתי בשער א' בענין וחזיתה מזרחה שרכו כו הפדוסים ועיין תוספת יו"ט פרק ב' דתמיד ופרק קמא דכ"ב וברמב"ם אין הכרע מה כוונתו דנראה שפותו

דברי קדשו בחיבורו פרק ג' מהלכות תמידין ובפירושו במסכת פרה מפרש בענין אחר עיין בתי"ט · והיו כופתין הפרה ונותנין על המערכה ראשה לדרום ופניה למערב · והכהן היה עומד במזרח ופניו למערב · והוא שוחט בימינו · · ומקבל הדם בשמאלו ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית ומזה שבע פעמים נגד בית קדשי הקדשים · על כל הזאה טבילת אצבע בדם · · ושירי הדם שבאצבע פסולים להזייה לפיכך על כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של פרה ובזה מסולק הכחת הראב"ד בהשגתו דקאמר מזרק מאי הכא ע"ש ואח"כ ירד מן המערכה והיה מצית האש עד שיצת ברובו ואזי בתוך הבטן או הוא קורעו או אם נקרע מעצמו נותן הג' מינים האמורים בפרשה כמבואר פרק הקומץ דכ"ז דהיינו עץ ארז אמה · בכ"ל בטהורת מצורע וכן אזוב לא פחות מטפח בכ"ל ושני תולעת לעיכובא דוקא מראה זו ודוקא משקל חמש סלעים וכל אלו הג' מעכבין זה את זה ואין נותן אלו הג' בתוכה לא קודם שיצית האור ברובה ולא אחר שתעשה אפר שנאמר אל תוך שרפת · ומבואר פרק ג' דפרה ראחר שנשרפה · חובטין אותה במקלות שיא וכל עצי המערכ' וכובריןאת הכל בכברה וחותכין הכל עד שיעשה אפר דק מכל השריפה הן מעצמותה והן מעצמות ולא היו מכניסין לעזרה שנאמר והניח מחוץ למחנה · והיה נחלק על ג' חלקים · אחד שהיו הכהנים מקדשין ממנו וזה היה נתחלק לכל המשמרות השני שהיו ישראל מזין ממנו וזה היה ניתן בהר המשחה · השלישי היה מונח ומוכנע הוא שנאמר עליו · והיתה לעדת בני ישראל למשמרת · · מלמד שמצניען ממנו · וזה היה בחיל ומכל פרה היה מצניעין בחיל למשמרת כל זה בפרק הנ"ל · זה היה האפר פרה וכשהיו צריכין לטהר טמאי מתים כי ב' טהרות יש לנו · א' שוה לכל והוא טבילה השני אזוב ושני תולעת וטהרת הצפרים האמור בצרעת לבד · הב' מי חטאת האמור בפרשה זו לטמאי מתים לבד וכן היו עושין היו ממלאין מים חיים דוקא ומה שהוא כשר מן המים והפסולין הכל מבואר פרק ו' ופרק ח' דמסכת פרה ופרק ה' דמקואות וצריך למלאות דוקא בכלי · ונוה שפם כלי עליה כל אלה החלוקי דינים מבוארין פרק ה' ו' דפרה ובספרי ובתוספתא פ"ד דפרה ד' השע"א ע"ב · ופרק קמא דידים ועיין ביומא דמ"ג · ובערכין ד"ב · ופרק ה' דפרה מי הכשרים למילוי המים · · וליתן העפר למים וזה הנתינה עפר למים נקרא קידוש ואחר כל אלו הדברים כשנעשו ונתנו למים כתורה זה הוא מי חטאת ומטהר כל הטמא מתים ועז אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה שהיא מטמא העוסקין ומטהר את הטמאים והנה קודם שנעשה אפר יכולין אנו למצוא טעם שהיא באה על תמורת העגל ועור טומאתו כו ומשנשרף כל הנשרפין אפרן מותר אבל אין זה מספיק על מה ובכם האוסף את אפר הפרה וטמא עד הערב · וגם למה הזה על הטהור טמא · אלהים הבין דרכה והענין שמשה ידע ענינה יתבאר איה כבוד ה' ליראיו לזה השער לה' · והנה מזה ינא לנו המנהג לרחוץ ידים אחר שבאים מן המת והוא רמז למי אפר פרה והנה קודשנתינת האפר פרה למים המלאכה פוסל בשעת המילוי המים · או בשעת הלכות המים או בשעת שמערה אותן מכלי אל כלי אם עסק בדבר אחר בכל הדבר כל עוד שלא שם בה אפר הפרה

המלאכה

שהלכה פוסלת זהו בספרי מקרא והזאה עדת בני ישראל למי נדה ליתן דין פרה למי נדה מה פרה מלאכה פוסלת בה אף מי נדה · יכול קדשו ת"ל למי נדה הכתוב להיות מי נדה ולא שכבר קידוש באפר פרה שאז היא מי נדה וזה נדרש מן ה"ל של למי נדה · והעיקר כזה כדעת הראב"ד שהטעם הוא משום היסח הדעת דבעי כוונה וכן הוא בתוספתא דפוסל חרש שוטה וקטן משום דלאו בני דיעה נינהו והא דיליף בספרי דמלאכה פוסלת בכ"ל היינו הנעשה בגוף האפר והמים וכן משמע הסוגיא בתרי במסכת גיטין דנ"ג ועיין בכסף משנה מה דמשני אהרמב"ם מה שכתב על המשנה דפרק ז' דפרה מילא בשני ידים לשני בני אדם. שהמים פסולים וכתב הרמב"ם הטעם שהמילוי מלאכה ולפי דברי הראב"ד אין צריך לזה · ודעת גאוני בתראי כהראב"ד להיסח הדעת פוסל · וידוע המבואר במשנה שם דט"ו הנוטל שכרו לקדש ולהזות מימיו מי מערה · ואפלו אפר מקלה ומסקינן שם דעל המילוי ועל ההליכה יכול לקבל שכר · ועתה בעונינו הטומאה גברה ואין לנו שום טהרה בלתי אל ה' עינינו מקוה ישראל ה' וכתבתי בהקדמה דזה קאי על התורה כי היא מקוה טהרה יראת ה' טהורה שהתורה אקרי כן עיין שם באורך · וראיתי בספרי אדונינו מורינו ורבינו גאון עוזינו תפארת ישראל יחיד בדורו מוהר"ר אידא נר"ו ותי"ו נחי ממנוה זו רמז על התורה · והוא כבר כתבתי הרבה מזה בתכחת מוסר לשער ב' כי האדם צריך לנקות מחטא ואח"כ לעסוק בתורה כסוד סור מרע ועשה טוב וגם שקלו מאבן כתיב ואל תזרעו אל קוצים ובפרט בכל המתגאה דוחק רגלי השכינה ואין אדם חוטא אלא א"כ

ורש לככך כתיב לזאת רימז הב', כגאון הנ"ל אדם הבא לטהר מעשיו והוא בפרה סורחה ואת כילת עון ויחדימו כתולעת וכה ארזים גבהו מגאון לבו הרע ושרף את החטאת עי' השיבה ולקח את האפר להיות נכשו כאפר בסוד ואנכי עפר ואפר וזה הוא והשליכאל הוך שרפות הפרה עץ ארז ואזוב ישפיל בכמו כאזוב ושני תולעת ע"ד יאדימו כתולע הנ"ל ונם שתקית הכוס רימה ותולע וזה שני תולעת שני רמזים בתולעת וכאשר כל נאה ישפל אזי יעסוק בקדושה ובטהרה ובענוה בתורה וזה ונותן עליו מים חיים כי התורה היא מקור מים חיים וזה ולקח אזוב וטבל במים איש טהור · היינו התורה בענוה ובטהרה ודפק"ח שפתותיו ישק ואכי תוספתי על דברי והרגתי ע"פ דברי קדשו הנ"ל סיפא דקרא דמשיים ורחץ במים וטהר בערב ולא קאמר כמו לעיל גבי השורף וגבי האוכף וטמא עד הערב ולפי דבריו נכון מאד דהיינו שיטהר עי' התורה וזה וטהר בערב שסוף עת כי יבא יומו והוא יום המיתה המכונה לערב כמאמר הקבר עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבי' ובזכות התורה וטהרה גאולה תהיה לנו ואזי וזרקתי עליכם מים טהורים והנה ידועה זה השער לה' הוא ז' בנגה מקיר כהן המטהר כאשר יתבאר אי"ה בסוד ה' ליראיו לזה השער וכזה כילע המית לנכח · ורוח הטומאה אעביר מן הארץ. והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד כילאוא. בל זה הוא בש"ס בכ"ל וביומא בכ"ל ודו"ר מגילה ד"כ · יבמות בכ"ל ודש"א וע"ג · נזיר דס"א · קדושין דכ"ה וס"כ · זבחים דיו"ז · רמב"ם הלכות פרה אדומה מן פרק א' עד פ"ח · סמ"ג עשין סימן רל"ג חקת יש כל הפרשה ·

אב רם בחכמה · ואנכי עפר ואפר
ברך לך אכרע ואהללנו בעודי · ערב וצפר
ראשונים ואחרונים למדני מעל ספר
הורני להורות בקהל עם נצח בריתו בלי להפר
מתן דמי וחלבי הקרבתי בהוראה נכחו בלי כופר
בני יצאוני המסולאים בפז ובתם אופיר
נודה לך ואתן לך צפיר תפארת באמרי שפר
נצח ישראל כרועה לקבץ עדרו בקול שופר
זרעו לעולם יכון ותפילתם יטב משור פר
צוררנו יכלמו ילבשו בושת ויצאו חפור
רשונינו ריגה · בכל פינה · רוממות תהלתך
נספר

מעפר דלני והרים ראשי להשיבני עם נדיבי
אעמר זר תהלה בקהל עם ואוהבי
אבינה ארעה לעבדו ביראה כי הוא אלהי אבי
שמח לבי נצח נצחים בעוז ללרב להבי
על כל הטיב אשר גמלני לרפאות שברי וכאבי
ברוב רחמיך כן תלמדם כאשר עם רבבי
בראותי הורכים בעקבותאבותי מקור מחצבי
יאמר השביני שנוי. ושכח לבבי. וציון יאמר שובי
נאו לחינו תצמיח · איש צמח הצמיח בעיר מושבי
באמרי בינה נהגה · עתה בינה חנני · וטהר מחשבי
למדני להוריני סודו לבאר · אותך
לפאר · במצות האמורים בזה השער

סוד ה' ליראיו בזה השער ז'

פרק א' הנה ידועה המבואר שכל עיקר עבודתינו להיות שלמה הוא דחילא ורחימא והוא מקור י"ה ועי' האהבה י"ה הוא תיקון וה' שהוא קב"ה ושכינתיה כי בכר האירו עיני חכמים הרבה בשער הקודש כי וה' כלול ביה או מנד ד"ו פרצופין שהם מאור או מנד יו"ד הא' כזה הוא כ"ו שהוא הוי"ה שלם או מגד שזהר אשר הבאתי בהקדמה נופרשת אחרי כי

זנ מאו"א נפקי . או מנד כי באהבה י"ה בכל מילוי ה"ב הוא יחוד הוי"ה אדני שהוא קב"ה ושכינתיה שהם וה' והוא כזה כי ה"ה יש לה ג' מילוין כשמצרף יוד מלאה כזה עם כל ה' בהא' מילוין כזה יו"ד הי · יוד הא · יוד ה"ה הרי נ"א מספר הוי"ה אדני העולה נ"א ובכל בא משירותא דאיסור. בסוד אבן שלמה וצדק יהיה לך ובסוד בשתגיע לאבני שיש טהור ב' יודין דוינר בנ"ל וכאשר האריך

הארתי עיני חכמים בסוד ה' ליראיו בשער א' ב' ובכבר פרשתי כפי שבחנתי כמה פעמים לפני כבוד המתקד' ומטהרים על טהרות קודם לעיין על כל אות כי תחלת בענין כס ף וסוף בתחלתו ומן ה' מבואר כי הלא היא נקודה קטנה ותמונה מבאות חיים מקור כל הויות וא' להורות על רב העולמו ועל יחודו האמתי הרמוז כי אין אחרות כנקודה אחת קטנה והיא יו"ד והיא התחלה לכל האותיות ומקור לכל התורה כלה וזה קב"ה ואורייתא חד וזה בראשית ברא אלהים את השמים כבר הארתי שם בדברי הזהר אלהים הוא אלהים דבינה וידוע את הוא מלכות הכולל מא' עד ת' והיא מקור תורה שבע"פ סוף חכמה שלמה י' תתאה דא' השמים הוא ת"ת סוד תורה שבכתב סוד ו' שבאמצע ה"א וזה הוא ד"ו מיוד וזה נאצל בכח חכמה י' אמצע מן א' וזה שנכנס בראשית בחכמתא וזה א' אחד והתורה קדמה אלפיים בסוד שני אלפין כי כבר הארתי שם כי כל יוד הוא א' נמנה בתורה שבכתב ותורה שבע"פ שהם שני יודין שם ב' אלפין וזה הוא סוד תורת חסד כי כבר הארתי שם כי י' שהוא נ"ר קוץ העליון כתר י' גוף הי' חכמה קוץ התחתון בינה וכבר הארתי שם א' כתר י' חכמה ה' בינה זה סוד אהיה חסדיך הראשונים זה הוא הארת חסדי הראשונים בתיקון תורה והנה כבר הארתי עיני חכמים כי יה הוא בין הי"ם והשם' והנה מקור נשמתינו כבר הארתי שהם ממקור אצילות ז"כ ולזאת נקרא קידושין והוא הארה מקור יה סוד קדוש קדוש קדוש ולזאת צריך שבע ברכות להבין קדוש וברכה לז"ת כי קדוש הראשון הוא בכתר להשפיע אל הגדולה וקדוש השני בחכמה להשפיע אל הגבורה וקדוש הג' להשפיע מבינה אל ת"ת ובזה נתמתקו הדינים חסד אל כל היום וזה ידוע להמקדשים והמטהרים בתורת אמת כי הוא זה כוונת נקדישך חסד בחכמה ונעריצך עולה גבורה בבינה גבורות עריצים כנעם ק"ק כדעת שהם יסוד אימא שהוא נעם העליון בסוד אהיה דיודין העולה קס"א במספר נעם ואח"כ על מקומם יבאו כשלים מלאים ברכת ה' וזה שי"ח חסד כי הוא ברא בוברא ים כו ש' של ג' ווין וג' רישין כי כי הארת ג"ר וכל וק' שים בינ' ווין וזה חי' של שיח ועיין זהר בראשית דכ"ה ע"ב סוד הוא גבורה שגבורה נכלל בחסד וסוד הוא הכל בלא דיבור ולכן חסד נקרא שיח כי להדבורא ביהן הדיבור והבן מה שכתבתי בשער ראשון בסוד אשה התיכונה כפה שרפי קודש הוא הת"ק היורד למקומו המשלשלים לך קדושה הוא הארת מחג"ת לנהי' והם סוד נביאי' וזהו כוונת ככתוב על יד נביאך ובזה מאירין יעקב ורחל וזה הוא כוונת וקרא זה אל זה י"ב פרקין דיעקב בי"ב פרקין דרחל והוא הארת ממקור עלאה עמוק עמוק ממוחין עלאין דאריך אשר בו ג' רישין והם ג' ע"ב ובכלל ע"ב ד' יודין וכל יוד כלול מיוד וי' אותיות שבע"ב הרי ק' וזה ההארת הק' ניאין הנמשכין מנוקבא דשערי דא"א היורד באחורי ז"א ומאיר לו ממוחין עלאין דאריך הנקרא קדוש זה מקור ג"פ קדוש והבן ידידי הטיב כי עמוק הוא ותורה אמת ב"ש וכ"ש אשר לו דומיה תהלה ברוך ה' לעו"א:

פרק ב'

ויען כי בשער הראשון הפרזתי על המדה לבאר מעלמין עלאין אשר עליה נאמר שלח תשלח את האם ועיין זהר יקרו דמפרש וז"ל דוא בעלמא עלאה דלא אתיהיב כח רשו לאסתכלא ואמטול לשאלא מגו שאלתא ואסתכלותא ביה: ואת הבנים תקח לך דכתיב כי שאל נא לימים ראשונים: ולמקצה השמים עד קצה השמים אבל לעילא מקצה השמים שלא תשאל רעיונך למשאל ובדא כתיב למען יטב לך והארכת ימים עכ"ל לענינו היוצא מזה שאין לרמז בכל באורות העליונות הנעלמים ונסתרים אמנם לבאר התורה הזאת בטעמה ומקורה ויעלת חן אמרתי לבאר הכללי הנעלמי' בדברי' אשר הם כבר בין הכתובי' ולא נודע כי נשגב שמו לבדו והוא רישא דלא ידעי בי' אלא בגוף הדברים שלהם אין אנו יודעים מה כוונתם וזהו בהם לא ידע ולא אתידע לזאת שמתי בה' מבטחי יען כי כוונתי לשמים הוא ולבבי קוממיות לבאר דבריהם ולא אכשול ולא יכשלו בי חברי ועתה יראה הרואה שכל תכלית העלם והסתר בו יתברך לבדו הוא לא מבחינות הדברים לזאת אספיק שחי לכל הבא לעיין בספרי שאר הדברים אשר ביארתי בשערים הקודמים לעיין בהם היטב ובטחתי בה' שיספיק להם ולא אאריך יותר לפרש כי זחלתי ואירא כי נורא ונשגב הוא מאד ולו דומיה תהלה והמשכיל בקדושה ובטהרה בשערים הקודמים יקל לו להבין ולהשכיל כל אשר אבאר מעתה אשר הם מרפא לנפש לכוונ' ויחודים לתורה ולתפלה ולכל התרי"ג מצות והנה לדברי הזהר הנ"ל כבר רמזתי בסוד ה' ליראיו לשער ו' הקודם לזה בענין שילוח הקן כי כשהאם רובצת על הבנים אזי אין זיווג או"א על כן ולזאת אנחנו שנשמתינו הוא בסוד אחד בזו"נ צריכין לשלח האם ממחשבתינו אלא במעשינו לעורר לה מיין נוקבין ובסוד שירות ותשבחו' וברינה של תורה והוא סוד הלוים בשיר בסוד ועבד הלוי הוא שהוא שירה ועיין רעיא מהימנא שהבאתי והוא שיר תיקון לוים בשיר כי כבר הארתי שאין הדינין מתמתקין אלא במקורן והלוים מקורן בבינה כמבואר בזהר הרבה ועיקר פרשת קרח דקע"ח ע"א כ' כד"ס ועבד הלוי הוא שם אשר בפתחם בשיר מנהירות דעתיקא המאיר בבינה וידוע כי נהירא דעתיק הוא חסד שבכתר כמבואר באדרא רבא ובזה עינים דנבוכ' רוחני' בחלב הא"ס וידוע כי כל זה היה בין דוד למיכל כי דוד ראה אור זה בת מלך התעוררת החסדים ולזה ביקש לייחד זה התיקון להכנים כמה שאמר וחסידך ירננו ומיכל אמר עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן והוא העיקר בסוד האדרא וז"ל אית אדם דיקירה איהו חכמה רכיב בשור וסטא לשמאלא ונייר נייורין וכו' ואטיל אשא בפומיה והוא כי כבר הארתי עיני חכמים כי העיקר שעבודה בסוד ימינך ה' נאדרי בכח והכל לשבר הגבורות ובזה ימין ה' רוממ"ה הארת יה ובזה תרעץ אויב והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד בילא"ו:

פרק ג'

עתה ידידי אם אלה הדברים הם בספר החתום אברר מילין לכבוד הבורא יתב' הכל לתפלתן והוא המבואר בזהר פרשת ויצא דקנ"ד ע"א וז"ל וירא ה' כי שנואה לאה ר' אלעזר פתח מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה מושיבי עקרת הבית דא רחל דאיהי עיקרא דביתא אם הבנים שמחה דא לאה מושיבי עקרת הבית דא שמטה דהאי עיקרא דהאי עלמא עליה אתדבר אם הבנים שמחה דא יובלא דכל חידו וכל חדוה דכלה עלמין ביה תליין ואאי קרת בללא דכלא הוא בגין דהאי כליל כלא ברזא קדישא

קדישא ועל דא סיומא דקרא הללויה עכ"ל · דהיינו בזה לפרש מושיבי עקרת הבית · מושיבי · דאיהי עקרא דהאי עלמא עליה אתרבר · וזהו · מושיבי עקרת הבית נקראת דאיהי שמחה · ר"ל דהיא השביעית סוד שמטה וסוד השבת הכולל כל הספירות וכל גוונין בה זה הוא שם עקרת הבית דכל אשר להלך נהן בירה. אם הבנים שמחה דא בינה אשר ממנה הוצאת חיים וברכה אשר לא יכזבו מימיו ודא יובלא וזה שכתב והאי קרא כללא דכולא · ר"ל כי זה הוא כלילות כל העשר והויה כ"ה וזה שכתב ועל דא סיומא דקרא הללויה כי הל"ל הוא סוד מלכות אדני העולה הל"ל · ודא ה' האחרונה ו' של הללויה היא זא הרי ייחוד ו"ה ויה · שבהללויה הוא כלילות נ"ר אשר בינה כוללים וג"ר בחדא אזלין וזה שכת בזהר שם דקנ"ג ע"ב ואפי' בעיניו בימים אחדים מאי בימים אחדים · אלא כלהו שבע שנין שקיל לון בעינוהי כאינון יומין דאינון אחדין דלא מתפרשין וכלהו חד דמתקשר דא בדא · באהבתו אותה לאשתכחא כגוונא עלאה ועיין שם כל הענין דיעקב · שלא שבע ושבע אתדבק להיות האהל אחד מן העולם עד העולם דהיינו לקשר זה באם הבנים שמחה וכן נאהיר לעקרת הבית ז' דהיינו בת בינה דבה הז"נ וזה הוא ביונה הז' ברכות מתקן לכלה ז' ימים הרי נ"כ כ' פ"ז וזהו היא ייחוד סו"ס · ולענין האמת הי' המעין בעינה שקיתא במאמר · שאמר זה ר"ם ע"כ בא להורות לכך כי הם שני רעים דלא אתפרשן והי' הוא האמת ה' בא לומר בעקרת הבית גופא הוא הי' וזה ו' של מושיבי עקרת הבית וז"ל עלמא תתאה באתגלייא איהו והוא שירותא דכלא לסלקא בדרגוי כמה דחכמה עלאה הוא שירותא הכי נמי עלאה תתאה חכמה איהו והוא שירותא דכלא ובגין כך קרינן אתה בגין דאיהי שמוש ואתגלייא · ועלמא עלאה דאיהו יובלא קרינא הוא דכל מלוי באתכסיא איהו ורזא דמלה דלאה דכתיב וישכב עמה בלילה הוא · ועל דא כתיב ועבד הלוי הוא בגין לאשכחא מניה ברכאן לכלא הוא עלמא עלאה דאתכס' תדיר ויעקב כמה דאתכסייא לא אתדבק ברעותיה אלא כמה דאתגלייא · והכן ידידי הרי כיון נאדבקא מחשבתו ברחל בסוד וה' ועי' מעשה האיר לרחל מ"ה בסוד לאה ובזה ה' אחד ושמו אחד כנ"ל :

פרק ד'

ולאהבת הקיבור אקיר ואשתחוה מול כסאי הקדושים אשר בארץ המה לעין

כל הענין בזה · שם ככל הפרשה ויבא הכל התעוררת על זיווג להיות בקדש הקדשים אבל מהמפורש הנו צריכין לתכלית י' מושיבי עקרת הבית הני מילי דקאמרן לעיל עלמא תתאה חכמה איהו · והכל על דרך סתרי תורה שם · דקנ"ו ע"ב על המעט קחתך את אישי דכל רחימא דיליה אתמסך לך לגבך ומה אתיבת לבן יש כ"כ עמק הלילה הוא בסוד ועבדי הלוי הוא והוא ע"ד להנחיל אוהבי יש כ"כ · כ"ב אותיות התורה דמסטרא דגבורה אתייהבת · זה כל העולה מן הזהר וסתרי תורה כדפין האלה כי כל עניני הזיווג היא הצריך להיות כעין זיווגא דיעקב ולהתחיל מתתאה ולזה ייסף הבכיר למחשבה · עיין שם בסתרי תורה : וכד אתער האי לתתא אתער ההוא דאתפקדא עליה לעילא דכלא אתאחד דא בדא עיין זהר שם לזאת צריכין לאתער זה השער ובזה מעורר אמא עלאה וגם י' חכמה וזה הללויה כנ"ל וזה ענין שבעה שנים ושבע שנים דיעקב וזה ענין שבע ברכות בשבע ימים והכל בסוד ועבד הלוי הוא · ובסוד ששם עלו שבטי י"ה בסוד יש כ"כ הנ"ל ובסוד יש שכר ובזה ידידי כין תבין מאמר הזהר בפרשת ויקרא דמאן דלאו איכשב לאו איהו בכלל דאדם כי צריך להיות בתפארת אדם לשבת בית והכל נשי בסטרא דגבורה איכון וכל תיקון אדם הוא ע"ד ועבד הלוי הוא כנ"ל והכל צריך להיות ממקורו · ולכן בזה השער הז' שהוא בסוד נצח הראה לנו מקור הקדוש והטהרה שהוא נעימות בימינך נצח סוד נע"ם שהוא עם הכולל קס"א דאהי"ה דבינה · וזה סוד קדושין למנוה בסוד קדושה כהי"ב · והוא א"ת ברעה שמש יסוד אמא שהוא נע"ם העליון קס"א הנ"ל ובזה אנו מקדשי אשה העליון ומתקנין ג' קדוש ובסוד ה' נבהוה מלא כל הארץ כבודו · היינו העפי' שהויה שהוא א"ת ויסוד הנוק' נבריאת משכינן חד והם העולין ומעלין יעקב ורחל בחסד ונגורה · וא"כ הרי המלכות ממלא כל מקום קומה נה' ובעפ"כ מלא כל הארץ היינו מקום מלכות בהית כבודו היינו שאין מקומה בשאר פנוי מאור והוא ע' מקימו בסוד ברוך כבוד ה' ממקומו : עיין זהר בהשמית דכ"ה ע"א וזה הוא כבוד העולה ל"ב נתיבות חכמ"ה ונבוד מושיבי בי' דעקרת הבית וכיין שהכל הורה הי' והכהנים שים בו עשר ע"ב בניו ע שהיא שעל' עם ארבעים אותיות דנגשר הויות הפסוקים במנין בה"ר חכמ"ה בינה שהם מקור נ' קדו"ש קדו"ש קדו"ש לזאת בינה זו נקראת לקדש אשה וזה מצות פרו ורבו האידות העליונות ניתן הייחוד למעלה למטה וזה מצות מילה שהוא בהגלות הז' והכל בסוד אשה כי תזריע והמשכיל יבין עד היכן הדברים מגיעין כ"ה וכ"ש אשר לו דומיה תהלה כנלאות :

פרק ה'

והמעמיק בענין יוקר לכבוד אלוה נורא מאד יבין סוד נקי יהיה לביתו שנה

אחת שהוא להאיר לו ולבוקבים האמת שנה וי"ב חודש שהוא סוד י"ב שבטי י"ה והאמת י"ב הויות ולזה עיקר הזיווג בחצות הלילה ולהבין הענין באור בא אבאר כמה מאמרים מהזהר ודברי האר"י ז"ל בהענין כי האר"י ז"ל כתב בכוונת לכוין בחצות לילה בתיקון לאה בשאומר המזמור לה' הארץ ומלואה לכוין סוף תיבת של מלא יהוה ונדקה מאלהי' ישעו לשם הוי' מן הי"ב ההויות ובאמרו ונדק'ה מאלה'י ישע'ו זה · שסופי תיבות הם הוי"ה והוא נ"כ מי"ב צרופי ההוי"ה ואיה תמצא שורש באמרי בינה והשכל שהם בזבולן ויוסף · ולזה יכוין כל אדם בחצות לעורר האמת שני שמות האלה · ולהבין דברי האר"י ז"ל כי כבר הבאתי בפרק כ"נ משער ב' דברי הזהר שמות ד"ט ע"ד ע"ש והיונא משם למעמיקי' בתורת ה' נאמתו כי הכל תלוי במעשינו כי הוא יתברך אין סוף הוא ועיקר הבריאה היה להיות השפע מאורי אור הולך ויורד באין הפסק והכל בדרך קו היושר מדרג' לדרגא והכל באור ישר ואור חוזר ומקור עלאה דאלפין בביעו דלא פסק מימוי הוא אם הבנים שמחה מקור ה' עלאה שהיא בינה בה התחלת ההגלות אור מן' חכמה סתימאי ומינה לו"ק מדרגא לדרגא עד היסוד בה במלכו' מאמא קדישא ומינה בא שיה בהשפעה וגם בנו ואנחנו צריכין למען יפוצו מעיינותיה חוצה לפרות ולרבות וליתן נדקה וזה היא לה למ"נ ולא"ת הכולל זא לזווג ומהם המ"נ לאו"א ובזה מעוררין המ"ד ובאם כפסק השבל ונפת הבינור שאינן ראוי לקבל. המשפיעו

נ"ב

ג"כ אינו מקבל ונסתר הבנין ונתקלקל השורה ומניע השפע עד ה' עלאה שגם היא אינה מקבלת כשנתעכב ההשפעה באיזה מהתקונות האלה וזהו הצדיק אבד וזה הוא סוד בא על אמו בא על אביו כי בזה הוא מקלקל הציור למעלה אשר הקב"ה שאציל הכל להיות על הסדר ובכלם אלהים עשה את האדם אשר כל אבריו וגידיו מרמזין ונאחזין בספירות הקדושים והכל כבר הארתי באור נח שלאו דוקא הנשמה שהיא ממקור בינה מקום אצילות זו"נ אלא אפילו הגופים שהם מהרכבה יסודות אשר מקורן בד' אותיות הוי"ה ב"ה הכולל כל העשר וככל אבר וגידין אשר מקורן נאחזין מעלה אשר כבר הארתי שהגידין שהם שס"ה מקורן בי"ה וזה מקור הלא תעשה והאברים שהם רמ"ח מקורן בזו"נ באברים העליונים והם הרמ"ח מצות עשה כי כבר הודעתי והזהרתי באזהרות כפולה שאין לגשם אורות העליונות ולא לעשות שום תמונה לא לבד בנ"ר ולמעלה מהשאלא גם בזאת אין לצייר עניינם כי אין ליקח בדעתינו שום דמות להנעלם מכל רעיונות שהכל עצמותו ואחדותו האמתי לא בשאר אחרים ב"ה וב"ש אלהי נורא מאד:
וב"ה וב"ש אשר לו דומיה תהלה כנלא"ח:

פרק ו' וכדי להבין כי נעלם ונסתר הוא כי אף מה שאנחנו מכנין בשם אור וכן הספרים בלבושים אמנם אין אור לדם בניין בשערים שמצויינים כהלכה והם שוכרים שמה שהוא ואינו גוף אם כן אין לכנותו יתברך ולדמותו בשום אופן א' שהוא אור גדול ובהיר והחכם יבין מדעתו כי האומר בזה בלא דעת ידבר כי אם אנחנו משיגים בשכלנו הרוחני אם כן הוא דבר המושג וכל המושג הוא גשמי בו יתברך וכן הוא דברי האר"י ז"ל בסוף ספר מבוא שערים וז"ל כי הכח המדמה שבאדם אינו יכול לצייר ציור רק גשמי וחומר לא בציור רוחני הנקרא נורה ונפש אבל השכל שבאדם ישיג מציאות הנולה עצמה וישיג החומר כמותו והכונתו אך זה דוקא ע"י כח הדמיון שהוא כלי השכל כי השכל לא יצייר כלל הכמות והתכונה שהם מקרי הגשם זה הוא העולה מדברי האר"י שם והמבין יבין מן הערכים בדברים האלה רמזנו בזה כי הרוצה לדבק בה' אלהים חיים יעיין למי הוא עובד בשכלו ולא בדמיון כי הדמיון אינו אלא מה שראה עיניו ואם יקדש שמו יתברך ידמהו להיותר דק אשר למראה עיניו ישפט כי אין הדמיון אלא ממה שכבר מושג אמנם השכל שהוא מחלק אלוה נורא מאד מקור חכמה הנעלמה ידע בשכלו כי עיקר הכירתו הוא שהוא נעלם בערך שאין לצייר שום תואר להודו ולהללו ולהדרו אלא שהשכל יבין שיש ממציא הנעלם והוא מסולק מכל שם ואופן אשר נקראהו ויעניני יען כי הוא אינו תופס שום שם ואל מי אקרא ובאיזה לשון אפנה פה כי אפי' שם אהיה הוא הראשון ושהוא תכלית העלה באין שום גילוי שהוא בכתר ג"כ באין סוף לא יזכר ולא יפקד לזאת ברצונו נורא נאדר אשר מדתו להטיב ובחר בנו מכל עם עשה מעצמותו הנורא והנשגב מרום ומעלה גבוה מעל גבוה כדי שנוכל לומר שיר ושבח כמו ברוך וכן הוא וכן אתה וכן ברוך שמו והן הן הספירות והם מעצמותו הנעלם ומה הגילוי שלהן ומה עניניס הם השמות הקדושים ואין לבנות אותם בשום דמות אלא באורת השמות הקדושים אשר כולם בשם יקראו ע"ב כרובי השמות

אשר בהם ובעצמותן ובכליהם ובפנימיותן והכל הוא הארת השמות הקדושים והן הן שם הספירות ולא בשום אופן אחר לציירן במחשבה וע"ד משל כשאני רוצה לקרוא בשם בינה הוא הוי"ה דס"ג ובניקוד ציירי וכן ממילוי ומילוי מילוים זאת הוא בהן עצמיות וכלים ומקיפין וכן בכל הספירות ובשום אופן אחר אין לציירו בשכלו כי אל מי תדמיון אל כי לא ראיתם כל תמונה וזה אין השגה לדמיון אלא לשכל אמנם ידידי מה שבכל התורה אם בשם אור יקראו הוא הוראה על האחדות האמתי שהם מעצמותו אין סוף יתרומם ויתנשא כבודו לעין כל כי הוראת האור הוראה על הדביקות בשרשו באין הפסק כי כל התאוות ישאר מהם גופן באין שרש כמו עץ הנקצץ משרשו ישאר עכ"פ עץ יבש ולא יזכר שמו וכן כשתיקח מים ממקורו אע"פכ ישאר בהכלי ג"כ שמו מים וכן הרוח אם תמלאהו בנוד ויפסק משרשו יהא שמו עליו לא כן האור הוא שם כשמו כשהוא דבק בשרשו ואם יפסק הרי אינו שהרי האור מורה התקשרות האחדות האמתית שענייננו בדבקות ואחדות האמתי בשרשו ואם לאו אינו וגם כשהוא דבק בשרשו אינו נפסק אף מצד שמקבל כגון אם הסגר החלונות לא יהיה אורו ומתנו נפסק ואין המניעה מצד האור כי הוא דבוק בהשלמות זה הוא סוד כינוי שם אור לספירות הקדושות אבל הם נעלמים בתכלית העלם אך לכולם בשם יקראו ואי"ה יתבאר הענין ביותר שאת וכפי הצורך לתכלית שמכוון די בזה להמשכילים ומעמיקים בתורת ה' לאמתי נהרגים ונשחטים על יחודו יתעלה ויתרומם שמו לנצח ובזה תבין ויתנע מרשעים אורים ב"ה וב"ש לנצח אשר לו דומיה תהלה כנלא"ח:

פרק ז' וכיון שזכינו לכך עתה נבון ויהיו בני יעקב שנים עשר וכתי' ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש לשון יחיד נפש דייקא ונסיים בקרא ויוסף היה במצרים הדרך הנכון אמת ויושר הוא כל נפש הוא יסוד ומלכות כנודע כל הוא יסוד ונפש היא כמלכות ויען כי משתו שלמה בתכלית היחוד ולכן כתב שבעים נפש שכולם היה מצד יחוד האמתי יעקב ורחל שהם זו"נ ז"ת וכל אחד כלול מעשר הרי שבעים ומלכותו בכל משלה שהיא נפש וזהו שבעים נפש וזהו שם יעקב ז' הויות העולם קפ"ב מספר יעקב נמצא כולם כלולים ביעקב ובנפש שהוא מלכות ויען כי הם בני יעקב שהוא סוד ת"ת הכולל ו"ק שהם כל אחד דכר ונוקבא הרי הם י"ב וזה ויהיו בני יעקב שנים עשר דהיינו כל אחד היה בקדושת שנים עשר: וזהו את יעקב דהיינו עם יעקב בעצמותו היו כ"א שנים עשר וזה סוד הגדול איש וביתו באו וזה הכל בזיה' ששי בה' וב"ש המאיר עיני המחכים לאור תורה: והנה זה הוא סוד י"ב חלות הארת שבת להאיר לה בסוד איש וביתו באו ועיין זהר יקרו וזה ו' ונפש כי כל ו' הוא שני ווין והוא מטעם הנ"ל וכל אלו הי"ב הוא הארת י"ב הויות וכולן יוצאין ממקור י' אשר הרבה גליתי אור ה' שהיא מקור כל הויות והכל להארת שבת וזה הוא י' מן ונפש. וזהו ג"כ נפש עתה ידידי תבין סוד קדושת שבת עד היכן היקונו מגיע וסוד ונפש וזהו סוד עונת תלמידי חכמים משבת לשבת שהיא השביעית בסוד ו' שהיא שני זווין ובסוד שבעים נפש הנ"ל וענין כל נפש יוצא ירך יעקב הוא נה"י בנפש הוא יסוד ומלכות כנ"ל

יוצא

ונפא ירך הוא נו"ה כי ידוע הוד כלול בנצח והם תרי פלגי גופא ולזה כתיב ירך בלשון יחיד וידוע מאמר הזהר שומר הברית והחסד הוא כי השומר הברית הוא תיקון הו"ה וכסוד צדיק אבד הנ"ל המגיע עד ה' עלאה לזאת שומר הברית שהוא עטרה לראש צדיק ובזה תיקון וא' מגיע עד ה' ראשונה ובזה האחת ברא בוכרא שהוא החסד והכל בסוד י' תתאה מעורר י' עלאה. וזהו האות ז' סוד שבעים נפש הנ"ל וכבר שארתי כי ז' בז' מינקת בסוד שתי פעמים שבע שנים ובסוד שבע ברכות בשבע ימים וזה הוא סוד הגדול אלו שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין דהיינו שבת התתאי ושבת הגדול יובל הוא ובזה יהיה יהוה אחד ושמו אחד בגאולה.

פרק ח'

ועתה דע ידידי כי מקור הגאולה הוא ע"ד האות שבת ו' בז' בסוד יעקב ז' הויות יחוד זו"נ והוא בסוד י' תתאה כאשר הארתי הרבה שכל התיקונים צריכין להיות מתתאי לעילא בסוד זה השער לה' שער הדע"ת והוא האות מהשכינה תחלה וזה היה גאולת מצרים משמירות הברית ולזה היה האות וה' כהם כי אנכי אעלך גם עלה כתיב וזה סוד הגדול ויוסף היה במצרים והבן ידידי כי עמוק מראשו מן האור. וזה סוד אלו שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין והוא בסוד לב שנטי י"ה ומה נעים בזה דברי הגאון תפארת ישראל יחיד בעולם מגום. אשרי עין ראתהו הוא בוצינא קדישא מוהר"ר אליה נר"ו בספריו הקדושים כי א"ת יעק"ב אי"ש ס"ת בוא שבת ומה שהאותיות הוא למפרע הוא לרמוז על שתי שבתות. וטעם שמירות שבת שמכפר כדאיתא בש"ס אפילו עבר ע"ז כאנוש מוחלין לו. והוא כי כבר הארתי עיני חכמים כי כל העשר הם אחדותי האמתי והוא מבואר באור נח בפרק הקודם לזה. וכבר הארתי בפרק זה ובהקודם כי כל הי"ב הם נפש אחד והם כולם כלולים בנפש שהוא מלכות והיא השביעית כנ"ל ובכלם אלהים עשה את האדם באברים וגידים כנ"ל לזאת כל אחד צריך להיות זכר ונקבה את יעקב איש וביתו באו כנ"ל ובזה הוא בהארת זו"נ והוא להם למ"ב כנ"ל והם סוד והיו לבשר אחד והוא כלילת כל התרי"ג מצות וזה הוא הארת שבת וכל העובד ע"ז הוא כעובר על כל התורה ולכן שבת מכפר ואין לכפר באופן אחר. וזה שכתב הרב הגאון החסיד מהר"ר אליה הנ"ל שר"ת של ואלה שמות בני ישראל אבאים הוא ושבת בסוד ושביה כנרקה שהוא מלכות הכוללת כל המצות שהוא הארת נשמה יתירה כיכוו השכינה הכולל הכל. ובזה גאולה תהיה לנו והוא הארת יסוד למלכות מה שאין בימות החול כן ובסוד ששת ימים יהיה סגול וביום השביעי יפתח. ומשמעה ליוכל בסוד שתי שבתות והכל ע"י הארת השכינה בסוד זה השער לה' וזה היה גאולת מצרים בסוד ושמר ה' אלהיך את הברית ואת החסד כנ"ל. ושימור הברית גורם הזווג וה' בסוד וימינו תחבקני ובזה הוא בסוד ירך יעקב כנ"ל וזה הוא צדקה ומילה יוהגו וראיתי את הדם שהוא דם מילה ולא יתן המשחית כי במילה הוא מסיר הערלה. וכן בשמירות הברית בקדושה. בגילוי י' התתאה מעורר י' עלאה של א' ובזה יהיה ה' אחד ושמו אחד בגאולה:

פרק ט'

ולהבין הענין כי כבר הארתי עיני חכמים בזה בפרקים הקודמים בזה בשער וכן בשערים הקודמים כי כל אחיזת החיצונים הם באלהים בדינים ובשם נתמתקין הרי אלהים שהוא דין נהפך לרחמים ועיקר הקליפה הוא ערלה. ובמילה עולה עם הכולל אלהים ובזה ה' הוא אלהים כאשר שארתי עיני חכמים בסוד ה' ליראיו לשער א'. בסוד אלהיך דמלכות נכלל באלהים דבינה ונ"ר בחרא חס ונמתק בשם מנצפ"ך שבכתר המאיר לאלהים דבינה כי אלהים דבינה עולה ש' בזה אל"ף למ"ד הי יוד מ"ם וכן מספר מנצפ"ך. וזה הוא מקור קדושין לאשה ומילה ויבום בסוד א"ח ד' כנ"ל וחליצה בנעל בסוד של נעלך עיין ובזה מאיר א' פלא וא' למלכות ובזה ידידי בין תבין אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא כי משה נכלל בדעת יסוד אמא וזה אדמת קודש הוא א'. והבן ידידי כי עמוק הוא וכדי לפקוח עינים עורים הרבותי בכמה ענינים אבל אם המעיין בשכליו שכל המכוון מכל העשין והלאוין הכלולים באלה הדברים להיות טעם לשבת לכל הלאוין והעשין הכלולים בזה השער אמנם בענין הנוגע ליחודו יתברך ותיקון השכינה והפגם ח"ו להעובר אפילו תינוקות של בית רבן מתחייבים בבין אמנם אלה הדברים למעמיקים על הפרדס בלי יגאו. ועתה הבדרש בשמל הב הבלית התיקון כדי להבין מה שזווג בקדושה גורם יחוד כי כבר הארתי כי כל הדינין צריך לבטל מיניה וכו' ובמקורן ובמספרן והנה כבר הארתי בסוד ה' ליראיו בזה ובשער א' באור נח כי כל ענייני הספירות ושם זווג ועיבור ויניקה ונשיקין הכל על ענייני אורות הסמוך והנה עיבור דאו"א היא סוד ויעבור. ע"ב ריו. דהיינו ע"ב מימין ומשמאל חכ"ה העולה קס"א ושם ב"ן הרי רי"ג. ונ' חלקים שחלק שם אלהים. דהיינו אל מימין דבינה ים משמאל. וה' באמצע הרי דיו כי ידועה כי יש לנו ג' אלהים. אלהים דבינה במילוי י' הה' אלהים בגבורה במילוי א' הה' ואלהים במלכות במילוי ה' הה' וידוע כי שם תפלה הוא מפירש זווג וחבור ולכן תפלה מקורה במלכות על שם חבורה בקשות וזה סוד תפלה של יד והבן כי עמוק הוא ויקרת אמת בגלות.

פ' עשירי

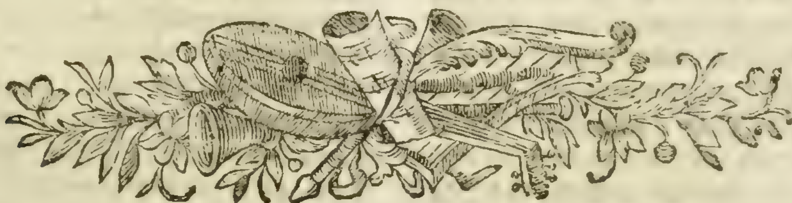
יהיה קודש לה' עתה ידידי בין תבין את אשר לפניך סוד הש"ס המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה ובזה תבין מה שביארתי מימרא זו בסוד ה' ליראיו לשער א' ע"ש ותבין נ"כ כל תיקוני המצות מזה השער ופגם מהלאוין מזה השער ובזה תיקון התורה והתפלה והזווג בקדושה ותיקון אכילה בקדושה. והפגם מביאות אסורות ומאכלות אסורות. הלא ידוע מאמר הש"ס קשה הרהורי עבירה מעבירה. וכן הוא להיפוך תיקון המחשבה לדבק באורות העליונות. וכן הוא בספרי הזהר פרשת ויצא דף קנ"ד ע"ב וקנ"ה ע"א וז"ל אתמר מהרהורא בישא מהרהורא דמשקר באילנא דחיי. משאיב נהרא ונחלא מקורא דישראל. דיהיב מותא לנפשא וחביהו לגרמיה לית ליה קיומא כלל הרהורא דמשאיב ההוא מקורא דיליה בגין דההוא הרהורא סלקא ואהלך נפשא שחית נפשא. אילנא דחיי אסתלק. ואילנא דמותא אתתקף ביה. נפשא מקרין משיך. ווי ליה דאתעקר בההיא הרהורא מגו אילנא דחיי ואתדבק באילנא דמותא. עכבין לית ביה. לא חמאה טבא לעלמא. יכיסה איהי בלא לחותיה כלל. אנביה מריר כל ענפי עליה אתמר והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב וגו'

וגומר · כגון דהרהורא טבא סליק לעילא אחיד באילנא דחיי אתקיף בענפוי אכיל מאנביה. כל קדושין וכל ברכאין אפקין מניה: אחסין חיין לנפשיה. ואסוותא לגרמיה. וכו'. כל חילין דעלמ' אולין בתר מחשבה והרהורא ועי"ד והתקדשתם והייתם קדושים כגון דכל קדושין דעלמא אפיק ומשיך בהרהורא טבא· מאן דאסתאב בהרהורא בישא כד אתי לאזדווגא באתתיה ושוי רעותיה והרהוריה באתתא אחרא וזרע זרעא בהרהורא אחרא דא איהו דאחליף דרגין עלאין דלתתא עכ"ל לענינו וכדי להאיר מקור המחשבה שהוא כו' הנה המעתיק בדברי הזהר הנ"ל יבין אור התורה והמצוה וכל תכלית עבודתינו שגלתה הוא קדושת המחשבה והוא עיקר הייחוד שאמתי בסוד אחד דק"ש להיות תחלתו נעוץ בסופו וסופו בתחלתו כי כל זה תלויה עתה בגולה במעשינו כאשר הבאתי בחלק הראשון הרבה דברי האר"י ז"ל בעץ חיים ומבוא שערים כי עתה בגולה אין למלכות מעצמותה מ"נ אלא בסוד מעשה ידינו כוננהו ובזה היא העולם. ועיין זהר חקת דקפ"ב ע"ב בסוד בארה שהיא נקראת כן בעת שאין לה מעיין מעצמותה רק מה שהיא מקבלת ע"י הגבורה דהבינה וזה הוא סוד הבאר כתיב הוא וקרינן היא כי הבאר ה' קודם הוא ה' ראשונה דבינה ויען כי היא דכורא והטעם הוא כי יסוד שלה גנוז ומלובש בתוך דז"א לזאת היא בשם דכורא ולכן כתיב הוא וזה סוד ועבד הלוי הוא הנ"ל בפרק כ' · וקרינן היא על שם מלכות שהיא מקבלת אורות אמא וזהו סוד באר שבמלכות שהיא יש בה ה' והוא סוד ב"ן במילוי ההי"ן ויש בה ג"כ הארת ה' ראשונה מאמא שהוא סוד אהיה במילוי ההין שעולה קנ"א · קנ"א וב"ן הוא מספר באר אבל זה אינו אלא ע"י מ"נ ומבואר שם בזהר ועיין בספר הכונות ק"ש שאין לה מ"נ מעצמותה עד ביאת משיחנו במהרה ועתה הם"נ שלה לקיים העולמות לעורר השפע העליונה הוא בסוד משיב הרוח ומוריד הגשם ובסוד ישיב רוחו יזלו מים הייני שיש סיעוי מיסוד דז"א למ"נ שמתערב הגבורות שביסודה ולזה עורי צפון הוא סוד הגבורות שלה ובואי תימן הוא סוד רוח דשכיך בגוה והוא סוד בנימין כי הוא בימינא דיעקב עיין זהר יתרו דפ"ז ע"ב והוא סוד רוח הקודש כי היסוד נקרא רוח הקודש כמבואר בליקוטי נביאים מהאר"י ז"ל ע"ש ודברתי על הנביאים· והוא כי הוא הת"ת הוא היסוד אשר רוח הוא סוד ת"ת המכרי' בין חו"ב שהוא אש ומים·ורוח הקדש הוא ביסוד דז"א אשר שם מקור קדש הוא באבא ויסודו המלובש ביסוד דאמא· וארוך יותר מיסודה לזאת בסוף שליש העליון דת"ת הוא סיום יסוד דאמא ומשם ואילך הוא היסוד דאבא הולך ואור עד היסוד בגילוי אור בפנימיות דז"א ונמשך ביסוד דז"א עד שמאיר בראש מלכות והוא סוד כי מציון תצא תורה כי מקור תור' באבא ביסודו והוא שהבאתי דברי האר"י ז"ל בשער ה' בסוי"ל בספר הכונות על ברוך המקום ברוך שנתן תורה לישראל ע"ש והוא סוד הזהר שיסוד נקרא רוח וזה סוד שנקרא רוח הקדש ע"ש הארת יסוד אבא שבו מחיכיותו ותפני מיותו. והוא סוד ישיב רוחו יזלו מים· מים הוא סוד מ"נ כל זה הוא לקיים העולמות אמנם להפנימיות צריכה מ"נ ע"פ מעשה הצדיקים ובסוד מחשבה הקדושה המבואר בזהר הנ"ל ויען כי במחשבתינו מתעורר מקור המחשבה שהוא סוד ע"ב רל"ו והוא סוד כח מ"נ הנה וכיה כי מ"נ צריכין להיות בגבור' שעלה רי"ו ובמחשבה מתעורר ג' ע"ב העול' רל"ו והוא מקור מחשבה י' למ"ד והי' הוא סוד בנין הויה ע"ב כנ"ל בפרק העשירי בסוד ה' ליראיו משער א' והוא בניין עין כמבואר שם מעץ חיים שער אח"פ זה סוד הגדול עלה המנו· שבזה השער לא כענין זווג בקדושה ולהפך ח"ו לשעובר והפגם בשום עריות ומאכלות אסורות בסוד כי אם

הלאה אשר הוא אוכל וכל אלה הם להיות בסוד שיתן עיניו למטה ולבו למעל' שהמלכו' נקרא לב להעלותה מעול' לעולם ועיין מזה בפרק קל"ר משער א'. ובזה יזלו מים הוא סוד ה' יודין שבע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שבמילוי הוי"ה אשר מקור הויה הוא בי' והוא סוד י' מים ראשים שבספר יצירה והנה כל הארה זו בא לה עתה מת"ת בעלה כמבואר בספר הכוונות בכונת הברכה עוטר ישראל בתפארה שהוא המבואר שם בברכת הים שלו שהוא סוד וא"ו כי הכתר דז"א הוא מת"ת דאמא ולכן בלילות ו"ק נקראו עמוסי בטן ויש לו הארת הכתר שהוא כל הז' מגלאין דהארת שבת שהוא רל"ב דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן· וגם תכ"ה רב' מילוי אהיה שהוא קס"א דמילוי יודין. וקמ"ג דמילוי אלפין · וקכ"א דמילוי ההין שעולה תכ"ה · נמצא רל"ב תכ"ה הוא מספר תפארה וזו היא בברכה דקידוש הלבנה וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהוא הגאולה השלמה אשר עינינו לי"ה שאז יקויים מקרא אומר והיה אור הלבנה כאור החמה שתהיה בהשואה במאור' כאורה כמו בינה ובסוד ביום ההוא י"ה י"ה ושבה אל בית אביה שהארת י' אבא לה' שלה כמו שהארת י' הוא לה' דבינה וזה סוד יהי"ה ה' אחד ושמו אחד וכבר הבאתי מהפרדס מזה מקורה בבינה על שם אים הדינין דמנה מתערין וזהו והיה אור הלבנה כאור החמה וזהו הפירוש שתתחדש באורה כמו הכתר דז"א שהוא עטרת תפארת דאמא לעמוסי בטן שהם הו"ק אשר שם הם נאחזין כן תהיה אור הלבנה שהוא סוד מלכות ואזי תהיה בסוד מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון שמקורה יהיה מים חיים וזה יהיה לה מעצמותה למ"נ לקבל מר' נוזלים מן לבנון שהוא הכתר כמבואר בזהר ויקרא ויתפרש המקרא הבא אחריו עורי צפון ובואי תימן הייני מה שעתה בהיה בסוד מיעוט הירח שאין לה מ"נ אלא בסוד משיב הרוח הנ"ל בבירור הגבורות שלה שהם סוד צפוניתין כנ"ל אמנם אי"ה אזי בסוד שתתחדש אורה כנ"ל אזי מיסוד' ב"ן שלה בעצמה יהיה משיב הרוח וזהו הפיחי גני הייני גן שלי זה הוא גני כי ב"ן עם הכולל הוא הוא מספר ג"ן · כי גן הוא בבינה וגם במלכות כמבואר בזהר ותיקונים ובזהר חקת כתב הטעם שהוא בבינה כי הנטיעות שהיו בקרני חגבים יצאו משם · ובמלכות הם ג"כ נטועים וכן כל מה שרצון המאציל הבורא רצה להוציא מרכינו הטוב הבא אל הפועל כלם הם נטועים בגן דמלכות הנ"ל כמבואר בפרדס. והוא מימינא לעורר בסוד ומימינו תחבקיני הארת אהי"ה במילוי הויה בסוד קריית ארבעה וסוד קריית ארבע עיין הסיב בסוד ה' ליראיו לשער י' והוא בהארת בינה כנ"ל בסוד נ' שערים וזהו סוד ב"ן שיש בבינה בלילות ב"ר ונ' שערים וכן הוא הארת מלכות בסוד נ' שערים המתפשטין עד הוד וזה סוד בפרדס הנ"ל שהבאתי בזה שנה חמש ימי הבנין נקראו' גן · כי הם התפשטות דבינה עד הוד. והנה ידידי בזה תבין לפעמים נאמר גן ה' ולפעמי' גן אלהים כי בהארת כל העשר במלכות הרי בה עשר פעמים גן וכן בינה הכולל כל העשר כלילו' כח"ב וה"ז אם הבנים שמהם כולל כל שלמטה הימנה הרי יש בה עשר פעמים ג"ן והוא מספר כנס"ת ויען כי כל העשר פר"ת שבהם הם מספר ישראל לזאת מלכו' בשם כנסת ישראל יכונה כנ"ל · וגם היא כונסת ביחודם שאמתי א' שבמ"ה במילויו והוא ישראל · וגם שם ב"ן עם א' הוא גן והוא כנסת ישראל · והנה כתיב גן נעול אחותי כלה יתבאר ע"ז הדרך כי שם ב"ן שבה בגו' בסמוך הוא בהארת א' דמילוי מ"ה וזא' הוא א' שלא אשר בהארת כתר ע"י ח"ב אזי השלים כרות יכרתון בסוד ימינך ה' תרעץ אויב תרע"ץ מספר כח"ב ובזה הוא בסוד רשות יחיד ואין רשות לבוא בה טמא ובל זר והיה נעול זה סוד גן נעול אחותי כלה: והנה בהארה זו

שרי זווג י״ה וכבר אמרתי כי ה׳ שבמלכות סוא מר״ו ודפ״ר
הכ סז׳ ופ״ו הוא ל״ו ועם הכולל עולה גן׳ יוכל זה הוא סוד
בן יסו״ה · ועתה נבאר בן אלהים כי במילוי המילוי דאלהים
יש ל״ר אותיות ואם תמלא ה׳ באחד מהג׳ מילוין הרי ל״ה ·
וס׳ אותיות דאלהים הפשוטי׳ וי״ב אותיות דמילוי הראשון כזה
אלף למ״ד ה״א יו״ד מ״ם · הרי נ״כ בן אלהים וידוע המבואר
בעץ חיים ובספר הכוונות שמטעם זה וגם מטעם ד״ל
אותיות שבמילוי המילוי דארני עני במלכות ולזאת את
דל״ת במלכות אמנם כאמרת י׳ למילויו תי״ו ודלת במילוי
המילוי הרי אינה דלת ועניה וכן אם תוסף א׳ כנ״ל למילוי
המילוי דאלהים והטעם כי באלה הוספת נעשה ל״ה׳ והוא
מעורר אמרת י״ה כזה יוד הי · העולה ל״ה. וזה סוד הגדול
אשר כבר אמרתי דלות ״י ולי יהושיע שהוא דל י׳ הנ״ל · אמנם
בעונינו בהגלות אין לה אמרת א׳ פלא ולא י׳ מאבא הרי
היא דלת דהיינו שה״ב שהיא כלא מיתוק וזהו סוד הגדול
שמילוי הוא תאות ד׳ ת״ל מדלת כי ה״פ אלהים הוא מספר
תל כנ״ל הרבה ומד׳ כשארה בלא ו׳ שבתוך ה׳ כי אקליפה
כטלה ונתארך ונעשה ק׳ משק״ר וזה הוא סוד גלות כי. דל״ת
עם ה׳ אותיות אלהים הוא מספר גלות · ויען כי היא בנשמה
לבי״ע והוא מגינה על ישראל ויורד׳ עמהם אל עמקי הקליפ׳:
לקבץ נדחי ישראל להעלות בכח שם ב״ן כל הניצוצות שנפלו
בקליפה · ועליותה הוא בברכות עד ברוך שאמר מעשים
ליצירה · ומברוך שאמר עד יוצר אור מיצירה לבריאה ומיוצר
אור עד עמידה מבריאה עד אצילות והוא הזווג העקרי
מהספירות עצמיות ופנמיות וחיצוניות. באמרת יס״ו דמ״ה
שהם ט״ל וזהו וישראל עושה חי״ל כי ישראל הוא מבינה וכן
בינ״ה דע״ת עולה ישרא״ל ובאמרת הבינה יש זווג זוכ ולכן
כתבתי בהקדמה ד״ר ע״א כי חיל הוא יה״ו דס״ב כזה יוד
הי ואו · שהוא חיל דאוריתא וגורם זווג זו״כ אוי ה׳ אחד יו״ד
ה״ם ו״ו ה״א העולה ב״כ חי״ל ע״ש וה׳ א׳ במילוי ה׳ אחרונה
שוא אמרת תורה אלוף בינה · והוא הא׳ אשר אמרתי
לפשלים אלהים להיות במילוי המילוי לה׳ ואז היא ב״ן כעול
כנ״ל ואין אחיזה לחיצונים ואז יש זווג שאמתי אשר אמרתי
שבגלות הוא בחסרון א׳ מאלהים כנ״ל וי׳ מת׳ של אדני במילוי
הדלת ות״ו בלא י׳ וזה סוד כי יד על כ״ס י״ה דהיינו באין
א׳ מכסא וי״ה להאיר לו״ה וכזה הקליפה גדלה והצליחו. וזהו
סוד הגדול אי״ה מקום כבודו וסוד יה״א שמיה רבא
וכי״הא היא בן כשוה עם בינה כנ״ל והנה כאם תכתב א
במילוי כזה אל״ף ותצרף היוד במילוי עם ה׳ בכל אחד מג׳
מילויה כזה יוד הי · יוד הא יוד הה · הרי נ״א וקי״א משל״ף ·
וג׳ אותיות יו״ד בג״ה עם ג׳ אותיו׳ אלה המילויים הרי מספר
ד״ב והוא סוד רי״ב לה׳ · וזהו סוד הגדול · והיתה נפשם כגן
רו״ה · רוה עם הכולל הוא מספר ריב ונפשם דייקא · נפש
הוא סוד מלכות כי כזה היא כשוה לבינה כסוד אמרת י״ה
וא׳ פלא ואז היא בסוד כתר מלכות ומקבלת הארתה מיו״ר
במו הבינה. ובזה פרשתי אלה המקראי קודש (יחזקאל ל״ו)
אחרי אומרו וזרקתי עליכם מים טהורים וכו׳. ונתתי לכם לב
חדש וכו׳ · ואת רוחי אתן בקרבכם · ועשיתי את אשר בחקי
תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם. שהוא קיום המצות ושמירות
הלאוין · על זה השמים והארץ שנשמת תעבד · שכונה ע״ר

לעבר׳ במכו׳ ע״שה׳ ואומר אח״כ אשר מיותה שממה לעיני כל
עובר ויתפרש שהיתה שממה מסיבות כל עובר על תורת
אלהינו · ואז תהיה אי״ס בשוה עם בינה · כסוד גן ה׳ וגן
אלהים כנ״ל כי בעת הגאול׳ כתבתי באור בהיר כסוד המכו׳
ש׳ דרבנן ע״ש לקמן כי היא יש לה אמרת יסוד אבא כמו
לבינה הנקרא גן עדן וזהו ואמרו הארץ הלזו · הנשמה היתה
כגן עדן וכבר כתבתי היום שוא ת״ת לב הוא מלכות וזהו
סוד וידעת היום והשיבות אל לבבך כי הוא ה׳ האלהים בשמים
ממעל ועל הארץ מתחת אשר כל המפרשים לא שמו עיניהם
על שפת יתר · שיש כזה כי ממעל מיותר וגם מתחת מיותר
כי הלא ידוע השמים הוא למעלה · והארץ הוא למטה · וגם
ממעל משמע למעלה מן השמים · בשמים משמע תוך השמי׳
וכן על הארץ משמע כפשוטו למעלה מן הארץ ומתח׳ משמע
מתחת לארץ. אמנם ידידי כפליים למושים ה׳ אלהים אמת
ותורתו אמת כ״ה וכ״ש אשר לו רומים תהלות נורא ונשגב
ונעלם מאד והכונה כוו עיין הטיב לקמן כסוד מכיה הנ״ל
אשר אמרתי שם מהאר״י ז״ל החילוק כאשר המוחין באין
בזמן הגלות אינם אלא לז״א ואז מסתיים יסוד אבא במלכותו ·
שהוא יסוד אמא בהוה דז״א שהוא שליש העליון דת״ת הנקרא
שמים הרי יסודי או״א שהם סוד ה׳ אלהים והם ממעל ובכנסין
בשמים ואמרתי שם וכן הרבה יען כי יסוד אבא ארוך יותר
מיסוד אמא הולך ואור ומתפשט עד שנכנס ביסוד ז״א ובסתיי׳
בשוה ביסוד דז״א ואינו מגיע למלכות אלא דרך פי האמה
מאיר למלכות שנקרא ארץ ועיין אדרא נשא קמ״ב ע״א
וזהו על הארץ אמנם בעת רצון שמאציל להשכיח בגולה
אזי בשהם אור באור באין המוחין למלכות עצמה ויען כי
יסוד דנוקבא קצר מיסוד דאבא שנכנס ביסוד דמלכות הולך
מתחת ליסוד מלכות שנקרא ארץ ומאיר חוצה וזהו אמרת
הגאולה השלמה כימי מרדכי ואסתר שהיה סוף גלות בבל
אשר החרש והמסגר בתוך שבעים שנה לגלות בבל תקנו ו׳
תחתונות שלה להיות כין ורועות דז״א זהו סוד תיקן תורה
והכן. וזהו סוד מגלת פורים כדלקמן עיין המבואר שם באור
בהיר לא תבואנה אשר מרדכי נשמתו היה מזה האור מגולה
שיצא חוצה לה וזהו סוד הגדול ועל הארץ מה שעתה בזמן
הגלות שהיא אין לה המוחין אלא ע״י ת״ת והמוחין הם בז״א
כנ״ל ואזי יסוד אבא מכוסה ביסוד ז״א שהוא על הארץ
שהוא מלכות . אי״ס בזמן הגאולה השלמה והיה אור
הלבנה כאור החמה ואזי יתגלה אור יסוד אבא מגולה מיסוד
מלכות הנקרא ארץ ולמטה וזהו ועל הארץ מתחת והנה כבר
אמרתי כי אי״ה בעת הגאולה תעלה כסוד אשת חיל עטרת
בעלה כסוד ר״ן כמו שהיתה קודם קיטרוג הלבנה כמבואר
בעץ חיים בדרוש מיעוט הירח ובסוד עטרת תפארת וידוע
כי מלכות נקרא אני בסוד ואני בתוך הגולה שתם הוי״ה הוא
ת״ת ומו שמסיים · וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי
אני ה׳ בנית הנהרסות · נטעתי הנשמה · ואזי תהיה בשוה
עם בינה שהם סוד דיבור כנ״ל הרבה · ומעשה המנוס
במלכות ואבא יסד ברתא אשר כבר כתבתי שזהו סוד הגדול
מ״ה רבו מעשיך ה׳ כלם בחכמה עשית וזהו סוד הגדול אני
יהו״ה דברתי ועשיתי. והוא סוד שני פעמים י״ה י״ה ובזה
יהיה יהוה אחד ושמו אחד בילא״ה ·

דבר המלך שער ח

תכחת מוסר לזה השער לה׳

כתיב גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית. אמרו רז״ל מזה כל הנהנה מעולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל קב״ה והנה זה דבר נפלא ונעלם מעין כל כי ברכה בהאי קרא מאי דכר שתים הנרא׳ בעיני כי נעמיד על המקרא׳ הם זה ועל מה זה אשר דוקא בזה הוא חבר לאיש משחי׳ יעוד קשה איך יתן גוזל אל לבו לומר זך מעשיהו לא פעלתי און ויאמר אין פשע וכי יגרע כח אביו ואמו מאחרית ישרא׳ לאומי׳ מכלל לאו דלא תגזול. ואם דרשו רז״ל דקאי על הנהנה מעול׳ הזה בלא ברכה גם בזה לא יצאו ידי חובת ביאור כיון שאוכם לברך איך יפצה פה לומר אין פשע הנרא׳ כאשר כבר דקדקתי במקרא׳ קודם ריש פרשת נח ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס. וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ הנה יש לדקדק טובא במקרא׳ קודם שאלה הנה כפי פירוש רש״י הוא שני ענינים שונים אשר חטאו בשחתה שהוא לשון ערוה. וגם בגזל וזה ותמלא הארץ חמס. וכתיב בתריה וירא ה׳ את הארץ והנה נשחתה וחמס לא נזכר ורש״י פירש לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל וזה היפוך משמעות המקרא. וגם נדקדק על מה בחטאי׳ הללו כופל ומשלש ותולה עיקר חטאם בארץ ותשחת הארץ כי מלאה הארץ וירא אלהים את הארץ. כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ: הנראה לפרש ע״פ דברי הזוהר בראשית דל״ה. וז״ל כי לא המטיר יהו״ה אלהים על הארץ וכו׳. ד״א מאי טעמא לא המטיר בגין דלא אשתכח תקונא דיעלה מן הארץ. ועל דא מן ארעא תתאה אתער עובדא לעילא עכ״ל והנה פגם כי סוד יש בדבר כדמפו׳ והוא הוראה על מ״כ מעוררין מ״ד וכדמסיים שם בענין. אמנם הפשוט והסוד אחד הוא כי ידוע הקב״ה בשביל ישראל ברא העולם וכך היה תחלת הבריאה ובסוף יום הששי אלהים הכין דרכם שכל העולם היה תלוי אם יקבלו ישראל התורה הנה כי הקב״ה הכין לארץ גשמי ברכה שכנה הראשונה היה ע״ז הדרך שאנחנו כעובד מקודם ולזה נתן לנו תורה ומצות אשר הם ממקור הברכה לעורר כוח שהברכה יבא לארץ כאשר הכין לה וזה שמסיים בקרא ואדם אין לעבוד את האדמ׳ והוא הכל על הבריאה הראשונה אשר בכלם אלהים עשה את האדם והוא ע״ם מדותיו הקדושים אשר ידועים המבואר בזהר שמים הוא ת״ת. ארץ הוא מלכות תוספתא זהר בראשית דנ״א ע״ב. והוא קב״ה ושכינתיה והשמים אשר עליו נאמר מטר השמי׳ יתלוי בקב״ה והארץ הגוף ויבולה תלוי בשכינתי׳ לזאת האדם אשר עשהו בצלמו כשמייחד קב״ה ושכינתי׳ הרי הברכה מוכנת על הסדר ודרך הנכון ולזה הוא יתברך ברפת מצות על דרך זה ומקבלין דין מן דין וכמו כן יעשה בעבודתו בשלמה ביחוד קב״ה ושכינתי׳ והוא כמו נרקם אשר הכל הוא בסוד מלכות אשר בה שם אדנ״י אשר יש בה ד״ל אותיות במילוי המילוי כזה. אלף למד פא. דלת למד תו. נון ואו נון יוד ואו דלת. הרי ד״ל אותיות ובנרקם מאיר י׳ למילוי הת׳ של מילוי דלת׳ הנ״ל. הרי ל״ם והוא הארת מקור הברכה משם י״ה כזה יו״ד ה״י העולה ל״ם. והוא הארת מילה. ובאת לעורר י׳ המילוי של ת׳ שברלת הנ״ל וזה הוא הי׳ של דלות״י וזה הוא סוד ת׳ תחים ועיין בסוד בשערים הקודמים ודע כי האורכתי בענין כי באלה מצות מייחד י״ה וש״ע׳ זה מעורר מו״ה י״ם הנ״ל וכזה ה׳ אחד ושמו אחד ושבל

על הסדר זה היה הענין אבל מתמו׳ התור׳ הנעשה ע״פ שניה בלילות כל התורה להוריד מאורי אורים ע״ר אצילות שמכוון וזה סוד ומקור להבין כל התורה כלה בזה כגון לקדש השם ופרו ורבו איש ואשה ומצות איש עם רעהו וכן אהבת רעים והוא בסוד הגדול מהאר״י ז״ל אפרים כי הפרני בארץ עניי. ארץ דייקא עניי דייק׳ ובסוד דל הנ״ל ועיין בעץ חיים בדרוש אפרים בן יוסף מקור אפרים דהיינו כאיב׳ הגבורו״ת שביסוד הבוקעי׳ דרך מחיצות היסוד למלכו׳ מעטרה עיין זהר במדבר דהם ס״ב מנצפ״ך העול׳ עם הכולל אפ״ר וידוע יסוד נקר׳ כ״ל על שם שאלות הא׳ מאמה עליו עד הוד כ״א כלול מי׳ הרי נ׳ מספר כ״ל וזה הוא מי׳ וזה סוד אפ״ר י״ס ובזה יבין המעמיק בענין זהר ויחי דרכ״ז ע״כ א״ר אלעזר ויברך את יוסף את דייקא דבריך לאתקיימא רזא דברית דנטיר יוסף וגם״כ אקרי בריך את דיוסף רזא דברית דקיימא בהדיה דיוסף. ולכאורה אינו מובן דאיהו בעצמו הוא הברית שהוא יסוד כאמור בריש דבריו ולבסוף מסיים דקיימא בהדיה דיוסף ולפי דברי הנ״ל תורת אמת הוא דקאי אבחינה זו דאפרים הנ״ל. ובזה מתורץ הקושיא הריש המאמר שם ויברך את יוסף בהאי קרא אית לאסתכלא דלא אשכחן הכא ברכה דבריך ליה ליוסף אלא לבנוי. והכן כי הוא מעצמיות יוסף עתו. וזה הוא סודת המצות פרו ורבו ע״ר כי הפרני בארץ עניי הנ״ל ולזאת הכנסת העטרה הוא קיום מצוה זו וכן ביבמה וכן א״ו בצריו׳ בהכנסת העטרה שברת חברית כי מאלו א״ב הם ינקו כי אחיותם בדינים הקשים. עתה תבין ידידי איך מצוה זו תלוי בארץ והוא בארץ עני׳ כנ״ל ובסוד ד״ל כנ״ל וכמו כן שאר מצות שהם ע״ר ומקבלין דין מן דין וכמו הקים תקים. צדקה. מתנות לכהן ולוי כאשר יש הרבה כמבואר בתורתינו הנעשים מאיש אל רעהו ובזה גורם ההנהגה הישרה משמים לארץ. לזאת כתיב בתורה גללות הברכה ונתתי מטר ארצכם בעתו פי׳ הוא הוראה שאמתי על המעשים שהם לרצון לפני ה׳ וזה סוד הש״ס ומעשה ידיו מגיד זה ימגיר הצדיקים ואליהו מטר וכן להפיך א״ו הם משחיתים את הארץ ונרגן מפריד אלוף והוא הכל מובן מהנ״ל וכמו שהראתי בזה. המצו׳ הקרובי׳ ומיוסרי׳ ע״ר ומקבלין דין מן דין לעורר הברכה הישרה על דרך הבריאה הראשונה משמים לארץ כן העונות גורמים לרחק. ועז״ יש נ״ב הגורמי׳ ע״פ חטאים הנעשים בין שנים. כמו העריות והגניבו׳ והגזלות. וזה כונת המקרא אומר לא תגזול ד״ל כי ר״ל הוא דלכאו׳ קשה למה נתן על דל לאו מיוחד וגם הכפל כי דל הוא. אלא כבר נאמר כי הוא דל כיון דכתיב לא תגזול ר״ל. אבל ה׳ אמת ותורתו אמת ובזה הראה לנו מקור הפגם של כל הלאוין שבין אדם לחבירו והקרוב יותר והראה לנו מקור הר״ל הוא ממש בר״ל הנ״ל הרי ידידי עם תעיין בכל אלה ה׳ דברות אחרונות שהם בסוד ה׳ אחרונה שהוא י׳ תתאה מ״א מאבני שיש טהור עיין זהר בראשית דכ״ו ע״ב שהיא בסוד הארץ כולם הם דברים שבין אדם לחבירו כגון לא תרצח. לא תנאף לא תגנוב. לא תענה ברעך. לא תחמוד ובכולם תמצא בתורה נזכר פגם הארץ כמו ולארץ לא יכופר. וגם בעריות כתיב ותטמא הארץ וכן הרבה כי הם הקרוב והדרך המעוקם מתחלה שהוא נגד הבריאה הנכונה על הסדר אשר הקב״ה הכין לארץ והכל ע״י מעשינו כנ״ל לזאת ונתתי גשמיכם בעתו דרשו רז״ל על עונת ת״ת תשבת לשבת כי הוא ע״ר הקרוב קרוב יותר והוא באמר׳ הי׳

על דלות"י וכן ח"ו בפגם הברית וערוה הוא הריחוק היותר והכל על הדרך הבריאה הראשונה ועל דרך הסדר ואיך יעלה מן הארץ כזהר הנ"ל ואם אדם אין והנה הארץ נשחת' ולזאת קרוב והמוך דבור לא תנאף לדבור לא תגנוב כי באלה קרוב קרוב ביותר להיות הארץ נשחתה · והנה ע"פ דברות אלה רככה בקודש אלה מקראי קודש על מקומם יבאו בשלום. כי לפי הנ"ל זה ותשחת הארץ כולל הערוה וגם ותמלא הארץ חמס על דרך ר"ל הנ"ל לזאת לא קאמר קרא אח"כ אלא וירא ה' את הארץ והנה נשחתה מתקור נשחת כנ"ל הכולל שניהם וזה סוד הגדול בתורת אמת כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ אשר דרך הכוון מתחלת הבריאה היה להאיר על הארץ והם השחיתו זה והבן ידידי כי תורת אמת הוא . ובזה נבין מאמר הש"ס פעם אחד אומר לה' הארץ ומלואה · ופעם אומר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ומשני כאן קודם ברכה· כאן אחר ברכה והוא ע"פ הנ"ל אשר הקב"ה האיר לנו מאורי אור להאיר לארץ והוא ע"פ אופנים הנ"ל בהתבות · וגם כתיב בכל דרכך דעהו ודרשינן אפילו לדבר עבירה היינו הנאת גופו ההכרחי צריך הכל להיות על דרך הנ"ל להמשיך מקור הברכה הנרא' דוה התיר לא יתפרש לגרדין אלא להורות כי מה דכתיב לה' הארץ ומלואה הוא הענין הארץ נתן לבני האדם כי קודם ברכה אינה לה' להיו' דבק בה' אלהים חיים אשר נאמר · ואל הארץ אמטיר ולאמר ברכה לה' הארץ ומלואה שהוא ייחוד ו"ה . קב"ה ושכינתיה שמים וארץ · ויהי ערב ויהי בקר יום אחד · ולזה הוא יתברך ויתעלה קבע לנו ברכה על כל אשר יאכל לכל נפש . לעורר מקור הברכה ובזה לה' הארץ ומלואה ואנחנו משלחן גבוה קא זכי . כי הלא אנחנו הגיבור המושכי' הברכ' ומקרבים אחד אל אחד ובזה הארץ נתן לבני האדם שנלהיות לה' הארץ ומלואה הן לבני האדם להיות וזכה משלחן גבוה ·

והכל ע"פ מעשינו כי כבר הקדמתי הרבה בשערי' הקודמי' כי קודם הברכה אינה בקדושה · ועיין בקודש הלולים מה שכתבתי בין הפרקים כי הקליפה קודם לפרי והוא הכל בידי עשו ומה מתוק דברי הגאון החסיד מחמד עיני ולבי זצ"ל בוצינא קדיש' יחיד בדורו מימות הרמב"ם ממש ה"ה מוהר"ר חיד"א שכתב בספריו הקדושים על פסוק ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך · ואמרו רז"ל אל תיקרא וברך אלא וברך והוא ע"ד הנ"ל כי קודם הברכה הכל מהעולם הזה הוא בידי עשו וכל מה שאנו זוכין הוא ע"י הברכה וזהו אל תקרא וברך אלא וברך היינו ע"י הברכה · ודברי פה"ח ושפתיי ישק וכזו פרשתי כבד ה' מהונך אל תקרא מהונך אלא מהונך שהוא גרונך דהיינו ע"י הברכה הבא מהגרון הוא הונך כי קודם אינו הונך וע"ד תירץ הש"ס הנ"ל כאן קודם ברכה כאן אחר ברכה · והנה המעתיק בדברים האלה שכתבתי כי קודם ברכה לא נאמר לה' הארץ ומלואה כי הקליפה קודמת לפרי וצריך להסיר הערלה מון ותכן · לזה הנהנה בלא ברכה גוזל אביו ואמו דא קב"ה ושכינתי' כי בזה נשאר תחת ידי עשו . כנ"ל · אמנם יש המברך ועדיין נשאר ת"י הקליפה והוא שנאמר בוצע ברך ניאץ ה' · נאצה זה הגוזל ומברך סבר דבדידיה קא זכי ואמת אין ממש בברכותיו וזהו דאסמכו אקרא זה כל הנהנה בלא ברכה וזה תורת ה' תמימ' גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע . כי כבר בירך . אבל באמת חבר הוא לאיש משחית חבר דייקי לאיש משחית הכולל חמס והבן ידידי ה' אמת ותורתו אמת בילא"ה . ומי יתן ונזכה במהרה לראות בנחמות ציון וירושלים בהתאסף יחד שבטי ישורון ותקוה לא בורא מאד שלא אבוש ולא אכלם באלה הדברים מעט הכמות ורב האיכות הכולל הכל וזה סוד האמתי כי כל בשמים ובארץ ובזה והיה ה' למלך על כל הארץ ונשגב שמו לבדו במהרה בימינו אמן :

ביאור דברי הרמב"ם פרק ה' מהלכות אישות

כתב הרמב"ם המקדש במלוה שיש לו אצלה אינה מקודש' והנה במכר פסק דקנה ותמהו עליו כל הבאים אחריו דהרמב"ם הוציא זה מן הסיפא דברייתא דקדושין דמז ע"א ושוים במכר שנה קנה ועליו קאי ותסברא דש"ס שם דרב נחמן אמר הונא חברין מוקי לה במילי אוחרא · א"כ מניין הוציא הרמב"ם האי דינא דבמכר קנה · והנה תלמידי הרשב"א דעתם נוטה להוכיח דינא דהרמב"ם דבמכר קנה מהאי סוגיא דבבא מציעא בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל דר"י סבר מעות קונה דבר תורה ור"ל סבר משיכ' קונה דבר תור' ואת' רבא שם קרא מסייע לר"ל דכתיב וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו · תשומת יד אמר רב חסדא כגון שייחד לו כלי להלואתו · עושק אמר ר"א כגון שיחד לו כלי לעשקו וכי אהדרי' ליה קרא כו' ואילו תשומת יד לא אהדריה מאי טעמא לאו משום דמחסרא משיכה · ומזה הביאו האי דינא דהרמב"ם דמוכח דבמכר אין לחלק בין הלואה או מעות בעינא דאל"ה תיקשי ארבא דלמא הא דלא אהדרי קרא משום דמלוה לא קני יאכל כמעו' בעינ' לא בעינן משיכה · עכ"ל . והנה הגאון ר' יהונתן ז"ל מביא דברי בעל מנחת כהן לסתור דבריהם דאין זה ראיה דאף אם נאמר דלא כהרמב"ם יש הוכחה לרבא כר"ל דאמאי לא אהדרי' קרא ביחוד לו משכון בשעת מתן מעות הלואתו והוי כמו מעות בעינא דבזה אף אם מתקדשת במבואר שם ברשב"א· ואחר הדברים האלה מצא הגאון ר' יהונתן ז"ל הנ"ל עם לבבו הוכחה לדברי הרמב"ם הנ"ל דבמכר קנה מהא דאמר ליה רב פפא לרבא אימא מעושק אהדריה קרא ומשני הב"ע כגון שנטלו ממנו וחזר והפקידו אצלו . אמנם לשיטתו של ר' יוחנן צריכין אנו לומר קושיות רב פפא לאתת דמעושק אהדריה קרא ועושק דקרא איירי בלא משיכה אלא שמעות קונה א"כ לפי דקי"ל לדינא ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף תיקשי לר' יוחנן והא אינו אלא מלוה אלא שמע מניה כדברי הרמב"ם דבמכר הוי הלואה כמו מעות בעין ע"כ דברי הגאון הנ"ל · ואני בעניות דעתי לא זכיתי להבין דברי קדשו בזה · אחר שנדקדק היטב בסוגי' זו לכאור' קשה טובא ותמה ראיתי שגם הב"ח מקשה . א' · אפירוש רש"י שם כד"ה אי אהדר קרא לא הוי גמרינן לא תיובתא ולא סייעתא דר' יוחנן לוקמא כדלא משך וכו' והנה גם עתה דלא אהדרים אכתי ניחא עושק כר"י כדלא משך ומעושק הוא דאהדריה ועוד קשה אאידך דרב פפא דפריך ותשומת יד לא אהדריה והתניא כו' או מכל אשר ישבע. והנה לפי סברתו הדאשנה דמעושק אהדריה · למה לי האי או מכל אשר ישבע · עוד קשה האי אי הכי דקאמר אי הכי תשומת יד נמי ליהדריה לדידיה דמוקי עושק בלא משיכה ליקשי נמי וליהדרי' לתשומ' יד נ"כ בלא משיכה וכיון דסברתו דבכלל עושק הוא השתא נמי ניחא הכי: עוד קשה ארב פפא דבא לומר דלאו סייעת'

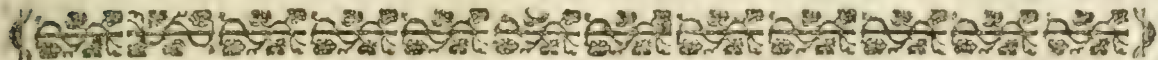
המעושק

דמפוסק הוא דאהדריה דפוסק איירי בלא משיכה. לסברתו הוי ליה לומר תיובתא לר"ל מפוסק דאהדר בלא משיכה אלמא דמעות קונות · וגם לישנא איפא מפוסק הוא דאהדרי' לא משמע לפירוש רש"י אפשטיה וטוב יותר הוי לרב פפא לומר ואימא כי אהדר לפוסק תשומת יד נמי שמעינן דמ"ש ועוד בתשובתו דרבא דקאמר אי אהדרה קרא לא תיובתא ולא סייעתא · קשה תיובתא מאן דכר שמיה · הנראה דרך פשוט בסוגיא דרב פפא בא בקושיא אר"ל והוא מפוסק גופא וזהו שאמר לרבא אתה מביא ראיה לר"ל איפא אדרבא זה תיובתא לר"ל מפוסק דהדר קרא ופשטיה בלא משיכה משמע והשיבו רבא דאיירי במשיכה ומקשה אי הכי אין לך הוכחה נ"כ לר"ל דליהדריה לתשומת יד נ"כ ובמשך וסמוך אדלקמן בשלמא לדידי ניחא דבתרוייהו אהדר וכדתני' דלקמן אבל אתה יהבע אלא לדידך אמאי לא אהדרי וכנ"ל ועז השיב לו רבא דאי אהדריה לא הוי תיובתא כדבעך לר"ל וגם לא הוכחה והדר ומפרש הא תשומת יד נ"כ אהדריה ועתה כל הקושיות כנ"ל מסולקים וגם אין מקום להכחות הגאון החסיד מוהר"ר יהונתן זצ"ל כי דברי רב פפא אין סייעתא לר"י אלא קושיא אר"ל דאליבי' דר' יוחנן תרוייהו איירי במשך אף דמעו' קונות אמנם הלואה אין במעו' בעין ובתרוייהו אהדרי כדמשוך אבל לר"ל קשה איזה אופן שיהיה אי במשוך אין הוכחה דהוא מטעם הלואה לא קני · ואי בלא משך יש קושיא אר"ל מהאי דאהדר ועוד דתרוייהו אהדר קרא ומי שמבין בדברי מהר"ש שיף יעיין כי נדפס עז' אחד מגאוני הזמן בבאים שלא לפרש אלא להסתיר עצה מה' ומישראל. והנראה בעיני להביא דברי הרמב"ם הנ"ל דהלואה במכר קנה · וכן הוא דעת הרי"ף ותמנין לעניין נתרץ נמי קושיות השער אפרים אהרא"ש וכן רבים קמו עליו אמאי דכתב בשם רבינו אלפס אמאי דרבא מסיק ב"ק דנ"ט ע"ב דכ"ע אין אומן קונה בשבח כלי ולית' לדרב אסי אלא חייב לשלם דמי שידה וכן הלכתא. וכתב הרא"ש ונרא' לי דאין ראיה משום דהכי נמי אמר רבא דכ"ע ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכתבו התוספות דאין ראיה משם לפסוק הלכה משום דלא מצי רבא למימר כעניין אחר דאי כ"ע סברי אינה לשכירות אלא לבסוף הוה מקודשת לכ"ע. וכן נמי אי סבר כ"ע אומן קונה בשבח כלי הוה מקודש' לכ"ע נרא' לי להביא ראיה דאי פליגי באומן קונה הרי חכמים דאמרי אינה מקודשת סברי דאין אומן קונה והלכה כחכמים ואי לא פליגי הרי תרוייהו סברי דאין אומן קונה. ומיהא לאו ראיה היא דאיכא למימר דפליגי בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף עכ"ל הרא"ש ז"ל ותמהים אהרא"ש הא אי נימא דפליגי בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף צריך למימר ע"כ נ"כ דכ"ע אין אומן קונה בשבח כלי דאם לא כן מאי טעמא דחכמים דאמרי אינה מקודשת · והנה הרמב"ם פסק נ"כ כי הא דאין אומן קונה בשבח כלי · והנה כאשר נעיין בסוגיא זו דף נ"ט ב"ק. ודמ"ז ומ"ח · במסכת קדושין כל אחד על מקומו יבא בשלום ויתיישב על מכונו דשם אמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת לימא כתנאי המקדש במלוה אינה מקודשת וי"א מקודשת מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר מלוה להוצאה ניתנה ומר סבר לאו להוצאה ניתנה. ומסיק הש"ס ותסברא אימא סיפא ושוים במכר שקנה ואי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במאי קנה · אלא הכא במאי עסקינן באומר לה התקדשי לי במנה ונמצא מנה חסר דינר · והנה ברייתא זו נזכרת בהרא"ש פרק האיש מקדש בגירס' משובש' מהש"ס שלנו וז"ל ת"ר. המקדש במלוה מקודשת וי"א אינה מקודשת ושוין במכר שקנה ע"ש וצריך להבין טעם הרא"ש בזה שהיפך הגירסא · דידוע המבואר בתוספות ב"מ דמ"ו ע"א בד"ה האי שטרא חספא בעלמא הוא וכו' וז"ל והא

דאמרינן בקדושין ושוים דבמכר קנה היינו במלוה שיש לו ביד אחרים וכו' ומפרש המהרש"א שם אע"ג דאוקי ליה התם בתילי אוחרי דהיינו בקידש' במנה ונמצ' מנה חסר דינר אבל מלו' אף במכר לא קנה ודחו בזה דברי הרי"ף והרמב"ם דאמרי מלוה במכר קנה · משמע להו לבעלי תוספות דהך שינוי לא קאי למאי דקאמר שם בסוגיא אאידך ניתא כתנאי המקדש בשט"ח או שיש לו מלוה ביד אחרי' והתם קנה אם ריש דמ"ח דכולי עלמא אית להו דשמואל ובהא אשה דעתה קא מיפלגי אבל במכר סמכה דעתיה ולזאת גם האי ברית' הכי מתפרש במלוה שיש לו ביד אחרים ולהכי תני בסיפא ושוים דבמכר קני דסמכא דעתי וזה דעת הרי"ף והרמב"ם דבמכר סמכא דעתו שפי מבאשה דודאי לא ימחול ויפסיד לעצמו והנה הרי"ף והרמב"ם יש להם הוכחה דע"כ צריך לאוקמי ההיא ברייתא דפליגי במלוה דביד אחרים דהא בהאי ברייתא דמ"ח ע"ב וכן בבא קמא דנ"ט ע"ב דתניא בשכר שעשיתי עמך אינה מקודשת בשכר שאעשה עמך ר' נתן אמר בין כך ובין כך אינה מקודשת ומסיק הש"ס מאי איכא בין ת"ק לר' נתן איכא בינייהו שכירות נתנא ר"נ סבר המקדש במלוה אינה מקודשת · והנה בברייתא הנ"ל יש אומרים מקודשת · ובסוף מסכת הוריות מאן יש אומרים. ר' נתן א"כ תיקשי דר"נ אדר"נ אלא ע"כ צריכין לחלק דהאי ברייתא' דמ"ח דר"נ אומר בין כך ובין כך אינה מקודשת הוא מלוה שלו והאי ברייתא דיש אומרים מקודשת הוא במלוה של אחרים· וזה הוא הוכחת הרמב"ם א"כ קאי האי ושוים דבמכר קנה ואף דברייתא איירי במלוה של אחרים סבירא ליה להרמב"ם דאף בשל עצמו במכר קנה אלא דברייתא אשמעינן בשל אחרים דאע"ג לדעת האומרים דאשה לא סמכה דעתה דלמא ימחול אבל במכר סמכה דעתו' אבל באמת גם במלוה של עצמו נ"כ הדין כן דקנה ונראה מחמת דומיה זו דר"נ אדר"נ הרא"ש גורס להפוך דת"ק סבר מקודשת וי"א אומרים אינה מקודש' והנה אף לפי גירסת הרא"ש מוכרחין אנו לאוקי ההיא ברייתא דיש אומרים במלוה של אחרים ויש חילק בין מלוה דידה למלוה שביד אחרים דהא בהאי ברייתא דעשה לי שירים ונזמים וטבעת ואקדש אני לך חכמים אומרים אינה מקודשת ור"מ אומר כיון שעשאן מקודשת ור"ת וחכמים הלכה כחכמים ולפי מאי אי בעי' איפא דמ"ח שם וב"ק דנ"ט דפליגי בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וחכמים סברי דישנה מתחלה ועד סוף והוי מלוה ואינה מקודשת. ולפי גרסת הרא"ש בהאי ברייתא דת"ק סבר מקודשת וי"א אינה מקודשת והלכה כת"ק א"כ תיקשי הלכת' אהלכתא אלא ע"כ צריכין לחלק בין מלוה דידה למלוה שיש לו ביד אחרים וזה הוא מוכיח הדין של הרי"ף והרמב"ם הנ"ל דמלוה במכר קנה דהאי ושוים קאי אמלוה לפי המסקנא כן יש לפרש דעת הרמב"ם אף לפי היפוך הגירסא כהרא"ש אבל כהרא"ש בפני עצמו נוכל לומר כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא לפי היפוך הגירסא כי הוא לית ליה האי חילוק בין מלוה דידה למלוה ביד אחרים דהא הוא למסקנא מייתי האי דמנה חסר דינר ולית ליה ההיא דבמכר קנה א"כ כי היכי דלא ליקשי דר"נ אדר"נ הנ"ל מוכרח להיפוך הגירס' דת"ק סבר מקודש' וי"א אינה מקודשת וכיון שמוכרחין להיפוך נוכל לומר דסבירא ליה להרא"ש דגם בברייתא דשירין ונזמים נהפך ר"מ אומר אינה מקודשת וחכמים אומרים מקודשת כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא . ובזה מסולק קושיות השער אפרים דמתחלה כתב הרא"ש ולי נראה להביא ראיה לדברי רבינו אלפס דאין אומן קונה בשבח כלי דאי כולי עלמא אין אומן קונה הרי הוכחה ואי פליגי באומן קונה הרי חכמים אומרים דלא קנה·וחזר הרא"ש מדברי אלה וקא אמר ומיהא אין ראי'

ויש לומר דפליגי בישנה לשכירות וכונתו לדברי הנ"ל דאי פליגו בישנה לשכירו' א"כ תקשי הלכתא אהלכתא ומוכרחין אנו לספק דברי ר"מ לחכמים דחכמים אומרים מקודש' וכיון דהגירסא מהופך בסתר דאיתו דקאמר ואי פליגי הלא חכמי' סברי דאינה מקודשת דלפי גירסת הרא"ש מוכרחין אנו לומר דהגירסא מהופכת אם פליגי בישנה לשכירות וא"כ אף אם פליגי באומן קונה אין ראייה דאפשר ג"כ לומר כן

וכל זה הוא היפוך הסברא לדעת הרא"ש מחמת שהיפוך היש אומרים דהביא ברייתא · אבל הרמב"ם לא סבירא ליה להפך ולזה דלא תיקשי דר"כ אדר"כ מוכרחין לחילוק במלוה דידה למלוה ביד אחרים ומזה יבא דינו דמלוה בתכר קמה ולוה סבירא לי' ג"כ דאין אומן קונה כיון דאין סברא להפך א"כ ראייתו של הרא"ש לשיטתיה ואת ויביב ודו"ק ·

אלה המצות לא תעשה הכלולים בדיבור לא תגנב

א' שלא לגנוב נפש מישראל
ב' שלא לגנוב ממון מישראל
ג' שלא לגזול ממון מישראל
ד' שלא לעשוק אחד מישראל
ה' שלא להונות את חבירו במו"מ
ו' שלא לעשות עול במדות ומשקולות
ז' שלא להסיג גבול חבירו
ח' שלא יהא בביתנו מדות ומשקולות חסרים
ט' שלא יאכל השכיר בשעה שעושה במחובר
י' שלא יקח השוכר מהמותר לו יותר מאכילתו

אלה המצות עשה הכלולים בזה הדיבור

א' להשיב הגזילה אשר גזל
ב' שהגנב ישלם כפל וארבע וחמשה
ג' לצדק הפלס והמאזנים והמשקולות
ד' שהקונה קרקעות ומטלטלין יהא כתורה
ה' שהב"ד יחקרו באם יש ממש בטענו' הבא להשביע חבירו
ו' שהשומר חנם יפטר בשבועה שלא פשע
ז' שהשומר שכיר יפטור בשבועה שנאנסה
ח' שהשואל יתחייב באונסין
ט' בהמתו שהזיק בקרן לשלם כתורה
י' בהמתו שהזיק בשן ורגל לשלם כתורה
יא בורו שהזיק לשלם כתורה
יב אשו שהזיק לשלם כתורה
יג שהב"ד יחלקו ירושת אב ואם ליורשים כדת של תורה

פרק א'

מנין הלאוין להרמב"ם רמ"ג לסדר התורה ל"ו

הוא שצונו הבור' יתברך שלא לגנוב נפש מישראל והוא שנאמר בעשרת הדברו' לא תגנוב · וזהו אזהרה · ועונש כאמר · וגונב איש ומכרו מות יומת · ודוקא שישתמש בו ואפילו שבשימוש לא היה שוה פרוטה · והנה כתיב וגונב נפש · הרי כל שהוא בכלל נפש ואשה וקטן אפילו בן יומו אם ידוע שכלו לו חדשיו כולם הם בכלל · על כולם אם גנב ומכרו הרי הוא בחנק · והוא לאו הניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין עליו. והגונב קרובו או מכרו לקרובו פטור שנאמר · גונב נפש מאחיו עד שיפרדנו מאחיו · והשימוש צריך להיות דוקא אחר שהכניסו לרשותו · וכבר ידוע המבואר הרבה בש"ס דהשוה אשה לאיש לכל עונשין במנא אין חילוק בין אם הגנב איש או אשה . והנה טעם אזהרה זו הוא כי חלק ה' עמו · והנפש הוא ממקור עליון ואין רשות אחר עליו אלא אלוה נורא מאד אשר בידו נפש כל חי ונפש ישראל הקשור בקדושה וכשמשתמש בו הרי מכניסו תחת עבד כי ימלך ובכל זה אין כחו עושה רושם אלא ע"י המכירה והוא מכניסו תחת של נכר · כ"ז קדושין דל"ח ע"א · וב"ק דס"ו ע"א · רמב"ם פרק ט' מהלכות גניבה סמ"ג לאוין סימן קנ"ד · יתרו · כ' . ט"ו ·

מנין הלאוין להרמב"ם רמ"ה לסדר התורה רל"ז

פרק ב'

מנין הלאוין להרמב"ם רמ"ד לסדר התורה רכ"ב

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לגנוב ממון של ישראל · והוא שנאמר לא תגנובו · והוא בלשון רבים היינו לא תגנובו זה מזה וזה מזה · ומבואר בספרי דאזהרה זו אפילו אם מקבל עליו תשלומי הגניבה היינו דין כפל וד' או ה' אעפ"כ הוא השובר על שלאו הנ"ל והוא שאמרו בש"ס אפילו הגונב ע"מ למיקט דהיינו לצער את חבירו · ולמדו כן מן הלשון רבים דכתיב לא תגנובו דהיינו אפילו רבים יודעים דבזה בודאי אין כוונתו לגנוב ע"מ לשעלימו. אבל לאו זה אין לוקין דאפשר בחזרה · והחולק עם גנב או קונה ממנו הרי אי אפשר בחזרה דהגנב גונב משל רבים · וגם הוא הקונה מחזיק יד גנב והוא מכ"ד דברי' המעכבין את התשובה ואין מספיקין בידו לעשות תשובה כנ"ל אם קנה מן גנב מפורסם נוטל החפץ ואין מחזיר לו מה שנתן עבורו להגנב ואם הוא גנב שאינו מפורסם מפני תקנות השבי' עשו חז"ל תקנה שיתן לו מה שנתן והכל מבורר בגמ' וש"ע חו"מ סי' שנ"ו · וטעם אזהרה זו כי הוא גונב דעת קונו בוחן לבות וכליות אלהים צדיק והוא עושה עין רואה כאלו אינו רואה אשר עיניו משוטטת בכל · ועיניו על כל דרכי איש לזאת עונשו גדול מנשוא · כ"ז יומא פ"ז · ב"ק פ"א · וס"ו · וס"ז · וכ"מ דס"א ע"ב · סנהדרין דפ"ו ע"א ודק"ז רמב"ם פרק א' מהלכות גניבה ופרק ד' מהלכות תשובה · סמ"ג לאוין סימן קנ"ה סמ"ק סימן רס"ג · רי"ו משרים נל"א · ח"ג טור חו"מ סימן שמ"א קדושים י"ט . י"א ·

פרק ג'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לגזול ממון חבירו והוא שנאמר · לא תגזול . ועל זה הלאו ג"כ אין לוקה משום דאפשר לשלם כמו שנאמר והשיב את הגזילה · הוי לאו הניתק לעשה ולתשלומין נתקיים וזה אפשר אף אם נאבד ואין זה שייכו' לקיימו ולא קיימו או ביטלו

ולא ביטלו כי לפטר בתשלומין ואם כפר בה ונשבע לשקר הוא חקרא חפורש שישל' ויוסיף חומש ויביא קרבן אשם וככל תקום שנאמר ליבשים חזוין או אנס גנב הוא ולא גזלן כיסא ויאמר רב יוסף לאביי ב"ק דנ"ז כיון דתיגטר ובו' וכל גזלן אם זה שגזל הוא בעינה צריך להחזיר גוף הדבר שנאמר והשיב את הגזילה אשר גזל אבל אם יהא הזיק ממונו אם יחזיר דוקא אותו דבר כגון שגזל קורה וקבעה בבניין תקנו חכמינו ז"ל מפני תקנות השבים שיהא נתן הממון הרי יצא ידי חובתו ולא יפסיד הבניין כ"ז הוא ב"ק דצ"ד וצ"ה · וגזל גוי אפילו עובד ע"ז נ"כ אסור כמבואר ב"ק דקי"ב · ואף שאינו עובר על הלאו בעכו"ם אבל חורה בעינן · ואין עובר אלא בשוה פרוטה כמבואר בסנהדרין דף נ"ז · ב"ק ק"ג · אמנם אסור לגזול בכח אפילו לקח קיסם מן סחילה או מן גדר חבירו אם חבירו מקפיד הוי גזל כן הוא בש"ם בנ"ל ברמב"ם פרק א' מהלכו' גזילה ואבידה וסמ"ג לאוין קנ"ו וקנ"ז · טור חו"מ מן שנ"ט · עד שע"ו · קדושים י"ט · י"ג ·

פרק ד' הוא שצונו הבורא יתברך שלא לעשוק את חבירו והוא שנאמר לא תעשוק את רעך ·

והענין הוא ע"פ חכמות הדיקדוק מה שבבר שוא כירו והוא בא להתעסק עם חבירו כדי שלא יוציא · והוא שורש עסק מן יתעסק · והנה יש לנו ג' לאוין הנ"ל תכלית המכוון הוא אחד אם יגנב · או יגזל · או יעשק הכוונה על כולם שלא יסנה משל חבירו שלא מדעתו ומרצונו הטוב ויתפפק במה שחננו ה' וישמח מחם שאינו שלו וא"כ צריך שאדם שחושב דרכי ה' ומעשהו לראות על דרכי ה' במה חלוקי דינים יש בכל לאו · גנב הוא כל הנוטל שלא מדעת בעלים עיין בתורת כהנים ובפרק איזה נשך דאפי' בחות מפר שה אסור לגנוב דס"א ע"ב ואפי' דרך שחוק אסרו שם בברייתא ואפי' ע"מ לשלם תשלומי כפלי ומבואר בתוספת ב"ק · שלשה גנבים הם · הראשון שבכולם גונב דעת הבריות מרבה לו בא קרובת ויודע שאינו מקבל · מסרב בו לאכול ויודע שלא יאכל ואוי לנפש המראים שלפי' ועוסקין בתורה ומצות ומשתמשין בשרביטו של מלך נורא מאד · נפשינם כלם והם לא יכלו והם מגטים עצמם · מי שחננו ה' דיעה בינה והשכל מבין ויופס עלהם נאמר ואויבי ה' יכלו · ואנחנו הרואים מאכלום לפי שגנב ג' גניבות · לב אביו . ולב ב"ד ולב כל ישראל נתקעו בו שלשה שבטים כמה שנאמר ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום . סוטה · ט' ע"ב במשנה · והכל הוא מטעם גונב דעת המקום ועושה עיניו שמשוטטת בכל כאינו רואה ובמימרא דר' יוחנן בן זכאי ב"ק דע"ט ע"ב ולכן נתנו חכמינו עיניהם על הגניבה כמבואר במסכ' נדרים בפרק אין בין המודר דפסקי טעמים שם מן התורה · והרי בתורה בפרשת קדושים באזהרה דלא תגנבו עיניך תהונה משרים דפסקים קרא מ"זירך דאכתריי' דהיינו ולא תכחשו · ולא תשקרו דכתיב בהו איש בעמיתו אבל שנגנב בה' בגד . ולזאת כיון תבין ידידי הא דשמואל בחולין דצ"ד דאפילו דעת של גוי אסר לגנוב ועיין שם פל הענין כוה · כי עיקר המכוון הגונע לאל נורא מאד אין לחלק והנה כמה דיני חלוקים יש בתשלומי כפל וד' וה' והכל בטעמים המתוקים מדבש ונופת צופים והכל על מכונו מתי חייב ומתי פטור כמבואר הכל ברמב"ם מהש"ס ובאחרונים ואם ארבה לפרטם ולפרש הזמן יכלה ויריע' תקצר ואקום לי' המתלא כל פשלותי לטובה ב"ה וב"ש חסר לו דומיה תהלה עוד יוסף ידי שנית להוציא לאור תעלומות בנגלות ובנסתרות ועת לכל חפץ ס' בירי יצליח . ואודיעך ידידי טעם לא תגנב שבעשרת הדיברו' שהוא אזהרה לגונב נפש והאי לא תגנובו אגונב ממון כי ידידי שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן הן כוללת כל התורה כלה · ויש מהם דבר שלמוד מעניינו . והרי מענין עשרת הדברות מקרא נדרשת לפניו דאיירי בנפשו' כגון לא תרצח · לא תנאף וא"כ בא לא תגנוב נ"כ בי סאי גיובא אגונב נפשו' אבל לא תגנובו הוא אמתלת' דקרא הוא ולזאת נדרש דומייא למאי דכתיב בתריה דהיינו לא תכחשו שהוא אממון ועיין לקמן פרק ו' מזה השער לה' בהלאוין . ובזה נ"כ תבין כי סתם ניאוף הוא באשת איש והוא בחנק וכן גונב ומכרו דמתיך ליה בחנק · והטעם ידוע בל הנוגע בחטאו לנפש שהוא במלכות סוד. י' דאדני סוד פה סוא בחנק ועיין סוי"ל לשער ו' סוד ד' מיתת ב"ד. לזאת הלאו גם אגר וגם עבר משהדר דהם בכלל נפש כמבואר בברייתא סנהדרין פ"ה ע"ב ולזאת מי שאין משורש נפש הקדושה אינו בכלל לאו זה כמבואר בברייתא שם גנב את העבדים פטור · והמבין סוד אם זרחה עליו השמש ע"פ הרקנט עם פירוש אור יקרות יבין כל הנ"ל · וכענין השורה מסקינן כר"ע דצריך דעת בעלים · ובאקומתא דרב וביד משמיה דרבא בשומר שגנב מרשות בעלים כ"ע לא פליגי בדרב הסרא ועיין ב"ק דקי"ח ע"א וע"ב ססינייא שם דצריך מנין או דעת בעלים והכן שם · ועיין פרק הכונס דנ"ו בת' ד"מ ות"א ועוד יתבאר א"ה דיני החורות הגניבה א"ה במצות השבת הגזילה החלוקה הב' הוא שניטל של חבירו בכח וזה הוא הלאו דלא תגזול · הג' עשק הוא מה שבידו הן משלואה או מה שמגיע לחבירו שכר עבודתו שעבד עמו והוא עושה ברמיה לרחותו בלך ושוב ודעתו שלא להחזיר לו כל זה הוא שם עושק · וע"ז אמר רבא ב"מ דקי"א ע"א זהו עושק זהו גזל . ולמה חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין וכן מסקינן להלכתא וכן ביארתי בשער ו' בלאוי דריבות ע"ש יו"ח י"ט . והנה ה"מ והסמ"ג דלא ברמב"ם בזה ודעתם שהם אחד ועיין דס"א פ' איזה נשך והרמב"ם דעתו לדברי רבא הנ"ל ודע"ט בפרק מרובה · ב"ז בש"ם בנ"ל ברמב"ם פרק א' מהלכות גניבה · ופרק א' מהלכות גזילה ואבידה · סמ"ג לאוין סי' ג קנ"ז . קדושים י"ט י"ג ·

מנין הלאוין להרמב"ם רמ"ו
לסדר התורה רל"ד

פרק ה' הוא שצונו הב"ה יתברך שלא נאונו' חבירו בסחורה במקח וממכר והוא שנאמר וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו . ולזה מבואר במשנה אחד המוכר ואחד הלוקח יש להם אונאה ומי שנתאנה יכול לחזור בו · ועד שתות המקח או הדמים המקח קיים וצריך להחזיר פחות משתות שהמקח קיים ואין צריך להחזיר · יתר משתות ביטל מקח · והוא שהמתאנה יכול לחזור אבל לא יהא הוט · נשבר דהיינו דאם המוכר הוא המאנה חבירו וא"כ כשייקרו הפירות אין המוכר יכול לחזור ודעת הרמב"ם דבכל זה במטלטלין אבל בקרקע אף ביותר משתות אין ביטול מקח אעפ"י דקרא כאמר בקרקע ועל זה אמרו דקרקע הוא דבר שוה כל כסף · הנה חלוקי דינים רבים הם ומבוארים ב"מ דנ"א וד"ס משנה אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה · ואין משרכטין · אין מערבין פירות בפירות ועיין שם בברייתא ובגמרא · וב"כ דפ"ג · ע"ב במסכ' ארבעה מדות במוכרין · וידוע דזה הלאו דומה לגניבה וגזל ועושק דאין בו מלקות כמבואר במ' מכות דט"ז והנה הגם דבלאו דלא תעשוק כתיב עמיתך וגם בזה בלאו אל תונה איש את אחיו כתיב אעפ"כ אסרו להונות לגוי ואסור המור הוא משום חילול השם וכתבו זהו מה שכתבו בתוספות ב"ק דקי"ג אע"ג דטעו' עכו"ם מותר אסור להטעו' העכו"ם שמא הגוי יודע שגזלו והוא עושה עצמו כלא יודע והוי חילול השם והא דאיתא שם בש"ם דשפקעות חוב שרי היינו בשמת ובנו תבעו והוא אמר שכבר פרע לאביו דלא עבידי לגלוי וכן באבידה אמרו המחזיר לו תבא עליו ברכה והוא קידוש השם אלא שאין הגוזל או גונב או מאביהו עובר בלאו אבל איסורא

מנין הלאוין להרמב"ם ר"נ
לסדר התורה ש מ

אסורא איכא · וכן כתב הרמב"ם פרק א' מהלכות גניבה ופ"א מהלכו' גזילה ופרק יח מהלכו' מכירה והוא ע"פ הש"ס

מנין הלאוין להרמב"ס רב"ע לסדר התורה תר ד

ב"מ דנ"א · חולין דצ"ד וצ"ו . וכשמואל דאין מוכרין לעכו"ם בשר נבילה בכלל שחוטה וכל זה אפילו לעכו"ם המש אבל עתה אין עכו"ם כי כולם מאמינים בה' אלהים חיים ואם יש המשתפים שם שמים לדבר אחר הם לא נצטוו אשיתוף כמבואר בר"ן סוף פרק קמא דע"ז ועיין מה שכתבתי בשער ב' בלאו דלא יהיה לך שמשם איסור השיתוף לבו נאמר ע"ש ולא להם · וכן כתב רבינו ירוחם נתיב י"ז ח"ה · וכן הוא בתוספות ריש פרק קמא דברכות . כז בש"ס כנ"ל וברמב"ם כנ"ל ופרק י"ב מהלכות מכירה סמ"ג לאוין סימן ק"ע · בהר · כ"ס · י"ד ·

מנין הלאוין להרמב"ס רע"א לסדר התורה רמ"א

פרק ו'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לעשות עול במדות הארץ ובמשקולות והוא שנאמר לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה · שהם תקנת משורה אנו למדין שהתורה הקפידה אבל שהוא כי משורה הוא אחד מל"ג שבלוג ובה מודדין הלח והיכש ואף ע"ו נתנה תורה

מנין הלאוין להרמב"ס רס"ז לספר התורה תקפ"ט

עיניה אשר לא יעשה עול · ולכן עושי המדות והאמות וכן אלו המתוכים על המדידות שדות . הוא חכמות המדידה הנקראים בלשון אשכנו איאוניריא והוא חכמת החשבון וזה הוא כמו חכמת חשבון המולדות והתקופות ועל זה הם נקראים פרפראות לחכמה שהוא חכמת התכונה כל אלו האנשים צריכין להיות יראים ושלימים והתורה נתן ביוי בהם שכל המידידות הם מוכרחים להיות בדייני' ולהכי כתיב ביה משפט · ואין להאריך בדינים האמורין בזה כי הכל מפורש אפילו לתינוקות של בית רבן ב"ב פ"ז משנה וגמרא שם ודפ"ח ופ"ט וע"ב ברייתות ותוספות שם דמסקינן בכל כדברי התוספת שם · וכן ב"מ דנ"ב וס"א ע"ב ברייתות . ודק"ו ע"ב הני מילי דאמר רב יהודה לרב אדא משוחא וסכל נפסק לדינא . ותניא בת"כ המעול משפט נקרא חמש שמות · עול · משוקץ · שנוא · חרם · תועבה . וכנגדן גורם

מנין הלאוין להרמב"ס רס"ח לסדר התורה תקפ"ח

חמשה דברים · מטמא את הארץ · ומחלל את השם . ומסלק את השכינה · ומפיל ישראל בחרב · ומגלה אותם מארצם והכל נדרש שם ממקראי קודש · ולזאת צריך לידע המבוא דלאו זה נ"כ בכלל הטה משפט דאיתא שם ובסנהדרין פרק זה בורר כל המטה משפט אחד מישראל עובר בשני לאוין · לא תעשה עול במשפט · לא תטה משפט · ואם היה אביון עובר בשלשה לאוין · שנאמר לא תטה משפט אביונך · ואם היה גר עובר בארבעה לאוין שנאמר לא תטה משפט גר · וכל שנאמר אחר גר נ"כ בלאו אחר הרי חמשה · והכל מכוון על חמשה כי זה העובר הוא כעובר על כל חמשה חומשי תורה · ועיין ידידי בכל מקום בש"ס הנ"ל והבן · וכן ברמב"ם פרק ז' מהלכות גניבה . ובסמ"ג לאוין · סימן קנ"ה · קדושים · י"ט · ל"ה ·

מנין הלאוין להרמב"ס רמ"ז לסדר התורה תקכ"ח

פרק ז'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא להסיג גבול חבירו · והוא שנאמר לא תסיג גבול רעך · רעך אשר גבלו ראשונים והוא א"י ואיתא בספרי לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים והלא כבר נאמר לא תגזול · ומה תלמוד לומר לא תסיג שכל העוקר תחומו של חבירו עובר

מנין המצות להרמב"ס קצ"ד לסדר התורה קכ"ה

בשני לאוין יכול אף בח"ל כן ת"ל בנחלתך אשר תנחל בא"י עובר בשני לאוין בח"ל עובר בלאו אחד וזה הוא אם בחוזקה עשה · הוא שני לאוין מסיג וגזלן · ואם בסתר · הוא שני לאוין מסיג וגנב · וע"ו הוא נאמרה דר' לוי ב"ב דפ"ח ע"ב קשה עונשן של מדות יותר מענשן של עריות וכו' · ועיין ברמב"ם סוף פרק ז' מהלכות גניבה · וטעם למצוה זו כל סיגא חוץ לתחומו הוא פותח שער לטומאה לכנוס שמה · והוא אשר גבלו ראשונים ולא יעבור כתיב · ולזאת הקפידה תורה דוקא

על ארץ ישראל והבן · סמ"ג לאוין סימן קנ"ג . שופטים · י"ט · יד :

פרק ח'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יהא בביתו כו מדות ומשקלות חסירות והוא שנאמר , לא יהיה בכסך אבן ואבן גדולה וקטנה · לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה וכתב הרמב"ם שאינן שני לאוין מיוחדים אלא כמו לא תשיך לאחיך נשך כסף · נשך אוכל : וכמו לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור · ועיין בבא בתרא דפ"ט . הנה קנרתי בענינים האלה כי אוי לעיניים שכך רואין וכמעט אליתי · מהראה עינים ומראבון נפש ובשאני צריך איזה דבר במשקל אני הולך לקנות כגוים לא נחשבו מאשר אראה כאבדון עמי ומולדתי וע"ז אוי לי אם אומר ושברה בפסוק מלא דיבר שכתוב כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם ואויבי ה' יכלו וצדיקים יבחלו טוב כז בש"ם כנ"ל ברמב"ם פ"ח מהלכות גניבה סמ"ג לאוין סימן קנ"ב · כי תצא . פ"ה · יג . יד :

פרק ט'

הוא שצונו הבורא ית' שלא יאכל השכיר בשעת עבודתו בשהוא עושה במחובר לקרקע והוא שנאמר וחרמש לא תניף על קמת רעך וכדשמואל ב"מ דפ"ז ע"ב חרמש לרבות כל בעלי חרמש ועיין שם משנה וגמרא עד פ"ח ע"ב ותוספת שם · שהנה כל הלאוין שאלה הם מתקור שהתורה הקפיד' מאד על גזל מחבירו או גניבה כי הרם הוא נפשו ודמים תרתי משמע כאשר מצאנו הרבה במקראי קודש וכתיב את נפש בעליו יקח והנה שומר פתאים ה' ונועל דלת בפני עוברי עבירה מהמתוי ושכיחא מלתא כדבר שהוא עושה ולא יחשב זה לקלי הדעת לאסור איסור על נפשו לזאת באה אזהרה זו ומה שצונו הבורא יתברך למצות עשה שיאכל השכיר נפה שהוא עובד כמבואר בתורה ואכלת ענבים כנפשך שבעך וכבר ביארתי מצוה זו מש"ס ורמב"ם פרק י"ב וי"ג מהלכות שכירות ועיין לעיל שער ו' פרק י"א בעשין שם ביארתי אופן המותר · כז בש"ם כנ"ל . ברמב"ם כנ"ל · סמ"ג לאוין סימן קפ"ג · כי תצא · כ"ג · כ"ו :

פרק י'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יקח השכיר ממה שהתורה התירה לו לאכול כנ"ל יותר מכדי אכילתו והוא שנאמר · ואכלת כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן · שבעך דייקא אבל יותר מכדי שביעה הוא בלאו דאל כליך לא תתן דזה שהוא אוכל יותר משבעו הוא כנותן בכלי · ועיין פרק יח מה שכתבתי שם דאפילו דברים שגורמי' לאכילה גם הם אסרה תורה וגם זה הוא מטעם גזל ובכל אלה אין לוקין אם עבר כנ"ל בגניבה וגזל דלהשבון ניתן ואפשר בתשלומין כז בש"ם כנ"ל ברמב"ם כנ"ל בסמ"ג לאוין סימן קפ"ב · כי תצא · כ"ג : כ"ם ·

ואלה הם המצות עשה הכלולים בזה הדיבור מזה השער לה'

פרק א'

הוא שצונו הבורא יתברך להשיב את הגזילה אם גזל את חבירו והוא שנאמר והשיב את הגזילה אשר גזל · ומבואר בברייתא ב"ק דצ"ד מדכתיב אשר גזל דהוא מיותר לומר דצריך להחזיר כעין שגזל אם הוא בעין ואפילו גזל קורה ושקעה בבניין ולא נשתנית חייב לקעקע ולהחזירה כן הוא במשנה גיטין דנ"ה אבל משום תקנות השבים אמרו רז"ל דנותן דמים ולא יפסיד הבניין · אבל אם נשתנה אצל הגזלן מכמו שהיה כגון גזל עצים וכבשו או גזל

ענים

פנים ועשה מהם תיבה או גזל מטוה ועשה מהם בגד מבוא' במשנה דצ"ג ע"ב דאין חייב להחזירם אלא משלם דמיהן ואפילו לא נתייאשו הבעלים · ואם עשה תיבה שלא עשה שינוי בגוף העץ אלא דבקו · במסמרים מסקינן כאוקמתא דרב אשי שם דצ"ג דלא קנה דזה לא הוי שינוי כי מסקינן כרב פפא דשינוי החוזר לברייתא אינו שינוי · ואפילו גזל מתכות ועשה מטבע לא קנה דאפשר להתיכה ולחזור למתכו' ומצוה זו הוא כשואל שלא מדעת ג"כ דהוי גזלן וצריך להחזיר ליד בעלים דוקא וכן הוא במשנה ב"ב דפ"ז ע"ב וכנ"ל והמבואר במשנה דקי"ח ב"ק · דגזל ביישוב אין יכול להחזיר לו במדבר אם הנגזל אינו רוצה לקבל במדבר ומשמע בב"ק דק"ס ע"א דפחות משוה פרוטה אע"פ דאיסור גזילה עבר אבל אינו בכלל מצוה להחזיר · והנה מדין התורה צריך לילך אחר הנגזל אפילו למדי אבל מפני תקנות השבים שלא לטרחן אמרו שמוסר לב"ד והם יתנו להנגזל כשיודמן · והנה מדין תורה והשיב את הגזילה אשר גזל כתיב הרי אם גזל פרה ונתעברה אצלו או גזל רחל ונטענה אצלו הרי הוא של הנגזל אבל מפני תקנות השבים אמרו שהשבח הוא של הגזלן אם השביח אחר היאוש וכל זה כהשביח מעצמו כנ"ל · אבל כשנתייקר' אם הוא בעינהוא של הנגזל . היתה הכיו' ויוקרת ייקר' ושברה צריך לשלם כשעה ששברה אע"פ שכבר נתייאשו הבעלים . כאכרם או נשבר מעצמו כשעת הגזילה · השביח הוא כגון שפיטם ממכוני הבהמ' שגזל אפי' עדיין לא נתייאשו הבעלים צריך הנגזל לשלם לו מה שהשביח · מכר הגזלן לאחר דהוי שינוי רשות וככר שמענו דנתייאשו הבעלים הרי הכל של הלוקח ואם לא היה יאוש הרי הנגזל צריך לחזור המעות לו ליקח מפני תקנות השוק ואם השביח משלו צריך הנגזל ליתן לו מה שהוציא ואם השבח יותר . הוא של הנגזל ואם הוא גנב או גזלן מפורסם אין כוה תקנות השוק ומסקינן כההיא דקדושין דנ"ו · ע"כ כל היכי דאיכא איסורא קנסינן וגובה הנגזל עם השבח דהרי איסורא עביד דלאו עבירה גנבה אלא חורה גנבה וכנ"ל וכן הוא במשנה וגמרא ולקנות מגנב או מגזלן אסור עיין ב"ק דקי"ג קיא קיט · ולענין מה דינו עם הגזלן מסקינן להלכתא כרב ולא כשמואל וכרבא בבא מציעא דט"ז ע"ב דבלא הכיר בו שאינו שלו יש לו מעות ויש לו שבח . ואעפ"י שלא פירש לו את השבח הכיר בה שאינו שלו ולקחה יש לו מעות · שבח אין לו · ואע"ג דיוקרא הוי של נגזל אעפ"י דאכן מסקינן להלכתא כמבואר במסכתינו · דצ"ג כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה ואם כיחשו ככחש שאינה תקנה הרי הוא צריך לשלם כשעת הגזילה ואף בכחש החוזר דמסקינן דיכול לומר הרי שלך לפניך וכן בעבדים אפילו בכחש שאינו חוזר וכן בקרקע דעבדי' כקרקע שאינה נגזלת ורבינו אלפס כתב עבדי כמטלטלי וכתב שכן כתב הרמב"ם ועיין בטור חו"מ סימן שס"ג שכתב עליו · ונוסחא משובשת נזדמנה לו כדברי רבינו וכן הוא כי מסקינן כר"מ במשנ' צ"ו ע"ב בעבדים אומר הרי שלך לפניך דכקרקע דמי וברשותיה דמריה קיימי וכן אמר רב חנינא שם עיין כל הסוגי' שם · וכן פסק הסמ"ג וכל זה כשהגזילה בעין אבל נשרף או נאבד כשמשלם צריך לשלם כשעת הגזילה · אמנם נתייקרה כשהוא בעין כל היכי דהוא ברשותא דנגזל קיימי דהא צריך לאהדרי' הנה אלה חלוקי הדינים בתורה רבים וב"ה אשר נתן לנו תורת אמת והכל באר היטב המוכרח לגוף המצוה הארתי כאור נה ת"ל נורא מאד ואידך זיל גמור . כ"ז הוא כדפין הנ"ל ועיקר מדצ"ג עד דנ"ט ב"ק דס"ו · וס"ז וק"ד וקי"ב מכות דט"ז · חולין דקמ"א · תמורה ד"ו · רמב"ם הלכות גניבה · והלכות גזילה ואבידה · סמ"ג עשין ע"ב : בטור חו"מ סימן רס"ו : ימן . סימן שמ"ח עד שע"ה וזהר ויקרא

שם יראה המצפה לאור תורה טעם ומקור מצוה זו · ויקרא ס' . כ"ג :

מנין המצות להרמב"ם רל ט לסדר התורה ב

פרק ב'

הוא שצונו הבורא יתברך באם שגנב אחד ממון חבירו שישלם כפל והוא שכאמר אם ימצא הגנב ישלם שנים וכו' וכתיב בתריה על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבידה אשר יאמר כי הוא זה עד שהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו · הנה כל מקור המצוה זו בריב' בכללה ובפרט' ובמקורה וסידה מפורש בקרא זה · והנה על הפרט עיקר הוא ריש פרק . מרובה משנה וברייתא שם דס"ב ע"ב. וע"ב המסקנא השתא דאמרת רבוי' כל הני פרטי למה לי חד למעוטי קרקע וחד למעוטי שטרות · שלמה למעוטי דבר שאינו מסויים וכו' · ומדכתיב אשר ירשיען אלהים ישלם שנים ילפינן דוקא ע"י עדים כשרים · ואם הוזמו הם צריכין לשלם הכפל · אבל הודה מעצמו פטור מן הכפל ומכאן אנו דנין לכל הקנסות דמודה בקנס פטור שם דס"ה ע"ב · דמרשיע את עצמו פטור וכתב הרמב"ם דמצוה זו כולל ג"כ לעשות בגונב נפש דין מיתה וכל הני גונא דחייב מיתה וכל השומרים הטוען טענת גנב ונשבע ואח"כ באו עדים שהשומר בעצמו גנבו צריך השומר ג"כ לשלם כפל ודין זה דוקא בשבועה וכמודה במקנת · ובשומר חנם כמו פקדון דנפטרין בטענת גנב וזהו מן ונקרב בעל הבית אל האלהים אינו אלא לשבועה עיין שם ברייתא וגמרא דס"ג ע"כ וכל אלה הדינים הם ג"כ בת שלומי ד' וה' הכל כמבואר בפרשה. והגונב אחר הגנב פטור מכפל ותשלומי ד' וה' כמבואר בגמ' ריש פרק הנ"ל · והנה כתיב דעיך ונתמעט מזה של הקדש אבל מסקינן דאם הוא קדשי' שחייב באחריות חייב דמסקינן להלכתא כר"ש דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי · והנה כל אלו הדינים המבוארין בפרק מקודם תמצאם בגניבה ג"כ ולכן מסקינן כההיא דר' יוחנן דיאוש כרי לא קנה וכלא שינוי לא קנה והשינוי קונה אף בלא יאוש כנ"ל ולכן מסקינן כההיא דאמר אילפא גנב או גזל טלה · ונעשה איל ושחטו או מכרו פטור מתשלומי ד' וה' אבל כפל ודאי חייב דאשבית הגניבה הוא · וגם שוה בזה הדין דכל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה הכחישה צריך לשלם כשעת הגניבה והוא דזה הכלל כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה מזה הכלל לאתוי הא דאילפא. טעם מצוה זו ינעתי ומצאתי כי מקור גניבה הוא מי"א המנוונים על המיתה והם הי"א ארורים כאשר ביארתי סרכה מקורן ומן הגונבין מן הקדושה והוא שממני הקטורת הוא לעומתן ולהוציא בילעם וכן הוא כפל וד' וה' הוא זה ולוה הוא כסוג אחד עם והשיב את הגזילה עיין זהר ועיין בסוד ה' ליראיו אלה כאשר יתבאר אלה כאור נא כי הוא זה מקור התשובה כז' ב"ק כנ"ל ע"ד . וע"ז רמב"ם כנ"ל · סמ"ג עשין סימן ע"א · טור חו"מ שמ"ח · והנה לדון דין מיתה בגונב נפש ומכרו אשר ביארתי בפרק א' מהלאוין דזה השער לא' הוא ג"כ בכלל מצוה זו כנ"ל וגונב נפש משפטים כ"א · טז' · כי תצא · כ"ד · ז' · כפל משפטים כ"ב · ז' ח"ט תשלומי ד' וה' · שם · א' :

מנין המצות להרמב"ם ר"ח לסדר התורה רכ"ג

פרק ג'

הוא שצונו הבורא יתברך לצדק הפלס והמאזנים והמשקולות והמדות וליסר אותם ולהשמר מאד בהם . והוא שנאמר מאזני צדק · אבני צדק · איפת צדק · והין צדק יהיה לך · והנה הנה שכל אלה על מכוון אחד הם שיהיו כל עסקיו באמונה ובצדק כי צדיק ה' צדקות אהב . ושונא השקר וככר כתב זה באזהרה לא תונו איש את עמיתו אמנם הכוונה היה להצדיק את הצדיק וליתן שכר טוב שכר מצוה הצפון לצדיקים לעולם הבא להנזהר וידעו זה ג"כ מהכפל והפרט כל מדה ומדה איך קשה ענשן של מדות וככר ביארתי

ביארתי כלן הענינים השייכים למצוה זו בפרק ב׳ מהלאוין מוה שבשער לה׳ ושם יש העונשין המבואר בתורה על העובר ומרוכה מדה טובה ממדת פורעניות ואי״ה בסודו יתבאר בסוד ה׳ ליראיו מזה שבשער לה׳ ועז׳ נאמר צדיק באמונתו יחיה ובורא יחוד אמת ואמונה ובזה ש׳ אחד ושמו אחד. כז׳ הוא ב״מ דמ״א׳ ב״ב דפ״ט. סנהדרין דל״ט ירושלמי שביעית דל״ט׳ רמ״בם פרק ח׳ מהלכות גניבה׳ סמ״ג עשין סימן ע״ב טור חו״מ סימן׳ רל״א ר״ו מיסרים כתיב ע׳ ח״ה קדושים׳ וט׳ ל״ו:

מנין המצות להרמב״ם רמ״ה לסדר התורה שכ״ט

פרק ד׳ הוא שצונו הבורא ית׳ במקח וממכר שיהי׳ הקניין כדת ודין תורה בדבר הקונה הן בקרקעות הן במטלטלין והוא שנאמר וכי תמכרו ממכר לעמיתך׳ או קנה מיד עמיתך והנה במשנה קדושין דכ״ו מפורש כל קנינים והכל מקראי קודש דהיינו ע״פ כל סוגי׳ הש״ס שם ודכ״ז למסקנא שקרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה בכסף שנאמר שדות בכסף יקנו ומסקינן כשהיא דרכו שם דמקום שקונין בשטר וכתב הר״ן אפילו שטר הודאה אינו קונה בכסף אלא א״כ פירש׳ והטעם דלא סמכה דעתו׳ אבל אם כתב אפילו אחר כמה ימים שהקניין הוא׳ משעה שנתן את הכסף׳ ואי אמר בעינא למקני באיזה שארצה בכסף או בשטר הלוקח אחר שנתן הכסף יכול לחזור ולומר שרעתי אשטר אבל לא המוכר ובשטר ילפינן מדכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים אבל אינו קונה בשטר עד שיתן שמעו׳ כדרכב המנונא דאמר אין שטר קונה בלא מעות אלא במוכר שדה מפני רעתה. ובחזקה שנאמר ושבו בעריכם אשר תפשתם כמה תפשתם בישיבה׃ כי ר׳ ישמעאל תנא וירשתם אותה וישבתם בה׃ במה ירשתם בישיבה׃ ועל הקנינים שאלה לא בעינן סהדי דלא אכרי סהדי אלא לשיקרא כמבואר שם דכ״ה׳ ושם ד״ג ומסקינן דקניין כסף אין פחות משוה פרוטה׳ והשטר אפי׳ אינו שוה פרוטה אפילו כתב לו על החרס שדי קנוי לך׳ שדי מכורה לך כיון שנתן לו השטר הרי זה קנה הקרקע׳ והחזקה הוא המבואר במס׳ בבא בתרא דמ״ב במשנה וברייתא׳ וענין החזקה הוא שהלוקח עשה בו איזה תיקון כגון שהיה פתוח ונעל׳ או שהיה גדר והוסיף עד עשרה׳ או שהיה פרצה דחוקה ליכנס והרחיבה זה הוא חזקה והוא שיעשה בזאת בפני המוכר או שיאמר לו המוכר לך חזק וקני או שימסור לו המפתח. ועבד כנעני הוא כקרקע ונקנה ג״כ בג׳ אלה והחזקה בעבד הוא לדעת הרשב״א והרמ״בן דוקא שיעשה לרבו עבודת עבד כמבואר בברייתא קדושין דק״ב ע״ב: ודעת הרמ״בם כיון דעבד כנעני הוא כקרקע כמו שקרקע נקנה בחזקה דאכילות פירות כן העבד: ובברייתא זו קתני הגביה העבד את רבו וקיל כר״ש להלכתא דאמר

מנין המצות להרמב״ם רמ״ו לסדר התורה נ״ד

אף במשיכה כדאמר שמואל וכן אמר רב אשי לפרש דברי ר׳ שמעון דהגבהתו רבו לעבד נמי קונה וכן כתב הרש״בא וכן פסק הרמ״בם פרק ב׳ הלכה ב׳ מהלכות מכירה. וכמו שהדין במכר כן הדין קניין בשכירות ואם היה מקנת בשכירות ומקנת במכר כיון שהחזיק בין במכירה בין בשכירות קנה הכל והוא בברייתא וכמימרא דשמואל דכ״ו קדושין הנ״ל׳ וכלישנא בתרא דס״ו: במ׳ בבא בתרא׳ והמטלטלין מסקינן הרבה בש״ס להלכה כר׳ יוחנן דפליג אר״ל דמ״ו ע״ב במסכת בבא מציעא דאמר דבר תורה מעות קונות אלא שלא יאמר נשרפו חיטך בעליה בעי משיכה ולזאת תקנו ג׳ קנינים במטלטלין ג״כ דהיינו הגבהה לדעת רש״י ג׳ טפחים׳ ולדעת הרי״ף אפילו לא הגביה רק טפח אחד קנה והגבהה קונה בכל מקום ואם הוא דבר שאינו דרכו להגביה דאז קונה במשיכה. אבל שאפשר בהגבהה אינו קונה במשיכה כמבואר ב״ב דפ״ו׳ והמשיכה אינו קונה ברשות הרבים אלא

בסמטא או בחצר של שניהם וצריך להיות דוקא בפני שבעלי׳ או שיאמר לו לך משוך וקנה ודוקא שיאמר לו וקנה דמשמעותיה הוא במשיכה זו יקנה אבל אמר ותקנה אינו קונה כי ותקנה משמע לאחר זמן והמוסך על זה האופן דהיינו שהקניין לא יהא אלא לאיזה זמן לא קנה אלא אם אמר מעכשיו ולאחר שלשים או למפריע הקניין מעכשיו דכל האומר ע״מ כמעכשיו דמי׳ ועיין בתוספות פרק הכותב בכתובות דפ״ב דמהלך בין קניין כסף לענין קדושין דאם לא קידשה לאחר תוך שלשים דמקודשת אף בלא מעכשיו דכסף הוי אחר שלשים בעין דאם לא תקדש צריכה לחזור הכסף אבל משיכה אחר שלשים אינה משיכה וע״ש תירץ השני ועיין דפ״ו שם׳ והקנין השלישי הוא בדבר שאין דרכו לא בהגבהה ולא במשיכ׳ קונה במסירה וזה הקנין אינו אלא בר״ה ובחצר שאינו של שניהם. ורשותו של אדם קונה דהוי כאלו הוא עצמו הגביה וכן כליו של אדם והוא שאינם ברשות הרבים ושיש רשות להלוקח להניח שם הכלי׳ עוד יש לנו קניין חליפין כשאחר מושך כלי אזי הדבר שתחת יד השני קנוי לו. וזהו שצוסין לכל הדברים הן למקח או למתנה לגמור הקניין וזה דוקא כלי או בגד או בהמה או קרקע אבל פירות אין עושין חליפין כי מקור הענין הלומר לנו זה הקניין הוא בכלי והוא דכתי׳ וזאת לפנים בישראל שלף איש נעלו׳ אבל פירות נעשין חליפין שאם משך אחד הכלי זכה האחר בפירות שת״י אבל מטבע מבואר בפרק הזהב דאינו עושה חליפין ואין נעשה חליפין והמושך לא נתחייב ליתן המטבע אלא חייב לו מתורת דמיו ומסקינן דהלכה כר״ל וכתרגמא ר׳ אבא שם דוקא מטבע שיש עליו צורה דדעתיה אצורה וצורה עשויה להתבטל. עוד יש קניין למטלטלין אגב קרקע וצריך שיאמר אגב אבל לא בעינן ציבורין כן הוא המסקנא קדושין דקז׳ ע״א והנה מסקינן בהני ברייתא כ״ו ע״ב דעבד כנעני נקנה אף בחליפין ואף במשיכה ובבהמה מסקינן דנקנית במשיכה והגבהה בין גסה בין דקה והוא המסקנא שם. כ״ה ע״ב אבל לא במסירה ועבד קטן דינו כבהמה ועבד עברי מסקינן במשנה ובגמרא ד״ד ע״א שם דנקנה בכסף ושטר אבל לא בחזקה כז׳ הוא הוראה סק״כה תשגיח עלינו כאב על בן ירחמנו שלא יהא העולם הפקר ואם אחד יאמר איזה דיבר יזכה חבירו בשלו ולא יהא קיים לעולם לזאת נתן מצוה זו על כל ב״ד שיעשו הכל בדין ובאמת משפט צדק כמבואר בתור׳ אמת׳ כז׳ במסכת קדושין כנ״ל בבא מציעא כנ״ל ודמ״ו׳ ונ״א. וכ״ח בכורות די״ג. עירובין ד״ל רמ״בם הלכות מכירה פרק אב״ג סמ״ג עשין סימן פ״ב׳ טור חו״מ מן סי׳ קפ״ט עד רכ״ו׳ בהר. כ״ה י״ד:

פרק ה׳ הוא שצונו הבורא יתברך כאם שבא אחד בטענה לראות אם היא טענה הראוי׳ להביא חבירו לידי שבועה והוא שנאמר על כל דבר אשר יאמר כי הוא זה ושנינו דזה הוא המנוס לראות שיהא כל הבא לזכות בשל חבירו והוא מראה פנים שאינו רוצה לגנוב ולא לגזול ולא לעשוק ואומ׳ שבדין זה חייב לו ואנו אין לנו לידע ולהוודע האמת הדין עם מי אלא בשבועה׳ ויש ג׳ מיני שבועה דאורייתא אחד הוא מזה הקרא דהנטען מודה במקצת וכופר השאר מה שהודה ישלם ועל השאר ישבע. וכן השבוע׳ השניה הוא מדאורייתא כשהוא כופר הכל ועד אחד מכחישו והשלישית ה״א שבועת השומרין ויש שבועת המשנה שתיקנו רבי וחן בעין דאורייתא כמבואר ריש פרק כל הנשבעין שבועת דמ״ד ע״ב ואלו נשבעין ונוטלין וכל אלו הם בנקיטת חפץ. ויש שבועת היסת והחלוקי׳ שביניהם לענין ב״ד יורדין לנכסיו וכן לענין היפוך והכל מבואר היטב בש״ם ופוסקים ראשונים ואחרונים ואין להאריך בהם׳ כז׳ הוא שבועות כב״ל ודל״ח

ו"לא ונ"א ונ"ב ות"ב ב"ק דנ"ד וס"ב וס"ג · ב"מ דמ"ד · וצ"ו ירושלמי שבועות דל"ה רמ"בם הלכו' טוען ונטען פ"ה · סמ"ג עשין סימן נ"ה · טור חו"מ סימן ע"ה · משפטים · כ"ה · ט' :

פרק ו' הוא שצונו שבורא יתברך כאם שאחר יתן פקדונו לחבירו וזהו שומר חנם וטען טענת גנבה או אבדה להשביע אותו שבועת התורה ואם נשבע שכן הוא נפטור ואם פשע בשמירתו חייב לשלם · והנה רז"ל לקחו מזה שכל אדם מחוייב לשמור כשמתו שהוא פקדון בידו אם פגם בו בפשיעה אזי חייב לשלם שהפסיד · ואם שוגג הוא ואזי הפגם בנשמתו הוא כמו גניבה או אבידה שלא מדעת עכ"פ הוא נזקק ממה שמשביעין אותו תהא צדיק ואל תהי רשע כמבואר בש"ס ווהר והנה הדברים הנוגעים לדינא רבים ומפורשים היטב בש"ס קדושין דל"א · ב"ק דס"ג ועיין כרין רב דאמר דאם באו עדים אחר שנשבע דפטור כד"קו ע"א וכו'. ושלשים אמר רב אפילו בפקדון ע"ש ועיין בבא מציעא דל"ג ול"ד דמסקינן כרב נחמן דאמר שצריך לכלול שלא שלח בה יד דמסקינן כר' ישמעאל דיש לכל שומר ג' שבועות לכלול. א' · שכדבריו כן הוא ב' מדרב הונא שמא עיניו נתן ביה ג' אם הם מחולקים כמה היה שוה ודינים אלה בשבועות דל"ח ומ"ב · ות"ב · ובירושלמי שבועות דל"ז · קדושין דכ"ח · שבועות דל"ח רמ"בם פרק ו' מהלכות שאלה ופקדון סמ"ג עשין סימן פ"ו טור חו"מ סימן · רנ"א מישרים נתיב ל' ח"א וכו' · משפטים · כ"ב · ה' :

פרק ז' הוא שצונו הבורא יתברך כאם אחד מסר לחבירו לשמור החפץ שלו בשכר וזהו שומר שכר או שהשכירו לחבירו באיזה אופן הוא יכול לפטור עצמו אם אירע לו איזה דבר שאין הדבר כמו שמסר לו וכן באיזה אופן לעמוד על האמת אם בדבריו כן הוא והוא פרשה שניה בתורה אחר שומר חנם הנ"ל שהוא פטור בגניבה ואבידה אבל בפרשה זו נאמר אם גנב יגנב ישלם הרי חייב בגניבה ואבידה · אבל יכול לפטור עצמו באונס היינו באם בהמה היא אם מת שלא מחמת מלאכה אלא מעצמה או נשבר או נשבה מלסטין מזוין באופן דנולן הוא כדקאמרן דהיתם ליסטן מזוין גנב הוא כנ"ל על זה נאמר שבועת ה' תהיה בין שניהם וכתיב אם לא שלח ידיו במלאכת חבירו דמסקינן דהשולח יד חייב באונסין כנ"ל בפרק הקודם · וגם צריך לישבע כל השבועות הנזכר בפרק הקודם · ואם מסרו לשומר אחר חייב דהכן מסקינן דאפילו שומר חנם שמסרו לשומר שכר דעלוי עליה לשמירתו חייב אם לא היה דרכו של בעל החפץ למסור לו וגם בזה דוקא דעלוי עליה לשמירתו · ואם יש עדים שנאבד כדרך שהראשון היה פטור הרי הוא פטור אבל שבועת השני אין מועיל להראשון דמצי אמר הכא מהימן לי בשבועה והשני לא ואם עלוי עליה לשמרתו והשני נתחייב לראשון ואם אירע זה להראשון היה פטור כגון שמסר לשומר חנם והשומר מסר לשומר שכר ונגנב השכר לבעל החפץ כי אין אדם עושה סחורה בדבר של חבירו . והא דאמרינן דשכיר הוא כשומר שכיר הוא דכתיב אחר פרשת שואל ואם שכר הוא בא בשכרו · ואין כל הנאה שלווהו כרש"י ב"כ ובשבועת יש פלוגתא וכל סתמי מתניתין כן הוא וכן הלכה ודע ידידי כל שתחלתו פשיעה וסופו אונס מסקינן דחייב כז' הוא בבא מציעא כ"ח · כ"ט · ל"ו ל"ז ל"ח ופ"ג משנה וגמרא . צ"ג · ברייתא וגמרא צ"ד ע"ב · בבא קמא דנ"ה · נזיר דל"ה שבועות דמ"ג · ירושלמי גיטין דמ"ז · מעשר שני דנ"ח · ערובין דנ"ד . רמ"בם הלכות שכירות · סמ"ג עשין סימן פ"ט טור חו"מ · ש"ג · ש"ד . ש"ה · ש"ו · עד ש"א משפטים · כ"ב . י' · י"א · י"ב · י"ג :

מנין המצות להרמב"ם רמד לסדר התורה נ"ד

פרק ח' הוא שצונו הבורא יתברך כאם שישאל אחד מאתנו מחבירו ואין זה החפץ בידו להחזירו לבעליו אף אם נאבד ממנו באיזה מאונסים הנ"ל חייב לשלם . ואין השואל רשאי להשאיל . אפילו ספרים דניחא ליה לאדם שיעשה מצוה בממונו והוא שנאמר וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם · הרי אין לו בשום ענין מקום לפטור · ומה דכתיב בתר אם בעליו עמו לא ישלם מסקינן דזה קאי על כל השומרים דלעיל מנים אם בעליו עמו לא ישלם ואפילו אם נאבד בפשיעה פטורים ודוק' שהיה בעליו עמו בשעה שבא החפץ לידו אבל אם לא היו בעליו עמו בתחלה אע"פ שהיו עמו בשעה שנאבד החפץ כל זה אינו מועיל לו לפטור · ואין צריך דוקא לאותו מלאכה וגם אין צריך עמו בשעה שנאבד אלא בתחלה כנ"ל וכתבו הגאוני' הטעם דכשהוא עמו בשעת שאלה מסתמא הבעלי' בעצמם משגיחים על שלהם ואין צריך להתבונן כי ודאי הוא · ואם מתה מחמת מלאכה אם הוא נאותה המלאכה שהשאיל לו לעשות ולא שינה למלאכ' אחרת גם השואל פטור ודע ידידי תשלומי השומרין מפריות כמו נזיקין כז' ב"ק דקז' ב"מ דכ"ה וכר . וצ"ו. רמ"בם פרק א' מהלכות שאלה ופקדון סמ"ג עשין נ"ב טור חו"מ סימן ש"ג ש"ו ומן ש"מ עד שמ"ח · משפטים: כ"ב · יד · ט"ו :

מנין המצות להרמב"ם רמ"ב לסדר התורה נ"ג

פרק ט' הוא שצונו הבורא יתברך כאם שיזיק בהמה או חיה או עוף ממון חבירו שמחוייב בעליה לשלם וזהו קרן שבתשנה והוא שנא' וכי יגוף שור איש את שור רעהו ומתו שור דיבר הכתוב בהוה והוא הדין לחיה ועוף דילפינן משבת כמבואר ב"ק ר' נ"ד ע"ב וכן תנינו במשנה דט"ו ע"ב ודב"א ע"ב דלאו דוקא שור . והא דכתיב שור איש כבר כתבתי היא דרף ט"ו הנ"ל ובבבא קמא דע"א · הא דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת וגו' השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה · והנה כזה כתבה לנו תורה חילק בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק ומגופו שכן הוא לישנא דקרא · ומסקינן להלכתא דפלגא נזקא קנסא ואין משלם ע"פ עצמו . וכל המשלם יותר מן הקרן או פחות קנס הוא ואין דנין בזמן הזה כמבואר בש"ע חו"מ סימן א' לבר חצי נזק דצרורות דממונא הוא כדבעינן למימר לקמן אי"ה בפרק שאחר זה · וכל דבר שהוא ע"י שינוי הוא בכלל הזה והנה בנזקין ג' אבות הן הבאים מבהמה והם קרן ושן ורגל וכל השינוים הם בכלל קרן אשר עליו מצוה זו לחלק בין תם למועד כדאיתא בש"ס ב"ק ר"ב ע"ב ברייתא פתח בנגיפה בנ"ל ומסיים בנגיחה דכתיב כי או נודע כי שור נגח הוא לומר לך זו הוא נגיפה זו הוא נגיחה · נמצא זה הוא האב הראשון משג' הנאמרו שם בברייתא והוא הנקרא אב על שכתב בתור' כי בקרן כתיב נגיחה וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח · וכונת ברייתא הנ"ל להבין מהקרא להוכיח שנגיפה הוא נגיח' כי הנה כי נגיחה הוא אב כנ"ל אנחנו נאמר שהנגיפה הוא תולדה שאין כחה כמו נגיחה כדאיתא שם בש"ס ת"ש שור דכתיב ביה נגיפה ואדם דכתיב ביה נגיחה וכו' · ע"ש · אע"ג דלרי"ב אין נפקא מיניה דהא מסקינן דתולדות יהן כיוצא בהם אבל על אשר בשם אב יקראו ומהם תולאות שתולדות זה אב והיוצ' מזה האב לדון כדינם ומועד האמור במקרא קודש הזה והם חמשה דהיינו נגיחה בקרן דחיפה בגוף נשיכה ורביצה כדמסקינן אפילו על כלים קטנים דמסקינן כלישנא בתרא דר' אליעזר דט"ז ע"א · בעיטה · וכל החמשה הם בעצינם שוה דהיינו שאינם כי אורחא ולזאת אמרה תורה בפעם ראשון ושני לא הוי לגו לבעלי' לאסוקי אדעתא דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי שאין זה הרגילן ובדין הוא דלא לשלם

מנין המצות להרמב"ם רר"ז לסדר התורה מ"ה

מנין המצות להרמב"ם רמ"ג לסדר התורה נ"ה

בגל · ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דלינטרי לתוריה והוא כרב הונא בריה דרב יהושע ובכל מקום שיזיקו באחד מאלה מן ברשות הרבים או ברשות הניזק ישלמו פעם א"כ ג' אבי נזק וגם זה שאבי אינו אלא תביעו של מזיק כמו שנאמר בקרא ומכרו את השור החי וחצו את כספו והאי דכתיב וחצו את כספו יען כי אחר כך כתיב וגם את המת יחצון לאשמעינן כמבואר בש"ס דבל פחת נבלה דניזק והשבח לאמצע כר' יהודה דלא כר"מ דפליג עלי' לזאת כתיב גם בהחי וחצי את כספו ולפעמי' בוטל כלו וגם זה לא יספיק לו על חצי הזיקו כי נוכחן הנראה כי עיקר הקרא המדבר מסתמא בשוין דאם באופן אחר ירוויח בתם יותר ממועד שחצי המת וחצי החי יהיה יותר מהזיקו אלא ודאי קרא איירי בשוין שור הניזק והמזיק ומן השוין אנו לומדין לשאינו שוין שיקח הניזק הנבל' כמו שהיתה בשעת מיתה עד שיהא לו חצי הזיקו וזה הדין בכל הזיקות שמין לניזק השברים והמותר לשלם לו כפי המגיע לו כי אף במועד כתיב והמת יהיה לו. והנה עד כאן ביארתי דין התם של קרן ותולדותיו הנ"ל. והנה כתיב אחר זה או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו מסקינן להלכתא דאין נעשה מועד אלא שיגח ג' נגיחות בג' ימים ודוקא שהתרו בו דהיינו והועד בבעליו ולא ישמרנו שלם ישלם שור תחת השור ואם נוגח פעם הרביעית הרי הוא משלם נזק שלם ומן העדיות אם גובין מקרקע דכתיב בי' מיטב שדיהו ומיטב כרמו ישלם דהלכתא כר' עקיבא ומכאן אנו דנין לכל הנזקין שבתורה ששמין בעדיות · והוא השואל ושומר חנם · ונושא שכיר והשוכר ונזק נער דמוי שבת ובושת ונזקי שן ורגל ונזקי בור : ואם ותשלומי כפל וד' וה' · וגנב וגזלן · ועדים זוממין · והאונס והמפתה · והמוציא שם רע · והמטמא טהרות של חבירו והמדמע תרומה בחולין של חבירו והמנסך יין של חבירו כולן נגבין מן המטיב כנ"ל כל אחד מבואר במקומו · וכן מבואר במשנה · וידוע שחמשה מיני חיה יש המועדין מתחילתן ומסקינן דוקא לאותו דבר דאורחי' נכיה · כז הוא בש"ס מפוזר בבבא קמא בכל ו' פרקים . רמב"ם מפרק קמא מהלכות נזקין עד פ"י סמ"ג עשין סי' סנ"ו · טור חו"מ סי' שפ"ט · פ' משפטים · כ"א. ל"ה ל"ו :

מנין המצוה להרמב"ם רי"מ לסדר התורה נ"א

פרק י' הוא שצונו הבורא יתברך באם שהזיק שור של אחר מאתנו את שור רעהו וזהו הזק שן ורגל שישלם לו כל מה שהזיק והוא שנאמר · כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירה ובער בשדה אחר מיטב שדיהו ומיטב כרמו ישלם. · והנה כזה כי יבער כלול שן ורגל למצוה אחד באיזה אופן שיזיק או שה בהמה ירמוס ויקלקל הגידולי שדה וכרם או שיאכל' וזה בעירה הוא שורשו בהמה כמו טענו את בעירכ' וגם אנחנו ובעירנו והוא משורש איש בער לא ידע כי הבהמ' נבער מדעת וזה יאמר עוד על כל מי שיש בו חסרון דעת ובלא דעת ידבר ופוער פיו לבלי חק ויהא זה חילוף המוציא השפתים בומ"ף והב' הוא כמו פ' מן פוער · והנה בזה הקרא מבואר באור בהיר הוא בשחקים כל דיני שן ורגל כיושילא זו מדרך כף רגל וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור · וביער זה השן שאוכלת ומבערתו · וכן הוא אומר כאשר יבער הגלל עד תומו. והנה שני אלו כאמר בקרא שהן מועדין מתחילתן הן לענין לשלם נזק שלם. הן לשלם מעדיות · והוא מטעם כי אורחייהו בהכי להזיק לזאת מבואר במשנה דוקא אכלה דברים שדרכה לאכול כגון עמרים ותבן ורגל להזיק דרך הילוכה· וכיון דכתיב בשדה אחר אינם חייבי' אלא דוקא ברשות הניזק דהיינו שאין רשות לכנוס לשם ולכן ברשות הרבים פטור אפילו אכלה מגידי הרחבה אם לא הלכ' בלה לגידי הרחבה וכן אם היה חצר השותפין לבהמו' ולפירות ואז אינם חייבין אלא מה שנהנה · והנה אלה הן אבות ויש

מנין הלאוין להרמב"ם רל"ח לסדר התורה ומ"ט

לשן תולדות כיוצא בהם לשלם מן העליה ונזק שלם· ושן ג"כ הדברים שהן אורחא ואלו הן תולדות דרגל כגון הזיק' בגופ' דרך הילוכה · או בשערה. או בשכשה בזנבה. או באוכף שעליה · או בפרומביה שהוא רסן שבפיה או בזוג שבצוארה וכן חמור שהזיק במשא שעליה וכן המושכים הקרון בשעת משיכה כל אלו תולדת הרגל הן והכל הם בדין הרגל אמנם תולדה אחת לרגל והוא הלכה למשה מסיני שאין משלם אלא חצי נזק והוא חצי נזק דצרורות. ויען כי תולדה דרגל הוא משלם מן עדיות. כרגל ופטור ברשות רבים כרגל ודוקא שאז הצרורות הם משל הפקר אבל אם משל בעלים חייב נזק שלם· ואם הצרורות הם ע"י שינוי הוא בעיא בגמרא די"ט ע"א אם יש שינוי בצרורות וזה הוי כתולדה דקרן דמשונה ומשלם בחצר הניזק נזק שלם וכר"ט דביעי הנזק · ואי אמרינן אין שינוי הדי פטור ברשות הרבי' וברשות הניזק חצי נזק כצרורו' ויען כי הוא בעי' דלא איפשט ומסקינן דכל בעיא דלא איפשט אפילו אי תפים מפקינן מניה· ותולדות דשן הוא כל אלו שיש להם הנאה בהזיקן וכמבוארי כגון נתחככה בכותל להנאתה והזיקה · או שהיתה מתגלגלת על הפירות ונהנה : כז הוא ממקראי קודש כדף י"ט ב"ק וכל אלו הג' אבות ותולדותיהן באם שבאו לרשות המזיק והזיק שורו של מזיק פטור אבל אם הם נכנסו ברשות חייב וכן הוא באם שבאו פועלין לתבוע שכרן ובא כלב והזיקן בעל הכלב חייב · ואם הדבר הוא דבר ארוך ומונח מקצתו ברשות הרבים ומקצתו ברשות הניזק ובשבול השאר נמשך אחריו הולכין אחר מקום שהתחיל למשכו כדתני ר' חייא שם בברייתא ד"ך ע"א ואם הזיקה בשן בר"ה דאמרינן דפטור מבואר שם ע"ב במשנה דעכ"פ צריך לשלם מה שנהנה אלא שאין צריך לשלם כל מה שהזיק אפילו אכלה דברים היקרים אינו משלם אלא כדאמר רבה ורבא ד"כ ע"א דהלכתא כתרווייהו דתניא כוותיה דרבה דאמר דמי עמיר ותניא כוותיה דרבא דאמר דמי שעורים ואם אכלה דבר שאינה ראוי לה והוי כקרן דבין בר"ה ובין ברשות הניזק משלם חצי נזק · אכלה אוכלים הרעים לה פטור והוא כשמוא' ור' יוחנן שם· ומסקינן בסוגיא מתניתין דריש פרק הכונס דנ"ה ע"ב וכשמואל דנ"ט ע"ב · דמשלם מה שהזיקה שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה וכדמפרשי הני אמוראי דנ"ח ע"ב היכי שיימינן אמר ר' יוסי ב"ר חנינא סאה בששים סאין והלכה כחזקיה דאמר אפילו קלח בששים קלחים וכל זה כשאכלה מן המחובר אבל בתלוש משלם כפי הנזק אם סאה סאה דויל בתר טעמא דטעמא דמתניתין הוא כדאמר רב מתנה שם אמר קרא ובער בשדה אחר מלמד ששמין ע"ג שדה אחר ולזאת מסקינן כר' שמעון דאמר שם · אכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים אם סאה סאה דהא דאמ' רחמנ' ובער בשדה אחר הני מילי דצריך לשדה · הני כיון דלא צריכי לשדה בעיינינהו בעי שלומי הכא ממכות האלה יבין וישכיל האדם הישר כמה צריך האדם לחוס על ממונו של חבירו יותר משל עצמו וכמה הזהירה תורה בלאוין ועשין ובמשנה יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך כז בש"ס כנ"ל · ברמב"ם פרק ב' מהלכות נזקי ממון · סמ"ג עשין סימן סז טור חו"מ סימן תנ"ח · משפטים · כ"ב · ה' :

פרק י"א הוא שצונו הבורא יתברך באם שיפתח או יכרה אחר מאתנו בור ברשות הרבי' ונפל לתוכו בהמת חבירו ומת או היזק מחוייב בעל הבור לשלם לחבירו הזיקו · והוא שנאמר וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו ומבואר במשנה בבא קמא ד"כ ע"ב דהאי בור הוא לאו דוקא הוא הדין שיח מערה וחריצין א"כ למה נאמר בור אלא לאשמעינן דאמיתה אינו

חייב אלא דומיא דפתח בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחי' הים פחות מעשרה ומת פטור ואם הוזק חייב. וזה החיוב הוא נזק שלם אלא שהניזק נוטל הנבילה כדכתיב והמת יהיה לו. ומסקינן לו לנזק דהיינו שמשמין לו הנבילה והמותר בעל התקלה ישלם לו. ולזה מסקינן ד"נ ע"א הנה דזה הבור הוא מארבעה אבות נזיקין דמתניתין וכל הני דלא כתיבי הויין תולדת. אמנם תשעה לנזקין הוי נ"כ אב דהאי בור משום מיתה נקיט לאורייתא עשרה עברי מיתה ותולדת הם אבנו וסכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבים והזיקו אמנם בבור אין נפקא מינה בין אב לתולדה דאכן מסקינן להלכתא כשמואל ריש פרק המניח כל תקלה בר"ה בור הוא ותולדה דבור כבור ומבואר בברייתא שם דנ"א דעת ת"ק החופר בור תשעה ובא אחר והשלים לעשרה האחרון חייב והראשון פטור אפי' מנזקין דהשני העמיקו ומרת נזקין למדת מיתה לואת השני חייב בכל והוא מקרא הנ"ל דכתי' או כי יפתח איש בור כי יכרה אם על הפתיחה חייב על הכרייה לא כ"ש שלא לחשוב אחר כורה שסילק מעשה הראשון והשני חייב. ומה מתוק דברי הגאון החסיד מוהר"ר אליהו מווילנא זכ"ל בזה דבדברי הש"ס הנ"ל הנכון לומר שלכוונה זו כתיב כי יפתח איש בור מלא בו' או כי יכרה איש בר כתיב בר חסר ו' בעל הבור ישלם כתי' בור מלא בו' ועפ"ז נכון מאד כי יפתח איש בור מלא שיינו עשרה. או כי יכרה איש בר חסר שאינו אלא תשעה. בעל הבור דהיינו זה האחר שבא והשלימו לעשר' ועשאו בור מלא ישלם ודפח"ח גם מסקינן להלכתא כשמואל וכמסקנת הש"ס שם ד"נ ע"ב דלהכלה נ"כ חייב בעומקו יותר מרחבו. וגם בהא מסקינן כשמואל שם דאמר אף בל לאתוי תל באוש עשרה למיתה ותל כל שהוא לנזקין אם הבהמה היתה קטנה או חרש או סומא. או אפילו פקחת אם הוא בלילה. והנה בפרק המניח מדכתיב שור וחמור ה"ה דכל בהמה ומשור מעטינן אדם ושיינו מתית' אבל אם הוזק בעל התקלה חייב. ומחמור ממעטינן כלים. וגם מסקינן להלכת' כר' עקיבא בברייתא' שם דמ"ט וכדמפרש הש"ס אליביה ד"נ ע"א דלהכי כתיב בעל הבור דאית ליה בעלים קאמר רחמנא ולכן חופר בור ברשותו ופתחו לרשות הרבים אפילו הפקר רשותו כל שלא הפקיר בורו חייב אבל אם הפקיר בורו פטור דהכרייה היה ברשו' וזה הוא כוונת המשנה דהחיוב דוקא הוא על אופן הנ"ל. הנה יש בזה עוד כמה דיני חלוקים המבוארים בתורה אבל הסכרה לנוף המצוה כתבתי. כן בש"ס כנ"ל. וברמב"ם פרק י"ב מהלכות נזקי ממון. בסמ"ג עשין סימן ס"ח טור חו"מ סימן ת' משפטים כ"א. ל"ג. ל"ד.

פרק י"ב

הוא שצונו הבור' יתברך שכל אחד מאתנו שלא שמר אשו ויצא והזיק שישלם. והוא שנאמר כי תצא אש וכו' שלם ישלם המבעיר את הבערה. ומדכתיב כי תצא משמע שהחיוב הוא על שלא שמרו שלא יצא ותשלומין אלו הוא נ"כ נזק שלם שהיה והו נ"כ מארבעה אבות נזיקין השנו יין במתניתן ותולדותיהם הניח סכין או משא בראש גגו ונפלו ברוח מצוי והזיקו חייב. כמבואר בבא קמא פרק קמא ד"נ ע"ב. והנה יש כמה אופנים שפטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים כי בכל ההזיקות מסקינן המסר לשומר נכנס תחתיו לשלם אם הוזק וכן הוא במשנה גם כאן בלא ביד פקח הפקח חייב. ואם שלח ע"י חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כמבואר שם במשנה דנ"ט ע"ב. וכן מה שמבואר בברייתא שם דנ"ט ע"ב תניא אמר ר' יהושע ד' דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים וחד מהם הכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה ואף לא היה יכול להגיעו ברוח המצוים ואח"כ בא רוח שאינו מצויה והגיעו אבל אם היה באופן שיכול להגיעו בעת שכפפו חייב אף בדיני אדם והטומן קמתו של חבירו דפטור מדיני אדם מאו הקמה אבל בדיני שמים חייב. ואם הוזק אדם חייב בחמשה דברים דאכן מסקינן כר' יוחנן שם דכ"ב דאשו משום חציו והוי כאוכל בעצמו משא"כ בשור בור ומבער דהוי ממונו שהזיק ואינו משלם אלא נזק לבד כל אלה הדינים המזיקות כתבם תורה דינם לחייב בהזיקם וכל ב"ד שאירע במקומו אחד מהם ולא עשה כמשפט האמור בזה ביטל עשה זו. כן בש"ס כנ"ל ירושלמי פאה רו"ט. סנהדרין ד"פ ברמב"ם פרק י"ד מנזקי ממון. סמ"ג עשין סימן ס"ט. טור חו"מ סימן תי"א. משפטים. כב. ו'.

פרק י"ג

מנין המצות להרמב"ם רמח לסדר התורה ת

הוא שצונו הבורא יתברך כאשר ימות אחד מאחיו והניח מעותיו וקרקעותיו יהא הכל ליורשיו כפי הסדר המבואר בפרשה והוא שנאמר ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו וכו'. והקודם בפרשה קודם לירושה והמאוחר ברחם מפניו והנה דינים מבואר הטיב במסכת בבא בתרא דק"ט במשנה וברייתא ונקטינן האי כללא דמתניתין זה הכלל כל הקודם בקרא קודם בנחלה ויוצאי ירכו קודמין והאב קודם לכל יוצאי ירכו דהיינו לכל יוצאי ירכו של אב המת כאם שהמת לא הניח לא בן ולא בן הבן ולא בת הבן ולא הניח בת ולא בת הבת ולא בן הבת מבואר בקרא דאחיו של מת הוא במקומן לירד לנכסיו אשמועינן מתניתין דזה הוא כשאין אב המת קיים אבל אם הוא קיים אע"ג שאינו מפורש להדיי' בקר' בסדר הנחלה אמנם כיון דכתיב שארו ילפינן דשארו זה אבין מדכתיב שאר אביך הוא ומדכתיב והעברתם את נחלתו לבתו משמע במקום בן ובת אתה מעביר נחלה מאביו אבל לא במקום אחיו וכ"ש אחי אביו והוא בברייתא דק"ח ע"ב וכדדרש ר' ישמעאל בר' יוסי דק"ט ע"א וכשקלי' וטרייא בש"ס שם. וכשם שזה הסדר נאמר בקרא באיש כי ימות כן הוא באשה שמתה וא"עג דבאשה לא נזכר בקרא אלא בת שנא' וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל. ממטות הוא שני מטות האיך בת יורשת שני מטות אלא זו שאביה משבט אחד ואמה משבט אחד ומתו ויורשתן ואין לי אלא בת בן מנין מסקינן כמאן הדרש מטות להשוות מטה אם למטה אב שיהא הכל על הסדר המפורש בקרא במטה אב ואיש כי ימות הנ"ל אמנם במה דכתיב במטה אב שהבכור נוטל פי שנים אבל באמו אין הבכור נוטל פי שנים אלא חולקים בשוה והוא דמעטיה קרא דכתיב לו משפט הבכורה. משפט הבכורה לאיש ואין משפט הבכורה לאשה. וכן יש עוד חילוק כי בבת הבן בחיי האב והניח בנים ובנות הם קודמין לשאר הקרובי' ואפילו בחלק הבכורה אם מת הבכור בחיי אביו והניח בנים או בנות הרי הם נוטלין פי שנים וכן אם אין לו בנים אביו קודם לאחיו גם בחלק הבכורה אבל האם אין מוריש בנה בקבר ואם מת בנה בחיי אמו והניח בנים או בנות אוי הם נוטלים חלק אביהם אבל לא אחיו מן האב ובאם חוזר למשפח' בית אביה כן' מבואר באר היטב פרק יש נוחלין דנ"א ע"ב ודקכ"ב בכורות דעז'. ובנדרים פרק יוצא דופן דמ"ר: והנה

מנין המצות להרמב"ם ר"ם לסדר התורה צ"ב

ידוע שמבואר דהא דכתיב בקרא ונתתם את נחלתו לאחיו הוא אחיו מן האב ולא מן האם כמבואר בתורה וכן אם אמר בני זה לא ירשני אין בדבריו כלום אבל אם אמר בני זה ירשני והשני לא דבריו קיימים וכל זה אם שניהם פשוטים אבל חלק בכורה אין יכול להפקיע בשום אופן מן הבכור שנאמר לא יוכל לבכר. והנה מבואר בש"ס דאם נתן במתנה לאחר מיורשיו כל נכסיו ואמר זה הוא כל ימי חייך ואחריך לפלוני אין בדבריו כלום כיון שהראשון זכה והוא ראוי ליורשו אפילו זוכה לשני במעכשיו אבל אם נתן במתנה לאחר שאינו מן הראוים לירשו ואמר ואחריך לפלוני במעכשיו הרי שני זוכה

בנכסים

פנכסים לאחר מיתת הראשון הנה כל אלו הדינים בהעברת נחלה בכל א"ם אמרו חכמינו ז"ל כל העושה כן אין רוח הבריות נוחה הימנו והנה מגר מדת חסידות אמרו שאין להעביר נחלה אפילו מברא בישא לברא טבא כו' במשנה דת"כו ע"ב שם ובגמרא דק"כג ע"ב ומשנה וגמרא דק"ל וק"לא וק"לג הנה טעם מצוה זו מובן ממה שכתבתי בשער א' במצות הכהנים לטמא לקרובים וכן בפרק ה"ו משער ז' במצות יבום וחליצה כי הקורבה היא עצמיות אחד בשורשם והקרוב קרוב יותר ואין להאריך כי הוא מובן מעצמו ומשם המשכיל יבין כי ה' אמת ותורתו אמת והוא על מקומו יבא בשלום ובשלו הוא וזה וכאשר חננו השם בעושר סוף מעשה במחשבה תחלה זה והיה כאשר יעדו יבא זה תחתיו כו' כש"ם כנ"ל ברמב"ם הלכות נחלות פרק א"כ"ג והנה מלשון הרמב"ם משמע דמצוה זו הוא על הב"ד כשאחד מת כן יחלקו נחלתו · ודעת הגאונים דבכל הני דאמרינן לעיל דאם אמר משום ירושה אין בדבריו כלום אע"פ עבר אמצוה זו ועבר אהרמנא דהלכה כי כאשר צוה ה' וזכה לכל אחד כאשר אתו החכמה והמדע והמשנה ידו על התחתונה עונו ישא והשומע לקול ה' ישמע בשורות טובות ישועות ונחמות :

סמ"ג עשין סימן צ"ו . טור חו"מ מן סימן רע"ו עד סימן ר"ב. פנחס · כז · מן ח' · עד י"ב · כי תצא · כ"א · מן ט"ו · עד · יז' :

אקוד ואשתחוה בחיל · ואתן הודאה
ברוך ומבורך · הבורא עולם ומלואה
רחום וחנון · נפשי לך צמאה
הו"ד נוראותיו · לספר · הפה ילאה
מצותיו להאיר כחמה · וכלבנה וצבאה
בינה חנני להבדיל הטהרה מהטמאה
נתנני שאנן עדי עץ חיים תאוה באה
קדוש ישראל אעריץ לכל רואה
זה אלי ואנוהו · כי לו נאה
ציון תכונן · שכינתך לרומם ולנשאה
לעמו קדוש יאמר · ראשית תבואה

אל מולי · כבודי · הדר מלכותו
בחר בנו באהבה · והנחילנו תורתו
גמלני הטוב כרחמיו וכפי צדקתו
דרך אמת נחני · כנאמן ביתו
הרוני מנופת צוף הדר אמרתו
ועד חכמים ועוסקי תמיד ביראתו
זרעי כמו כן לפניך לכונן בעבודתו
חסדיו העצומים אספרה בקהל עדתו
טובו להודיע · ותהלתו כפי גדולתו
ישועתך הראנו ונספר רוב תהלתו
בתורתך נהגה · כפי סוד דתו

סוד ה' ליראיו לשער ח

פרק א' הנה זה השער השמיני הוא סוד הוד וכן כל העשין והלאוין הכלולין בזה השער כמבואר בזהר בראשית וזהר יתרו והמעמיק בזהר חדש ובזהר משפטים דק"כב ע"א משמע שהוא בסוד חכמה וז"ל ח' בסירא דחכמה אמנם ה' אמת ותורתו אמת כי ידוע חו"ב הם שני רעים דלא מתפרשין והא דקאמר בסירא דחכמה : דבינו בזה שח' הוא בבינה אשר הארתה הוא מחכמה וכבר הבאתי מהזהר שגם בינה נקראת מחשבה וכן בתיקונים בראשית ב' ראשית שהם חו"ב והוא על אחדותן האמתי ובזה תבין ידידי שלא ליסתר דברי הזהר הנ"ל ג"כ למה שכתב בתיקונים תיקון ס"ט דקי"א : דח' איהו בינה למנלא על השמינית וכו' ויען כי התפשטותם דבינה עד הוד בסוד עץ חיים מהלך ת"ק כמבואר בתיקוני זהר תיקון כ"ב דס"ו ע"ב וכן ברעיא מהימנא נשא דק"כר וז"ל מסטרא דבינה דאיהו אילנא דחייא וכן בתיקוני זהר תיקון כ"א דע"ד ע"ב וז"ל כבין דאיהו אימא עלאה חיים כמ"ד עץ חיים היא למחזיקי' בה · היא דייקא · ולזאת יען כי התפשטותם הוא כנ"ל כל הז"א נקרא עץ החיים כי חיים הוא בבינה ולכן כתב בזהר פרשת אחרי דכ"ח ע"א וז"ל ההוא אילנא רבא ותקיפא דמזון לכלא ביה אקרי עץ חיים אילנא דנטע שרשוי באינון חיים וכו' ולכן תבין ידידי שם עץ חיים. כי עץ עם הכולל הוא מספר קס"א דאהיה דבינה · ועל שם הכלילות כנ"ל בחכמה שבו ע"כ נקרא עץ החיים כי כן ע"ב קס"א הוא מספר עץ החיים ובזה תבין האמור בזהר בראשי' כמאמר כד עלת ח' ועיין שם פירושו דמשמע דח' בהוד והוא בסוד עץ חיים מהלך ת"ק התפשטותם דבינה עד הוד עד ועד בכלל היינו עד התחלת היסוד ויען כי התפשטותם דבינה הוא בהם עד היסוד כנ"ל לזאת כתב בזהר פנחס דרנ"ז ח' תמניא ספירן מחכמה ועד יסוד וכו' וכן הוא בזהר תזריע רעיא מהימנא דמ"ג ומ"ד דיום השמיני קאי על יסוד והוא מגר בתפשטת הנ"ל אשר מכל הנ"ל נראה ונשמע דברי כרדבז ז"ל כי הנכון שאות ח' בהוד והוא סוד השער הזה השמיני אשר קב"ה ואורייתא חד וה' אחד ושמו אחד כילא"וא אשר לו דומיה תהלה :

פרק ב' אחר הודעתיך כל הנ"ל תבין ידידי כי הדיבור הזה בענינו נוגע בפנתו בסוד שהוא השמיני לאצילות וכן לבינה שהיא שמינית מתתא לעילא וזה סוד הגדול לא תגנב כי תגנב פגם אהיה דבינה קס"א קמ"ג קנ"א מספר תגנב העולה תנ"ה ומונע הארת אשר תנ"ה סודך עיין סוה"ל משער א' וכן למלכות שהיא השמינית לבינה · ועיין הטיב ברמ"כר בפירושו לספר היציר' ובספר הכוונות לשמיני עצרת שהוא קדושת מלכות שהיא רגל רביע במרכבה רגל בפני עצמה והיא כוללת כל המרכב' ע"כ ס"ג ת"ח ב"ן עם כלילת הויה כ"ה הוא מספר

רג"ל

דנ"ל וכל גידולה הוא בסוד דגלין שכל קומתה סוא כאחורי נהי' דז"ה וביחודה סאמתי הת"ת בנכח והוא בהוד. וכן בינה מכר ספשטה כנ"ל הרי גם בה גונב. וככר האר'תי כי בג"ר לא יגורך רע כתיב אלא שמסוחין מסתלקין בסוד אוו און יי' אנהוי. ונשאר ה' אחרונה בסוד כל היום דוה כעונינו שהדינים גוברים ועיין הטיב בתיקונים תיקון ס"ט דקמ"ז ע"א וז"ל שכינתא דוה איהי בגלותא כגין דפרח מניה יוד דאיהו ו'מן ה' וכו'. ועיין בתיקון נ"ג. ובר"מ פרשת פנחס דר"מג וזהו סוד שהגנב משלם כפל כי פגמו במלכות. עיין בליקוטי תורה פרשת חיי שרה סוד מערת המכפלה וסוד שדה המכפלה משם תלמד דהוא סוד האמת. שם כ"ן שהמ'ין כפולין וגם בסוד אמ"ב עולין כפולים מח"ד בסוד ספה ושפיים ובזה ה' אחד ושמו אחד ברוך ה' לא"ו אשר לו דומיה תהלה :

פרק ג'

ועפי' דברים האלה תבין ידידי סוד גניבה וכן סניוקין הנזכרין בזה השער לה' כי סענין גנבה הוא שמכנים הקליפה בהלל דקדושה אשר ככר האר'תי בזה החילק שבין גנב לגזלן ולזאת חמור גנב מגזלן כי כמומאה : זה לעומת זה עשה אלהים וכמו שמלכות דז"א בקדושה נאצלת בתחלת שני שלישי חסד דתחתונה שבת"ת כן שם לעומתה נוקבא ביסוד דז"א דקליפה וככר האר'תי לך ששם הוא סיום המוחין ואוי היא יכולה עם כח שלה ע"י פגם חטא ועון שמקורן בבינה לגנוב שם ולינק מ"ב שליש חסד כנ"ל וזהו נקרא גנבה שכן מספר גנבה עם הכולל כמו מספר כ"ן וט' אותיות שבו ועיין בעץ חיים בדרוש יעקב ולאה פרק ב'. ובדרוש אונאה פרק ה'. והיונה משם כי גנבה בנשים בסוד ותגנב רחל רוח ותשכח בעיון הטיב כי כל האר'ת המלות האלה שם בסוד האר'ת הו"ה ואז יען כי זו"א הם שני רעים דלא מתפרשין לזאת הנשמר מלאוין האלה וכן בעשין אוי יש הארת י' ביסוד אבא המתפשט גם בכלות מוחין מגולם בפנימיות דז"א ונכנס ביסוד דו"א ומשם מאיר למלכות בסוד א הארם מי' עלאה לי' תתאה ובזה האלילים כרות יכרתון. והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ברוך ה' לעולם אמן ואמן אשר לו דומיה תהלה :

פרק ד'

וע"פ דברות האלה בקודש נבין סוד בגונב נפש הכתוב מדבר כי נפש ככר האר'תי שהיא במלכות כמבואר הטיב בזהר פרשת וינש דר"ו ע"א ובפרשת לך לך דף פ"ו ע"א וכו'. וכן הוא מבואר הטיב בעץ חיים ובספר הכוונות בסוד ונפשו עליו תאבל כי הנפש הוא הדין דקטנות הב' ה"פ אלהים שהוא ת"ל והוא מספר נפש ובאלה הדינים הקליפה נאחזת אלהים אחרים באלהים דקדושה. וזהו סוד גונב נפש שהוא מאילנא דמותא ובזה מות יומת. ועיין הטיב במנוה ו' דרבנן אשר האר'תי שמה סוד מות. והוא מניה וביה סקיל מטרפתיה. ואינו חייב אלא במכרו כי ידועה קניין במלכות בסוד ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו וכל העץ אשר בשדה בכל גבולו סביב לאברהם למקנה לעיני בני חת בכל באי שער עירו. וכו' ועיין הטיב וסר שם ובג' פרקים הקודמין לזה אשר אור תורה מתנוצץ הולך ואור מכל אות מעט הכמות ורב האיכות ועיין כל המראה מקומות שהבאתי ומעצמו יהיה לו נר מצוה ותורה אור ממקראי הקדש האלה ובסוד בת היה לאברהם וזה סוד ארבעה מאות שקל כסף בסוד ד' יודין. דע"ב וככר האר'תי לך כי ח' בסוד בלילות זה השער לה' והם נקרא בני לז"א שהוא גופא דז"א ונה"י הם לבר מגופא וזהו בלל בתורה בני ישראל הם נו"ה וזהו לעיני בני חת ובהארתן יש האר' למלכו' שבה כנ"ל ובזה ויקם השדה לאברהם למקנה שהוא הארת אבא ובזה ה' אחד ושמו אחד בילא"ו אשר לו דומיה תהלה :

פרק ה'

הנה האר'תי בזה סוד גונב נפש ומכרו עתה נבין סוד גדול ועמוק בתורתינו אשר חכמינו הקדושים שמו עיניהם בזה על פעם אות' וגונב איש ופעם אומר וגונב נפש ודרשו אפילו קטן ואשה ואחר כל השקלי' וטריא בש"ס אין אנו רואין טעם א"כ למה נאמר איש אמנם כפלים לתושיה ותורת ה' תמימה משיבת נפש תמימה דייקא הנגלה והנסתר אשר הם כשלהבת בגחלת עיין סוד ה' ליראיו בשער ר' וכאשר נעמיק בענין ה' יאיר לנו ג"כ סוד והתעמר בו שדוקא חייבא אינו אלא בעבודה שהוא התגברות דין אלהים עם הכולל הוא מספר עבוד"ה ולמה נאמר העבוד' דוקא בזה בלשון עמר הנה ככר האר'תיך בזה סוד גניבה בנשים כנ"ל וככר האר'תי כי אין הכרתה לחיצונים אלא בהארת אבא כי ככר האר'תי שבינה דינין מתערין משם מאחורה תחלת אצילות אלהים אחרים הנאחזין באלהים דקדושה אחורי' ולכן שפחת לאה. כמבואר הטיב בספר ברורה בעץ חיים שער הקליפות. לזאת צריך דוקא הארת אבא. וככר האר'תי הארת אבא הוא למלכות בסוד ה' בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא והוא יען כי יסוד אבא ארוך יותר מיסוד אמא והוא מתפשט ממקום סיום יסוד אמא במוחין כנ"ל הולך ואור מגולה ובכנס בפנימיות יסוד דז"א ומשם מאיר למלכות ברית ועטרה. דרך פי אמה ועיין הטיב אות בעמה ארבים אשר אקוה לה' בתי"ע ימים להוציאו לאור בדפוס ושם תראה סוד הגדול מכעל הטורים ובפירושי' על והורידו לאיש מנחה ל' לאיש בקמץ והוא שארה מאי"ש שהאר'תי מזהר ותיקונים מקור איש הוא ג' ראשונות. א' כתר י' חכמה. ש' בינה. ועיין סוד ה' ליראיו משער ר' סוד רשפים רשפי אש יו"ס תתאה מ"כ לית עלאה ול' הוא מי' עיין סוי"ל משער כ' בסוד קדש לי וזה קוץ בהויה דכתר. והוא מקור עמר נקי' עמ"ר מספר ש"י ועיין בספרא דצניעותא ועיין בעץ חיים דרוש א"א שהוא בגולגלתא מקור עבודת הקוד"ש ואז יכנע עבד כי ימלוך ובזה יה ה' אחד ושמו אחד בילא"ו אשר לו דומיה תהלה :

פרק ו'

ואחר שהאר'תי מנוה זו כאור נח למביני דעת בחכמה מסני מחסרי ה' עלי. ומענין לענין נבין סוד גונב וגוזל ממון וכן כל עניני נזקין שמבוארין ע"פ הנגלה מתורתינו הקדושה בכל דין שנוגע לממו' את מסנה לא נעדרה הנה האר'תי סוד גונב איש וגונב נפש וסוד והתעמר בו ומכרו בסוד קניין כסף והאר'תי לך סוד לעיני בני חת שהוא בסיבות הפגם גניבה הוגע בסוד וזה סוד הגדול הכפל בקרא (כי תצא כ"ד ז') מאחיו מבני ישראל שהוא נו"ה כנ"ל וככר האר'תי לך בזה שכל הפגם נוגע בהו"ה וזה סוד מנות לגדק השקולות ואיה במאם ארנים יתבאר בארוך ואז אין לה מחילה הארת אבא אשר ככר האר'תיך סוד שמפי בת ורא' עיין הטיב בסו"ל משער א' אשר שם הערות' על המדרש לכבוד ש"י נורא מאד ולכבוד תורתו הקדושה כביאור מצותיו הקדושים והנוראים כדי שיספיק לכל השערים אשר נורא הוא מאד להעיר קדושתו הנוראה בכל עת' נמצא אין לה הארת אבא ג"כ ע"פ הפגמים האלה וככר האר'תי יען כי כתר נעלם מאד ואין נכון לכנותו אפילו בשם מהשמות הקדושים לזאת לא נזכר בתורה אלא פעם אחד באהי"ה הראשון אהיה אשר אהי"ה שהוא מורא על גודל הנעלם לזאת החכמה נקרא ראשית ובו י' הוגאות כל פעולת העשר ספירות הקדושים : וככר האר'תי שמלכו' כולל כל העשר וכל עשר הויות שבחכמ' בהמילוי של ע"ב והוא בח עמר נקי' הנ"ל וזה סוד פגם

והתעמר בו כי עמר במילוי כזה עי"ן מ"ם רי"ש הוא מספר עשר פעמים ע"ב וזה סוד ספירת העומר. עיין בספר הכוונות שמכוין ספירת עמ"ר הוא תיקון עון קרי כי עמר הוא מספר י׳ ע"ב כנ"ל ומספר לעומת קר"י ובפסוק הלאוין הרי האלילים כרות יכרתון והיה ה׳ למלך על הארץ ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד כי לאו"א אשר לו דומיה תהלה.

פרק ז׳

ואם דברים אלה הכוללי׳ כל התורה והמצו׳ הם בספר החתום לבכור אלוה נורא מאד יצא לאור מספון והמשכיל יבין וישכיל בהם. אור תורה יוצא לנו לתכלית קיום התורה והמצוה הכתובה בספר התורה הזאת. ובפרט לאלה המצות והלאוין האמורין בזה השער לה׳ והוא ע"פ אשר כבר הארתי ע"פ הנגלות הכתוב עמוקים בענין ניור שמבול בעניינות שה׳ הארץ כי מלאה הארץ חמס וכתבתי דרוש נחמד למראה וטוב לעינים כי עניכם אחד כי זה עון משחתת זרע הוא ענין חמס וע"פ חילק שבין גנב לגזלן בנ"ל והוא המוציא מהקדושה לטומאה ואין מכנים הטומאה לקדושה וזה הוא עון קרי וכן הגזל וכזה חמור גנב מגזלן בנ"ל והבאתי ראיה מחילול שבת בכל ל"ט מלאכות יש כרת ומלקות וחטאת לא כן בהוצאה עיין בהקדמה לשער שבת בספר הכוונות והוא אשר הבאתי הרבה מפרדס ר׳ משה קארדובירא׳ שער הצינורות פרק א׳ וא׳ כי לגבי היסוד שהוא ב׳ צינורות הימיני לטעמי תורה אשר עליו נאמר הוי כל צמא לכו למים והוא הארת ושכר תורה לעולם הבא כי במ"א הוא מספר שמ"ע שיונק מאחוריי רמ"ח עם הכולל ג"כ קל"א וזהו לכו למים כי יעקשות ורש מאכה נפקא לזאת היא הכרתן כנ"ל. והצינור השמאלי לזונם משיורי דינים להחיצונים ומשם פעוכינו מגליהים הפושעי ישראל אוי לנו על שבריכו והוא סוד ב׳ ראשין מצ׳ יע׳ וזהו עון קרי וגזל להרחיב הצינור והמעטים שביארתי באור בהיר זה סוד שכתבתי כי עמר הוא הכרתן לעומת עמר והתעמר בו כי עמר הוא תמספר קרי ומנו׳ עמר הוא הארת עשר ע"ב וכן בספירת הלאוין הנ"ל כי עמ"ר נקי מקור כל העשר ועמר במילוי כזה עי"ן מ"ם רי"ש הוא מספר עשר פעמים ע"ב וכזה האלילים כרת יכרתון והיה ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא י"ה יה ה׳ אחד ושמו אחד בילאו"א אשר לו דומיה תהלה.

פ"ח

עתה ידידי תבין ותשכיל סוד הגדול למה גונב נפש בפ׳ משפטי׳ נאמר בין מכה אביו ואמו ובין מקלל כי הלא שהארתיך בזה שהפגם נוגע בסוד ומזה נוגע לה׳ אחרונה וגם לה׳ ראשונ׳ ופגם בבינה בנוקבין ומזה נתגדל נוקבא דקליפ׳ כנ"ל כי הלא הארתי הרבה בזה כי מכ"ה הוא מספר ארבי וגם המספר קטן שוה י"א וזה סוד אחיזת יא קליפו׳ הממוני׳ על המיתה והם סוד נוקבא דזא הנקראת קטרת זדם וכזה תבין ידידי סוד עמוק גודל תיקון הקטרת שהם עלאין מכל הקרבנות והוא מטעם כי כבר הורתיך כי כל הכרתות צריך להיות מניה וביה. גם הורתיך שהמ"כ לפעלות מ"ר צריך ג"כ להיות מניה וביה. גם הורתיך סוד רשפיה רשפי אש שהוא המ"כ מי"ם שבסוד ומלכות לי"ה רב"ר והנה החיצונים נאחזין באלהים דמלכות ויסוד אשר בהם יה כנ"ל ואם תכה היוד במילוי בה׳ בכל ג׳ מילוים כזה. יו"ד פעמים הי הרי ס׳. יוד פעמים ה"ה הרי ק׳. יוד פעמים ה"א הרי ק"ך והפשוט דיה במילוין כנ"ל יוד הי. הרי ל"ה יוד ה"ה הרי ל׳. יוד ה"א הרי כ"ו. וכ׳ אותיות יה הכולל הרי ת"ש יג׳. וכן מספר קטרת עם הד׳ אותיות ומזה היא תתאה עולה ומעל׳ בגירות הצינורי׳ קדושה הנכבד מהחיצונים וכזה מגיע מ"כ ליה עלאה נמצא כזה תבין סוד קטרת מעביר המגפה כי הוא משבר סוד יא ממוני מיתה הנאחזות ביה להיות קטרת זדם כי בהארת ג"ר האלילים כרת יכרתון ותכבותם תשבר מניה

וביה וכזה יתפרש כד בכד יה"ה הייגו במודתן ומניה וביה יהי"ה ה׳ אחד ושמו אחד בילאו"א אשר לו דומים תהלה.

פרק ט׳

והנה אחר אשר הורתיך כי סוד הכאה הוא במלכות ולזאת בכל מקום מכה נפש כתיב כי נפש הוא במלכות בנ"ל וכזה מכה אביו ואמו מסלק או"א בהארת י"ה עלאה. ואוי אם נאחזין בה׳ תתאה הרי פגם במלכות בנ"ל. ובמקלל הוא הפגם באמא ובן אמרה לנו קללה במספרה שהוא ג"כ אחיזה לנוקבא דקליפה בקס"א דאהי"ה. כי כן קס"א דאהי"ה עם הד׳ אותיות אהי"ה הוא המספר קלל"ה הרי בהכאה וקללה הוא יניקת הנוקב׳ דקליפה במלכות ובינה וכן הארתי בגנבה ג"כ שפגמו נוגע לבינה להסתלק המוחין והנוקבא דקליפה נאחזת באלהים דמלכות וזה סוד שכתב הקנה אף חובב עמים יאינו א"ף שהם דינין המתעורין מבינה חובב עמים שהקליפה נאחזת וכן א"ף הוא המספר כסא. וכל זה תעיין היטב בזהר ויקרא ר"ת ע"א וז"ל שמן לעילא וקטרת לתתא. ולכן נקרא קטרת שמקשרה בכעלה וזהו שמן וקטרת ישמח ל"ב הייגו ע"י הארת אבא משמן ישמח לב שהוא מלכות הנקרא ל"ב וכן הוא בזה פרשת בו ד"ל וז"ל קטרת פנימאה ודקה קשורא דמהימנותא. וע"ש שמאריך בענין ויען כי באין השפע בא ליסוד מסוד יניקת החיצונים אוי הצדיק אבד וכבר הבאתי דברי הזהר בזה בשהצדיק אבד אוי ג"כ לבינה מגיע העדר תוספ׳ הארה של מה שראוי לצורך עצמותה לזאת כתב האר"י בליקוטי תורה תיקון הקטרת הוא בסוד מוחין דאמא ע"ש בדרוש מיתת נדב ואביהוא׳ וכן הוא בספר הכוונות פיטום הקטרת. וכן הוא בזהר תצוה. ולפי זה. גם אבינה יאמר שמן וקטרת ישמח לב כי היא ג"כ בסוד לב בסוד שני בתי לב הרי מקטרת מ"כ יה תתאה לעורר מ"ר יה עלאה בסוד שמן וכזה יהי"ה ה׳ אחד ושמו אחד בולאו"א אשר לו דומיה תהלה.

פרק העשירי

יהיה קרס לאהוס ואחר אשר הודעתיך כל אלה התורה והמצוה שהוא בסוד יבנע לה׳ בינה וה׳ מלכות וזהו שכתב קרא גונב נפש וסטעם נפש דנקיט קרא ודוקא ומכרו וטעם שמקרא זה הוא בתורה בין מכה אביו ואמו ובין מקלל אביו ואמו. וטעם דנקט קרא בפרשת כי תצא המכירה בלשון והתעמרת בו והגב נראה למרכו מקור הקניין במלכות ובינה ומזה למרכו פגם גזל וקרי אחד הוא ולמרכו מצות ספירת עמר בתיקונו לקרי וסוד גודל מעלות הקטרת בתיקונם ובמקורם ומתנה אל ה׳ יאיר לנו עינינו בתורתו סוד גנב וגזל או מזיק ממון חבירו או מגופו שהזיק וכל ארבעה אבות נזיקין הנה ידוע מאמר הזהר על פסוק אין כסף נחשב בימי שלמה עיין פרשת ויחי דר"כ ע"א וידוע סוד כסף וזהב ונחשת מקורן בפרשת תרומה תמצא. ובתכלית הקיצור הצריך לענינינו כסף הוא בסוד ארבעה מאות שקל כסף והוא ממקור ת׳ עלמין דכסופין והוא ממקור קר"ש בלא ו׳ שהוא בכתר עיין אדרא רבא והוא תרומו באהיה הראשון ראשים אשר אהיה כי בן אהיה במילוי יודין עולה קס"א כמנין כסף עם הכולל. ויען כי הכתר נעלם מאד לזאת אמרו רז"ל שהוא בהבילוי של אהי"ה הראשון. והוא מקורו בבינה שהוא אהי"ה השני מאהי"ה אשר אהי"ה כי הארת כתר מרוב העלמו ב"ה וכ"ש שכל הוא בחכמה ראשית המחשבה ובינה מלבישו ויען כי הוא ממקור כסף נכספתי לזאת הוא באדרא רבא במקור בי חפץ חסד הוא ויען כי טפה ראשונה מתגלה כפי אמת רז"ל כנ"ל לזאת כסף חי שמראהו כטפת זרע גם נקרא כסף חי ועיין בדרוש הרב ר׳ חיים וויטאל על פסיעות של אדם ראשון שם תבין הענין כי מקורו עמוק והוא אשר כבר הארתי בראשית הטפה בה"י עולמים מקור ג׳ הויות דרישא דגולגלת׳

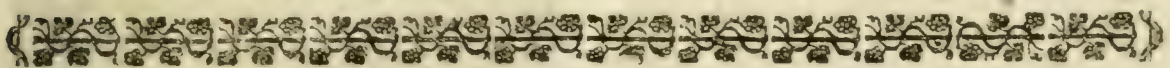
ס' סוית בסוד חילוניות ופנימיות ופנימיות דפנימות מקור נר"ן עיין עץ חיים שער ח"א ומלבישן ט' אהי"ה והוא מקור חי וזהו מקור כסף חי ובזה תבין ידידי מקור אצילות יסוד דז"א כי עמוק מראהו מן האור ולכן אור הגנוז הוא ביסוד כנ"ל הרבה מהזהר ותיקונים ובזה תבין ידידי כמה קדושת הזווג עד הכן אורו מגיע וה"ו הסיפוק ודי בזה אף לשאינו מבין כלל בתורה: וכתב האר"י ז"ל שזה סוד הגדול בספרים אין להם שמירה שלא בקרקע בסוד אסתר קרקע עולם היתה ואם לא שמרם כראוי יגברו הקליפות ונקרא פושע בסוד ולשכי פשע כיעקב עכ"ל ובזה תבין סוד הפונה לשלוח יד בכסף כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור כי כבר כתבתי כי כל מצות ואזהרת רעים הוא בת"ת בסוד רעך ורע אביך ובסוד אכלו רעים מזה תבין ידידי כל דיני שומרים וכל דינם יתבאר אי"ה במאמ ארכים כאשר יזכני השם נורא להוציא לאור ברפוס ועתה עת לקצר והוא ממקור י' מים מד' יסודות מבאר מים חיים וכבר האריתי בין הפרקים כי הרות קרוב אל יסוד שמים כי שמים תלוים באויר והוא הולך ואור מראש אצילות עד חי עולמים יסוד צדיק דז"א בקו האמצעי והבן וכל זה תעיין היטיב בזהר בראשית דף י"ח במאמר תדשא הארץ ובעץ חיים דרוש אבי"ע · ואף שיש ד' יסודות כפולים כמבואר בזהר וארא · רכ"ג וכ"ד ר' חוקיה פתח אפרי ארם וכו' ע"ש · אמנם בכל אלה אין אחיזה לחיצונים והפושע בהם פגמו גדול כנ"ל והוא סוד הנהר הראשון אשר עליו נאמר שם האחד פישון אשר הוא ג"כ מקור י' חכמה אשר ממנו יורד רבוי השפע ואל יקשה בעיני הקורא בדרך אשר בנהר הזה כתיב אשר שם הזהב כי המבין יבין אשר נאמר הוא הסובב ארץ החוילה אשר שם הזהב כי חוילה הוא ממקור יעקב חבל נחלתו והוא הת"ת וכבר האריתי כי באורות העליונות היסוד למעלה עיין בהקדמה וארץ הוא ארץ עליונה מקור ארץ הדרום אשר שם הזהב ולכן נאמר אח"כ וזהב הארץ ההוא טוב ולזאת שור שהוא ג"כ בבינה נקרא טוב כי זה סוד הגדול לא תחרוש בשור וחמור שלא לקרב רע בטוב כי חרי"ש הוא מספר שו"ר טו"ב כי היסוד נמשך מדעת שהוא פנים דבינה וכבר כתבתי שהוא הת"ת הוא היסוד יוסף הצדיק אשר הוא נקרא טוב ומגד זה אמר משה מקור ה' עת עליון בברכת יוסף בכור שורו הדר לו · שהסוד מקורו ביסוד אבא בינה אשר מינה דיניקמת ערין לזאת בהם ינגח ושור הוא סוד חסד שבגבורות אבנ"ית עיין בספר הכוונות בתפלה של שחרית בסוד השם מ"ב. ובליקוטי תורה פרשת וזאת הברכה על פסוק ויקבור אותו בגי ושור האותיות במספרן מודיעין שהוא מסוד אהיה דבינה העולה ס' ורבועו עולה ר' והו' הוא סוד ה' אותיות אהיה עם הכולל ויעקב הוא ממקור הדינין צריך לשמור שורו שלא ידבק בו הקליפה שהוא חמור לעומת הקדושה כי החמור מקבלת מימין סוספיתא דכספא והוא נוקבא דקליפה דהב סר מצרים ועיין זהר בלק דרו"ז ע"א וז"ל אית ימינא ואית שמאלא מסטרא דימינא חמרא וזה סוד הגדול שאוהרים בעריות במעשה ארץ מצרים לא תעשו כי נאחזין בזה כאב ואם ואח ואחות וכלתו ובשתי אחיות ובת בנו ובת בתו והבן וכבר האריתי סוד מצרים מקורם והוא מקור גנבה ועיין זהר משפטים דק"כד בסוד לא תבשל גדי בחלב אמו וזה סוד הגדול אם ימצא הגנב ישלם שנים כנ"ל בסוד כפל כנ"ל ובסוד שור שהוא ביסוד ד' וס' הוא ס' בסוד מקור שור הוא ספירה ט' סוד טוב כמבואר בזהר פקודי דר"ל ע"א וז"ל ט' דאיהו טוב וכו' · ותו דהא את ט' גניז וטמיר ואיהו נהיר נהירו דכלהו ועיין בליקוטי תורה פרשת חיי שרה . והוא היסוד ולכן שור הוא מספר נבאות עם ה' אותיות והכולל ושם תכונת החיצונים ויתדבק

חמור בסוד והרכב מקור אצילות מאחורי גרון דא"א ועיין היטיב בספר הכוונות בסוד ויוציאנו ה' בזרוע נטויה לגבר פנים וכבר הבאתי הענין ועיין היטיב זהר משפטים סוף דק"כר בבשר בחלב וכבר האריתי מקור פשע בנ"וה כנ"ל וזהו סוד הגדול על כל דבר פשע על שור ועל חמור וזה אשר ירשיעון אלהים הרי פרשתי למי שעיניו פקוחות בתורה סוד שומרים ונזקי שור מארב' אבות נזיקין והוא מקור שאת שהיא לעומת לאה מראה ראשונה מד' מראות נגעים והספחת שלה הוא זלפה שפחת לאה ואלה הדברים מעט הכמות ורב האיכות באור תורה ע"ר ארוכה מארץ מדה. נמצא בדברים האלה כלול ג"כ נהר השני גיחון שהוא סוד אשר שם הזהב שהוא בינה כי גיחון הוא משורש גו חי מבטן אמי כי בשעת הלידה היא גוחה · ועיין תיקונים תיקון כ"ד דכ"א ע"א וז"ל ומשם יפרד והיה לארבע ראשים הוי"ה דאינון או"א ברא וברתא · והנה הבור מארבע אבות נזיקין מקורו הוא ג"כ ביסוד ומלכות ברא וברתא הנ"ל והמדקדקים עמדו על החקירה והוא ע"פ תורת אמת שהוא מגזרת תיבה של ב' אותיות ומקור בר בסוד נשקו בר ולזה נאמר או כי יכרה איש בר הסר אשר כבר האריתי איש בג"ר וגם ביסוד ושאי נשקו בר מורה דקאי איסוד וכן הוא בתיקוני זהר תיקון כ"א דכ"ב ע"ד וז"ל צדיק בר איהו לבר מאתרים איתמר ביה נשקו בר ושכינתיה בר איהו לבר מאתרם אתקרי את ברית ו'רכוד מלא הוא הוראה שנגה בור כו' וכדדרשינן בש"ס לאו דוקא בור אלא גם בורין שיחין ומערות בכלל יען כי האריתי שכן עיקר פגם ד' אבות נזיקין עיקרן נוגעין ביסוד בסוד ב' קליפות ב' שני ערלה · וכן אותיות שי"ח מורין בן · ח"י ט' הוא ג' ענפין דאילנא ומן חי עלמין י' ח' וכן הוא בזהר בראשית דכ"ס ע"ב וכן בתיקונים תיקון כ"א וז"ל א"ל ר' אליעזר אבא שיח מנא לן דאיהו צדיק א"ל ברי ביה תשכח חי. ט'. איהו כליל תלת עדרי צאן דאינון שרשא דאילנא ודא חי עלמין·וכן הוא בלקוטי תורה פרשת בראשית על פסו' וכל שיח השדה · נמצא הוא נוגע ביסוד א"ס רוח ובסוד נהר השלישי חדקל הוא הסובב את כל ארץ כו"ש כי בזה הוא סוד כ"ו מסויה וש' בינה אלהים דינרין בסוד כו"תל הנ"ל בפרק הנכתב בשעות בשער א' פרק קל"ר והוא קל"ה בסוד התפלה והוא סוד ח"דק"ל חד וקל כי ברית וגוף חשבינן חד והוא הכתוב השלישי המבריח עיין בהקדמה מסוד ה' ליראיו בסוד מנורה שוה והוא מסוד ששים ברבוע וס' אותיות סוד הדינין הוא סוד ה' הוא אלהים והוא סוד שבעה פעמים מגולה בסוד רשעים שמהפכים מדת הרחמים למדת הדין והוא סוד ס"ן שהוא סוד ס' ששים דבינה וכ'כופלי במלכו' ורגל כנ"ל כי היא עומד' נגד הרגלים והיא רגל בפני עצמה כנ"ל ועיין בספר הכוונ' בסוד שלש רגלים ובש"ר מ' תנובה עד שתכל' רגל מן השוק וגם כי הוא נגד פרשת רגל עקב דעתיק שהם ע"ב קס"א מספר רגל כנ"ל ויען כי בכל אופנים שם הדינים ומקום אחיזת החיצוני' זאת הם מועדין מתחלתן ולכן צריך שמירה וכן המבעיר שהוא אש סוכה מששים דבינה עם הכולל הוא אש וגם אש יהו"ה הוא משם מנצ"ץ מספרו עם הכולל אש וזהו סוד נחושת בסוד אש על המזבח נחושת אשר עליו נאמ' כי מזבח הנחושת וכו' קטן מהכיל את העולה ובכל אלה אין שמרם אלא מאור אבא שהוא י' כי כל הד' אבות נזיקין נאחזים בדינים היונקים מבינה סוד כסא והוא סוד מלחמה בעמלק מדר דר · חסר ו' כתיב והוא משורש קוץ ודרדר אשר בפירוש האדרא רבא מבואר קוץ בליעל דבורא בקוץ וכל ספירות ראש בליעל נקרא קוצים. והנקבה נקרא דרדר עי"ש דקל"א ובאדרא זוטא ודפ"ח ובספר הכוונ' בכוו' ציצית וזהו כי תצא אש ומצא קוצים כי הם נאחזים בהם וכבר

כתבתי

הזכרתי שזהו סוד כי יד על כס יה כי שכל אין הכרתן אלא בסתר' אבא ככ"ל מקור י' והי' הוא מקור כנין א ככ"ל הרכה וגם שם י"ה לזאת כתיב ככבי יבואו כי בכי הוא הארת ל"ב נתיבו' חכמה תמספר ככי שהוא המתקו' הדין ואינם מבוארין כדרכי מטעם כי עת לקבר ואיה כמאה אדנים שתי' לדפוס יתבאר כל אי' פרקי' ש אפי' לתינוקו' של בית רבן בביאור תורה כי רביוהנה סוד כל אחיו' עמלק הוא ב'שמים עם י"ב דיעקב ככ"ל הרכה שמכל אחר ק"ך גרופי אלהים דינים קשים וכוה ידו אחזת וכן מספר עמלק ב' פעמים ק"ך ועז' נאמר מלאכי שלום מר יבכיון כי עמלק הוא מספר מר ויען כי אחיזתן באלהים אין להנחם אלא בהארת העשר הויות בכל המרכב' וככר כתבתי שהוא סוד והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישר' כי ידי"ם הוא מספר עשר הוי"ת והוא כסוד מקור משה ברעת לעומת קליפו' עמלק שהוא גבר הרעת. עיין בליקוטי תורה פרשת בשלח · וזה סוד הזורעים בדמעה ברינה יקצרו

עיין בסוד ה' ליראיו שער א' אשר הארתי סוד כל השערים כנעלו אין משערי דמעה כי עיקר הכרתן הוא הארת חו"ב אשר לא יגורך רע כתיב חכמה בינה הם הנקרא עיני ה' שכן ב"פ ע' הוא מספר חכמ"ה בינ"ה · ק"ס ובצלם אלהים ברא את האדם וכשאנחנו מורידין דמעה מעינינו יורד דמע"ה מעיני ה' הנ"ל שהם ק"ס ונשאר אהי"ה כ"א מקור רחמים גמורים ונמתקים הדינים אחיזת עמלק ב' פעמים ק"ך סוד מלאכי שלום מ"ר יבכיון כי כן מספר דמע"ה עם הכולל להמתיק ק"ך הנ"ל וזהו כדמעה ברינה יקצורו כי רינה הוא סוד שלום בסוד רננו צדיקים ובסוד הברית ערלה בסוד הנני נותן לו את בריתי שלום וזהו סוד הגדול והמוק עמוק בבכי יבואו ובשלום תובלון כי י' בריתי חכמת שלמה הוא סוד י"ה מתחת ה"ב לוא צלאה ובזה יהיה השם שלם וכסא שלם והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי"ה ה' אחד ושמו אחד בילאו"א אשר לו דומיה תהלה·

בינ"ו עמ"י עש"ו

דבר המלך שער ט

תכחת מוסר לזה השער לה'

כתיב וה' אלהים אמת רצונו בזה כדרך הפשוט כי רצה הקב"ה לברוא העולם במדת הדין ראה שאינו מתקיים שיתף מדת הרחמים · ואלו שניהם יחדיו הם האמת כי הם חג"ת ות"ת שוא אמת והכן והם קיום העולם שהוא מלכות והוא סוד על ג' דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום · ולהבין דברים האלה מקור הדברים האלה הוא כי ידוע הוא הת"ת והוא היסוד העושה של"ם במרומיו שמתווכי' בין הדין ובין הרחמי' כי בעת הדין מתמלא או מגר מקור הדינים' שהוא בבינ' דתינה דינין מתערין מתנטלין במדתה הכשרה או מגר בהם גבורות הדינים מעונות ישראל אזי הת"ת שהוא אמת מקבל מקור ל"ב נתיבו' חכמה מקור החסדים ונמתקי' בסוד הדעת שהוא הת"ת ואזי גם הבינה חוזרת על מקורה שני רעים דלא מתפרשין מקור החסדים · וכן הוא במלכות בעת התגברותה בדין אזי היסוד שהיא העטרה בראש צדיק והוא והת"ת מקורן בחסד הא"ל ממתיק דיניה וכן הוא בתיקונים הרבה · וכתיב שאו שערים ראשיכם והם שני שערים בסוד פתחו לי שערי צדק והוא סוד אמת ושלום שנשו בשעריכם והוא אשר כתבתי הרבה שהקב"ה אחד יחיד אמתי והכל נרמז בא והוא ה' אלהים אמת כי י' ראשונה הוא מקור הוי"ה ב"ה ואלהים הוא מלכות י' האחרונה ואמת הוא וברית המיכון המחברם להיות ה' אחד ושמו אחד ב"ה וב"ש אשר לו דומיה תהלה · והנה בצלם אלהים עשה את האדם ישר ולזה נאמר רעיך ורעי אביך · וגם זה דודי וזה רעי · וזהו סוד הגדול האמתי לא תענה ברעך עד שקר · כי ידוע ע"פ חכמות הדיקדוק כי עד הוא משורש מעודד ענוים שהוא לשון חוזק· ולכן כל המקובלים המחקרי אמת נתנו שורש עד במלכות כי פיה לית לה מגרמה כלל וכל חוזקה מת"ת ויסוד · והם שני עדים כשרים · והנה המעתיק בתורה לאמתה כי ע"פ חכמת הדיקדוק ענה הוא משורש עינוי ולזה כל ענין נקרא כן שהוא היפוך הטבע מתולדתו וצריך עינוי לכוף מזגו הרע והנה

הודעתיך כזה כי ה' אלהים אמת ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו · והוא הנקרא רעיך ובשעת הבריאה נתנה הרבר לקיו' העולם · התורה וישראל לעומקו ושרשו ע"י מעשיו אם לטב ואם ח"ו לסטך כן העולם מתנהג כי זה לעומת זה עשה אלהים ואנחנו בתווך אם נרחק הטומאה כמבוא ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור · והנה הדרך הפשוט לא תענה ברעך הכאתי זה בין הלאוין מזה השער לה' לאזהרה לעד כשר שלא יעיד עם רשע וזה לא תענה ברעך עד שקר · אעפ' שהכשר יודע שהדבר אמת לא יבא להעיד עם הרשע אשר התורה פוסלו והפקיע כחו מתורת עדות והכן · וכזה נוכל לפרש על דרך האמת שלא לקרב הטומאה ש' הקדוש' וזה לא תענה ברעך עד שקר והכן ידידי כי תורה אמת הוא וכן כל דינים שבזה השער הם נאמרו ונשנו על · זה הדרך להרחיק השקר שהוא' בעיני ה' וכל מקור מדות ולאוין המכוין בזה השער לה' הכל להרחיק השקר ולהוציא האמת לאמתו' ומקורן לא תעשה עול במשפט · אשר עיני צדיקים וישרים המעתיקים בתור"ה יבינו למה כתבה תורה לאו זה במשקול' ומאזנים · והוא ע"ד המבואר הספר יצירה ולשון מכריע ודי בזה למבין · כי זה המכריע קו השוה והם בתי"ם והם עם הד' כללים והוי"ה אהי"ה המאירין למלכות עולים בזה. בת"ר תפאר"ת יסו"ד מלכו"ת וד' כללים והוי"ה אהי"ה. העולם ב' אלפים ש' ושמנה ועשרים שהוא ממש מספר לשו"ן · ומוכחא דסלכ"ת הפשוט ומלוי כזה· דל"ת· שי"ת · למ"ד · נו"ן פי"ו. ולכן לשון למודים הוא סכרתת הקליפה וזה שנאמר וחרב פיפיות בידם אשר הארת התורה הוא שנ' רישין שנהם ב' ע"כ וכן ב' ע"כ הוא ממש מספר ותר"כ · ולשון למודים הוא במקום אחיזתן כידוע כי נו"ה נקרא' למודי ה' ועיין בהקדמת' לתקוני זהר והם עיקר אחיזתם בסוד ויגע בכף ירך יעקב וע"י זה חרב ה' מלאה דם ועיין תוכחת מוסר לשער ב' בתחלה ובמבואר בתיקונים וזהר הרבה כי כאשר עונינו גורמים בשמשם חוץ מנרתקיה כי אדני הוא נרתקיה דהוי"ה

כשהוא

וכשהוא חוץ מנימוקים אזי ו' רישא דחרבא • ו' גופא דחרבא תרין הסין תרין פיפיות • והם לעשות דין כשוכרי דבונו והם ד' אותיות כ"ר • וזהו חרב לה' מלאה דם אשר כבר אמרתי עיני חכמים מקור נידין ודם כסוד ה' ליראיו לשער כ' נ' ו' כי דם הוא חי"ם והוא מקור השס"ה לא תעשה בסוד זה שמי ולם הוא שס"ה וכבר ביארתי הרבה כשיש דין למטה אזי אין דין למעלה • לזאת היה אומר ר' שמואל בר נחמני לעולם יראה דיין עצמו כאלו חרב מונחת לו בין ירכותיו אשר הירכות הם נו"ה ובחקור למודי ה' שהם נו"ה הם נכרתין וכאם לאו יהרי חרב לה' מלאה דם ולוקה מבואר במסכת אבות חרב בא לעול' על עוות הדין והבן ידידי : עוד נוכל לפרש על דרך הפשוט וקרוב לאמת שהוא כדתו כיון שהדיין צריך לראות עצמו כאלו חרב מונחת בין ירכותיו והכוונה כאשר מעוות הדין הרי מסלק החרב • והקב"ה משלם לאיש כמעשהו לזאת חרב בא לעולם והבן ידידי כזה סוד קושט קאי ושקר אין לו רגלי' שהם נה"י ודו"ל • וזהו כונת הפסוק מלך במשפט יעמיד ארץ כי ארץ הוא המלכות דין דלמטה אבל כשיש דין אזי אין דין לאת כת לכן המשפט ובזה שקטה הארץ וזהו מלך במשפט יעמיד הארץ ועיין זהר ויחי דרל"ז ע"א והבן ובזה והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד בילאו"א :

ביאור דברי הרמב"ם לשער ט

כתב הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות אסורי ביאה האב שהוחזק שזה בנו ואמר בני זה ממזר נאמן הנה זה הוא כר' יהודה דמתניתין במסכת קידושין דע"ח ע"ב וכדפירש ר' יוחנן דבריו דמ"ז במסכת יבמות ע"א משמע דסבר כותיה. והנה יש לתמוה דאמרו דבמתניתין לא נזכר בן גרושה ובן חלוצה ובברייתא אמר ר' יהודה שנאמן על בנו לומר שהוא בן גרושה או בן חלוצה ג"כ יהנה. בזה עלה במחשבת הגאונים להשוות דעת הרמב"ם עם בה"ג שפסק שאינו נאמן לומר בני זה ממזר היינו בן גרושה או בן חלוצה וכן יש לחלק דקרא לא משמע אלא ממזר כדעת היש מפרשי' בתוספת יבמות דף הנ"ל בד"ה כך נאמן • והנה בעיני בהשקפה ראשונה היה נראה לומר כוונת ה"ג הוא דלא כר' יהודה דר' יהודה קאמר הכה נאמן משמע אף כדלא אתחזק שהוא אביו ובזה פסק גם הרמב"ם דלא כר' יהודה כנ"ל בדברי הרמב"ם והנה סברת הגאונים שאלה לומר דעת מתניתין לומר לפסוק דוקא בבני זה ממזר ולא כאומר בני זה בן גרושה או בן חלוצה סברא בעיני לחזק סברתן ממתניתין דיש במסכת מכות ד"ב ע"א והוא דתנינן כיצד העדים נעשי' זוממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרין יעשה בן גרושה תחתיו והטעם כדאמר ר' יהושע בן לוי אמר ר' שמעון בן לקיש דאמר קרא ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לזרעיה אלא לוקה ארבעים ומקשה התוספת שם בד"ה מעידין. א"כ איך יעשה בן גרושה או בן חלוצה הא הוי עדות שאינו יכול להזימה כיון דאין עושים בעדים דין הזמה ומשני התוספת כיון דלוקין הוי שפיר דין הזמה ומקש' התוספת הש"ס דמסכת סנהדרין דמ"א ע"א בעידי נערה המאורסה דאינם נהרגין ומקשה הש"ס אלא היכי דמיקטלי' היכא משכחת לה הא הוי עדות שאי אתה יכול להזימה ומשני הש"ס כזינתה וחזרה וזינתה וכיון דמלקות הוי דין הזמה הא גם אלו עידי נערה המאורסה ג"כ לוקין ומשני התוספת בו' • ועוד יש לומר דנהיכי תיתי לומר . דהמלקות הוי כאשר זמם אמנם כבן גרושה או בן חלוצה מוכרחין אנחנו לומר שכוונתו יתברך הוא שהמלקות הם יהא הדין הזמה דאי לא תימא הכי לא מצינו בשום אופן שיהא בהם דין הזמה ממש והא התורה כתבה לנו דין בן גרושה ובן חלוצה אלא ודאי הכוונה דמלקות הוי דין הזמה . אבל בנערה המאורסה דמצינן שפיר לעשות בהם כאשר זמם וכדמשני הש"ס א"כ אין סברא לומר שהמלקות יהא כאשר זמם • ואין להקשות המקשה הש"ס דלא ידע מאי שנוי דאפשר לעשות בהם דין הזמה מאי מקשה הא כדאי אפשר הוי מלקות דין הזמה כ"ל דאין זה מקשין ומתרצין אלא הש"ס הוא דקא סקיל ושרי כן הרי זו דברי תוספת במעט הרחבת הדיבור להנעל' מהם אור תורה כי רב • ובדיבור תוספת הנ"ל מקשה • ויש לדקדק אמאי לא נקיט מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר וכו' דזה הוי שייך בין בישראל בין בכהנים • ובן גרושה לא פסיל אלא בכהנים • ומשני בדוחקות גדול. הנראה בעיני לתרץ קושיות התוספת וכדי לבוא אל הביאור הנ"ל טרם נעמוד על חקירה אחת קטנה לפי הא דמספקנות כל הגאונים כר' יהודה דנאמן אדם לומר בני זה ממזר א"כ לא מקשה התוספת כלל אמאי לא נקיט מתניתין ממזר דבממזר יש הדין הזמה ממש כגון שבאו עדים ואמרו שמעו מפי אב שאמר בני זה ממזר וא"כ לא באו אלא עליו ולא על זרעו דהא מסקינן כר' יוחנן הנ"ל אליבא דר' יהודה לא קטן קטן ממש אלא גדול ואין לו בנים א"כ יש דין הזמה ממש ולא מקשה התוספת כלל • אלא צריכין אנחנו לפרש דעת התוספת בקושיא זו דמקשה אמאי לא נקיט השמטה ממזר לאו כי האי גוונא במציאו' דלא שכיחא אלא כפי הפשוט שבאו עדים ואמרו שזה ממזר שיודעים שזינתה אמו • וכיון שזכינו לכך • יכולין לתרץ קושית התוספ' אף בהאי גוונא דאין לומר ע"כ דמתנין בממזר כי הוי עדות שאי אתה יכול להזימ' בקושיא ראשונה של תוספת ואין לתרץ בתירוץ התוספת דבהמלקות הוי עדות שאתה יכול להזימה • כי יקשה קושיא השניה של תוספ' בנערה המאורסה דגם שם מלקות יש ומ"מ מחשביה הש"ס עדות שאי אתה יכול להזימה ואין לתרץ בתירוץ ועוד יש לומר הנ"ל דשם אפשר לקיים ממש באיזה אופן ולזאת לא הוי מלקו' דין הזמה דמהי תיתא דמלקות יהא כאשר זמם כדאפשר • הא הכא בממזר נמי אפשר לקיים דין הזמה ממש כגון כאמר אביו שהוא ממזר כנ"ל וכדי שלא יקשה לך ידידי דזה הוי כעד מפי עד כי זה הוא ערוכה בש"ס כל שאינו בתורת עדות אינו עד מפי עד דנאמנות דאב אינו בכלל עדות ומזה יצא לנו לחלק ולהשוו' דעת הג' להרמב"ם דבממזר מודה להרמב"ם לפסוק כר"י וכמתניתין ובכל עיקר כוונתו אבן גרושה ובן חלוצ' דזה מוכיח מכאן כפי דתריצנא קושיית התוספת בזה דא"כ לא משני התוספת תירי בהאי ועוד יש לומר דגם בבן גרושה ובן חלוצ' יהא אפשר דין הזמה ממש בהאי גוונא דאמרו שמענו מפי אבא דאמר שהוא בן גרושה או בן חלוצה דאינם באים אלא לפסול אותו ולא זרעו ודו"ק •

אלה המצות לא תעשה הכלולים בדיבור לא תענה

א' שלא להעיד עדות שקר
ב' שלא יעשה הדיין עול במשפט
ג' שלא יקח הדיין שוחד
ד' שלא יהדרו הדיינים לבע"ד אחד יותר מחבירו
ה' שלא יפחד הדיין מפני בע"ד
ו' שלא יחמול הדיין על עני בדין
ז' שלא לחייב לרשע בדין מפני רשעו
ח' שלא להטות משפט גר ויתום
ט' שלא ישמע הדיין טענות מבע"ד אחד שלא בפני בע"ד השני
י' שלא לנטות בדיני נפשות אחרי רבים ע"פ אחד
י"א שלא ינטה הדיין אחרי הרוב הדייני' שטעו בדין אלא ע"פ דעתו
י"ב שלא למנות דיין אלא מי שהוא בקי בתורה
י"ג שלא יקבלו הדיינים עדות מרשעים
י"ד שלא יקבלו הדיינים עדות מקרובים
ט"ו שלא ימיתו הדיינים הדין ע"פ עד אחד
ט"ז שלא ילמד הדיין חוב אחר שלמד זכות בדיני נפשות

פרק א'

מנין הלאוין להרמב"ם רפ"ה לסדר התורה ל"ז
מנין הלאוין להרמב"ם רע"ד לסדר התורה פ"ז

הוא שצונו הבורא ית' שלא להעיד עדות שקר והוא שנאמ' לא תענה ברעך עד שקר · לכן מבואר במשנה שמאיימין על העדים ואמר שם בגמרא אומרין להם סהדי שקרי אאגרייהו זילי שנאמר והושיבו שני אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו וגו' ומודיעין להם כל הענושין · כי המעיד עדות שקר פוגם בשכמי זה עדות לישראל כי ישראל הכל כחלתו וכתיב וה' אלהים אמת . ואם העיד שקר בלא הפסיד ממון על חבירו אין בו מלקות דהוי לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו נמצא מלא תענה אין לחייבים מלקות לא עדים זוממין שהתורה ריבה אותם למלקות מדכתיב והצדיקו את הצדיק וכו' והרשיעו וכו' · והיה אם בין הכות הרשע עיין בסוגייא סנהדרין ד' ואזהרה מלא תענה ע"ש תוספת בד"ה משום וכל זה ילפינן כדאביי מהמפורש על השתוס דגבי שמיעת קול כתיב ואם לא יגיד ונשא עונו לא אמרתי אלא במקום שאילו מגיד זה מתחייב לזאת כל דיני עדות שקר אינם אלא בפני בית דין · והנה המשכיל יבין הענין חומר האיסור וז"ל מדרש רבה לא תענה ברעך זה הקב"ה שנאמר זה דודי וזה רעי והמבואר באלו הדברים מעט הכמות ורב האיכות המעיד שקר בחבירו מתפשט השקר והטומאה בכ"מ אברי הקדושה וש"סה בירין ודי בזה . וכן בכ"רן אוי לו ואוי לנפשו וצדיק באמונתו יחיה כו' סנהדרין ד' ע"א מכות ד"ב ור"ד שבועות דל"ר סוכה דכ"ג · סוטה דל"ח · בירושלמי כתובות דק"ח רמ"בם פ"ז מהלכות עדות . סמ"ג לאוין סימן · רט"ז.
טור חו"מ סימן כ"ח · יתרו ד' . ט"ז ·

פרק ב'

מנין הלאוין להרמב"ם רע"ג לסדר התורה רמ"א
מנין הלאוין להרמב"ם ער"ה לסדר התורה רמ"ב

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יעשה הדיין עול בדין והוא שנאמר לא תעשו עול במשפט · ומזה למדו רז"ל דוקא כשבאו לפניהם הבעלי דינים כדי שידונם ע"פ משפטי התורה אבל אם רצו בפשרה יש לדיין להתאמץ בדבר שכן נאמר · אמת ומשפט שלום שפטו כי הפשרה הוא משפט של שלום סנהדרין ד"ו ע"א ותניא בתורת כהנים המעול משפט נקרא חמש שמות . עול משוקץ · שנאוי · חרם · תועבה ובנגדן גורם חמש רעו' מטמא את הארץ · ומחלל את השם · ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב · ומגלה אותם מארצ' והכל מבואר שם מתקדאי קודש וכבר כתבתי בשער א' פרק ז' ושם הבאתי כל הדברים האלה שזה בכלל הלאו לא תטה משפט ג"כ והדיין עובר בשני לאוין ואם היה אביון עובר בשלשה לאוין שנאמר לא תטה משפט אביונך בריבו · ואם היה גר עובר בד' לאוין שנאמ' לא תטה משפט גר ואם היה יתום עובר בחמשה לאוין שנא' לא תטה משפט גר יתום · והנה כל פרטי הדינים מבוארין היטב במסכת סנהדרין · ופרק כ' מהלכות סנהדרין להר"מבם · ובסמ"ג לאוין סימן ר"ס ובטור חו"מ מן סימן א' עד כ"ז
קדושים . י"ט ל"ה:

פרק ג'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יקח הדיין שוחד מאחד מבעלי דינין אפילו לדין דין אמת · והוא שנאמר ושוחד לא תקח והוכפל לאו זה לא תקח שוחד ולא תטה משפט מזה כתב הספרי אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב · ומבואר בש"ס דאף שנותן עובר בלאו דלפני עור לא תתן מכשול · והמקבל מחוייב להחזיר ואם ניכר הפסידו של דיין מה שמפסיד בעת שהוא עוסק בדין את זה יקח והוא שיש לו מלאכ' ידוע והוא שיתנו שניהם בשוה והוא שיתנם כן בתחלה אבל אם לא התנה אינם צריכין ליתן אלא שכר בטילה מאותו מלאכה ולא מה שהיה יכול להרויח במלאכתו כן מסקנת הגאונים מש"ס כתובות דק"ה · ואם לקח שכר לדין כל דיניו בטלים כמבואר במשנ' בכורות דכ"ט ע"א ולזאת הנכון בכל קהלות הקודש להיות קופה מהקהל לפרנסת הב"ד ובזה אין חשש שוחד כי בלאו הכי חובה על ישראל לפרנס דייניהם וחכמיה' והנכון לגבות מתחלת השנה כדי שלא יצטרכו להחניף לשום אחד והנה שמעתי בכאן מהרב הגדול חריף ובקי אחד מיוחד שבחכמי דפה עיר המעוטרה בלילות יופי ק"ק ליוורנו יע"א כג"ה מוה"רר מנשה פארוס שאמ' לי בשם אביו הגאון זצ"ל דבר נאה ומתקבל אחר לא תקח שחד כתיב לא תטה. כי אחר שחד תטה וכן האותיות אחר ש' . ת' · ואחר · ח' מן שחד · ט' · ואחר ד' ה' ודפ"אח . והנה אפילו שוחד דברים אסרו רז"ל מדלא כתיב בצע לא תקח כן בש"ס כתובות דק"ה וק"ו · פאה די"א . רמ"בם מהלכות סנהדרין פרק כ"ג · סמ"ג לאוין סימן ר"ח
טור חו"מ סימן ט' משפטים · כ"ג · ח':

פרק ד'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יהדרו הדייני' לאחד מהבעלי דינין יותר מחבירו אפילו שאחד מהם הוא גדול מחבירו ביחוס או בממון והוא שנא' ולא תהדר פני גדול . והנה לאו זה ביארתי באור נח בשער' בצדק תשפט עמיתך עיין פרק כ"ט בשער א' ביארתי דהעובר על לאו זה עובר אלאו ועשה הנ"ל והנה מבואר בש"ס פרטי הדיני' מלאו זה שלא יהא אחד יושב ואחד עומד ואם רצו להושיב שניהם הרשות בידם אמנם הדרך הנכון להיות שניהם עומדים כי אלהים נצב בעדת אל אבל בשעת גמר דין צריכין שניהם לעמוד שכן תנינו לגבי משה דכתיב ויעמוד העם על משה · וכן לא יהא אחד מדבר כל צרכו ולאחד יאמר קצר דבריך והטעם ביארתי בפרק הנ"ל והוא כדי שלא ישתתקו טענותיו של השני ומטעם זה אם שותפים באים לדין עם אחד לא יטענו כולם אלא בוררין אחד מהם
שיטעון

שיטתן כו׳ במסכת שבועות ד״ל ול״א ועיין מרדכי · וב״ח כתב דבשעת קבלות העדות צריכין ג״כ שניהם לעמוד. רמב״ם פרק כ׳ מהלכות סנהדרין · סמ״ג לאוין סימן ר״ה :
טור חו״מ סימן י״ז · קדושים · י״ט · ט״ו :

פרק ה׳

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יפחד הדיין מפני בעל דין · והוא שנאמר לא תגורו מפני איש · וזה לשון הספרי לא תגורו שמא תאמר מתייר׳ אני מאיש פ׳ שמא יהרגני או שמא ידליק את גדישיי או שמא יקצץ את נטיעותי ת״ל לא תגורו מפני איש וזה לא תגורו כדרש בש״ס מלשון אסיפה שלא יאסף דבריו בלבו וישתק ולא יוציאם ויהא זה משורש לא תאגור וזהו אוגר׳ הפוסל בסכין ששוחטין בו הוא ג״כ מזה השורש וכן אמר רבי חנן לא תאסף דבריך מפני איש והנה שנראה בעיני הא דאמר רב חנן האי פירושו אדברי ר׳ יהושע בן קרחה דאמר אתלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לעני שלא ישתק מללמד זכות שנאמר לא תגורו מפני איש. ולא פירש רב חנן כן אדברי ריש לקיש דאמר דהאי לא תגורו כדרש אשנים שבאו אחד רך ואחד קשה וכו׳ דהם בכון לפרש לא תגורו לשון אימה ופחד משורש הן גור יגור אפס מאותי · וכן יגורו מהכו כל חיותו יער · וכן כי יגורתי · וכן ויגר מואב. וכן הוא לפרייא כדברי ריש לקיש שלא יפחד הגם שדברי רב חנן יספיקו גם אליבא דריש לקיש · היינו שלא יאסף דברים מפני הפחד וכן המשמעות בדעת הכסף משנה שהביא דברי רב חנן אדריש לקיש ולא ידעתי מי הכריחו לכך · דאדברי ר׳ יהושע בן קרחה לא יתפרש משורש פחד כי המניע מלהשיב ולחלוק ארבו אינו מפני פירחה אלא מפני הכבוד והנה דברי ריש לקיש מסקינן לדינא דהאי לא תגורו באחד רך וא׳ קשה והוא דוקא בשכבר שמע טענותיה׳ ויודע להיכן הדין נוטה אבל מתחלה יכול להשמיט עצמו ואינו חייב להזקק להם· כז׳ בש״ס ד״ו ע״ב רמב״ם פרק כ״ב סמ״ג לאוין סימן רז׳ : והא דתלמוד לפני רב איפסק לדינא ג״כ בכלל לאו זה ואם מחמת יראה הטה את הדין הרי עובר ג״כ אלאו דלא תטה טור חו״מ סימן י״ב והו׳ דברים · א׳ יז׳ :

פרק ו׳

הוא שצונו הבורא ית׳ שלא יחמול הדיין על עני בדין · וזה לשון הספרי · לא תשא פני דל שלא תאמר עני הוא והואיל ואני והעשיר מחוייבים לפרנסו אזכנו ונמצא מתפרנס בנקיות ת״ל לא תשא פני דל· וכן הוא בתורת כהנים פרשת קדושים · והנה ברמב״ם במנין המצות חייתי ליה מקרא אחרינא והוא שנאמר ודל לא תהדר בריבו וכן הוא בחולין דף קל״ד מהאי קרא · כ״ן בש״ס בב״ל · רמב״ם פרק כ׳ מהלכות סנהדרין · סמ״ג לאוין סימן ר״ב משפטים · כ״ג . ג׳. קדושים י״ט · ט״ו ·

פרק ז׳

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לחייב לאחר מפני רשעו והוא שנאמר לא תטה משפט אביונך בריבו · ולשון המכילתא · משפטים שלא תאמר הואיל ורשע הוא אטה דינו · ת״ל לא תטה משפט אביונך · אביון הוא במצות · וגם אל תאמר כיון שרשע הוא אני בטוח שהוא בודאי משקר בטענתיו והדין עם השני ועז׳ ארז״ל וכשעומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים היינו שאתה יהיו בשוה בעיניו כרשעים ואל יסמוך על דברי אחד יותר מעל חבירו · טעם מצוה זו שאנו אין לנו לעשות דין ברשעים אלא מה שכתב בתורה כגון מלקות וד׳ מיתות ב״ד וגם ממשכנין לחייב חטאת ואשמות וכל זה דוקא בב״ד שבארץ ישראל וכל ישראל על אדמתן · אמנם עתה בעונינו הכתוב תחת עבד כי ימלך ואין לנו אלא מה שיש בידינו לעשות למיגדר מלתא והוא בחטאו ימות יבא בעל הכרם ויכלה הקוצים מכרמו כי המשפט לאלהים הוא ·כז׳ הוא כתובות : דק״ו וסנהדרין דל״ו ירושלמי פאה ריז׳ רמב״ם פרק י״ג ופ״כ מה׳ סנהדרין סמ״ג

לאוין סימן ר״ו אינו חושב זה ללאו בפני עצמו אלא בכלל לא תטה הוא· טור חו״מ סימן י״ז · משפטים · כ״ג . ו׳ ·

פרק ח׳

מנין הלאוין להרמב״ם רי״פ לסדר התורה תקצ״ז

הוא שצונו הבורא יתברך שלא להטו׳ משפט גר יתום וכבר כתבתי בפרקים הקודמים שהמטה משפט והוא גר ויתום עובר על ב׳ לאוין · כ״ו הוא בש״ס בב״ל רמב״ם פרק ך׳ מהלכות סנהדרין : סמ״ג לאוין סימן ר״ו · כי תצא כ״ד · יז׳

פרק ט׳

מנין הלאוין להרמב״ם רע״ו לסדר התורה תט״ו

הוא שצונו הבורא ית׳ שלא ישמע הדיין הטענות שלא בפני בע״ד חבירו. והוא שנא׳ לא תשא שמע שוא והוא כי הוא ית׳ מקור החכמה׳ הוא היודע ועד ולא נעלמ׳ ממנו דרכי ארםכי אשר לו הריב דרכו לקדם מאורכאיב אויל לכי׳ הסייא ואין ארם רואה חוב לעצמו ושופך מר לבו לפני הדיינים ובדין הראשון בריבו כתיב · וראיתי בכמה ספרי הבאורים טעם למצוה זו כדי להרחיק השקר השנואי בעיני אלהים ואדם ודברם מוטעם מאד כדברי הנ״ל כי כשאר׳ בא כאין הבע״ד עומדו לנגדו לסתנו והוא רוצה לזכות בדין בודאי ילמדו לשונם דבר שקר והשקר יגלוה כי יכנס בלבבם כי תתאה בכר · ומוה אזהרה לבע״הד אף אם ירצו הדיינים לשמוע טענתו שלא בפני בע״ד חבירו הוא מוזהר לומר לפניהם משום מדבר שקר תרחק והעיקר הוא להרחק השקר ולכן אמרו רז״ל שכל דיין הרואה שהדין מרומה יסלק עצמו ולא יאמר אחתכנו ויהא הקולר תלוי בצואר העדים · ואמרו רז״ל שזה הלאו מורה הרחקת דברים שלא כהגן ודאוי לכלול בלאו זה מספרי לשון הרע ומקבלו ומעידי עדות שקר · כ״ו הוא פסחים דקי״ח סנהדרין ד״ר תכינא וכו׳ יד״ו ע״ב מכות דכ״ג · שבועות דל״א · רמב״ם פרק כ״א מהלכות סנהדרין סמ״ג לאוין סימן י׳ · טור חו״מ סימן ט״ו · משפטים . כ״ג · א׳ ·

מנין הלאוין להרמב״ם רפ״א לסדר התורה פ

פרק י׳

מנין הלאוין להרמב״ם רפ״ב לסדר התורה פ״ב

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לנטות אחרי רבים בדיני נפשות ע״פ אחד והוא שנאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות · והטעם בדבר כי רוב העולם תלוי בנפש אחד מישראל לזאת אין לרובו אלא ע״פ רובא דמינכרא׳ ודוקא שזה הרוב צריך להיות ג״כ השקולים בחכמ׳ וביראת חטא · וכיון דכתיב לרעות מבואר במשנה ריש סנהדרין ד״ב ע״א וכ׳ לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה לטובה ע״פ עד אחד לרעה ע״פ שנים · ועביין אם הם שוים עד כמה מוסיפין ואם אחד אומר איני יודע הכל מבואר שם ובש״ס וברמב״ם והבאים אחריו באור נה · כז׳ בש״ס בב״ל רמב״ם פרק ח׳ מהלכות סנהדרין · סמ״ג לאוין סימן קנ״ה ·
טור חו״מ סימן י״ח · משפטים כ״ג · ב׳ :

מנין הלאוין להרמב״ם רע״ז לסדר התורה פ״ד

פרק י״א

מנין הלאוין להרמב״ם רפג לסדר התורה פ״ג

הוא שצונו הבורא יתברך שלא ינטה אחד מהדייני׳ אחר הרוב היושבים עמו בדיני נפשות אם לא שיכון מדעתו ע״פ התורה שהדין עמהם והוא שנאמר לא תענה על ריב לנטות המכוון אחד היושב על ריב לא יענה ויאמר לנטו׳ על הרוב בלא דעת ועיון וחקירה והנה כי סתור׳ חכמה קדומה הוא והרב׳ מאורי אור מתבוננו׳ מאורה והם כפטיש יפוצץ סלע שהפטיש מתחלק לכמה ניצוצות כן תורתינו אשר מפז ומפנינים יקרה · לא ירע איש ערכה כמו בן האיר לנו הוא יתברך ויתעלה וכרו לנגה כמה מצות כאלה הרברים מעט הכמות ורב האיכות והנה קודם לזה כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעו׳ והנה פעמים יבא הרבר שלא יתקיי׳ דברי ש״ה כי זה לא תענה על רב חסר י׳ כתיב דמשמ׳ רב הרי התורה מורה לנו שלא להשיב על דברי הרב הגדול שבדיינים ואם כן יבא הרבר לנטות אחרי רבים להטו׳ לזאת הוציאו מזה ג״כ בדיני נפשות מתחילין מהקטן · ויתפרש לא תענה על רב רהיינו שהוא יגלה דעתו תחלה ואתה תענה אחריו · אלא הוא יענה אחריך פותח תאמר דעתך תחלה והנה לפי כל

מנין הלאוין להרעב״ם רע״ח לסדר התורה פ״ה

המשמעות

שהשמעות שאלה קאי על התחלת המשא ומתן בדין · לזאת
כללו בלאו זה ג"כ שלא יתחילו בחוב וזה לא תענה על ריב
דהיינו לחוב אלא אחר המשא ומתן ושקלי' וטריה אם יצא
החוב · עוד למדו מזה על אחד שראה ב"ד טועים והרשיעו
את הצדיק והצדיקו את הרשע ובא אחד לאמר לך הדין כנון
הוא · לא תענה לו מה לי לבוא אחריהם לנטו' מהם · אחרי רבים
להטו' כתיב כך ברור וצלול כאור בא מפש"י שהנה טעם מצות
מנין הלאוין להרמב"ם רפ"ו לסדר התורה פ"א
אלה מבואר הטיב כאור בא מן התורה בתוכחת מוסר לזה
השער לה' ואי"ה בסוד ה' ליראיו אבאר כפי אשר חנני ה'
בזה · כ"ו בש"ס סנהדרין די"ו . וי"ח · ודל"ו . ור"מ משנה
וגמרא · רמב"ם פרק א' וד' וח' מהלכות סנהדרין · סמ"ג
לאוין סימן קנ"ה וקנ"ו · טור חו"מ סימן י"ח · משפטים .
כ"ג · ב' .

מנין הלאוין להרמב"ם רפ"ד לסדר התורה תי"ד

פרק י"ב

הוא שצונו הבורא יתברך שלא למנות דיין
אלא שהוא בקי בתורה אעפ"י שהוא חסיד
ופרוש ומהולל ומשובח בכל המעלות · והוא שנאמר לא תכירו
פנים במשפט . וז"ל הספרי לא תכירו פנים זה הממונה
להושיב הדיינין : ואיתא בגמרא שמא תאמר איש פלוני נאה
או גבור · או יודע בכל לשון אושיבנו דיין נמצא מזכה את
החייב ומחייב את הזכאי לא מפני שהוא רשע אלא · מפני
שאינו בקי לכך אמר לא תכירו · אחי ורעי בעונינו איך יש
לקונן ואוי לעינים שכך רואין אשר נשוט בארץ באזני והתורה
דורש אין לה אשר טובים היה אללי חרב אשר בדורו' הראשוני'
היה בתריכתי אותו עשירים שהיו מתחתמי' בתנא והיו קוני'
שם מהשררות לסקרא רב תאונו קהלה וכם היו חוטאים
בנפשות' אבל רבים לא הכשילו כי היו ממנים על כסא הורא'
על מקומם גדולי הדור צדיקים וחסידים הישרים בלבותם
אמנם עתה בעונינו בקשילו' המפוארים אין משגיחים לחפש
חיפוש נרות איש אשר מלא ה' אותו בתורה בש"ס ופוסקים
ראשונים ואחרונים וש"ת כל הנוגע לאו"ה ור"ת אלא הכל
מפני הכבוד אשר בעונינו עתה כל הבא ליטול יטול שם
בגדולים וכאשר איזה שפל ויש לו צוות מנה מהפך בגרורות
בגרור הסיים ומטיל מום בקדשים באירושיו בתורת שוא
ומדוחים וע"פ איקם איקם דריקם בהלכה תוספת בזה ·
קונה שם לעצמו להיות לו שם בגדולים ואינם יודעים אפילו
רש"י מן התורה כל אלה מושיבים על כסא הוראה וכ"ש
לדיינים אשר אפילו לרועי צאן לא הגיעו . לזאת הנכון להזהיר
כל ישראל להיות מן המסדרין על לומדים המלאים בתורה
לאמתה של תורה ואל ישעו בדברי שקר · הלא הכל מבואר
מנין הלאוין להרמב"ם רפ"ה לסדר התורה הקכ"ו
בתורת משה אמת איך צריכין לדקדק בדיינים והכל מהש"ס
שבת ד"י · וסנהדרין ד"ו ור"ז · ודי"ד וירושלמי סוף ביכורי'
ובאימר' דר' שמואל בר נחמני שם כל דיין שדן דין אמת לאמתו
משרה שכינה בישראל וכו' · וכל דיין שאינו דן דין אמת לאמתו
א"ו גורם לשכינה שתסתלק מישראל' וכו' · ומה מתוק דברי
הרב הגאון החסיד בוצינא קדישא קדוש יאמר לו מוהר"ר
איד"א נרו יאיר וחי עד יראה אור בנין בזכותו · ע"פ לא
תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא · וז"ל אפשר לפרש
במה שכתב הזהר הקדוש בר"ה דעונות ישראל א"ו מבכירי'
גדפוי דשכינתא · וא"כ אם הדיין לא יציל עשוק מיד עשקו
ונשאר גזל בידו · ואותו עון יש בו נער לשכינה וזה שכתב
כי המשפט לאלהים הוא וכו' · ור"ת לא תגורו מפני איש
לאמת . שכל מגמתם של הדיינים צריך להיות להוציא הדין ·
לאמתו · וס"ת לא' תגורו' מפני' איש . כי אוי לדיין שאין דן
דין לאמת"ו · וס"ת כי' המשפט' לאלהים' הוא' · יטמ"א כי
המטה דין מטמא את הארץ כידוע . עכ"ל · ורפא"ח ·
ושפתותיו ישק · ובעונינו אין המתנים הדיינים לומדים כל
המקומות הללה אלא זה ערכה להם מאשר לאו מימרא דרב

יהודה סנהדרין דל"ו ע"ב הכל כשרין לדון ואתוי ממזר וכתב
הרמב"ם ריש פרק ב' מהלכות סנהדרין וז"ל ואפילו שלשתם
ממזרים הרי אלו כשרים לדין ומרוע שם עיניהם מראות מה
שכתב שם קודם לזה מן הלכה א' · עד · הלכה ט' · ופרק
ב' שם מן הלכה ו' עד סוף הפרק · כ"ו בש"ס כנ"ל ובמשנה
דמ"ו · וברמב"ם כנ"ל ופרק ב' שם · סמ"ג לאוין סימן קנ"ד
טור חו"מ סימן א' . דברים · א' · י"ז ·

פרק י"ג

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יקבלו הדייני'
עדות מרשעים והוא שנאמר אל תשת ידך
עם רשע להיות עד חמס ופרשו הקרא ע"ד סרסורו ודרשו
כאלו היה כתב אל תשית חמס עד כלומר כאמר לא יקום
עד חמס באיש ע"ז הזהיר לנו בלאו זה והנה זה שם רשע
שהוא פסול מן התורה הוא אם עבר דבר שחייב עליו מלקות
שהרי התורה אמרה והיה אם בן הכות רשע . הרי התורה
קורא למחוייב מלקות רשע וכ"ש למחויי' כרת או מיתות ב"ד
דמסקינן הלכתא כאביי דלא בעינן רשע דחמס דהלכתא
כאביי ביע"ל קג"ם ואין חילוק אם עבר לתיאבון או להכעיס
סנהדרין דכ"ז עבר עבירה שהוא מדרבנן פסול מדרבנן .
ובפרק זה בורר מבואר במשניו' ובגמרא מי ומי הם הפסולין
מדאורייתא והכל נמקרא' קודש ושם עשרה · ואלו הן נשים
וטומטם ואנדרוגינוס בכלל · ועבדים ומי שחציו עבד בכלל
וקטנים · וחרשים · וסומים . ורשעים · ובזויין ביותר · וקרובי'
ונוגעים בעדות · ושוטים · והחולים בחולה נכפה בעת
כפייתו בכלל ובלא שעת כפייתו צריך הדיין לחקור עליו אם
דעתו זכה וצלולה ואין מבולבלת . וכן פתאים ביותר שאינם
מבינים דברים הסותרים זה את זה בכלל שוטים הם וכן
אנשים מבוהלים ונחפזין בדעתן ומשתגעין ביותר כל א'
בכלל שוטים הם ופסולי עבירה דרבנן מבוארין במשנה
סנהדרין כ"ה ע"ב וחזירתן מסקינן דק"ם ע"א מאי תקנתי'
כדרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין החשוד על
הטרפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו
ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טרפה מתחת ידו משלו
וכן לכל הני כדמות' הוי חזרה · והטעם של לאו זה איצטריך לפרש
כי הוא מובן מעצמו אשר רשע על חיי עצמו לא חס איך
לסמוך עליו בשל אחרים ומאל תשית ידך עם רשע אזהרה
ג"כ על הכשר הבא עמו שלא יעיד עמו כן בש"ס כנ"ל
וביבמות דק"ה ב"ק דע"ב · רמב"ם פרק י' מהלכות עדות
סמ"ג לאוין סימן · רי"ד . טור חו"מ סימן ל"ד משפטים .
כ"ג א' :

פרק י"ד

הוא שצונו הבורא יתברך שלא יקבלו
הדיינים עדות מקרובים . הן אם
אחד מהעדים קרוב לאחד מבעלי דינים וכן אם העדים
עצמם קרובים זה אל זה · ואיזהו קורבה פסולה מבואר
במשנה במסכת סנהדרין דכ"ז ע"ב · ובברייתא שם מייתי
מקרא דלא יומתו אבות על בנים וסוף הסוגיא שם דכ"ח
ע"א אשכחן לחובה לזכות מנא לן · ומשני אמר קרא יומתו
יומתו תרי זימנא אם אינו ענין לחובה תנהו ענין לזכות
ומקשי אשכחן דיני נפשות · בדיני ממונות מנלן ומשני אמר
קרא משפט אחד יהיה לכם · משפט השוה לכם · והטעם הוא
כי התורה אמרה ע"פ שני עדים יקום דבר והני קרובים
השנויין במשנה כבר האירו עיני חכמים בשער א' במצות
טומאת כהנים לקרובים וכן בשער ז' בענין עריות כי הם
לנפש אחת יחשב ובכלל והיו לבשר אחד ע"ש ואין אדם מעיד
על עצמו ולכן מספקינן בכל מקום שאדם נאמן על עצמו
אף הקרובים נאמנים שאין זה בכלל עדות והנה כל פרטי
הדיני מצוה זו הוא באר היטב בש"ס כנ"ל יבמות דע"ט .
רמב"ם פ"ג · וי"ג מהלכות סנהדרין · סמ"ג לאוין סי' רמ"ז

טור

טור חו"מ סימן נ"ג · כי תצא כ"ד · ט"ז:

פרק ט"ו הוא שצונו הבורא יתברך שלא יעשו הדיינים שום דין לא בדיני נפשות ולא בדיני ממונות ע"פ עד אחד והוא שנאמר לא יקום עד אחד באיש לכל עון ואמרינן לכל עון הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה דהיינו אם אחד תובע את חבירו מנה הלויתיך והלה כופר ועד אחד מעיד שהלוה לו צריך הנתבע לישבע להכחיש את העד ואית' בש"ס פעמי' מביאו לידי תשלומין כגון נסבא דר' אבא אין חטפתי ודידי חטפתי והעד מעיד שחטף הוי מחוייב שבועה ואינו יכול לשבע ומשלם. וכן אם אין מכחישן כגון שטען הלויתיך והעד מעיד שהלוה לו והוא טוען אמת שלויתי אבל הוא חייב לי סך כזה ממקום אחר הוי כתי מתוך שאינו יכול לישבע ומש"ה כן אף אם מכחיש העד ש"א שהנתבע חשוד על השבועה הוי כתי מתוך שאינו יכול לישבע ומשלם. ודעת הרמב"ם ז"ל דאף בשטר שיש בו עד א' על ההלואה. וגם מפקינן דעד א' נאמן באיסורין לומר זה בשר כשר או טרפה וכן לומר לאשה מת בעלך ותנשא והטע' דאין זה משום ערות דאשה דייקא ומינסבא ואפילו היא בעצמה נאמנת לומר מת בעלי ועל העד אזהרה שלא יעיד יחידי על נפש חבירו אף אם ראה שחטא והוא שנאמר לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא ע"פ שני עד יקום דבר: ונאמר אל תהי עד חנם ברעך והפתית בשפתיך. ועיין פסחים דקי"ג שלשה הקב"ה שונאן וחד מנהו הרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי ועיין שם בעובדא דרב יוסף דטוביה חטא וזיגוד מינגד ועיין בתוכחת מוסר לשער ג' וטעם מצוה זו הוא עמוק בסודו כי ע"פ שני עדים יקום דבר אשר דבר הוא מלכות כנודע· וגוף וברית חשבינן חד ולכן שני עדים הם ת"ת ויסוד ע"פ יקום דבר ובזה ה' אחד ושמו אחד ב"ה וב"ש אשר לו דומיה תהלה וה' אלהים אמת · ותורתו אמת · כ"ז הוא בש"ס· סוטה ד"ב וד"לא · סנהדרין ד"ל · שבועות ד"מ ב"מ ד"ג ע"ב וד"ד ע"א. רמב"ם פרק ה' · ופרק ט' מהלכות סנהדרין · סמ"ג לאוין סימן רי"ג · טור חו"מ סימן ל' · שופטים · יט · ט"ו:

פרק ט"ז הוא שצונו הבורא יתברך שכל דיין שלמד זכות בדיני נפשות לא יחזור וילמד חובה והוא שנא' לא תענה על ריב לנטות. והוא במשנה סנהדרין ריש פרק אחד דיני ממונות ואמר רב לא שנו אלא בשעת המשא ומתן אבל בשעת גמר דין מלמד זכות חוזר ומלמד חובה שם דל"ד · ומפרש ר"ש במתניתין טעמא דרב וז"ל סברא הוא דבעי או הצילו העדה ובגמרא מוקי לה דבשעת משא ומתן הוא דלא יחזור דמתוך שאתה אומר לו שלא לחזור הוא מחזיר אחר ראיות להעמיד דבריו ושמא ימצא ראיות נכונות אבל בשעת גמר דין שכבר חוזר על כל הצדדין ונרא' לו שאין דבריו נכונים חוזר ומלמד חובה הנה לברר הטעם על בוריו וכדי לכוון דברי רש"י לתכלית המכוון אשר לפי הפשט בראשונה דברי רש"י אינם מובני' כלל והוא הנעלם בראשונה בדרש' סברא הוא דבעיא והצילו העדה: אמנם כי לא אדם אל ובודאי כל הדיינים היושבים בדין רוצים לקיים כזה לחפש ובית. בכתוב אמנם לפי דעתו הוא החייב ובשעת משא ומתן צריך כל אחד מהדיינים לומר איך דעתו נוטה ואם הוא בעצמו לא קם על. עיקרא דדינא כאשר יגלה דבריו לחבריו וישאו ויתנו בדבריו ויצא הדין לאמתו ואם נעלם ממנו דרך החיים הם יורהו עד כי אולי גם הוא יבין וישכיל ע"פ התורה אשר יורהו שהדין עמהם שלא לשפוך דם נקי לזאת אין צריך לירד. לעומקא דדינא לברר בתחלה טרם שיגלה דעתו לחבריו כיון שהדין הוא דמחובה יכול לחזור לזכות אם ישבים לעשות כתורה ע"פ אשר יורהו והרי יש והצילו · ויען כי הדין הוא קיים הע·לם צריך לומר מה דבלבו' אף בלא עיון לב והם ישאו כלם יחד בדבר אם ימצאו ממש בדבריו הרי הדין דין אמת ואם ימצאו אופן לסתור דבריו הרי הוא ישכים עמהם ע"פ התורה בלב ונפש חפיצה כי גם אליו ניחא בוהצילו אבל לא כן כשמלמד זכות שאין תועלת בדבריו אלא אחר העיון הטיב בכדי שיוכל להסכים דעתם לדעתו כי יאמרו בלתי העיון רב אם הם סבורים לחוב לא יועיל ואפש' הם ישנו דעתו והוא אין יכול לחזור לחוב משלמד זכות. ואם אחד מהאחרים היושבים עמהם נוטה לרוב לזכו' אין צריך לדבריו לזאת היה התקנה הנכונה שידע שאין יכול לחזור מזכות לחובה בכדי שידע שאין תיקון בדבריו לזכות אלא באם שיברר הדבר שהוא זכאי אזי אפשר להיות תועלת שיחזיר היושבים עמו שינטו לדעתו לזכותו דכתיב והצילו. ור"ינ וזהו טעמא דרב דלאחר גמר דין אזי כיון שיעשה ולא מצא ראי' לדבריו לזכות יכול לומר וצריך לומר כי אפשר כי הוא ישלים בכיסתו לרוב · וגם לפי התירוץ רש"ם למתרתו לא יזיק באמרתו לחוב. כ"ז בש"ס כנ"ל ברמ"בם פרק י' מהלכות סנהדרין : סמ"ג לאוין סימן קנ"ז · משפטי' כ"ג . ב':

מנין הלאוין להרמב"ם רפח לסדר התורה תקצ"ו

מנין הלאוין להרמב"ם רפג לסדר התורה פג

אברכה את יהוה · בכל עת ועונה
ברוך ומבורך הוא · אל דר במעונה
רוצה יהוה את יראיו · וחוננם דיעה ובינה
הדר כבוד מלכותך · אביעה בכל פינה
מלך מלכים מעשיך מאד גדלו · מי ימנה
בני צאצאי בן תחננם · בא אבוא ברינה
נכון רוחי · ולב פתות · בתורתך להבינה
בני ישראל אהובך · לבם ביראתך נא הכינה
זבול בית תפארתך יסד · יסוד קריית דוד הנה
צאן קדשים יראה לפניך · שליש פעמים בשנה
לכן יורך מלכי ארץ · בעת ציון במהרה תבנה

בטרם אקרא אליו · ברחמיו הוא יענני
רואה וצופה ומביט · בוחן כל מצפוני
ואברכה שמך לעולם ועד · על כי כן חנני
כבודי רוממת · אמרת להרים קרני · ותשאני
אם אמרתי אספרם · מחול ירבון גברו מני
תהלה רון שיר ושבח · בעת תרצני חנני ועונני
האירה עינם · הורם דרכך ותורתך · ותחייני
יהוה שמע תפלתי · ישלח דברו וירפאני
ארוממך כאשר ירושלם על מכונה יראו עיני
מלכות תקים · בקומי רני · וימינו תחבקני
תכון העיר · היא הבאר · אבא בסודה הבינני

פרק א' וכדי להאיר סוד הלאוין מזה השער לה' הכלולים בלאו דלא תענה ברעך עד שקר שהוא הדיבור השמיני אשר כבר אמרתי מהזהר שכל דיבור ודיבור מהעשרת, הדברות הוא בחינה ועצמיות ספירה מהעשר ספירו' קרי יוצא לנו שהדרך הנכון שזה הדיבור וכן כל הלאוין מזה השער לה' הם מבחינת מדת היסוד' ומה שהאיר יהוה עיני לחזות בנעם ה' הוא תורתו המתוקה מדבש ונופת צפים. הוא בהקדם דברי הזהר פנחס דרי"ג ע"ב בר"ה ר' חייא פתח. עדות ביהוסף שמו וגו' אבל מאי עדות וכו' מאי קא משמע לן אלא כל מאן דנטר ברמיה מהאי (ר"ל מטומאו' הברית) אתקשר בה בשכינתא ואזיר בהאי עדות ומאי. הוא ה' דאתוסף ביה דכתיב עדות ביהוסף. אוף הכי פנחס על דקני בהאי עכ"ל ודי בזה לעניננו. והנה הנראה בעליל דהאי עדות הוא ביסוד וזהו מדה במדה כשאמר הברית שהוא היסוד זכה למדת יוסף שהוצרך להיות עצמיותו במדת היסוד אשר ע"י מעשה הטובה המיוחדת לאיזה ספיר' קונה עצמיו' בספירה זו ואברהם בחסדו יוכיח ומשה בתורתו וביארתי הענין באור נה באורך באברהם יצחק יעקב משה עיין בתוכחת מוסר לשער נה' ובסוד ה' ליראיו משער ו' וכן הרבה ומה שכתב וזכה לה' שזכה לשכינה אל יקשה בעיני המעמיק בתורה מנא ליה דאתקשר בשכינה דלמא ה' מביהוסף הוא שזכה ליחד היסוד בה' מלכות אבל להיות עצמיות מה' מלכות כמו בעדות שהוא היסוד מדה במדה מנא ליה לר' חייא האי עוד יקשה לסמוך על דמסיים אוף הכי פנחס על דקני בהאי. הא בפנחס מצינו דזכה לי' זעירא בסוד י' בריתי שלום וכן הוא בזהר פנחס דר"כ ע"א וז"ל בר"ה פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן י' זעירא וכו' ואתוון זעירין אינון דעלמ' תתאה ברית קיימא קדישא כיון דקני פנחס על ברית דא אתוסף ביה י' זעירא דוא דברית דא. עכ"ל לעניננו. הנה הדרך הפשוט שאמרתי בזה. כי אלה הדברים סתומים ונעלמים ואם הם כשש עשר יקרא' אמנם הם כולם קשורים כגחלת בשלהבת ליתן האמור בזה לזה וכבר האמרתי הענין באורך בסו"ל משער ד' מהזהר ובתבי האר"י ז"ל וכן בסו"ל משער ה' ע"ש וה' אחד ושמו אחד בילא"ו אשר לו דומיה תהלה:

פרק ב' אמנם לא בסתר דברתי ונעיקר בסוד הסתר' והסבורא יתעל' וכרו לכנה הוא להודיע לבני אדם גבורותיו אשר נעלם ונסתר הוא ונתן לנו סוד תורתו אשר היא עצמותו לזאת הנכון לבאר' באר הטיב שלא תהיה באלה החקים אשר אנשי אמונה אברו וצריך שכל לקרב אל השכל והבל מתורת אמת אשר טועמיה חיים זכו אשר בכל אות ואות האדם סיסר מרגיש חיות בזה ובבא. הנה כבר האמרתי באור בהיר סוד התהלך לפני והיה תמים ופרשתי שם הנני מוסיף לך אות שעירם רשו' שם בעמקות גדול ובתורת אמת ע"ש ובסוד אשה בעלה משמרם שפירוש הזהר על ה' שבולם בה"ס' קאי ו' ע"ש וזהו התהלך לפני וכידוע לפני ה' הוא מלכות. ויבן כמו שה' ראשונה בבינה בסוד מילוי יוד דבתי ו' תוך ד' בזה. ה' כן ה' אחרונה בעטרת י' זעירא במילוי יוד כא הו' תוך הד' ונעשה ה' וזה שכתב הזהר פנחס בקנאו את קנאת הברית זכה לי' זעירא הוא יוד במילוי וזה יה' תתאה וזה כתב הזהר הנ"ל אתקשר בה' בשכינתא ואזיר בהאי עדות ובזה מ"ב מזה תתאה לי"ה עלאה ובזה יהיה ה' אחד ושמו אחד. בילא"ו. אשר לו דומיה תהלה:

פרק ג' ובאלה הדברים נבין סוד הגדול ויהם בלב כי כבר הודעתיך כי כל מ"ב צריך להיות מניה וביה וכבר אמרתיך כי המ"ב הוא שם ב"ן שבמלכות וגם כבר הבאתי דברי הזהר שאין המלכות היא שעולה בסוד מ"נ אלא בסייעתי היסו' בסוד ישיב רוחו יזלו מים וכבר אמרתיך בזה יה. ה' הוא מקמילוי היוד וכבו י"ה בא"וא כן יה ביסוד ומלכות סוד י' חכמה דברכא'וי' חכמה זעירא ועיין זה הטיב בעץ חיים בדרוש דפ"א ביבונין ובשער השמו' ובליקוטי תורה ביחוד הפסו' הנה ילדה מלכה וכלב היה בגלגל נשמת יהודה ויהודה הוא סוד האר' יה"ו לד"ה ולכן מקורו בחינת נוקבא בסרי דבורא בסוד ד' קשר של תפילין וכן בזהר כמבואר הטיב בסתרי תורה פרש' לך לך ד"ו וז"ל ותו שמענו מה מתא קב"ה דיהיב מלכות ליהוד' וכו' ותו שמענו יהודה וכו' ר' יאמאי שא דא דוד מלכא. תו דאיהו קשר של תפילין ועיין בסבא פרש' משפטים דק"ר ע"א וז"ל יה ד"ה נוקבא בסרי דבורא מתדבקא זהו דא דבורא ד"ה דא נוקבא וכו' ע"ש ולזאת כל"ב הוא סוד ומספר ב"ן ואית ביה זהו מיסודה ב"כ תרי בידו לעלות למ"ב עד ה' שהוא ו' ספירות עליונות דבינה כל ספירה כלול מעשר והוא סוד ם וס' שבלוחות בנס היו עומדין אשר כבר האמרתי הענין מהזהר ובתבי האר"י ז"ל והוא מקור שיתין פולסין דנורא ומקור שתין ענפין דתליין מסטרא דשמאלא וסר דנורא דאינון ששים גבורים סביב לה וזה היה בא כלב להיות לם"ב בשם ב"ן עד ה' להאיר זהו בסוד שמו הפולה ב"ן בסוד יה"ו דיהודה בב' מקוריו כנ"ל והוא עד ה' זה סוד אותיות וזהם כל"ב ולזאת דוקא כלב ולא יהושע שהו סוד זהו יה תתאה וד"ה מיסודה גם ו' הוא סולם מוצב ארצה לעלות עד ה' ולהאיר מ"ר מניה וביה ממקור יסודה כנ"ל מש"אב יהושע שהיה רק כפני לבנה ולא היה בו האר' זהו אלא ה' ובזה תבין ידידי סוד הגדול של עדות ובסוד עדות ביהוסף שזכה לזהו לעלו' עד ה' ובזה זכה למלכותא גם האיר לה' שבמלכות בת"ר וזהו ה' זה סוד הגדול באותיו' עדות ביהוסף ובזה יהיה יהוה אחד ושמו אחד. בילאו אשר לו דומיה תהלה.

פרק ד' והנה אם תעיין הטיב בזהר תרומה דקכ"ז ע"א כמה שכתב שם אפרסמין דא היכלא עלאה טמירא עלאה גניזא. אפריון דא היכלא דלתתא דלית ביה סמך ובנין כך אות ם' איהו סתים. ועיין הטיב בעץ חיים שער הכללי' פ"א ובסוף עץ חיים בסוד מ' וס' שבלוחות ובזהר אחרי ד"ם ע"א בענין ששים גבורים ובתיקוני זהר תיקון כ"ר דנ"א ע"א ומסטרא דשמאלא וכו' סוד ששים גבורים. ותיקון ע"ג דכ"ג ע"ב. ועיין בספר הכוונת על פסוק הנה מטתו שלשלמה בק"ש. ואם תעמיק שם תבין הפרק הקודם מעט הכוונת ורב האיכות. והנה יוצא לנו דוקא כלב היה לו לעשות הייחוד האמתי ולכם כלב כנ"ל בבא נשמתו ב"ן ובבא ניצוץ יהודה כנ"ל ובזה תבין ידידי סוד גדול ויבא עד חברון אשר המכלל דר"ק וכל חכמי דיקדוק שמו עיניהם על יתור י' ויבא אשר ובא יאמר ג"ב על ביאת יחיד כמו ויבא אמנם ה' אמת ותורתו אמת כי זה כלל בידינו כל מקום שנאמר ויבא הוא יחיד הכולל אחרים עמו כמו ויבא עמלק וילחם בישראל וכי הוא לבדו בא אלא ואנשי חיל שעמו וכן ויבא יעקב שלם היינו שלם בכל וכן כל ויבא שבמקראי קדש וזהו סוד ויבא עד חברון שהוא כלב ובכלילות ניצוץ יהודה והיא היה סוד מ"ב לעלות בסוד ואם הנ"ל עד אבא סוד אברהם וזהו סוד חברון כי הוא זה אמרת י' מנקודו מקור י' הויות וכבר הפרתי שכל היחוד האמתי אין מרומז כמו בי' נקוד' אחת קטנה היא המאיר כל האותיו' וכל הויות והוא בסוד מ"ב מן תתאה לי' עלאה ובזה מתעורר יהו לה' אחרונה בסוד יהודה והוסף הנ"ל והוא בבא ניצוץ נשמתו של כלב וניצוץ נשמת יהודה הכלול בו חבר הגילגול זה סוד הגדול ויבא עד חברון ובזה ה' אחד ושמו אחד בילאו

אשר לו רוממות תהלה :

פרק ה' וכדי להאי' סוד הגדול מזה הדיבור לא תענ' וכל הלאוין אשר כללתי בזה הדיבור. הנה ידידי האירתיך בזה סוד מקור עדו' תיקונו הארת י' יסוד בסוד עדות ביהוסף והנוגע לעניננו נקרים עוד סוד גדול הארת היסוד והיה מקו' כבודו ומקורו תיקון ז' מאיר לאות ז' ספירות ז' שהוא נגא לכד אשר האירתי רב אורו כפי' מסו"ל משע' הקודם ומבשרי אחזה אלוה נורא מאד אשר הוא אשר בחר בנו מכל העמים ישראל לסגולתו אשר בזה האדם בשם ישראל יכונה הוא מצות מילה והוא בצלם אלהים כי יסוד עם הד' אותיות והכולל הוא מספר מילה ומילה עם הכולל הוא מספר אלהים אשר הוא הכולל כל התרי"ג מצות כי שזה יש לו ק"ך צירופים וכל אחד יש בו ה' אותיות הרי תרי"ג עם הי"ג אותיות של מילוי אלהים בזה אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם ולכן כאשר ביונו עשרת הדברות שהם כלילות כל התרי"ג מצות התחיל וידבר אלהים הכולל תרי"ג כנ"ל וז"ס שנתנו הדברות ע"י משה רבינו שהוא מספר תרי"ג. ולזאת משה נקרא איש האלהים וחיין היה ק"ך שנה למתיק בתור' ומצות ק"ך צירופי אלהים שהם דינים. ובסוד יהו"ה הוא האלהים כי מקור משה הוא ממקור תורה ותרי"ג מצות לאוין ועשין שבאו מיסוד אבא חו"ב מקור לכל היסודות ולכן מספר משה עם הכולל הוא מספר מקו"ר ושמו מוכיח על מקורו כי קפ"ד דיסוד אבא וקס"א דיסוד אמא הוא מספר מש"ה. וגם א"ל שד"י וזהו סוד כלל שרי יתלונן. והוא היה כלילת כל ישראל ולכן יתלונ"ן הוא מספר ישרא"ל עם החמשה אותיות והוא הוראה ג"כ על מקורו כי בינה דעת הוא מספר ישראל. וזה סוד הגדול ישמח משה במתנת חלקו. כליל תפארת בראשו נתת לו הייני הכליל תפארת בראשו דהיינו י' על ו' נתת לו למשה והוא סוד ישראל יש לי ראש וזה סוד ישראל אשר בך אתפאר ובזה תבין ידידי כי היכי דלא ליסתר מתקום למקום אשר הרבה בין הספרים האירתי הענין לפעמים תכינו מקור משה בדעת ולפעמים תכינו שהוא בת"ת ולפעמי' תכינו שהוא כבנא אמנם ה' אמת ותורתו אמת ומשה אמת כי הוא מדעת העליון ואמת והוא הכולל חג"ת מקור כל חג"ת. וכן שמו מוכיח מ"ן. של משה הוא מים חסד ש"ן הוא ת"ת הכולל ג' גוונין ה"י גבורה והרי הוא חותם במדת הנגא המלבים לת"ת ומאיר מהארת הת"ת. ויען כי האירתי לך מקורו בדעת העליון לזאת' הוא מאיר בהיכל הרצון הכולל כל הז' היכלות וכן שמו מוכיח משה עם הכולל הוא מספר רצון. וכן ז"פ היכל ורצון הכוללם הוא מספר משה במילוי בזה מ"ם שי"ן ה"א ולכן הוא מאיר בכל הו"ת בייחוד הויה אדני מ"פ הוי"ה אדנ"י הוא יסוד ומלכות הוא ג"כ מספר ו' פעמים היכ"ל ומש"ה במילוי כנ"ל והוא ממקור הרצון שהוא ביסודי או"א והוא הויה הפשוט כ"ו ובהכאה בזה יוד פעמים ה"ה הרי ר'. וו' פעמים ה"ה הרי ק"ך מספר שת"ו ומש"ה עם הכולל הרי שת"ו ומש"ה מקו"ר רצו"ן. הרי ידיו רב לו להמתיקות הק"ך צירופי אלהים בסוד מקורו בהויות ממקורן. ובאלהים ממקורן כי שמו מוכיח ג"כ על המוחין דקטנות דאו"א שהם ד' אלהים מספרן עם הכולל מספר משה הרי בזה הורה לנו תורה ומצות להיות כח בידינו להפך מדת הדין למדת הרחמי' למען יכבוש רחמיו את כעסו ובסוד יהוה הוא האלהים והי"ה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. בילאו"ת. אשר לו רוממות תהלה.

פרק ו' וכאשר האירנו בזה מקור היסוד שהוא הארת זה הדיבור המשפיע וכל המצות הכללים בזה השער וגם האירנו בפרקי' הקודמים שמקור עדות הוא בסוד עדות ביהוסף שהארת ו' עד אמת ו' הוא יה"ו למלכות בסוד סייעוי לת"נ כנ"ל וכן לת"ר הכל ממקורו כאשר האירתי ת"ל באור נה מבואה ותורת אמת. ובזה תבין סוד הארת עדים באמת למשפט. וסוד ע"פ שני עדים או שלשה יקום דבר. וסוד צדק ומשפט מכון כסאך. וסוד מלך במשפט יעמיד ארץ והוא הארת שמירת כל הלאוין מזה השער ליסו"ד וליסוד היסודו' נקרים בתכלית הקיבוץ שבעה אחת קטנה והוא אשר בכר האירתי בסוי"ל משער א' כי כל המצות שבין אדם לחבירו הרי תיקונו בת"ת ומלכו' שבניהם נקרא אדם וכל סו"ק שבז"א הם מתייחדים בת"ת שהוא קו האמצע והוא הדעת המאיר ומזווג או"א ומאיר הארת הג"ר לזו"נ. והוא הת"ת המייחד חו"ג. והוא היסוד המייחד נו"ה. והוא שמאיר כלו בכבודו למלכותו בכל משלה והוא סוד הארת התורה ותרי"ג מצות מקור משה רבי' הנזכר באור בהיר בפ' הקודם כמבא לפי הנ"ל מקור עדים הוא בכל קו האמצע ולכן עד הוא משורש מעודד ענוים ה' שהוא לשון חוזק כנ"ל. וכן דת"י הוא חוזק וקישור כל המרכבה וזהו סוד שלשה עדים האמור בקרא והא דכתיב ע"פ שני עדים או שלשה עדים יקום דבר כל זה נוכל לפרש על שני פנים או כי הדעת העליון הוא נשאם לת"ת בסוד כי אל דעות ה' המבואר באדרא רבה וזוטא. א"כ הם נחשבין לאחד או נאמר כי גוף וברית חשבינן חד הרי ת"ת ויסוד לאחד וכל הקו האמצע מאיר למלכו' הנקרא דבר זהו והוא מעיד כי הוא עושה ומוציא כל הפעולות מיהום מכח אל הפועל כמו הדיבור המוציא מה שבלב אדם וגם יען כי היא הכוללת כל המרכבה והפרצופים החמשה בה כי הם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן ובהתסיר האותיות הפשוטים שהם ד' הויות מ"ו אותיו' נשאר דכ"ר תרל"ב כי י' היא כולל וזה סוד הגדול דבר יהוה דבר היוצא מיהו"ה וזה סוד ע"פ שני עדים או ע"פ שלשה עדים יקום דבר והוא בעד אמת שהוא הארת יה"ו כי זהו פעמים זהו הוא מספר אמת ובזה יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד בילאו"ת אשר לו רוממות תהלה.

פרק ז' וכדי להבין הארת עד אמת למשפט ופגם עד שקר של העובר על לאו דלא תענ' ברעך עד שקר. וטעם רעך האמור בזה וכן בלא תחמוד ולא כן תכינו כדוב לחוין ובשין שבין אדם לחבירו לא נאמר רעך וכן בעשרת הדברות בלא תרצח ולא תנאף ולא תגנב לא נזכר רעך וכן צריך לשים עין על כל מקום שנאמר רעך או אחיך או עמיתך כגון ואהבת לרעך כמוך ולא תשנא אחיך בלבבך וגם בצדק תשפט עמיתך. והוא בסוד אשר האירתי בשער א' בסוי"ל כי כל אהבת רעים נוגע לת"ת אשר עליו נאמר למען אחי ורעי והוא הכולל כל סו"ק קו האמצע סוד ו' והוא שער המקושר כל המרכבה כנזכר בפרק הקודם מעט הכמות ורב האיכות והוא הדיין והוא הנקרא מלך המשפט כי דינא דמלכא שבעים איש ומשה על גביהם בי בית דין הוא בינה הנקרא בית לחכמה וגם אות ב' כבר האירתי שהוא ב' ראשית חו"ב כמבואר בתיקונים וכנ"ל הרבה ומהנה יוצא אור ו"ק הרי שבעים איש ו"פ עשר ומשה על גביהן כאשר האירתי מקור משה בפרק ה' הקודם. ויען כי היא הבינה אשר מנה דינין מתערין נקרא בית דין וכן ב"ד וזה הוא במלכו' כי היא ב"כ בית כאשר האירתי הרבה ובפרט בסוי"ל משער ד' בסוד שלשה דברים צריך אדם לומר תוך ביתו. ע"ש. ולזאת נקרא ב"ד בין כי כל עבודתם הוא דין והוא סוד ב' ההין ו' מחבר שתי אותם ולזאת הוא הת"ת הוא המלך המשפט וזה סוד הגדול האמור שבעים איש לשון יחיד כי הת"ת הוא הכוללן ובסוד שתים חוברת איש שהוא ת"ת ובסוד ה' איש מלחמה. ועיין רעיא מהימנא פנחס דרכ"ג ע"א והבן והוא האמת כנודע הרי בעד אמת מבריח מן הקצה אל הקצה בסוד מקצ' השמים עד קצה השמים שהוא ב' ההין כמבואר בזהר ובזה

הוא מאיר מ"כ מי"ס תתאה איש כאור חוזר לתקור איש שהוא נ"ר כנ"ל ולזה הוא הנקרא איש כי כבר אמרתי הרבה כי ו' הוא נ"ר ובג"ר הם איש כנ"ל א' כתר י' חכמה ה' בינה כן כאור חוזר ו' ועירא· הרי הוא שמאיר כת"כ כנ"ל מו"ם לה' ראשונה ואוי תאיר י' עלאה כת"ר וכוס פרשתי לתורת אמת דלא ליקשי מה שרבים מקשים על שאי מימרא בשבא שקב"ה לבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד כועס שנאמר מדוע באתי ואין איש ומקשים ואין איש משמע שאין גם אחד וע"פ הנ"ל אתי שפיר כי איש הוא ו' וכשאין עשרה לבית הכנסת הוא סוד יסוד ו' ועירא בבית הכנסת שהיא מלכות כנ"ל והרי איש אמרת י' עלאה כת"כ ות"ר כנ"ל וכוס שתים חובר' איש והוא סוד הגדול ושתים תכסות את גויתיהן והוא סוד הו"ה יובן הויה והוא הגוף הרי זאשה ואשה יאחדונה כמבואר ברעיא מהימנא שם וכיש ייחוד י"אחד"ונה"י כוה יהיה ה' אחד ושמו אחד בילא"ח · אשר לו דומיה תהלה ·

פרק ח'

ואחר אשר אמרתי את כל אלה בשם'ברורים בבין סוד הלאו לא תעשה עול במשפט · כי הואיל מפרק הקודם לתכליתינו כי מקום המשפט הם ב'בתי דינין והוא השער המעורר ומקשר את השאל להיות אחד סוד הו"ה והוא סוד הגדול באהלים נטע יהו"ה כי ב' השי"ן הם שני אהלים והת"ת אשר בו שתם הוא מחבר בין ה'ובין אהים אשר כבר אמרתי סוד שתי גנות גן עלאה תורה שבכתב וגן תתאה שבע"פ עיין בה"ל לשער ו' ובמאה ארנים איש יהיל אורם באור בהיר · נמצא הוא השופט כל הארץ ארץ עלאה ארץ דרום וארץ תתאה והוא המעלה מ"כ לה' עלאה מה' תתאה. והוא המאיר כלן בככורו בסוד מ"ר לארץ תתא'סוד ה'אחרונ' נמצא הוא הנוטע בסוד נטע ה'הנ"ל והוא המתקנ' וה סוד הגדול חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט וזה יעשה הוא משורש תיקון משרש ועשתה את צפרניה וכוה תבין ידידי פגם עד שקר למשפט כי הוא סוד קשר תקיעה שברים תרועה והשיפוך הוא שק"ר עיין איסיב רעיא מהימנ' פנחס דר"יש סוף ע"א והבן · והאדם הוא בצלמו וכדמותו נמצא והו ג"כ פגם לא תעשה עול במשפט · וזהו סוד הגדול מלך במשפט יעמיד ארץ והוא סוד הגדול על הדין ועל האמת' ועל השלום העולם עומד והוא סוד הגדול ע"פ שני עדים או ע"פ שלשה עדים יקום דבר כנ"ל והבן ובסוד יעמוד ארץ הנ"ל ובוה והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד בילא"ח. אשר לו דומים תהלה.

פרק ט'

עתה ה' תאיר נרי לבאר באר הטיב צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך והוא כאשר תאיר עיניך בכל אלה הפרקי' אשר אם קטן עתה בעיניך אם תעסוק בכל אחד ואחד דוק ותשכח אור תורה כי רב מאור וגנוז בהם ומאירין מרובי תורה · והמשכיל יבין ובוה נלוים לעין כל הלאוין מזה השער לה' ואם חסר אחת משנה הלא ברבבות אלה בקודש תבין כמה מאמרות נוסף אשר אין לפרסם כי הזמן קצר והמלאכה מרובה ואין ראשי הופנה מכל צד בכמה עיונים בנגלה ובנסתר שאין מן הספר מאלה המקומות תבין מקור אלה המצות ואין לפרסם כי רבים הם וגם עת לקצר כי יש לי ביטל תורה אשר התורה ארוכה מארץ מדה ואני אמרתי עם הספר לגמור בכי טוב במשך שנה ולזאת התחלתי לדפוס בב' דפוסים ובכל זה לא הועיל כי המדפיסים מעלו בי מעל ועכבני זה ג' שנים וחצי ובי"ה ובי"ש אשר הביאני אל בית המלך מכון לשבתו עיר הקודש יאמר לה אשר כל האנשים כלם קדושים יחידי בכל העולם ואם אספר בשבחם הזמן יכלה והיריעה תקצר · אתה ה' תשמרם ותחייהם לראות בנחמות ציון וירושלים ויגדלו בניהם בטוב וישבו שאנן בטוחים על ארובותיהם ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשיהם · תן להם כפעלם הטוב ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה ואשרי השוכן בין עם קדוש כזה אשר המלכות שבהם אין דוגמתן בעולם אשר השוה בארץ באתי ולא מצאתי מנוח לנפשי ואיחר עד עתה· והרי הרב אמר כן הוא אדונינו מורינו ורבינו בוצינא קדישא אספקלריא המאירה בכל התורה הרב מיר"א זצ"ל ומ"כ אשר מקרוב חשכה עינינו חושך ואין אור והדור כאשר יתום יתומי' ואין לב בחכמה ויראה והוא אמר לי מפיו קדוש מי שאין רוצה לשכון בארץ הקודש וירושלים ישכון שם עיר המעוטרה ומה שאני הרגשתי בהם יראה לפניך אדוני האדוני'ותרחם עליה' וכלם באחי מתש ואין כסף נחשב למעני לפזר עלי בכל הצורך וכ"ש אשר מי ימלל רוב חסדו אשר גמלני כזה אשר נתן לי מנוחה שלום ושלוה לישב על התורה ועל העבודה שאכון שם ועטרת ראשם הוא הרב הגאון החסיד האמתי אור ישראל וקדושו אשר בכל מדה ומדה אין דוגמתו בעולם הוא אדונינו מורינו ורבינו רבן של כל בני הגולה אשרי עין ראהו ותחת כנפיו יחסה.ה' יאריך ימיו וירפאהו על כל רמ"ח אבריו וש"ס גידיו אשר הוא מחולל מפשעינו והוא הסובל יסורים מרשעי עמינו כי'בעונינו·והקב"ה ירחם עליו ויזכר לו אהבת אברהם אוהבו אשר הרים אותי בכבודי ומרים ראשי לזאת עלי להודות לאל נורא מאד על רב חסדו· ובכל זאת ארכו לי הימים לעכב על דבר המלך אשר כבר כתבתי ולעסוק מענין לענין הרי זה בוטל התורה ואקום לאל יגמור עלי ויהא בעזרי לברך על המוגמר בקרב הימים לזאת אני מרידנא טובא ואין להרבות כל מראה מקום במקדם אמנם המעיין יבין וישכיל לעיין בזהר בלק · ובזהר אחת בענין מעיין גנים · וגם מה שכבר אמרתי מהוסר סררא דיהודא דאמרי ר' שמעון לבריה בענין סהרא דמרכבתא · ומענין הת"כ הוא דרומית מזרחית לעורר הת"ת שהוא סוד הנותן מטתו בין צפון לדרום בסוד דרומי' מזרחית שהוא סוד ויתינו תתבקינו וזה סוד אשה צריך לאקרתיה בריש' והוא סוד בא לקרן בסוד רעיא מהימנא שהבאתי בענין קרן וחותם · עיין לעיל בהרבה מקומות · והת"כ הם העולין לבינ'מוו"ב ובחסד כנ"ל ואמת הוא הת"ת הנותן מטתו בין צפון לדרום כנ"ל וכבר אמרתי מאדרא בהא בריאה בסוד בינה והוא סוד הגדול צדק ומשפט מכון כסאך· ובאופן חסד ואמת יקדמו פניך בסוד ת"כ כנ"ל לכסא שהוא בינה כנ"ל ועיין רעיא מהימנא שופטים ודוק הטיב ובמכון כסא הרי בסוד שמעי בת וראי הנ"ל יש אמרת אבא בסוד ת"ר ובוה האילנים כרות יכרתון ויש זווג אמתי בסוד נשקו בר הנ"ל בסילוק נוקי בר חסר עיין בסוד ה' ליראיו השער הקודם עתה תבין ידידי סוד הגדול ועמוק המאור · חסד ואמת נפגשו בסוד ת"כ ובוה · צדק ושלום נשקו ובוה יהי"ה ה' אחד ושמו אחד בילא"ח · אשר לו דומיה תהלה .

פרק העשירי

יהיה קדש לאיסור · ועתה אלה הדברים שנאמרו' באמת וצדק בבין סוד הגדול השפל אשר נאמר לאו דלא תעשו עול במשפ' שני פעמים ומזה אמרו רז"ל שהמודד נקרא דיין · ולהבין דברי רז"ל הנ"ל בשמעון ומקורו נצטויר על החקיר'של אלו ב' פסוקים קדושים זה לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה · מאזני צדק אבני צדק · ואיפת צדק · והין צדק יהיה לכם אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים הלא כבר הקדמתי וזהו המבואר היטב בתורתינו הקדושה כי כאשר אמרתי כזה סוד פגם עד שקר במשפט שהוא נרגן מפריד אלוף סוד עד מעקרי ביסוד והוא בכל קו השוה והבתי דינין הם בהשין ומפריד ו'מה' ראשונה וכן מה'אחרונה והוא בסוד האומר מים מים כי מפריד ו' אמצעי של א' מי' עלאה ומי' תתאה כי ידוע כל המפר הוא בנקודת ציון חיבור יסוד

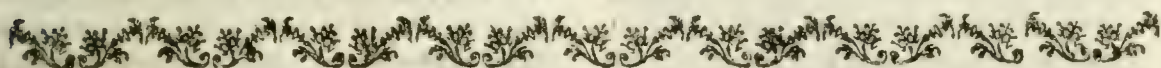
ומלכות

ומלכו׳ כלית ועטרה אשר ידוע שם שדי ביסוד ובמלכות אדני
שדי אדני עם הכולל הוא שעולה מס״פר והוא מארת כל
קו השוה וכן הוא בהכנה משפטי׳ דק״ה ע״א וז״ל מאי באמספר
אלא כדא הד דנהיר מסייפא עלמא עד סייפא עלמא אית
ליה לק״כה וכו׳ ומספר שמיה ועיקרה מתפרש מהארי ז״ל
איסוד מקור עד הנ״ל והוא המחבר הו״ה סוד מן העולם עד
העולם שמבואר הטיב בהקדמה לו׳ הר שהוא ה׳ עלמא עלאה
וה׳ עלמא תתאה . ו׳ . מחבר בריח התיכון המבריח מן
הקצה אל הקצה . ועיין בכתבי יונה חלק ג׳ פרק ד׳ אדני בגוהב
בחבירו באמת במספר מאיר מיה לו״ה ומזווג זווג ת״ת אמת
במלכות שהיא השכינה אשר שכונה עולה כמנין מס״פר עם
הד׳ אותיות והכולל · ומזה תלמוד ידידי כל מספר וחשבון
במלכות ובסוד עיניך ברכות בחשבון . ולכן כל גמטריות
ותקופות ועיבורין בסיהרא כמבואר בזהר ויחי דר״לט ע״א
וז״ל וכיה סריא חסרנא למתני ותאן דא איהו סיהרא · וזהו
כוונת הזהר פנחס דר״כ ג״כ וז״ל וחשבון דא הוא עלא׳ דתליא
בדיבורא ועיין זהר ויקרא ד״ד ובעץ חיים דרוש ט״ז פרק ה׳
מזה תבין שמה שנראה באיזה מקומות שחשבון וגמטריות
פרפראות לחכמה י״ר״ל י׳חכמת שלמה וכן ממנין הוא בסוד
ב׳ אהין ב׳ כתי דינין ובמנין באמת שהוא סוד ו׳ אמת שב״ת
מאיר בזה הארת אהיה קנ״א דבינה לאדני שבמלכו׳ לאמתיק
דיני אדני שבה שהוא ממקור גבורה ולכן אהיה קנ״א ואדני
הוא מספר גבורה שעולה רי״ו · ואהיה פעמים אהיה הוא
מספר אמת · ובסוד ו׳ הוא מאיר לה יוד הא ואו הא פעמים
להו הוא ג״כ מספר אמת · והכהאה בזה אפי׳ · הפ״א · ופ״ן
מאיר לה מס״ג בינה אשר ריבועו עולה קס״ו במנין להו
בהכאה הנ״ל וב׳ אותיות להו וב׳ כללים דאהיה ודהוה ·
והכאה הנ״ל העולה קס״א מעורר לה הארת אהיה דיודין
העול׳ קס״א והוא מספר מנין עם הכולל ועשר קרושת המאיר
בה וזהו סוד הגדול מנין באמת ואמונה בתיקונו ופנחו א״ן
להעובר לשקר במנין וכן תמצא בזהר ויחי דר״לט ע״א .
ובזהר ויקרא ד״ד ע״כ וכן במדה באמת מאיר ג״כ לה׳
אחרונה בסוד ו׳מה׳ ראשונה ת״ת ויסוד תיקון עד אמת לב׳
בתי דינין כי מדה ג״כ מקורה בבינה ועיין בפי׳ הארי׳ על
התחלת הזהר דמפרש הא דתתחיל הזהר בריש הירמנותא
דמלכא בר מריד משיחא דקאי אבינה ע״ש והטעם כי היא
שבותן מדה לקוות ז״א והוא הארת המוחין ובזה נתגדלה
גם המלכות לזווג ת״ת פנים בפנים . ומספר מד״ה עם
הכולל מורה על נ׳ שערי בינה וכן משורה מבואר בתיקונים
תיקון ע׳ דק״לר ע״כ שהוא הבינה משורה למים שהם מ״ה
ס״ג הנמדדים בה · וכן כתב בסוף עץ חיים על המשנה פת
במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועיין בליקוטי תורה
(ישעיה) בדרוש הפסוק מי מדד בשעלו מים ושם מפרש ג״כ
משורה בבינה . והיא המאיר בקו השוה לזו״ג וקו השוה הוא
סוד דת״י קו האמצעי המאיר בהארת בינה ולכן מישור הוא
מספר ישראל עם ה׳ אותיות והכולל וכלילת כל העשר ·
והנה יחוד האמתי רזו״ג בסוד ז״א ה״ד ו״ב הי׳ הוא בסו׳ רגלין
כאשר הארתי בהקדמה לפ״ל מהזהר ותיקונים דהיינו ת״ת
בכנה מלכות בסוד שהם סוד רגלין והם מאירין מקו השוה
הנ״ל הארת כל העשר זה סוד הגדול שאמר דוד שהיה בסוד
מלכות רגלי עמדה במישור במקהלים אברך יהוה הוא זו״נ
בסוד מ״ב ומ״ד כמו שמפרש האר״י ז״ל על ברכי נפשי את
יהוה והוא סוד י׳ מן ברכי י׳ זעירא למ״ב לו׳ רבתי וכזה
יהוה אחד ושמו אחד וזהו הללויה הנ״ל הוא סוד אדנ״י פ״ה
שבמלכות ו׳הוא ז״א י״ה הוא ב״ר ולזאת אזר ואמר לא תעש׳
עול במשפט לאורות לנו הבנה כל אלה הוא במקום המשפט
שהוא סוד הו״ה ואם במדה במשקל ובמשורה הוא בדרך

בלל הזר ופרט הסיינו מאזני צדק שהם ב׳ כפות והלשון
מכריע אשר זה כלל בידינו כל בית קיבול הוא בסוד ה׳ והוא
נוקבא אשר ימנור באורות הקדושים האלה · והלשון מכריע
הוא הקו השוה המכריע הו״ג ומחבר האהל להיות אחד והוא
סוד ו׳ בין ה׳ עלאה ובין ה׳ תתאה והוא סו׳ אמצעי מא׳
המחבר י׳ עלאה וי׳ תתאה וזהו אבני צדק שהוא סוד ב׳ יודין
הנ״ל שני אבנים שיש שהוא כאשר הארתי אורה כי רב מהזהר
ותיקונים · וכל אלו תיקונים בסוד מ״ג ממלכות מאזני צדק
הוא בהשי״ן · אבני צדק הוא ביוד״ין וקאמר בכל אחד
צדק להורות לנו כי צריך מ״כ מצדק . ואחר זה הורה לנו דרך
הארת מ״ב הבאין לצדק בסוד איפת צדק והין צדק שהוא
בתי קיבול והכית כתחלה אורה ע״ר שמעי בת ודאי הנ״ל
וא״ים במאה אדנים יתפרש באור בשיר ה׳ ינמור בעדי ·
הנה הארתיך בזה סוד אלה המשפטי׳ ומזה תבין ידידי אשר
הק״בה צוה למשה לאמר להם אלה המשפטים כי משה הוא
סוד קו השוה סוד ו׳ ו׳אלה המשפטים הראה תיקון המשפטי׳
הוא בסוד הו״ה ויען כי הכל צריך להיות בת״כ במלכות וזה
סוד הגדול ברש״י ואלה ו׳ מוסיף על ענין ראשון כי בסו״יל
מסער הכא אליכו לשוכה תראה בציכים מאירות כי הדבור
האחרון לא תחמוד הוא בסוד מלכות והוא המ״כ וכבר הארתי
בזה כי היסוד צריך לסייעו במ״כ זה סוד ו׳ מוסף על ענין
ראשון וזה סוד המבואר בזהר ה׳ מסיניבא בסוד מ״כ כי בא
אור הו״יה ע״ית״כ ממלכות שהיא סוד הר סיני וזה סוד
ברשי׳ מה הראשונים מסיני וכו׳ · והכל הוא בהארת עד אמת
הנ״ל קו השוה והארה מי״ה מתאה מ״כ לעורר י״ה עלאה
והנה כל אלה הדברים מאירין מרעיא מהימנא פרשת פנחס
דר״כג ע״כ וז״ל מאי עדות דא צדיק ברית דאיהו אחיד
לשמיא וארעא . הה״ד העדותי בכם היום את השמים ואת
הארץ עכ״ל לעניכו והיינו מזה ג״כ שהוא בסוד עדות
ביוסף ולכן אמר דא צדיק ברית לישנא דלא שכיחא ולא
קאמר דא יסוד . ועוד יכא לנו דעדות משמע שנים אלא דא
ת״ת ויסוד ולא נקים אלא יסוד דאיהו אחיד בשמים וארץ
אמגם בוף וברית משבינן חד וזהו שנאמר לא תענה ברעך
עד שקר והוא הורמה לאופן השני האמור בזה כנ״ל . אמנם
בקרא שמביא מרומז ת״ת ג״כ כי כתיב העדותי בכם היום
את השמים ואת הארץ וקימא לן כל מקום היום הוא ת״ת
עיין ערכי כינויים דמק ורמ״ז ור׳ מאיר פ׳ זפרש · הרי במקרא
מפורש שני עדים היום שהוא ת״ת · וגם יסוד דאחיד בשמים
וארץ ובזה תבין ידידי דלא ליקשי לך דלכאורה היום מיותר
וה׳ אמת והורתו אמת ובזה תבין ידידי סוד הגדול ועמדו
העדים כי אם תעיין בדברי הרעיא מהימנא הנ״ל כתב
כנ״ל על שושן עדות ושושן הוא נו״ה שותק שליט על חוור
ע״ש והוא סוד אשר המקבלים ייחדו עדות לנצח והוד והכל
ממקור הראשון שהדעת עליון נמשך מיסוד אבא והוא סוד כי
אל דעות ה׳ וכ״וס הם ממקור. או״א ג״כ בו״ש ועיין הטיב
תיקונים תיקון ה״ט כראשיתו · והוא היחוד האמתי י״א ה״ד
ונ״הי ת״ת כנגד יסוד ומלכות כסוד הרי תרי עדים האמתי׳
ת״ת ויסוד פנימיות נו״ה והם סוד רגלין לזאת בעינן ועמדו
העדי׳ · וגם מלכו׳ קומת׳ כאמור בפי׳ זה סוד הגדול מהארי ז״ל
ועדותי זו אלמדם ובסוד לימודי ה׳ ובסוד זו הוא סוד וא״ו יג
דמ״ה שב״תת ועיין שם היטב ריש תיקון הנ״ל ותבין שם
ומשם לכאן · ובעדות שקר הם בסוד בפש משה דטעו בין
שש לשבע ובסוד וישאוהו במוט בשנים עיין היטב רעייא
מהימנא · פרשת פנחס דר״ין ע״א ושם תמצא באר היטב
מקור עד ביסוד ובוף וברית משבינן חד והוא אות בין נגה
והוד סוד רגלים וזהו שכתב שם ונדיק אות בין נו״ה ועדות
בין ת״ת ומלכות ובסוד עד דק״ט ע״ש ע״כ היטב והנה

אחד

אחר שאמרתי בזה סוד עדים אשר הם קו השוה ובמקור הדעת וזה ושני עדים בסוד כי אל דעות ה' המבואר באדרא רבא וזוטא ויען כי הדעת המחבר נה"י דא"א סוד רגלין לזאת צריך להיות עומדי' בשעת הגדה ובסוד מגיד מראשי' אחרית · ובכבר אמרתי בזה שזה הוא אמרת קו השוה דת"י וזה סוד או שלשה יקום דבר. וזהו סוד הגדול אלהים נצב בעדת אל בסוד יקום דבר בנ"ל כי אלהים דמלכות הוא סוד דבר בסוד וידבר אלהים אדרא רבא ע"ש בסוד קול ודיבור דיבור צריך לאמת' קלא עדת דעת תיקון מלכו' להיות' בקומ' שוה פנים בפנים עם ז"א ובסוד אל דעות כי סוד אמת ואמונה הוא בכח הדעת שמאיר בקו השוה וזהו סוד הגדול מפיהן ולא מפי כתבן כי ידוע דעת גבין כמו"א דמלכא ייחוד או"ב בפה והוא סוד רוחא ברוחא אשר האר"י ז"ל האיר דברי האלה שהוא סוד ההבלים בפולים והם ד' כאשר אמרתי כל דבריו · בסוד ה' ליראיו מעשר א' באצילות · וגו והנה אם תעיין שם הטיב תראה כי מהבל אחד בא השני ולכן שני פעמים הבל הוא מספר ע"ב וד' הבלים הם שנים פעמים ע"ד והבל יוצא מפה אחד הרי העדים באמת מאירין בקו השוה לייחד שתי המלכות לאחד סוד הו"ה והוא סוד צירוק מאזנים שהם שני הסין והלשון מכריע וזהו סוד הגדול צדק ומשפט מכון כסאך כי צדק הוא מלכות · ומשפט הוא ת"ת והם מוודווגים כאמרת אבא הבא בבא הבינה ובסוד כסא בינה בריאה וזהו מכון כסאך והוא בסוד ו' קו אמצעי והוא ו' שבאמצע ה"א שהוא אחד · ובזה מאיר י"ה עלאה לו"ה תתאה וזהו אשר עינינו לי"ה ולו"ה עינינו בסוד ת"ג ות"ר ובזה יה"יה ה' אחד ושמו אחד ב"ל"א הוא אשר לו דומיה תהלה :

ביג"ו עמ"י עש"ו

דבר המלך שער העשירי

תכחת מוסר לזה השער לה'

כתיב שמח נפש עבדך · כי אליך ה' נפשי אשא המכוון בזה כי הלב חומד כדכתיב כי לב האדם רע מנעוריו · ובכבר כתבתי כי מקור שמחה הוא בבינה. אם הבנים שמחה והיא רחובת הנהר ממנה תוצאות חיים ומקור התשובה וע"ז ביקש דוד אשר כל מגמותיו היה לדבק בצרור החיים מקור השמחה שהיא הבינה היכל אהבה אשר שם נפשות המוסרים נפשם על קדושת השם כמבואר בזוהר בראשית ופקודי · ולזה הראוי להאיר לי ממקור השמחה · כי אליך ה' נפשי אשא · דהיינו מסירות נפשי · אז יאמר שמח נפש עבדך דהיינו להסיר ממנו לב האדם הרע מנעוריו · וזה שמח נפש עבדך לשמח נפשו ממקור הבינה אשר בה הקדושה והטהרה בכדי כי אליך ה' נפשי אשא ולא להיות פונה אל רהבים ושטי כזב · כי התאוה והחמדה היא המוציאה את האדם מן העולם לולא ה' עזרתה לנו כמעט שכנה דומה נפשינו · לזאת צריך האדם הישר להיו' בתפלה ועיניו מקור דמעה בימים כלילות לרבות למען יטהר לבו לתאום בכל תאות תענוגות בני אדם כי הכל המה אלא להטות לבבינו אליו לדבק התאות לב בתורתו ובמצותיו כי זה כל האדם ומה יתרון לאדם בחמדה והתאוה בהשתדרות כי העולם הזה הוא בידי עשו סטרא דס"מ והנפש מהמותרת בכר כתבתי שהוא בכלל לא יהיה בכל אל זר אמנ' אם שאנחנו נהנים עד כדי חיותא משלחן גבוה קא זבינן כי בזה מקיים החיות לעבודתו אשר על זה נאמר כל פועל ה' למענהו · והעיקר לאכול ולשתות ולברך בשמו הקדוש על כל הטוב אשר ברא אלהים לעשות להחיות נפשינו וזה הוא הכוונה בא לעשות היל כדכתיב כי לא על הלחם לבד יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם שתפרש הטיב על דרך הפשוט על שני האופנים שאמור. אז · העיקר האכילה הוא להחיות נפשו לעבודתו יתברך והנה אין עבודתו השלמה אלא בהתעוררת הנפש הרוחני וזה הנפש הרוחני צריך להחיות וכי זה ישבע בהגוף שאוכל אמנם ע"י ברכותיו נתעורר הרוחני שבו אשר כבר אמרתי כי אין דבר בלתי ד' יסודות ובן הרבה אמרתי כי כל דבר טהור מקור ד' יסודות דקדושה הוא בסוד"ה כ"ה וב"ש ועל זה נאמר ואתה מחיה את כולם ב"ה וב"ש אשר לו דומיה תהלה · והשני כאשר מוכיר שם ה' המבורך מוציא יסודות המרכבה לדבק בד' יסודותיו והוא שם בנר' וזה חיות נפשי הרוחני ובזה ידידי בינתבין מוציא דייקא בי פי ה' מוציא ד' יסודות לדבק כי כל הולך על ארבע ודי למבין · וזה ביקש דוד דהיינו שיזכה לדרגא זו כמאמ' חז"ל בכל דרכיך דעהו אפילו לדבר עבירה וכפירוש רש"י דהיינו אף שיעסוק בצרכי הגוף והם לב משתה ושמחה שזה השמח' לא יהיה שמחה גופניות אלא שמח נפש עבדך דהיינו נפש הרוחני כי כבר חקרו קדמונינו המחקרי אמת מה ענין הנפש ויש י"א חקירות בדבר וסוף דבר הכל נשמע כי הוא חלק ה' ולא מעניני הגוף לא מהם ולא מאוירן ולא מהות השוה מהתקשרותן כי אם היה מקרה היוצא מהם בהתחברם לא היה שינויים בהם. יש נפש חכמה ויש סכל · ויש נפש טובה ויש נפש רעה ויש נפש אהובה ויש שנואה אלא הוא אשר נתן ה' בלב האדם והלב הוא משכנו ובהדמי' הנקבצים בו ושופכין בכל הגוף גידין ועל זה נאמר כי הדם הוא הנפש לא כאשר הרבה טעו שהדם עצמו הוא הנפש והוא מ"א דיעות כוזבים הנ"ל · אלא הדם הוא הנפש הוא נקרא כן על שם שהוא משכנו כמו ויהי כל העם שפה אחת הלא כל אדם יש לו שפה מיוחדת אלא על שם שהשפה הוא המשכן הלשונו' נקרא השפה אחד יען כי הלשון היה אחד לכלם לכן נאמר על המשכנם הנם כי חלוקי גופים הם ג"כ שפה אחת הרי המשכן נקרא על שם השוכן וכן הדם נקרא נפש ע"ש הנפש השוכן בדם ולזה הקר' מוכיח באמרו כי נפש הבשר בדם הוא · ועניין הנפש אשר יגעתי ומצאתי בתורה ובכ ספרי מחקרי האמת עניינו שהוא יתברך ברא בכל הנבראים להיות בהם רוח חיים להנהגת הגוף והוא נברא דם דק אחד ולבהמה להנהגות חיותה לפי עניינה שהכרחי לה כמו לילך לאכול ולשתות ולשמור עצמה מהנזק הטבעי. וכן לאדם להנהגתו ועז אמר שלמה בחכמתו · ורוח אחד לכל ואין זה הנפש עניין המתאוה אלא זהו שנתן באדם אשר למלאות תאותו · כי התאוה הוא מעניינית הגופים וכאשר יתאוה הנפש מורהו להוציא תאות

הכה אל שפועל וכזה תבין ידידי שני לאוין בענין לא תחמוד ולא תתאוה כי התאוה הוא שאזהרה בלתי על גויתנו לתקן תכונת גופו על דרך שלא יהא תכונתו לתאוב תאוה על שאינו שלו ולא יכנס כלל בשום אבריו וגידיו להיות תאב בדבר שאינו שלו והחמדה כבר אמרו רז"ל הלב חומד והלב כבר ביארתי כזה דקאי על הנפש השוכן בו כנ"ל ולזה קאמר הרמב"ם דהוא בתוספת מעשה שהוא מעשה הנפש ועיין לקמן בין הפרקים מזה השער לה׳ · היוצא מן הענין למי שעיניו פקוחות בדרכי ה׳ ואשר חננו ה׳ דיעה בינה והשכל כי עצמיו׳ הגוף והנפש אחד צריך לחבירו הגוף שמתאוה לא יוציא פעולתו לכח בלא הנפש. שתאוה לא יקח לאכול ולא לשתות ולא שום ענין בלתי נטיות הנפש להענין: והנפש ג"כ לא יעשה דבר בלתי שתאוה הבא מהגוף בטבעו. והנה ע"פ דברות אלה התאוה בא תמיד קודם להחמדה · ואם כן יקשה למה לא כתב תחלה בדברות הראשונות לא תתאוה ואח"כ יכתב לא תחמוד בדברות אחרונות · אמנם ידידי כל אלה הדברים הנאמרים באמת וברק כזה · הוא על הדברים ההכרחי להבריאות מצד הטבע ואין נוגע לאיסור והיתור · ועל זה אמר שלמה ורוח אחד לכל אבל אנחנו עמו בני בריתו יעקב חבל נחלתו אשר מראשית הבריאה בחר בנו מכל. וקדשנו במצותיו אשר כבר אמרתי מקור המצות הם משמו קדוש ונורא מאד כשור זה שמ"י י"ה הוא שס"ה וזה זכר"י עם ו"ה הוא רמ"ח והוא ושמו אחד ומקור הנשמו׳ כבר הודעתי ג"כ שהוא מבינה מקור זוני והוא ממקור המחשבה כי הם חו"ב שני רעים דלא מתפרשין. והרוח הוא מז"א כו׳ נתן לנו להטות לבבינו אליו ולקרב אחד אל אחר נמצא בא כח מחדש לנפש שהוא הלב מן המחשבה שלא מצד תאוה הבא מעצמיות טבעיות הגוף אדרבא הלב חומד למחשבה אקד ומה אליו וגם להרוח והוא הכופה הגוף למעשיהן לקיים התורה והמצות שיש בהם היפוך תאות הגוף בטבע תולדתו ואם כן היה האדם הכרחי לדרך הטוב כי כגיסר המלך הקדוש וכן נתן אזהרות ומצות נגד הטבע ונתן נשמה לנעם עליה להטותו הדרך · והיה בלא שכר ועונש והסברה הוא הבחירה לקיים התורה והמצוה ואין שם עשיות המצוה אלא כעושה מבחירתו כי מי יאמר לו מה תעשה והרי כל המעשה לא יבוכה אלא לעשהו כי כן יסדו הוא יתברך כנר"ן ולא הוי שם קיום מצוה לזאת ברא הוא יתברך גם הרע לעומת הקדושה ועיין בזהר הרבה ולפרט פ׳ מקץ תשובת רשב"י לכרים למה ברא יצר הרע נמצא זה שונאו לכאן וזה לכאן וזהו סוד ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי והבן ועיין מקץ קנ"א בזהר והבן וזאת השכל בא להנפש לחמוד ולהבחין ולבחור אחד מהשני דרכים הטוב או רע. והנה לפי דברות האלה הגוף בתאותיו אין לו חלק מטוב עד רע· אמנם ידידי צריך להבין כי הדרך הרע הבא מלעומת הקדושה הם השל דברים אשר הם מתאות הגוף מעצמיותו הטבעית. וקרא יוכיח שכל כח התאו׳ הבא לאברי הגוף וגידיו הם מצד הרע וזה גרם הנחש בפיתויו לחוה ולזה כתיב קודם וכי תאוה היא לעינים ואח"כ ונחמד העץ להשכיל הרי תחלת התאוה הבא לאברי הגוף הוא בא אליו מהנחש. ועיין בענין השכל מה שכתבתי בשער ח׳ פרק י"ז בענין של יד קודם לתפילין של ראש · ופרק ס"ח בשער ב׳ בלאו ולא תתורו דכתיב קודם אחרי לבבכם והדר ואחרי עיניכם ולזה כתיב בתורה תחלה לא תחמוד אזהרה לקדש עצמו ולטהר נפשו לקבל הארה מצד הטוב וכזה לא יבא התאוה גם לגוף שמתאוה בטבע שהוא מצד הרע כנ"ל

וזה הוא הו׳ מן ולא תתאוה וזוא שנאה ראתי ממילא כי בטהרות הנפש אשר כלם בשם יקראו כי הדם הוא הנפש הרי התאוה חלף עבר ולזה צריך האדם לקדש מאד בתורה ומצות אשר לזה שם התכלין אשר לא יגורך רע כתיב ולהיות יום ולילה בתפלה לאל נורא מאד למען יתפעל כזה ע"י התורה והמצות כי בעונינו השותא׳ גברה ועלה למעלה ראש. וכאשר אדם עושה איזה דבר טוב שמטהר הנפש ומשבר התאוה קליפה קודם לפרי ומטיל מום בקדשים כמחשבת חוץ וכזה גדר בכו שלא יקבל הנפש מצד הטוב שהוא מקור המחשבה כנ"ל · וכזה בעת עשותינו דבר הכרחי לחיות הגוף אזי ידו על העליונה לעורר כח התאוה הבא מצד הרע ועל זה ובחר׳ בחיי׳ הנה העול׳ מזה כי זה הנפש האדם ונפש הבהמ׳ בעניני הנוגעים לבריאות אחד הם אמנם החלוקה שהנים הנוגע לשעבוד׳ העולם מטוב עד רע זה הוא הערפה לנפש האדם מנפש הבהמה וכבר אמרתי כזה בשוה קם זה נופל לכן צריך האדם ישר למאוס בכל התאות כי הכל הבל וזהו ומותר אדם מן הבהמה אין (רצונו כזה אין היינו כאלו אין תאוה בעולם) כי הכל הבל · והנה כבר קדמו רז"ל כי למאוס בתאו׳ מתיקון הוא לראות על אנשים האביונים החסרי כל וכזה יבחור בהסתפקות ויתן אל לבו הלא גם מזה חברי חסר וכמבואר במסכת נדרים דף נ׳ דאמר ר׳ עקיבא לדביתהו׳ נברא דאפילו תבנא לא אית ליה· נמצא זה הדרך הוא למאוס ולהעגם נפש הבהמיות כח התאוה לראות למטה ממנו. ובהנהגות הנפש השכלית לבחור בטוב הנכון לראות למעלה הימנו ואז יראה שיש בעלי תורה ומעשים טובים וכזה יתן אל לבו נער והשקות להגיע לדרגתם וכזה פירשו חיפשו שצריך לעבודתו ית׳ לראות למעלה כנ"ל· ובהתאוה לראו׳ להטה וזהו דעת רז"ל לפרש הפסוק על זה הדרך בשמים ממעל· ועל הארץ מתחת· היינו בעניני הנוגעים לשמים יקח לעצמו התעוררת ממעל ממי שהוא יותר במעל ממנו· ועל הארץ היינו תאות גופניו׳ מתחת יראה למטה ממנו החסרים מכל · וכזה יתפרש הטיב ג"כ גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל רצונו כזה לא אוכל למצוא תרופה למכתו כי הם תרתי דסתרי אסדרי בי לגאוה שהוא לראות מעלה חשובים יותר ממנו וכשרואה למעלה מתעורר מדתו הרע שהוא רחב לבב כח התאוה · ואם רוצה לשבר כח התאוה והוא כראותו אנשים למטה ממנו הרי מתעורר כח הגאוה שבו שהוא גבה עינים והנה על הבחירה בדרכי ה׳ לראות למעלה ממנו לעורר רוח האדם לעבודתו ביותר · ולראות למטה ממנו לשבר נפש הבהמיות התאוה· עז אמר שלמה בחכמתו ומי יודע כלומ׳ מי משים בלבו לידע ולחקור זאת תמיד· כי רוח בני האדם העולה היא למעל׳ רצונו כזה העול׳ היא כי הנפש השכלית היא העולה· למעל׳ לראות למעל׳ מדרגתו· ורוח הבהמ׳ היורדת היא היינו שהיא מושפל׳ עד שאול תחתיה ואין להם כח בתאותם להרים ראש למשול כאדם. כי הוא זה ע"י כאשר יראה למטה לארץ החסרי כל כנ"ל וזה שאמר דוד שמח נפש עבדך דהיינו מנקור הנשמ׳ שהוא בבינה מקור הנשמה לקבל הארה לנפשו שהוא מצד הטוב כי אליך ה׳ נפשי אשא והוא ע"ד בשמים ממעל ומי ממעל יותר ממך לזאת כל מגמותי לעלות מעלה מעלה ולדבק בשמך וכמאמר חז"ל הדבק במדותיו מה הוא רחום · מה הוא חנון ולזה מסיים כי אתה ה׳ טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך ע"ן כתר ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם חיים כולכם היום · בילאו"א ·

כתב הרמ"בם הלכו' מהלכות אסורו' פי"ז הלכה ג' הכרי' שנשתמש בהן ע"י האור כגון שפודין ואסכלאות מלבנן באור עד שתנשר קליפתן והוא בברייתא דשלהי ע"ז וכ"שם ר"ע שם עד כמה מלבנן עד שתשיר קליפתן . ושם הלכה ו' כתב הלוקח סכין מן הגוי מלבנו באש ובפרק ה' מהלכות חמץ ומצה הלכה כ"ג כתב כלי מתכות וכלי אבני' שנשתמש בהם חמץ ברותחין בכלי ראשון כעין הגעל' בכלי ראשון וכן הסכינין והוא כרב אשי דאורי לרבינא פסחים ר"ל ע"כ. וכדי דלא ליסתר דיני סכינין הנ"ל דעת כל הבאים אחריו דסבר ג"כ כאידך דרב אשי דשלהי מסכת ע"ז דאמר להלכתא כתירוצא דרב ששת שם לחלק בין היתירא בלע לאיסורא בלע אמנם דעת הרש"בא והרא"ש בכלל י"ד והרי"ף והר"מבן והסמ"ג והסמ"ק דאין לחלק בזה וכן כתב בפרי חדש בא"וח סי' תנ"א ס"ק ר' לההלכ' וכן בסי' קכ"א בי"ור דעת הב"י והש"ך ופרי חדש כן להלכה ובסי' צ"ב בדין שהטור מביא דעת הרש"בא בכלי של בשר שבישל בה ירקות הנה הב"י פסק דלא כוותי' מ"מ נראה ונשמע מהם שנתקבל לשם הסוגיא תירוצא דרבא מסכת ע"ז דמשני אהא דרמי ליה רב עמרם לרב ששת תנן השפודין והאסכלאות מלבנן באור והא תניא בבי קרוש' השפוד והאסכלא מגעילן בחמין ומשני רב ששת עמרם ברי וכי אין לחלק בין היתיר' בלע לאיסור' בלע רבא אמר שאני התם דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו והנה רבים תמהו על דעתם בזה הגם דרבא הוא בכל מקו' הלכתא כמותו אמנ' יען כי רב עמרם הוא מקשי ליה ור"ש מפרק ליה הוי ליה ליגמר בעיקר סברת רב ששת ובימרא דרב אשי כרב ששת · ונראה בעיני דיכא לשם לדינא כן מסוגיות הש"ס ורש"י ותוספת ומה"רשא דמסכת פסחים דת"ר ע"ב ותוספ' חולין דנ"ה ריש ע"ב דכרף הנ"ל מקשה הש"ס ור"ע טעם בעיקר מנא ליה · ומשני הש"ס יליף מבשר וחלב ומקשה הש"ס ורבנן ומשני בשר בחלב חידוש הוא ומחידוש לא גמרינן ומקשי ור"ע . ומשני ר' עקיבא יליף מגיעולי עכ"ום ומקשי ורבנן · ומשני געולי עכ"ום נמי חידוש הוא דנותן טעם מותר והכא אסרה תורה · ומקשי הש"ס ור' עקיבא ומשני קדירה בת יומא אסרה תורה ורבנן קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא ע"כ לשון הש"ס שם · והנה המה"רשא מקשי אהא דמשני הש"ס אליביה דר"ע קדירה בת יומא אסרה תורה דהוא שנויה דחיקא מאד דהתורה סתמא כתבה ולכן ניקוס ונוקי בדבר הרחוק מהמציאו' ונאמ' דהתורה לא צוה להכשיר כלי מדין אלא קדירה שנשתמש ביום ועוד מקראי קודם יוכיחו דמעת שאללו שלל מדין עד יום שאמר הוא יתברך לפנחס פרשה זו היה זמן הרבה וע"ש · והנכון יותר להש"ס לתרץ ר' עקיבא כר' מאיר סבירא ליה דאמר בהם' ע"ז נותן טעם לפגם אסור בכל התורה א"כ גיעולי עכ"ום אינו חידוש · עוד יש לדקדק בדברי המה"רשא ז"ל שהלא אף בתוספת הנ"ל דמסכת חולין דשם הביאו דברי רבינו אפרים דאמר דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה אלא בבשר בחלב והוא מטא דגזה הק"בה להגעיל הכלי מדין ש"מ דלא אמרינן בשאר איסורים חתיכה נעשה נבילה דאם לא כן האיך הגעילו היורות הגדולות · דהא אי אפשר במים שבתוך הכלי להיות ששים נגד הכלי א"כ נעשה המי' איסור ואוסר שבית הכלי ואין לומר דאינו בן יומא דהא קריר' בת יומא אסרה תורה ויש להקשות נ"כ כקושיות המה"רשא אמאי לא מביא התוספת שם על האי ואין לומר כפשיטות שפי דהאיך יבאו כזה לשיטת ר' מאיר דאמר נותן טעם לפגם אסור והנה הארכתי בענין זה לתרץ קושית הרא"בר ז"ל אהרמב"ם פרק ה' מהלכות נזיר ופרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות בענין כשמו ולא ממשו וכתב הרא"בד

בעל הלכות לא אמר כן והניח בצ"ע והוא קושיא עמוקה אף דפסק כרבא דחולין דמשני לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור משמע כדעת הרמ"בם דבחולין מותר וכן אמר ר' יוחנן בהדיא בפרק בתרא דע"ז ע"כ אמנם לא מתפרש דברי הרמ"בם לא אליביה דר"ע הנ"ל ולא אליביהו דרבנן . ולא כפירוש רש"י ולא כפירו' ר"ת ולא כפירוש הר"ר אליהו שם בסוגי' כפירושם על טעמו ולא ממשו · והסכמתי דאפי' בין הדרים הגדולים כוראים מאד לכבוד אלהי נורא מאד להכריע כדעת הר"ת וכבי' דהרמב"ם כפירושו בשיטו' רש"י קאי בפירוש טעמו ולא ממשו וכ"רע ותרצתי ת"ל נורא מאד כל מה שתמהו עליו שאין להרמב"ם לתרץ כתירוצי רש"י והכל יובא לנו לאורה ע"פ סוגי' הנ"ל ורא' מדברי תוספת הנ"ל בסוף ויען כי אין הזמן גרמא כי עת הקצירה הוא כי עת הזמר הגיע אמנם לה' הישועה הוא יזכנו במנוחה ונרחיב הדבר וכפי המראה מקומות וכגון זה פתח פיך לאלם הוא למשכיל שיבין וע"פ הדרך שפשוט נשים עיין על ס"ף דברי התוספת הנ"ל כנ"ל ובקושיית המהר"שא הנ"ל והנה הגאון החסיד מוה"רר יהונתן זל"ה מקשה בספרו הקודש כרתי ופליתי על מה דמסקינן בזה אלא ר' עקיבא יליף מגעולי עכ"ום הא מאי טעמא דאין ללמוד מבשר וחלב דחידוש הוא גם מכלי מדין אין ללמוד דשמא התורה צוה לנו להגעיל כלי מדין מבליעת בשר וחלב שבהם וא"כ גם מגיעולי עכ"ום אין ליגמר דחידוש הוא . ובהיגכון זה יש לדקדק אהוכחות שתוספת הנ"ל דמוכיח כרבינו אפרים דבשאר איסורים לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה דאל"כ האיך הגעילו היורות הגדולות כנ"ל אלא דלא אמרינן בשאר איסורים חתיכה נעשה נבלה ולכאורה קשה הא בבשר בחלב בודאי אמרינן חתיכה נעשה נבלה והאיך הגעילו מבשר וחלב שבכלי' דבהי דלא כימא כסברת ר' יהונתן הנ"ל דהתור' לא צוה להגעיל אלא משום בשר וחלב · אבל עכ"פ גם מבשר וחלב צריכין להגעיל א"כ האיך הגעילו היורות הגדולות מבשר וחלב הבלוע בהם והנה יש עוד לדקדק ארש"י בד"ה אלא ר"ע יליף מגעולי עכ"ום דכתיב כל אשר יבא באש תעבירו באש הא כת' ע"ז ילפינן בסוגי' הנ"ל מזה כלי אור והוא בהאיא ברייתא שם כל איסורין שבתורה · כבליעתן כך פליטתן היורות וקומקמון מגעילין השפודין ואסכלאו' מלבנין והוא מכל אשר יבא באש ולמה נקיט קרא לישנא שמשמעו יותר נוטה אכלי אור מכלי בישול ועיין ברמב"ן על התורה : שנראה דילפותא דטעם כעיקר אינו אלא מכלי אור ולא מכלי בישול וגם בס"ף הריבוד הנ"ל מסיי' רש"י בכלי בישול משמע ג"כ דעיקר קרא בכלי אור אמנם גם בכלי בישול הדין כן · והנה אף לפי תירוצא דרב ששת דאמר עמרם ברי וכי אין חילק בין היתירא בלע לאיסורי בלע כוונה בלישנא דקרא וקושיית ר' יהונתן הנ"ל יכולין לתרץ הרא כאידך · דלהכי אין לפרש רש"י דילפותא דר"ע הוא מכלי בישול דכלי מדין דהא ר"ע אומר מכאן אתה דן לכל התורה דהיא קשה בקושיית ר' יהונתן הנ"ל דשמא התורה לא צוה להגעיל אלא משום בשר בחלב ומחידוש לא גמרינן לשאר איסורים · אבל בהאי דנקיט קרא לישנא דמשתמע כלי אור דבעיא ליבון מוכח שסבר דאף בשאר איסורים שבם כעיקר דאילתם אלא בקושיית ר' יהונתן דהתורה לא צוה ללבון אלא משום בשר בחלב · יקשה איך נפרש משום בשר בחלב אם כאחד · מחשש שמא מבשר הכלי בלוע בבשר וחלב ביד הגוי הלא כיון שבבר נעשה בשר וחלב הוי כבר כשאר איסורי' ומבואר בש"ך סי' צ"ר ס"ק כ"ב ואם באמר מבשר בחלב היינו דאנחנו לא נדע איך להשתמש אם נרצ' להשתמש בחלב שמא יש בהכלי בלוע של בשר וכן אם נרצה להשתמש בבשר שמא יש בהכלי בלוע

של חלב . א"כ למה צוה התורה ללבון הא אנן בקושיא דרב ששת דהתירא בלע לא בעיא ליבון אלא הגעלה הני והכלי זו לפי הנ"ל צוה התורה ללבון מן בשר לחלב והוי התירא בלע כי מה שהבשר היה אסור משום טרפות אינו מזיק לנו לפי סברא דהשתא דלא אמרינן בשאר איסורים טעם כעיקר אלא ש"מ דאף בשאר איסורים טעם כעיקר ודוק היטב כי היאך שתאמר מוכח דאף בשאר איסורי' טעם כעיקר אמנם על אופן זה יש לדקדק מתשובת מנחם בן עזרים סימן נ"ו ועיין ש"ך יו"ד סימן קכ"א סעיף ד' ס"ק א' · ועיין בהגהו' מיימוני הלכות חמץ ומצה פרק ה' אמנם כדי לתרץ כל הנ"ל וכולם בחדא מחתא יצא לנו לאור תירוצ' דרבא לעיקר ונתחיל מקושיית המהרש"א הנ"ל דמקשה אמאי לא קאמר הש"ס ד"ע כר' מאיר דטעם כעיקר אסור מכלי מדין ואין להקשות כלי מדין בתי' הירוש' היא דנותן טעם לפגם שאני דר"מ בכל מקום אסור · אפשר לתרץ ג"כ חדא כאידך כמא דקשה לן בלישנא דקרא כנ"ל ובקושיית ר' יהונתן · דלהכי דיקדק קרא ונקיט לישנא הנוטה יותר אכלי אור לאשמועינן כר"ע דאי מכלי בישול הוה אינא כקושיי' ר' יהונתן דלמה התור' לא צוה להגעיל אלא משום בשר בחלב ובקושיי' המהרש"א הנ"ל שמא יש טעם בלוע מבשר או חלב מזמן רב ועדיין לא נשתמש אח"כ ונטעם פגום אסור. כר' מאיר אבל מכלי אור דבעי' ליבון מוכח שפיר דבכל איסורים טעם כעיקר דאורייתא דאין לומר משום בשר וחלב דהאיך נפרש בשר וחלב אם נאמר שבכר נעשה בשר בחלב ביד גוי הרי הוא כשאר איסורים כסברת הש"ך בשם או"ה הנ"ל ואם נאמר שהשמש הוא משום בשר וחלב דאנחנו לא נדע היאך להשתמש כן הוא אי ניחא בקושיית המהרש"א דנותן טעם לפגם אסור א"כ יש לנו לחוש כדעת ר' יהונתן הנ"ל שמא התורה צוה לנו להגעיל משום שמא יש טעם פגום בכלי של בשר ואנחנו נשתמש בחלב או להיפוך ובאופן שמא עדיין לא נשתמש אח"כ דאילת"ה הא נקלט האיסור דהא אנן קאים השתא בתירוצא דרבא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ולהכי קאמר הש"ס קדירה בת יומא אסרה תורה היינו התור' צוה לנו ללבון קדיר' שנשתמש היום קודם שצוה לאלבין וזה התשמיש בודאי לא היה אלא בהיתור ולא בבשר וחלב כי כלא שהם כלי גוים צריכין ללבנם והמכוה היא יען שהם תשמישי גוים . וא"כ אי אפשר לומר משום בשר וחלב דאף מחשש שמא הגוי השתמש בבשר דהא כיון דהישראל השתמש בו נקלט האיסור ובהגעלה הני כתירוצא דרבא וזה היה כוונת הלשון בקרא לאוכיח מכלי אור דוק' דבכלי בישול אפ' לומ' מחשש מבשר לחלב כנ"ל · ומזה יצא לסברת הרמב"ם ז"ל ולהגאונים הנ"ל לקבל תירוצ' דרבא ג"כ לדינא ובזה נכון ג"כ ההוא דמסיי' הת' בהכחותו לרבי' אפרים הנ"ל דהא קדיר' בת יומא אסרה תורה דאי הוי הכחתו שיטיה דר' מאיר דאמר נותן טעם לפגם אסור הוי קשה לן אידך הנ"ל אהוכחה זו דמה אלא מאי דלא אמרי' בשאר איסורים התיבה נעשה נבלה מ"מ היאך הגעילו היורות הגדולות מחשש בשר לחלב כנ"ל · אבל אם הוא לפי דעת ר' עקיבא הנ"ל דקדירה בת יומא אסרה תורה וכנ"ל · ובכבר הוכחנו שדבריו הוא לשיטת רבא הנ"ל דהטעם נקלט בתשמיש שאח"כ א"כ הוא קלוש מאד דאף אם נשתמש אצל הגוי בבשר או חלב אלא היא קדירה בת יומא בתשמיש מים או ירקות בבית ישראל כנ"ל הרי הוא נ"ט בר נ"ט דהתירא ואף דלכתחלה אין להשתמש אמנם הגעלה זו בודאי ומועיל לדעת רבא הנ"ל ומו אין נעשה ביד ישראל בשר וחלב כל זאת נראה בעיני שהכריחו למעניתם לקבל תירוצ' דרבא לעיקר לדינ' ותירוצא דרב ששת אינו אלא אנותר וכאשר הטעימו דבריהם כי קודם לא היה על זה כלל שם נותר אמנם כחמץ כל השנה ג"כ נקרא חמץ אלא שבזמן גרמא לאיסור כזמן המובדל ובן מבשר לחלב ועיין בכל המקומות אשר אתה הראת לדעת כזה. ובעיני נרא' גם להשוות דעת הרמב"ם לדעת הני גאוני' קושיאי ובירן הסכינים דלא ליקשי נראה · בעיני סברא ישרה לחלק דגבי חמץ כיון דאף שמשמשין בהם באור הטעם חמץ שמקבל הוא ע"י אמצעי ועיין סברא זו בראשונים ואחרוני' בכל הני מראה מקומות ועיין בשו"ת ברכי יוסף באו"ח סימן תנ"א . ובכי צולין בהם וגם אם יש להם אין נבלע בסכין אלא שומן הלא זה אינו אלא טעם חמץ שנבלע בבשר שצולין ויש לומר דהני גאוני כגון הר"ן בפרק כל שעה ודכוותיה דאמרו טעמא דהרמב"ם משום דהתירא בלע הוא הכונה השלמה עז הדרך וכן יש לכוין דעת הגהות מיימוני ריש הלכות יו"ט שכתב כן המרדכי שכתב דהני בליבון כדי שישרוף הקש והוא נגד הש"ס הנ"ל ודעת הרמב"ם הנ"ל דבעינן עד שיתנשר קליפתו ומחלק דהיתרא בלע הכל עז הדרך ודוק :

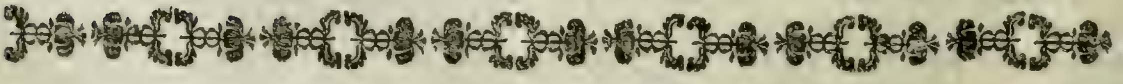

אלה המצות לא תעשה הכלולים בדיבור לא תחמד

א' שלא לחמוד מה שהוא של חבירו
ב' שלא להתאוו' מה שהוא של חבירו
ג' שלא לשנוא אחד מישראל בלב
ד' שלא לנקום את חבירו במלו רע
ה' שלא לנטור השנאה אלא לשכוח
ו' שלא לאכול אכילה הגורם להיות בן סורר ומורה
ז' שלא לאכול טבל

אלה המצות עשה הכלולים בזה הדיבור

א' לאבד ע"ז ובתיהם
ב' להרג אנשי עיר הנדחת
ג' להרוג ז' עממים
ד' להכרית זרעו של עמלק

פרק א'

מנין הלאוין להרמב"ם רס"ה לסדר התורה ל"ח

הוא שצונו הבור' יתברך שלא לחמוד ומרוב חמדה יעשה תחבולות כדי לקנות איזה חפץ של חבירו שנחמד לו והוא שנא' ולא תחמוד בית רעיך וזה לשון המכילת' לא תחמוד יכול אפילו חמוד בדבור ת"ל לא תחמוד כסף וזהב מהם להלן עד שיעשה מעשה · והנה מקור דין זה מימרא דרב הונא ר"פ כ"ת ע"ב דאמר בשותר שאמר הריני משלם ואיני נשבע משביעין אותו שבועה שאינו ברשותו שמא עיניו נתן בו ומקשה הש"ס וניחא מגו דחשוד אממונא חשיד אשבועת' ומשני התם נמי מורה ואמר דמי קא יהיבנא ליה · אמר ליה רב אחא מדפתי והא קא עבר על לאו דלא תחמוד · ומשני לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו · משמע אבל לדינא אף [..]היב דמי עבר אלא תחמוד · גם מהא דתנינן הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין וכו' והחמסנין מעיקרא סבר אקרתי בעלמא הוי כיון דחזו דקא חטפי גזרו בהו רבנן כד' סנהדרין דכ"ה ע"ב · ועל זה שאל רב אחי בריה דרב אויא לרב אשי בבא קמא דס"ב ע"א. מה בין גזלן לחמסן אמר ליה חמסן יהיב דמי · אמר ליה אי יהיב דמי חמסן קרית ליה והא אמר רב הונא תלוהו וזבין זביניה זביני · ומשני לא קשיא הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני · ועיין בכל אלו המקומות בתוספת דאף כאמר רוצה אני כל שעשה בכח כדי למכור לו אף דלעניין פסול אינו פסול אפילו מדרבנן אבל אלאו. דלא

מנין הלאוין להרמב"ם ש"ב לסדר התורה רמ"ה

תחמוד עבר ולזה אמר הרמב"ם דאפי' לא חמס אלא שעשה השתדלות כדי לרצותו שימכר לו עד שמכר לו מדעתו נ"כ עבר אלאו דלא תחמוד על ההשתדלות אבל אין לוקה אלאו זה דהוי לאו שאין בו מעשה ומזה נעים דברי המגיד משנה שנסלק בפשוט קושית הראב"ד דמקשה וז"ל לא ראיתי תימ' גדולה מזה והיכן מעשה גדול מזה שנוטל החפץ · וכתב עליו הרב המגיד ואמאי לא קאמר הרמב"ם דפטור מלקו' משום דהוי כגזלן שפטור משום דניתן לחזרה שחייב להחזיר והטעם כי כל זה שייך בחמסן אבל לא בלוקח על השתדלות מרצונו טוב דזה אינו חייב להחזיר את עביר' בידו על השתדלו' וזה אין בו מעשה · הטעם מלאו זה מפרש הרמב"ם פרק א' מהלכות גזילה הלכה י"א כי החימוד מביא לידי גזל . שנאמר וחמדו בתים וגזלו ואם יעמדו הבעלי' להציל ממונם יבא לידי שפיכות דמים : כ"ז בש"ס כנ"ל ודקדוק בבא קמא · ברמב"ם כנ"ל · בסמ"ג אינו כאשר יתבאר אי"ה בפרק ב' בסמוך טור חו"מ סימן שנ"ט · יתרו · כ' י"ז .

פרק ב'

מנין הלאוין להרמב"ם רס"ו לסדר התורה תכ"ד

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לשים מחשבתינו להתאוות איזה חפץ שרואה או ידע שיש לחבירו . והוא שנאמר בדברות אחרונות ולא תתאו' בית רעך וזה לשון המכילתא · נאמר כאן לא תחמוד ולהלן הוא אומר ולא תתאוה · לחייב על התאוה בפני עצמה · ועל החימוד בפני עצמו · מניין שאם התאוה סופו לחמוד שנאמר לא תתאוה ולא תחמוד מניין שאם חמד סופו לאנס ולגזול ת"ל וחמדו שדות וגזלו · והגאוני' חולקים ברמב"ם בזה שחושב זה לשני לאוין וכתב אתאוה בלא חימוד עבר על לאו

מנין הלאוין להרמב"ם ש"ד לסדר התורה רמ"ז

אחד ואם עשה אח"כ השתדלות עד שמכר לו זה הוא לא תחמוד שהוא במעשה הרי כלאו השני · וסבורים דאף אם קנה בהשתדלות אחר התאוה אין כאן אלא לאו אחד דקא התאוה תאוה וכן דעת רש"י בפירושיו בפרשת ואתחנן וז"ל · לא תתאוה . לא תירוג הוא היא לשון חמדה · כמו נחמד למראה דמתרגמינן דמרגג למחזי עכ"ל · וכאן מתרגם על ולא תתאוה נ"כ ולא תירוג · הרי דא ודא אחת היא · ודעת הסמ"ג כרש"י וכתב בלאוין סימן קנ"ח וז"ל הנה לדעת הרמב"ם קשה דלפי דבריו דלא תחמוד אינו אלא במעשה א"כ באשת חבירו דלא כתיב בה לא תתאוה אלא לא תחמוד אינו עובר אלא בדעביד מעשה ונשאה בביתו · אתאוה לבד עבר בלאו · ובאשה לא . ולמה יהא חמור בית מאשה עכ"ל והנה דעת הגאוני' אלה דבין עשה השתדלות אחר התאוה בלב או לא עשה עבר אלאו משום התאוה והחמדה בלאו א' ולא יותר · אבל דעת הראב"ד בהשגותיו וכפי דעת המגיד משנה שם דכאמר רוצה אני אינו עובר לא אלא תתאוה ולא אהשתדלות כי התאוה לא היה לאיסור אבל התאוה תאוה ליקח בכח וליתן ממון וכן עשה כזה דש"ס הנ"ל דמחלק לענין פסול אזי חייב על התאוה וגם על החימוד במעשה וכזה מסולק קושיו' הסמ"ג דכאשה אין לחלק בין רבתה או לא דעיקר הטעם הוא לסברתו דהראב"ד דעל תאוה דאיסורא קפיד קרא · והנה הרבנו' נוכל בדוחק לפרש לדעת הרמב"ם אבל פירש רש"י משמע דאף אם עשה מעשה אינו חייב אלא אתאוה · כנ"ל ודעת הגאונים האלה אין ליסתר מהמכילתא הנ"ל כי כוונת המכילתא לומר הסיבות שהתאוה מביא לידי מעשה ואם לא יבא לידו בהיתר יעשה מעשה באיסור כדי למלאות תאותו לזאת אמרה תורה שלא יתן עינו כלל בשל חבירו וזה שאינו שלו ידמה שאינו בעולם ועל כזה אמרו הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם · שלא ישמח בחלקו אשר חננו ה' · וכזה ייטב לך והארכת ימים כ"ז בש"ס כנ"ל · ברמב"ם כנ"ל · בסמ"ג כנ"ל בטור חו"מ סימן שנ"ט · ואתחנן · ה' · כ"א ·

פרק ג'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא ישנא בלב איש אחר מישראל את חבירו והוא שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך. וזה לשון ספרי לא אמרתי אלא שנאה שבלב · אמנם כשהראה לו השנאה לא עבר על זה הלאו : אבל עשה דואהבת לרעך כמוך עבר וגם אלא תקום ולא תטור · ואם השנאה כבושה בלב ואינו מודיעו משנאתו עובר על כל אלה וגם אלאו דלא תשנא הנ"ל . וגם אם רואה מחבירו שעבר עבירה אל ישנאהו בלבו אלא יוכיחנו באהבה ויחזירנו למוטב הוכיחו ולא הועיל יחזור ויוכיחנו ולזה נסמך לאו זה למצות הוכח תוכיח את עמיתך ועיין פרק ז' בשער א' במצות עשה ואהבת לרעך כמוך מה שכתבתי בזה אבל אם אחר כל התוכחות שהוכיחו הוא רואה שהוא הולך בדרכו הרע אזי מצוה לשנאותו : וכן אם זה האיש ניכר אליו שאף אם יוכיחו בודאי לא ישוב מדרכו הרע אזי אין להוכיחו כי מסקינן בפ"ק דמסכת יבמות כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך חייב שלא לומר דבר שאין נשמע ועל זה נאמר אל תוכח לץ פן ישנאך · לזה מצוה לשנאותו כנ"ל ואינו לא בכלל לאו דאחיך כתיב וכן לא בעשה דבעשה כתיב ואהבת לרעך כמוך וכשאינו רעך בתורה ובמצות אינו בכלל כהסיפ' דכתי' כי תראה חמור שונאך וברא[..] ר' [..]ר יצחק פסחי' דקי"ג מנו' לשנאתו וכדמסקי[..] ופרי הש"ס שם וכתיב יראת ה' שנאת רע וכן אמר דוד הלא משנאך ה' אשנא והשונא חבירו הכשר הוא השנאה שנוגע לו יתברך כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו · כ"ז פסחים כנ"ל נדרים דס"ה · סוטה ר"ג · ערכין די"ז. רמב"ם. פרק ו' מהלכות דעות · סמ"ג לאוין סימן ה' · קדושים י"ט . ט"ז ·

פרק ד'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לנקום אחד מישראל מחבירו באם הרע לו לומר אני אשיב גמולו הרע לשלם לו כמעשהו · רעה תחת רעה · והוא שנאמר לא תקום . וז"ל הספרי עד היכן היא כחה של נקמה · אמר לו השאלני מגלך ולא השאילו ולמחר אמר לו השאלני

קרדומך

קרדומך · ואומר לו לא אשאילך כדרך שלא השאלתני מגלך.
לכך נאמר לא תקום · וז"ל הרמב"ם הנוקם מחבירו עובר
בלא תעשה שנאמר לא תקום · ואעפ"י שאינו לוקה עליו דיעה
רעה היא עד מאד · אלא ראוי לו לאדם להיות מעבר על
מדותיו · על כל דברי העולם הזה · שהכל אצל המבינים דברי
הבל והבאי ואינן כדאי לנקום עליהם וכו' עכ"ל · וכן הוא דינו
עיין שם · וכל אדם צריך ליתן בלבו אם הוא ית' ח"ו יעשה לנו
כמשאינו לא ישאר מנו מתום וכמעט כסדום היינו כי תלאי
עון אנחנו והוא ברוב רחמיו וחסדיו המרובים מטיב עמנו
בנסים ונפלאות אף בעת שחוטאים והוא יתברך נושא עון
ועובר על פשע וכמ"א הש"ס למי נושא עון לעובר על פשע.
כמאמר דוד ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ·
ובערת הרע מקרבך כתיב · וכתיב לא יגורך רע · האדם
הישר צריך להיות טוב לכל והטוב לאחרים טוב לו כי טוב ה'
לכל כתיב · יטיב ה' לטובים ולישרים בלבותם · כז"ג בש"ס כנ"ל
ודפ"ם ופ"ז · ברמב"ם פרק ז' מהלכות דעות · · ועיין
פרק ב' שם. סמ"ג לאוין סימן י"א טור א"ח סימן תר"ו ·
קדושים . י"ט · י"ח ·

פרק ה'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לנטור
השנאה בלב לחשוב זה הרע לי אעפ"י שנמר
בלבו שלא לנקום ממנו · והוא שנאמר ולא תטור . ויתן בלבו
הרבה שלוחים למקום אלהים אמר קלל מה יתאונן אדם חי
גבר על חטאיו · עונותיו גרמו לו הרע כי מה אדם שיוכל
להטיב או להרע אם אין רצונו יתברך מסכים . והוא שנאמר
ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו אמר עכ"ד כז' רצון הבורא
יתברך עמו . וענין לאו זה ג"כ מבואר בספרי וז"ל עד היכן
כחה של נטירה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילו · למחר אמר
לו השאילני קרדומך . אמר לו הילך ואיני כמותך שלא השאלתני
מגלך לכך נאמר לא תטור כז' בש"ס כנ"ל · ברמב"ם כנ"ל ·
בסמ"ג לאוין סימן · י"ג · קדושים י"ט · י"ח ·

פרק ו'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול בנעורין
אכילה ושתיה האמור בבן סורר ומורה אשר
דין בן סורר ומורה הוא אם גנב משל אביו ואכל ברשות
אחרים בפעם הראשון לוקה כדרבי אבהו פעם שני הרי
הוא בסקילה והוא אם אכל ושתה כשיעור וע"פ כל האופני'
המבוארים שם בפרק בן סורר ומורה במשניות ובגמרא אבל
אזהרה אין כאן אלא ר' יוחנן מפיק אזהרה לאכילה ומן לא
תאכלו על הדם לא תאכלו אכילה שמסרגיהו עליה וכאשר
עבר ואכל · אעפ"י שאינו על האופנים שיעשה בו דין סורר
ומורה הרי עבר אלאו זה אבל אין בו מלקות דהוי לאו
שבכללות כי במסכת סנהדרין דס"ג ע"א כמה אזהרות
שונים למדו מזה לא תאכלו על הדם אחנם אזהרה לדין בן
סורר ומורה להיות לוקה אפעם הראשון ולהיות במיתה
בפעם השני יכול להוסיף לו מזה המקרא אעפ"י שהוא לאו
שבכללות והוא מבואר בשורש ט' מי"ד שרשים מהרמב"ם
בהקדמתו לחיבורו דכל דבר שנאמר בו מיתה או כרת הוי
בלאו חוץ מפסח ומילה ויכולין להוסיף מלאו שבכללות או אם
הוא מן הדין והנה המעיין בדברי אלה מעט הכמות כאשר
ביארתי לאו זה יבין שלפי דברות אלה מסולקין השגות
הרמב"ן על הרמב"ם דלשון הרמב"ם נראין ונשמעין
כאשר פרשתי ודי להבין כונת אזהרה זו הוא כדי שלמד
האדם מנעוריו להרחיק המותרת וכמקרא אומר צדיק אוכל
לשובע נפשו · כנפשו דייקא דחייבו לקיים הנפש שרוחני להיות
לו כח לעבודת הבורא יתברך · ועל זה נאמר ובכל מעשיך
יהיו לשם שמים · וכמאמר הש"ס במסכת ברכות בכל דרכיך
דעהו אפילו לדבר עבירה הכוונה אע"פ שעוסק בדרכי
הגוף יהא הכונה רק לשמים וירגיל האדם עצמו במדת

הסתפקות במיעוט אשר זה הוא מדה טובה לחיי עולם הזה
ולחיי עולם הבא · ועל זה אמרו איזהו עשיר השמח בחלקו.
וידוע מאמר הש"ס אין עני אלא עני מדעת וכתיב גם נפש
בלא דעת לא טוב : וכתיב וטוב לב משתה תמיד · שמכוון
בדברים האלה למען יעיין האדם הישר על הטוב האמתי
לא על המדומה כי כל ימיכו עלי ארץ וכל התענוגות בני אדם
הם נגעות בני אדם דור תהפוכות המה שמים רע לטוב ·
וזהו שנאמר בטן רשעים תחסר זה הוא העוני מן הדעת
שכל ימיו כעס ומכאובות ואין אדם מת וחצי תאותו בידו ועל
זה אמר שלמה בחכמתו וטוב לב משתה תמיד רצונו בזה מי
שהוא טוב לב בטוב האמתי הרי בעיניו כאלו כל ימיו ימי
משתה ושמחה והוא ע"ד אם אתה עושה כן אשריך בעולם
הזה. ולזה אמר טוב לב · לב דייק' כי הלב חומד ועיין בתכחת
מוסר לזה השער לה' · וכתיב מפנק מנוער עבדו ואחריתו
יהא מנון . לזאת ניתן לנו לאו זה לסגור בערו מנעוריו כי
הטבע מושרשת והקליפה נדבקת סביב הקדושה וקשה
להפרידה וזה נראה בעיני פירוש הפסוק על פי הדרך
הפשוט : טוב ילד מסכן וחכם רצונו בזה שהוא
ע"פ שורש הדיקדוק והוא מלשון בא אל הסכן וגם מה יסכון
לך ראיוב ל"ס וגם ערי מסכנות · ומקורו הוא רווח והנאה
וזה פירוש ותהי לו סוכנת ואין אנו צריכין לדברי המדקדקים
שאמרו שזה שם מסכן שניתן לעני הוא מהפך הפעולה · כמו
שני נסר יאמר על עיור כי זה הילד שבוחר בילדותו במדת
ההסתפקות ושמח בחלקו וטוב לו בעול' הזה הרי הוא הסוכן
האמתי ע"ד איזהו עשיר השמח בחלקו והרי לו רווח והנא' וזה
לא יקנה אם לא מצד החכמה זה הוא אמרותיו השסורי' טוב
ילד מסכן וחכם (ממלך זקן וכסיל) רצונו בזה כי כאשר ירגיל
עצמו כן מנערותו אזי ידו על העליונה על היצר הרע שנקרא
מלך זקן וכסיל כי הוא הראשון והיצר טוב בא באחרונה וצריך
הראשון בריבו ולזה מסיים כי עד אשר אינו בוחר מילדו' בטוב
האמתי אשר לא ידע להזהר עוד אף שיבא היצר הטוב כבר
הוא מוחזק בו בב' שני ערלה : ומה מתוק דברי הרב הגאון
החסיד בזיבנא קדישא קדוש יאמר לו מוה"רר אי"רא זצ"ל
ותורף דבריו הוא ע"פ מה שכתב רמ"א בהגה בח"מ סימן
קמ"ם סעיף י"ט בשם ראין מחזיקין בנכסי קטן ואם ירד לתוך
שלהו בשהיה קטן אין מועיל לו החזקה גם בימי הגדולות כי
בקטן לא היה יודע שזה השדה הוא שלו שיתאוהו בזה בא
הכתוב לסתור טענות היצר הרע שיש טענות נגד היצר
הטוב כי כבר הוא מוחזק בגוף בדרכי החזק' שהוא נעל גדר
ופרץ ואכילות פירות כי כבר נעל ופתח פתחיו שהם עיניו
קודם ביאת היצר טוב כבר סתם עיניו מאור תורה ומצו' וגם
גדר בעדו ועשה מחיצה בינו לבין אבינו שבשמים · וגם פרץ
מרוכה על העמוד כמה שגדרו חכמינו ז"ל : וגם אכל כל
פירותיו כי כל אבריו כבר אכלום והשריסם בכח הטומאה ·
עינים רמות · פיאו דברו באנות וכל פה דובר נבלה . ידים
דמים מלאו · רגלים רצים לרעה · מכף רגל ועד ראש אין בו
מתום לזה בא הכתוב לומר שאין ממש בכל טענותיו האלה
אף כי חזקים ובריאים הם יען כי הוא ירד לתוכו בעת שהיה
קטן וזה טוב ילד מסכן וחכם בטענותיו יותר מטענות מלך
זקן וכסיל שהוא היצר הרע ואף שהוא מוחזק בו וגם בעת
שיגדל · אשר לא ידע להזהר עוד כיון שירד בו בקטנו' עכ"ל
ודברו פה"ח ושפתותיו ישק · כז' במסכת ברכות דוא מ"ק
ד"ר . סנהדרין דס"ג · רמ"בם פרק ח' מהלכות סנהדרין ·
פרק ז' מהלכות ממרים · סמ"ג לאוין סימן ר"ך · קדושים :
יט . כ"ו :

מנין הלאוין להרמב"ם שי"ה לסדר התורה רמ"ת

מנין הלאוין להרמב"ם קצ"א לסדר התורה נר"ה

מנין הלאוין להרמב"ם הנ"ג לסדר התורה ש"ה

פרק ז'

הוא שצונו הבורא יתברך שלא לאכול טבל
והוא שנאמר · ולא תחללו את קדשי בני ישראל

אשר ירימו · והוא תבואה שגידלה בארץ ישראל בזמן שכל ישראל על אדמתם שאז הכהנים על כל אחד מאתנו להפריש תרומה ועל זה בא אזהרה זו שלא לאכול מתבואה כזו עד שיפרשו תרומה · וכן בתרומת מעשר במקום שנותנים תורה ללוים שיפרשו תרומת מעשר כתיב ג"כ ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו · ואם גדלה בארץ ישראל שאוין שאלה אף לאכלן בחוצה לארץ והנה מאחי דכתיב אשר ירימו אמר שמואל משום ר' איעור במסכת סנהדרין דפ"ג ע"א בעתידין לתרום הכתוב מדבר ויליף חילול חילול מתרומה מה להלן במיתה אף כאן במיתה · ומזה יצא לנו בתי להלכתא מה תרומה חטה אחת פוטרת את הכרי כך איסור טבל בכל שהוא כמו יין נסך וחמץ בפסח דאפילו באלף לא בטלו והאוכל מזה חייב מיתה ואם הוא בעדים והתראה חייב מלקות · ובמסכת מכות מסקינן להלכתא כרב דפסק שם דט"ז ע"ב כר' יוסי דאמר יכול לא יהא חייב אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפי' מעשר עני מניין ת"ל לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ולהלן הוא אומר ואכלו בשעריך ושבעו מה להלן מעשר עני · אף כאן מעשר עני ואמר רחמנ' לא תוכל במכא יצא לנו מכל אלה לדינא בזמן שישראל על אדמתן ובזמן המקדש האוכל קודם שהופרש תרומה גדולה או תרומת מעשר במזיד חייב מיתה ואם יש עדים והתראה חייב מלקות · ואפילו אם הוא ספק אם הוא מארץ ישראל דספק דאורייתא לחומרא ואם הפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר הקדים למעשר ועדיין לא הפריש או מעשר ראשון או מעשר שני או אפילו מעשר עני שהוא נאכל לזרים אם אכל במזיד והתראה לוקה אבל מיתה לית ביה · ושנה במסכת תרומות ומ' מעשרות · ומס' מעשר שני ומס' דמאי · מבואר המקומות שהם מדאורייתא בשם ארץ ישראל והמסקנא אלו הגבולין שכיבום יהושע והשאר יש שהם מכלל ארץ מדברי נביאים · ויש מדרבנן וכן יש מיני פירות שגדלו בארץ בזמן המקדש שהוא ג"כ באיסור טבל והאוכל מהם לוקה מכות מרדו' וכן מן המקומות שהן מדרבנן כנ"ל ומסקינן דאנן מחמרינן אפילו בזמן הזה ואפילו במקומות ובמינים שהן עיקרן מדרבנן ואפילו על ספקן .

מנין המצות להרמב"ם קפ"ה לסדר התורה תל"ו

מנין המצות להרמב"ם קפ"ו לסדר התורה תמ"ג

טעם לאו זה כבר הארו עיני חכמים שבכל דבר הקליפה קודם לפרי והקליפה היא הטומאה והמיתה לזאת ציוה לנו הוא יתברך ליתן מתנות האלו אשר בשם קודש יקראו ובמקום קרוש האלילים כרות יכרת ובשם קם זה נופל והקליפה אולא גירוש ולכן כשני אלו אשר בשם קודש יקראו והוא אכלם בעוד טומאתו בו והפקיעם מכלל קודש לזאת במרתו פסולה ענש יענש ומות ימות ויצא לחלקם ובשם קודש ישראל לה' לא יתפקד. ועוד יש טעם לשבח אשר יספיק גם לאלו שהם בלאו ולא במיתה כי כל מה שנזום הקב"ה להפריש שנקרא עליהם ואלו משלחן גבוה קא זכו והרי זה האוכל בכלל גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע וכו' והמעמיק בענין ע"פ תורת אמת כל אלו הם בכלל לא תגזול ר"ל · ור"ל כי כל אלו קודם שספרים הם קשורין במקורן בארבעה יסודות שבהם בשם הויה ב"ה ואף אלו שהם במלכות לוקין ג"כ אפילו לפי אשר סדרתי כאשר אורו בסוד ה' ליראיו לשער ד' דאין מיתה ומלקות אלא בענין הנוגע לנ"ר אמנם אמש זהו הוא והכן ולכן אפילו כהן בלאו ומיתה אם אכל קודם שהפרים וטעם דוקא דבן ויבאר יתבאר אי"ה בסוד ה' ליראיו מזה השער לה' כן בש"ם כנ"ל · ברמב"ם פרק י' מהלכות מאכלות אסורות סמ"ג לאוין סימן קמ"ז · טור י"ד סימן של"א · בלבו ב' · ג' .

מנין המצות להרמב"ם קפ"ז לסדר התורה תכ"ו

אמור · כ"ב · ט"ו :

וא"לה הם המצות עשה הכלולים בזה הדיבור מזה השער לה'

פרק א' הוא שצונו הבורא ית' לאבד ע"ז ובתיהם בכל מיני האיבוד והשחתה בשבירה ושריפה והריסה ולהיות מסיר באיבודן והשחתתן והוא שנאמר · אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם יורשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן · ונתצתם את מזבחותם ושברתם את מצבותם ואשריהם תשרפון באש · ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא . הנה הנראה מפשטיה דקרא דוה שכיוון הוא על ארץ ישראל כי אשר יורשים כתיב וגם מן המקום ההוא ומסקינן דגם בחוץ לארץ הוא הדין מצוה זו · אלא בארץ ישראל אתה מצוה לרדוף אחריהן · ואי אתה מצוה לרדוף אחריהן בחוצה לארץ . וכבר כתבתי בזה בשער כ' פרק כ' בין הלאוין דאיסור הנאה הוא בתשמישין ובנויין ותקרובין שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך וגם כתיב ולא ידבק בידך מן החרם וכבר כתבתי כי הנהנה מכל אלה לוק' שתים על שני לאוין הנ"ל כמבואר בסנהדרין דפ"ס ומכות דכ"ב · וכן הוא בספרי פרשת ראה דל"ט · ואין חילוק בין ע"ז של גוי או של ישראל . אלא של גוי הדינים האלו משפסלן שהרי נאמר פסילי אלהיהם משמע משפסלן תשרפון וגם תגדעון · אבל ע"ז של ישראל אינה אסורה אלא משעבדה שנאמר ושם בסתר עד שיעשה לו דברים שבסתר שהן עבודתה כן הוא מסקנות הש"ס ע"ז דנ"ט ודע"ד · וישראל שעשה ע"ז לגוי מעשה"י שעבד אלאו וכאשר ביארתי לעיל פרק כ' בלאוין דלוקה וכן שם אבל שכרו מותר דאף דעבודה זרה של גוי נאסרה משעשאה אבל אינה אסורה עד שנגמרה ושנגמר אינו שוה פרוטה כן הוא שם דנ"א ונ"ב כ"ז הוא בש"ס כנ"ל · רמב"ם פרק ז' מהלכות ע"ז · סמ"ג עשין סימן י"ד · טור יו"ד סימן קל"ט וקמ"ט · ראה · י"ב · ב' .

פרק ב' הוא שצונו הבורא יתברך להרוג אנשי עיר הנדחת ולכלה ולשרוף את העיר וכל אשר בה · והוא שנאמר ושרפת את העיר ואת כל שללה כליל וכבר ביארתי לעיל בלאוין החלוקי דינים מתי הם נידונים בדין עיר הנדחת ובאיזה מקומות · ושיצא מריחיה מתוכם כדכתיב וידיחו את יושבי עירם ושהמדיחים הם בסקילה · והמודחים בהרג והכל ממקראי קודש · ושידיחו רובם דוקא ושיהיו המודחים ממאה ועד רובו של שבט · ואם חסר אחת מהנה נידונים כיחידים · ודוקא שעבדו ע"ז על פיהם או שקבלוהו עליהם באלוה. כמבואר לעיל בזה השער לא' הנ"ל בין הפרקים מן פרק ט"ו ועד כ"א ע"ש · וכל זה הוא מהש"ס סנהדרין דט"ו ע"ב וד"כ ע"א · ודקי"א ע"ב משנה וגמרא שם ודקי"ב · ירושלמי סנהדרין פרק חלק . רמב"ם פרק ד' מהלכות ע"ז · סמ"ג סימן ט"ו . ראה · י"ג · עד למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבותיך ·

פרק ג' הוא שצונו הבורא יתברך להרוג ז' עממים ולאבדם והוא שנאמ' החרם תחרימם והוספל מצוה זו בפרשת שופטים כי החרם תחרימם. והנה מקור מצות האלה השמורים בזה להבין ולהשכיל כמה שנאוי להבורא יתברך עובדי ה' הנם כי חטאתי מה אפעל לו אמנם יען כי מרוב אהבה בחר בנו וקרבנו לעבודתו ואהבתו עזה עלינו והוא מקור החכמה · והוא היודע ועד כי תכלית העבודה הוא להיות זך ונקי ולהרחיק כל מחשבת חוץ אף כי בכל השגה אמנם אפילו להזכירם תיעוב הוא לזאת נתן לנו

ידוע בתגיו וחמריו מצות הקדושים האלה וקדשנו במצותיו ומרוב הקדושה לא יזכר ולא יפקד ולא יעלה על לב לעולם זה עיקר טעם למצות האלה שציוה לאבדם אותם ושמותיהם ותקרובתן וכי מאי אכפת ליה בדברי כוכבים ושטותים כאלה כלום אשה מתקנא אלא בחברתה אלא הוא יתברך ויתרומם ויתנשא הנעלם והנסתר והנשגב הגדול הגבור והנורא וכי הוא יקפיד על מעשה תעתועים · אלא יען כי בחר בנו ורצה אשר הרבה עזבו את ה' אלהים אמת ופנו אל רהבים ושטי כזב לזאת מרוב אהבה ואשר נתן הבחירה חפשית אמר פן ח"ו ימצא איזה שורש פורה ראש ולענה להטות לבבו שיהם לזאת קדשנו במצותיו להיות כאש בוער לחפש ולחקור למצוא מקום ואופן לבערם אותם ואשר להם שייכות והמטפלי' בהם ויען כי מקור הע"ז בא מז' אומות העולם כידוע שהם מקור זה דקליפ' וכתיב ובערת הרע מקרבך ולכן אשר הם התעו כל העולם לזאת צוה הוא יתברך הנה דבאשר פתים מצוה לקרוא לשלום ובאם קבלו המסים והעבדות והשבע מצות אחר כל זה אסור לעקר בבריתם · ובשבע אומות האלו אין לקרו' להם לשלו' כאשר ביארתי בשער ב' פכ"ב וכ"ג וגם בלא השלימו כשאר עממין אין להרוג אלא הזכרים הגדולים אבל לא נשים וטף כאמור בקרא. אבל בהם כתיב לא תחיה כל נשמה. ומצוה לרדוף אחריהם ולחפש אחריהם לשרשם יען כי הם טמאו הארץ בגלוליהם · והטעו כל העמים לילך אחר ההבל ויהבלו. והנה אף כי דוד עקרם ושרשם עד שנשכח שמם וזכרם ונתבלבלו בין האומות · אמנם אם יעמוד איזה מעמיהם גם עתה על המחקר כי הוא זה מצוה להרגו ולאבדו באופן שלא יהא בו סכנה מהסכמת המלך · בפרט כי עתה כל חכמי האומות הסכימו בלב שלם להאמין בה' אלהים אמת באשר עמדתי על המחקר לזאת לידע כי המצוה זו נוהג לדורות שהארכתי בענין כי ראיתי הרמב"ם מזהיר מאד בספר המצות שלא ירמה אחר מאתנו שהוא מצוה התלוי בזמן ולא לדורות · ועוד טעם הפשט במצוה יען כי הוא יתברך שמו חפץ בהשלמו' נפשינו אשר הרבה הרעו' הם הבאי' מהתחברו' רעים לזאת עשה לנו אלה הרשעים בנפשותם לשקץ ותיעוב וחרם כעז' ממש והוא מובן מהשכל הפשט כמו שהקדמתנו הצדיקים הם משכן ה' · כן בלעומת הקדוש' והכן והמעתיק כאשר כתבתי בתוכחת מוסר לשער ו' בענין כי הרם הוא הנפש הרי זה הוא עז' עצמו ומצוה לאבדם כע"ז עצמו וכמבואר בלאוין הנ"ל : עוד טעם כי הוא יתברך המקפיד על טומאת הארץ וזה שכתב בעיר הנדחת והיתה ת"ל עולם והוא מקור אחיזת החיצונים בהדינים שהם ה"ג והם ה' אלהים וה"פ אלהים הוא העולה ת"ל וזה סוד פן השחיתון · כן בש"ם עז' ד"ך · ירושלמי פרק י' דמ' שבועות רמב"ם פרק ו' ז' מהלכות מלכים ומלחמותיהן · סמ"ג עשין סימן. קי"ז · ולאוין : ז' ב'.

פרק ד' הוא שצונו הבורא יתברך להכרית זרעו של עמלק ובכל מקום שנמצאנו מצוה להכריתו

והוא שנאמר תמחה את זכר עמלק . וזה הוא מלחמות מצוה לעקרם עד שלא ישאר מהם זכרון וכבר פרשתי מלחמה לה' בעמלק מדר דר דלכאורה מיותר הכונה הנכונה לא כן ובכר לעקרם ולשרשם מדר דר . והוא מבואר במסכת סנהדרין ד"ך ע"ב תניא אמר ר' יוסי שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך · ולהכרית זרעו של עמלק · ולבנות להם בית הבחירה · וממצוה זו יש ללמוד איך הקב"ה אוהב עמו ישראל וחפץ בעבודתינו השלמה ולבחור לנו מצוה שגם כי ידיו רב לו והרבה רווח לפניו יתברך ואין מעצר לה' והכל במאמרו וברצונו תלוי אמנם יען כי זה הסריוט קטן ברשע · אשר אז נבהלו אלופי אדום וכו' · והיה אימתה ופחד על כל האומות כאשר ראו אשר הקב"ה הפליא לעשות לפנין בעדינו וכאשר זה העיז פניו בתחלה רבים קמים עלינו אשר זה נראה בעיני על דרך הפשוט לפרש מלחמה לה' בעמלק מדר דר ויהא זה בעמלק בשביל עמלק ה' נלחם לנו מדר דר המקמים עלינו והנה ע"פ דרך האמת הנכון כי כבר ביארתי שהוא מקורו בס"א וכתיב יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה באדמה והס"ם הוא היצר הרע המחטיא אותנו והוא המוכרח להיות כמבואר בזהר תשובת רשב"י לבנים לאם ברא היצר הרע ועיקר הוא ע"ד אעשה לו עזר כנגדו הסתנגדות הוא העזור ואנחנו הצריכים להוציא הנשמות העשוקות בקליפה בסוד דבר צוה לאלף דור על שקמטו בלא עת ניצוצות מהמלכים דמיתו ומחטא אדם ראשון וכל זה אינו אלא בכח התגברות היצר הרע ולכן הנצחון וזה יגמור בעת הגאולה ולכן זה הוא תירוץ על הקודם והוא בכתבי האר"י ז"ל ויחלש יהושע את עמלק ולמה לא כלה אותו כדי להניח למשרי ברתא לכלכא וצריך ליתן להם שיורין כמו שאר עגל בתפילין וכן הרבה ואל יקשה למה לא כלם ה' לגמרי הטעם הוא כי צריך ליצ' הרע ואם יכלה אלא שהו צריך שיכלה ע"ד יפקוד ה' הנ"ל והוא ההכרח להיות כנ"ל וזה שאמר הוא יתברך כי מחה אמחה זכר עמלק הכפל הוא כי אמחה שנים השר שלו ואותו. ולכן מלחמ' לה' בעמלק מדר דר מחמת דור דור להוציא נשמות העשוקות מדר דר צריך להיות מלחמ' לה' בעמלק שהוא ע"ד הרכינו אלסך על כי תצא למלחמה על אויבך . והנה ראיתי בכתבים על מה דכתיב ראשית גוים עמלק ולא קאמר ראש כי הוא הנוקבא דקליפה אשר נודע בשערים מזה · אחרי מות כי מאחורי לאה שהוא בחינת בינה וזלפ' שפחתה יצא ממנו נפור אחד שהוא מוח אחד של הנוקב' דקליפ' והוא חכמה דנוקב' דקליפ' ומאחורי בלהה שפחת רחל שהיא אחורי מלכות יצא נפור אחד והוא בינה דנוקב' דקליפה ויען בב"ר לא יגורך רע כתיב הם שנים' באחורי דמלכו' ומהם מקור עמלק · וזה ראשית גוים עמלק · ולפי דברות אלה ולפי הנ"ל הכפל מחה אמח' זכר עמלק ע"ד יפקוד ה' הוא נוקב' כנ"ל בזה סתירה ליואב בן צרויה שהיה קורא . זכר עמלק ולא נקבה והבן כי ידוע המבואר בזהר זכר הוא בת"ת והנוקבא רז"א כלול בדכורא הרי הכל בקרא זכר והנה ידוע כי קול הוא בת"ת ודבור במלכות הרי האלילים כרת יכרתון והנה כבר הארתי קודם הרבה מקור קול אמ"ש היא והוא קולו של משה מקור בח"ב. ג"ר כנ"ל בסוד ה' ליראיו לשער ב' וג' וקול מעורר קול וג"ר בהארתן אזי לא יגורך רע כתיב ולכן זה הזכיר בפה בקול ודיבור הוא הכרתה לעומתן ומזכר שהיא זכר ונקבה הוא הכרתת ראשית גוים עמלק הנ"ל וגם בהם כזכר ונקבה כידוע כי יש לעומתן ג"כ זכירה והוא ויזכר כי כשר הפה · ולזה מסקינן בש"ס סנהדרין ד"ך ע"ב להכרית זרעו של עמלק קודם ואח"כ בניין בית הבחירה שהוא סוד מלכות אשר יהו"ה ישכון בתוכה וזה אינו אלא

מנין הלאוין להרמב"ם קפ"ח לסדר התורה תקנח

בהכרתת הקליפה כי הם המבטלין בעונינו הזווג האמתי וזה דכתיב בכל מקום בזכרות עמלק מתחת השמים כי השמים הוא ת"ת מתחת השמים הוא מלכות והוא שכתבתי בזה ראשית גוים שהם או"ב מוחין דנוקבא בקליפה הם באחורי מלכות והוא שנקרא ארץ וזה והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויבך מסביב לארץ וכו' תמחה זכר עמלק מתחת השמים דייקא ואח"כ כתיב והיה המקו' אשר יבחר ה' וזה בבנין בה"מ במהרה בימינו והוא קול ודבור ועיין סוד קול ודבור בזהר ויחי רמ"ו ע"ב ומסיים בזה הוא ה' אחד ושמו אחד וזהו ושמו אחד והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד כילאו"א כז בש"ם בכ"ל רמב"ם פרק ה' מהלכות מלכים סמ"ג עשין סימן: קט"ו · כי תצא כ"ה י"ט ·

פרק

פרק א' הנה זה השער העשירי הוא כמלכות כתרים הכולל כל העשר ספירות בסוד מלכותו בכל משלה ויען כי תחלתו נעוץ בסופו וסופו בתחלתו · ובסוד לא תחמוד כסף וזהב הנזכר בפרק א' · לזאת נתן לנו דיבור העשירי מקור י' ראשית המחשבה להזהיר אותנו לשמר המחשבה המוח והלב לפנות מחימוד אשר הזהרנו שלא נילך כעצות הני תרי סרסורא עבירה שהם עינא ולבא והוא שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכאשר רצה לקדשינו בקדושתו ממקור קדש שהוא י' והוא ע"כ שבחכמה שכו ד'יודין כל י' כלול מעשר הוא סוד ק"ש מק"דש העולם ת' ור' שכק"דש מורה לנו שה"קש הוא מ"ר סוד ד' יודין כנ"ל והוא בהתקדש מחשבתו ולהרחיק התיעוב שהוא הירהורא בישא אשר כבר הארתי בפרקים מסוד ה' ליראיו לשער ז' תיקון מחשבה טובה · ופגם מהירהורא בישא כאשר הבאתי שם דברי הזהר ויצא דק"כר ע"ב. וק"נה ע"א . ולזאת אמרו רז"ל קשה הירהורי עבירה מעבירה · ולכך שנתן לנו מצות תפילין על היד נגד הלב לשמר מחשבת לבינו אשר פירשתי בזה והיו הדברים האלה על לבבך אעפ"י שאנו מניחין על היד ולא על הלב אלא נגד הלב אמנם רצונו יתברך בזה על לבבך על עיסקי לבבך לקדשו · וכן על הראש על המוח לקדשו ממותא עלאה ראשית המחשבה והא דלא כתיב ראש בקרא אלא בין עיניך כי כבר הארתי עיני ה' הם חו"ב וכן ב' ע' הוא מספר חכ"מה בינ"ה ובינ'יהם הוא הכתר עליון הכמה סתימאה רישא עילאה זה סוד הגדול בין עיניך ועוד כפל והזהרנו בזה בלאו דלא תתאוה ולא תחמוד והוא להיות מ"כ מיה תתאה לים עלאה ובזה יהיה ה' אחד ושמו אחד בזלאות אל"רת :

פרק ב' ועפ"י דברות אלה דרכם בקודש נבין סוד הגדול מן על לבבך הנ"ל הנאמר על שני לבבות והוא כי כבר אתה הראת לדעת מסוהר ותיקונים שאלו ב' ההין שבה"ויה ב"ה הם סוד שתי בתי ל"ב כי בינה נקרא ל"ב כי אצילותם היה בסוד ל"ב נתיבות חכמה וכן יתמלכו בסוד ה' בחכמה יסד ארץ ולזאת נכתב ג"כ בזה שני לאוין על שמרת הלב · הייכו לא תתאוה ולא תחמוד כי כבר הארתי לך שהארת ה' אחרונ' מאכא הוא ע"י בינה בסוד שמעי בת וראי הנזכר לעיל הרבה בביאור רחב וזה סוד ע"פ דעת הרמב"ם והכן וכאשר היה העולם בסוד מ"כ כבר הארתי כי בזמן הגלות אינה עולה אלא ע"י סייעוי מיסוד כאשר הבאתי מזהר כמו ישיב רוחו יזלו מים והוא לאציוצות ולפנימיות הוא בכח מעשה הצדיקי' ובזה מסיר הערל' ובנג"י דיסוד ומחבר עם ה' שכה ומעילין מ"כ מים תתאה לים עלאה ובזה מוריד הט"ל סוד מ"ד הארת יהו לה' תתאה ובזה ה' אחד ושמו אחד בזלאות אשר לו דומיה תהלה :

פרק ג' וכיון שזכינו לכך · נבין סוד הגדול למה ויצא מה פירט הכתוב בלאו זה דלא תחמוד אשת רעיך שלא כאמר אחריו כלל וכל אשר לרעיך והוא כי כבר הארתיך בזה כי עיקור המ"כ הוא בסוד ואני זאת בריתי והוא הידוע ואני הוא סוד מלכות ובסוד ואני בתוך הגולה : וגם הידוע כי זאת הוא השכינה בסוד בזאת יבא אהרן אל הקודש שהוא מקור מ"כ לעורר מ"ד מזאת לאהרן שמקורו זרוע ימין דאבא כאשר הארתי מזה הרבה והוא לעורר י' מקור קדש כנ"ל ובסוד בריתי בסוד הנני נותן לו את בריתי שלום עיין הטיב זהר פנחס אשר כבר הארתי מזה הרבה וכן כמ"ל משער הקודם סוד סוכת שלום שהוא סוד הארת ש"ס אורות מזהו"ם לאדני והכל בכח י' בריתי לסיועי המ"כ וזה הגדול ועמוק ואני זאת בריתי אמר ה' רבונו בזה כי ע' ואני זאת בריתי מאיר בסוד מ"ר אמ"ר שהוא יאם מים רוח סוד יהו · יהוה וכבר הארתי סוד פה הוא בפה כל"ב הנ"ל כמו ל"ב בבינה כן פה . וכמו ל"ב במלכות כן הפה עיין בסוד משער ב' ויען כי בכלם אלהים עשה האדם שהוא סוד ו"ק היונקים מבינה כי אלהים דמעשה בראשית הוא אלהים דבינה זהו סוד שתי פיות לא ימושו מפיך ומפי זרעך אמר יהוה מעתה ועד עולם . כוונה הככונה לא ימושו הייכו הארת המוחין הבאין ממקור עלאה בסוד היא העולה עד אין סוף כתשובת ר' שמעון לבנו ר' אלעזר דשאיל מניה עולם עד היכן סלקא ואמר לו עד אין סוף הרי שארה הבאה לה הוא ג"כ מאין סוף והוא נ"כ בכח אמא וזהו לא ימושו מפיך כי ז"א היונקא מפי העליון שהוא הבינה ומפי זרעך הוא מלכות סוד ברית ועטרה וזהו מפי זרעך הוא פי שאמה כי משם תצא תורה כנ"ל הרבה וא"חכ הדר ואמר קרא כי הארה זו סוד אמר יהוה הייכו להיות השם שלם הוא מעתה סוד מלכות מ"כ ועד עולם דבינה ובזה אל ה' יאיר לנו סוד אמר יהו לה' אחרונה ובזה ה' אחד ושמו אחד בזלאות . אל"רת :

פרק ד' ועפ"י סוד הגדול אשר הארתי באלה הדברי' מעט הכמות · ורב האיכות למביני דעת גודל קדושת הזווג וכל הייחודים ע"י מעשינו בסוד ומעשה ידינו כוננהו בסוד ועשיתם אתם אשר כתיב עיין זהר ריש פרשת בחקתי מזה תבין ידידי דברי האר"י ז"ל אשר כל אות מאיר לארץ ולדרי' ומדברי אלה ימתק מרבה לפי ומשם תרין לכאן וזה וזה יעלו לפניך נרצין וז"ל בע"ה רב"ה פירוש הפסוק פתחתי אני לדודי · אני מדת היסוד הנקרא אני והוא בקודת ציון שבה כמו שכתב בזהר בראשית ר"ו ושהוא בקודם נקרא אני והוא ג"ש כ"ן עם ט' אותיותיו שהוא בחינ' המ"כ שמעלתה מעשה הצדיקים ומנשמות קדושות שעולים דרך זה היסוד שהוא שער השמים ולכן אומרת פתחתי אני שהוא מדת יסודי להראות מעשה קשוטי הצדיקי' מה שהם מאירים ביסודי ועשיתי זאת כדי שצדיק עליון שהוא היסוד דדכורא ילכש קנאה בצדיקים התחתוני' ויאיר לי ג"כ מאורות עליונים וזהו פתחתי אני · לדודי שהוא היסוד בסוד טוב שכן קרוב שהוא היסוד מאח רחוק שהוא הת"ת · ודודי חמק עבר והוא בסוד זהר פרשת בלק דקנ"ז ע"א וז"ל דכשעתא דאיהי סלקת למלקט עינוגין וכסופין ומוחא אשתכח בישרא לתתא כרין אסילגבם טפה דחדד"ל ומיר עריא ויתיבת עלם יומין בתכין וחמק לה ן נסתר ועבר בסוד הוי' שהארתי שהו' נסתר כה' דבינה וי'יסוד ג"כ מסתלק למעל' בסוד התיקוני' כוינם ויצא החוצה ויעזוב בגדו בידה ח"ו · ואומרת עוד ולא זו בלבד אלא נפשי יצאה בדברו בסוד בצאת נפשה כי מתה כי בכימין לקח אף מה ששייך לחלק שמגיע לחיותה שהוא דבק הוא חלק חיותה כמבואר בע"ה שער מ"כ ובלקוטי תורה פרשת וירא והוא סוד הרל ממני אורח כנשי' שהוא בחינת כלי שהוא סוד חג"ת ר"ת כלי' כהנים לוים ישראלים והוא בסוד בדברו שהוא אשר הארתי כבר סוד בחינת פה הוא היונקא מפי האמה פה רזע' סוד רוח דשק כנוה והוא רוח התחתון ורוח העליון מסוד נשיקין והוא הארת יגו ועיין היטיב זהר משפטי' דק"כר ע"ב כד"ה הנ"ה ודוק וזהו סוד בקשת יהו ולא מצאתיהו קראתיו בסוד האידרא דיבור צריך לארמא קלא ולא עגני · וכל זה גרם להיות יונת אלם ובסוד נאלמתי דומיה . הרי יוצא לנו כי בעונינו ובפרט בטומאת הברית סוד י' מום כה כי ישראל הם אברי השכינה וכל מום לא יקרב ובזה היה בסוד דומיה כי אין מ"כ מ"ם תתאה ונהר יחרב ויבש · ובקדושת המחשבה וקדושת הזווג מאיר ים תתאה לעורר ים עלאה ובזה יהיה ה' אחד ושמו אחד בזלאות :

פרק ה׳ ומזה יצא לנו אור תורה כי רב כי זה ספסו׳ נגרם לנו על אור תורה כי רב ואני ואת בריתי התו׳ נקרא ברית כסוד אלה דברי הברית וכן אם לא בריתי יום ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי הרי כמו שבקדושת הברית נקרא תמים וכזה היה מעו׳ בסוד זכר תמים יקרבנו ובסוד התהלך לפני והיה תמים כן הוא קדושת אור תורה וכמו שאמרתי בברית י׳ מעורר י׳ עלאה כן הוא הנגלה והנסתר תור׳ שבעל פה י׳ תתאה מאיר אור ר"ו סוד י׳ עלא׳ מקור קד"ש וכבר אמרתי שזה סוד שתי שבתות האדם תי"ם תתאה לזה עלאה בסוד דשפיה דשפי אש שלהבת ונאלות עיין באורך בסוד ה׳ ליראיו משער ד׳ · ולכן ת"ח נקרא שבת וכמו כשבת אמרו רז"ל אלו שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין כן הוא בשתי תורות · שבכתב ושבע"פ וכזה היה העולם כנ"ל יו"ם הרעיא מהימנא בז דכ"ח ע"ב · ורכ"ם סוף צ"כ וריש ר"ל וז"ל היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה הס"ר והגית בו יומם ולילה וכזה היה בקומתה שים לבינה וזו"ם והיא אור הלבנה כאור החמה כי חמה היא סוד בינה כי חם היא אשר כה סוד אש ש׳ אלהים שכה עם הכולל · כי מנה דינין מתערין ואוי ושבה אל בית אביה בסוד ה׳ בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא · ובסוד מלחם אביה תאכל הארת נ"ר אשר כל אחד יש בה הוי"ה כ"ה נ׳ הויות הוא מספר לח"ם כי עתה בגולה בעונינו אין לה הארה אלא גפי ת"ת בעלה עיין ע"ה בסוד מיעט הירח ובגאולה השלמ׳ כתיב והיתה עטרת תפארת וכו׳ בסוד אשת חיל עטרת בעלה · ובזה פרשתי הפסוק לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף · הכונה כי עתה שהיא בסוד הלבנה שאין ליה הארה אלא משמש · והיא דלית לה מגרמה כלל דלה ועניה והן כשבה אל בית אביה אזי אור לה כבנין מאור לחם אביה הנ"ל זה הפשט אעפי׳ שלא יבא עוד שמשך להאיר לך אע"פכ וירחך לא יאסף כי אל ה׳ יאיר פניו אליך כמו לבינה ותהיה בסוד י"ם כמו חו"ב וזו"ם הגדול. ביום ההוא יהי"ה ה׳ אחד ושמו אחד באלהות · אשר לו דומים תהלה ·

פרק ו׳ ואחר שזכינו לכך וכירדנו בשמש זה סוד מנו׳ זו בשמירת הברית ומאכלות אסורות אשר מקורן אחד ממקור זווג העליון חיך וגרון והם הכתרים דא"וא כנ"ל סוד אכלו רעים ומזה יוצא לנו כי קדושת הברי׳ הוא למ"ב. מי"ם תתאה לזה עלאה וכזה המחשבה טובה מתעורר מחשבה עלאה וגם זו"נ הם בבחינת אכלו רעים בסוד ת"ר וזהו אסב׳ רעים בתיקונו וגם להיפך גורל הפגם המעובר על לאו דלא תשנא אחיך בלבבך נוגע עד אכלו רעים ומסלקין ממוחין וכן פגם החימור שהוא בלב הקשור במחשבה סוד חו"ב והוא סוד עין רואה ולב חומד כי חכמה י׳ שהוא מקור ראי"ה והלב ה׳ ראשונה בינה והם שני רעים דלא מתפרשין וזהו סוד הגדול דעיך האמור בלאו לא תחמוד ועיין לעיל בסו"ל משער ט׳ שאמרתי הענין שם · כי כל תיקונינו הוא על דרך לחבר האהל להיות א׳ בסוד עשרה ולא תשעה כי בעונינו משושה בין האוחים וזה סוד הגדול של תרומה שתרומתום למעלה ולהיות המטה נקיים ולזאת יש דבש בט׳ של חמ"ה שעי׳ התרומ׳ היא יוצאה מכלל חמ"ה אם הרבוק כה׳ האחרונה שהוא מון ותבן והאוכל טבל מרבק הטומא׳ שהוא מון ותבן בקודשם וזהו סוד הגדול תרימו תרומה לה׳ וכזה האלילים כרות יכרתון ונשגב ה׳ לבדו ביום ההוא יהי"ה ה׳ אחד ושמו אחד באלהות אשר לו דומים תהלה :

פרק ז׳ הנה אלה הדברים מעט מכמות ורב המיבו׳ לאו מכללה אתמר אלא בפירוש איתמר בזהר בלק דק"פה ע"ב וק"פט ע"א בסוד חנפים שהוא סוד תנו פה שהוא סוד מלכות הנקרא פה עיין הו"ל משער ב׳ וג׳ · וזה הוא שכתוב בזהר שם תנו כבוד והנה ראיתי במקדש מלך פרשת בלק דפ"ב ע"א שכתב אדברי זהר הנ"ל לפרש ואע"ג שכתב הזהר וז"ל ומה שכתב ואע"ג ר"ל אעפי׳ דדרשינן תרי מתאם מ"מ עיקור מלת תרומה ותנופה הייכו להרים השכינה וכדמסיק עכ"ל לעניינו ובפי הנראה כוונתו בדברי הזהר הנ"ל דהדרש יוצא מהפשט ואני בעניי כוונתי דעת הזהר בתשקל ראשון דהדרוש הוא ממש כפירוש המלות תרומתו כי כבר אמרתי בסוד הנ"ל ע"ש מהזהר ותיקונים כי גם בינה נקרא פה ועיין זהר בלק דר"א ע"ב בסוד פי יהוה ובסו׳ לא ימושו מפיך ומפי זרעך הנ"ל בפרק ב׳ וכן כבוד עלאה הוא בינה כבוד תתאה מלכות וזהו תנו פה תתאה לזהם שהוא ת"ת הכולל זא הוא עי׳ הארת המוחין הבאין נופה עלאה לזא אשר נהי׳ דאבא מלובש בנהי׳ דאמא כנודע וכ"כל הרבה הרי תנו פ"ה ליהוה יאמר אשני פיות וכן תנו כבוד ליהוה יאמר אשניהם וזהו סוד תרי מתאה סוד שני הסי"ן כל אחת כלול מעשר וכבר אמרתי הענין בשער א׳ במכמות תרומות ומעשרות מהזהר ותיקונים ע"ש היטב ובזה היא חט"ם נקיה סוד הארת ב"כ. אותיות התורה כלה קדש לה׳ והאלילים כרות יכרתון ונשגב ה׳ לבדו ביום ההוא יה"יה ה׳ אחד ושמו אחד. בא"לות · אשר לו דומים תהלה :

פרק ח׳ אמרתי בזה שכל המצות עשין ולאוין הם בבחינת מלכות שכוללת כל העשר וכן הדיבור הזה השער לה׳ כולל כל העשר שערים המצות והלאוין שבהם והוא כי קב"ה ואורייתא חד וכמו שהוא יתברך תחלתו נועץ בסופו כן כל התורה והמצו׳ ולזאת תרא׳ פלאות כי בראשית בר"א הוא מספר כת"ר מלכ"ות וכן לעיני כ"ל ישר"אל הוא מספר כת"ר תפ"את בי"נה וכלילותן הוא אחד ואם תכ"ף הי"ב אותיות מן לעי"ני כ"ל ישר"אל וחב׳ תיבות והכולל ג׳ מספרן שהוא תם"פא הרי תשע"ז הרי מספר כח"ב י"ה וב׳ כללם. וכאשר תנעץ תחלתן בסופן ותצרף ט׳ אותיו׳ מן בראשי"ת בר"א עם הכולל הרי מספר הארת כל המרכב׳ שלמה שהם הז׳ תרגלאין הקושר כל העשר בעצמיו׳ ופנימיו׳ וחיצוניות ע"ב · ס"ג · מ"ה · ב"ן · אהיה קס"א · קמ"ג · קנ"א · העולה תר"פו המאירין לאלה ארנים שבמלכות וכין הכל הוא תשע"ז חושבנא דדין כחושבנא דדין הרי הורא׳ לנו כי הק"בה ואוריתא חד · ותחלתן נעוץ בסופן וסופן בתחלתן יה"ו אחד וישראל גוי אחד בארץ ולזאת תרפ"ז יה"וה אח"ד הוא מספר ישרא"ל גו"י אח"ד בא"רץ הרי יוצא לנו כי בקיום התורה והמצוה בידינו לקשר כל המרכבה שלמה ליחד אחד אל אחד ולהעלותה בסוד כתר מלכות וזה סוד ביום ההוא יה"יה יה"וה אח"ד ושמו אחד · באל"ות אשר לו דומים תהלה :

פרק ט׳ ואם מה שאמרתי בפרק הקודם הוא כחך ליש׳ אתנם המעמיק בז׳ פרקים הקודמי׳ יבין הדבר לאמתה של תורה · כי אלא אמרתיך כי עיקר הארתם אינם אלא בהארת אבא שהוא מקור מחשבה סוד י׳ קדש והוא סוד קדושת הדיבור העשירי שהוא בזה השע׳ לה׳ וכל העשין והלאוין הכלולין בדיבור בזה השער לה׳ והוא סוד י׳ תתאה המ"כ לי׳ עלאה ונעוץ בתחלתם שהוא כתר חכמה י׳ והקוץ העליון והוא הדיבור א׳ וב׳ וכל העשין והלאוין משער א׳ וב׳ הם הכל בסוד קדושת מחשבה כאשר ת"ל הוכאתי לאורך בין הפרקים ובסו"ל שם · והוא הכל בסוד ת"כ ות"ר מנים וכיא וזהו סוד הארת שמע ישרא׳ דק"ש והאר׳ התפילין וזה הים תחלת אצילותה הראשון שתקבל הארת חסד י׳ אבא מגולין כמבואר בזהר פרשת האזינו דרפ"ז ע"א בסוד תחת התפוח עוררתיך כי תפוח נקרא ת"ת כי הוא שהם סוי"ם אשר כל הג׳ כלים שלו הם תמוי"ת והוא הכולל ג׳ גוונין

חסד

חסד חוור . גבורה סומק . והוא ירוק והוא המאיר אלו מאורי אור בינ"י הנקראים צבאות ולכן כבר אמרתי הרבה כי ה' צבאות היא ת"ת ונה"י . ומטעם זה נקרא תפוח כי הוא המאיר ג' גווני תפוח שהם חג"ת כנ"ל לנה"י צבאות כנ"ל. ולכן תפו"ח עם הד' אותיות והכולל הוא מספר צבאות ושם תחת התפוח נפסק אור יסוד דאמא והולך ואור יסוד אבא בפנימיות הז"א מגולה ומאיר לה דרך נה"י דז"א בפנים מגול' וגם היוצא מאור יסוד דז"א הכלה בשוה יסוד אבא ביסוד דז"א והוא סוד רוח הקודש שהיא מקבל' רוח מקדש והוא סוד שירת הלוים שמשה אמרה ברוח הקודש בסוד מ"נ מתתא לעילא והאיר לה ממקור קדש בסוד מקורו סוד הדעת עליון ובזה מתם התורה להורות לנו תיקון התורה וסמכוה ע"ר . ואני זאת בריתי אשר אמרתי ובסוד פירוש הרמז על תחת התפוח עוררתיך בסוד מ"נ ובסוד ישיב רוחו יזלו מים וכל זה יאיר לך מפרק כבר"ה הנ"ל ובזה מאיר קול לדיבור סוד וזה"ה לה' אחרונה ובזה יהיה ה' אחד ושמו אחד כילא"י אשר לו דומיה תהלה .

פרק העשירי

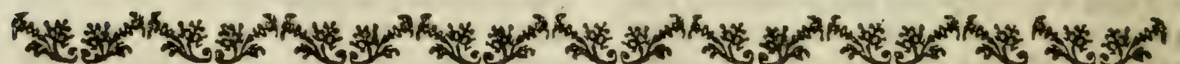
יהיה קדש לאסוה . עתה ה' תאיר כדי להאיר אור כל התור' והתרי"ג

מצות אשר זה השער לה' כוללן ובזה גאולת עולם תהיה לנו ובזה נבין סוד התיקונים פורקנא במשה תליא בסוד עד כי יבא שיל"ה זה מש"ה . והוא ע"ר והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל ולהבין הנה אמרתי לך בסוי"ל משער ה' סוד זה ישפיל וזה ירי"ם ע"ש ודוק היטב הרי יוצא לנו שאין הכרתם לאיבורים אלא בהארת עשר הויות שבכל העשר ספירות ולכללן במלכות שי' הויות הוא מספר ירי"ם וסוד זה אמרתיך שהוא סוד ו"ו שהוא מספר י"ב כמספר ז"ה והוא ו' הבריח התיכון שבאמצע א' . והוא ו' סוד קו השוה המאיר כל העשר הוי"ת במלכות ובזה נבין ידידי סוד הגדול והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישרא' וכאשר יניח את ידו וגבר עמלק כי עמלק הוא הקליפה שלו אוחזת מאחורי הדעת שהוא מקור משה . וזה סוד כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר שהכונה הוא הגורם שאין השם שלם והוא הסתלקות י"ה הארת ג"ר מו"ח והוא המבואר הרבה לעיל באין הארת המוחין אזי אין יחוד ו"ה שהוא זו"נ כי הקליפה נאחזת בנהי"ם דז"א והוא ג"כ סוד אין הכסא שלם כי הוא נרגן מפריד א' שהוא היפוך הו' שאמצעי מהא' שהוא קו האמצעי דת"י אזי אין הארה מי' עלאה לי' תתאה ואזי היא בסוד דלת עניה ואין הארת ו' תוך ד' נמצא נשאר י"ר ואין מ"נ מן י"ה תתאה וכבר אמרתי שסוד דר הוא בה' בינה משורש דר ושחרת וזה סוד ג"כ של דרור שהוא בבינה עיין סוי"ל משער ו' ובהארת בינה מיסודה אשר הארתה מסתיים בחזה דז"א ויסוד חכמה דארוך יותר הולך ואור בפנימיות דז"א מגולה ונכנס ביסוד דז"א ומאיר דרך פי האמה דיסוד דז"א למלכות וכבר אמרתי מעץ חיים אע"פ שהיסוד דאבא לבד מתפשט בפנימיות דז"א כנ"ל אמנם אור אמא דההין מלבישו וזה אור הוא מאיר ג"כ למלכו' והרי היא ג"כ בסוד דר כנ"ל וזה סוד ודרור קן לה ק"נ עם הכולל הוא קנ"א דאהיה דההין הנ"ל אזי יש בה הארת או"א והארת א' כי הארה זו כהארת קו השוה כנ"ל והוא הארת ו' אמצעי שבא' ואזי יש לה הארת מי"ם עלאה ואזי יש לה ו' תוך ד' וזה מלחמה ליהו"ה בעמלק מדר דר חסר ו' כתיב והוא משורש קוץ ודרדר והם הקליפה זו"נ דקליפה הנאחזין בנהי"ם עיין בליקוטי תורה עה"פ וקוץ ודרדר תצמיח לך וזה סוד הגדול אל תסתכל בק"ן קן אלא במה שיש בה . רבונו אל תסתכל היינו אז אפשר לראות הארת כ"פ קן קן עם הכוללים כנ"ל שהוא אהי"ה קנ"א בבינה וכן במלכות קלא במ"ה שיש בה מ"ה ר"ל הארת ו' מגם מ"ה

בר' שלם ונעשה ה' אלא במ"ה זה שיש ב"ה והוא הסיבת ראשית גוים עמלק המעכב הארת ו' מראשית מקורו שהוא הדעת וזהו סוד הגדול ואחריתו עדי אובד היינו ע"י הארת אבא שבא בהארת אמא מלובש באהי"ה כנ"ל וע"י אהי"ה קן ק"ן כנ"ל ועיין ספר הכוונות על פסוק בטחו ביהו"ה עדי עד . עד"י הוא בבינה עד במלכות מת"ת סוד ע"ר ועיין בסוי"ל משער ט' ועיין בערכי כינוים ר' מאיר פאפירש ורמ"ק . ורמ"ז ערך עדי . וערך ע"ר . וזהו בטחו ביהו"ה שיהא השם מלא בהארת מן עד"י לע"ר . וזהו סוד הגדול . ואחריתו ע"י עדי . להיות אובד זכרו ואז תסתכל בק"ן ק"ן במ"ה שיש ב"ה שהוא ו' דת"י קו השוה ו' אמצעי של א' וו ו' זעירא מן ו' ת"ת בא תוך ד' ונעשה ה' ויש בה קן קן העולם ש' וזה סוד הגדול אשר אמרתי ה' הוא האלהים כי כל אותיות האיבורים הוא סוד אלהים אחרים הנאחזים באלהים קדש והוא סוד ב' אלהים כגרון אשר כל אחד יש בו ק"ך צירופים והוא מקור הדינים קשים וזהו סוד ראשית גוים עמלק כי כב' אלה אלהים מאחוריו הוא נאחז ב"פ ק"ך הוא מספר עמל"ק והנה סוד דין הקשה הוא סוד אלהים במילוי ההין העולה עם הכולל ג"ר . וזה סוד הגדול והיה אור הלבנה באור החמה כי בסוד ק"ן ק"ן הנ"ל יש לה ש' אורות אהי"ה קנ"א בה כמו בינה והרי נעשה שמילוי גור הנ"ל ש' כי נכלל באלהים דבינה במילוי י' העולה ש' ויהיה רחובות הנהר אשר בה גבוה י' מים עליוני' . וזה סוד הגדול השופכי' הגור אגם מים וזה סוד י' השופכי וזהו יהוה הוא האלהים כי כאשר נכללת באלהים דבינה העולה ש' אזי מאיר לה הויה מכפ"ן שבכתר העולה ג"כ ש' וזהו ה' הוא האלהים ובסוד צדיקי' המהפכין מדת הדין למדת הרחמים והוא הכל ע"י ו' אמצעי שבא' והוא ו' דמ"ה אשר הו' הוא במילוי א' . בסוד הנ"ל והוא בכח התורה ובסוד בזמן הקול קול יעקב אין הידים ידי עשו שלא בסוד יד"ן של משה שזה ידו הוא י"ה עלאה ו' תוך הד' הרי בהארת י"ה עלאה יש מ"ר לי"ה תתאה ואזי האלילים כרות יכרתון וזהו סוד מחה תמחה זכר עמלק ב' פעמים מי"ם עלאה ומי"ם תתאה ואזי השם מלא והכסא שלם כי יש הארת ו' לדר דר הרי הויה וא' והוא סוד העמוק והיה כאשר ירי"ם משה ידו סוד ו' סוד הדעת העליון וגבר ישראל סוד בינ"ה דע"ת הוא מספר ישר"אל . והנה משני שלאוין האלה עיניך תחזנה מישרים כי קב"ה ואורייתא חד ושהדיבור הזה הוא במלכות ותחלתו נעוץ בסופו וסופו בתחלתו כי דוד אמר נגדך כל תאותי שהוא היא בחינת מלכות וכל תאותו היה להעלות מ"נ אשר הם בסוד מלכות כנודע וכנ"ל וסוד מ"נ כבר אמרתי שהם בסוד אין טפה יורד מלמעלה שאין טפיים עולים נגדה מלמטה . וסוד טפיים הוא אשר כבר אמרתי שהוא י"ה תתאה סוד יסוד ומלכות ברית ועטרה כי אלא הודעתיך תהוסר שאין למלכות בזמן הגלות כח לעלות לה מ"נ כי אם בסייעו' היסוד בסוד ישיב רוחו יזלו מים וכבר הודעתיך כי יסוד נקר' כל . וזהו סוד הגדול נגדך כל תאותי . ולזאת תאות נפש כתיב . כי ידוע נפש במלכות . וכן תאוה העולה במספר תי"ב מורה על הענין כי כל דיני מלכות הם ב' אלהים שכל אחד יש לו ק"ך צירופי אלהים הרי ר"מ וי' אותיות שבב' אלהים והכולל וס' דמלכות הרי רנ"ו וזה רנ"ו ליעקב שמחה שבהתעוררם במ"נ שהם מדינה' כנ"ל ליעקב שמחה וזהו סוד בשוב ה' את שיבות ציון וכו' אז ימלא שחוק פינו . ר"ל שכשתעלה מלכו' ויסוד למ"נ אזי אור לה כציון בסוד מ"נ כי אז מלכך יבא לך בהארת מ"ר . והיא סוד פה שלנו שהיא המאי' לארץ ולדרים עליה . ולכן אלו ב' אלהים הנ"ל העולי' ברבוע בפ"ר הוא ת' ועשר אותיות שבהם והב' כללים שהוא מספר תאו"ה גורם שמחה ושחוק וב' כללים משמחים ושחוק תגרם

לתאו"ה

לתאו"ה הוא מספר שחו"ק וזהו סוד הגדול כשוב ה׳ את שיבות ציון וכו׳ אז ימלא שחו"ק פינ"ו וזהו סוד הגדול תאות מבוה בתיקוני׳ הרי ור"ל יוח"ו תאוה לעביר׳ ושחוק׳ יוצא מזה מקום לאחיזת החיצונים שהם הממונים על המיתה אשר כבר אמרתי שהם סוד י"א ארורים שבפרשה כי תבא · ולכן שחוק עם הד׳ אותיות הוא מספר ארור ז"א · וכל זה בא מן התאוה ולכן ארו"ר עם הד׳ אותיות והכולל הוא מספר · תאו"ה וזהו סוד התאוה מוציאה את האדם מן העולם בסוד ז"א הממונים על המיתה הנ"ל ולכן כ"ה וכ"ם אשר מאר עמקו מחשבותיך אשר זה לעומת זה עשה אלהים כמו שהתאוה והמחה ושחוק של מבוה גורם סוד לויתן זה יצרת לשחק בו דקאי איסור הרי׳ המתחבר לזוג וזהו לויתן לשון לויה והוא חיבור לזוג לוית חן והוא שט כים שהוא מלכות עיין זה הטיב זהר שמות די"א ע"ב . ויל׳ איש דא קב"ה וכו׳ תבית לוי וכו׳ . שאריו לויתן לאירן לעלמא והוא אשר כבר אמרתי שזה בא מהארת המוחין ובהתפשטם אתא בכ׳ שערים בסוד עץ חיים המלך ת"ק שהוא מב"ת נ"ה וכל זה הוא עד היסוד וכולן אחידין הה׳ ביסוד ולכן נקרא היסוד כל כנ"ל ולכן לויתן עם האותיו׳ הוא מספר ת"ק וכלילות הען חיים . ועיין הטיב זהר ויחי דרמ"ו ע"א · וז"ל והסוא איל רעברו דסמיכין עליהו וכו׳ כד"א לויתן זה יצרת לשחק בו · וכן בזוהר אחרי רנ"ח ע"א כל הנחלים הולכי׳ אל הים וכו׳ כגון דהסוא נהרא לא פסיק לעלמין וכו׳ והיינו רזא דתבינן לויתן זה יצרת לשחק בו וכו׳ וכן בזוהר שלח לך דף קע"ר ע"א וז"ל תבית לוי דאשרי לויתן דאזרו לעלמא · ועיין תיקוני זהר תיקון כ"א דכ"ב ע"ב וז"ל לויתן לעילא דא צדיק ודוק הטיב בזהר בראשית דט"ז במאמ׳ ויקרא א׳ ליה לאור יום ואין כאן מקום להאריך הרי זה באור פני מלך חיים . וכן לעומתן התאוה והשחוק לעביר׳ הח"ל מעורר לויתן דטומאה ת"ק דמיתה מספר לויתן הטומאה ת"ק ועיין הטיב בגוף עץ חיים בת"ם על המשנה דמסכת אבות נתאי הארבלי אומר הרחק משכן רע ושם תילמד שהלויתן הוא רע שהוא הוא אמקור סתאל המחבר זו"כ דקליפה וכן תמצא בזהר בין אלה המראה מקומות אשר הראתי כזה כמורה באצבע לויתן נחש בריח עקלתון וכבר הארתי לך שהשומאה והמיתה אחת הוא ולכן בתו בקדושה דב"ו ליעקב שמחה כנ"ל והוא שמחה וחיים כנ"ל כן לעומתן ולכן כשנכנס התאוה שגורם אחיזה לחיצונים בה׳ דמלכות ובמקור הכ"ש ק"ך צירופי אלהים וי׳ אותיות דב׳ אלהים והכולל וה׳ דמלכו׳ שהוא מספר רכ"ו והרי זה מיתה עם הכולל הארת ילך ידידי מקור התאוה בסודה ותיקונ׳ ופגמה וכן הוא סוד אלאו דלא תחמוד במקור המלכות ודאשו מגיע בתיקונו עד הכתר כי על הרעת נאמר נחמד וכבר הארתי כי כל ספירה וספירה עבודתם הוא התשוקה והחמדה להספירה שלמעלה ממנה וכן הוא הארתם שכל ספירה יש לה חמדה מהלמעלה הימנה וכן מלכות נקרא חמדת הימים שכל הספירות הנקראים ימים חומדים לכלול אורה בה ועיין הטיב בזה׳ חדש פרשת כי תשא וכל זה הוא תיקונינו בחמד׳ לדבק בה׳ ובתורתו ובמצותיו ולתלאות חפץ הנ"ל : וכן תדין על הפגם בחמדה של איסור אשר עליהם נאמר וימנע מרשעים אורם · באין ת"כ אין ת"ר · הרי בזה המשכיל יבין כי תיקונינו עולם לסיות תחלתו נעוץ בסופו וסופו בתחלתו הולך ואור באין הפסק בת"כ ות"ר ובזה א׳ ה׳ יאיר לנו עד עוד עינינו תראנו אור לו כנויין הולך ואור עד נכון היום תבנה ותכונן במהרה ירושלים נוה שאנן ושם ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי"ה אחד ושמו אחד כילאו"א אשר לו דומיה תהלה ·

סכום הרמ"ח מצות עשה הנחלקים לעשר השערים האלה :

134	שער א׳	קל"ד
---	שער ב׳	-----
4	שער ג׳	ד
23	שער ד׳	כ"ח
2	שער ה׳	ב
32	שער ו׳	ל"ב
31	שער ז׳	ל"א
13	שער ח׳	י"ג
---	שער ט׳	-----
4	שער י׳	ד
248		רמ"ח

סכום השס"ה לאוין הנחלקים לעשר השערים האלה :

---	שער א׳	-----
197	שער ב׳	קצ"ז
18	שער ג׳	י"ח
26	שער ד׳	כ"ו
2	שער ה׳	ב
43	שער ו׳	מ"ג
46	שער ז׳	מ"ו
10	שער ח׳	י
16	שער ט׳	ט"ז
7	שער י׳	ז
365		שס"ה

תם ונשלם התרי"ג מצות
ברוך אל ההודאות

שבעה מצות דרבנן

וכיון שזכני האל הגדול והנורא לבאר כל התרי״ג מצות דאורייתא · עתה אקום יאמר ה׳ · לבאר השבעה מצות דרבנן · והן מצות עירובין · מצות נטילת ידים · מצוה לברך ברכת הנהנין · מצות חנוכה · מצות מגילה · מצות אבל · מצות תשעה באב · וכל מצוה בסודה במקורה ותיקונה :

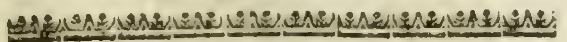
מצוה א׳ הוא שצונו חכמינו ז״ל לקיים תקנו׳ שלמה שתיקן ערובי חצירות ושתופי מבואות אשר דבר תורה אין איסור לטלטל אלא ברשות הרבים יותר מד׳ או להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים ומרשות הרבים לרשות היחיד ומה הוי רשות הרבים מפסקינן בש״ס הסרטי׳ והפלטיא · ויש ריעות שר״ה אינו אלא שבוקעין בה ששים רבוא ודעת רמ״בם ורמ״בן ורשב״א אין מסכים לזה· סרטיא היינו הדרך שהולך שהולכת מעיר לעיר והוא רחב ט״ז אמה· דהכן כל מלאכת שבת ממשכן גמרינן ועגלות של לוים היו הולכין ברוחב ט״ז אמה והו סרטיא וכן פלטיא שהוא מקום שהם פנוי חוץ לעיר והוא רחב ט״ז אמה וכן אפילו בעיר ואפילו יש לו חומה סביב אם הדלתות הם פתוחים משער לשער כן הוא בשבת פרק הבונה וכן אמר רבה בר בר חנה עיר כן ר״י ירושלים אילמלי דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רשות רבים ומפרש רש״י ירושלים רשות רבים שלא מכוונת משער לשער ומפולש ויש בה דריסות ששים ריבו׳ ורחב ט״ז אמה ואילמלי שנועלין דלתותיה בכל לילה חייבין עליה משום רשות רבים אבל נעילות דלתות משוי ליה כחצר של רבים ומערבים את כלה וכל זמן שלא עירבו הוי כרמלית ולא מחייבי עלה והכי נמי אמרינן פרק כתרא דירושלים כרמלית הוי עכ״ל היוצא מזה כי דבר תורה מותר להוציא מבתים לרחובות בירושלם וכ״ש מן הבתים לחצר הפתוחים לחצר דכל אחד מבעלי בתים יש לו חלק בחצר דלגבי אחרינא הוי זה החצר רשות יחיד גמור· וכן מן החצר למבוי שאינו מפולש שיש לה ג׳ דפנות כשעמד שלמה ובית דינו וראו כי היו בני אדם אומרים כיון שכל בית שבחצר מיוחד לאדם אחד והחצר מיוחדת לרבים ואע״פ כן מותר להוצי׳ מן הבית לחצר· או מן חצר שהיא של אדם אחד מותר להוציא ממנו למבוי שהוא מיוחד לרבים: וכן מן הבתים לרחובות העיר שרבים בוקעים בהם· ובזה היו טועים לומר מעתה אין הוצאה מלאכה ומותר להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בתורה. עמד שלמה ותיקן שלא יטלטלו מן הבית לחצר שיש בתוכה בעלי בתים אחרים אלא ע״י עירוב ולא יטלטלו מן הבית למבוי או מן החצר למבוי אלא ע״י שיתוף. ואמר רב יהודה שם פרק ב׳ אמר שמואל בשעת שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי וכו׳ וכתב הרב בש״ב דאם לא עירוב בני החצר אין להם רשות לטלטל מבית לחצר וכן מבית לבית ואם החצירות פתוחים למבוי אע״פ שעירבו מבית לבית דרך הפתחים שביניהם ובחצר· ואחד מהם נתן לשיתוף במבוי לא מהני ואסור להם לטלטל ד׳ אמות במבוי וכן מחצר למבוי או ממבוי לחצר עד שיתן כ״א מבעלי הבתי׳ לשיתוף המבוי ויש לשתף בפת דאז לא ישתכח תורת עירוב דיש היכר בפת ואז כשכל אחד מבעלי בתים נותן לשיתוף במבוי אין צריכין לערב בחצר והם יכולין לטלטל מביתם לחצר ומבית לבית דרך פתחי׳ והרוצה לערוב אח״כ אם בירך הרי זו ברכה לבטל׳ וכן הוא בב״י בשם תשובת הה״רם וכן פסק הר״מא בהגה בא״רח סימן שפ״ז ועני׳ עירוב חצירות הוא שגובין מכל אחד ואחד קמח ועושין פת אחד ומניחין בבית אחד והוי כאלו כל בני החצר דרים בבית אחד והמתקן מברך בא״י אמ״ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב ואח״כ אומר בעירוב זה יהיה מותר להוציא ולהכנים מן הבתי׳ לחצר ומחצר לבתים ומן הבית לבית לכל הדרים בחצר· גם אחד מבעלי הבתים יכול ליקח לחם אחד משלו ולזכות לכל הדרים בחצר וליתן לאחר לחם שיזכ׳ והגביה טפח כדי שיקנ׳ עבור׳ ולברך כנ״ל ולומר כנ״ל אמנם בהא דמסקינן בשמואל דפ׳ שם דאמר דאשה יכולה לערב אפילו אם הבעל מוחה אם הוא אוסר עליהם כגון שאין לו פתח אחר אלא דרך זה החצר ואפי׳ יש לו פתח אחר לצאת ולבא והוא רגיל בפתח האחר דאינו אוסר אבני החצר לא כיום שהיה מערב עמהם יכולה האשה לערב שלא מדעתו וכל זה הוא כפירוש התוספת והר״אש שם אבל אינה יכולה לזכות משלו לאחרים שלא מדעתו · ושיעורן של עירובי תחומין ושתופי מובאות מבואר שם ד״ש עד י״ח בעלי בתים צריך לכל אחד כגרוגרת ומי״ח ויותר אין צריך יותר מתחלם ממ״י גרוגרת שהוא שיעור שני סעודות שהם לדעת הרמ״בם פ״א מהל׳ עירובין ששה ביצים ולדעת הטור סי׳ ת״ט שמונה ביצים ואם נחסר קודם בין השמשות השיעור צריך עירוב אחר ואם ניטל ממנו בשיעור חלה שהוא אחד ממ״ח אפילו שאינה שבולה לחלה לדעת הרא״ש מערבין בה אבל ניטל בשבת אפילו לא נשתייר אלא כל שהוא ושחילק שבין ערובי חצירות לבין שתופי מבאות ועירובי תחומין · כי ערובי חצירות אין מערבין אלא בפת וכדאמר רב ושמואל שם דמערבין בפת של אורז כדברי שמואל אבל לא של דוחן · ומערבין בפת של עדשים כדברי רב אבל עירובי תחומין ושתופים מובאות מבואר שם דפ״א במשנה בכל מערבין חוץ מים ומלח וכדמסקינן בש״ס שם לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין מערבין אבל מים ומלח מעורבין מערבין ואין מערבין בכמיהין ופטריות דאין לנדירין מן הכללות אפילו במקום שנאמר כהן חוץ :

עוד חילוק יש דערובי חצירות צריך להניח דוקא במקום בית דירה של אחד מהם ולא בחצר ולא בבית שער אכסדרה ומרפסת וצריך שיהא זה הבית ארבע אמות על ארבע אמות אבל מערבין בבית של קטן כמבואר במשנ׳ דמ״ס שם ובגמרא ותוספת שם ורפ״ה · וסוכה ר״ג. וכת׳ גיטין מבואר דאם רגילין תמיד לערב בבית אחד אין לשנות וליתן העירוב בבית אחרי ואפילו קטן יכול לקבץ העירוב כדעת רש״י שם בעירובין ד׳ הנ״ל וזה שמניחין בביתו העירוב אין צריך ליתן פת להעירוב כמבואר שם בגמרא ד׳ מ״ט והשזוכה משלו לכל בני החצר צריך אחר לזכות ממנו עבורם והוא שלא יהיה בנו הקטן ואוכל על שלחנו וכן עו׳ אשתו אפילו ניזונת משלו אבל בעירובי תחומין ושתופי מובאות יכול להניח אף במקום שאינו בית דירה ובלבד שיהא המקום משתמר ולזאת אין מניחין במבוי תחת אויר השמים · ובעירובי תחומין צריך להניח שלא יהא הוא ברשות אחד והעירוב ברשות אחר שיהא ביכולתו לאכלו וגם כשמניחין העירובי חצירות בבית האחד צריך שלא יקפידו אם ירצה לאוכלו

לאכלו דאם לאו לא הוי עירוב · דלכך אביי לא הוה מערב במבוי שלו מפני שאחד מהם צריך לאכול מן השיתוף ולא היה יכול לוותר בכל ערב שבת כמבואר בפרק חדר. ואם א' מבני החצר או המבוי אינו רוצה לערב עמהם או ששכח ולא ערב וצריך לבטל רשותו להם יכול לבטל אפילו בשבת ואם לא ביטל אוסר עליהם ואם עכו"ם דר עמהם בחצר ובמבוי אין מועיל ביטול רשות צריך לשכור ממנו ואם שעכו"ם אינו דר בביתו אינו אוסר · ואם בא בשבת יכול לשכור ממנו אפילו בשבת ואין צריך שום קניין ואם ישראל יחידי דר עם עכו"ם אין אוסר עליו ואם רבים הם וביטלו רשותם לאחד אין מועיל דלהוי כיחידי והא · דגוי אוסר דוקא כשיש לו דריסת רגל דרך זה החצר אבל אם יש לו פתח לחצר אחר ודרך שם הוא יוצא הוי אינו אוסר · ישראל הדר בבית גוי בשכירות אם הגוי דר ג"כ בבית אוסר. ואם שכר מן הגוי סתם מועיל לזמן מרובה עד שיחזיר לו הדמים ואם שכר לזמן וכלה הזמן ושוכר פעם שנית צריך לערב מחדש והוא יכול לשכור אפילו בפחות משוה פרוטה ואין צריך לומר לו ששוכר עבור איסור שבת. ויכול לשכור משכירו ולקיטו אע"פ שבעה"ב הגוי מוחה ואם שכר סתם וסילקו בעה"ב כיון שסילקו נתבטל השכירות · אבל שכר לזמן אף שסילקו תוך הזמן השכירות קיימת עד תום הזמן · אכסנייא גוי אינו אוסר עד אחר שלשי' יום שעומד בבית ואינו אוסר עד שעומד בביתו ברשות ישראל · אנשי חיל המלך שדרך שיעמדו בבית ישראל אם יש לישראל בעה"ב כלים בתוך זה הבית שאסור לטלטלם בשבת הרי אינם אוסרים · והא דאמרינן דאין מועיל ביטול רשות אחד לחבירו כדי שיהיה כישראל יחידי עם גוי דוקא נגד גוי אמרינן כן אבל אם רבים הם הדרים בחצר ולא ערבו יכולים הם לבטל רשות לאחד מהם והוא מותר עם אלו שערבו אבל שאחרים אסורים ולא אמרינן דלהוו כאורחים דאין רבים נעשים כאורחים לגבי חד · וכשמבטל רשות צריך לומר שמבטל רשות שיש לו חלק בחצר וברשות ביתו ואם לא ביטל אלא רשות החצר הרי הם וגם הוא אסור להוציא מביתו להצר ויש מחלוקות הגאונים אם מבטלין וחוזרין ומבטלין מאחד לאחר ואחד לחבירו וכן אם לטלטל מבית לבית מועיל ביטול רשות ובכל הני מסקינן הלכה כדברי המיקל וכן בכל ספק מקלינן כי כל הענין הוא דרבנן ודוקא ספק שאחר שנתן העירוב אבל ספק אם נתן העירוב אינו מועיל כיון שלא היה לו חזקת כשרות · והספיקות בעירובי תחומין הוא לחומר' דעיקרו דאורייתא' אבל אם שלח לערב עירובו תחומין על ידי שליח סומך עליו דאין זה ספק דחזקה שליח עושה שליחותו ובבר כתבתי כמו בכל משתפין במבוי כן בכל מערבין בתחומין כי בכל מערבין ומשתפין במתניתין תנן ואחד מערבין דמתניתין היא ערובי תחומין וכן יכול לשלוח העירוב ע"י כל אדם לבד חרש שוטה וקטן או מי שאינו מודה בעירוב כמבואר שם במשנה דל"א ואין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה או מפני הסכנה ואם מערב משום שרוצה לילך לטייל בשבת הוי דבר מצוה וכשעירב לדבר מצוה יכול לילך אח"כ אפילו לדבר הרשות הנה בעירובי חצירות ושתופי מבואות כבר כתבנו דמערבין בין השמשות ועיקר שיהא העירוב קיים בין השמשות אבל בעירובי תחומין צריך לערב מבעוד יום ואם רוצה לקנות שביתה באיזה מקום אעפ"י שאינו יכול לבוא שם מבעוד יום אלא שילך במרובה יכול ליקנות שם שביתה וילך במתון אף שיגיע לשם בזמן המאוחר לקנות שביתה אבל ערוב תבשילין דינו כזה כערובי חצירות ושתופי מבואות דמערב בין השמשות · וגם אין מערבין עירובי תבשילין אלא בתבשיל והטור כתב בשם ר' שמשון זקן ובה"ג לערב בפת ותבשיל · אבל אף לדעת הר"י והרי"ף דתבשיל לבד שני צריך להיות תבשיל שמלפתין בו את הפת לאפוקי דייסא ומבואר בת' ביצה דט"ו וט"ז דמצוה זו על כל יחיד ועל כל גדול שבעיר לערב על כל העיר ולכרוז ולומר בריך יהא שרי לן לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולאדלקא שרגא למעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת לנא ולכל בני העיר הזאת · ולכוון להוציאם · וכל היושבים בתחום העיר יוצאים. וזה שמערב צריך ג"כ לזכות לאחר בשביל כל בני העיר והזוכה צריך להגביה טפח כנ"ל ואח"כ נוטל הגדול מידו ומברך כנ"ל כל אלה הדברים שהצעתי בזה הוא כללות מצות עירוב ואריך זיל גמור כי כ"ה וכ"ש אשר נתן לנו תורת אמת וחנן דעת לחכמינו קדמונינו ז"ל אשר בצילם נחיה כי הם ירדו בקדושתם לעומק כל מצוה להעמידם על תילם כדינם וכמשפטם והכל בשלחן ערוך · אבל זאת צריך לידע ולהודיע הנה תיקון שלמה עולה יפה והוי כמו חצר של יחיד וכן המבוי אמנ' צריך החצר להיות בלא פירצה ואם הפרוץ מרובה על העומד במקום אחד או בב' או ד' מקומות אם כל פרצה היא שלשה טפחים צריך תיקון ואמרו רז"ל תיקונו עולה יפה אף שלא תיקן הכותל ע"י בנין אלא שעשה צורת הפתח הרי זה תיקונו וזה מועיל אפילו הפרצה יותר מעשר ופרוץ מרובה על העומד ודעת הרמב"ם הלכת שבת פרק ט"ז הלכה ט"ז אינו כן אלא דאם רחב עשרה ופרוץ מרובה על העומד אין לה היתר בצורת הפתח אבל דעת רוב הגאונים מסכימים לתוספת והרשב"א דאף בפרוץ מרובה על העומד מועיל צורת הפתח וגם סוגית הש"ס משמע דלא כוותיה וגם בפרק י"ז במבוי ברופן השלישית סותר דבריו והרב המגיד מחלק · ואם הפירצה היא בחצר פחות מעשר מבואר בש"ס שם ר"א ריש לה היתר בפס רחב ארבעה שיעמידנו מצד אחד או בשני פסין של כל שהוא ברוחב ועשרה טפחים בגובה אחד מצד זה ואחד מצד זה · וגם בצורת הפתח אין להתיר אלא בגובה עשרה ואפילו כשעושה הצורת הפתח בעין כיפה צריך להיו' בגובה עשרה קודם שיתחיל להתעגל כמבואר שם בש"ס ואין לאלו הקנים שמעמיד לצורת הפתח שיעור ברוחב אלא שיהיו מכוונים זה נגד זה ויהיו מכוונים נגד הקנה העליון ואפילו הקנה העליון אינו נוגע בהם ואלו השני הקנים אין צריכין להיות חזקים אלא לקבל דלת כל שהוא אפילו של קנים או של קש וזה הוא הכשר חצר · והמבוי הנפרץ ברוח הרביעית יש לה היתר בלחי או קורה · ודין הלחי אין לה שיעור לא ברוחב ולא בעובי' ולכן יכול לעשות אפילו מעצי אשיר' אע"ג דכתותי מיכתת שיעורה דלשריפה עומד · כיון דאין צריך שיעור ובלבד שיעמד ברוח מבוי ויעמידנו תוך שלש מהכותל השלישי. ואין צריך להיו' נראה לא לעומדי' בפני' ולא לעומדי' בחוץ וצריך להיות גבוה עשרה הגביה מן הארץ פחות מג' אין צריך להיות בלחי בגובה אלא שבעה ומשהו דאמרינן לבוד · אבל הרחיק מן הכותל שלשה או שהגביה מן הארץ שלשה פסול ואין מועיל כלל · זה הוא דין הלחי במהותה ומסקינן דהלכתא כאביי ביע"ל קג"ם וס"ל הוא לחי העומד מאליו שלא העמידם לשם לחי וסמך דעתו עליו מערב שבת ואם לא היה שם לחי אחר בערב שבת בודאי סמכה דעתו עליו ואף אם לא חישב בזה הוי כסמכה דעתו ומועיל לו ואם נשאר מכותל הרביעי' סמוך לכותל רחב טפח ובגובה עשרה מותר משום לחי · עוד יש היתר בקורה ובזה כתבו שיעור דהיינו שתהא הקור' רחב טפח כדי שתוכל לקבל אריח חצי לבינה שהיא ג' טפחים נמצא אריח טפח וחצי ואם הקורה רחוב טפח יכול לקבל ויבא רבע מצד אחד מהרוחב ורבע מצד הרוחב השני ואם הקורה עגולה צריך להיות ג' טפחים כי כל שיש בהקיפה ג"ט יש ברחבה טפח · וזה הוא דעת הת"ק במשנה שם די"ב וצריך שתהא הקורה חזקה לקבל אריח ואם הוא רחוב ד' אינה

צריכה

צריכה להיות חוקה לקבל אורח כמבואר בש"ס שם דו"ר כן בש"ס כנ"ל ובמסכת עירובין הרבה וברמב"ם כנ"ל ובהלכו' שבת ובהלכות עירובין ובש"ע או"ח מן סימן שמ"ה עד תי"ח :

סוד מצוה א

הנה סוד עירוב ידוע כי הוא תפארת ע"ב רי"ו והוא המתקת הגבורה שעולה רי"ו ממקור החסד ריש אצילות שהוא ב' הויות בריאה דגולגלתא שהם דע"ב וב"פ ע"ב הוא רי"ו ויען כי מלכותו בכל משלה והיא סוף האצילות והיא עצמותה הנ' מנצפ"ך ולכן גם אלו האותיות מנצפ"ך באים בסוף כי כן הוא מדת גבורה לתת גבול ומדה לכל דבר ולכן אין להמתיקה אלא ממקור החסד והוא שם ע"ב כנ"ל שכן מספר חסד ע"ב ויען כי כל מיתוק צריך להיות מניה וביה לזאת הוא ברי"ו כנ"ל כמנין גבורה · ויען כי אין האדם לה להמתיק דינים אלא בתפארת אבא כנ"ל הרבה וכבר כתבתי כי יסוד אבא גנוז בפנימיות יסוד דז"א ומשם יוצא אור אבא למלכות לכן היסוד נקרא עיר"וב ולזאת אית ביה בהיסוד י' זעירא שהי' זעירא היא הכאה מי"וד עלאה אשר הי' זעירא הוא ממילוי י' עלאה אשר מקורה בכ"תר וכן יו"ד הרי הוא מספר עשר"ים כי עשר"ים הוא מספר כת"ר · גם עשרים עם הכולל הוא מספר אה"יה והוא אה"יה הראשון דאה"יה אשר אה"יה . שהוא הכתר והוא קוץ העליון די' ואם תחשב הקוץ הרי כ"ב שהי' כולל כל כ"ב אותיות התורה וזהו תפארת שבת שהוא כי' זעירא לעורר מקור י' עלאה וזה סוד שלמה תיקון עירובין והכן ולכן שקולה שבת לכל התורה בסוד כ"ב אותיות התורה כנ"ל לזאת תבין ידידי שכל למעלה מעשרים לא שלטא ביה עין . וגם תדע כי היסוד מעריב כל בחי' הנעשה במלכות לזאת הוא היסוד סוד עירוב ולזאת היסוד ומלכות הם מעריב ערבים וגם נר מערב עליהם יאמר עיין בספר הכוונות בנענועים שבלולב · ובליקוטי תורה בדרוש שבפרשת בראשית כמעט לחם התחיל התורה בב' · גם בהעדיר התערבות בה כל האורות העליונים נהר נחרב ויבש כי היא לית לה מגרמה כלל . וכלילות הארתה הוא י"ב צרופי הו"יה שעולה יב"ש ובשהיסוד מערב בה כל האורות האלה נקרא מעריב ערבים ולכן מע"רב הוא ג"כ מספר · שי"ב . וזה סוד חד"ש במלכות בהארת שי"ב אורות האלה מי"ב צירופי הויות ויען כי עת לקצר תעיין במאמר ארנים אשר מובן אי"ה להוציא כשחר אורו כרעום ושם תבין כי כל קו השום הוא סוד עירוב וז"ס כי ערבות הרקיע נקרא הת"ת וכל הנ"ר נקראים ב"רקיעים גלגל השכל כתר גלגל היומי חכמה · גלגל המזלות בינה וכן י"ב צרופי אה"יה · י"ב מזלות · ומזה תבין ידידי כי שבת מורה על יחודו שאמתי ובסוד עירוב כנ"ל ובזה ה' אחד ושמו אחד בילא"וא אשר לו דומיה תהלה. ואלה הדברים מעט הכמות ורב האיכות עיין זהר תרומה דק"סה ע"א וז"ל ערבות דא רקיע שביעאה ועיין זהר פרשת פנחס דר"סו · ובתיקוני זהר בהקדמה ד"ח ע"א ז"ל אם היא למעלה מעשרים דאיהו · יו"ד וכו' ע"ש · ועיין בעץ חיים דרוש ההיכלות ודרוש אבי"ע סוד יו"ד גלגלים :

מצוה ב'

הוא שצונו הבורא יתברך לשמוע דברי חכמים לפיכך הבא לאכול פת שמברכין עליו ברכת המוציא צריך לרחוץ ידיו תחלה וסוף : כמבואר במסכת חגיגה די"ח ואע"פי שאינו יודע אם נטמאו ואין ידיו מלוכלכות צונו חכמינו ליטול הידים ברביעית מים ואם בוה ספק יש בכינה יברך על נטילת ידים כמו שאנו מברכין על כל מצות דרבנן ואף על פי שהוא פת חולין ואף שהידים שניות הן ואין פוסלין בחולין אבל משום סרך תרומה דבתרומ' שני עושה שלישי תיקנו רבנן אף בפת חולין ויהיו רגילין בנטילה ולא יבואו לאכול תרומה בלא נטילה · ועוד משום נקיות ומצוה עלינו לשמוע דברי חכמים כדאמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיאן במס' חולין דק"ו ע"א : וכן אם אכל דברים שטיבולן במשקה משבעת משקים שהם יין · דבש . שמן · חלב · טל · דם · מים . וסימנך י"ד ש"חט' דם · ואפילו אין מטבל אלא ירק צריך נטילה אבל לא יברך כן מבואר במסכת פסחים דק"טו · אבל אם נוטל ידיו לחיוב לפירות הרי זה מגסי רוח אבל אם נוטל כדי שיהא ידיו נקיות מבואר בש"מק דמותר וכן הדין באוכל בשר או תבשיל אפילו מחמים ג"כ אין חובת נטילה כאם כן כתב הרש"בא וכן השותה אין צריך נטיל' אפי' אותה יד שאוחז בה הכוס · ואם נגע עצמו בגופו במקום המכוסים בתוך הסעוד' צריך לחזור וליטל ידיו ולברך ענ"י כן כתב הרמ"בן והר"שבא ואם אחד מאכיל לחבירו אע"פי כן האוכל צריך ליטל ידיו אע"פי שהוא אינו נוגע בידיו בהאוכל אבל המאכיל אין צריך נטילה אם לא שהוא מאכיל לתינוק כיום הכפורים שאסור ברחיצה שאז"אי צריך ליטל המאכיל משום שיבת' שהוא רוח רעה השורה על הידים כן הוא להלכתא חולין דק"ז ע"ב ואם הוא בדרך ורחוק מאחוריו מיל ממים ולפניו יש לו עוד ד' מילין עד שימצא מים ורוצה לאכול פת או דבר שטיבולו במשקין יכרוך ידיו במפה ויאכל ע"י המפה · וכשנוטל ידיו לאכילה יאכל קודם הניגוב מבואר בסוט' ד"ד דהוי כאוכל לחם טמא גם מסקינן כהא דאמר רב אידא בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיין מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה ואע"פי דבמסכת פסחים דק"ח דריש תרוייהו מקרא והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים דרש זה אינו אלא אסמכתא בעלמ' ועיקר שניהם הוא דרבנן · ראשונים משום סרך תרומה ונקיות כנ"ל · ואחרוני' משום מלח סדומית שהוא סכנה כשנוגע באלו הידים בעיניים ונפקא מינה בין מצוה או חובה הוא לפטור במלחמה · דממצוה פטור ובחובה משום סכנה חייב ולכן בפר' קמא דעירובין די"ז תנן דבמלחמ' פטורין מנטילת ידים וקאמר ר' חייא שם בגמרא לא שנו אלא מים ראשונים אבל אחרונים לא . ויכול אדם לרחוץ שחרית ולכוון לפטור אכילה שיאכל בכל יום ובלבד שלא יסיח דעתו וישמרם מלטנפם וזה הנטילה אין מועיל אם היה לאכילה שלא נטל ע"ד הנ"ל כיצד שאין צריך לאכול ועל נטילה זו אינו מברך ואם אדם נוגע בגופו במקום שהזכרנו שדרך להיות מכוסה צריך ליטל ידיו שנית ולברך ומסקינן כהא דאית לן להלכה ג' תיכפו' יש וחד מהם תיכף לנטילה ברכה דזה והוא במים ראשונים ואחרונים ואין להפסיק בין נטילה לברכת על נטילת ידים ותיכף לעשות המוציא ואם הפסק בשיעור הילך כ"ב אמה הוי הפסק כן בחולין דק"ו ע"ב מימרא וכאיכא דאמרי אפילו שלא כשעת הדחק והנה במ' ידים במשנה פרק קמא מבואר דאין ליטל אלא במים ודוקא שלא יהיו מים כל כך שאינם ראוים לשתיית כלב ולכך אין נוטלין בחמי טבריא אם לא כשהוא טובל כשם הידים והוא שיהא מקום כשירה לטבילת הטמא דהיינו שיהא בה שיעור מקוה ולזאת מסקינן בסוגיא דחוקים חמי טבריא אין נוטלין מהם את הידים אבל מטבילין

מטבילין בהם כי טבילה בודאי עדיף מנטילה דהא לקדשים אין מועיל נטילה אלא טבילה כמבואר בגמ' חגיגה דף י"ח אבל מים חמין שנתחממו שהיה להם שעת הכושר קודם שנתחממו נוטלין בהם ידים. אע"פ שהם חמין שהיד סולדת בהם כר' יוחנן שם וכן מים חמין בתולדה שאינם נקיים שהן ראוין לשתיית כלב נוטלין בהם את הידים וכן מים עכורים מטיט אם הם ראוין לשתיית כלב נוטלין בהם הידים וכן הדין למקוה כמבואר במסכת זבחים דכ"ב. וכן צריך לזהר שלא ליטול הידים במים שנעשה מלאכה בהם כגון מים שהנפח נותן בתוכו הברזל שיכבה או שנותנים כלי יין בתוך מים שיהיו ככלי. כי מה שנעשה מלאכה במים כשעודנו במקוה או בנהרות מחוברים במעיין אין המלאכ' פוסל בהם וכל דיני נטילה מבוארים בש"ע ועז' אתרו ואורך ויל גמור :

סוד מצוה ב

סוד מצוה זו הוא עמוק בפורש והוא בסוד וקדשו וטהרו. ויען כי כבר הקדמתי כי כל דבר הקליפה קודם לפרי. והרבה מצאנו שמא גרם ואם כבר הניח על התבואה שארית קודש אשר זהו הברתן עז' תרומות ומעשרות אמנם כאשר נשתנה להיות פת אוי לילית גימטריא פת רוכבת עליה ככלב ומבוא' בזהר ויחי סוד הגדול מאשר שמנה לחמו שהוא סוד קדושה וטהרה כי אשר הוא ביסוד דאבא וגם ביסוד אמא בסוד אשר אהיה והוא ג"כ הארת כתר כי אשר ברים לפניו ולאחריו אהיה אשר. וגם אשר אהיה. וכן מבואר בזהר ותיקונים כי בתיקון י"ג דכ"ג ע"ב כתב וז"ל בראשית תמן אשר ואיהו אשר אהיה רישא לכל רישין וידידי רע מיעוט כפל בדפוס כזה כי אהיה השני הוא בבינה כנודע וכ"ל ואיהו אהיה אשר רישא לכל רישין. והכונה כי אשר היפוך אתוון ראש. ובזהר ויחי הנ"ל שהוא בדרמ"ז ע"א וז"ל ת"ח מאשר שמנה לחמו דא הוא אתר דכלא מאשרין ליה ומאי איהו עלמא דאתי. ויען כי קדוש וטהור הוא באו"א וכבר הארתי שאין הכרתן אלא בהארת אבא מקור קדש ויען כי כל הכרתן הוא שצריך להיות מכים וכיח לזאת יען כי הם אינם נאחזין אלא בדינים הקשים לזאת צריך לעורר מקור טהרה שהוא בבינה וזה סוד אשר קדשנו לעורר בכל ברכה מקור קדושה וטהרה וכן הוא בתיקון ל' דע"ז ע"א וז"ל אשר ראיתי אמא עלאה וכבר הארתי לך ידידי בזהר בראשית סוד בריאת שמים אש ומים. בראשית ואש הוא באמא מקור הדינים ש"י דאלהים דבינה עם הכולל הוא. אש ונברא בא' שהוא הארת חכמה בחסד. וכן בריאת המים בשני אשר השני הוא הארת אמא סוד גבורה. וכו נברא המים שהוא בי' חכמה. ויען הי' הוא מקור הוי"ה ב"ס ככ"ל הרבה וכר' מילוי הויה ב"ם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן הוא ט' יודין במילויהן. הוא מנין וסוד מים בי' חכמה שמבואר בספר יצירה. וזה סוד טהרה שהוא בבינה צריך להיות במים לכלול שמאלא בימינא וכן קדושה שמקורו באבא מקור ד' יודין דע"ב שבו אשר כל י' כלול מי' הוא ת' דמנין קד"ש והר' הוא כלילות הד' יודין נותן ללוים סוד בינה והוא לכלול ימינא בשמאלא ובזה אם תעיין היטיב תבין דלא ליקשי לך כמה מאמרים בזהר הנראין כסותרים זה את זה ממקום למקום בענין קדושה וטהרה כי בפרש' תזריע דמ"ח ע"ב משמע דטהרה בלוים מקור בינה. וכן ברעיא מהימנא פרשת בהעלותך דקנ"ב ע"ב ודוק שם היטיב במקומו שאלה וכן בפרשת קרח דקע"ח הדבור מתחיל בדף קע"ז ע"ב וז"ל בקר ויודע ה' וכו'. אמאי בקר ואמאי קדוש ולא טהור אלא איכון מסטרא דטהור הא אתיין וקדוש בשבא וכו' ע"ש. וכן בזהר חקת וז"ל בדק"פ ע"ב ובתר איתה אל אלעזר וכו' ועוד דאהרן לא אתי מסטרא דטהור אלא מסטרא דקדש ובתיקוני זהר תיקון מ"ז דפ"ז ע"ב וז"ל טהרה מסטרא דכהנא וכו' וקדשו מסטרא דשמאלא הרי נראה להיפוך מהנ"ל ובזהר פרשת קדושים משמע דקדוש מתרוויהו באו"א וז"ל שם דפ"א ע"ב כי קודש היא לכם וכתיב זכור את יום השבת לקדשו אלא חד לאבא וחד לאמא ע"ש וע"פ הנ"ל אתי שפיר לזאת הכיור על הכהנים לטהרם ובמים לכלול טהרה בקדש מקור כהן ומקור מים כנ"ל וזה סוד הגדול בפרשת קרח (י"ח ו') ואני הנה לקחתי את אחיכם הלוים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתונים ליהו"ה. היינו לכלול טהרה בקודש. וזהו סוד הגדול לגרש לילית מפת אשר היא אשרה נוקבא דקליפ' וגם עטרת היסוד עיין היטיב בזהר בראשית דמ"ח ע"ב וז"ל לא תטע לך אשרה דא בעלה דאתתא וכו'. וע"ש כל הענין והכרתן מנים וכים ובמקור וקדשו וטהרו הנ"ל אשרה דקדושה הבא לה מחכמה מקור קדש וזה תבין מזהר משפטים בסבא דנ"ז ע"ב וז"ל אלא שארה כסותה ועונתה לא יגרע תלתא איכון שמהן עלאין וכו' וכולא בעלמא דאתי וכו' שארה בספוק אתווין אשרה. וכן כבקר לגרש בת מלכא הוא נוקבא ביסא צריך להיות ג"כ עז' הדרך. ועיין זה בכוונת פסוקי דזמרה ווהכ' ובליקוטי קודש פרשת יתרו. ובספר הקדוש כנפי יונה. ובריש ספר מנה שהורה שחיבר איש אלהי הקדוש ר' נתן שפירא ז"ל. וזה היה בכונתם אל הקדש להשבית אויב ומתנקם וזה סוד כיור נחושת אשר נחושת הוא סוד נחש המבוא' שהוא קליפת נגה הנאחז בב' מלכות דקדושה אשר היא מלובשת בתח"ם ונקרא נחש הנחשת ובהארת אש על המזבח הנחשת גבר הטוב על הרע שבנחשת כי ידוע נגה הוא סוד עץ הדעת טוב ורע ויען כי אחיזתן בדינין המתערין מבינה שהוא אלהים דיודין וכן באהו"ה שהוא בדעת פנים דאמא ואחורי דאבא כנודע וכנ"ל והוא סוד חו"ב חו"ג כנ"ל והוא סוד אם' מאהים פנים דאמא. וה' אחורים מהוי"ה דאבא וה סוד אהו"ה שבדעת והוא במילוי כזה אל"ף ה"י וי"ו ה"י מספר אצב"ע והם הה' וגג' סוד עשר אצבעות והוא בהארתו מייתר ז"ו כי מקורו בכתר כנ"ל הרב' וכו ו"ה דע"ב כנ"ל ומאיר לז"ו שמוחין יבורם זווג. סוים ארני ולכן הוי"ה אדנ"י ע"ב הוא מספר אצב"ע שם אהו"ה במילוי כנ"ל וה סוד נטילת ידים העשר אצבעות במים להאיר מקור ע"ב ובסוד ט' יודין דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן העולה מספר מים וזה הים סוד כיור העולה רל"ו לעורר מקור קדש י' בנין הוי"ה כנ"ל אשר בו ד' מילוין ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן עם כלילות ד' אותיות הויה הפשוט עולה רל"ו זה סוד כיור הנחשת לעורר סוד וקדשו וטהרו ובזה הגלים כרות יכרתון אשר הם נאחזין באהים דהדין שבמלכו' כי אף אמא דקלים' שאנילות מאחורי זלפה שפחת לאה אמנם כי בג"ר לא יגורך רע כתיב לזאת תכונתם במקום הנפור השני שהוא נוקבא דסמאל הנאצלת אחורי בלהה שפחת רחל ונאחזין אלהים אחרים באלהים דקדושה ולכן ידידי אם תעמוק בענין אלהים דבינה העולה ש"ן ואהוה במילוי כנ"ל העולה קס"ב. ואהים דמלכות העולה רנ"ה הוא מספר נחש"ת ובסוד כיו"ר נחש"ת היה הכרתן ממקור וקדשו וטהרו ובמקור אחיזתן וזהו סוד נטילה וא"י כאשר אזכה להוציא לאור בדפוס ספר מאה ארבים שם יראו צדיקים וישמחו. שם ביארתי כל דינים השייכים בכלי ובמים הכשרים והפסולין לנטילה. ודי בזה למבין והרוצה לירד לעומק הדברים אשר ערכתי בזה יעיין בעץ חיים בדרוש הקליפות ובזהר פרש' וארא דכ"ר ע"ב במאמר אדמ"ע רוח' אחיד למים ואחיד לאש ואפיק תרין כחד כפין נחשת קליל :

וע"ש

ועי"ש בפירוש המאמר מהאר"י ז"ל ובזוהר פרשת בראשית ד"ל ע"ב מייא אתקל בתקלא · ובזוהר פרשת בלק דקפ"ו וז"ל וברית קדישא אתער בחמש אצבעין דידא ומילי סתימא הוא . וכו' ועיין פירוש האר"י ז"ל שקאי על הח' והוא הארת הו"כ ממקור מים כי גבורת גשמים תנן ועיין בזוהר בראשית די"ג ע"ב במאמר ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המי' בסוד מים עליוני' ומים תחתונים ועי"ש וז"ל ת"ח מים אולידו חשוך. וכו' ועיין שם דף י"ז וי"ח סוד ת"ר ות"כ ובעץ חיים בשער ת"ר ות"כ וכ"ד ל"ג במאמר ר' אבא פתח המקרה במים עליותיו : וברעיא מהימנא פרשת פנחס דרכ"ג ע"ב ובתיקוני זהר תיקון ס' דצ"ו ע"ב · ובאדרא זוטא דר"ב וז"ל והוא נהר דנגיד ונפק אקרי עלמא דאתי דאשקי תדיר לגנתא · עליה כתיב וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ועיין עץ חיים כנ"ל ובסוד על מי מנוחות ינהלני משם תלמוד הארת מים הוא הארת קדש וטהר לזוג ומים אקדוש' המכרית לעונתן המים המאררים כמבואר בזהר שמות ד"ו ע"א במאמר בספרא דרב ייבא סבא וכו' וז"ל אינון דהיכלא דזכותא אקרון מים מתוקי' מים נזולין אינון דהיכלא דחובה אקרון מים מרירין מי המרי' המאררים וכו' · ולזאת הברכתן בסוד שאו ידכם קודש לאחר ב' הידים עד הקבורות ולהגביהן אשר כבר הארתי בכל יד הוא כ"ח פרקין סוד ח' אצבעות ובהם י"ד פרקין ועצם הכף ועצם הזרוע הרי כ"ח וכן ביד השני הרי הארת אהי"ה אשר אהי"ה סוד וקדשו וטהרו הנ"ל וזה סוד הגדול מים אחרונים חובה בעולם כ"ח סוד מים נרירין המאררים הברתן כאשר אהיה העולם כ"ח הרי הארתי כאור בהיר סוד הגדול ממצו' זו ובזה שאללים ברות יכרתון והיה ה' אחד בסוד מים עליונים ומים תחתונים הארת י' עלאה לו' תתאה מא' כמבואר במאמר ר' אבא הנ"ל ייחוד י"א ה"ר ו"נה"י ובזה גאולת עולם תהיה לנו ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ברוך ה' אלהי"ם אשר לו דומיה תהלה ·

מצוה ג' הלכות ברכות פרק כיצד מברכין כל הנהנה מעולם הזה בלא ברכה וכו' והוא מימרא דר' חנינא בר פפא שם דל"ה ע"ב סנהדרין דק"ב ע"א ולכן אפילו כל שהוא ואפילו על ריח צריך ברכה לפניה מדרבנן ולברך אחריה אם אכל כזית או שתה רביעית אבל על פחות מהשיעור אין לברך כמבואר פרק בא סימן וכן הוא בירושלמי ובענין אטעמת אחר כל השקלי וטרי' בש"ס הנ"ל מסקנא להלכתא כבר כתבתי פרק קכ"ב משער הראשון דמסקינן כר' עקיבא דאמר אסור לטעום עד שיברך וכ"כ התוספת שם דהיינו טעם ובלע אבל טעם ופלט אין לברך . וכל אלו הברכות וכן ברכת המצות · וכן ברכת ההודאה והשבח · כלם מדרבנן ואין דאורייתא אלא ברכת המזון דברכת התורה לפניה · אמנם דינם שוה לענין שלא יפסיק בין הברכה למה שרוצה ליהנות באכילה או בריח או קודם איזה עשיות השבוח ואם שח בדברים שאינם מענין המצוה צריך לחזור ולברך . וכן צריך לכתחלה בכל הברכות להשמיע לאזניו ובדיעבד אפילו בהירהור בלב יצא וזהו אפילו בברכת המזון ובש"מג סימן כ"ז המשעשין נראה בטעות לא יצא והוא טעות המוכח מדבריו ע"ש . אמנם זה החילוק יש בין ברכת המזון לשאר ברכת הנהנין ברכת המזון אחד מברך לכלם ואין זה אלא בפת כשהסיבו יחד ואין מזמנין אשאר דברים כמבואר בש"ס כיצד מברכין ופרק כל הבשר אבל אברכה שקודם האכילה כל הדברים שוים · לפת ואחד מברך לכלם ואסקנת הגאונים דלא כר' יוחנן דאמר דאף יין בפת לענין הסבו דאחד מברך לכלם אף לאחרונה אלא באחרונה כל אחד צריך לברך לעצמו אף על היין והא דאחד יוצא בברכת חבירו דוקא כשמכוון בברכה ועונה אמן אחריו כי כן מצינו אף בשבועת הדיינים שעונה הוי' כנשבע בעצמו ולכן מסקינן בהסיה מתניתין פרק כבר מברכין תנא ו'בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו מחמת שמא יתנק בשבת לענות אמן · ולענין ברכה אחרונה על היין דכל אחד מברך לעצמו כמי מוכח מן האי סיפא דקא תני והוא מברך על המוגמר אשר דכין לדעת מפרשי והוא דקאי על המברך ברכת המזון וכן לדעת הר"ר יונה בשם רש"י מוכח כן ודוק וזה שתמה התוספת יו"ט על הבית יוסף לא זכיתי להבין כי אני לפי קטן שכלי הייתי מפרש דברי הרמ"בם פרק ז' מהלכות ברכות הלכ' ז"ג ברליכא יין לזאת ודאי באין חולק שהמברך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר ונראין דברין מהאי לישנא דכתב בהלכה י"ד שם שאחר הדברים האלה אם היה שם יין וכו' משמע דהאי עניא הקודם איירי ברליכא יין וזה הוא שברך הנכון ועיין בכ"ל ודבריו נכונים כי על מה שכתב הרי"ף בשם הגאוני' נראה כבעליל דהר"מבם חולק ולא בזה לענות מחלוקת והשקלי' וטרי' דש"ס דמקשי ואמאי ותירוצא הואיל והוא נטל ידיו משמע כהר"מבם נגד דעת הגאונים וכמבואר בבית יוסף בא"וח סימן קע"ד א"כ זה והוא קאי ארישא דמתניתין וברליכא יין. והאי דינא כתב הרמ"בם וכן נכון לפרש גם דברי ר"ע מברטנורא · והנה כח אתקפי רב הוא מימרא דר' יוסי סוף נזיר גדול העונה אמן יותר מן המברך ועל כל טובה שבאה לו צריך האדם לברך ואם הטובה הוא לו לבדו אומר שהחיינו ואם הטובה הוא גם לאחריני אפילו אינה אלא לאשתו ובניו כגון קונה כלים שמשמשין בהם כלם מברך הטוב והמטיב אבל העושה בגד לעצמו מברך שהחיינו ומסקינן הא דתני במתניתין הקונה כלים חדשי' לאו דוקא חדשי' לא אלו הם חדשי' ובאמת אפי' אם הם ישנים (א') כל אלו הברכו' שמברכין על האכילה או שתיה צריך ליזהר שלא יפסיק בין הברכה לאכילה או השתיה · וצריך להשמיע לאזניו ואם לא השמיע לאזניו יצא ובלבד שיוציא בשפתיו . וכאמרים בכל לשון ש"ע או"ח סימן ר"ו סעיף ב' (ב') כל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו צריך לאחזו בימינו כשהוא מברך · שם סעיף ד' (ג') אין מברכין לא על אוכל ולא על משקה עד שיביאוהו לפניו בירך וא"חב הביאוהו לפניו צריך לברך פעם אחרת אבל מי שיברך על הפירות שלפניו והביאו לו יותר מאותו המין או אפילו ממין אחר אלא שברכתו כברכת המין הראשון אין צריך לברך על השני (ד') נטל בידו פרי לאכלו ובירך עליו ונפל ונאבד או נמאס ורוצה לאכול ממה שנשאר לפניו אעפ"י שהוא מאותו מין שבירך צריך לומר ב"שכ"מלו"ו על שהוציא שם שמים לבטלה וחוזר ומברך על אלו שלפניו כשרוצה לאכלן · ואם כשנפל לא אמר אלא ברוך אתה ה' ועדיין לא אמר אלהינו · יסיים ויאמר למדני חוקיך שיהא נראה כקורא פסוק ומכאן הבאתי ראיה לדעת הגאונים דאמר כשאומר מותר לפרש השם דרך למודו · שם דין ו' . .

סוד מצוה ג

סוד מצו' זו כבר הקדמתי והארתי היטב סוד תרומו' וחלה וביכורים וכל ראשית לה' הוא מטעם שהקלים' קודמת לפרי ואין להכריתן אלא במקור קדש אור אזלא בירוש ועיין סוד תבוה ב' פסוק וזהו ג"פ סוד אסור ליהנו' מעול' הזה בלא

ברכה כי במארת הברכה מתעורר מקור קדש ובטוח קדש זה נופל · כי מקור הברכה הוא מהבריכה העליונה שהוא הבינה אשר בה נאספים כל מימי החכמה המברכת למלכו' אשר שם נאחזים השורשים והענפים הסובבים בשושנה העליונ' ולכן בבריאה ששת ימי בראשי' התמים שהוא י' חכמה היה בשני ועיין זהר בראשית לפלוג שמאלא בימינא ואש בראשון בסוד שתים אש ומים ימינא בשמאלא · ויען כי הברכה באה למלכו' ע"י הבינה זהו סוד מאה ברכות להאיר לה בכל יום. כי ידוע ס"ג בבינה ומילוי ס"ג הוא ל"ז · ס"ג ול"ז הוא מאה וזהו האדם למאה אדנים שבה לקבל המאה ברכות. ועיין הטיב זהר פרשת תרומה וז"ל ורזא דא ברוך רזא דנקודה עלאה וכו' ואי תימא עלמא דאתי אקרי ברוך · לאו הכי דהא נקודה עלאה איהו דכר · עלמא דאתי נוקבא · איהו ברוך ואיהי ברכה וכו' · ע"ש וכן זהר פרשת ואתחנן דר"סר ע"ב · וזהו סוד ב' מן ברוך ב' מורה חכמה שהוא ב' לאצילות וכן בנוקבא השורש בית מלאה כל טוב ועיין זהר פרשת תולדות דק"מה ע"א וז"ל פתח ר' יוסי ואמר פיה פתחה בחכמה ועיין סוד ה' ליראיו משער ב' וב'. ועיין בתיקונים ריש תיקון ס"ט וז"ל בראשית ב' תרין חכמה ובינה וכו' יע"ש האמתי לך כי הברכ' מקורה מקור קדש ובזה האלילים כרות יכרתון . ונשגב ה' לבדו ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד בזה לא"ו אשר לו דומיה תהלה ויען כי עת לקצר אומר. במאה אדנים יתבאר באור בהיר · ועיין הטיב זהר עקב תיקון ברכת הנהנין ועניית אמן וכל פירוש המלות מן כאן אמ"ם · ובונת ברכת פרי אדמה ופרי העץ בתיקונן · ויען כי נאמר עת לחשות לזאת החשיתי מטוב ולו דומיה תהלה · אמנם מי שהעיר ה' את רוחו לברך את שם ה' המבורך כראוי ובתיקונה ילמד היטב כונת הברכה בספר הכוונות שער הברכות פרק ב' כי שם כלילות יופי לכל הברכות וקל מהר להבין ותחזור על למודך עד שיהיה שגורה בפיך ובלבבך ויען כי נורא הוא מאד לא רציתי לבאר כי ז"ל קרי ביה בורא הוא ובזה ברוך תהיה :

מצוה ד'

הוא שצונו להדליק נר חנוכה בכל לילה מן ליל כ"ה בכסליו עד שישלימו שמנה לילות ובכל ליל תוסף והולך דהיינו לילה ראשונה א' . שניה ב' · שלישית ג' וכן עד ליל שמיני ובליל שמיני ישנה שמנה קונכן יחד ועושה מהם מדורה קטנה בעני עצמן ושורפן ושלו השמנה ימים הם אסורים בהספד ותענית וגומרים בהם ההלל · ואין נופלין על פניהם כל שמונה ימים האלה כמבואר בב"י סימן קל"א בא"ח · וכן אין מתענין בהם שום תענית אלא תענית חלום וצריך למיתב תעני' לתעניתו כמו בשבת כן הוא בברייתא מסכ' ר"ה די"ח והגהת מיימוני פ"א מהלכו' תענית · ואין אומרים צדוק הדין ולמנצח כדעת הרמ"א בא"ח בש"ע סימן ת"כ ותרפ"ג . וסבה עיקר מצוה זו שהיא הדלקה ומקורה מבואר במסכת שבת דכ"א תנו רבנן בעשרי' וחמשה יומי בכסליו חנוכה תמניא יומא דלא למספד בהון כשנכנסו גוים והם מלכו' יון טמאו כל השמני' שבהיכל וכשגברה יד בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו להדליק אלא יום אחד ונעשה נס והדליקו בו שמנה ימים : לשנה אחרת קבעום שמנה ימים טובים בהלל והודייה · ולכן גומרין ההלל כנ"ל וכן אמר ר' יוחנן משום ר' יהוצדק במסכת ערכין ד"י י"ח ימים בשנה גומרין ההלל ובגולה כ' ואחד ומנייהו שמנה ימי חנוכה וכתב הכה"ג הא דאמר ר' יוחנן בעימרא

זו יחיד גומר את ההלל לאו דוקא יחיד שלא אפילו ציבור קורין יחיד כיון שאין כל ישראל ביחד · אבל יחיד ממש על נס שנעשה לו לא יתחיל לקרות את ההלל ולגמרו כי אין אומרים אלא כעין שתקנוהו הנביאים הראשונים שאמרוהו על כל צרה שלא תבא ונגאלו ממנה בשביל כל ישרא' כמבואר במסכת פסחי' דקי"ז מגילה דל"א והטעם בפסיקתא שבכ"ה בכסליו נשלם מלאכת המשכן והטור מביאו והקריאה בחנוכה בפ' הנשיאים הוא מקורו במשנה ובמסכת סופרים פרק י"ז הלכה ו' בחנוכה בנשיאי' והרא"ש בתוספותיו למגילה כתב כן וז"ל נמצא בכ"ה בחנוכה בנשיאים פירוש הר"ר שמעיה ז"ל משום דבכ"ה בכסליו היה ראוי להקי' המשכן אלא ע"פ הדיבור היה מעוכב עד אחד בניסן ולא חנכוהו הנשיאים כדאיתא במדרש · (והמדרש הוא מפסיקתא עיין בארחות חיים דכ"ו) ולפי שהיה ראוי להקימו מכ"ה בכסליו לפיכך קורין פרש' הנשיאי' בחנוכה שהוא בכ"ה בכסליו עכ"ל ונרא' שהיה לפני הרא"ש והר"ר שמעיה הנ"ל גירסא במסכת סופרים בכ"ה בכסליו ובהרא"ש נ"ב טעות ונ"ל בכ"ה בכסליו ולפרדברי שם כתב הר"ר שמעיה ז"ל מתוך דחקות שאין להב שחר כי לפי טעם זו לא היה לקרות אלא ביום כ"ה בכסלו לבד · אמנם בתם' לפניכ לא נזכר כלל כ"ה בכסליו של בחנוכה ועיקר הטעם לקריאת הנשיאים הוא דבימי החשמונאי היה ג"כ חנוכת המזבח וזהו שם חנוכה וזהו המבואר בכיא יוסף שסעודת חנוכה הוי סעודת מצוה מטעם זה וכן הוא בתוס' יו"ט מספר בן גוריון ומספר מכבי · ומקרוב נדפס פסקי הרב המאירי לשבת וכתב שהכהן קורא ברכת כהנים לבד וכן הוא בשיורי כנסת הגדולה וכן הלכה דלא כהרב מהר"ש אלגזי ז"ל שכתב דאם הכהן קרא ברכת כהנים לבד הוי ט' עם כרכר משנה דתנן בחנוכה בנשיאים ובמסכת תענית פרק ד' במשנה ד' וגמר' כנ"ל. ומסקינן להלכתא כהאי ברייתא דכ"א שם שמצוה לפרסם המצוה ולהדליק הנרות בפתח הפתוח לרשות רבים · ואם שני פתחים פתוחים לרשות רבים ואינם מצד אחד צריך להדליק בשניהן אמנם אין מברך אלא על הדלקה ראשונה ואע"ג כענין לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שמתפללין מבואר בש"ע א"ח סימן צ' דאין חשדא באם יש שני פתחים משני צדדין וא"כ הכא היה ג"כ לפטור אפילו מאחד ומכ"ש מלחייבו בשניהם דהכא סכנה לייקר כבוד אל יתברך כל כך דאפשר לפרסם הנס טפי · עדיף טפי ומשום חשדא בהאי דנס . נר אחד יכול לפטור אותו כנר השני · א"נ כיון דהכא איכא הפסד ממון אית בי' חשדא טפי כן כתב כו'. ומסקינן הדלקה עושה מצוה ולכן מברכינן להדליק נר חנוכה ואעפ"כ אם אינו מניחן לא קיים המצוה כמה שאוחז ביד דבזה ליכא פירסום נס דהרואה אומר לצורך עצמו הוא מדליק וכן אמר רב שם ומסקינן נמי כאידך מימרא דרב שם הדליקו בפנים והניחו בחוץ לא עשה והוא מהאי טעמא ג"כ דהרואה אומר לצורך עצמו הדליק · וכיון דהדלקה עושה מצוה הדליק' חרש שוטה וקטן לא עשה כלום אבל אשה ודאי מדליקה שעיקר הנס היה ע"י יהודית ולכן כתבו שנוהגין לאכול בחנוכה מאכלו' מחלב שהאכילה יהודית חלב לאויב ואף דבירושלמי כתב שאף הן היו באותו הספק אין סומכין כזה בהוראה שהנשים יוציאו האנשים וכן אין מחייבין נשים כמו בסוכה דנשים פטורין כדכתיב בסוכת הושבתי את בני ישראל ולא בנות ישראל ומבואר בש"ס שם ובשאלתו' דרב אחאי ומסקנא בש"ס להלכתא שזמן הדלקה צריך להיות ג"כ בזמן שרבים עוברים בשוק ובעת שהנר יפה דהיינו משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק וכמה יתבי. תירוצא שם אהא דמתניתין כבתה אין זקוק לה ומשני דהאי שיעורא איתמר דאי לא אדליק מדליק · ואי נמי לשיעורא דהיינו לס"ד דמסקינן דהדלק' עושה

עושה

עושה מצוה צריך ליתן דוקא קודם הדלק' שמן כשיעור שידליק משקיעת החמה עד שיכלה רגל מן השוק. אמנם כיון שאנו מדליקין בפנים וכל פירסום שלנו הוא בפני בני הבית לכן אף לשיעורי קמא מדליקין כל הלילה. ומצוה להדליק למעלה מג' טפחים מן הארץ עד עשרה ואם הדליק למעלה מעשרים אמה לא יצא. ומצוה להדליק הנרות בטפח הסמוך לפתח משמאל כדי שתהא מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל והוא מימרא דרבה שם דכ"ב ואמר רב שמואל שם: ואי ליכא מזוזה מניחו בימין וכן כתב הטור בשם אבי העזרי והגהות מרדכי בשם ר' יקיר. ובבית הכנסת יש ג"כ להדליק בין מזרח למערב ובצד דרום כמנורה ומברכין על הדלקה אע"פ שבבית הכנסת אין הדלקה אלא מנהגא כמו שמברכין על הלל של ר"ח שאינו אלא מנהגא והדלקה זו הוא לפרסומי ניסא ברבים וכל אחד ידליק בביתו אף ש"ץ שהדליק צריך בבית הכנסת יחזור וידליק בביתו. וכתב הרמב"ם בפרק ד' מהלכות חנוכה דבמצוה זו חייב אפילו עני שמתפרנס מן הצדקה ומחוייב לשאול בפתח כמו על לחם עוני שלו וידליק ואם בשום אופן אין ביכולתו להדליק בשרוא' נר שאחר הדליק יברך ברוך אי"א שעשה נסים לאבותינו בימי' ההם בזמן הזה ובפעם ראשון מברך שהחיינו ג"כ ולאו דוקא לילה ראשונה אלא ה"ה בשאר הלילות וכן הדין ג"כ במי שלא הדליק בליל ראשון מאיזה סיבה ובאיזה מהלילות מתחיל להדליק מברך שהחיינו ולהדליק נר חנוכה ושעשה נסים כמו שמדליק בליל ראשון. והמצוה להדליק בשמן ואפשר דוקא שמן כי הנס היה בשמן. והפתילה מסקינן כמאן דאמר אסור להשתמש לאורה לזאת אף אלו הפתילות שאסרו לנר שבת מטעם שאין אורן עולה יפה וחיישנן שמא יטה. אמנם נר חנוכה מותר דהא אין משתמשין לאורה. והנה כל אלו הנרות כלם של מצוה הם לזאת מסקינן מותר להדליק נר מנר אבל אסור להדליק ע"י נר אמצעי דהיינו שמדליק נר של חול מנר חנוכה כדי שידליק נר אחר אם הוא אינו במקום שרוצה להדליק לא ידליק הנר של חול בנר חנוכה כי חיישינן שמא יכבה דרך הילוכו ונמצא השתמש תשמיש של חול בנר של חנוכה. ומסקינן כרב הונא שם דכ"ג וכדאמר ר' יצחק בר רדיפא נר שיש לו שתי פיות עולה לו בשביל שנים ובשביל שני בני אדם. גם מסקינן כההיא דרבא שם מילא קערה שמן והקיפה פתילות עולה לנר אחד והוי כמדורה שאין יוצאין בה לנר שבת ויו"ט אבל אם כפה עליה כלי שכל אחד נראה כנר בפני עצמו יצא. ונהגו להניחן בשור' בשוה ולהתחיל מן נר שבסוף והנר שבסוף יתן סמוך לפתח כדי שיפנה לצד ימין כמבואר בטו"ז באר היטב. ואם רבים דרים בבית אחד ידלק כל אחד בנר אחר שלא יהא נראה כמדליק הרבה נרות יחד ואורח הבא לאכסניא ישתתף עם בעל הבית וכן כתב הסמ"ג בהיותו בחוץ לומר כשיבא ואם הוא נשוי שמדליקין עליו בביתו אינו צריך לשיתוף אלא כשרואה שמדליקין מברך שעשה נסים ושהחיינו והוא מימרא דר' זירא שם על הא דאמר רב ששת אכסנאי דלא נסיב חייב בנר של חנוכה אמר ר' זירא מתחל' כשהייתי לומד בבית רבותי הייתי משתתף בפרוטו' באוכלו' סגרו' עם בעל ביתי אחר שנשאתי אשה אמרתי איני צריך עוד להשתתף שהרי בביתי מדליקין בשבילי ומסקינן כרב הונא שם דמי שאין נשוי שאין מדליקין עליו בביתו אם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק בפני עצמו וכתב הטור בשם תשובת אביו הרא"ש אף דאין חדרו מיוחד אליו אלא לשכב צריך להדליק שם בפני עצמו. ובזה אל ה' יאיר לנו ונראה אור בציון. אור תמיד שאסורים ביתנו במהרה. אמן.

סוד מצוה ד

סוד המצוה זו וכוונתה אורה רב וכבר בארתי אור הנר בסוד ס' לידאיו מאמר ד' בסארת נר שבת וכוונת הדלקה בתכלית הקיצור כפי המבואר בספר הכוונות שער יום פרק ד'. והוא להמשיך אורה באלו היא פנים בפנים בשם עם ז"א מאור הכתר והוא בשמנה לילות לכוון ליחוד הוי"ה אלהים כי זה הוא הארת הכהן גדול מקור שמ"ן ויעקב כשהם בגוף ויקרא שנ"ם אדם השלם כד"מה אברים וכו' דרועין הרי מספר כ"ר יונה כשהיא בקומתו היא כוללת כל היתירים. אחר יחוד האמתי בכ"ס שהוא סוד הוי"ה אדני ביהודה כנ"ו כאשר ביארתי באור נר בהו כמו שקדמה לשלל אות ה' וזה סוד להדליק למעלה מג' טפחים שהם סוד נה"י כי היא המקבלת הארת כתר במקומה וגם ולמטה הוא אחיזת החיצונים וכדי שלא יאחזו בקדש הקדשים מדליקין למעלה מג' אמנם שבת עליותה נ' גו ג' כאשר בארתי באור נר בסוד ס' לידאין משער ד' הארת שבת לזאת אין קפידה להיות תוך ג' כי כבר עלו ושם אין רע כי בס"י נכלל בחג"ת המלכים בת"ג דאו"א אשר בג"ר לא יגורך רע כתיב והנה שם בארתי איסור מלאכ' בשבת הוא כדי שלא ליתן יד לצבר כי ימלך ושפח' כי תירש גבירת' וזש לתען ינוח עבדך ואמתך וזהו סוד הגדול אסור להשתמש לאורה והבן ידידי כי עמוק הוא ותורת אמת כי בשבת נכנסים בחלל אף כי נהי' עלה וזה סוד מחלליה מות יומת. וכאן כאחוים בקדושה כי נהי' על מקומם ככ"ל ונדלקין בסתוך. והנה בארנו בזה כ"ר מנוס שהוא רמ"ת אברי' וכ' דרועין. ונר ששני מכל האדם בנהי' חיים אדני כנגד החוה ידועה הוי"ה אלהים והשלישי הוי"ה אהי"ה. הרי מספר נר ב' והנה האדם זו הוא כלילת כל המרכב' שהוא ע"כ ס"ג ת"ם ב"ן הארת דל"ב הבא ממקור כהן גדול דרגא דאהרן בסוד העול' ס"ו והוא האדם לנהי' כנ"ל הרי נר ג' והנה הכוונה מג' נרכו' הוא להמשיך למלכו' ב"ן ע"כ מת"ח ס"ג מבינה ת"ם מז"א וע"כ ס"ג ת"ם עולה ק"פ והוא מספר להדליק עם הכולל ואז יחוד האמתי יזו"נ ז"ת כ"א כלול מעשר שהם סוד שבעים אים וביתו ע' וק"פ הוא נר ד' והנה בארתי באלה הדברי' מעט הכוונות ורב האיכות שכל הארתם הוא בעיקר' על מקומם ומתייחדת עם ת"ת בעלה ושניהם בסוד וזה הוא החילוק בין שאר ימות החול שהוא בנכה והוא בסוד והיא מקבלת הארת הוד על ידו ועתה היא מקבלת מדת אהרן מהוד עצמו. וזהו תוספת קדושה אליה. ובזה נר שבת עדיף כי בשבת היא העולה עד הכתר ובחנוכ' היא במקומ' בסוד כנ"ל אמנם הארת הכתר מאיר לה ולכן שבת שחל בחנוכה מדליקין נר חנוכה קודם משום מעלין בקודש ולא מורידין ועליותה מדרגא לדרגא עדיף וכן בארתי הרבה כל תיקוניכו צריכין להיות מתתא לעילא. והארתה בסוד שהוא בסוד רגלין כמבואר כאדרא. וזהו סוד עד שתכלה רגל מן השוק. כי היא מקבלת הארתה כלילות כל העשר מכתר שהוא הוי"ה ע"ב ואהי"ה דיודין שעולה קס"א והוא הארת יה עם כלילות ב' אותיות העולה לו. ע"ב קס"א עולה רנ"ל ויו הרי נר החמישי. והנה בארתי בזה כי נר הששי הוא הוי"ה אהי"ה. הוי"ה אדני. הוי"ה אלהים העולה כמן שכל כ"ר ובאלו הו' שמות יש כ"ס אותיות וגם הארת יכוה שאז היא מקבלת אורה כמו בינה אשר בה שם ס"ג והוי"ה הפשוט הוא מנ"ם כ"ן חנה הוא ס"ג. והוא שכתב האר"י ז"ל סוד ואת חנה אהב כי ה' סגר רחמה כי בינ' נכנסת בנוק' שלם עד שלים העליון דת"ת שכו הויה ולזאת אין זווג כאהבה אלא בעלותה בסוד ועלם שאים שהוא מעירו. ע"ש בכוונת הנ"ל ואחר שיש לה האדם כון אזי היא בכלילות ז"א סוד יעקב העולם קס"ב סוד

ד' הויות דזו"נ קפ"ב ובינה עם הכולל הוא נר השישי. והנה בשיש לה הארת ס"ג דבינה הרי לה הארת אל שהוא היונה מתילוי ס"ג כזה יוד הא ואו הא ואל במילוי הוא כזה אלף למד: הוא הק"ף לאדני שבה קפ"ה ואדני העולה ס"ה הוא נר השביעי והנה כתב בספר הכוונות כל אלה הייחודים צריך לכוון בברכה והנה הארת אל מס"ג הנ"ל העולה הקף וכן יש אל השני היונה מן הויה הפשוט וד' אותיות והכולל. ובמילוי עולה ג"כ הקף הוא סוד ב' פעמים הק"ף העולה ש"ע נהורין והוא ככה בינה הארת אלהים שבה העולה ש' וה' אותיות אלהים הוא סוד לכוון באותיות שע"שם נסים היונה מן הענין כי הארת הגאולה זו היתה הארת בינה במלכות ולכן הוא בסוד הוד כי היא בהוד והתפשטותה דבינה בב' שערים הוא עד הוד בסוד עץ חיים מהלך ת"ק כנ"ל הרבה ויען כי היא בהוד אשר סיהו' בה הוא כלול בין נו"ה ומקבל' בכחו ב' שערים הנ"ל לזאת מלכות נקרא זה העולם ב' והוא סאר' הויה דמ"ה שב"תת והוא בננה לאדני שבה והיא בהוד מ"ה וס"ה דאדני הוא מספר כ"ם וזה סוד הגדול נס"כ והוא המותקנה דזאת בסוד וזה סוד הודאה על הנס"ים ולשון רבים נסים הוא נו"ה ולזאת כל הגאולות הראשונות הם בלשון נקבה והם היו ע"י נוקבין וכמאמר הש"ם בזכות נשים צדקניות נגאלו ממצרים והסיבה הראשונה הצלת משה בן ג"כ כי מן המים משיתיהו היה ע"י בת פרעה וזה הוא סוד ובת מסודך עליו כי התחלתו היה מהוד וכן גאולת סיסרא היה ע"י דבורה וכן גאולה זו דיון היה ע"י בת מתתיהו והיה אז בתיקון הוד וזה סוד שמנה ימי חנוכה כי הוד הוא ספירה שמינית כח"ב חג"ת נ"ה. ולזה כתב בספר הכונות המחברים לכוון בי"ג תיבות בברכה בא"ה אמ"ה אק"בו להדליק נר חנוכה · נגד י"ג מכילין דרחמי דאמא מקשטא לברתא לתקנא הוד דידה וקשטה בח' מכילין דידה קדמאין מן אל וכו' עד תמינאה שהוא נוצר חסד ויכון למכילא חדא בכל יום שכל אחד כלול מי"ג וביום השמיני שהוא נוצר חסד מעוררת ביותר כל שאר המדות ע"י בטישה דנוצר עם ונקה שהם ב' מזלות עלאין ותתאין כדי להשפיע למלכות · ואלו הח' מדות דאמא. איכון תמנין אסיה · כל אחד כריבוע אותיותיו אסיה פעמים אסיה עולה אמת שכנגדם ח' אמת דאמת ויציב. ועיין שם סדר הכונות לכל יום ויום בב' אופני' והב' נראה בעיני נחמד ונעים אמת ויציב וכפי הנרא' הקדוש ר' עמנואל חי ריקי בעל המחבר משנת חסידים בחר לו ג"כ הכונה זו לעיקר ויש לכוון בכל הב' אופנים: והנה באופן הב' שהוא בלילות ח' מכילין בח' הויות בניקוד המיוחד לכל הח' ספירות מתתא לעילא עד בינה בניקוד צירי והרי יש בה ח' הויות המאירין לה המלובשין באה"יה אשר אהיה כנ"ל ולכן ח' הויות וב"פ אה"יה הרי הוא נר השמיני · אודה לי"ה צור עולמים אשר נחני בדרך אמת לבאר המצוה בסודה ומקורה בסוד וכן היו כל הגאולות כנ"ל אמנם על הגאולה העתידה אשר עינינו תלויות ומייחלות גאולת עולם תהיה בסוד בעיתות כיאנך נכח · לנכח על בית ה' ובסוד נצח ישראל לא ישקר הלרה בסוד ואמת כנ"ל וזהו סוד אמת מארץ תצמח · ובכח נכח ויו נצחם על בגדיהם זה לעומת זה · ואוי לדור ודור ולנכח נצחים קדושתך נקדיש ותהלתך נספר. ותיסב לה' משור פר ושיטנינו יהושר ועונותינו יכפר · ושמך הגדול יתקדש וישגבו יבירו וידעו כל העמי' כי אתה ה' לבדך עליון על כל הארץ · והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ביל"א ·

מצוה ה' לקרות המגילה בי"ד באדר בעיירי הפרזים. ובעיירי המוקפין חומה מימות

יהושע בן נון בחמשה עשר ודוקא שהוקף ואחר כך ישב או שנתיישב מתחלה ע"מ להקיף והכפרים הנראה וסמוך כירך כהם ושושן אעפ"י שאין מוקף חומה מיה"נ כירך כהם לקרות בט"ו הואיל ונעשה בו הנס: וכל זה הוא מימרא דרבי בן לוי אמשנה וברייתא בת' מגילה ד"ג. ואם הדבר ספק אם הוקף כנ"ל או לא קורין בשניהם בי"ד ובט"ו ואין מברך אלא בי"ד שהוא זמן קריאה לכל · וכפי דעתי הוא אלו הכי כן מטעם דובא · ואין זה דומה לקבוע כי בדין חביות המשנה בין סברתי' הרמב"ם עצמו כתב כן וכבר הפלתיו בענין מביאם והוא מהש"ס ועיין הטיב פרק ב' מהעשין דשער ו' לעיל: אלא הרמב"ם כתב כן המעורדא דכן הוי · דחזקיה קרי בטבריה בי"ד וט"ו ולא יברך אלא בי"ד ואפשר מטעם כנ"ל בן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר אם היה דעתו לחזור קודם הקריאה · אעפ"י שנתעכב בידן כבני עירו · והא דתנינן במשנה מגילה ב' מגילה נקראת בא"ה בי"ב שמספקנא דאינה נקראת שלא בזמנה בי"ד והוא מטעם הואיל ומסתכלין בה עירוש כיון דאנו חושבין יום שלשים מקריאת מגילה להיות פסח ואם יקראו שלא בזמן הזה יטעו לאכול חמץ בפסח אל להיות בשבת קורין לפני שבת והטעם אמר רבא הכל חייבין במקרא מגילה ואין הכל בקיאין במקרא מגילה גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ד' אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דשופר ועיין בפ' לולב וערבה ובברייתא ריש ערכין תנינן הכל חייבים בקריאת מגילה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררי' וכל המחוייב מוציא אבל נשים אין מוציאין את האנשים והוא מהתוספתא דתניא בתוספתא הכל חייבים במקרא מגילה כהנים לוים ישראלים גרים עבדים משוחררים וטומטום אינו מוציא את מינו ולא את שאינו מינו דשמא האחד זכר והשני נקיבה משמע אע"ג דהנשים חייבים אינן מוציאין הזכרים: ואין להקשות מנר חנוכה דהנשים מדליקין אף לסוני' הזכרים הטעם דקריאת המגילה כהא כמו קריאת התורה אע"ג דלענין עיבוד לשמה פסק הר מב"ם דלא בעינן לשמה והוא מהא דאמר ר' יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא והני מילי בציבור אבל ביחיד יוצא וכיון דביחיד יצא שמע מיניה דלא בעינן עיבוד לשמה והלכה כר' יוחנן דמניה הוציא רבינו חננאל לפסוק כרב דאמר מגילה בזמנה ביחיד דלא כרב אסי דאמר מגילה אף בזמנה בעשרה: דלא כבה"ג שפוסק כרב אסי כן הוא מסקנת גאוני בתראי. היוצא מזה דבעיבוד הלכה כהרמב"ם וכן פסק הטור: ואינה כתורה וכן בענין קראה יושב או קראוה שנים בדיעבד יצא משא"כ בתור' כדאית' במשנה וברית' שם דכ"א אמנם לענין לכתבה על הגויל ובדיו דוקא דינה כספר תורה כמבואר שם במשנה דו"ז וכן קנקנתוס פסול ומה שכת' הרמב"ם פ"ב דאם כתבה במי עפצא וקנקנתוס כשרה הדרך הפשוט שכתב אלה הדברים לפי שיטתו פרק א' מהלכות תפילין דין ד' י דאם כתב ספרים תפילין ומזוזות במי עפצא וקנקנתוס שהוא עומד ואין נמחק כשרים והוא על דרך שצירם במשנה בפירושו על משניות פרק ב' דשוט' דמי עפצא שהטיל לתוכו קנקנתוס כשר והבי' באו"ח ריש סימן ל"ב תכיא. דברי אלה וכן כתב בש"ע כאן סימן תרנ"א באו"ח אמנם מה שכתב הב"י שם כשמערבין בו קומם שקורין גומא נקרא דיו. וכן מה שכתב הרב המגיד כאן דכלומר מק"ו מרין ספר תורה כמו שנתבאר פרק א' מהלכות תפילין וכקנקנתוס פסולה וכתיבתיו כשרה עכ"ד · וכן כתב הסמ"ג במצוה ד' מדברי סופרים תמה ולא זכיתי להבין מי הכריחם לצאת מן הפשוט

ושכ"מ כנרא' שוחר דברי עצמו במקומו' הנ"ל כדע' הרמב"ם ז"ל וצריך ליזהר כהמבואר במסכת סופרים שמתפירה יהיה חוץ מגד הכתב ולא לגד פנים. וכן צריך ליזהר במה שכתב בעל הלכות גדולות ז"ל מנהג כל ישראל שהקורא את המגיל' קורא ופושטה כאגרת ובשיגמור חוזר וכורכה ואח"כ מברך לאחריה וכן צריכה שירטוט כאמתה של תורה : (והוא הווה שיש בה יחוד האמתי) · וכן דינה כספר תורה לענין שיהיו האותיות מוקף גויל · וכן בענין צורת האותיות וחטוטרות השין ותליית השין והקופין ובחסרות ויתרות עכ"פ לכתחלה לדעת הגהות מיימוני פ"ב וכן להוציא כל תיבה מפיו קודם שיכתבנו · כן דכיכן נ"כ לענין אשה שלא להקרותה לאנשים להוציאן וצריכה להיות כתובה כלה · וצריך הקורא לכון להוציא והשומע לכוון לצאת · וצריך לקרות מכתב ולא בע"פ ולכן אם השומע אין לפניו מגילה כשרה צריך לשתוק ולכון בכל תיבה לשמוע מפי הקורא · וצריך לקרות על הסדר כמבואר במשנה הנ"ל · ואם המגילה כתובה בלשון שיהיה והשומעים מבינים אותו לשון יוצאים בו ובלשון הקודש יוצאי' אף אם אינם מבינים מידי דהוי אנשים ועמי הארץ שאינם מבינים וכן אין אנו יודעים מה הוא אחשתרנים בני הרמכים ובירושלמי איתא דבמגילה אין אנו מדקדקין בטעותיה · הנראה מזה דאסקרא קריאה משובשת יצא. וצריך לקרותה בלילה ולשנותה ביום ולברך עליה גם ביום ושהא לחבר מצות יום ומצות לילה דלא כהרמב"ם שכת' דביום אין לברך עליה ובר כה שלאחריה תלוי במקום שנהגו : וזמן קריאה דלילה זמנה כל הלילה. וביום כל היום . ומבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה מכ"ש שאר מצו' אבל מת מצוה שאין לו קוברי' בג"מ מצוה עדיף שהוא תיקון או"א וככי התם צריכין לקרות כל שיטה אחת כדי להודות לעם שכלם נתלו ונהרגו כאחד · וש"רה זו צריך כתובה אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה · שלא תהא תקומה למפלתן של רשעים וענין כתיבה זו כמבואר בכס"ג · ועיין במסכת סופרים פרק א' בשירת האזינו שהם לבינה על גבי לבינה ועיין בש"ע סימן ע"ג · עוד בש"ס הנ"ל אמר רבא מגיל' נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה שלא בגידין פסולה . ונקראת אגרת שאם הטיל ג' חוטי גידין כשרה · אמר רב נחמן בר יצחק ובלבד שיהו משולשין . פירוש שלש תפירות בקנה · ושלש באמצע ושלש בקנה השני · אמנם רש"י פירש שיהא מראש הדף עד סופו כמו מן הגיד לחבירו ויש לעשות בשני אלו הפירושים ורש"י מביא ראי' מערי מקלט שהיו משולשת שהיה מדרום לחברון כמו מחברון לשכם ומחברון לשכם כמו משכ' לקדש במקדש לצפון · למצוה זו בכלל כל האמור במגילה קיימו וקבל היהודים את האמור שם נמצא אסורים בהספד ותענית י"ד וט"ו בין לבני עירות וכפרים בין לבני כרכין המוקפין כל שם הדברי' שם נ"כ ברמב"ם וסמ"ג וכן להכות המן מנהג כשר הוא ואין לבטל שום מנהג או ללעוג ח"ו כי מנהג ישראל תורה ומציירין צורת או שם המן ומכווני' למחות לקיים מחה תמחה זכר עמלק · וכל הנוהג בי"ד וט"ו לאדר שני נוהג בראשון ואין ביניהם אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים הכי הוא במשנה ודייקינן הא לענין הספד ותעני' זה וזה שוים . ומדכתיב תחלה משתה ושמחה ויו"ט ואח"כ כתיב משתה ושמחה · ויו"ט לא כתיב דייקינן מזה דלענין משתה ושמחה קבלו היהודים אבל לענין איסור מלאכה לא קיבלו ולכן מדינא מותר עשיית מלאכה אמנם תלו רז"ל הדבר במקום שנהגו וכן קילל רב לאותו דזרע פשתן במקום שנהגו איסר ולא צמח · ומדכתיב ומשלוח מנות דייקינן שתי מנות איש לרעהו · ומתנות לאביונים משמע שתי מתנות לשתי אביונים · וכתב בירושלמי אין מדקדקין במעות פורים אלא כל שפושט יד נותנים לו והטעם שמחה ומשתה הוא כי שמחה מעורר שמחה ועי' זה נזכה למקרא אומר כי בשמחה תצאו · וטעם איסור מלאכה הראוי לנהוג הוא כנ"ל לגבי שמחת יו"ט וביטול מלאכה כדי לפנות מכל להתבונן ולהזכיר חסדי ה' עלינו והוא המכלה ומשפיל כל הקמים עלינו לרעה והזמן נרמז להתפלל בעת רצון ורחמים כן ירחם עלינו וישפיל שונאינו ויריס קרנינו ובשלוח מנות לעורר יובילו שי למורא · ולהרבות בצדקה לעורר בזכות הצדקה מקרא אומר בצדקה תכונני · כי הרבות הצדקה מורה על הבטחון וכתיב הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת יה ה' ויהי לי לישועה · ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה במהרה בימינו אמן ·

סוד מצוה ה

סוד מצוה זו כדי להוציא בסתר אורה כל רב · הוא הידוע המבואר בספר הכונות על · וזכרם לא יסוף עוד · כי ידוע בזמן הגלות ז"ג הם אחור באחור ובשרכון המאציל הראשון לעורר רחמיו הגדולים לאנחיה לנו ישועה בלתי אפשרי אלא בהחזירן פנים בפנים וזה אינו שלא בשהיא בקומה שלמה וזה הוא ע"י היות לה המוחין מב"ר מיסוד אבא מלובשין ביסוד אמא כמו שהם בז"א ולזה הוא הסתלקו' נה"י דא"א מז"א והוא הנקרא דורמיטא ומכניסן בנוקבא דז"א ואז נתגדלה בקומה שלמה ויש לה מב"ר ואז הזווג האמתי וז"ס בנין המקדש שהוא ס"ר מלכות וזה סוד מקדש אדני כוננו ידך כי כבר אמרתי מהאידרא שא"א נקראים ידים כי אצילותן היה מזרועות דא"א כאשר ביארתי באור בא בפרק העשירי מסוד ה' ליראיו לשער א' והוא על אופן הנ"ל והבן ידידי כי בפרק ו' משער י"ט בספר הכונות קיצר בענין והאריך בדברים ואלה הדברים מעט הכמות ורב האיכות · תפסתי מיעט תפסתי מרובה · ודי למבין · ומזה יוצא לנו הארת פורים שהארה כנ"ל היה בסוף שבעים שנה לגלות בבל והנה כבר אמרתי מזה שהארת יסוד אבא מסתיי' ביסו' דז"א ולקמן נרחיב אי"ה הדבור מזה · בשנה כי יסוד אמא שמלבשו מסתיים בשליש העליון דת"ת אמנם יען כי יסוד אבא ארוך יותר מתפשט בגילוי בפנים דז"א, שהם בחינת יעקב ומאחורין דז"א שהם בחינת רחל ודרך פנימית דז"א נכנס ביסוד דז"ו ומסתיים בשם · אמנם כשנכנס בסוד דורמיטא הנ"ל ביסוד נוקבא דז"א שיסוד הנוקבא קצר הרי סולך חוצה ומאותה הארה הוא יניקת נשמת מרדכי וכתבו שמו מרדכי שאם לא היה השבירה וזהו הוא סוד כל המועדים יהיו בטלים וימי הפורים לא יתבטלו כי בכל שנה ושנה הוא הארה זו וזהו שנאמר וימי הפורים לא יעברו · וזהו וזכרם לא יסוף וזהו סוד ויעבור מרדכי בסוד בא כת יסוד דאבא היוצא לחוץ · והנה זכרם לא יסוף הכונה שבכל שנה הוא ההארה המתחדשת זו היוצא חוצה לה וזה הוא סוד מגלה חסד י' כי יסוד אבא הוא י' שבהוי"ה ב"ה וזהו סוד בעל הלכות גדולות הנ"ל להתפשט המגילה לקריאה היינו להתפשט אור יסוד אבא לצאת חוצה כנ"ל וזהו סוד מקרא מגיל' בסוד הנאמר למקרא ולמשע את המתכות היינו לקרותה ולהוציאה לחוץ ומתגלה שם והוא סוד לפרש מה כסא וכסוד מ' וס' שבלוחות בנס היו עומדין אשר האר"י ז"ל מפרש הענין כי הלוחות הם סוד נגה והוד דיסוד דאבא וכו סוד י' כנ"ל ומ' וס' הוא ב' מנם והוא סוד ה' דברות מלוח הימיני שהוא בסוד נגה והוא סוד כי הנגה הוא ענף מחסד שבו שם ע"ב · ובע"ב יש ד' יודין

סגולה

העולם מ׳ וי׳ ריבוא כנ״ל וזה סוד כ׳ מנה והם׳ מתפרש בשני אופנים הרין הפשט כי התפשטות הבינה הוא עד הוד כסוד עץ חיים מהלך ת״ק כסוד תנ״ת כ״ה והתפשטות זו הוא בסוד התבונה שהיא כסוד ס׳ והוא סוד לוח השני ה׳ דברות אחרונות או כלך לדרך זה כי ם׳ פתוחה הוא התמונה ב״ן וד׳ מר׳ יורד שבכנת הכא לו מע״כ דחסד כנ״ל הרים׳ זה סוד נ״ס מו״ם שבלוחות בנס היו עומדין וזה אור תורה כי כבר אמרתי בסוף מסער ס׳ דברי האר״י על ברוך שנתן תורה לישראל דקאי איסוד אבא המלובש ביסוד ז״א כי מציון תצא תורה ולכן תבין ידידי סוד הגורל שמקרא מגילה עדיף מתלמוד תורה כי ממנה יוצא אורה חונה לנו בסוד מגלה גלא י׳ הנ״ל ותשא וכה לאדם זו וכמבואר בזהר וקיבל היהודים ולא כתיב וקבלו דקאי אמשה וזה סוד הזהר פורקנא במשה תלייה וכן הוא בתיקונים עד כי יבא שיל״ה זה משה וזה לא היה בגאולת מצרים כמו שכתב האר״י ז״ל שהארה זו לא נהייתה כמוה מעולם כי אם בבבל נעשתה ע״י תיקון החדש והמסגר בע׳ שנה ז׳ תחתונות דמלכות בסוד תיקון תורה כי רב מש״אכ במצרים שהיו בסוד ואת ערום ועריה וזהו סוד הגדול ולא יאמר עוד חי ה׳ אשר העלוך מארץ מצרי׳ כי אם חי הוא יסוד ז״א לבד אלא חי ה׳ וכו׳ שהעלה מבבל שהוא יסוד אבא ובגירלם אני היה לה סבנה לקבל המוחין האלה׃ וזהו הוא הנשאר לנו בכל שנה ושנה ביום ההוא ומגר רבוי הארה זו מיסוד דאבא הנקרא צדיק מצוה לנו להרבו׳ בצדק׳ ביום ההוא לקיים בה הארה זו מצדיק לצדק שוהו סוד צדקה שהוא מתנות לאביונים הוא המ״נ לנ״ה דאבא שהם נקראו אביונים ולזה ערכה הוא בסוד נו״ה שאין בה לא טעם וריח ולזאת כל הפושט יד נותנים לו כי בחול שהנותן הוא מעורר יסוד דז״א ובאורו יכול להאחז הדינים הקשים לזאת צריך לדקדק למי הוא נותן כי בבאי הצדקה הוא בסוד יסוד דז״א׃ אמנם לא כן במאמר יום ההוא שאמרתי הוא יסוד דאבא אשר אורו רב גדול ומהולל מאד ואין כח להאחז בו וזהו עיקר התיקון שעורף על תיקוני כל השנה׃ נמצא צריכין אנו בימי הפורים האלה לעורר הארה זו על ג׳ אופנים אחד למגילה בשבעה תחתונות שלה ע״י החדש והמסגר הנ״ל. השני לעטרה במוחין להיות לה חו״ב מנ״ה דאבא כי דעתן קלה׃ השלישי להוציא ולגלות אורה חונה לה כנ״ל ולזה ניתן לנו ביום הקדוש הזה ב׳ מיני תיקונים על תיקון ג׳ אופנים האלה מגיה וביה׃ א׳ הוא המתנות לאביונים כנ״ל שהוא השלמת פרצוף׳ צדיק וצדק בסוד צדקה הנ׳ להיות לה תוספת הארה יתירה בסוד המוחין הוא סוד אכילה שהוא אכל זה׃ וכבר כתבתי שזה במילוי בכל הנ׳ מילוי ה׳ כזה יוד הה ויו הה שאיור הי עולה כ״א וכן מספר מאכל שהוא הארת הויה לאדני ואכיל׳ הוא מספר אדני עם הכולל ויכוון להאיר ב׳ זה שבחו״ב שהם בסוד אכלו רעים׃ ובשתיה לעורר מקור יין המשמח אלהים שבבינה סוד יין המשומר שקט על שמריו והרי ב׳ זה מחכמ׳ וב׳ זה מבינה. וב׳ זה דחכמה צריך לכוון כזה׃ יוד הי יוד הי. והם דע״ב ומעטר כל השבעה דז״ו׃ וכן הב׳ זה דבינ׳ המלבים לחכמה הם יוד הי יוד הי׃ העולה יין וזה הוא לה הארת המוחין חו״ב ונשים דעתן קל״ה ולית בה אלא כסירין דתרין מוחין בלישין׃ ענין השלישי למקרא ולמשע הארות לחונה לה הוא מקרא מגילה בסוד מגלה חסר י׳ כנ״ל ויען כי מקור הנוקב׳ גבורת לזאת צריך להרבו׳ בשתי׳ם יותר מאכילה כי עיקר הארת מלכות מבינה מקור יין בסוד ה״ג שבה׃ ואחשורוש בכשפיו הבין זה וביקש להסתיר הארה זו ולזאת בסעודה של אותו רשע היה אכילה מרובה משתיה והוא שנא׳ והשתיה כדת אין אונ״ס למעט הארת כ״ס שבכ״ו זה כנ״ל והב׳ כללם והג׳ הוא מספר אונ״ס׃ וכן המן בכשפיו רצה

להסתיר סוד דורמיטא הנ״ל׃ ואמרו שוסו כונת רז״ל שפרשו מה שאמר המן ישנו עם אחד מפוזר ומופרד׃ שאמר המן אלהים של אלו ישן הוא שהוא בשינה הנקרא דורמיטא וכוון לעורר הדינים הקשים ויען כל הארת אבא עוברים דרך פנימיו׳ דאמא המלבים לאבא וכוון שיכבש ה״ה דיני מנצ״פך וכוון שהו׳ מקור דעת העליון ממקור החסדים הנמשך מתוך סוייןואחת דרך אחורי דאבא ופני׳ דאמא שיגבר פ״ר על חסד שבו׳ זו וזה הפיל פור ו׳ בין פר והפיל פור הוא הגורל על חדש אדר שבו הויה בדין הקשה מכל י״ב צירופי הויה אשר כל אחד מי״ב צירופי הויה מיוחד לאחד מחדשי השנה והויה מחודש אדר הוא הוי״ה כזה הו״הי לכן הזכיר ברמז הויה זו בסופי תיבות של זה׳ איננו שוה׳ לי׳ ואסתר כוונה להמשיך הרחמים במורי׳ שהוא בהויה כ״ה על הסדר וזה שהוציא׳ מפיה ברמז בראשי תיבות יבא המלך והמן היום הויה על הסדר והנה כ״ה וב״ש שאוהב עמו ישרא׳ אשר באמ׳כו יתברך יתינך ה׳ תרעץ אויב ועשה רצון אסתר לעורר רחמים על צתיבו כי׳ ועשה מחשבת אותו רשע לעורר דינו על׳ שונאינו להשבית אויב ומתנקם כנוף ורפוא יבנוף להמן ועמו׃ ורפוא לישראל וזה מרומז בתפלתן הרחמים מן הויה פשוטה בסופי תיבות כי׳ כלתה׳ אליו׳ הרעה׳. וכן מרומז כזה ג״כ הדין כי ראשי׳ כי׳ כלתה׳ אליו׳ ה׳ על י׳ ה׳ על ו׳ כזה הי״ו ולזאת נאמר כ״ד פעמים המן במגילה גם כ״ד אותיות בשמות עשרת בני המן בסוד וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי׃ וזה המבואר בכתבי האר״י ז״ל שיעקב ראה שיעמוד המן על מרדכי ומרדכי היה גילגל יעקב והמן גילגל עשו וכשהתפלל הצילני נא מיד אחי התפלל ג״כ על הצלת מרדכי מהמן שי״ד הוא מספר כ״ד. ור״ת הצילני נא מיד הוא המ״ן ומזה שאמרתי כזה מהאר״י ז״ל שמרדכי יהיה לו נשמה שינק מהאור היונה מיסוד אבא כזה תבין ידידי מה שאמרתי באור כח בפרק ד׳ מסוד מ׳ לירחיו לשער ו׳ דל״א ע״א ע״ש והבן׃ ובהארת מרדכי כנ״ל ואסתר שהיתה בחינת יסוד אמא נתגלה כל הי״ב הויות רחמים וכולם רמוזין במגילה וצריך לכוון בהם בכוונת המפוארים והשבחים המפורשים בפרי עץ חיים שער י״ט פרק ו׳ וכן הג׳ שמות של אהו״ה המבואר שם׃ גם ה׳ שמות של הס״ס ור׳ אהיה וגם ז׳ שמו׳ של וס״ו וגם השמות היוצאין מהם ע״כ והכל כמבואר בכוונות שם׃ והם מודפסים הטיב אות באות במשנת חסידים׃ של הרב החסיד מו׳ ריקי ז״ל׃ במסכת אדר פרק ז׳. ואם תעמיק בכל הדברים האלה אשר פקחתי עינך בהארת ימי פורים האלה תבין כזה כונת הברכות דמגילה לפניה ולאחריה וניקוד השמות שבהם וכזה תבין סוד משלוח מנות איש לרעהו כי הכל הוא תיקון מלכות בכל פרצופה והשתי מנות הם חו״ב שביסוד אבא המשתלח מאיש לרעהו הוא מת״ת שבמלכות ליסוד שלה. וכולם בני איש אחד הם׃ וכזה תדע ידידי היחוד ב״ס ומה שאמרתי אחר כך בפרי עץ חיים איש לרעהו יסוד אבא ליסו׳ דז״א שהיא הכי׳דרכם ואנכי אדם ולא ש ולא זכיתי להבין דברים כאלה׃ וגם כל התיקון הוא בנוקב׳ דז״א ותמהני על החסיד הנ״ל שבחר לו כזה טוב אחרית דבר מראשיתו עיין במשנת חסידים שם פרק ח׳׃ ומתנות לאביונים כבר אמרתי שהוא סוד חו״ב הנעשה לה בכח הצדקה הרבה׃ וענין חייב אדם לבסומא בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי׃ הטעם הוא ג״כ ע״ד הנ״ל יען כי ביום ההוא האור יסוד אבא מאיר בגלוי ואורו רב ונעלה והוא מקור מרדכי כנ״ל. והוא מקור ברוך הרי מתרבה וכל הנוגע לקדושה מתברך ומתרב׳ אורה נמצא גם לניצוצי קדושה שהם להחיות החיצונים מגיע מאור הגדול הזה ואם יאמר ברוך מרדכי במחשבה זכה ונעלה הרי יגיע לניצוצי הקלה אור

גדול ושקליפה תעלה ותתגדל וכתיב כי לא אל חפץ רשע ׃ ולפי הנ"ל המשכיל יבין כמה גודל מתיקון ביום ההוא לשוב בתשובה שלמה ולקדש עצמו על התורה ועל העבורה אשר גודל קדושת השרה זו בעזרו ובקל להעלות ניצוני הקדושה הנ"ל להוציא יקר מזולל ולהיות שבעה ביינה של תורה וזהו שאמרו רז"ל ליסורים היתה אורה זו תורה ובזה תבין ידידי פורקנא בפשה תלייא והוא בהארת מקור אור תורה שהוא בחו"ב כי זהו אורי ע"ב דכתר . ע"ב דחכמה ׃ ס"ג דבינה וזהו אור תורה בסוד אור רז' וכתיב כי שבע יפול צדיק וקם׃ הנכון לפרש כי ידוע שגאולה תלייא בהברת'ורעו של עמלק שמקורו השלים'החוצן בין ו"ה'אמנם בהארת חו"ב שהוא זה כב"ר אשר על ג"ר לא יגורך רע כתיב והשלים כרות יכרתון והשם שלם וכבר הארתי דברי ר' שמעון בן יוחאי בפירוש התנערי מעפר קומי כמאן דאמר קום הוא ייחות לגבה וכל זה הוא בהארת חו"ב אור תורה כנ"ל ע"ב ס"ג שבהם ו' יודין וכשהם יורדי'ומאירין ביסוד הנקר'צדיק אזי בכח השבע הנ"ל יש לו כח ליפול אליה ולהעלותה זה סוד כי שבע יפול צדיק וקם ובזה יאיר לנו לפרש שבע הטיב כי לפי שפירו'בזה הרב ר' חיים וויטאל ז"ל שם המדבר בדרוש שם בפנימיות הלבנה ע"ש היה לכתוב בשבע ולפי דברי בזה יתפרש דבריו הטיב כי שבע יפול צדיק היינו צדיק כשאיר בו שבע יודין הנ"ל ומתחבר במלכות שהיא בת שבע וקם ביחודם שאמתי ובזה יהיה אורה כאור החמה כאמה כבתה ובזה והיה ה' אחד ושמו אחד ברוך ה' לעולם אמן ואמן ׃

מצוה ו׳ הוא שיתאבל כל אחד מאתנו באם שמת לו אחד מקרוביו ׃ והוא ברייתא פרק כ"ת

ת"ר כל האמור בפרשת כהנים כהן'מיטמא להם אבל מתאבל עליהם׃ ואלו הן אביו . ואמו׃ בנו . ובתו ׃ אחיו ואחותו . ואשתו והוסיפו עליהן אחיו מאמו . ואחותו בתולה מאמו ׃ ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו . כשם שהוא מתאבל על אשתו כך אשתו מתאבל' עליו ואשתו שאמרו בשרה לא פסולה ואשתו ארוסה נמי שאינו מטמא . לא כדאמרן הלכך אינו מתאבל עליה ׃ אבל שאר כל הקרובים אפילו פסולין כדתנן ובנו לכל דבר חוץ מחי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית׃ ותנן בני אחיו לכל דבר וכו' ׃ וכשם שמתאבל עליהם כך מתאבל על שניים שלהם דברי ר' עקיבא ר' שמעון אומר אינו מתאבל אלא על אבי אביו ׃ ועל בן בנו . וחכמים או מרים כל שמתאבל עליו מתאבל עמו ׃ מאי עמו ׃ עמו בבית אבל שלא בפניו אינו מתאבל על שני שלו ׃ כי הא דאמר ליה רב לר' חייא בריה . וכן אמר רב הונא לרבה בריה באפה כפוב אבלותא ׃ דלא באפה לא תכפוב אבלותא (פירוש שמת חמיו) ודעת גאוני קדמונינו שכל אלו שבעה מתים שכהן מטמא להם יום ראשון שאבלות עליהם הוא דאורייתא ואלו השניים אשר ביארנו כל אלו שהוסיפו אבלותם כל עיקר אינו אלא מדברי סופרים׃ לפיכך כתבו אחרונים השניים בפני הקרובים וכן אחיו ואחותו מן האם . וכן אחותו אפילו מן האב כשהיא נשואה והנה בדבר שמחלוקת דהכסף משנה והרא"ש ז"ל בדברי הרמב"ם שכתב בפרק ב' מהלכות אבל אלו שחייב להתאבל עליהם מדין תורה . אביו ואמו בנו ובתו אחיו ואחותו מאביו . ומדבריהם שיתאבל האיש על אשתו הנשואה וכן האשה על בעלה ומתאבל על אביו ועל אחותו שמאמו אשר לפי דרך הפשוט דבריו נראין כסותרין שהיא ברייתא דתניא כל האמור בפרשת כהנים שכהן מטמא להם אבל מתאבל עליהם הוסיפו עליהם אחיו מאמו ׃ ובכהנים כתיב כי אם לשארו הקרוב אליו לא יטמא א"כ הוי השוואה לאשתו דאורית'ולפי שהיא ברית'הנכון דגם לענין אבל הוא דאורית' וכן נראה מהש"ס יבמו'דכ"ב דקאמר מר"א הואיל וכתוב כי אם לשארו הקרוב אליו ואמר מר שארו זו אשתו וכתיב לא יטמא בעל בעמיו להחלו יש בעל שמטמא . ויש בעל שאינו מטמא הא כיצד מטמא הוא לאשתו הכשירה ואינו מטמא לאשתו פסולה ׃ ע"כ . הרי מאלה הדברים נראה שבשומאה הוא דאורית' ׃ והנה הרמב"ם לא יצא מהאי כללא דברייתא הנ"ל דאיהו סבר דאף בטומאת כהן לאשתו הוא ג"כ דרבנן וכן כתב שם בפרק ב מהלכות אבל הנ"ל לאריא וז"ל אשתו של כהן מטמא'לה על כרחו ואינו מטמא לה אלא מדברי סופרי' עשאו כמת מצו'ביון שאין לה יורש אם הוא לא יטמא לא יטמא מי שיתעסק בה ע"כ. אמנם דבריו בטומאה הם נגד הש"ס דיבמות הנ"ל וגם האי טעמא דעשאוה כמת מצוה נראה בש"ס יבמו'דפ"ט לענ'באשה קטנה דכל קידושיה הם דרבנן ובכריתא שם דמטמא לה ומתמה הש"ס אבריתא בזה ומשני הש"ס דשוי כמת מצוה׃ כיון דאיכהו לא ירתי ואיהו ירית לה משמע הא בגדולה הוא דאורייתא מלשארו כנ"ל והנה כל זה כוטה לדעת הכסף משנה שבחר לעצמו דרך לכוון דעת הרמב"ם שבכל אלה הן לאבל והן לטומאה הוא דאורייתא והא דכתב מדבריהם הוא יען כי לא מפורש בתורה כאינך ששה קרובים.כמו דקרי לקדושי כסף דרבנן ואעפ"כ כתב דנער' המאורסה נסקל'אף בנתקדשה בכסף ובהאי כללא דכתיבנ' טובא דכל שאינו מפורש בתורה אינו מונה למנין תרי"ג וכן כתב הרב המגיד על מה שאינו מונה הרמב"ם חמשה ענויים דיום הכיפורי' אע"ג דבהדייא כתב פרק א' מהלכו' שביתות העשור דה' ענויים הם דאורייתא אלא שאין כרות אלא אאכילה ושתיה אמנם יען שהם נלמדים בי"ג מדות אינו מונה אותן ממנין תרי"ג ואם על דברי הרב המגיד יש לדקדק קצת ׃ דהם אינו מן הכרח לומר דדעת הרמב"ם הוא בהא דלא מנה ה' ענויים ממנין תרי"ג משום דאזיל לשיטתיה בהאי כללא דכל שאינו מפורש אלא אתי מאחד מי"ג מדות אינו מונה דאפשר לומר טעמא דרמב"ם כיון דהני חמשה הם ג"כ דאורייתא הוו בכלל ועניתם את נפשותכם וכללן בעשה אחת ׃ וכן בלאו לא נזכר אכילה ושתיה בדוקא אלא כי כל הנפש אשר לא תעונה כתיב וכיון דהני חמשה כלם מדאורייתא בכלל עינויי הרי הם בכלל הלאו והעשה ׃ וכדי להצדיק הרב המגיד הסבריתו לדברים האלה הנראה בעיני דמשמע ליה דאינון חמשה בודאי לא כללן בהמנין העשה והלאו דבקר'מפורש דוקא עינויי שהוא בכרת דבעשה כתיב ועניתם את נפשותיכם ועליה נאמר כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה וכו' . ואלה הם האי מנאן במנין תרי"ג בעשה ולאו נמנה החמשה עינויין הנה שהוא חשבן דאורייתא מתלמודי דמקראי קודם אמנם אף לדעת הרמב"ם אינם בכרות ואינם בכלל האכול'והשתיה שכתב הרמב"ם בפירוש כמעט' וכן בהלאו זה הכריחו להרב המגיד לתרץ הרמב"ם הא דחשיב אלו ולא שאר העינויין הוא משעם דכל דאתי מי"ג מדות ואינו מפורש אין דרכו של הרמב"ם ז"ל למנות במנין התרי"ג וביון שכן ה"ם בנידן דידן הנכון כדע' הכסף משנה שאשתו הוא דאורייתא ואינה במנין תרי"ג יען כי אינה מפורשת כמו אלה הששה קרובים ולזה כוון במה שכתב מדבריהם היא עשאוה כמת מצוה ׃ וכל אלו שהם בכלל שנייה זו כגון אחותו מאורסה ואנוסה ומפותה'שכל אלו שאין כהן מטמא להם אין אבלותן דוחה יו"ט שני ׃ והנה ענין אבילות מבואר הראשונים הוא הקריעה הנה בי מתבלן' אינן מתחיל אלא משיסתם הגולל וכדבעינן לפרש אי"ה בזה בתור בית אמנם סדין הקריעה הוא מעינינו כי כן הנלאו

בע"ס קודם סתימות הגולל אבילות כענין אבילה והוא סיוכא
לכו פטור תורה משנה ובריית' ושגיות סש"ם מי שמת לו מת
שהוא חייב להתאבל עליו · קודם קבורה אוכל בבית אחר :
אין לו בית אחר אוכל בבית חבירו אין בית לחבירו · עושה לו
מחיצה ואוכל ואפילו מחיצה של סדין סגי וכו'. ואם אין לו דבר
לעשות מחיצה אף של סדין מחזיר פניו ואוכל ובין כך ובין כך
ואפילו הוא בעיר אחרת אינו מסיב ואוכל ואינו אוכל בשר :
ואינו שותה יין · ואינו מברך ברכת המוציא · ולא ברכת המזון
ואין מברכין עליו . ולא מזמנין עליו · ואפילו אם אוכל עם
אחרים שמברכין לא יענה אחריהם אמן · ופטור מכל מצות
האמורות בתורה . ואפילו אם אינו צריך לעסוק בצרכי המת
כגון שיש לו אחרים שעוסקים בשבילו . ויש אומרים ביו"ד בכל
סימן שת"א שאפילו אם רוצה להחמיר על עצמו לברך או
לענות אמן אחר המברכים אינו רשאי . ובשבת ויו"ט אוכל
בשר ושותה יין ומברך וחייב בכל מצות חוץ מתשמיש המטה
שאסור בו ובהא דתנינן מחשיכין על עסקי המת להביא לו
ארון ותכריכין הוי משעה שמתחיל ללכת ומחשיך על התחום
חל עליו אנינות לאסור בכולן וכן כשרוצה לקברו ביו"ט ראשון
ע"י עממין וביו"ט שני שהוא עצמו יכול לקברו הוי אסור ג"כ
בכולן וכל דיני אנינו' עליו והרי זה קודם סתימות הגולל וכתו
כן הקריעה על כל הני דלעיל שחייב להתאבל צריך לקרוע
בשעת חימום · אמנם יש חילוקים כמבואר באבל רבתא בין
אב ואם לשאר קרובים . האחד הוא . על שאר קרובים קורע
טפח בבגד העליון ודיו · ועל אביו ואמו קורע כל בגדיו
ואפילו הוא לבוש עשר בגדים עד שמגלה לבו ואם לא קרע
כל בגדיו לא יצא ונוערין בו כל זמן שאותו הבגד עליו
שיקרע ואפילו לאחר שלשים ואין זה הבגד העליון שקורין
קאפה בכלל כי זה הוא אפדקסותו האמור שאין צריך לקרוע
ודלא כיש אומרים שהוא החלוק שקורין קאמיזי כי זה צריך
על אביו ואמו לקרוע · השני יש חילוק כי על שאר קרובים
רצה קורע בסכין אבל על אביו ואמו דוקא ביד · השלישי על
כל הקרובים קורע בפנים · ועל אביו ואמו אינו קורע אלא
מבחוץ בפני כל אדם · הרביעי · על כל הקרובים שולל לאחר
ז' ומאחה אחר שלשים · ועל אביו ואמו . שולל לאחר שלשים ·
ואשה שהיא שוה לאיש לקריעה שצריכה שהיא קורע' התחתון
ומחזירתו לאחריה וחוזרת וקורעת העליון אמנם בענין
השלילה אינה שוה לאיש כי האשה שוללת מיד מפני כבודה ·
ובזה היא שוה לאיש שאינה מאחה לעולם · החמישי לענין
חליצת כתף לילך לפני המטה האמור בש"ס על שאר קרובי'
רשות ועל אביו ואמו חובה · וחליצת כתף אינו נוהג עתה
כי כל ההולכין אחר המטה אין להעריך אם אדם גדול הוא
דפסקינן דאם הבן אדם גדול אין צריך לחלוץ כתף · הששי ·
על כל הקרובים אינו קורע אלא תוך ז' ואפילו לא היה לו חלק
לקרוע תוך ז' וכן כבר ונזדמנו לו לאחר ז' אינו צריך לקרוע ועל
אביו ואמו קורע והולך לעולם וכן בשאר קרובים אם לא שמע
עד אחר שלשים שמת אין צריך לקרוע : השביעי · אם רוצה
להחליף תוך שבעה אין לקרוע על שאר קרובים כיון שכבר
קרע · ועל אביו ואמו אפילו אם מחליף כל בגדיו צריך לקרוע
כולם ואינם מתאחי' הח' על שאר קרובי' אם רצה מניח השפה של
בגד וקורע מהשפה ולמטה . ועל אביו ואמו צריך לקרוע כל
השפה · התשיעי · אם מת אחר שבעה והוא משאר קרובים
אינו צריך להוסיף על קריעה ראשונ' אלא כל שהוא ואם השני
הוא אביו או אמו צריך לקרוע עד שיגלה לבו. עוד יש חלוקים
ושם התלוים באלו האמורין . ודין נשיא שמת שוה לכל בדין
אביו ואמו שלא בזה יש חילוק כי באביו ואמו אמרנו בזה שאינו
שולל אלא לאחר ל' ועל נשיא שולל למחר · וגם בדין חליצת
כתף יש חילוק כי על נשיא חולץ מימין ומשמאל ועל אביו ואמו

או זה או זה ואם רצה שתיהן · וגם בדין זמן קריעה שעל
נשיא אינו קורע אם שומע לו אחר שלשים אבל על אביו ואמו
קורע לעולם כנ"ל · וגם אם לא היה לו חלוק לקרוע בשעת
מיתה ונזדמן לו אחר ז' אינו קורע · ועל אביו ואמו צריך
לקרוע כנ"ל · אבל בענין לקרוע עד שיגלה לבו ובענין
שלא לאחות ולקרוע בחוץ שוים הם · ועל רבו המובהק שרוב
חכמתו ממנו במקרא או במשנה או בגמרא כל הדינים שוים
לאב ואם אלא בענין השלילה יש חילוק שעל אביו ואמו אינו
שולל עד אחר שלשים ועל רבו שולל למחר ויש אומרים שעל
רבו אין צריך לקרוע רק טפח · ועל ת"ח שמת קורעין ביום
שמת וכן ביום שמועה אם הוא תוך שלשים ושוללין מיד
ומאחין למחר והקריעה צריך להיות עד שיגלה לבו ות"ח על
ת"ח אחר טפח . וכן אב בית דין שמת אלא שעל אביו ואמו
אם רצה חולץ מימין ועל אב בית דין משמאל וגם בענין
ביטול בית המדרש יש חילוק בין ת"ח לאב ב"ד שבת"ח אין
מבטלין אלא בית מדרשו בשעת הספד וכן אח"כ לומדים
התלמידים שנים שנים ואין מתקבצים בבית מדרשו אלא
בבתיהם אבל אב בית דין שמת כל בתי מדרשות שבעיר
בטילין בשעת הספד · ובנשיא כן הדין בכל עיר שמספידין
אותו ומתפללין כלם בבית האבל אלא בה"כ נכנסין לבית
הכנסת לקרוא בתורה · וכל הקריעות האלו קורעין אפילו
לקטן וכן על קטן כל שיצא מכלל נפל · וכל הקריעו' צריך להיות
דוקא מעומד וכן דוקא בטלית שלו ובאם לאו לא יצא ובבגד
שאול אם אמר לו שילוכו שרוצה לבקר אביו שחולה יכול לקרוע
ומשלם לו דמי קריעה אבל אף אחר אינו יכול לאחות הקרע
וצריך להודיעו ואם לא הודיע אין הקונה רשאי לאחו' עד שידע
שזה הקרע אינו על אביו ואמו ולכן אסור למכרו לעכו"ם
שימכור לישראל · וגם שמא הוא יאחה הקרע ועוד מצינו חילוק
בין אביו ואמו לשאר קרובי' כי ענין אבילו' הוא שבעה ושלשי'
וכדנפקי ר' חייא בר אבא ור' אמי ור' יצחק בן אלעזר אקילעא
דר' יצחק נפחא מקראי שנאמר והפכתי חגיכם לאבל מה חג
שבעה אף אבילות שבעה ואימא עצרת דחד יומא הוא ואקרי
חג . ההוא מיבעי ליה לכדריש לקיש דאמר ר' שמעון בן
לקיש משום ר' יהודה נשיאה מנין לשמועה רחוקה שאינה
נוהגת אלא יום אחד שנאמר והפכתי חגיכם לאבל ואשכחן
עצרת דאקרי חג דחד יומא הוא . ובירושלמי מסיכן לה
דכתיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים ופרק קמא דכתובות
בירושלמי משה תיקן להם לישראל שבעת ימי משתה ושבע'
ימי אבילות · מנין לשלשים דכתיב ראשיכם לא תפרעו מכלל
דכולי עלמא מיחייבי ואין פרע פחות משלשי' יום כדאשכחן
בנזיר דכתי' גדל פרע שער ראשו ואין נזירות פחות משלשי'
יום שנאמר קדש יהיה בגמטריא הכי · וכן בתקבוסת דכתי'
וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר לה לבשי
בגדי אבל ואל תסוכי שמן כאשה זה ימים רבים מתאבל' על
מת ואין בגדי אבל של ימים רבים פחות משלשים ומהני
אמוראי ושקלי וטרי' הנ"ל יצא לר' עקיבא לומר שמועה
רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ורבה בר בר חנה אמר ר'
יוחנן הלכה כר' עקיבא אעפ"י דבכל מקום יחיד ורבים הלכה
כרבים ומיהו בברייתא דחכמים פליגי ואמרו אחת שמועה
קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים מ"מ
הלכה כר' עקיבא · דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל
וכל זה בשאר קרובים אבל על אביו ועל אמו לענין גזירות
שלשים נוהג אף בשמועה רחוקה כההוא דר' חנינא חוזאה
אתיא ליה שמועתא דאבוה מבי חוזאי אתא לקמיה דרב
חיסדא אמר ליה הרי אמרו שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא
יום אחד אלמא אפילו על אביו ועל אמו אינה נוהגת אלא
יום אחד ומסתברא הני מילי לענין גזירות שבעה · אבל
לענין

לענין גזירות שלשים נוהג הוא על אביו ועל אמו עד שיגערו בו חביריו ובגיהוץ עד שיגיע הרגל ויגערו בו ולכנוס לבית שמחה עד שנים עשר חדש והנה מסקינן בשמועה רחוקה צריך שעה לנהוג אבילות ודוקא במעשה כגון חליצת מנעל ואם הוא הולך בלא מנעלים צריך עטיפת ראש כאבל · אבל זה אינו עולה לו אם היה עוסק בתורה או במלאכה והפסיק מהם יען כי אבל אסור בהם ובענין קריעה דשמועה רחוקה כבר כתבתי דמסקינן כהרמב"ם והרמב"ן בספ' תורת האדם דנקטי להלכה כר' מני דאמר כי תניא ההיא בכיבוד אביו ואמו דקריעה זו אינה אלא משום כיבוד ולא חובה הלכך אביו ואמו קורע אף בשמועה רחוקה אבל לא שאר קרובים · דלא כהראב"ד ומה שאבל אסור כל שבעה מבואר בש"ס ובטור יו"ד ואחרונים סימן ש"פ מהלכות אבילות · אלו דברים שאבל אסור בהם. במלאכה ברחיצה וסיכה · ובנעילת הסנדל · ותשמיש המטה · ואסור לקרות בתורה. ואסור בשאילו' שלום ובכביסה · בעטיפת הראש. ובכפיית המטה · כל שבעה · ואסור להניח תפילין יום ראשון · ואסור בגיהוץ ובתספורות ושמחה ואיחוי קרע כל שלשים · ותחלת האבילות מסקינן כר' יהושע שם בברית' דאמר משיסתם הגולל ומסקינן כתוס' שם ורבינו חננאל במסכ' חולין דמפרשי גולל הוא כיסוי הקבר ומשנגמר סתימת הקבר מתחיל האבילו' והוא דלא כפירוש רש"י דמפרש משיסתם הגולל היינו כיסוי הארון ואפילו הוא עדיין בבית שמת . והנה הרמב"ן מביא כמה ראיות לדעת התוספות והעיקר הוא מהא דתניא באבל רבתי בטומאת כהנים עד מתי מיטמא לאסור' מאיר אומר כל אותו היום . ר' שמעון אומר שלשה ימים · ר' יהודה אומר משום ר' טרפון עד שיסתום הגולל ואי כרש"י הא עיקר טומאת הכהנים הוא כדי שיטפלו בקבורה והרי כבר נסתם הארון הנוגע לגוף המצוה ביארתי ואידך זיל גמור כי ענין הלויות המת וברכת אבלים וניחום אבלים ומצוה להספידן הכל מבואר באר היטב בראשונים ואחרונים ודין מת בשבת · וחתן או כלה שהכינו צורכי נשואין ואירע להם אבל ואי אפשר לתכרן ואם יניחם יתקלקלו · וכן אם פגע מת וכלה זה בזה וכן על מי שאין נוהגין אבילות כלל מבואר היטב בטור יו"ד סימן שמ"ב · שמ"ה · שנ"ט · ובאחרונים שם · וענין מלאכה האסורה לאבל כל שבעה ובכללה פרקמטיא איזה אסור ואיזה מותר מבואר היטב בטור וש"ע סימן ש"פ ואיסור רחיצה ונעילת הסנדל . ותשמיש המטה · ואיסור בתלמוד תורה · ודין שאילת שלום באבל . ועטיפת הראש · וכפיית המטה · והנחת תפילין שאסור לו ביום ראשון · וכיבוס וגיהוץ . תגלחת · וכל מיני שמחה האסור לו · ושלא לצאת לחוץ כל שבעה ושלא להתקשות על מת יותר מדאי ודין מקצת יום ככולו . ודין אבילות ברגל ודין אבילות בשבת · ודין אבילות בחול המועד ודין שמועה רחוקה וקרובה . כלם הם מסודרים בש"ע הנ"ל כ"א בסימן מיוחד מסימן שפ"א עד סימן ת"ג . טעם המצוה זו הוא ע"ד טעמי המצוה שכתבתי בשער ב' ללאוין של טומאת כהנים למת והטעם דהיתרה תורה לכהן לקרובים השבע' המבוארין בפרשה והוא כי אלה הקרובים הם לבשר אחד ועיין שם מה שהבאתי ראיה לדבר מן מבשרך על מתעל' היינו בת אחותו כי הוא ואחותו הם בשר אחד ובתה היא יוצאה מבשרך וכן אשתו כגופו והיו לבשר אחד כתיב וכן אב ובנו כי קם הוא במקום אביו ולא ימחה שמו מישראל שאמור ביבום יוכיח · ולכן יען כי שמיתה וטומאה אחד הוא לזאת במיתת אחד מהם כבר נגעה הטומאה בכל אחד מהקרובים האלה ולזאת מותר הכהן לטמאה להם ואינו מוסיף טומאה על טומאתו אשר כבר נגע בו · כמו כן נראין באבל ובמאמ' רז"ל כי במת אחד מז' קרובים האלה ידאגו המשפחה כל י"ב חדש עד שנולד במשפחה בן זכר כי מיתתו מוכיח שמדת הדין מתוחת על כלם וכבר נגע מדת הדין בהם במיתתו ע"ד הנ"ל ולזאת באו האבלות למצוה להכניע לבם לשוב בתשובה שלמה ולפשפש במעשיו כי זה הוא טעם איסור עשיית מלאכה לאבל כאשר כתבתי בשער ד' באיסור עשיית מלאכה במועדים שהוא הטעם להיות פונה מכל צד לעבודתו ית' כן הוא הטעם האמתי להאבל להתבודד ולא לצאת חוץ ולא לעשות שום מלאכה ומי האיש בער ולא יבין בעת שמתבודד לחשוב עם קונהו ולהבין כי אין מיתה בלא חטא ובשובו אל ה' וירחמהו וינחמו בתוך אבילי ציון וירושלים ובילע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים במהרה בימינו אמן.

סוד מצוה ו

סוד מצוה זו · עמוק היא כבר הארתי עיני חכמים סוד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר וזהו סוד כי עפר אתה ואל עפר תשוב · והוא המבואר בספר יצירה בסידורו שארבעה יסודות אמ"רע הם ממקור הויה ב"ה והוא במקור או"א זו"נ והוא מקור נר"ן ונשמה לנשמה י' חכמה מים נשמה לנשמה · ה' בינה אש נשמה · ו' ו"ק ת"ת אדם הכולל כל ז"א רוח רוחיה' מלכות עפר נפש והנה מבואר בזהר בראשית ע"פ תוציא הארץ נפש חיה כי הארץ הוא סוד מלכות וכל דבר המתמשי הכל מכחה ומעצמותה והוא הכלי לשאר הג' יסודות אמ"ש את"ר סוד יהו כי היא הכולל' כל העפר וכתיב ואד יעלה מן הארץ והוא סוד מ"ב כמבואר בזהר שם וכבר הבאתי דבריו בזה הרבה · וכתיב כי לא המטיר ה' על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה והוא סוד הארת יהו מת"ת הכולל ז"א למלכות סוד ה' אחרונ' וזהו סוד כי לא המטיר ה' שהם סו"ה בת"ת ולכן תמא"ת ו' עם ה' אותיות וד' אותיו' הוי"ה שבו הוא המספר כי לא המטיר במילוי בזה ס"א מ"ס טית יוד ר"ש והטעם כתוב בגידו כי אדם אין לעבוד את האדמה והוא כי כבר הארתי סוד ועשיתם אתם חסר כתיב וכתב סופר כי זו"נ נתן בכח מעשינו להיות להם למ"נ כי אנחנו מהם ובהם בסוד כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ובזה נתעורר מ"ד להאיר על הארץ והוא סוד אשר הארתי ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית כי מלכות הוא סוד מעשה בראשית בסוד גדול המצוה ועושה ובסוד מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית והוא סוד אבא יסד ברתא ה' בחכמה יסד ארץ מה הוא במלכות כמבואר בהקדמת הזהר בסוד מי ומה כנ"ל הרבה . וזה הוא סוד הגדול הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר · וכן כי עפר אתה ואל עפר תשוב בסוד מ"ב ומ"ד והוא סוד תיקון מיתה וקבורה דוקא בעפר ואלו הז' קרובים כי עצמו ובשרו הם צירה בשבעה ימים לאבילות לקשר יסוד ה' עפר בו' שעליה והוא בינה וו"ק בסוד אחת ושבעה וא"ו הם שני רעים דלא מתפרשין לעלמין הרי בזה ה' אחד ושמו אחד וזה הוא תיקון לנר"ן המת לכלול במקור נר"ן ובזה הוא בצרור החיים ובסוד תפילה וקדשים וזה הוא סוד האבלים לישב על הארץ דוקא לכלול עצמו ביסוד עפר וזהו סוד הגדול ישבו לארץ ידמו בסוד נאלמתי דומיה · וזהו סוד הגדול אגרא דאבלא שתיקותא · וזה סוד הגדול יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה והוא בסוד על כבר אולי המבואר בזהר ובזה כל מעשה הצדיקי' מאירין ביותר וזהו סוד הגדול גדולים צדיקי' במיתתן יותר מבחייהם ובזה פרשתי טובים המתים שכבר מתו מהחיים אשר עודנו חיים דהיינו עי' בחיים טובים מעשה

הצדיקים ומאירין ביותר בתיקונן: עוד משמעות שבכר מתו בחייהם בסוד אדם כי ימות באהל · ובסוד מה יעשה האדם שיחיה ימית עצמו עבזה נוכל לפרש אלה הדברי' ג"כ על אופן אחר וכלו קאי אצדיקים עצמן מובים המתים שכבר מתו מהחיים · היינו שהמיתו עצמם מחיה' כי ע"י זה גורמים אשר עודנו חיים בסוד צדיקים במיתתן קרואים חיים · ועיין מה שכתב הזהר בזה חקת דק"פג ע"ב ותבין ·

מצוה ז' הוא לעשות ולהתאבל באבל על מתו בתשעה באב על חורבן הבית ראשון ושני

והוא המבואר במשנה. וגמרא בפרק בתרא דתענית חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז. וחמשה בתשעה באב: בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות· ובטל התמיד · והבקעה העיר · ושרף אפוסטומוס את התורה: והעמיד צלם בהיכל · בתשעה באב · נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ · וחרב הבית בראשונה ובשניה · ונלכדה ביתר · ונחרשה העיר · שחרש טורנוסרופוס הרשע את ההיכל ומפרש הש"ס · חרב הבית בראשונה מנלן דכתיב: בחדש החמישי בשבעה לחדש וכו' · וכתיב בחדש החמישי בעשור לחדש · ותניא אי אפשר לומר בשבעה שכבר נאמר בעשרה · ואי אפשר לומר בעשרה שכבר נאמר בשבעה. הא כיצד בשבעה בו נכנסו גוים להיכל ואכלו ושתו וקלקלו בו שביעי ושמיני ותשיעי עד שפנה היום שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי נטו יצללי ערב · לעתותי דמשא הציתו בו את האור ונשרף עד שקיעת החמה בעשור לחדש. והיינו דאמר ר' יוחנן אלו הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי ורבנן אתחלתא דפורענותא עדיף. והנה שם בברייתא תניא אמר ר' שמעון ארבעה דברים היה ר' עקיבא דורש ואיני דורש כמותו ורוא' אני את דברי מדבריו והנה אנן מסקינן הלכתא ומתני' כר' עקיבא ומזה יצא לנו ארבע תעניות צום גדליה · ועשרה בטבת ושבעה עשר בתמוז וט' באב ואע"ג דבהאי ברייתא בדברי ר' עקיבא נראה דקא דרש בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר וכתיב בתריה ותבקע העיר: אמנם כיון דהויין עליה ממתניתין דקתני בשבעה עשר הבקעה העיר ומפרקינן אמר רבא לא קשיא כאן בראשונה כאן בשניה דתניא בתשעה לחדש הבקעה העיר בראשונה ובשניה בשבעה עשר בו. לזאת נהגו להתענות בשבעה עשר בו דחורבן שני חמיר לן · ואף דקודם חורבן השני היו מתענין בתשעה בתמוז שבו הבקעה העיר בראשונה אמנם יען כי בשני הבקעה העיר בשבעה עשר בו והשני חמירא לן ונקבע השבעה עשר ואידחי התשיעי דכל כי האי לא טרחינן אציבור' להתענות שני ימים בחדש אחד וצום השלישי הוא תשעה באב · וצום הרביעי הוא שלשה בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם וכן הוא פרק קמא דמגילה. וקא מפרש הש"ס האי קרא דאמור בו הארבעה תעניות כתיב כה אמר ה' צום הרביעי · וצום החמישי · וצום השביעי · וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה · קרי להו ששון וקרי להו צום בזמן דאיכא שלום ר"ל בזמן שבית המקדש קיים עביד ששון: בזמן דאיכא שמד עביד צום ואידנא דליכא שלום וליכא שמד רצו מתענין רצו אין מתענין · ומקשי הש"ס אי הכי תשעה באב נמי אלמא תנן על ששה חדשים השלוחין יוצאין על אב מפני התענית · אמר רב פפא שאני תשעה באב הואיל והוכפלו בו צרות משמע ט' באב אין בכלל רצו או לא רצו ואלו הג' תליא ברצו וכיון מדברי קבלה ותקנו' הנביאי' קבלו והוי רצו ולזאת חובה הם עלינו ומו אין בידינו לבטלם

ויחיד הרוצה לבטל אחד אף מאלו הג' הוי פורץ גדר וכיון דכל הד' תענית ציבור הם ונביאים גזרו אותם כל חומרי תענית עליהם · ולא גרע מתענית אמצעית ואחרונות דתענית דמשנה כלא ירדו גשמים מה שהב"ד גוזרין עליהם ומפסיקין מבעוד יום ואסורין ברחיצה וסיכה ובנעיל' הסנדל ובתשמיש המטה כתשעה באב כן הנכון להיות אף אלו הג' תעניתים. וגם דהאי קרא דכתיבנא לעיל משכן יחד עם תשעה באב משמע דדין אחד להם אמנם כיון דליכא שמד לא רצו לעניין הפסקה ושאר הנ"ל · ורצו לענין התעני' וביום בלא לילה: וכן הוא בתוספת שם בתענית בנ"ל · וזה הוא מקור המנהג זו דמצוה זו הוא מטבע דרבנן כדברי התוספת הנ"ל וכל הני ג' בכלל לא רצו הם ובכל שם תענית הוא בליל' ויום ולזאת לא חשבו הני אלא תשעה באב. ונקטינן בהאי ברייתא שם כל מצות עשה שנוהגת באבל · נהגת בתשעה באב. אסור ברחיצה ובסיכה · ובנעילת הסנדל · ובתשמיש המטה. ואסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במשנה ובמדרש ובתלמוד בהלכות ובהגדות · ומסקינן כר' יהודה דההיא ברייתא דאמר אף אינו קורא במקו' שאינו רגיל לקרות ואינו שונה במקום שאינו רגיל לשנות. אבל קורא הוא באיוב וקינות ובדברים הרעים שבירמיה · ותינוקות של בית רבן בטילין משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב · וצריך לקיים מצוה זו בכל מה דתיקנו רבנן גם לפניה כי הא מתניתין משנכנס אב ממעטין בשמחה · שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסורין לספר ולכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת · ובפרק החולץ תניא כל אלו הדברי' מר"ח ועד התענית וקא תני שם ממעטין בעסקיהם מלישא ומליתן ומלבנות ומליטוע ומארסין ואין כונסין. ואין עושין סעודת אירוסין · מאי טעמא משום דאירוסין בלא סעודה ליכא שמחה ולכן מארסין אפי' בתשעה באב והכא בירושלמי אמר ר' הושעיה אמר ר' יהושע בן לוי הא דאמר בבנין של שמחה אבל אם היה כותלו גוהה סותר ובונהו ר"ל אם היה כותל רעוע אפילו בבנין של שמחה מותר לתקן ובנין שאינו של שמחה אפילו לבנות מחדש מותר · ובענין כיבוס נקטינן כרב ששת להלכתא דאמר אפילו לכבס ולהניח אסור וכההיא דתנא רב יצחק בר יעקב בר גורי משמיה דר' יוחנן אעפ"י שאמרו כלי פשתן אין בהן משום גיהוץ אבל אסור ללבשן בשבוע שחל תשעה באב להיות ואפילו מי שאין לו אלא חלוק אחד אסור לכבסו וללבשו בשבת של תשעה באב. והטעם שאסור אפילו כיבוס בלא גיהוץ מבואר בב"י וכן כל הדינים האסורין בט' באב · הכל מבואר באר היטב בש"ע ואחרונים ולא באתי פה להורות מקור מצוה זו ואידך זיל גמור:

סוד מצוה ז

ולהבין סוד החורבן ואשר אנחנו מבואים לתקן בט' באב בתעני' בה' עינוים והוא להעלות' בסוד עולת תמיד ובסוד הארתה ביום הכיפורים כמבואר היטב בשער כוונות שער יום הכפורים מספר הכוונות פרק ג"ד שהיא בזוהר בסוד אשר עינינו לי"ה בעת הגאולה השלמה שעתידה ויהיה אור הלבנה כאור החמה דהיינו כאמא כבתחלה וזאת הארתה משתנה למעליותה מכל השנה שמוחין דאו"א נכנסין בז"א ומז"א היא מקבלת הארתה ובסוד אכלו רעים שתו ושכרו דודים שמבואר היטב בזוהר ויקרא ד"ד ע"ב ומתפרש היטב בשער הנ"ל בפרק בנ"ד אמנם הארת יוה"כ כל היום הוא תיקון מלכות אלא בתפלה ונעילה אנו מעלין

לזאת לאיות נכלל בהארתם ולהיות עמה בשוה וזה סוד ז"ש ה' הוא האלהים שאומרים אחר הנעילה שהוא הכולל ו"ק יכלל בו"ק שלה וכה אלהים · והשביעי לכוללן יחד בחסר באלהים דבינה אשר כח הוא סוד יהוה הוא האלהים כסוד שביארתי הארת נ"ר הם כהרה ושהים. דבינ' העולה ש' נכלל במנ"פך היום שנכתר העולה ש' וזהו ביארתי בסוי"ל משער א' סוד ברחמים גדולים אקבצך ברחמים העולה ש' והוא סוד גדולים צדיקים שמהפכין מדת הדין שהוא אלהים דמלכות העולה עם הכולל נור שהוא דין הקשה ועי' תורה ומעשים טובים היא העולה כנ"ל ונכללת אלהים שבה כנ"ל נור דין הקשה באלהים דבינה העולה ש' וכזה ה' הוא האלהים כנ"ל בסוד ברחמי' הנ"ל והנה אנחנו כלולים בז"א וליל ויום הכפורי' שהז"א אין מקבל הארתו כסוד אכלו רעים שתו ושכרו דודים כנ"ל לזאת הסור לנו אכילה ושתיה וכן השאר ד' כי הם ו' דברי' אמנם שתיה בכלל אכיל' וכאשר נבאר אים בזה · והנה כל זה בתיקון מעשינו תלויה וכאשר האדם זו היה האלילים כרות יכרתון כי כשזה קם זה נופל וזה היה לנו בזמן שב"הת היה קיים ומוכח על מכונו אשר כבר הארתי בהקדמה סוד הגדול וכבוד ה' מלא את המשכן כי המשכן היה כסוד מלכו' הכולל כל העשר אשר כשם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן העולה עם ד' אותיות הוי"ה פשוטה רל"ז וכן הוא המילוי של משכן כלא שאותיות משכן אלא המילוי כזה מ"ם שי"ן כ"ף נו"ן העולה ג"כ רל"ו וזהו וכבוד ה' מלא את המשכן ע"ש וכזה עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה כי אלא ידוע שמבואר כי בימי החול ת"ת כנגד ומלכות בסוד וכזה אין זווג כי אין הזווג אלא בסוד שמאלו תחת לראשי והוא בעליותה במקום תחלת אצילותה אזי ראשה מגיעה לגבורה אזי שמאלו תחת לראשי ואזי וימינו תחבקני כאשר נבאר אמנם בירידה והיא בסוד אשר כל היום דוה בסוד ויגע בכף ירך יעקב וסוד נהפך לדוה וכ"וה הם תרי פלגא גופא וזה כל היום דוה כי כל ספירה נקרא יום וכ"וה ביחד יום וזהו כל היום דוה וזה שנקראים בזהר ותיקונים תרי עיינין וזה סוד הגרון שכתב האר"י ז"ל עיני עיני ירדו מים הינו על ב' עיינין הנ"ל שהקליפה נאחזת בכ"וה ומבטלין הזווג וה' והמלכות שהיא כאחורי נו"ה סביב רשעים יתהלכון כסוד זאת ירושלי' בתוך גוים שמיתיה והיא כשושנ' בין החוחים והיא זאת לאה להחיות נפשם אשר זה סוד יא סימני הקטור' אשר זה לעומת זה עשה אלהים והם ג"כ עשרה וניצן הקדושה שהם יונקים ממלכות כנ"ל וה סוד יא סמני הקטורת והכרתן יהיה בהקטרתן שצולין יה דקדושה שמתלבשים תוך הקליפות בסוד ומלכותו בכל משלה והם י' פנימים והיא הוא האור המקיף עליהם ואלו הם חיות הקליפה · ועיין בזהר תרומה דק"מר בפסוק עשתי עשרה יריעות ועיין פרק ה' שער הקרבנות בספר הכונות · ומבואר שם בזה השער כל אילו התיקונים הם בעונינו רק בשעת התפיל' אח"כ הם כל אחד חוזרים על מקומם ואוי לרשעים אשר מאבדין כל העולמות ומאריכין הגלות אשר הקדושה שבהם נדבק כלא ניצוני הקדושה הנ"ל וחוזר לתוך הקליפה וכזה הקליפה גדלה והגליאה והרודה אדמה בעבורם כסוד יא ארורים בפרשת כי תבא ולזאת אין לך יום שקללתו מרובה מחבירו כי מתגבר תולעת הטומאה העומד לבלות ישראל כי זה התולע הוא סוד י"א קליפות והם סוד ז"וג שהם ז' מלכים שמלכו בארץ אדום ומתו ולכן הם יא בסוד אחיות' מו"ה שבהוים כ"ם וכל אחד נקרא אדם בבחינת ארץ אדום ויא פעמים אדם עם היא כללים הוא מספר תולע וזהו שכתב האר"י ז"ל על פסוק לעות אדם בריבו אדני לא ראה · הינו עי' אחד עשר אדם כנ"ל שהם מספר לעות אשר מהם נמשך בעונינו עוות הדין

לאדם והנה כל זה בקליפות ולכן הקדושה הנקרא אדני לא ראה וזהו אומרו אי אלהימו כי תחלק מלת אלהימו לשנים אלהי . מ"ו · וכל אחד עולה מספר אדם עם הכולל · וזהו ג"כ ענין תבואמו הינו תביא לאותו מ"ו · ותטעמ"ו ותטע לת"ו וכו' ותוכבם בסוד יא סימני הקטורת ותביאם ותטעם בהר נחלתך שהוא הקדוש' עכ"ל שם לעניננו ולהבין דבריו נעמיק בענין החמשה עינוים של יוה"כ וכן של ט' באב והנה הענין מבואר הטיב בשער יו"הכ וא"יה כאשר יזכני הא' נורא תאר לסוביא לאור תעלומות ספר תאה ארנים המוכן בידי לדפוס שם יראו צדיקים וישמחו כי בירדתי שם הענין בשולת נקי ובתכלית הקיצור ועתה גם על זה הקיצור אין הזמן גרמא כי לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד והנה זכינו לקן סימנים המבוררים באו לברך על המוגמר אמנם היוצא מהם הוא כי אנחנו בכלל אדם דקדושה שהוא סוד מ"ה שבז"א העולה אדם אשר הארתם של ז"וג הוא בסוד אכלו רעים שתו ושכרו דודים המבואר הטיב בזהר ויקרא ד"ד ומתפר' הטיב בשער יו"הכ הנ"ל והוא אחר שהז"א מקבל המוחין מא"וא אזי ממנו יוצא אורה למלכות לא כן ביו"הכ אשר כל הארת היום הוא למלכו' והיא בסוד עטרת בעלה וכל היום אין לז"א הארת אכילה ושתיה כנ"ל ולכן גם אנחנו אסורים באכילה ושתיה וכן תשמיש המיטה אשר כבר הארתי שענין זווג ואכילה בתיקונם אחד הוא וכפרט שאינם הוה בקומתן כי היא העולה למעל' מז"א והיכה בכלל שתיה הוא · וכן בנעילת המנעלים כי המנעלי' הם סוד חשמל והוא סוד ומספר מלבוש והוא הארת ש"ע נהורין הנזכר באדרא דק"לב והוא סוד אורפניאל כי אלו הש"ע נהורין יוצאין מאור פני אל שהם שני פעמים אל וכל אל במילוי כזה אל"ף למ"ד הוא מספר הק"ף במבואר באור בשיר בכונת שושנים דכם · והנה ב"פ הק"ף הוא העולה ש"ע ובלילות שני א"ל ושש אותיות במילוי הנ"ל הוא מספר מלב"וש וכן חש"מל והוא המלבוש ז"וג ובכל יאחוז בהם החיצונים וזה סוד המלבוש שיש לנשמה לאחר פטירת האדם הנעשה מרמ"ח מצות עשה בסוד מאמר רבותינו ז"ל זכרי עם ו"ה הוא רמ"ח · והוא בסוד זהר משפטים בסבא ד"ע שם על פסוק בבגדו בה כי לבוש הנשמה הוא אלו"ה וכתב האר"י ז"ל בליקוטי תורה פרשת לך לך כונת הנא הנ"ל הוא על דרך המלבוש הנזכר לזו"נ שהם הש"ע נהורין היוצאין מהם א"ל אל ז"וג שהם ו"ה שבה"ויה כ"א ועיין בעץ חיים שער השמות שזהו סוד שם אל"וה והם מבואר כי שם הכלי' האמצעי מהג' כלים שיש בספירת החסד הוא שם אלוה · ולכן זה המלבו"ש העולה שע"ה נעשה לנשמה ג"כ מקיים מצות עשה כי כן עש"ה עם הב' אותיות עולה ג"כ שע"ה וזו הארת ו"ה ג"כ בסוד זכרי עם ו"ה הוא רמ"ח · וזה מבואר בזהר על בינה שמתכה יוצא זה החשמ"ל למלכים ז"וג בסוד הפסוק כנשר יעיר קנ"ו על גוזליו ירחף כי היא משימה אותם תחת כנפיה וזהו המלבוש החיצון של בינה ויען כי הוא לבוש החיצון דבינה ומסבב הקדושה אף מתחת רגליהם דזו"נ ואין הקליפה יכול לינק מהקדושה וזהו סוד כוונה שהסברתי לכוין בברכ' מלביש ערומים ובברכת שעשה לי כל צרכי ולכן ביום הכפורים אשר היא העולה במקו' בינה אשר שם לא יגורך רע כתיב אין ללבוש מנעלים ואין מברכין ברכה שעשה לי כל צרכי אמנם מלביש ערומים שהוא למלבוש גופא שהוא כהי דז"א אשר הם כאחין כי הוא במקומו כנ"ל צריכין לברך והנה כאשר הארנו בזה כדמו הארת יוהכ כן בעונינו חשך אורה בט' באב וזה שאמר ירמי"ה שהיה בסוד י"ה בהסתלקות המוחין שהוא י"ה וזה שמו מוכיח ירם י"ה אמר אני הגבר ראה עני בסוד עניה ודלת · וזהו חושך ולא אור כי באין הארת י"ה שהוא בנ"ר אין אור כי תקור אור

הוא

הוא מנ"ר ע"ב דכתר וש"ב דחכמה וס"ג דבינ' הוא מספר
אור כנ"ל הרבה וזהו סוד ר' יוחנן דאמר כתפילין כך מנעלו'
שצריך של יד תחלה שהוא תיקון מלכות שהוא השמאל וכסוד
שימני כחותם על לבך חותם על זרועך והוא סוד חותם
אמתא והוא סוד ג' אהי"ה שבנה"י דאמא קס"א קמ"ג קנ"א
שעולה חותם והוא סוד תחו"ם שבת וחות"ם על יין שמשומר
מהחיצוני' לבל יגע בו ערל וטמא והוא סוד עטרת המלבוש
מנעלים שהוא סביב לרגלין לזאת צריך ג"כ ללבוש השמאל
תחלה ויען כי התורה הזהירה לנו לא תחסום שור בדישו
לזאת כש' כתב שהוא בסוד כי נגע בכף ירך יעקב על כן
לא יאכלו בני ישרא' את גיד הנשה את דייקא כמבואר בזהר
א"ת הוא ר"ת תשעה אב שהוא היום אשר בו גבר אויב והוא
בסוד כי קטן יעקב ור"ל באין עטרת המוחין דגדלות אשר
ירדו אותיות בע"קב שהוא סוד מוחין דקטנות מספר ב' אלהים
דאבא וב' דאמא והם מלובשין בנה"י דאמא כמבואר בשער
התפילין בסוד ש' מד' ראשין סוד ד' אלהים כנ"ל וש' של ג'
ראשין הוא סוד נה"י כנ"ל ובאלו המוחין שהם דקטנות
בסוד אלהים הקליפה נאחזות אלהים אחרים באלהים
דקדושה וזה הוא כח תולע דקליפה סוד יא' ארורים
הנ"ל הממונים לכלות את ישראל והם עזות הדין שלנו
בעונינו כנ"ל בסוד לעות אדם הנ"ל והם נאחזין בב' שינין
הנ"ל של ד' וג' ראשין ושין במילוי עולה ש"ס ועם הז' ראשין
והכולל עולה שס"ח ולזה היה שס"ח מנין בקטורת שס"ה
כמנין ימות החמה ושלשה מנים יתירים שמהם מכניס כהן
גדול ביום הכיפורים והם היו כנגד אחיזת הי"א הממונים על
המיתה שנאחזים בשינין הנ"ל סוד מוחין דקטנות וזה אשר
עינינו ליה על מקרא אומר ישמחו השמים ותגל הארץ בסוד
שמן וקטורת ישמח לב שכבר אמרתי שמלכות היא סוד ל"ב
והוא בסוד ושבה אל בית אביה ולחם אביה תאכל. ובסוד
והיה אור הלבנה כאור החמה כי אמרתי הלבנ' הוא סוד מלכות
ובינה היא סוד חמה כמבואר בפרדס רמ"ק ואל יקשה לך
ידידי משער ר"ח כי חמה מתפרש על ז"א כבר נתן בו עינין
הקדוש רמ"ק טעמים רמוזים שער ערכי הכינויים וכתב
שמקור מה שהוא נקרא חמה הוא הבינה והיא הם מסדרינן
אשר מנה מתערין ולזאת גם ז"א הבא מכחה יכונה
בשם חמה אבל עיקר שם חמה יאמר אבינה כנ"ל. ולזאת
כשתסים מלכו' שוה לבינה הרי היא ג"כ ל"ב בסוד ל"ב נ"ח
וזה סוד קראו על לב ירושלים כי מלאה צבאים שהוא סוד
עטרת יסוד צבאו' ועטרת יה ובסוד כי קדש היא וזהו שגאולה
השלמה וכדי שתבין ידידי סוד הגאולה השלימה אשר עינינו
ליה והוא להיות ה' אחד ושמו אחד ועטרת נר"ן שלנו והוא
בסוד ושבתה הארץ שבת לה' ושעצם שכל הגאולה תלויה
בתיקון מעשינו ובסוד ושמרת את השבת כי קדש היא ובסוד
אם תשיב משבת רגליך ואדני שפתי תפתח לבאר תורתך
במנוח עלינו ובזה יהיה לרצון אמרי פי וכו' אבל ידידי יען
כי בזה אתן קיבלה לתילין וסוף אחרית דבר מראשיתו לזאת
אחנן לכבוד האל בורא לעיין היטב בכל האמור בספר התור'
הזאת ותעמיק בכל ענין ויומתק לך דברי אלה כדבש לפי
ואתה נאור על דברי הראשונים שאמור בזה מהאר"י ז"ל כי
הגאולה תליא בסוד מ"ן והוא סוד תבאימ"ו ותטעימ"ו כי
שלא ידעתיך בסמוך סוד גאולת בבל ע"י מרדכי והוא אור
המנולם היוצא מעטרת משה שהוא יסוד אבא עיין לעיל סוד
מנוס ה' דרבנן כי כבר אמרתיך סוד לעות אדם בריבו והוא
סוד תולע מקור הקליפה ואין להם הכרתה של בעת שגאולה
בהתגברות תולעת יעקב ובסוד אל תראי תולעת יעקב כי
בשום קם זה נופל וכל זה אמרתי כי אינו אלא בעטרת אבא
כי מבינה דינין מתערין ושם נאחזין אלהים אחרים באלהים

קדוש כנ"ל בסמוך וזה סוד שגדול פורקנ' במשה תליא ובסוד
כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ובסוד ומלאה הארץ
דיעה את יהוה שהוא עטרת דעת לז"ו וזה את ה' כי את
הוא מלכות כנ"ל וסתם הוי"ה בת"ת הכולל ז"א והוא סוד
הגדול שתנערי מעפר קומי והוא בסוד היסוד ובסוד הנה
מלכך יבא לך ובסוד תפלות לאל עליון ב"ו אל"ים ברוך הוא
ומבורך אשר כבר אמרתיך סודו מהאר"י ז"ל סוד ברוך הוא
יסוד אבא ומבורך הוא יסוד דז"א המלבישו והוא היסוד
שמעלה אותה בסוד עולת שבת וכמבואר בספר הכונת פ"ו
משער השבת אשר הוא מלמדינו שם סוד עמוק הנוגע לכל
התור' אשר אחר כל עליות הפרצופי' שמהם שהם א"א או"א
ז"ו ועליו' העולמו' עשיה ליציר' ויצירה לבריא' ובריאה לאצילות
הרי זה העולם והפרצוף מ"ה פרצופים הנ"ל העולה להגבוה
ממנו נעשה כלים לעצמיות הפרצוף הגבוה וז"כ העצמיות
של פרצוף שהוא הנשמה נשאר במקומו כגון בעליות כלים
דא"א פנימיות וחיצוניות ועצמיות א"א נשאר במקומו
ובעליות או"א ג"כ על זה הדרך הרי עצמיותן נשאר במקומן
והכלים שלהם הם העולים ונעשים כלים דא"א הרי הם א"א
ממש וכן בעליות ז"ו במקום או"א אזי הם מלבישין או"א
ונעשין כלים בעצמיות ופנימיו' דאו"א ועצמיותן ג"כ נשאר
במקומן וכן מן העולם עד העולם מבריאה לאצילות ומיציר'
לבריאה ומעשיה ליצירה והכל דרך ג' גו ג' העצמיות נשאר
במקומו והכלים עולין מעלה ונעשין כלים להגבוה הימנו
ועיין זה היטיב ג"כ בספר הכונת בשער התפלה ושער
הברכות ושער הקרבנו' והכל ג"ת לג' האמצעית וג' אמצעית
לג"ר וג"ר לג"ת לעולם הגבוה הימנו והכל על דרך הנ"ל
וכל זה בכונת כל הויה וכל אות מהויה שבזה העולם ובזה
הדרג' מנר"ן יחידה ע"ד משל כשרוצה להעלות מלכות לז"א צריך
לכוון ה' אחרונה שבהויה ושם ב"ן ונפש עשיה שכל אלה הם
בסוד מלכות ויכוון להעלותן ולקשרן ולעשותן עצמיות
הגבוה כנ"ל והוא בז"א סוד ו' משם הויה ב"ה ושם מ"ה רוח
יצירה שכל אלה הם בז"א ויכוון אח"כ להעלות שניהם יחד
בבינה שיכוון ה' ב"ן נפש עשיה מלכות ו' מ"ה רוח יצירה
בה' ראשונה של שם הויה ב"ה ושם ס"ג נשמה בריאה שכל
אלה הם בסוד בינה. ואח"כ להעלות הו"ה ב"ן מ"ה ס"ג
נפש רוח נשמ' מלכו' ז"א בינה בי' של שם הויה ב"ה ולהעלותן
ולקדשם כלם בקדושת י' זו מקור קדש שהוא באבא שהוא
היוד הוא עטרת ע"ב שבו ד' יודין וכלול מי' הרית'
ומקורן הוא י' זה סוד תי' בימין ות' הנ"ל עם כלילות הד'
יודין דע"ב הוא מספר וסוד קד"ש מקורו והוא סוד נשמה
לנשמה אצילות. ובכל אלה צריך האדם לכלול נר"ן שלו
בכלילות האלה לעלות כנ"ל מעולם לעולם וזה סוד מ"נ ע"י
מעשינו וכן לסדר העולמו' מעילא לתתא מדרגא לדרג' כנ"ל
ובכונת השמות כנ"ל הנה דברים האלה מעט הכמות ורב
האיכו' והן הן גופי תורה המפוזרין בכל ספרי עץ חיים ופרי עץ
חיים כפי הענין כל אחד על מקומו יבא בשלום אמנם זה
הוא היוצא מכל התור' לתכלית היוצא לתיקון תורה ותפיל'
ולכל התרי"ג מצות ולברר כל הפעולות ולהכרית תולע הנ"ל
בתולעת יעקב ובזה בילע המות לנצח כי אלו הי"א סוד
תולע הנ"ל הם הממונים על המיתה כנ"ל וזהו סוד לנצח כי
כל הכריתן צריך להיות מניה וביה והבן היטיב כי אמרתי לך
כי בעונינו כל היום דוה ואף בנצח נבא היטב אמנם בעת
הגאול' יומם יצוה ה' חסדו ובזה ימין ה' רוממה כל קו הימין
שהוא חח"ן והוא סוד בקר דאברהם ובזה זה תולע נהפך
לצלות תש"ר חסר כתיב שהוא מרת עיין בליקוטי תורה
מהאר"י סוד הפסו' ומרת ימי מה הוא והוא עטרת ד' שעינ' מר
אמיה דבינה העולה תת"ר עיין בכונת ק"ש דשחרית ושער
הקרבנות

הקרבנות עיין היטב ובכר הארתיך כי כמין הא' הוא מי' וסי' הוא מקור קדש כנ"ל הרי כר' אלפין מ"ר אהיה דבינה מתעורר ד' יודין דע"ב דאבא והמילוי דע"ב הוא מ"ו וזה סוד הגדול תביאית"ו ותטעית"ו הנ"ל מהאר"י · ובזה הוא הארת אהו"ה דדעת שהוא א"ה דפני' דאמא דאהיה ואחורי' דאבא ו"ה דע"ב ומזה מאיר בקו הטוב המרכב' שלמה והוא אור היוצא מגולה מיסוד אבא אשר זה הוא אור תורה בסוד כי מציון תצא תורה · וזהו סוד הגדול ותלאה הארץ דיעה את ה' כנ"ל . ובסוד שת"ו תש"ה היכ"ל רצו"ן הנ"ל וזה סוד פורקנא במשה תליא ובסוד הגדול מהאר"י בסמיכות גאולה לתפלה וז"ל פרק כ"ח משער ק"ש בסוף הפרק והעונה לעתו ישראל יסוד · בעת שופע אליו מלכות · נקרא שופעת ואח"כ חוזר וכולל הכל לכתר . ומכאן עד גאל ישראל ת"א תיבין כנגד ת' יום שעמד משה בהר לקבל התורה . וא' יותר הוא התורה שנקרא מן אלף ונאמר האלף לך שלמה הוא לחש"ח אותיות שלמ"ה הכל א' עכ"ל לענינינו ומהנ"ל תבין כי שלמה הוא סוד י' מתמלא מן הא' והוא מילוי י' צלאה המגלה אורו והוא בכה"י דעשים הנשארים אחר כל הבירורים כנ"ל כאור נה מגולים ובזה תאיר ארץ מכבודך והוא הצלאו' ניצוצי הקדוש' בסוד י' ואני תפלתי עיין כוונת מנחה של שבת והוא תיבה ת"כ ועולין נגדה ת"ר ט' יודין דכלילת המרכבה שהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן והוא סוד וזרקתי עליכם מים טהורים אשר בהעבר האורות האלה הטומאה ואינמים לזאת הסוד דחינה בט'כאב והכל בסוד הדעת כנ"ל ובהארת אור תורת מש"ה שעולה רצון עת"ו כנ"ל וזה סוד הגדול התורה נמשלה למים וזהו כל נת"א מספר שמא"ל לכו למים כי בתורה תאיר כל

המרכבה ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם ט' יודין העולה מים ואלו היודין כבר הארתיך שהם מאירין בסוד ד' אלפין מאהי"ה ד' דבינ' לחכמה י' מקור קדש כנ"ל ובזה הים שם משה סוד אבא כי מן המים משיתיהו וזה הוא הארת שבת כל פו' מרגלאין ובסוד ישמח משה במתנת חלקו הנ"ל האור בהיר ובזה היא העולה בעולת שב"ת ובסוד משה איש האלהים · ובסוד שבת שבתון תהיה לארץ בהארת יוה"כ הנ"ל ובזה יפרוש עלינו סוכת שלום הנ"ל בסוד עמוק שהוא סוד ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ש"פ אורות מהוי"ה לאדני והוא בסתר' רמ"ח מצות עשה וה' אשר הארתיך מהאדרא סוד אור פני אל סוד שע"ה נהורין המאירין בסוד מצות עש"ה עם הג' אותיות עולה שצ"ח וכ' אותיותיו וה' בסוד זכרו וה' עולה רמ"ח הרי ש"פ אורות כנ"ל וזה אל ה' יאיר לנו בסוד נר מצוה ותורה אור כ"ר מצוה כי רמ"ח אברים וב' דרועין הוא נר והוא סוד ברוך אתה יהו"ה המברך את עמו בשלום ד"ת אלהים כי בזה יהיה האלהים יחודא שלים כאמור בזהר והוא בכח ת"כ ותפלתי הנ"ל ומאל מג' יודין וא' דס"ג דבינ' לש פנים דא"א מקור שע"ה נהורין הנ"ל ובזה מאיר ט' יודין למלכות סוד מים וזה סוד הגדול ביום ההוא יצא מים חיים מירושלים · וזהו ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה והוא בסוד בשלום הנ"ל יסוד והוא סוד שש"ן וזהו יחוד שאמרתי ששון ושמח' ישיגו ובזה שהארתי שמשה הוא מקור היכל הרצון לזאת הוא הכולל כל הט' יודין ובהארת אור תורה ומצוה הבא באל ולזאת בפסוק יהיו לרצון אמרי פי תיבת רצון יש ט' תיבו' ובכולן יש יוד וכן ר"ת לרצון אמרי הוא א"ל ובזה יהיה לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהו"ה צורי וגואלי ·

אל גדול תמים דעים · אודך בקול נעים · ואזמר לך שיר השיר
ברך לך אבריע · זכר רב טובך אביע · על כי חסדך הנעמים עלי גובר
גומל חסדים נודעת · כמו כן עלי הופעת · ובהם לעין כל נישעתי · קרני להר
דבר ציוה · כאשר נפשי איוה · ולבי קיוה · לבאר הוד דתך לעיני המור
הורני דרכיך · חמוקי ירכיך · עתה הראום על עדרי חבריך · כאשר בזה הם סרור
ויתרת עדי זהב למעני · במצותך חנני ובתורתך הארת עיני · מודעת זאת בשער
זאת התורה והמצוה אשר בישועתך גמרתי·תהלה לך כי שלמתי כאשר נדרתי · ואלה הדבר
חשתי ולא התמהמהתי·לשמור מצותיך חצות לילה קמתי·כימים כלילות בתורתך עינים מאיר
טיב טעם ודעת מתורתך למדני · מנופת צוף וכל טעם הטעימני · ע"ב שמך ה' אכברו באור
יתגדל וישתבח ויתרומם שמך · על כי זיכני ללמוד וללמד הוד דתך לעמך · הלכותיה התלוים בשער
כביר הדר מלכותך · אספרה אל חק בקהל עדתך · אודך יהוה בכל לבי בחלבי ודמי וכל איבר
לך אזבח זבח תודה · רובי תהלתו באין מדה · לא יסולה · אמור מלה · כי אין ערך להגבילם בשיעור
מאוד עצמו מלספר · לכן דומיה תהלה לך יושפר · רבים ונוראים ונעלמים הם · ומאד הם נסתר
נורא תהלות מלך מלכים אתה·לעם זו בחרת תורה ומצות נתת·כלילה יופי·חוקים ומשפטי ה' אמת וישר
סיד דתך·לנאמן ביתך·גלית·בעמדו לפניך על הר סיני·עלית·ואותו צוית · תר"ך מצות בעשרה מאמר
עוררת לבבי שמך לפאר·זאת התורה והמצוה כנתינתם באורך לבאר·לך התהלה · כי הם מבואר
פיתחת לבי כמעיין בהוד תורתך לעיין · ברוך אתה יהוה אשר זכני ללמד תורתך זקנים ונער
צרפתני כל תמצא · טוב אחרית דבר מראשיתו בלי שימצא · כסולת נקי כולם ברור
קדוש אתה ונורא שמך בגבורה · יגעתי למען כבוד שכינתך לתאירה · כזהר מזהיר
רם על רמים אף כי אנחנו אשמים·למענך עשה ובנה ביתך השמם·לבל יתחלל שמך בזר
שכינתך קומי מעפרים·תעטרה בכתר מלוכה וקרנה תרים·וקבץ נפוצת צאנך המפזור
תוקף תהלות בבית קדשך יחד · יענו ויאמרו יהוה אחד · ובשיר תהלתך מספר
תהלה ושבח אברכה את יה"ה · על המוגמר · כן תזכני כל מצותך לשמור
תמיד לישב על התורה אמרי פיך · ברוך אתה יהוה למדני חוקך :

תוכחת מוסר ליש"ע ו'

א (א) שורה ל"ח וכבר צ"ל וככר (ב) שורה ל"א כי צ"ל כי. שורה מ"ב אל צ"ל מן. שורה מ"ז שנה צ"ל שנים (ג) שורה ל"ד יעיתים צ"ל עתים. שורה ל"ה עיתיה צ"ל עתים: (ד) שורה מ' עיתים צ"ל ועתיה. שורה מ"ו במתכונות צ"ל כמתכונתו. שורה ל"ג מטבע צ"ל מטבע. שורה נ"ז אחי צ"ל אחר

ב (א) בביאור הדומה יש"א אין משליחת הקב"ה שורה ז' שברשעם צ"ל שברשעם. שורה כ"ז מניאות צ"ל מניות. שורה מ"ב כדבריו צ"ל כדבריו (ב) שורה ט"ו לכר צ"ל לכד. שורה ל' כעיני צ"ל כעיני. שורה מ"ט דמיה צ"ל דמכה (ג) שורה י' אחר מפל באמת דדיני כוח כי היכי דלא יקשה מוהר שופטים עי' שר דביא את מה"ריש הפרשה הגדולה בסופה. משם לרק"ע ע"ב. והכן שורה ט' מכל צ"ל אכל. שורה כ"ד וברכה צ"ל וברכה (ד) שורה ד' חרבה צ"ל חרבה. שורה ו' חניה צ"ל חנם וכרי. שורה כ' חבר צ"ל אכל. שורה כ"ב אלהית צ"ל אלהיה:

ג שורה ח' מכית צ"ל מכיה. שורה ל"ב ויום צ"ל ישוב. שורה מ"ד לאן צ"ל לאל. שורה כ"ב וה צ"ל וזהב. (ב) שורה כ"א כדיניר צ"ל בדינים. (ג) שורה הי"ז נכלל צ"ל נכללת. שורה לכלכ תשליכון. שורה כ"ד יאחזו צ"ל יאחזו. שורה מ"א ומרפא צ"ל ומרפה. שורה כ"ב עוקר צ"ל עיקר (ד) שורה ו' על צ"ל אל. שורה י"ז אחר דסרין. כשם ועיין יבמות דס"א כדברי ר' נתן דאמר מנוס לש"ת וכן הפסקנא שורה ט"ו כשהליך צ"ל כשהליך. שורה כ"ט חניה צ"ל חנם. שורה ל"ד אחר ולתרץ צ"ל כוח ב"כ. שורה נ"ו לעול צ"ל לעיל:

ביאור דברי הרמב"ם

ד (א) ביאור מנין מצות ולאוין הכלולים בזה הספר לה' שורה י"ט הגול צ"ל הואיל. שורה מ"ה את דה צ"ל סתורה. שורה מ"ו אחר שעשה בשאט נגד רצון הבורא יתברך. ובפירוש שורה מ"ז בתלמוד צ"ל בתלמוד (ב) שורה י"ב וה צ"ל וז. שורה מ"ב דמה צ"ל דמה (ג) שורה ס"ו אחר שבן צ"ל הותר. שורה ט"ז הותר כריך לתאוק (ד) שורה ה' אחר קנס צ"ל ואף. מנין הלאוין הכלולים בדבור לא תרצח. כרשם בטעות אלו הם לאוין. לאו מ' צ"ל מ"ב. לאו מ"א צ"ל מ'. לאו מ"ב צ"ל מ"א. לאו מ"ג צ"ל מ"ב. וכן מסודרים לקמן בפרקים עיין לקמן דף ע"א וב':

ה (א) מנין הלאוין הכלולין בזה הספר: פ"א שלא להרוג נפש מישראל (ב) שורה מ"ז אחר ומורם בשמם הרמב"ן מונה בא במחתרת דמים לו. ואם אין לו דמים שני מצות ממנין תרי"ג. (ג) שורה ה' אחר צ"ל מלא שורה ז' בשמם. דעת הרמב"ן והרשב"ץ וד"ז שלאו זה כולל ההורג עצמו. ולכך זה הוא עובר אלאו דהשמר לך ושמור נפשך. וכתיב ונשמרתם מכל דבר רע וגם ונשמרתם מאד לנפשותיכם. ומזה הוכיחו הגאונים גם כן ללאו מייחד המקבל עצמו כאשר ביארתי באור בשיר בפרק אחרון משער ג' מהלא"ן. והנה כל זה מהשמר דכל זה בכלל מסורה בידינו השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. ויען כי בכל הני מקראות דכתוב כזכר בהשמר הנפש מזה יוצא לנו אור תורה דכל העובר על אחד מתרי"ג מצות עובר אלאו וזה נ"כ דהרי לא שמר נפשו אשר בכל מקום כאמור ונפש כי תחטא. גם אשר חטא על חטאו עוד עובר התוטה על עשה באחת וכרת בחיים וכן מונה

דכיון יוכח לאו ועשה לעובר על תורת אלהינו בלאו מהשמר לך ושמור נפשך ועשה מן ובחרת בחיים. ומזה יצא לנו להלכה דעת הר"ן דפסק סוף פרק קמא דקדושין כל ספק דאורייתא לחומרא והוי דאורייתא כדכתב בתשובה אם אדם מרחיק עצמו מספק סכנה כודאי מכ"ש להרחיק עצמו מספק איסור כודאי. לזאת כתב הרב ב"י שצריך להרחיק עצמו מספק סכנה אפילו במקום הגיה בגין רואה חבירו בסכנה עיין ביו"ד סימן קי"ו ובחו"מ סימן תכ"ז. ע"כ מנוה זו המלבין פני חבירו שש"פך דמיו הוא בכלל לאו זה משנה ונברא. וכבר הכתתים עוד ענף מניה זו הבוטר את חבירו ואין עושה לו לויה דהוי כאלו ש"ך דמים. ועיין ש"ת קנ"ז ע"א וזה היה זכות אברהם שהיה מכניס אורחים והיה מלוין והשריה כרת ועשה לאם לויה וזהו חטא אמ"ל ר"ת אכילה שתיה לויה. ומסקינן דלויה יותר מהכנסת אורחים דהרב כ"ד כופין אותה כמו אכרתה וכ"ד היו מתקנים שלוחין ללוות אדם העובר ממקום ודיני הלויה מבואר בש"ס ע"ד כמה דרינן הלמיד לרב ועיין סמ"ע יו"ד סימן הנ"ל כחו"מ ומקור הענין מבואר הטיב בסוטה דמ"ו ע"ב ועיין לעיל ד"ט ע"ב ואוי לעיניים שרך רואים אשר כלה רחמים ואורחים שבאים כל העיירות העלולים עיניהם כמעט כשהיו היינו אתה ה' אחם לפריא עיניהם אשר טח עיניהם מראות והעזו נבורם כמעט שריכלה ומי יאמינו מלין מדבר שלא להכות כל כפניהם אשר משם בארץ כאחי ורוב הקהלות אשר אין כלילה יופי מנחלי הר"ע כ"פ ש"ציה כעזות מנא רשע וכמעט איכה כל ישראל יבונה וכל כוחרים כבין האכזרים שבעים למכות עליהם אוי להם ואוי לנפשם לזאת אחי ורעי שמעו לעצמי אם חכמים בדחקת כאין משען ומשעיב יחושן על נפשם ועל ככור התורה לבל לווי ממקום אחר ומלכדהנ כי אז"ו התחייבו בנפשיכם. וכל העולם מעידין שהככור שהיה לי בכל מדרך כף רגלי לא היה לשום אדם אפשר חמשים שכא אתנם הברואי העולמין דחריבין ואלהי אבותם היה בעזרי קטונתי מכל החסדים הנועל עמי יותר מכל העולם כ"ה וכ"ש אשר לו רואה תהלה עד ענף מצוה זו שלא יפתח אדם פה לשטן על ש"ס אדם וכ"ש על עצמו או אשתו בניו ועיין זוהר פרשת וישלח דקע"ה דיליף מיעקב דאמר מלה דבוני בסכנה דיוכא מתחת השליט והוא שאמר ללבן עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה ועל דא מתה רחל והוא שאמר מתה עלי רחל. עלי דייקא אני גרמתי הרמב"ן מונה בהורג נפש לבד לאו האמור בו בזה עוד ב' לאוין ממנין תרי"ג א' ולא תחניפו את הארץ ב' ולא תטמאו את הארץ ג' ולא תחטיאו את הארץ. הרמב"ם כתב לדינא כמאן דאמר מנוה בשוגג שיגא שהלך לעיר מקלטו וזהו אנוש הדם ואם אין גואל הדם החיוב על הב"ד לשלוח אחד לרדוף אחר שוגג וכ"ש בהורג במזיד והרמב"ן מונה זו למנוה עשה ממנין תרי"ג והוא שנאמר וביערת הרע מקרבך: פ"ב שלא לחוס על הרודף שורה ל"ב בסמ"ג צ"ל עשין סימן ע"ו לאוין סימן פ"ב סמ"ק סימן ר"מ: פ"ג שלא ליקח כופר מהורג מזיד להצילו ממיתה. לסדר התורה צ"ל תי"ב (ד) פ"ד שלא להרוג שום אדם כאומדנא אלא אחר העדאות עדים כשרים בפני ב"ד כשרים. לסדר התורה צ"ל ת"י. שורה מ"א אחר יאמר צ"ל יהו"ם.

ו (א) שורה ה' אחר כהונה צ"ל לא ן. שורה ל' ושומיתו צ"ל ושיתיתו: פ"ה שלא יעשיקו הצבדים כדין כדיני כפשית שורה מ"ב אלא צ"ל אלאו (ב) שורה ו' ד"ו צ"ל ד"ב שורה כ"ו עיר צ"ל עידי שורה ל"א הוא צ"ל הלאו. שורה מ"ו אחר צ"ל וא. שם הרבר צ"ל הדבר. (ג) פ"ו שלא להרוג

ולא להעניש וכמו דכתיב מי שעשה אותו עבירה באונס · ושוה הדין בדיני ממונות שהמזיק באונס ממון חבירו · שורה ל"ב הצרות צ"ל הערות · שורה ל"ד הרבה צ"ל הרבה · שורה נ"ב חנים צ"ל חנם (ד) פ"ז שלא לרחם על מי שנתחייב מיתה כדי להצילו וכן הוא בכל העונשין להרשעים והוא שנאמר וביערת הרע מקרבך · והרמב"ן והסמ"ק כתבו שגם שנאמר ושפטו העדה והצילו העדה דהוא נוי להב"ד לחזר אזכותא אמנם ברוצח נפש לא מחזרינן אזכותא והכיוצא הוא אמי שנתחייב מיתה אצריות או מחלל שבת ועובר ע"ז דהקב"ה וב"ש ברוב רחמיו וחסדיו מוותר על שלו ולא על מעשה ידיו להתפאר אשר נאמר ישראל אשר בך יתפאר · וכן מנאצו בענין וידבר העם באלהים ובמשה ואמר הוא יתברך עשה לך שרף לך רייקא ועיין וסר ·

ז (א) פ"ח שלא להתרשל מלהציל נפש אחד מישראל כשרואה אותו בתמונות: וכן אם מגיע לחבירו היזק בממונו והוא יכול להצילו בהשתדלותו וכל זה על הכשרים שבישראל אבל אלה האנשים שחוטאים בנפשותם כתב הרמב"ם בחיבו' הבלכי' קודם לכן כי הם המוסי' כח ומסי' לאחרים כי נשמת אלוה יאבדו · ואף כי קצרה ידינו להעניש ולנקום נקמת ה' ואף שאינם מאלו דמורידין אמנם לא מעלין אותם וכמעשיה' ילכו לאיבוד · וכפרי מעלליהם יאכלו · וכאבוד רשעים רינה וכן הוא בסמ"ק וכתב המרחם על הרשעים סופו אף וחימה לבלם שורה ל"א לעשים צ"ל לפשים · שורה ל"ג הרמב"ם צ"ל הרמב"ם · שורה נ"ב אחר · ואחרונים כנ"ל צ"ל ועיקר בטור וש"ע חו"מ ואחרונים סימן תכ"ה · רי"ו מישרים נתיב ל"א חלק כ' פ"ט · שלא ליקח כופר ממי שהרג בשוגג וחייב גלות כדי להצילו ולפטרו מהגלות (ב) שורה ו' כ"פ לא לא · צריך פ"ה למחוק שורה ט"ו לגלה צ"ל יגלה · שורה ל"כ בואה צ"ל ניאה · שורה ל"ד ער צ"ל עני (ג) שורה י"ב כו צ"ל בו · שורה ט"ו אזהרו צ"ל אזהרות · שורה כ' מעומתה צ"ל מטומאתה · שורה ל"ו מטעה צ"ל מטעם · (ד) שורה י"ז אכל צ"ל אכל · שורה כ"ד ו' צ"ל י' · ביאור ברוצח נפש יש חמשה אופני הטומאה והוא ממקור ה' מיני דמים אשר הארתי מקורן בסוד ה' ליראיו לשער ה' הסמוך וכפי המבוא' בפתח עינים לעיל שם מהמבוא שערים ע"ש · שורה כ"ב מבוים צ"ל מנווים ·

ח (א) שורה י"ב כהסיה צ"ל כהא · שם · דאכיי צ"ל כאביי · (ב) פ"י · שלא להניח מכשול בביתו שלא יכשל בו חבירו · שורה מ"ג לו צ"ל לא · שורה מ"ח השמור צ"ל השמר · (ג) שורה ה' ולאמו צ"ל ולאמור · שורה י"ב אחר כנ"ל צריך להיות · וברמב"ם פי"ג מהלכות רוצח סמ"ג לאוין סימן קס"ו סמ"ק סימן קס"ט פי"א שלא להכשיל חבירו בעיצה · שורה כ"ה יאכולנו צ"ל יאכילנו · שורה ל"ב אחר קס"ו צ"ל ובסמ"ק סימן ק"ע · פי"ב שלא להכות המחוייב מלק וז הכת מות . שורה כ"ב כיין צ"ל כיון · והמכה אשתו כתב הב"י הרי זה מצוה גוי · עוד כתב דגם לגוי אסור להכות על חנם · וכבר כתבתי מהש"ע חו"מ לייסר הרשעים מצוה לרודן ולהכותן ולבזותן ואסור לרחם עליהם ובפרט בדורות הללו אשר בעונינו הרבה פריצי מרובה המעומד בפרץ וכל העבירות החמורות נעשה להם כהיתר ואדם פוגע בערוה בשוק כמו קודם מתן תורה . וכבר יצאו מכלל ישראל שהם כיישבים · ואיש הישר בעיניו יעשה ואם בעונינו נוטל שבט המושל ממנו יתה ה' תייסרם ביסורים קשים ורעים עד שיתנו לבם לשוב בתשובה שלמה אז או יכנע לבם הערל ורוח הטומאה תעבור מן הארץ ויתן קץ וסוף לאורך גלותינו קוינו לאור ואין למצוק צפה ולא לנו תכנה תכונן במהרה בימינו אמן · (ד) ביאור דיני מכוה זו באור כהיד הרתפונים

ואחרונים ·

ט (א) ביאור טעמי המכות שורה כ"ה אחר כנ"ל צ"ל וברמב"ם פרק ט"ז מהלכות סנהדרין ובסמ"ג עשין סימן ק"ה כנ"ל · ובלאוין סימן קנ"ט · סמ"ק סימן פ"ב · רי"ו חלק אדם נתיב י"ח חלק ג' · שורה י"ד פרק ל' צ"ל ל"ו · שם . וכמצוה צ"ל כמכוה פי"ג · שלא להלין התלוי על העץ · שורה מ"ט דאיכפיה צ"ל דאיכפיא · (ב) שורה ט' לפרשו צ"ל לפירושו · שורה י"ג וברמ"ב צ"ל וברמב"ם · שם · דף ו' י"ב צריך למחוק · פי"ד . שלא למנוע מלהחיו' שבוי מישראל · (ג) שורה ה' כ"ד צ"ל כו' · שורה ו' אחד צ"ל אחר שורה י"ח · כיות צ"ל כיותר · שורה כ"ו חובי צ"ל חיובו · שורה כ"ט אחר תיבת אחרון · צ"ל דשם מקשה התוספת וא"ת ומאי מנו הוא זה דאם יאמר לא גרשתיך יתחייב בשאר וכסות ומשני וי"ל כשאומר לא גרשתיך כמי פטור גם משאר וכסות דדמי לטענו חיטין והודה לו בשעורים · דקי"ל דפטור אף מדמי שעורין · ובסוף דיבור זמנין מחלק התוספת וכתב ויש ליתן טעם דבכי אזונת אף אומרת איני נזוני' ואיני עושה וכי התקנה היה שתעבוד לבעלה כל ימי חייה בלי היפסק רגע אם היום אמרה איני ניזונת ואיני עושה למחר יכולה לומר אני עושה ואני אוכל . אמנם פרקונה אין בעלה מחוייב אלא שהבעל יאכל פרותיה כ"ז שהיא תחתיו ואם יום אחד לא יאכל אינו מחוייב לפדות' הנה היוצא מתוס' הנ"ל הא דמעליותא שיכולה שתאמר איני ניזונת הוא מחמת שאין זה מחילה עולמות אמנם על עולמת אינה יכולה לומר כן דמחילה עולמות הוא ועיקר תקנתא א"כ לא תשני התוספ' כלל דאף אם יאמר לא גרשתיך ג"כ לא יתחייב במזונותיה דדמי לטענו חיטים והודה לו בשעורים הא אנן מספקינן כהכי באופנים דאמדו הטעם דפטור אף מדמי שעורים הוא . כיון שטענו החטים הרי פטרו מן השעורים והוי כמחילה והכא נמי האי גוונא כיון שהוא אומרת גרשתני ושובעת הכתובה הרי מחלה לו המזונות הלא זה הוי מחילה עולמות ובהאי גוונא אין בידה למחול דבזה היא עוקרת תקנתא ודוק · ולפי דעתי זה הכריח להתוספת בד"ה זמנין הנ"ל כתבו דכתב ואפילו אם תמצא לומר דיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה לעולם וכו' · שורה ל"ד לגרושה צ"ל לגרשה · שורה ל"ו כד"א צ"ל כד"א · שורה כ"א סוה צ"ל הוא · שורה כ"ד ככוי צ"ל כנוי (ד) שורה ג' כספי צ"ל כספרי שורה ד' חיו צ"ל חייו שורה ה' הסכרותים צ"ל הסברותים שורה ז' סטה ר"י וצ"ל ובכ"ר כ"א שורה כ"ב לארעה צ"ל לארבעה שורה מ"ט עבורה צ"ל עבודה . שורה אחרונה מאלו שער צריך למחוק וצ"ל כמה שיעור ·

י (א) שורה י"ב כנ"ל צ"ל כהנ"ל . שורה כ"א אורחים צ"ל אורחים . שורה כ"ג חנונה צ"ל חנינה · שורה ל"ח ואכילה צ"ל אכילה · שורה מ"כ דפ"ז צ"ל דפ"ו ע"ב · שורה כ' וחונה צ"ל ותונה · הרמב"ן מונה ממנין תרי"ג שלא להיות מצרי עין וכילוי · ובעת שיתן הצדקה יתן בשמחה ובלב טוב ואם הנותן נותן ולבו רע טוב יותר שלא ליתן · והוא שנאמר ואל ירע לבבך בתתך לו · עוד כתב הרמב"ן לבד לאו האמור בזה יש עוד לאו ממנין תרי"ג על שמעלים עינו מן הצדקה והוא שנאמר ולא תקפץ ידך מאחיך האביון הבונה יהודע במחסור ונער ודחקות חבירו ויש לאל ידו להיות לו עוזר מגר והוא מכביד לבו ומונע עצמו מלרחם. היוצא משני לאוין האלה שצריך האדם ישר להרחיק מדת האכזריות מהלב ולא להיות מסגרי עין והכילויים השנואים בעיני ה' ואדם · אלא לדבק במדה הוא רחום · והוא על נדיבו' יקום · והמרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים כנ"ל הרבה כי רחמים מעורר רחמי' ובזה פרשתי ונתן לך ה' רחמי' ור"ל שהקב"ה יתן לך לב רחמי'

לרחם

לרחם על הבריות ובזה) ורחמך (ב) שורה ה' אחר ככ"ל נ"ל
וברמב"ם פ"ו מהלכות מעשר עני · סמ"ג עשין סימן קס"ב
ולאוין סימן רפ"ט · סמ"ק סימן ר"ב ור"ב"ח · שורה ו' רנ"ב נ"ל
ור"נ. רי"ו חלק אדם נתיב י"ט ח"ח · כלבו סימן פ"ב ·
פט"ו שלא לאחר שכר שכיר · שורה א' שכר נ"ל שכר.
שורה כ"ב החמש נ"ל השמש · שורה כ"ד שכר אחרי נ"ל אחר
שכר · שורה ל"ט וכש"ה נ"ל וכש"ס · שורה מ"ר ראשון נ"ל
ראשון. לסדר התורה נ"ל רנ"א · (ג) שורה כ"א אלא נ"ל: אלו ·
שורה כ"ח אלא נ"ל הוי · שורה כ"ט וסיירע נ"ל וסיורע ·
שורה מ"ו פייק נ"ל עיין (ד) שורה ב' אחר ככ"ל נ"ל וברמב"ם
פרק י"א מהלכות שכירות. סמ"ג לאוין סימן קפ"א. סמ"ק
סימן רס"ב · טור חו"מ סימן של"ט · רי"ו מישרים נתיב כ"ט
חלק א' · פט"ז שלא לגנוב על חבירו שיפרע לו מה שהוא
חייב והוא יודע שאין לו · שורה י' והלה נ"ל הנה · שורה כ"ו
קפ"ה נ"ל קנ"ה · שם · כ"ו נ"ל כ"ו מצגעים כ"ב כ"ח ·
פי"ז שלא לשאול לחבירו ברבית · שורה א' בחניב נ"ל
בחנם · שם. חנים נ"ל חנם שורה מ"ב הפרעין נ"ל הפרעון ·
שורה מ"ו לנרסיו נ"ל לנכסיו ·

י"א (א) שורה ט' כ"ר נ"ל כ"ד. שורה כ"א רביק נ"ל
רבית · ביאור כל דיני רביה בתכלית הביאור · (ב)
שורה ל"א לו נ"ל לאו שורה כ"ב יות נ"ל יאות (ג) שם נזכרתי
בי פירוש מקרא זה שמעתי מרב ידידי ורב חביבי מחמד
עיני ולבי ה"ה הרב הגאון החסיד מוה"רר ליב ברצלאו
נירו יאיר ויזרח · אב"ד דק"ק ראפאפורט בעה"מ שו"ת פני
אריה כו' שורה ו' אחר לרעהו · שורה ז' כמבור נ"ל כמבואר
שורה ל"א אחר קב"א נ"ל סמ"ק סימן רס"א · טור יור סימן
קס"ט · רי"ו מישרים נתיב א' חלק א'. פח"י שלא ילוה
אחד מישראל מחבירו שישלם לו רבית שורה י"ב שלייכו נ"ל
שלייכין · שורה ל"ו עכ"ב נ"ל אם . שורה ל"א אחר עשה נ"ל מלוי ·
שורה ל"ט אחר נחת · נשמט . וסוד הענין בתכלית הביאור
הוא כי פנה רבית ממקור זה מצאתי שמעונים על שמיתה
הרמוזים בזה לדורים דרים פרשת כי תבא וזהם כאחוים
בנחש והוא נשך אוכל כי הנחש אעפ' שאוכל אוכל אלא
כהנשר כס לבר היא ממית וזהו סוד נשך אוכל מהאחרי ז"ל עיין
זמר חקת קפ"ב ע"ב שורה מ"ב להוסף נ"ל להוסיף · (ד)
שורה ד' כור נ"ל נכר שורה ט' סמ"ג לאו"ה נ"ל סמ"ג לאוין
ברמב"ן מנוה עשה ממנין הרי"ג אם לקח רבית לאחזיר
להלוה. והוא מה"שם דדרשינן כן מקרא אל תקח מאתו
נשך ותרבית וכתיב בתריה וחי אחיך עמך הרי מצוה אל
תקח ואם לקחת אהדר ליה כי היכי דליחי בהדך פי"ט
שלא להיות עד או ערב בין מלוה ברבית · שורה כ"ה
בהוספת נ"ל בתוספות שורה מ"ו ותלוה נ"ל ~~ולוה~~ שורה
מ"ח ות ספת נ"ל ותוספות. שורה מ"ט אחר וח"ום נ"ל סי'
כ"ב · שורה אחרונה הכנס נ"ל הענס .

י"ב (א) שורה ד' זת נ"ל כרת · שורה י"א כמה נ"ל כמה
שורה ל"ב קכ"ד נ"ל קנ"ב. פ"כ שלא למשכן חבירו אלא
ע"פ ב"ד · שורה ל"ד יתבוך נ"ל יתבונן · שורה מ' אחר פרק
א' נ"ל וכו' · (ב) שורה א' והלקיחה נ"ל והלקיחה · שורה י"א
מן הבית נ"ל מן הבית עצם מצוה זו היא אמן שם"ם הנה
שנאמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו שמשמע אבל בחוץ
מותר לך ליקח כענמך אמנם מקרא נדרש לאחריו וסמי לאו
קאי גם על בחוץ ומפרש הלאו לא תבא אל ביתו לעבוט
עבוטו וגם בחוץ · אלא תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו
יוציא אליך העבוט חוצה עוד עיקר מצוה זו מה"שם על השליח
ב"ד דס"ם מפרש והאיש זה שליח ב"ד ומקרא נדרש אלפניו
לומר אף דשליח ב"ד רשאי ליקח הכא שי"ה נ"כ בכלל אלאו
לא תבא אל ביתו לא אתה וגם מיש והוא ושליח · אלא בחוץ
השליח ב"ד יכול ליקח הכא וטעם שהתורה הקפידה לבוא
אל ביתו לא הוא ולא השליח הוא טעם המבואר והוא כי כאבו
נעכר ונצער אשתו ובניו בדולה עד לשמים. אבל לסדר בעל
חוב לפרעון כבר ביארתי מה"שם ודעת גאוני בתראי בפרק
קס"ו משער א' במנות ערכי אדם דב"כ יורדין לנכסיו
ומציינים מה שצריכין לפרוע חובו ומה שמניחין לו ככ"ל
שורה ך' אחר כ"א נ"ל סמ"ק סימן רס"ז רי"ו מישרים נתיב ו'
חלק ב' · פכ"א שלא לעכב משכון ממשכן שלא בשעת
שליחה בשעה שצריך להלוה מלהחזיר בגון כלי המרישה ביום
וכרים וכסתות בלילה · שורה ל' הוצלתי נ"ל תועלת · שורה
כ"ח קפ"ו נ"ל קפ"ז · סמ"ק סימן רס"ח · טור חו"מ ורז"ו ככ"ל
בפרק הקודם · (ג) פכ"ב שלא ליקח משכון מישראל מה
שהם הכרחיים לו לאכילתו · והוא שנאמר לא יחבול רחיים
ורכב. והנה מבואר בפרקין שאם משכן רחיים ורכב הם שני
לאוין עוד יוצא לכי שני לא יקחה תרגם יונתן שתתרגם על לא
יחבל רחיים ורכב . לא תהוון אסור חתנין וכלתנין. ושהקירו
רז"ל כונתו בזה כיון דלעיל מניה בפסוק כתיב ונקי
יהיה לביתו שנה אחת כא זה שכתיב ליתן אזהרה שלא יבא
אחד ויאסור החתן שלא ילך להזדקק לכלה. ולא יקשר הכלה
שלא יוכל לבא עליה החתן והעושה שניהן לוקה שתים
ולשון של שחיטה הוא לפי התרגום על ענין זה שמכינו בקרא
חם אין לאחר אשתו והעושה כן אין לו כפרה עולמית ואין
לו חלק לעולם הבא · מרעת באוביב · שורה ז' כל נ"ל על כל
שם · אלא נ"ל הלא. שורה כ' כלי נ"ל כלים הסמ"ג מונה
רחיים ורכב לשני לאוין ממנין תרי"ג סימן קפ"ט וק"כ · שורה
לז סמ"ג ק"כ נ"ל קפ"ט וק"כ · סמ"ק סימן ר"ע ור"עא ·
טור חו"מ סימן צ"ז · רז"ו מישרים נתיב ו' חלק כ' פכ"ג
שלא למשכן בגד אלמנה . שורה כ' ועוד נ"ל עוד (ד) שורה
מ"ח אחר סימן כז נ"ל סמ"ק סימן רס"ט רז"ו מישרים נתיב
ו' חלק כ' פכ"ד שלא לשלוח עבד עברי רקם ·

י"ג (א) ביאור הדינים וטעם המצות · שורה כ"ם כולם
נ"ל אבל (ב) שורה כ"א אחר כי סיום נ"ל הוא שורה
כ"ר אחר הוא נ"ל ש"ס ופוסקים ופרשה ככ"ל · טור יו"ד סימן
רס"ז · פכ"ה שלא לעבוד בעבד עברי עבודת פרך עצם
מצוה לרבינו יונה שאין לעבוד עם עבד עברי אפי' דבר קטן
שבקטנים אם אין דעת העבד נייח בעבודה זו · וכתב דכל
זה אם שעבד הוא אדם ישר וכשר . ואם העבד הוא משגל
אנשים ואינו מתנהג כשורה יכול לעבוד עמו אפילו עבודת
פרך ובזויות · שורה ל"ה כלי נבול נ"ל כלי גבול · שורה מ"א
לבין נ"ל לאסור בין (ג) שורה י"ב המפרב נ"ל המפרכת ·
פכ"ו שלא לעבוד בעבד עברי עבודה קשה ובזוי · לסדר
התורה נ"ל סמ"ם ביאור התורת כהנים באור בסיד ודוק ·
(ד) פכ"ז שלא נניח לנוי לעבוד עבודת עבד ועבודת
פרך עם עבד ישראל הנמכר לו · שורה ל"ו כאים נ"ל באים ·
שורה ל"ם יהיה א' נ"ל יהיה יהוה · שורה כ"ד כנו נ"ל בני ·

י"ד (א) שורה י"ב הנכבור נ"ל הנכבד · שורה ל' מוחר
נ"ל מוסר · פכ"ח שלא למכור עבד עברי על
אבן מקח ומכרות . הרמ"בן מונה לאו ממנין תרי"ג לא יקחם
בעינך כשלחך אותו חפשי · שורה כ"ב כמנין מכוותיו נ"ל
כמנין מנותיו . שורה כ"ר ומערו נ"ל ומכרו (ב) שורה ו' .
והמלכין נ"ל והמלכין · שם · סבירו נ"ל חבירו · שורה י' נוח
נ"ל נוח שורה טז חוה נ"ל חוה שורה י"א ויהו נ"ל ויהי ·
שורה ר"ט אחר קצ"ח נריך לסיים . ובר"ו מישרים נתיב י"ב
פכ"ט שהאדון לא ימכור אמה העברית המכורה לו · (ג)
שורה ד' היינו נ"ל היינו · שורה כ"ח אחר י' דבעתו רבותי ב"ה
כי נעם הוא אות שבאורה שזה קס"א אמנם כתיב אמים
אשר תהיה הרי כ"ם קס"א קס"ם ומהם יוצא עוד כ' אחים

דהלפין

דאלפין ודחסין שהם קמ"ג קנ"א הרי תנ"ו · ובההרת י'
דכעצמי לרו"ת עולה תרז"ו · שורש כ"א כאורה נ"ל כאורך סירס
כ"ב סמ"ג לאוין נ"ל קע"ט והוא מונה מלאו זה פא דר' ליעזר
דה א אוהרה על האב שלא ימכור בתו לשפחות אחר שפחות
פ"ל שלא ימנע עצמו מלקיים מצות יעיד מאמס העברים
ש"ס לו שיקח אותה לאשה הוא או בנו וכשנשאה שלא יגרע
ממנה שאר כסות ועונה · ענף מנוס זו והוא כש"ס ללמוד
אוה כב"כם שלא יגרע שלם אלם אים מאשתו לכן המונע
לקיים עונה הקבוע מחכמינו ז"ל אוי עובר שלאו זה וגם
עובר על מצות פרו ורבו ורז"ל סמכו זה על לא יהיה בך עקר
ועקרים שהוא היפוך פרו ורבו ומבואר בפרקן (ד) שרש
ל"כ אחר ערוך נ"ל כז כשם ועוסקים ככ"ל. וברמב"ם הלכות
אישות פרק יד: סמ"ג לאוין סימן פ"א סמ"ק סימן רעז.
טור אבן העזר סימן ס"ט · וע"ו וע"ג. שרש יג אחיותם נ"ל
אחיותם · פל"א שלא למכור אשת יפת תואר שנשאה
במלחמה · שורש מ"א אחר מלכים פ"ח נ"ל. סמ"ג לאוין
סימן יל"ב פל"ב שלא ישתמש באשת יפת ולולא
באשת השפחות אחר שבא עליה ביאה ראשונה · ביאור מקור
לא תתעמר בה מה ענין עימור הוא ·

ט"ו (א) ביאור שיצם שמכו' · שורש לז ול"א רל"א ור"לב
צריך למחוק ול"ל רל"ג פל"ג שלא להתעלם
מאבידת רעהו · (ב) שרש ל"ב בכאור נ"ל ורמבואר ·
שורש ל"ד אחר כנ"ל נ"ל ובהלכות אבידה וגזילה פרק זה ·
שם אחר בלאוין נ"ל סמ"ק יע"ד וה"פ · טור חו"מ כנ"ל
ועיקר ביאורי דיניה הנוגע למצוה הוא בסימן רנ"ט ורס"ג ·
ריז מישרים נתיב ד' חלק א' וב' · בלבו סימן פ"ג ·
פל"ד שלא לסניח בהמת חבירו רובץ תחת משאו והוא
יחדל מלעזוב לו · שורש ב' ביארתי נ"ל ביארתי (ג) שורש
כ"ו כה נ"ל כ"ח וכ"ס · ביאור התעוררת גדול שייכא לנו
על התשובה משני מצות האלה השבת אבידה ועזוב תעזוב
הסמוכין בתורה זה לזה (ד) ביאור הפסוקים ע"ר מ"סר
הנ"ל · שורש דתשובה לא כל נ"ל להיכל · ביאור התשובה
הנבונה ביותר מאמרז"ל · ביאור מעלת הבעל תשובה
יותר מצדיק מעיקרא לעשות תשובה קודם שנשתרש בחטא
שורה יח וירביל נ"ל וירביל · שורה יט אחר כהקדמה נ"ל
ועיקר התשובה הוא הוידוי בדמעות ובלב נשבר כי אחר
החרטה והעזיבה וקבלה בלב לעשות לעצמו משמרת
למשמרת על העתיד שלא יחזור ח"ו לסורו הראשון המנס
הוידוי הוא העיקר כמבואר ברמב"ם אשר כבר הבאתי
דברי קדשו בשער א' פרק במצות תשובה אשר עיקר מצוה
מצות תשובה היא מן התורה · וכן הוא בזוהר פרשת בא
דמ"א ע"א וכן מבואר שם כשיש לאדם איזה טובה מהקב"ה
לאשתעי תדיר קמי קב"ה ולפרסומי ניסא בכל אינון נסין
דעבד כי הדיבור עושה רושם מאד ואשרי מי שמרגיל
עצמו ובניו להיות פיו ינבא חכמה תורה ותפלה ושירות
ושבחות הידוים ועל המותר ישמור עצמו כהלב לא יצא פיו
אוי יבטח להיות מאלו אשר עליהם נאמר אז ימלא שחוק
פינו ולשונינו רינה ויזכה לומר שיר ושבחה לעולם הבא ·

י"ט (א) שורה כ"ה רובה נ"ל רובא שורה כ"ו אחר ער"ב
נ"ל סמ"ק סימן כ"ה · ריו מישרים נתיב כ' חלק
ד' · פל"ה שלא להניח הבהמה מלרבול שורה מ"א
באחרת נ"ל נאסמת (ב) שורה ד' אחר קפ"ד נ"ל סמ"ק
ס' ן ת"כ · פל"ו שלא לשחוט בהמה ובנה ביום אחד
(ג) שורה יב אחר פימו ריז נ"ל ריז חלק ארם נתיב ט"ו חלק
ה' · כלבו סמן קי' פל"ז שלא ילך כיחד הרב ושכנים
שורה י"ב ויה נ"ל ותכ' (ד) שורה ז' ועמיב נ"ל רהבים ·
שורש ס' לנזיקין נ"ל לא יזיק שורה טו סימן ק"ו נ"ל ק"כ :

שורש כ"ה אחר טור יור סימן נ"ל רנ"ב בסמ"ק סימן רנ"ג ·
רי' חלק אדם נתיב ט"ו חלק ה' · אות כ"ג כלבו סי' קיא ·
פל"ח שלא לזרוע בנחל איתן ולא לעבוד שם עבודת
קרקע · שרש מ"ט אחר פרק י' נ"ל סמ"ג לאוין סי' קס"ו ·
פל"ט שלא לקצור כל שדהו באופן שלא ישאר פאה
לעניים ·

י"ז (א) שורה כ' אחר כנ"ל נ"ל ובמסכת שבת דכ"ג :
חולין דקמ"א · תמורה ד"ו · ירושלמי פאה רט"ו ·
ודי"ח · וי"ט וד"ך · סמ"ג לאוין נ"ל סימן רפ"ו. פ"מ שלא
ללקט השבלים הנופלים בשעת קצירה אשר המצוה הוא
להניחם לעניים. (ב) פמ"א שלא לבצור עוללת הכרם
בשעת בצירתו (ג) שורה ט"ו דבמשמע נ"ל דמשמע :
פמ"ב שלא יקבץ הגרגרים שנפלו בכרם בשעת בצירה
אלא יעזבם לעניים (ד) פמ"ג שלא ליקח עומר השכחה ·
שורה ל"ט אחר רפ"ח נ"ל. כל אלו הם לאוין מאלו ה' פרקים
הסמוכין וכו' יחד הם מבוארים בש"ע יור סי' של"ב ורמ"א
כתב דהאידנא אין להניחם מפני שרוב עניים הם עכו"ם : :

וזאת המצות עשה הכלולים בזה

הדבור מזה השער נ"ה

(ג) פ"א להסיר המכשלות מביתו שלא יוזק בו חבירו
ולעשות מעקה לגגו. ואם הוא מציין בכל יום אם צריך תיקון
הרי מקיים בכל יום מצוה זו (ד) שורה מ"א ואיני נ"ל ואיני :

י"ח (א) שורה ד' אחר ואחרונים נ"ל סמ"ק סי' ק"ן
רי"ו חלק אדם נתיב כ"א חלק ה' · פ"ב
להגלות מכה נפש בשגגה לעיר המקלט · (ב) שורה מ"ד
רוצח נ"ל רוצחים · ביאור הדינים ושעמן · שורה כ"ד
ברכי יהושע נ"ל ברכי יושעיה. בלישנא קמא · (ג) פ"ג
לסקול מי שנתחייב סקילה שורה מ"ב עשין נ"ט נ"ל עשין
ק"ך · פ"ד לשרוף למי שנתחייב שריפה שורה אחרונה
במשנה נ"ל במשנה (ד) שורה א' אחר בה' נ"ל הלשונם ·
שורה אחרונה עשהן ק' נ"ל עשין ק"א ·

י"ט (א) פ"ה לעשות דין הרג למי שנתחייב שורה ד'
ילפינן נ"ל וילפינן · שורה מ' סימן ק"ח נ"ל כ"ט ·
פ"ו לעשות דין חנק למי שנתחייב · (ב) שורה ד' · ויהו נ"ל
והו שורה ל"ו עשין ק"ב נ"ל ק' · פ"ז לתלות מי שנתחייב
תליה · (ג) שורה מ"ה תליה נ"ל תניה (ד) פ"ח לקבור
הנהרג ביום ההוא · וכן כל המתים לקבור ביום המיתה אם
לא לכבוד שורה ל"ג אחר שס"ב נ"ל רי"ו חלק חוה נתיב כ"ח
חלק א'. פ"ט לדון דין חובל בחבירו ·

כ' (א) שורה ל"ר אחר ות"ך · נ"ל · רי"ו מישרים נתיב
ל"א חלק ב' · פ"י ליתן צדקה לאביונים. ועל הגונב
לעזור לחבירו ילפינן ממנו' פריקה אם אבי מצוה אפילו לעזור
לבהמתו ואפילו בהנס משום דאית בי' תרתי הצלת ממון
חבירו וצער בעל חיים כ"ש אם הוא בעצמו צריך לפרוק כן
הוא ברמב"ם וכן כתב הרשב"א ענף מצוה זו הוא מגאוני
קדמונינו שבכל מקום אסיפות יהודים שיהיה תמיד מזומן
להם על הצלת נפש מישראל וליתן להם בעת הדחק והסכנה
וכתב רבינו יונה ואם איכא עשיר בנוכן יחיד אשר מצא בכיר
ידו להציל נפש ישראל בממונו ומונע עצמו הרי הוא בלא
דלא תעמוד לנפה עלה מאבידת אחיך ומונה לאו זה ממנין תרי"ג
והרמב"ן והרשב"ן והכינו בהכי ותני ינ כל פיקוח נפש שמחללין
עליו השבת וכוכל נר' שלא תבא באם ח"ו בא על א' מאתנו
מצוה להשתדל בכל האפשרי ולב הוא דבר שיש בו סכנה
אם לא עשה בן עבר על עשה והוא שנאמר בי' וחי אחיך
ועמך

ומשם ידו ואוחזת בו גר ותושב וחי עמך· עוד ענף מצות זו הא דכתב רבינו יונה מכאן כ"ש שמצוה לטפל עם אורח שבא לביתו וכן כתיב ועניים מרודים תביא בית וזו מצות הכנסת אורחים עכ"ל ועיין לעיל בשער א' פ"ם שזה הוא ג"כ בכלל ואהבתם את הגר· ביאור גודל שפגם הנותן צדקה כדי להתייסר· (ב) גודל מעלות גמילות חסדים· ביאור עיקר המצוה זו· ליתן צדקה בשמחה ובפנים מאירות. (ג) ביאור שמצוה לעוסקה של תורה· טוב שנותן מברך בשם ושמפייסו בי"א· שגדול מעלת הצדקה עולה יותר מדרגים המשם· ביאור מימרא דר' יהושע בן לוי. (ד) עיקר מצות זו לנער בנער פענים ודלים· ביאור שרחמנית כתב רבינו יונה מצוה לומר קודם שתפלה בפה מלא הנני רוצה לקיים מצוה ואהבת לרעך כמוך ושוא כדי שישתתף בצערן של עניים ואביונים שתפלל מאל! כלב נשבר ונדכה ויככם לרחם עליהם ויעלם צערם על לבו כצערו ושמתפלל על חבירו הוא נענה תחלה· וכתב הרמב"ם וכל זה הוא על הכשרים שבישראל אבל אסור לרחם על שפושעים שבישראל שעושים עבירות במזיד אלא מצוה לשנאותם· וכן כתב הרמב"ם על מצות עשה והדרת פני זקן וז"ל אבל לא להדר פני רשע שנאמר שאת פני רשע לא טוב והרשב"ץ ז"ל כתב שהמצוה מן שמובחר לתמוך ת"ח ועל זה נאמר ותומכים מאושר וגם הוא מכבד השם יתברך והתורה אשר גדולה שמושה יותר מלימודה אשר אף במקום שתלמוד תורה נראה אבל לא שמושה כרבת שתוספת להלך בזה ואין שימוש גדול חוץ לפרנסתו ולפנסו מנכסיו והרמב"ן דעתו לתנו' זה ממנין תרי"ג לשמש ת"ח והוא שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם את לרבות ת"ח· וכתיב וילך אחר אליהו וישרתהו ולא כתיב שלחד עמו· וכתיב אשר יצק מים ע"י אליהו ודרשינן במסכ' ברכות כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו וכן הוא במ' קידושין· ואני כעניות דעתי תמהתי על דברי שגאונים שאלה אשר שם אינם הולכים בעקבו' ארובינן שקדום משה עבד ה' הוא הרמב"ם ז"ל אשר זה אחד משרשין של לחשוב ממנין תרי"ג שני מילי דאתייא מריבוי דאת וכן כל שני דאתו מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם אבל ולדידהן היה להם לחשוב מצוה זו לשמו' ת"ח שממונו משאי את והוא שנאמר ואהבת את ה' אלהיך את לרבות ת"ח וכתיב בית ובכל מאודך·

ב"א (א) שורה ב"ם מיג'ו נ"ל מצוה (ב) ביאור מכמה מימרות שנותן צדקה להתייסר כאלו עובד ע"ז.

(ג) שורה ראשונה אחר סימן ר"ם נ"ל סמ"ק סימן ר' כירנ"א כי"ן חלק אדם בתיב י"ם חלק א' יבלבו סימן פ"כ· ענף מצוה זו ביקור חולים ולדבר עמו שזהו מיקל חוליו וכן כל מצות גמילות חסדים בכלל מצוה זו. עוד ענף מצוה זו לדבר על לב החולה שיתודה וישוב אל ה' וירחמהו אולי ישב ורפא לו ואם ח"ו כבר נגזר עליו מיתה מוסב שימות ובאי ואל ימות חייב· וזה הוא כונת דוד באמרו אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' דקאי אחולה ע"ד ושב ורפא לו הנ"ל· וכן היה בהקדמה לזהר ובפרשת פקודי· עוד ענף מצוה זו לגמול חסד אף עם מתים ובפרקי ר' אליעזר פ"ח שסרי שהקב"ה לבדו קבר את משה ואלולי שהדבר כתוב אי אפשר לאמרו שנאמר ויקבור אותו בגיא בגליאל בגו של ר' יהודה שנשיא אומר לא למשה לבדו גמל הקב"ה חסד אלא אף לאהרן בשעלה אל הר ההר היו כל שבטי ישראל מרננין ואומרים שלא גווע אהרן אלא משה ואלעזר שניאושו בהר ההר וירדו להם· מה עשה הקב"ה נטל ארונו של אהרן והעבירו מעל מחנה ישראל וראו את ארונו שם באויר והאמינו כי גוע אהרן וגמלו חסד וזה הוא וירא כי גוע אהרן הזינן שהקב"ה הראה להם והגם

זה שם צדקה עיין בפרים בשער המכריעין כי מקורה י"ט צ"ב הנ' ושל צ' וזהו חסר במורי' ולכן כתב הסמ"ק למנין תרי"ג לעשות לפנים משורת הדין כי היא מקור י' והסמ"ג מונה גמילות חסדים למצוה מתרי"ג מצות והוא שנאמר והודעת להם את הדרך ילכו בה· והגם בש"ם מנאנו שגמילו' חסדים הוא יותר מן הצדקה· וגם אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד דכתיב זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד מימרא דר' אלעזר סוכה דמ"ט ונראה פ"אם הוא מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא· והגמילו' חסדים הוא קיים שעולם כדתנן במסכת אבות על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילו' חסדים ועיין מה שכתבתי מזה ומבואר בש"ם הנ"ל שגם גמילות חסדים הוא מן המובחר לשון' כמו שנאמר הגיד לך מה טוב וכו' עשות משפט זו הדין· אהבת חסד זו גמילו' חסדים והצנע לכת זו הוצאת המת והכנסת כלה· ומפרש רש"י כאלו שניהם כתיב לכת טוב לכת לבית אבל הלכת לבית המשתה ואני פרשתי דזה והצנע לכת קאי אגמילות חסדים והוא ע"ד מצוה לילך בדרכי ה' שנאמר והלכת בדרכיו ודרשינן מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא חנון אף אתה חנון גמ' זה והלכת בדרכיו הוא שעיקר לילך בדרכי ה' במדת החסד אשר שניין חסד מבואר שס"ב מפי הרמב"ם ז"ל במורה נבוכים חלק ג' פרק נ"ג שעניינו הוא ההפלגה יותר מן החיוב וזהו ענין גמילות חסדים ויתפרש היטב והצנע כלומר שזה הדבר צריך להיות בהצנע לכת עם ה' אלהיך שתלך בדרך השוה עם ה' אלהיך והכן· ואם מצוה להקיותו בצדקה כיון שבכמה מקות התורה בופל ומשלם וחי אחיך אם כן בכל מה שאדם יכול להחיותו הן בגופו הן בממונו הכל בכלל המצו': **פי"א** להלות לעני בשעת דחקו והרמב"ן והרשב"ץ כתבו בשם שמצוה ללות לחבירו כך מצוה על הלוה שיפרע וזה לדעתם ממנין תרי"ג והוא שאמרו רז"ל פריעת בעל חוב מצוה· ולכן מסקינן רבותינו לפרוע כמו שכופין על כל קיום מצות עשה· והוא מקרא שנאמר והאיש אשר אתם נושה בו יוציא אליך· וע"ז אמרו במסכת ראבות והלוה ואינו משלם כלוה מן המקום וקראו אותו רשע וזהו שאמר דוד לוה רשע ולא ישלם שור ל"ח כתף נ"ל כסף שורה אחרונ' חלק נ"ב הלע (ד) שורה י"ח כלי נ"ל כל. שורה מ"ח היע נ"ל היכר ביאור במאמר מדירי הנכיר המופלג בתורה ויראה הלריק שאמתי ר' פינדרים כ"ר ליתא אלפין שמתמשרים על כת תתן ואל ירע לבבך בתתך לו. **פי"ב** להשיב המשכון לחבירו שחשבנו אלא בשעה שלוהה·

ב"ב (א) שורה כ"א אחר קסב נ"ל ובכל הפוסקים כמו פרק הקודש· (ב) **פי"ג** להניח פאה במחובר בשעה שקוצר שדהו. **א**ופהלקט פירות החילכות· לסדר התורה נ"ל רי"ג. שורה כ"ו אחר ולהכי נ"ל לא: **פי"ד** להניח לקט בקצירת שדהו· לסדר התורה נ"ל רי"ד שורה מ' אינם אלו נ"ל. אלו אינם (ג) שורה נ' אחר פעין קנ"ו צריך להגיה וצ"ל וכל פוסקים כנ"ל· ובטור יו"ד סימן של"ב· **פט"ו** להניח עומר השכחה שורה ל"ו סימן ק"ס נ"ל קנ"א· **פט"ז** להניח עוללות מכנירות כרמו· (ד) **פי"ז** להניח פרט הכרם· שורה ג"ב ולקיים נ"ל ולקיים· שורה כ"ד סימן קנ"א נ"ל ק"ס· **פי"ח** להיות השכיר אוכל מתה שהוא עובר בעת עבודתו במחובר לקרקע·

ב"ג (א) שורה ו' סימן של"ו נ"ל שלז· רגו מישרים כתיב כ"ם חלק ב'· **פי"ט** לשלם שכר שכיר להשכר לו מעמידנו ביומו· שורה מ"ז אחר סימן כ' נ"ל טור חו"מ סימן של"ט· סמ"ק סימן רל"ם· רגו מישרים נתיב ו' חלק ב'· **פ"כ** להשיב אבידה לבעלין (ב) שורה מ"ט ואלא נ"ל אלא· שורה

כ"א ואם צ"ל ואף · שם: שוי צ"ל רשוי · שם · אחר כנ"ל צ"ל רשייכו · שם. ירוע צ"ל שירוע · שורה כ"ב אחר רס"ב צ"ל וכל הפוסקים כאשר רשמתם לעיל בהלאו יציין בפתח עיני' שם · פרק ל"ג מזה השער לה' כי תנא · **פב"א** להעניק לעבד עברי (ד) שורה ד' כ"ם צ"ל במסכת · שורה ס' וקדושין צ"ל קידושין · שורה י"ב אחר חסר צ"ל עולה מספר · שורה י"ט יתבאר צ"ל יתברך · שורה כ' ושאת צ"ל שאת · שורה כ"ב דקכ"א צ"ל קכ"א · נשאם בשורה ל"ד אחר ושכן צ"ל כי נא"ן · גור"ן · יקב · במילוי כזה · כדוק אל"ף נו"ן · גימל וא"ו ריש נו"ן · יוד קו"ף בי"ת · ור"ת מן נא"ן גורן יקב עולה מספר תור"ה בכת"ב ובע"ל פ"ה ותרי"ך מצות · שורה ל"ו ומלכות צ"ל ומילוי של מלכות · ובאחרת האלה הוא יחוד וי"ה דכן זאת המילוי של מלכות הוא כל השער בכל הויות שבהם ושע"כ ס"ג מ"ה ב"ן שבהם במילויהן העולין רנ"ב וכן נא"ן גור"ן יק"ב וג' התיבות והכולל עולה נ"ב רנ"ב שעולה מ"ד הויות וט"ז אותיות שבהם והוא הבית מלא אורה ולכן שמילוי של מלכות כזה מ"ה נמ"ד כ"ף ויו תיו עולה ב"כ כוס ורו"ק. שורה נ"ו וגו צ"ל וזהו: **פב"ב** לדון דין עבד עברי ·

כ"ד (א) שורה י"א לפוע צ"ל לפרוע שורה כ"א כ"ג לפני אחר צריך למחוק (ב) שורה ל"א מוכרין צ"ל מוכרין. שורה ב' אחר ע"א צ"ל ראינו. שם אחר הובא צ"ל דהטעם הוא. שם: בכל צ"ל בכלל · שורה ב"א נרצע צ"ל נרצע · (ג) שורה ב' אחר רמ"ז צ"ל רוו מישרים כתיב י"ג . **פב"ג** · לפדות אמה העבריה · שורה ח' אחר על צ"ל כל **פב"ד** שאחרון ייעד אמה העבריה בקנויה לו · לסדר התורם מ"ם צ"ל מ"ג (ד) **פב"ה** לעבוד בעבד כנעני לעולם למנין הרמב"ם דל"ג כ"ג רל"ה · לסדר התורם מ"ג צ"ל של"ב · והרמב"ם ז"ל כולל כל מצות האמור בעבד כנעני שבל במנו' זו וכונתו דהא דאמרה תורה ועבדו לעולם היינו כשלא הפיל שינו או אינם מראשי אברי' האמור בפרשה דבאלו יוצא לחירות והרמב"ן ז"ל מונה אלו לשני מצות · א' · ועבדו לעולם · ב'. שיצא בכ"ד אברים לחירות · וכתוב דזה דמיא לנשואין וגירושין שהם שני מצות · ומסקנת באוני כתראי דמצוה זו הוא נ"ב על הכ"ד לבושו שיצא עברו לחירות באם שהשחית לו אחד מכ"ד ראשי אברים והוא שנאמ' לחפשי ישלחנו · גם פסקינן להלכתא כשם שהמשחרר עבדו שנאמר לו עובר בעשה האמור בזה לעולם בהם תעבודו · כן הדין במשחרר שבוי שפכה המלך לישראל. אמנם אפילו לצורך קיים מצוה דרבנן מותר לשחרר עבדו ·

כ"ה (א) שורה ל"ג אחר עבדים צ"ל ופרק פ' שם · סמג עשין סימן פ"ו צ"ל סימן פ"ז · ודין קניית עבד כנעני בסי' פ"ב רוו מישרים נתיב י' טור חו"מ סי' קנ"ו · **פב"ו** לבקש ריבית מן הנוי · (ג) **פב"ז** לנגוש ולבכוש ולהכריח שנכרי לפרוע חובו · והרמב"ן משיג על הרמב"ם בשני מצות אלו ואומר דלנכרי תשיקאינו לעשה אירשות ולהיו' לאו הבא מכלל עשה לקלו' לישרא' בריבית ואם הלוה לישרא' בריבית לבר הלאוין שאמור בו עובר גם אעשה זו דלאו הבא מכלל עשה עשה וכן דעת רש"י · וכן בלנכרי תיגש ועיין מה שכתבתי בפרקן שוכחה לדעת הרמב"ם. לסדר התורה של"ם צ"ל תמ"ז שורה ג"ב הנגוש צ"ל הנוגש (ד) **פב"ח** לשחוט בהמה או חיה או עוף כשרוצה לאכול מאחד מהם . לסדר התור' תמ"ז צ"ל ת"מ · שורה מ"ב קורש צ"ל קודש · כתב הרמב"ם כתיב וזבחת מבקרך ומצאנך ואכלת משמע בלא שחיטה בשרם לא תאכלו כמנא הוי לאו הבא מכלל עשה עשה. הרי לפי הנ"ל אם חתך אבר מן השחי ואכל או שמתה מאליה עובר שאוכל בלא ועשה · וכן כתב הרשב"ץ ·

כ"ו (א) ביאור הדינים · שורה ל"ו בשאיטר צ"ל בשחיטה שורה כ"ט אן צ"ל אין · (ב) ביאור חמשה דברי' שפוסלין בשחיטה · שורה כ"ג מתכוין צ"ל מתכוון · (ג) שורה ל"ו כחיקת צ"ל בחוקת · שורה ל"א למרוק צ"ל לברוק · שורה מ"ר וגם צ"ל גם · (ד) שורה ל"א רבינו צ"ל רבינו, שורה ל"ר יעשה צ"ל יעשה ·

כ"ז (א) שורה כ"א ואחרכם . צ"ל והבדכם · שורה ל"ג אחר כנ"ל צ"ל · ריו · חלק אדם נתיב ס"ו חלק א' · בלבו סימן ק"ז · רוקח סימן ש"פ · אגור סימן אלף ב"ב · **פב"ט** אם שחט חיה או עוף שיכסה דמם בעפר (ב) ביאור הדינים השייכין למצוה (ג) ביאור טעמי מצוה זו · שורה מ"ו אחר סימן כ"א צ"ל רוו חלק אדם נתיב ס"ו חלק ה'. כלבו סימן ק"א · רוקח סימן ש"פ. ענף מצוה זו לרבינו יונה לכסות ביד ולא ברגל או שיכסה בסכין ששחט בו והוא הטעם שלא יהא מצות בזויו' עליו והוא מהש"ם אמר שנאמר וכסה במה ששפך יכסה אבל לא ברגל והוי לאו הבא מכלל עשה · עשה · (ד) **פ"י** לשלח האם מן הבנים כי יקרא קן צפור ואח"כ ליקח הבנים · שורה ו' כתב צ"ל כתיב · שורה י"ט ויכול צ"ל ריכול ·

כ"ח (א) שורה ראשונה · אחר רנ"כ צ"ל וכל המראה מקומות כמו שהראת לדעת בלאו דלא תקח האם על הבנים פרק נ"ז מהלאוין רזה השער לה' · **פל"א** ליתן בכל שנה חצי שקל כופר נפשו · שורה מ"ר וכשתרף צ"ל וכשתרך · שורה מ"ם חצית צ"ל מחציתו ואין מקבלין שקלים מן הגוים והוא מטעם שקונין מן אלה השקלים קרבנו' ציבור ואם יהא בהם תפות עכו"ם נ"כ · הרי הלקם פוסל נמצא אין אנו יוכלים ידי חובה בזה הקרבן רבהאי קרא שהזהיר לנו הוא יתברך שלא לקבל מגוי להקריב קרבן נרבה שהוא בעל מום כתב שם לאסמיך כתוב שאחריו ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה · וכתב הספרי אין לי אלא תמידין שהן קרויין לחם שנאמר את קרבני לחמי לאשי · שאר קרבנות . שביבור מנין תלמוד לומר מכל אלה · (ב) **פל"ב** להכין שש ערי מקלט לנוס שמה כל רוצח נפש בשגגה (ג) טעמים נאמרים למצוה ולמה רוקא ערי לוים · (ד) שורה י"ב אחר פרק צ"ל ס' וא' . שורה י"ד אחר סימן ע"ה צ"ל וע"ו · טור · תמור ג' · שורה ג' דמתעיני צ"ל דמת עיני ·

סוד ה' ליראיו לשער ו

(ג) **פ"א** . ביאור כל אלה המצות והלאוין שהם בזה השער לה' מקורן בת"ת (ד) שורה ג' אחר הו"ב · נשמט · כי ז"ב שכולל שעשין בסוד וה' זכרי ו"ה הוא רמ"ח מבינה נפקו סוד מקור אלקים בבינה · סוד מימינו אש דת למו · סוד העונה אלקי קדם ומתחת זרועות עולם · סוד ס' המוני' · סוד ויגרש מפניך אויב ·

כ"ט סוד או שהוא הכרעה או זה או זה · סוד אמת . שורה ב"ב הכב · צ"ל הבא · סוד אמת בת"ת ובסוד תתן אמת ליעקב שורה כ"ח אחר תיבה קדם צ"ל ושם מאירין למלכו' לכן רבוע רב"ן שבמלכות כזה יו"ד יו"ד ה"א יו"ד ו"ו · יו"ד ה"א ו"ו ה"א הוא ב"כ מספר קר"ס · שורה ל"ז אחר תיבה בזה צ"ל וזהו · סוד כדר עין יעקב · סוד בונת רש"י עינו כעין הברולח · (ב) שורה ט"ז המוקדם צ"ל הקודם · שורה י"ח חיים צ"ל סיוב · ש רס ל"ב ונבר צ"ל גבר שורה ל"ט והוא צריך למחוק וב"ל ועולם · (ג) סוד מעשין ולאוין מזה השער · **פ"ב** · ביאור העשין והלאוין מעבד עברי ועבד כנעני בתיקונו ובפגמו. סוד מגו' יעוד (ד) סוד מצות העניק

תעניק

תענית · שורה כ"ב נפין צ"ל לפין. שורה ל"א אחר לא איר צ"ל מ' · שורה ל"ט אחר לסתיר צ"ל מה': שורה מ' אחר כתעורר ד' צ"ל שהיא ה' · שורה מ"ג וכד' כתעורר ה"ב לד' ה' דבינה צריך למחוק ופ"ל ובכח ה"ג נתעורר ה' דבינ' לממתיק ד' דארני · שורה מ"ה וצ"ו' צריך למחוק וצ"ל ועי' שם מ"ה נתעורר ו' לממתיק הכ' של ארני · שורה מ"ו אחר המצות צ"ל ועי' שם ב"ן נתעורר ה' אחר וגם שכשוא כ"ה להמתיק דין י' של ארני · שם: ושם צריך למחוק וצ"ל ועי' שם ·

ל'

(א) סוד סמך כבינה: שורה כ"ז הרג כ"ו צ"ל הרג כו' (ב) שורה י"א ולא יחבר צ"ל ולא יעבר · שורה ל"ה מצות צ"ל מיתות · פ"ג · סוד תיקון מעשינו באורות העליונים וכן ענין פגם עונותינו (ג) שורה ו' כילולי צ"ל ניצוצי · שורה ט"ו ומצם צ"ל מעם · שורה כ"ר דשמא צ"ל בשמא · שורה ל"ר גום צ"ל גוף · שם וע"י צ"ל וע"ז שורה כ"א תדור צ"ל תדיר · (ד) פ"ד · סוד שאדם קונה עצמיות לעצמותו בהספירות ע"י תיקון המצות והתורה · שורה ל"ם אמנם צ"ל אף · שורה כ' מתנוצן צ"ל מתנוצץ ·

ל"א

(א) שורה ב' חרישים צ"ל חדשים · שורה י"א תדור צ"ל תדיר · שורה מ"ב אה"פ צ"ל אח"פ (ב) שורה יז' אחר אמנם צ"ל במחשבה. שם: בסדיבור צ"ל ובהדיבור · (ג) פ"ה · סוד מצות מעקה וממנה יוצא אור לתיקון כל המצות · שורה ג' אחר רנ"ו · נשמה · והם ב' ע"ב רבולגלת דא"א שעולה רנ"ו והוא מספר מעקה עם הכולל · שורה ט' זא צ"ל ז"א · שורה טז' מהויג צ"ל מהזווג (ד) סוד תיקון פרשת הפרה אדומה. סוד שני שינין שבתפילין · שורה י"ט התלקין צ"ל התיקון: סוד אות צ.

ל"ב

(א) סוד ביאור בל"ם דז"א : סוד מקור הח' והב' · סוד ביאור האדרא ב' ע"פרין דירית או"א לבנייהו

פ"ו. סוד ביאור מעקה והלית שילוח הקן נסמכו בקרא ושם סוד הו"כ : (ב) ביאור כמה מאמרים בזהר ותיקונים סוד יחודו שלמתי · סוד נעמה ורות · סוד אי"ק סוד תיקון תורה סוד מצות תרומה · שורה כ"ו לאמצוין צ"ל להמציין · סוד יובל · סוד וקראתם דרור · (ג) סוד שוחרת · סוד שוחרה אמתו · סוד לבנה נקרא ספר · פ"ז : מקור מצות שילוח הקן סיר מעקה סוד גגך : סוד מקור דם · פ"ח סוד סכרת החיצונים מג"ר ; סוד סארת מצות מעקה (ד) ביאור ועשית מעקה לגגך.

ל"ג

(א) פ"ט ביאור סוד מרבינו כחיי מעקה כחכמה שילוח הקן בבינה · סוד אבי"ע · סוד ל' שמות בנוקבא דז"א (ב) שורה ל"ט בחכ"ר צ"ל בחב"ר :

(ג) **פרק העשירי** יהיה קדש ליהוה סוד אתא מקנן בבריאה קאי אתבוב'

סוד שאם רובצת אבנים קאי על תבונה · שורה ל"כ המכל צ"ל הם כל · שורה כ' ולבן צ"ל ולכן (ד) שורה ז"א · אחר ומתנקם צ"ל כי בכבר הארתי כי אין הכרתת הקליפה אלא בהארת אבא · שורה ל' ובזה ה' צ"ל ובזה זה ב"כ : סוד מקור אור כ"ב אותיות התורה · סוד מקור דם וגיד כיה ובריכוע אהיה הפשוט · סוד מקור איסור גיד הנשה · סוד אחיזת החיצונים בנשים :

ל"ד

(א) איסור גיד הנשה נוהג אף בירך ימין · סוד לא יורע ולא יעבר האקור בעגלה הערופה · סוד אדם · סוד א במילוי שם מ"ה · סוד פגם רציחה · סוד מצות עגלה ערופה שהיא מצוה התלויה בארץ · (ב) סוד הארת אות א · סוד חומה · סוד י' עירות המוקפת חומה מימות יהושע בן נון (ג) שורה ה' אחר ע"כ צ"ל לשון · (ד) סוד תיקון תורה · סוד א אכבי · סוד שני ציפורי של מצורע סוד והר נישלח רע"ב ע"ב · סוד תיקון תורה.

תוכחת מוסר לשער ז'

ל"ה

(א) ביאור שמירת עינים מראות ברע · ביאור טעם שהוא אפילו בעין אחת פסור מראיה · ביאור גודל כח תועלת הראיה בקדושה · ביאור והייתם לי סגולה כי לי כל הארץ · מוסר לברך בא"ת וכן התפלה הכל לראות בספר כי ראיה שואבת הקדושה · פגם העינים בהסתכלת נשים · (ב) גודל החטא והעונש שהר לאנשים המגלים מקום סתר מבשרם או שער ובמה פגם ושומאה גורמין לבנים בזה והכל מהזוהר פרשת קרושים ר"פ ופרשת נשא רקכ"ה ע"ב · שורה ט' שף צ"ל שיף · שורה יז' בכית צ"ל בכיתא · ביאור ביאוף עניכו שוא ע"פ חכמת הדיקדוק הן אף כי הניאוף מעורר אף וחימה כי הקב"ה שונא זימה · ביאור נאמר אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר · לזאת צריך אדם להיות יום ולילה בתפלה שהסור עיני מראות ברע והשומר עצמו ה' ברוב רחמין ישמרהו · שורה מ"ו אבריה צ"ל אבתריה · (ר) ביאור אין טומאה כטומאת ניאוף · ביאור גודל התעלה המקדש עצמו בשעת זווג · והוא מהזוהר פרשת קדושים רפ"א ע"א · ביאור כמה קדושה גורם לבניו בקדושת הזווג · ביאור זהר נשא רקכ"ט ע"א · ביאור קרא ומצא אשה ונמה שיה לך. גם מנחה בנחושה לתה נקיט רוקא מצה על העוות הוא כי הכרת פנים הוא במנח ולהבין הענין בסודו כי יסוד דאבא מאיר במצח דז"א ובצלם אלהים עשה את האדם והחציפות הר צילם. חושך ואין אור · ביאור נאמר מלכת הכלם · ביאור נאמר עז שדרך כל שיש לו בושת פנים לא במהר' הוא חוטא שורה כ"ה פניה צ"ל פנים · ביאור כל מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני · שורה ל"א אבותינו צ"ל אבותיו · ביאור עמוק על מימרא דרב יהודה סנהדרין רע"ה ע"א והשיקלא וטרי' שם :

ל"ו

(א) ביאור מימרא דר' יצחק שם מיום שחרב בית המקדש ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה · שורה כ"א כרבר צ"ל כרבר · (ב) ביאור לתרץ קושיות התוס' ב"ב דיו"ב בר"ה אסו · שורה י"א וו"כ · כל זכורך וכסוד שדי עם הכולל ב' וכ' נקודות · כל זה צריך למחוק וצ"ל ולכן כל זכורך עם הו' אותיות והניקוד ר' הוא מספר שד"י סוד מקום ישראל ה' : ביאור אין טהרה כמו התורה · מקוה ותורה ממקור אחד · ביאור קב"ה ואוריתא חד · שורה כז' אחר תיבה בשמנה הכונה בזה כי בהארת בינה שהיא השמיניות מתתא (ג) שורה י"ר דדרוש צ"ל דדרש · שם כי צ"ל כן · שורה י"ח ואבוס צ"ל ואנוהו · שורה כ"א עיון צ"ל עיין · שורה כ' לאשה צ"ל דאשה' (ד) שורה מ' הבסר צ"ל הנסר :

ל"ז

(א) שורה טז' ואוו צ"ל ואוי · (ב) שורה ח' לעניננו צ"ל לעניינו · שורה ל"ם אחר לא תנאף צ"ל וכן נדרש בספרי ע"פ אתה תואף גורלי תהלים טז' עיין רש"י שם · שורה מ' הרעו צ"ל הרע · שורה ב"ב ונאמר צ"ל נאמר:

ביאור דברי הרמבם

(ג) ביאור הרמב"ם הלכות סוטה פרק ב' הלכה א' : (ד) ביאור הספק של תפרי"ק בתשובתו · שורה א' וכו צ"ל וכו':

ל"ח

(א) ביאור הרמב"ם הנ"ל בשני אופנים (ב) ביאור דעת רבי דאמר זכות תולה ופליג אר"ש כנ"ל · שורה א' השי"ם צ"ל הש"ס · שורה ל"ב הכי צ"ל כי: (ג) לתרץ קושייתם על הרמב"ם כנ"ל בענין אלמנה לכהן גדול והוא ע"פ תירוץ רבא יבמות ד"כ ע"כ · שורה י' עאר צ"ל עבר: ביאור שא דר"ל הנ"ל כר פתח בסוטה הוי אמר אין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו: מנין האוין הכלולים בדיבור לא תנאף

תנאף

תנאף ופס בן״ף: מנין סעשין ד׳ וכ״ל ל״א: הנס שיש ל״כ פרקים אחנס מנ״ס המבואר בפרק ל״ב ככר נמנס במנין סעשין בספר א׳ פרק קי״ר אלא ככאן לא כאתי אלא לבאר הדינים כי שם הוא כלל שצריך לפרט ולאמר מתוס מן סמפורש:

ל״ת (א) פ״א שלא לבא על אשת חבירו׳ אני הסולך בעקבות ארונינו סקרוש סרמב״ם ז״ל והוא כלל במני ן סמצות דין נערה מאורסה בלאו זה וכן כתב בחיבורו הגדול וכן עשה בעל סחינוך׳ אמנם סרמב״ן והרשב״ג ככון להם הדרך של סמה״ג למנות נערה מאורסה לאו מיוחד למנין תרי״ג סרמב״ן מונה ללאו ממנין תרי״ג שלא לבוא על אשתו אחר שוכתה וסוא כרבנן דפליגו אדברי ר׳ יוסי בן כיפר אמר ר׳ אליעזר עיין יבמות די״א ע״ב. ואליביהו צריך לפרט אחרי אשר סוטמא׳ דלאו ארלעיל קאי וכפירוש סתוספ׳ שם בר״ה לרבות׳ וכן מסקינן להלכתא׳ עיין טור א״ה ואחרונים סימן י׳: כתב סרמב״ם פרק זס מהלכות סנהדרין במנין הלוקין אעפ״י שאין בהם לא כרת ולא מיתת ב״ד והם קס״א׳ ע״ש קנ״ר הוא המחזיר גרושתו משנתקדשה: ומאד לבי דאבה מני עוני אין עני אלא מדעת של תור׳ אשר איני מבין דעת ארונינו סרמב״ם ז״ל מדוע אינו מונה שם למלקות האי לאו דהוא ודאיתורה דלוקין עליו: כמבואר בסוטה ד״ז דאפילו אספיקא מחמירנן ולוקה ועיין ביבמות די״א ע״ב הנ״ל תירוץ התוספ׳ שם בר״ה מאי בסתרה נבעלה אפשתי בעיון בספרי קודש ולא מצאתי און לי׳ בעיני עלי כאשר פישפש ולא מצא יתלה בביטול תורת וזה דלא מונה סרמב״ם ללאו מיוחד לאו זה אין קושיא דהוא בשיטתיה קאי וכל שאין מפורש אף שהוא מי״ג מדות שהתורה נדרשת אין דרכו למנות׳ ואם יגזור ה׳ עלי בחיים והשקט ומנוח׳ לתורתו ולעבודתו עוד אשים עיני עליו׳ הסמ״ג מונה ב׳ לאוין ממנין תרי״ג: א׳ שלא לבוא על גויה׳ ב׳׳ שלא תשא בת ישראל כבעל לגוי וסוא שנאמר בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך׳ ועיין בפרקין מה שכתבתי מדעת סגאונים לאמתה של תורה וסוא כדעת סרמב״ם ז״ל וכבר שארתי מהוסר גורל הומר שטין ופגמו באין חקר ה׳ ישאר כל ישראל׳ וכבר כתבתי בפרקין מתוספת שהוא בעשה׳ וענף לזה הוא כל הרחקות שהתורה כתב לנו ממאכל׳ ומשת׳ ושום קרבה והכל משים בנותיהן וכן לסיפוק׳ עוד ענף מזה זו הוא מה שכתב הרמב״ם פרק י׳ מע״ז והוא מהש״ס כתיב לא תחנם אסור ליתן לי חן לומר עכום זה נאה בצורתו או למצוא חן במעשיו כי כל זה גורם הקרבות וללמוד ממעשיהם והנה ב״ה אף כי בגולה אנחנו בל העמים אשר אנחנו ביניהם נתן ה׳ בהם לב לדעת ולהבין כי כל מה שאנחנו מרוחקים מהם אין זה מרוע לב אלא מצוית שצונו הבורא יתברך ומשע׳ הנ״ל ויודעים מה שנאמר ואבדיל אתכם מכל העמים ומי שחזק באמונה חביב עליהם במאד וכן אנחנו מחבבים אותם ההולכים באמונתם ותעשה אבותיהם בידיהם ואסור ללות כדרך אם המינים והאפיקורוסים שאין להם שום אמונה וזה היום שקוינו אשר כל העמים יכירו וידעו כי ה׳ הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת׳ אין עוד ועתה כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו אל קדוש ישראל נשענו והם מביני׳ כל זאת וב״ה וב״ש הם שלוים עמנו ומחבבי׳ ומיום אשר אנחנו בגולה המלכים והשרים הם מחזקי׳ אמונתינו ומשבחי׳ ומפארים דין ודת תורתינו ומעולם היה תוקף עוז מהם לבוף לאסר ולקיים דין תורה בדיני ממונות עד שעמדו רשעים ואפיקורסים בין עמינו בעונינו אשר פרקו עול מלכות שמים ויען כי בהפקירא ניחא להו מאסו תורת אלהינו בעיני המלכים והשרים׳ ואני דברתי עם מלכים ושרים סרמים

ונכבדים ואמרו לי כדברים האלה תירבה היתה זאת ואמרו לי שאלה האנשים החוטאים בנפשותם הבלבים חשובים יותר בעיניהם כי אינם לא יהודי׳ ולא גוים ואני משום בארץ באתי וכל בעלי אכסניא תמהו וסיפרו לי שבאים בביתם ואוכלים סמעיים מתולאי׳ של חזירים ואין להם בושת ובעיניהם לכבוד אבל בסדרי שקרא אאגרים ויגלה אקוה לאל שיכפר הקולים מן כדם אחד ויתגדל ויתקדש שמו הגדול בעיני כל העמים וידעו כי אנחנו זרע ברוך ה׳ אתם ה׳ סראינו אות כמהרה כאמור וכל קרני רשעים אגדע עקרם ותשרש אחריהם לכל׳ ישאר בארץ נזעם כי הם שמשתאים ערתך ונחלתך ועליהם נאמר ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם שסגוים לומרים הסם המעשים רעים וכוזה הם מבינים מה הקרבות גורם. והנה ענף מכוס זו אשר תמהתי שסרמב״ם במנין המצות שלו לא מנאו שלא ליתן חנייתו עם העכו״ם ואם החסרון ו׳ חן מונה מנעו מלמנות מתרי״ג שלא חנים להם הוא ג״כ מזה הסורש וכן מצאנו השורש שלו כרד״ק חנם בלא ו׳ וסוא המקור אם תחנם עלי מחנה אחנם כוונתו שלאו במשמעו כולל סכל לאן לרבי׳ יונה שלא לנאוף ביד או ברגל ומשו׳ הכי כתיב לא תנאף שתם (ב) טורה ב״ו אחר נ״ז ג״ל בלבו סי״ם׳ פ״ב שלא לבוא על הנדה בעת טומאת׳ הסמ״ק והרמב״ן מונים לאו ממנין תרי״ג׳ אם סרגשה אשתו בשעת תשמיש שפרשה נדה שלא יפרוש ממנה באבר חי ולא יתנועע כלל עד שימות האבר כן יציאתו הנאה הוא כביאתו׳ ותמהתי הא במשנה במסכת שבועות די״ח ע״כ קתני זו סוא מצות עשה ועיין גמרא שם דז׳ ע״ב וסוא שנאמר ותהי נדתה עליו ודרשינן אפילו בשעת נדה תהא עליו וסיא מחוייבת לומר לו שהוא נרגשת שהיא נדה ואפשר דמשמע להו כיון דקאמר שיציאתו שהוא הוא לו כביאתו אתא קרא ואסרים לאיסורא קמא והוי כבועל מתחלה ואע״פ למנין תרי״ג הוי בשני לאוין לדירהו דמונין שני דאתי מדרשא׳ (ג) ביאור כל דיני נדה כתמים והו׳ נקיים ומתי יתחילין (ד) כל דיני מראות הטמאות. ושיעור הכתמים׳ וכמה היא תולה הכתם והמקום והזמן שתולה בדבר אחר׳

פ׳ (א) ביאור דיני יונה שמוך לוסת׳ ביאור דין תכפה ליכנס שצריכה ז׳ נקיים׳ דיני טבילה׳ (ב) דיני מקוה׳ טורה ל״א תפיפה נ״ל חציצה׳ דיני אשה שראתה מחמת תשמיש׳ דיני מכה באותו מקום׳ (ג) טורה כ״ס קי״א נ״ל ק״א׳ סמ״ק סימן רפ״ר׳ טור סימן קפ״ג ותם עיקר לאסור וכל הפרטי דינים מבואר בהלכות נדה שבילקוט. רין חלק חוס כתיב כ״ג חלק ב׳׳ בלבו סימן פ״ס. רוקח סימן ס״ז. אגור סימן אלף שמ״ב. פ״ג שלא לבעול אשה בלא קידושין׳ סרמב״ן מונה לאו ממנין תרי״ג אשה המוסרת עצמה לזנות ואוסרה תלא תזנה הארץ סכולל איש ואשה. וסנראה בעיני דסרמב״ם לדינא סבר כן אמנם אינו מונה לאו מיוחד דהא בלא דריש לקים הוא שמשקנ׳ להלכתא כל איסורין שבתורה שושוה אשה לאיש וכי לחשוב כל העריות לשני לאוין אחד על האיש ואחד על האשה ולהרמב״ם סובל לאו זה וסוא שנאמר לא יהיה קדש מבני ישראל וכן היא ולדעת׳ הסמ״ג דחשב לא יהיה קדשה בסתרגו׳ שלא תנשא בת ישרא׳ לעבד א״כ מפרש נ״כ לא יהיה קדש אהי גוונא שלא ישראל שפחה גם סובבל לסרמב״ם שלא לבעול אשה בלא קירושין במבואר לקמן פרק ב׳ מסעשין מזה הבער לה׳ יה׳ ולא תהיה קדשה׳ והב׳: ולא תחלל את בתך לסזנותה וכדעת הרמב״ם כן הוא בספרי והסמ״ג אינו מונה כלל לאו זה שלא לבעול אשה בלא קידושין דסני תרי קראי משמע ליה לדרש׳ אחריתא לא תהיה קדשה כתרגום בנ״ל ולא תחלל את בתך לסזנות׳ זה המשיאה בתו ילדה לזקן. והנה הגם דהרמב״ם אינו

מונה מונין שלאוין שבתרגום וכדעת הסמ"ג הנ"ל אמנם לדינא הוא נ"כ מסכים שהוא הלאו לישראל שישא שפחה אמנם הוא מדרבנן וכל שאין הלאו מפורש בתורה אינו חושב כמנין שתרי"ג כמבואר בשרשיו בהקדמ' לחיבורו הגדול ועיין דיש פרק עשרה יוחסין משנה מפורשת והנה הרמב"ן השיב על הרמב"ם בלאו זה. ואומר שהבא על אשה בלא קידושין עובר בשם שתבות עשה לקדש אשה אבל לאו ליכא וכלל ולא יהיה קדש ולא תהיה קדשה הוא לפסולים שאין קידושין תופסין בהם ובזה היא נקראת זונה בתורה וכל דיני זונה עליה והו ולא תזנה הארץ דקאי עליו ועל האשה שורש ל"ג אחר וכו' נשמט. וכ"ל וכן מונה הסמ"ג לאו פ' (ד) שורש א' תפרש נ"ל תפרסם שורש ט"ז אחר כ"ח נ"ל כ"ו רוצ חלק הוא כתיב כ"נ חלק א' פ"ד שלא לגלות ערות אמו ואם אמו בלי הפסק אם אבי אמו לבד:

מ"א (א) פ"ה שלא לבוא על אשת אב אעפ' שאינה אמו ואשת אבי אביו בלי הפסק אשת אבי אמו לבד וכן אשת אבי אם אביו לבד פ"ו שלא לבוא על אחות שהיא מאנוסת אביו (ב) פ"ז שלא לבוא על אחותו מאביו ומאמו או מאמו לבד וכשהיא אחותו מאביו ומאמו חייב שתים (ג) פ"ח שלא לבוא על בת בנו והשניות הם בת בת בנו ובת בן בנו ויש להם הפסק פ"ט שלא לבוא על בת בתו והשניות הם נ"כ ב' כנ"ל בת בת בתו ובת בן בתו ויש להם הפסק פ"י שלא לבוא על בתו ביאור הדין (ד) שורש כ' אחר סימן ק' נ"ל רוצ חלק הוא כתיב כ"נ א"ב בלבו סימן פ' פי"א שלא לבוא על אשה ובתה ובת אנוסתו היא משבעה נשים שאסרו רז"ל מפני הרגיל עבירה שלא תהא הזונה שביאה בביתו פי"ב שלא לבוא על אשה ובת בנה וד' מיני שניות יש שנים למעלה אם אם אבי אשתו אם אב אבי אשתו אם אם אם אשתו אם אב אם אשתו הרי שתים שהן ארבע' ולהרמב"ם יש להן כולן הפסק ולהרא"ש אין להם הפסק ושנים למטה ויותר כלתי אפשר דהיינו בת בן בן אשתו ובת בת בן אשתו והרא"ש כתב גם אלו אין להם הפסק פי"ג שלא לבוא על אשה והשניות הם כנזכר בפרק הקודם:

מ"ב (א) פי"ד שלא לבוא על אחות אביו לסדר התורה נ"ל קנ"ו פט"ו שלא לבוא על אחות אמו שורש כ"ט אחר סימן קנ"ז נ"ל רוצ חלק הוא כתיב כ"נ חלק ב' פט"ז שלא לבוא על אשת אחי אביו מן האב וב' שניות הם אשת אחי אביו מן האם ואשת אחי האם מן האם ויש להם הפסק (ב) פי"ז שלא לבוא על אשת בנו וב' שניות הם א' כלת בנו וכן בן בנו בלי הפסק וכלת בתו לבד. פי"ח שלא לבוא על אשת אחיו. שורש ל"ב אחר ק"ס נ"ל רוצ חלק הוא כתיב כ"נ א"ב פי"ט שלא לבוא על אחות אשתו בחיי אשתו (ג) פ"כ שלא לבוא על אביו (ד) פכ"א שלא לבוא על אחי האב:

מ"ג (א) פכ"ב שלא לקרב אל ערוה ונדה בחיבוק ונישוק וזה הלאו הוא להמנין הרמ"בם מנוהו סנ"ג והרמב"ן השיב עליו באומר שאין זה אלא כאני שיעור שהוא אסור ואין בכלל לאו דקרבה הוא הביאה בלישנא דקרא וכן בנינו ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים ולבאר כלל העריות הנ"ל שהם בפרשת אחרי ובפרשת קדושים כאוסרו' ועונשים ומהם מדרשות החילוק עונשים בהם הוא שבעה מהם דהיינו אחותו. ואחות אביו. ואחות אמו ואחות אשתו בחיי אשתו. ואשת אחיו. ונדה. אלו הם בכרת ואפילו איכא עדים והתראה אין בהם מיתת ב"ד אלא כרת ושבעה

() מז

מהם דהיינו הבא על אמו ועל אשת אביו ועל כלתו ועל הזכר ועל הבהמה. והאשה שהביאה בהמה עליה ונערה המאורסה הרי אלו בסקילה. ועשרה מהם בשריפה ואלו הן בתו בת בתו בת בנו בת אשתו שיש לה מאיש אחר בת בתה. בת בנה. אם אשתו אם אמה אם אביה והבא על בת כהן הנשואה דאם היא נערה המאורסה אפילו היא בת ישראל נידונית בסקילה חמורה משריפה ואחד מהם בחנק והוא הבא על אשת איש ושושו איש ואשה לכל איסורין ולכל העונשין לבר נערה המאורסה דהיא בסקילה והוא בחנק: והמשכב זכר מסקינן השוכב והנשכב בסקילה והוא שנאמר תועבה עשו גם שניהם דמיהם בם שורש מ"ח כברכות נ"ל כבריות (ב) ביאור נחמד ע"פ מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם ביאור נחמד על פסוק אתם אל תיראו וכו' תיקון התורה להנצל מאשה זרה. ועל זה צריך כל אדם להיות בתפילה לאל נורא מאד שיצילנו מעון ניאוף שהוא החמור ומטמא כל רמ"ח אבריו וש"ה גידיו והוא כע"ז ממש ועיין בפנים בפרקן אשר סדרתי מתורתינו וכן בתוכחת מוסר בזה השער פגם ריאה ודיבור ושום קורבה לאשה ובכלל לאו זה כלל הרחקת ניאוף מכל ענין שהוא בכלל לא תנאף וברתנא דבי ר' ישמעאל לא תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד בין ברגל ובפירש התוספות וזה היה חיבור העולם בדור המבול ובזה פרשתי כי היכי דלא ליקשי אמדרש וש"ס ורש"י כתב כן נ"כ בחומש נגד משמעות המקרא דבקרא כתיב עיקר גזר דינם נחתם על השחתת זרע כמו שנאמר וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ והם כתבו שעיקר לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל אמנם המעמיק בתורת אמת דא ורא אחת וכמבואר בעץ חיים שער אונאה החילק שבין גנב לגזלן כי הגנב הוא שיש ניכור השמאלי בסוף האילן המיוחד להם להחיותם ועיין בפרדס ובעסיס רמונים שער הכינויים פרק א' וג' וזה אינו בהסתר מן הקדושה והם הרוני' המרים יין נסיכם זה הוא שם גזל והגונב נפש הוא הפותח להם הצינור לינק הקדושה בגופי ונפש הוא חובל וכן הממון נקרא נפש כאשר ביארתי וזהו נ"כ פגם עיוות הדין וזה וקבע את קובעיהם נפש והגזל הוא סוד דמעת העשוקים האלה הבא בידם וזה סוד גזל שיניקתם מהקדושה בא להם ביושר על ידי יצון גזל וזה כעונינו בהיתר בא לידם ואינם פושטים יד בעיקר אלא הוא בא בגבולם ולואת גנב חמור מגזלן ושכן עתה ידידי כי ההשחתת זרע הוא החמס אשר בכפם ובזה תבין ידידי הפתח שתחת הו' של ותמלא הארץ חמס כי באם הם שני עניינים היה לכתוב שוא תחת הו' ותתמלא וגם הלא לפי דבריהם היה להקדים החמס להשחתה כי החמס הוא עיקר גזר דינם. וגם היה לסמוך ההשחתה לוירא אלהים את הארץ והנה נשחתה ולפי דברי הנ"ל הכל סיבה אחת והוא השחתת זרעם וזה פירוש הפסוק ותשחת הארץ וזה היה סיבה לותמלא הארץ חמס דמעת העשוקים האלה ובזה חילל מקדשה כי גבר אויב ועלה למעלה בחלל הקדושה ונחשך כסה ארץ וזהו על הארץ כי מלכות נקרא ארץ ה' אמת ותורתו אמת וזהו תחת שלש רגזה ארץ תחת דייקא ותי שציניו פתוחות בתורה כל אות ואות במקראי קודש האלה מדוייק דק דק ובזה תבין סודות האלה הנזכר בזה וזה סוד הגדול כביכול שהגנב עושה עין של מעלה כאלו אינו רואה ובסור ותיכהן עיניו מראות והנה הידים ידי עשו עשו. ועיין בתוכחת מוסר לשער א' שהארכתי שם בענין וקצרתי המכוון וביארתי שם ובפתח עינים ומכאן יתתק

לך

לך שם הענין וכזה תבין ידידי טור ידיכם דמים מלאו הנדרש בש"ס על המוציאים זרע לבטלה בידים והם נקראים רוצחים כמו שמביא הש"ס על זה מקרא אומר הנחמים באלים שוחטי הילדים · וע"פ אלה הדברים הנאמרים באמת ודרך תבין הסתירות הדברות האלה ולא תנאף הוא באמצע בין לא תרצח מקודם לזה ובין לא תגנב שלאחריו כ"ח וכ"ש אשר לו דומים תהלה: ועיין ברמב"ם שכתב בפרק כ"א מהלכות אסורי ביאה איסור קרבות ושחוק וקריצות עיין ודיבור והסתכלות בנשים והוא הכל מהש"ס הנלמד ממקראי קודש שבת דס"ד וכ"ג ע"ב וקו"א כ"ב דנ"ז קס"א ברכות כ"ד ס"א פ' מ"א ופ' מ"ב כ"ד ע"ב · נדה י"ג · ז"ר ד' ע"א ב"מ דנ"א ע"א · סנהדרין דכ"ו ע"ב . יבמות דע"ו ע"א והנה דעת הרמב"ם נראה שהוא מפרש הסית דרך דאמר במ' נדה י"ג ע"ב זהו בנידוי שהוא בכר תנורה שחכמי קדמונינו אמרו שהם בנידוי כל עושה שם ובוחר ויחי"ב ב"ה משמע כן שאף שאין מנדין אותם הוא מנודה לשמים וע"פ במה מחמיר בעון השחתת זרע ר"ח ז"ל וכתב דעת רבי יהודה שאין תשובה מועיל על עון שמר הוא הנקרא רע וגם כשאר מקומות בזהר שכתוב שתשובה מועיל כתב בתיובתא שבי ואחרי השומר הברית והעינים והפה והמחשבה ולזה אין תיקון על העבור וכן על העתיד כי אם להגות בתורה יומם ולילות וע"ז נאמר מזימה תשמר עליך · כי קב"ה ואורייתא חד וה' שומרנו ומצילנו מזה ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום: כ"ז בש"ס ופוסקים בש"ע אבן העזר כ"א · כ"ב כ"ג. כלבו סימן ס"ז . רוקח כתב תשובה על עונות האלה בסימן ז"ב והנה איסור יחוד שהיא דאורייתא כולל הרמב"ם בלאו הזה שהוא אוסרה על הקרוב המביא לערוה · והסמ"ג מונה ממנין הלאוין ייחוד אשת איש · וכן הסמ"ק והכל בכלל קרבה ענף מלאו זה שהש"ס שלא ישנו רווקים אחרדי וגם עם בהמה שלא לייחד · שהואל לא חשך כותים לתיגבא אחרדי דלא נילפין בוני נכראי והכלל בזה קדושים תהיו וכל המקדש עצמו מלמטה מעט מקדשין אותו הרבה מן השמים וכזה זוכה לראות אור בציון וירושלם והיה הנותר בציון והנשאר בירושלים קדוש יאמר לו ענף מלאו זה שהרמב"ם שלא להנו' מריח של עריות שם שחושבין נכנסים עצמם אוי שתים איזה בשמי' או אין עשב שמריח כנגדים וזה בכלל לא תקרב כמו חיבוק ונישוק וכת' הרמב"ם שמריח בכלל גם כן בלא תנאף נוטריקון לא תהנה האף ובונה ב' הסמ"ג שמריח בכלל קורבה · וגם בש"ס ילפינן תועבה תועבה מע"ז והוא כע"ז ממש כנ"ל ובע"ז מסקינן דעל הריח הוא עובר על לאו כמבואר לעיל פרק כ"ב מסעיף ב' והוא שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם הרי כל הנאה כל שהוא בכלל וגם עובר אעשה מה דכתיב שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא · כן הוא הנהנה מהריח עריות · ודע ידידי היוצא מתורתינו אחר העיון היטב דעל כל מיני קרבה לעריות עובר בלאו האמור בפרקין וגם אעשה והוא שנאמר קדושים תהיו ומפרש רש"י הוו פרושים מן העריו' (ג) ביאור ענין שחיבוק ונישוק · ביאור דברים האסורים משום קירוב שורה כ"א מעשיהם נ"ל תעשה (ד) ביאור דיני' הרמב"ם בלאו זה · ביאור דיני יחוד · שורה כ"ח אחר בן נ"ל יוחאי · פב"ג שלא לחביא ממזר על בת ישראל ·

מ"ד (א) ביאור כל הדינים השייכין למצוה זו באור בהיר מהפוסקים (ב) שורה י' אחר קון נ"ל סמ"ק סימן רנ"ו . רנ"ז רו"ו חלק פוה נתיב כ"ג חלק כ' פב"ד שלא לחזור גרושתו משניסת לאחר · שורה ל"ט · אחר פ"ב נ"ל סמ"ק סימן רפ"ז · פב"ה שלא לבוא על שומרת יבם (ג) שורה י' אחר פ"ב נ"ל סמ"ק סימן קפ"ו · פב"ו · שלא לגרש אנוסתו · שורה כ"ח סימן פ"ו אח"כ נ"ל סמ"ק

סימן ק"פ וקפ"א · טור א"ה סימן קע"ז · דין חלק אדם וחוה בדיני אונס · מישרים נתיב כ"ג חלק ב'. שורה ל"ח אחר תיבה בתולת .שם בתולת נ"ל בתולה הרמב"ם כתב הטעם לעונש מאה כסף כי זה בא כנגד להפסידה כתובתה שהוא חמשים כסף והתורה כתבה ישלם שנים לרעהו לזאת ישלם שנים מאה כסף · ואם אמת היה הדבר הזה שזינתה אחר האירוסין עיין והדר טור כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ובשזינתה הרי שפחה תירס בבירתה אשה זונה ובעונינן כשוה קם זה נותל לזאת פעם אומר ונסקלוה · ופעם אומר ורגמוהו כי הוא גרם להיות מיתתו בסקילה באבן שהוא משחית בנין הלוחות מתחת כסא הכבוד לא"ת חסר כתיב בא"ת ב"ש לחת בס"א בס"א מספר אנכי וזה סוד הגדול לזנות בית אביה · וזה כ' אבנים · וזה בגבוה כ' קומות ועיין הנ"ל משער ה' ומשער ו' · פב"ז שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו · שורה ל"ט קפ"ו נ"ל קפ"ז · פב"ח שלא ילבשו הנשים שמלת גבר · (ד) שורה כ"ז אחר ג"ס נ"ל סמ"ק סימן ל"ב · טור יו"ד סימן קפ"ב · רו"ו חלק חוה · נתיב כ"ג · חלק א' פב"ט שלא ילבש גבר שמלת אשה · שורה מ"ד והוא נ"ל והוא · כתב הרמב"ם המלקט שערות לבנות מבין השחורות או הצובע שלבנות כנגע שחור כדי שיראה בחור אפילו על שער אחד לוקה · וכן במראה לראות אוסר במקום שאין דרך אנשים לראות במראה אלא נשים: והר"א מפיץ כמה תכחת מיפר כותב על אלו האנשים שעושים שחוק על שחרות ולובשין בגדי נשים · ובהעברת שער בית השחי במקו' שנשי' עושין בן הסמ"ג כתב שלוקה א' זו זה מדאורית' והרמב"ם כתב מכות מרדות דאינו אלא מדרבנן וכציין הר הסמ"ג כתוב שהוא דרבנן · והסמ"ק כתב ובעל נפש יזהר אפילו במספרי' שלא כעין תער ובמקום שאין הנשי' עושים כן שא אנשים לית בי' שום בידכוך איסור לאו זה אבמ"ב יקורי לא יעשה כן ועיין בש"ע יו"ד סי' קנ"ו הדינים אלו וכן בסימן קפ"ב שם :

מ"ה (א) פל"ו שלא יבא פצוע דכא בקהל ה' · הסמ"ג מונה פצוע דכא וכרות שפכה לב' לאוין ממנין תרי"ג · עיין סימן קי"א וקי"ב · ולדעת הרמב"ם דחשבן ללאו אחד למנין תרי"ג ואם עבר אשניהם אם חייב שתים המעיין בשורש ט' מיר פרט"י בהקדמתו לחיבורו הגדול יש כאן עיון גדול ואם השם יתברך יגזור עלי מחסדיו המרובים אחייה והמכנה' לתורתו ולעבודתו אוי עוד אשים עיני עליו לא בעת שהמלאכה מרובה והפועלים עצלים (ב) פל"א שלא לגלח שער הנתק . פל"ב שלא לקוץ סימני צרעת · בהרמב"ם בלאוין שאלה מנין הבהרות לא תעשה נ"ל ש"ז וש"ח. והרמב"ן משיג על הרמב"ם במה שמונה אותם לשני לאוין למנין תרי"ג שלא עמנן אחד והיו"ר נכון למנות ניקף ומקיף פאת ראשו והשחתת זקן לשנים · ולשון הספרי מסייע להרמב"ן וז"ל נתק פרט מכתוב שלא לקסיר סימני הטומאה וש"מ בכל נוהג ונותר · כמבואר בפרקין · והשמר בנגע הצרעת לכלל כל סימני הטומאה מנגעי בתים ומנגעי בגדים כן הוא בספרי ודעת הרמב"ן נראה דאם גילח בנתק וקצץ בסרתו אינו חייב אלא אחת · פל"ג . שלא לאכול בהמה וחיה טמאה (ג) ביאור דיני לאו זה . כתב הרמב"ם כתיב בטמאה אותה תאכלו משמע אבל טמאה לא תאכלו הוי לאו הבא מכלל עשה : עשה לזאת שעובר ואוכל עובר אלאו ועשה והנשמר מקיים עשה ואזהרות סלאו: הרמב"ן מונה זה לענף מצוה · (ד) שורה נ' · אחר קכ"ז נ"ל סמ"ק סי' ר"ו: כלבו סימן ק"א· פל"ד שלא לאכול דג טמא . גם בלאו זה כפרשה כתיב כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו כתב הרמב"ם ג"כ כנזכר בפרק הקודם דהוי לאו הבא מכלל עשה · עשה והעובר ואוכל

עובר על לאו ועשה והנשמר מקיים עשה ואוהרה הלאו • הרשב"ץ מונה זה לענף מנוה. שורש ל"ו אחר שמינו נ"ל זה שם. אחר קכ"ט נ"ל סמ"ק סימן רוא כוכ שם אחר פ"ב נ"ל ופ"ד. רזו חלק אדם כתיב פ"ו חלק ס' • אות ס"ו כלבו סימן ק"א • אגור סימן אלף רכ"ר • רנז • **פל"ה** שלא לאכול עוף טמא • גם בלאו זה כתיב כל צפור טהור תאכלו וכתב הרמב"ם כנ"ל בפרק ל"ב ול"ר • והרשב"ץ מונה זה לענף מנוה • **פל"ו** שלא לאכול שרץ השורץ על הארץ:

מ"ו (א) **פל"ז** שלא לאכול שרץ העוף גם בזה כתיב אשר לו כרעים ממעל אך את זה תאכלו: כתב הרמב"ם נ"כ כנ"ל בפרק ל"ב ל"ר ל"ח • והרשב"ץ מונה זה לענף מנוה: עוד ענף מנוה לרבינו יונה שלא לאכול דגים וחגבים קודם שימותו והטעם תכיאו בסימן הנזכר בפרקן • שורש ל"ו הרכרו נ"ל הרכרים • שורש כ"א אחר קל נ"ל סמ"ק סימן ר"ו רפ"ח טור יו"ר סימן פ"ב • רזו חלק אדם כתיב ט"ו חלק ה' • כלבו סימן ק"א • אגור סימן אלף רס"א **פל"ח** שלא לאכול שרץ המים • שורש אחרונה הכם נ"ל כהם • (ב) **פל"ט** שלא לאכול תולעים שמתילדים בפירות ובזרעים • (ג) **פ"מ** שלא לאכול שרצים המתהווים מן העפושים: ענף מנוה זו לרבינו יונה והוא מן הש"ם מה דאמר ריש לקיש המטה נקביו עובר על הגדולים משום בל תשקצו: והמשהה נקביו הקטנים עובר משום בל תשקצו. ומשום לא זאים כך עקר ועקרו ואע"פ שלברכה כאמר אמנם זה ממילא כלמד׳ וכן כתב הרמב"ם סוף הלכות מאכלות אסורות וכן הוא בספרי רפואה עוד ענף מנוה זו מהש"ם ולא יאכל בקערה שמקיזין בה דם: וכן שלא לאכול שום דבר שמאום אף שאינ׳ מן השרצים שאסורים ממקראי קודש כנ"ל כגון דגים וחגבי׳ קודם שימותו הנ"ל ואף שאינם בעלי חיים • המאוס הוא בכלל כל השקצו ובכלל שאמרו רז"ל חמורה סכנתא מאיסורא (ד) **פמ"א** שלא לאכול נבלה • שורש מ"ר. אחר י"ב נ"ל סמ"ק סימן רו"ב כלבו סימן ק"א **פמ"ב** שלא לאכול טרפה •

מ"ז (א) שורש ה' שאחרי כזנבם צריך למחוק וצ"ל תליא כאחרי או כרוב ומחמתן • שורש ז"ב • והדורס נ"ל דורס • שם. חולים נ"ל חולאים • שורש ט"ו המנאם נ"ל המנאם • שורש ט"ז רם נ"ל שם שורש כ"א גים נ"ל גם • (ב) שורש ראשונה מתור נ"ל מקום • שורש ז"א, פ"כ • ל' נ"ל. כ"כ • ל"א • שם • אחר נ"ח נ"ל • רזו חלק אדם כתיב ט"ו חלק ה' • כלבו סימן ק"א • רוקח סימן שפ"א • אגור סימן אלף קנ"ר • **פמ"ג** שלא לאכול אבר מן החי • ביאור הדינים וטעמי המנוה (ג) שורש י' אחר נ"ח נ"ל רזו כתיב ט"ו חלק ה' • כלבו סימן ק"ב • רוקח סימן תס"ה • אגור סימן אלף ר"א • **פמ"ד** שלא לאכול גיד הנשה ביאור הדיני׳ וטעמי המנוה • שורה נ"ח • אאל נ"ל אכל (ד) ביאור כנ"ל. שורש י"ב דאי נ"ל דאין שורה ח' תועבות נ"ל תרעובות.

מ"ח (א) שורש ראשונה אחר קט"ל נ"ל סמ"ק סימן ר"נ • שם • אחר ס"ה נ"ל וק' ירזו חלק אדם כתיב ט"ו חלק ה' • כלבו סימן קכ"ח. רוקח סימן תת"ט • אגור סימן אלף ר"ה • **פמ"ה** שלא לאכול דם בהמה חיה ועופות. ענף מנוה זו מהש"ם כתיב לא תאכלו על הדם והדם הוא הנפש לזאת שמעינן מהאי קרא שלא לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה אלא אם דוגא אותך ומניח עד שתמות ואוכל • עוד ענף מנוה מהאי קרא דרשינן בש"ם לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם: רמב"ם וסמ"ג ורשב"ץ מסמיכין למנוה זו לשמור נפשו • לסדר השורש נ"ל קמ"ח • ביאור דיני המנוה וטעמה (ב) ביאור כנ"ל • ביאור כל דיני מליחה והדחה (ג) ביאור דיני ככד • ביאור דיני צליית עוף שלם • ביאור

דיני כבי מעים. (ד) ביאור טעם מנוה זו בתורת אמת הנוגע לכל מאכלות אסורות. שורש כ"ב אחרא נ"ל אחרת שם • יקודות נ"ל יסודות. שורש ל"ח מנווס נ"ל מכוים • שורש אחרינה ונדוק נ"ל וכרק:

מ"ט (א) שורש י"ג אחר ועניגו נשמט • ועיין הטיב בהקדמה לזהר בסוד יום הכיפורים ודי למבין: שורשים סיורדת נ"ל סיורדת. **פ"ן** שלא לאכול חלב:

מנין המצות עשה מזה השער לה׳

פרק א מצות פרו ורבו • ועיין בזהר מי שמייאש עצמו מליקח אשה, או כמו אלה הרשעים אשר מצאתי הרבה שמונעים מלשמש אשתו שלא תתעבר וירבה בנים אינם בכלל כל ישראל שיש להם חלק לעולם הבא ועיין נערי מקלם (ב) ביאור דינים מעי באמת הדיני מליחה חלב בשר עם חלב: שורש מ"ט מאורו נ"ל מאירו (ג) שורש י׳ תע"ג נ"ל תע"ב. שירה י"א חלו נ"ל אלו • שירה כ"ט זיעורר נ"ל ויעורר • שם לכבנו נ"ל לבבינו: שורש מ"ג ביגרו נ"ל יגרו (ד) שורש י"ר אני נ"ל אני: ביאור סוד קדושת הזווג:

נ' (א) שורש ט"ו ושובאם נ"ל שובאם • ביאור הסכרתי להרחיק ממאכלות אסורות (ב) שם שורש ח' אחר לבו נשמט: כי מה שאלה בעצות שמואלים אלה קוראים שתה יין הקב"ה ישתה פיהם ויחנקו בגרונם ועיין בזהר שיבמה לבו שאין לשותה אותה חלק לעולם הבא: ובפרט כמה ראיתי מהכשרים שבנוים כשהולכין לחכיות ליקח יין עושים שתי ועורב על החביות ומזה ישתו הרביקים באלהים חיים ומלך עולם • **פ"ב** לבעול אשה בקידושין: וצריך חופה כי השכינה באה לחופה ובכר אמרתי סוד ז' ברכות ושכל לבד אלה מתלל דברכין לכבוד הפסם אל בורא אור וגורל שפלת צרכינו עת לקנר • (ג) ביאור עמוק על פסוק יוצר אור ובורא חשך עושה שלום והוא תורת אמת • (ד) ביאור שלום שלום לרחוק ולקרוב •

נ"א (א) שורש ראשונה בכנם נ"ל גבנת: שורש ג׳ וכוש נ"ל וכוח• ביאור אם היא אונס בקרושין ביאור במה היא מקודשת. ביאור קדושי שטר• (ב) דיני ברכו׳ אירוסין וברכת נישואין: שורש ל"ר אחר מ"ח נ"ל סמ"ק סימן קפ"א שם אחר כז ועיקר המונע למניה שם בסימן ג׳. רז"ו חלק חוה כתיב כ"ב חלק א׳ כלבו סימן ע"ה שורש ל"ה אחר סימן כ"א: וסוד החופה מקור בא"ב ועיין היטיב וסר פרש׳ תרומה וצריך לאתקנא חופה נאה ליקרא דכלה עלאה • פיא השכינה הבאה לחופה לראות בשמחת הכלה וזה שכתוב על תשמחי אויבתי וכו׳ והוא מקור נ"ט קללות סיפוק סוד ומספר חומ"ה והמשכיל יבין אחיותם • **פ"ג** לסתייחד חתן עם אשתו שנה תמימה בביתו ולא יצא מהנה חובה לעיר • שורש כ"א ואילו נ"ל ואלו • (ג) שורש ט׳ ילצתין נ"ל ולנתין שור י"א הסעור נ"ל סיציר. שורש ח"ו אחר קכ"א נ"ל סמ"ק סי׳ רפ"ז טור א"ה סימן ס"ה: **פ"ד** למול את בנו ביום השמיני • בכלל מנו׳ זו שהרב ימול את עבדיו • ענף מנוה זו שהכ"ר ימולו מי שבא לגייר שורש ל"ו ו׳ שנ נ"ל י של: שורש לז אחר בזמנו נ"ל ומסקינן שורש מ"ט אחר אמו נ"ל אמת • (ד) ביאור דיני המנוה וטעמים וסודם:

נ"ב (א) שורש ל"ם אחר כ"ח נ"ל סמ"ק סי׳ קנ"ה רזו חלק אדם כתיב י"א חלק כ׳: כלבו סימן פ"ב. **פ"ה** ליבם אשת אחיו שמת בלא בנים• הרשב"ץ כתב הא דאסרינן כרת יבמה והוא דכתיב הוא יבנה בית אחיו בית אחת אתה בונה ואי אתה בונה שני בתים. וכן הא דכתיב יבמה יבא עליה ולא על צרת׳ וסוי תכל הנ"ל לאו הבא מכלל

עשה

עשה · עשה והרי הוא עשה למנין תרי"ג ואם בא על נרתם
עבר אעשה · שורה מ"ה ומבאר צ"ל ומבואר (ב) ביאור
באור נח דיני יבום · ביאור איסור ולד פטורה מיבום (ג)
ביאור דיני ברת היבמה · שורה מ"א בי צ"ל ובין · ביאור דיני
שהיבם הוא היורש (ד) שורה ל"ד אחר ב"א צ"ל סמ"ג סימן
רפ"ה רי"ו חלק חוה נתיב כ"ה חלק ב' · כלבו סימן עז' פ"ך
באם שמת אחיו בלא בנים ואינו רוצה ליבם אשתו שיקיים
מצות חליצה · הרמב"ן מונה ללאו ממנין תרי"ג לאחר שחלצה
שלא יבמה אח"כ והוא מהש"ס על האי קרא דכתיב ככה
יעשה לאיש אשר לא יבנה בית אחיו ודרשינן כיון שלא בנה
שוב לא יבנה · שורה אחרונה יבם צ"ל ליבם .

נ"ג (א) שורה כז' מסקנין צ"ל ומסקינן · שורה כ"ב אחר
ב"א צ"ל וכ"כ. סמ"ק כב"ל בפרק הקורא וסימן
קפ"ב טור א"ה קס"ו קס"ט · רי"ו חלק חוה נתיב כ"ה חלק
ב' וח"ג. כלבו סי' עז' וע"א · פ"ז המאנס בת ישראל ובא
עליה שישאנה לו לאשה (ב) שורה י"א דתנית צ"ל דתניא
שורה כ"ג בשבה צ"ל בהמה. שורה ל"ג מהרים צ"ל מהריק
שורה ב"ו כך צ"ל וכך (ג) שור י"ז סמ"ג צ"ל עשין נ"ד ובסמ"ק
עיין סימן ק"פ וקפ"א · טור א"ה סימן קע"ו רי"ו מישרים
דין אונס באדם וחוה נתיב כ"א ח"ב פ"ח שמפתה בת
ישראל עד שנתרצת ובא עליה שישאנה לו לאשה ואם לא נתרצו
זה לזה שישאנה יתן לאביה חמשים כסף · (ד) שורה כ"ו אונים
צ"ל אונס · שורה כ"ט ש"ם כב"ל ב"פ צריך פ"א למחוק · שורה
ל"ב סימן קע"ו צ"ל קעז' · מישרים נתיב כ"א חלק ב' · שורה
מ' אחר תיב' תהיה לאשה צ"ל הטעם הפשוט שהוא מדה כנגד
מדה הוא בא עליה באונס · תהיה אשתו כל ימי חייו לאנסו ·
פ"ט · המוציא שם ומוציא עליה שם רע שיתן לאביה
מאה כסף ולו תהיה לאשה · שורה ל"ה שישאנה צ"ל שבא
עליה · שורה ל"ט אחר על צ"ל עשה ועל · שורה אחרונה
תחת צ"ל תחתיו ·

נ"ד (א) שורה ה' אחר ב"ה צ"ל ולאוין סימן פ"ו · טור
א"ה סימן קעז' פ"י כי יקח איש אשת יפת תואר
במלחמה לנהוג עמה כאמור בפרשה · שורה מ"ד אחר והבהנ'
צ"ל לא שורה כ"א קכ"ב צ"ל קנ"ב פי"א להשקות
השוטה מים המאררים · (ב) שורה כז' קורם ואפילו צ"ל כך
שורה ב' סופרא צ"ל סופרים למטה ברשם אסורה צ"ל אסורה
(ג) שורה ל"ב אחר ב"ו צ"ל טור א"ה סימן קע"ח פי"ב
ערוה לגרש אשתו שיגרשה בשטר כמבואר בפרשה · שורה
מ"ר אחר לכתוב צ"ל אלא בשיתרפא (ד) שורה מ"ר אחר
סימן ב' צ"ל סמ"ק סימן קפ"ב רי"ו חלק חוה נתיב כ"ד ·
פי"ג שתהא הנדה טמאה ומטמאה סמ"ג מונה ממנין תרי"ג
שיפרוש אדם מאשתו סמוך לוסתה והוא מהש"ס כב"ל בפרק
ב' מהלאוין והוא שנאמר והזרתם את בני ישראל מטומאתם
והוא אם רגילה לראות ביום צריך לפרוש ממנה כל היום ואם
בלילה כל הלילה · ואף הרמב"ם במנין המצות שכתב במצוה
ק"ט דטמא לטהר במים אינו ככל התרי"ג מצות שמחויב
לטהר עצמו אלא שאם רוצה ליטהר בטומאתו ולא לכנוס
למקדש ולא לאכול קודש הרשות בידו אלא שהתורה הודיענו
בזה הרוצה ליטהר מטומאתו אין לו טהרה אלא ובא במים
וטהר דומיא למצוה לגרש אשתו בשטר דבסמוך דמצוה זו לא
נאמר למצוה שיגרשנה אלא באם בא לגרש אשתו אין אופן
אחר אלא בשטר ומצות טבילה הוא להרמב"ם גם כן · כן
אמנם כז' בשכבר נטמא אמנם לטמא עצמו לכתחלה כתב
בחיבורו ג"כ כדעת הסמ"ק הנ"ל ואינו מונה זה ללאו כי זה
הוא שכולל כל הטומאות והוי כמו מצות הכרלה שכולל כל
התורה עיין פרק ח"ב משער ד' בעשין :

נ"ה (א) ביאור שרשי מצות באור בהיר מש"ס ופוסקים
ראשונים ואחרונים (ב) ביאור דיני אלו שריין שעתן
שורה מ"א אחר קי"א צ"ל כלבו סימן פ"ה · פי"ד שתהא
היולדת זכר בטומאתה שבעת ימים והיולדת נקבה יד' ימים
(ג) שורה מ"ג וא'ב'ב'ר'ה' צ"ל א'ב'ג'ד'ה' פט"ו שתהא
הזבה טמאה ומטמאה (ד) שורה ב' רגפים צ"ל רבותים ·
שורה ט' אחר קפ"ג צ"ל כלבו סימן פ"ה פט"ז שיהא הזב
טמא ומטמא · שורה טז' כלי צ"ל כלי · שורה כ"א זרע צ"ל
זרעו · שם יהם צ"ל יהא · פי"ז להיות המצורע טמא ומטמא

נ"ו (א) שורה טז' תילרם צ"ל תולדם · שורה כ"ב כהם
צ"ל בהם · שורה כ"ו דיבוע צ"ל רבוע · שורה כ"ג
יחר צ"ל יחד (ב) שורה ח' שום צ"ל שיש · שורה ה' שינו צ"ל
שינוי · שורה כ"ה והנפש צ"ל והנפש · שורה כז' מוגרע צ"ל
מצורע · שורה ל"ב רביקים צ"ל רבקים פי"ח לעשות
דין נגעי בגדי צמר ופשתים כאמור בפרשה (ג) ביאור דיני
המצות וטעמה פי"ט שכל טמא יודיע לרבים שהוא טמא
(ד) שורה ו' אחר דמיעקר כתיב לאו צריך למחוק · שורה י'
דמותר צ"ל דמותר · שורה כ"ד למתאו צ"ל למסכב פ"כ
שיהא שכבת זרע טמא ומטמא ·

נ"ז (א) ביאור טומאת קרי וחומר הענין וענשו · (ב)
פכ"א שמת יטמא כל הטומאות האמור בו
בפרשה (ג) פכ"ב שיהא בית המנוגע טמא ומטמא ·
הרמב"ן מונה ללאו ממנין תרי"ג שלא ליקוץ מבגדים
המנוגעים או מבתים המנוגעים · שורה טז' בר' יהושע צ"ל
בר' יהודה (ד) ביאור כל דיני מצות זו באור בהיר מש"ס
ופוסקים ראשונים ואחרונים ·

נ"ח (א) פכ"ג להיות הנוגע בנבלה טמא הרמב"ן
השיג על מצוה זו ובן על כל המצות שנאמרים בזה
להיות טמא וטמאה ומענה בפיו אין זה למצות ממנין תרי"ג
אלא התורה בא להשמיענו שכל אלו הם טמאים ומטמאין
ושנטמא מאחת מהנה ונכנס בטומאה למקדש או אכל
קודש הרי הוא חייב אטומאת מקדש וקדשים (ב) פכ"ד
שיהא שמונה שרצים האמורין בפרשה טמאין ומטמאין ·
(ג) פכ"ה שיהא כל מאכל אדם שבא בתלוש והוכשר
במים מקבל טומאה · שורה טז' חמר צ"ל חסר פכ"ו שכל
אלה שטמאים כאשר יטבלו במים יטהרו מטומאתן (ד)
ביאור דיני טבילה · וכבר ביארתי כל דיני מקוה וטבילה
פרק ב' מהלאוין כפי שצריך לגוף המצוה ע"ש · שורה ט'
ואחף צ"ל ואחר · שורה ז"א וזמן צ"ל וזמן · שם לשאנה צ"ל
לאחנה · שורה י"ב בחפרי צ"ל בספרי · שורה י"ר התורת
צ"ל בתורת · שורה כ"ה מדרכן צ"ל דרבנן שורה כז' ורעי
צ"ל ורעי · שורה מז' אחר ר"ח צ"ל כלבו סימן פ"ו · רוקח
סימן שע"ב · הסמ"ק מונה לעשה ממנין תרי"ג להגעיל
כלי עכו"ם שדרכן לשמש בהם לבישול · וללבן כלי עכו"ם
שמשמשין על האור כגון השפודין והאסכלאות · והוא שנאמר
וכל אשר יבא באש תעבירו באש · וכן מונה למצוה ממנין
התרי"ג לטבול כלים שמשמשין בהן וכן כלים שצריכין
הגעלה או ליבון ואחר הגעלה או הליבון צריכין טבילה והוא
שנאמר וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים · שכל כלים
שצריכין הגעלה או ליבון קודם שהגעילן או לבנן לא עלתה
להם טבילה ידפוי כבר שטבל עד שלא גל' ואין כלים צריכין
טבילה אלא אלו שמשמשין לאכילה או לשתי' מהם ודוקא כלי
מתכות או זכוכית · או שמחופין באבר או בשאר מין מתכות
ודוקא אם לקחן אכל שאלן אינם צריכין טבילה · וכתב הסמ"ק
והר"ן שצריך להעביר החלודה קודם שנעלה ואף לכתחילה
קודם הליבון שנאמר אך את הזהב שלא ישאר חלאה הזהב
ועיין

ועיין בטור סימן קכ"א דאשכנים ואחרונים **פכ"ז** שרוצה לאכול בשר בהמה וחיה לבדוק קודם אם יש בהם סימני טהרה האמור להם בפרשה ·

נ"ט (א) שורש ל"ח אחר פ"ח צ"ל רצונו חלק אדם נתינה ס"ן חלק מ' כרמו אות ז"ט · כלכו סימן ק"א · אגור סימן אלף ור"ת **פכ"ח** כאם אחר מאתנו ירצה לאכול בשר עוף שיבדק אם אינו מכ"ד מיני עופות שמאים האמורים בפרשה (ב) **פכ"ט** כאם אחד מאתנו ירצה לאכול בשר החגוב שיבדק קודם אם יש לו הסימני' מיני חגב הטהורים בפרשה (ג) **פ"ל** כאם אחד מאתנו ירצה לאכול דגים שיבדק קודם אם להם סנפיר וקשקשת · שורש כ"ב סוף צ"ל הוא · שם דאמר צ"ל דאמר (ד) כל אלו הבדיקות שימנים הנזכר בג' פרקים כ"ח כ"ט ל' הם כרצון · ואגור כנזכר בפרק כ"ח בסימן הנרשם שם (ה) **פל"א** שהמנורע בשבא לטהר מטומאתו לבד הטבילה שתיוחד לטהר כל הטמאים צריך שתי צפורים חיות טהורות ועץ ארז ואזוב · ושני תולעת · שלא לאכול צפור השחוטה של מצורע דאיתו מדאורייתא כמשמעו · גם מביא ראיה מדברי שמעון דמשכן פרק קמא דבכורות בין אלו שאינן משמאין טומאת אוכלים יען שאינן אוכל ואם היה איסור זה דרבנן וכי יעשו תקנה להקיל מדאורייתא · וזהו במסכת חולין מקרא פרק בתרא מקרא כל צפור טהורה תאכלו מכלל דאיכא אסורה ומאי ניהו שחוטת מצורע · ובמסכת קדושין לפי מן וזה אשר לא תאכלו ·

ס' (א) **פל"ב** להיות מי נדה מטהר את הטמאים ; תבין מנות מים ששער לס' עשין ל"א כי מנוס וו ככר הוא בפרק קי"ד משער ה' אלא מה שחסר שם מדיני' שנוגעים לאבוה ו יען כי מצא מין את מינו הוור וביאור ככאן עיני חכמים המתכים לאור תורה · (ב) ביאור כל דיני הפרה אדומה בשחיטתה וזריקת דמה ושריפתה · ואסיפת האפר פרה ולקיחת מים חיים ונתינת האפר בתוכה ומי הם הכשרים ולבאר מי הפסול לעשיית האלה ולהזאות על הטמאים לטהרם · ונתינת עץ ארז · ואזוב ושני תולעת בתוכם בשעת השריפ' (ג) שכרעה כרעת הרא"ב"ר כשעמו שהמלאכה פוסל את המים בשעת המילוי אם עשה מלאכה אחרת (ד) שורש ו' קיים צ"ל מים ·

סוד ה' ליראיו לשער ז

פרק א' סוד ו"ה שכלול כ"א מצוים ב"ה שורש מ"א בש"א צ"ל בשג' : שורש מז' דאוסי ו' צ"ל דאוסו ו' ·

ס"א (א) **פ"א וב'** משו"ל (ב) סוד מפרק ב' שנ"ל **ופ"ג** (ג) סוד מפרק ג' שנ"ל **ופ"ד** · שורש ב"ם עלאה צ"ל עלמא (ד) סוד סלאין וששין **פ"ה** ·

ס"ב (א) סוד עמוק למבין **פ"ו** שורש מ"א מאב צ"ל מאד · שורש ס"ח העלם צ"ל העלם (ב) סוד ביונה מכל שנ"ל · **פ"ז** שורש ז' ססיפרו' צ"ל הספירות · שורש כ"ח אורים צ"ל אורם · (ג) סוד מפרק ו' שנ"ל **ופ"ח ופט'** שורש ו' וכוס סאתת צ"ל וכוס סארת · שורש כ"ב סתרו צ"ל שמרו · שורש מ"ג ביגוו צ"ל ביגון · שורש מ"ח סגול צ"ל סגור (ד) סוד מפרק ט' שנ"ל ·

פרק העשירי יהיה קודש לה' · ביאור סוכה ויצא דקנ"ד קנ"ה · שורש ו' ונ"ד צ"ל ונ"ד · שורש י"א אחר עיין צ"ל בוסר חקת דק"ם ע"א · שורש ב"א בסמל הב תכלית צריך למחוק וצ"ל כשאלה בתכלית · שורש ל"ד חבורה בסאכות צ"ל חיבורה בסאכות

שורש כ"א שאות צ"ל תאות :

ס"ג (א) ביאור סוד תיקון מחשבה קדוש' ופנה מחשבה רעה · סוד הוא סבאר וקרינן היא · סוד באר · סוד סבאר · סוד באדם · סוד היסוד נקרא רום הקודש בטעמו סוד מ"ב ומ"ר תנים וכים · שורש ל"ב והוה צ"ל והוא (ב) סוד המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה · סוד בקירוב שלבבם · וללבבם אחר שתתחרש עטרת תפארת לעמוסי בטן · סוד וסיה אור סלבנה כאור החמה · סוד ביום שהוא לסים · סוד בינה שנקרא חמה · סוד חילק במ"ב בומן שגלות ובין שגאולה שעתידה במהרה בימנו · סוד צורי צפון וכואי תימן ספיחי בכי · סוד בן ה' · סוד בן אלהים שורש כ"ב אשם צ"ל אשר · שורש מ' אחר עיין סימב צ"ל במאה ארכים שמוכן תז' אים לסרפיסו : שורש מ"ר וזה צ"ל וזהו · (ג) שיר אות ר' · סוד דלת במלכות · סוד דלתי ולא יסוסיע · סוד גלות · סוד וישראל עושה חיל · סוד כי יד על כס יה · סוד וסיתה נפשם כגן רוה · ביאור מקראי קדש (יחזקאל ל"ו) · (ד) ביאור באור בשיר עמוק וירעת סיום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת · סוד תיקון תורה וכה תליא פורקנא · סוד גאולת בכל עז' מדרכי מפקודיו · סוד תגילה · סוד מה רבו מעשיך ה' · סוד שגאולה שעתידה · ודבר ה' יקום לעולם כאמור אני ה' דברתי ועשיתי בסוד שגדול וסיה אור הלבנה כאור החמה שנ"ל · ואז וסיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד בילא"ו אשר לו רוממות תהלה

תוכחת מוסר לשער ח

ס"ד (א) ביאור שה"ם כל שנהנה מעולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל הקב"ה שנאמר גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית · ביאור נתה על שכר טוב הסכמה שעלמה בנותר הוא ונתתי מטר ארצך · ביאור ונתתי נטתיכם שנשם שלכם · ביאור השובע הוא ועבר שמים (ב) סוד תיקון מלות מוה הסבר סח ושמירת סלאוין שסם בין אדם לחבירו ופנה הצובר · ביאור מה מאתרים המוסר · סוד אפרים · סוד משאר' ולה"ם אפרים כי הפרגי בארץ עניי סוד שהתורה המקירים בכל מקום מאלו ה' דברות אחרונות אשותאת הארץ (ג) ביאור דיש פרשת נח ותשחת הארץ ותמלא הארץ חמס וכל המקראי קדש האמור בענין ותירץ עמוק הוא למעיין בתור' אמת להיות כל אות תרוייך ליודעי בונה ואשר חננם ה' דעת לספון אחרי בינם והוא נכתב בקיצור והמעמיק בתורת אמת יבין וישכיל עד שיכן הדברים מגיעין באזן כי רב ובסוד אשר כבר בין השערים מבואר שענין הרבה החילוק בין גנב לגזלן ובסקרת בסגל השוונות לשער שבת סוד על כל ט"ל מלאכו' יש עונש סקילה בעדים והתראה במזיד ובלא עדים והתראה כרת ובשוגג חטאת לא כן כלאו דגולאה · שיוכא משעין כי ותמלא הארץ חמס הוא ביאור שפגם אבא משחתת זרע ולכן לא מצאנו לאו כתורה על השחתת זרע אע"פ שהוא ורעו נכרת מתקו המיים והקדושה ולפי רוב הריבות אין תשובה ולפי שתקילין דוקא בתיובת 'פני תורה ושתיר' שבת אמנם כשו אוי לרשע כי גמל לעצמו רע אבל אין הפגם נכנס בקדושה אלא כלל כיבוכיו הקדושין הם בשטותא ומוציאן לחוץ מאלל הקדושה · וכזה תבין סוד השחתת הארץ האמור במה פעמים בענין ולזאת בתיב וירא ה' את הארץ והנה נשחתה והוא מסיבת החמס אשר בידם ולזאת לנח לא אמר אלא מה שגרתו בהשחתת ורעה היינו כי מלאה הארץ חמס ומה שנתמלא הארץ חמס דהיינו מסיבת כי השחית כל בשר את דרכו וכו' אין

אין צריך לגלות לנו אומנם הוא יתברך ראה ורמז כתב ע"פ
תורת אמת לא נתחם גזר דינם אלא על הגזל כי מעשיהם
ברמי הגזל כיון שיצא יחס בה ודוק. לכבוד ה' ולכבוד תורתו.
שקרובה הפירות על המרם כאן לבאר שתורת אפי' לתינוקות
כי זה נתת דית ליוצר כל ללמוד וללמד סוד תורתו: ביאור
כיון קודם ברכה כאן לאחר ברכה. שורה כז המושבי צ"ל
המושבים (ד) שורה ז' תיקרא צ"ל תקרא. טעם הברכה
ביאור ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך
אל תקרא וברך אלא וברך: ביאור אל תקרא מהונך אלא
מגונך. ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה. והיה
אתנו החיים והשלום והברכה אכי"ר:

ביאור דברי הרמבם

ס"ה (א) תירוץ על קושיית רבינו אפרים. שורה כ"ד
מגלות צ"ל במלוה (ב) ביאור דברי הרמב"ם הנ"ל
ביאור היפוך הגירסא בסה"מ (ג) מנין הלאוין והעשין מזה
השער ל"ה. פ"א שלא לגנוב נפש מישראל. ענף מצוה
זו לרבנו יונה. והוא שלא לגנוב אחד מישראל לעבדו והוא הן
והתעמר בו שורה ת"ד אחר קכ"ר צ"ל סמ"ק סימן רס"ר
פ"ב שלא לגנוב ממון מישראל חבירו. ענף מצוה זו לרבינו
יונה והוא מהסמ"ג מסכת ברכות שלא לגנוב אפילו חפץ שלו
מיד הגנב שגנב ממנו לפי שנראה שהם גנבים. שוטה וכן
הוא בסמ"ג. עוד ענף מצוה זו והוא מהסמ"ג דאסור לגנוב
דעת הבריות מנא לן מאבשלום הרמב"ן מונה ממנין תרי"ג
מצוה על הב"ד לקיים דין בא במחתרת ולהרמב"ם כלול או
בגנב או כאשר יקום איש על רעהו לרצוח נפש. שורה ל"א בכלל
צ"ל בכלל (ד) פ"ג שלא לגזול ממון ישראל חבירו. ענף
מצוה זו והוא מן גמ' הש"ס שואל שלא מדעת הוי גזלן.

ס"ו (א) שורה ט"ו אחר קנ"ו צ"ל סמ"ק סימן ער"ב רי"ו
מישרים נתיב ל"א חלק ב'. טור יו"ד סימן שכ"ט
הם מקור הדינים השייכים למצוה זו. פ"ד שלא לעשוק את
ישראל חבירו (ב) פ"ה שלא להונות ישראל חבירו במקח
וממכר. (ג) שורה י"א אחר ק"צ צ"ל וק"צא. סמ"ק סימן
קי"ד ורע"ג. טור חו"מ סימן רכ"ו ורכ"ח. רי"ו מישרים נתיב
ט' חלק ג'. פ"ו שלא לעשות עול במדות ובמשקולות.
ומתקינן ר"פ לגבו"ס אסיר. שורה ת"ג אחר קנ"א צ"ל סמ"ק
סימן רס"ה. פ"ז שלא להסיג גבול חבירו. שורה ת"ו שני
פעמים רציף פעם אחר צריך למחוק. (ד) שורה ראשונה
אחר קנ"ג צ"ל טור חו"מ סימן שע"ו. פ"ח שלא יהא
בביתנו מדות ומשקולות חסירות. ענף מצוה זו והוא מהסמ"ג
שלא להשהות תחת ידו שטר חוב פרוע והוא שנאמר אל
תשכן באהליך עולה. ומזה אסרו רז"ל להשהות ספר שאינו
מוגה. שורה ס"ו אחר קנ"ב צ"ל סמ"ק סימן רע"ו. פ"ט
שלא יאכל השכיר בשעת עבודתו במחובר לקרקע. שורה
י"ח דמחובר צ"ל במחובר שורה ל"א אחר קפ"ג צ"ל סמ"ק
סימן רע"ד ער"ה. טור חו"מ סימן של"ז. רי"ו מישרים
נתיב כ"ט חלק ב'. פ"י שלא יקח השכיר בכליו אף ממה
שהתורה התירה לו לאכול. ובכלל זה שלא יאכל יותר מכדי
שביעה מצוה זו כתב הש"ס וכל הפוסקים כמו מצוה הקודם לזה:

ואלה הם המצות עשה הכלולים
בזה הדיבור מזה השער לה'

פרק א להשיב את הגזילה אשר גזל. ובכלל זה
השבות הגניבה ועושק ואונאה:

ס"ז (א) ביאור כל דיני המצוה ע"פ הש"ס ופוסקים
ראשונים ואחרונים (ב) שורה ראשונה אחר מצוה זו
צ"ל רי"ו מישרים נתיב ל"א חלק ד'. סמ"ק סי' רמ"ה. פ"ב
שהגנב ישלם כפל. ואם גנב שור או שה וטבח או מכרו
שישלם תשלומי ארבעה וחמשה. שורה ת"ר אחר סה"מ צ"ל
רי"ו מישרים נתיב ל"א חלק ג'. פ"ג לצדק הפלס והמאזנים
והמשקולות (ג) פ"ד שיהא כל מקח וממכר בקנין שאמרה
התורה (ד) ביאור באור בהיר כל דיני מצוה זו. שורה ת"א
אחר רכ"ו צ"ל סמ"ק סימן קפ"ה. רי"ו מישרים נתיב ז"ך.
פ"ה שהב"ד יחקרו היטיב אם יש ממש בטענה הבאה
להשביע את חבירו.

ס"ח (א) פ"ו שהשומר חנם יפטר בשבועה אם טען
שנגנב או נאבד שורה ט"ז בר"קי צ"ל ב"ב רק"ו. פ"ז
שהשומר שכיר והשוכר יתחייב בגניבה ואבידה ויפטור בשבועה
שנאנסה כגון שבורה או מיתה (ב) פ"ח שהשואל יתחייב
באונסין ויפטר במתה מחמת מלאכה שהיה השאלה וכן
בבעליו עמו בשעת השאלה וכן כל השומרין אמורים בזה.
שורה ח' שתיו צ"ל שתיו. רי"ו מישרים שומר שכיר נתיב ל'
חלק א' וב'. שואל נתיב ל' חלק ג'. ושם מבואר דין שוכר ג"כ.
פ"ט כאשר יזיק שור אדם ממון חבירו בקרן שאתם ישלם
חצי נזק מגופו. ושמועד נזק שלם מעליות. וכן כל השומרים
ישלמו מעליות במקום שחייבין לשלם. (ב) שורה ל"ר אחר
שנ"א צ"ל. רי"ו מישרים נתיב ל"א ח"א. פ"י אם הזיק
שורו ממון חבירו בשן ורגל שישלם כל נזקו מעליות שבנכסיו
בשעה הראשון (ד) שורה מ' עריות צ"ל מעליות. שורה מ"ם
אחר שנ"א צ"ל רי"ו מישרים נתיב ל"א חלק א'. פי"א כאשר
יכרה או יפתח אדם בור ברה"ר ונפל לתוכו שור או חמור
שישלם וכל היזק שורה כ"ו שיש צ"ל שיה. שם. מגרה צ"ל
ומערה.

ס"ט (א) שורה כ"ו נאוה צ"ל גבוה שורה ל"ט סימן
ס"ח צ"ל סימן ס"ו רי"ו מישרים נתיב ל"א ח"א.
פי"ב מי שלא שמר אשו ויצא והזיק שישלם היזק חבירו.
(ב) פי"ג לקיים מצות ירושה הקודם בקרא קודם לירושה
והבכור יקח פי שנים. מסקנות הגאונים המעבר נחלה
מבכור עובר בעשה והוא שנאמר כי את הבכור בן השנואה
יכיר. ודעת הרמב"ן שעובר בלאו ועשה עשה כנ"ל והלאו
הוא שנאמר לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה
הבכור ומתרגם המתרגם לית ליה רשו לבכרא וכו' והרמב"ם
כתב שאין כאן ציווי אלא הכל בא לבאר סדר הירושה שהבכור
יטול פי שנים ואין האב יכול לעשות שום תחבולה לבטל
מצוה זו והבכור יטול פי שנים הוא מענין סדר ירושה שזוכה
והאי בן השנואה הוא כדרבי ליה ר' יהודה והכי מסקינן
דהאומר בני זה בכור נאמן. וכן שאומר בני זה ממזר. או
אם הוא כהן ואומר בני זה בן גרושה או בן חלוצה נאמן ואמר
דעת הרמב"ם לענף מצוה זו הוא שהאב מחויב להודיע שזה
הבן הוא בכור והוא ממשמעות דבן השנואה יכיר לשון ציווי
וכן הוא בש"ס במ"ת המבואר בפרקן: שורה י"ב תחתון
צ"ל תחתנו (ג).

סוד ה' ליראיו מזה השער לה'

פרק א (ד) שורה י' אחר ר"ג צ"ל רי"ו מישרים נתיב
כ"ה פ"ב חסוי"ל שורה ל"ב שתפסו' צ"ל
שתפסטות.

ע' (א) שורה ב' אחר דז"א צ"ל ולכן ר"ת כה"י הוא מסע'
אדנ"י שכה פ"ג ד' מסוד ה' ליראיו. שורה כ"ו אחר
כו"ם צ"ל וזה נקראים עינים. (ב) פה"ן מסוד ה' ליראיו
שורה

שורש ח"כ שונא נ"ל הגונב (ג) פ"ז ח מסוד ח' ניראיר
שורש ח"ז שהסור נ"ל שכיסור (ד) פ"ט ופרק העשירי
מסו"ל ביאור סנס סלאוין ותיקון הענין השם במקורן כסוד
כנ"ל ואם בפרקן נראה שהוא כמלכות אמנם כפנמן הכינס
אסתלקת בהארת ען חיים מסלך ת"ק שהוא עד סוד כנ"ל
כי סמלכו' ביחוד' עם ת"ת כעלם סוא בנגה וסיא בסוד א"כ
תבין שהם נוגעין בכינס וסוד מאור מצות ולאוין מזה שסער
לא' כנ"ל בפרק א' : וזה סוד מבואר בזהר וישלח ובתיקונים
שהבאתי בפרקן שבינתא רוח אימי בגלותא כבין דפרא מכה
ירך בסוד כל היום רוה · סוד נאבק לרום והוא המעורר סארת
בינה כנ"ל ביאור סוד פגם השומרין במתירתן ·

ע"א (א) ביאור ארבעה נהרות · ביאור סוד מקור כסף
וזהב ונחושת · סוד שור סוד פגם לא תחרוש בשור
וחמור (ב) סוד קליפת מצרים שירם ב' אחר פנים · בשמם ·
ונ"ל וזה סוד הגרול מסארי ז"ל בכוונת הפסוק (ואתחנן ד'
ל"ז) ויוציאך בפניו כנ"ל כי קליפה ערפה היפוך אחוריו פרעה
שהוא אחורי גרון דא"א כנ"ל כאורך הכרם שהשפה ימשך
מאחור דרך חוט סוד ו' אי' חוליות והוא תעכב השפה והוא
ית' מקור החכמה מאיר עלת עדותי' והוציא א"א מורועתיו
זרועה נטויה לצד פנים וזהו ויוציאך בפניו ,שורה א' · בשמם
אחר וס' אותיות נ"ל וה' אותיות דאלהים הפשוט הוא מספר
הו"ה ובכר סארתי סוד ובתי אלהים רוח נשברה כי אלהים
הפשט הוא ג"כ רחמים אלא המילוי הוא דין וכשתשבר
מספר רוח שהוא המילוי משלים במילוי מצולה ש'או' נסמך
אוף אלהים למדת הרחמים שם סוד הדין צריך למחוק אלא
בנ"ל וכו' שם והוא נ"ל והוא נ"כ · שם אחר ה' הוא בשמים
בשתם : והוא נתהפך הדין לרחמים מכיה וביה כי סארתיך
בזה עיקר הדינים הם באלהים סוד רוח כנ"ל והמעיין בא"ח
דקל"ג הטיב יבין כי ת"ת כ"נ בחינותיו שנולי' קת"ג בסוד
אח"פ והויה שכו שהם בניקוד ד' חולם שהוא נשמתם ו"ה
אותיות תפארת הוא נ"כ מספר. רוח · סוד הזיק ד' אבות
נזיקין באור כסיר · סוד כר חסר · סוד מבעה · סוד אש · סוד
תיקון קרבן כאש על המזבח הנחושת · סוד מלחמה לה'
בעמלק מד"ר ד"ר (ג) סוד בבכי יבואו שורש ר' אחר הדין
בשמם ונ"ל שנמשך ממילוי ס"ג שעולה נו' מספר בכיה וזה
סוד הגדול מסארי ז"ל בכונת תיקון חצות עד אנס בבי"ה
בציון שהוא מלכות · וזהו ג"כ סוד בבכי יבואו שארת אבא
בסבואר בפנים בפרקן בסמוך והוא מיתוק הדין פנים וכו'
כי בכי עם הג' אותיות והכולל הוא ג' מספר לן סוד אחיזת
קליפת עמלק · סוד וסיה כאשר ירים משם את ידו וגבר
עמלק (ד) סוד תקון דמעה · סוד כדמעה בריגה יקצרו · סוד
הגדול בבכי יבואו ובשלום תובלון ובזה יסי"ה ס' אחד ושמו
אחד ב"ה לעולם אמן ואמן ·

תוכחת מוסר לשער ט'

ע"ב (א) ביאור הרמב"ם · שורש ל"א השאורשה נ"ל
השאורשה (ב) ביאור לתרץ קושיות התוספ' וכריס
ד"ב דמ' מכות · (ג) מנין הלאוין הכלולין בזה השער לא'
שהוא שער התשיעי והשין אין בו ·

פרק א
שלא להעיד עדות שקר פ"ב שלא יעשה
הדיין עול בדין (ד) שורה ט"ו קורם קרוסי'
נ"ל ועיקר שם בסימן י"ו פ"ג שהדיין לא יקח שוחד וצריך
לוסר מחד אפילו אם עשה להדיין שום דבר קטן שנראה
לחניפה שלא ישב בדין וכהני מעשות המבואר בש"ס · כאחד
שהעביר נוצה של עוף מעל הדיין ואמר לו הדיין אני פסול לך
לדון · וכן מעשה באחד שהגביה רוק שבפני הדיין ואמר לו
הדיין אני פסול לך לדון · שורש ל"ט סימן ר"א נ"ל סימן ר"א
סמ"ק סימן רל"ג מישרים נתיב א' ח"ד פ"ד שלא יכבדו
הדיינים אחד מהבעלי דינים יותר מחבירו ·

ע"ג (א) פ"ה שלא ישמע הדיין מאחר מבעלי הדינין
לחתוך הדין לאמתו · שורש ד' אחר סימן י"ו נ"ל ·
סמ"ק סימן רל"א שורש ל"ב אחר י"ב וא"י · נ"ל סמ"ק סימן
רל"ה פ"ו שלא יחמול הדיין על עני בדין · שורש ח' אחר
סימן ר"ג נ"ל סמ"ק סימן רל"ב סוד מו"מ סימן י"ו · פ"ז
שלא לחייב אחד בדין לפי שהוא רשע (ב) שורש ראשונה אחר
סי' רז' נ"ל סמ"ק סי' רל"ו פ"ח שלא להטו' משפט גר ויתום
השמ"ג מונה גר ויתום לשני לאוין למנין תרי"ג · והרמב"ם
להיפתיה אזיל כיון שהן כלא אחד אינם אלא לאו אחד למנין
תרי"ג אמנם דלדידיה מודה שאם היה גר ויתום שחייב שתים
במו בחיים ורכב · וכמו את גן וגנה ותחיר כלב · וכמו שחור
ודכה דכל אלו אף להרמב"ם חייב שתים בעבר על
שתיהן אמנם למנין בכללים ללאו אחד מהמנין תרי"ג כאשר
ביאר הענין באור בהיר בשורש ט' מי"ר הרשים בהקדמה
לחבורו הגדול · ע"ש פ"ט שלא ישמע הדיין הטענות
מבעל"ד אחד שלא בפני חבירו השמ"ג מונה למנין תרי"ג
מקרא זה לאו שלא לקבל לשון הרע והוא שנאמר לא תשא
שמע שוא וכן הוא בש"ס בשעה שרוד שאמין לציבא ואמר
למפיבושת אתה וציבא תחלקו את השדה יצאת בת קול
ואמרה רחבעם וירבעם יחלקו המלוכה עיין שבת דנ"ו ·
בתוכת ד"ם · וכן הוא במכילתא · מדבר שקר תרחק הרי זו
אזהרה למדבר לשון הרע לא תשא שמע שוא הרי זו אזהרה
למקבל לשון הרע ועיין מכות דכ"ג · פסחים דפ"ז וקי"ח
אמנם לתיחם היא בעי במכות בש"ס לשמור נפשו אם אחד
אומר לו זה רוצה לגנוב רע וכן מותר להודיע ולאמר לחבירו
שישמור עצמו ענף מהם זו ג"כ שלא לדבר לשון הרע וכן הוא
בש"ם אזהרה ללשון הרע מכאן כתיב לא תשא וקרינן ביה לא
תשיא · גם ענף מהם על המקבל לשון הרע והוא בלאו דלא
תשא שמע שוא · שורש כ"ו אחר סימן ו' נ"ל סמ"ק סי' רל"ז
מישרים נתיב א' חלק א' פ"י שלא לנטות אחרי רבים
בדיני נפשות ע"ש אחר ענף מהם לרבינו יונה כהכ"ם שלא
להחזיק ידי עוברי עבירה ושלא להתחבר עם עושי רשע
ועושים קשר לדבר עבירה וכן כתיב לא תאמרון קשר לכל
אשר יאמר העם הזה קשר · ומי שיש כח בידו להעניש הוא
בכלל לאו זה כשמונע עצמו מלהענישם והרי הוא מחזיק ידי
עוברי עבירה וזה שאמר דוד הלא משנאיך ה' אשנא
ובמתקוממיך אתקוטט · ולא ירא מפני הרשעים האלם כי
המשפט לאלהים הוא ומנוה לירד אחריו עד לחיים לעקור
הרשעים מן הארץ (ג) שורש י"ב קנ"ם קנ"ו למחוק וצריך להיו'
סי' כ"ח סמ"ק סי' רכ"ח פ"יא שלא ימנה הדיין אחר רבים
עצמו עד שיבין הדעתו שהדין עמהם פ"יב שלא למנות
דיין שלא הבקי בתור (ד) שורש ו' אחר קנ"ר נ"ל רי"ו מישרים
נתיב א' חלק א' פ"יג · שלא יקבלו הדיינים עדות הרשעים
שורש ל"ח אחר ר"ר נ"ל סמ"ק סי' רל"א ר"ו מישרים נתיב ב'
חלק ר' · כלבו סימן צ"א פ"יד שלא יקבלו הדיינים עדות
הקרובים ·

ע"ד נרשם בשבועות פ"א (א) שורש א' אחר סימן ל"ב
נ"ל סמ"ק סימן רל"ז רוו מישרים נתיב ב' חלק ג'
בלבו סימן פ"א פט"ו שלא יעשו הדיינים שום דין ע"פ
עד אחד : שורש ל"ג אחר סימן ל' נ"ל כלבו סימן פ"א ·
והרשב"ץ כתב ענף מהם זו הוא שהעד אחד היודע עדות
באיזה דבר איסור שעבר חבירו שלא יבא ויעיד מאין זה
בכלל אם לא יגיד ונשא עונו שהרי אין תועלת בעדות של
אחד אדרבה אם יגיד ונשא עונו בפסחים דאתא קמיה דרב

שפה טובים חטא וזיבור מגיד כי זה הוא לשון הרע אלא אם הוא רואה שחבירו עושה שלא כהוגן יוכיחו ויחזיר ויוכיחו ואם אינו מקבל תוכחתו ילך לאיזה מתוכה שהוא יכול לייסרו ולהשיבו ולולא זאת אסור לגלות בן הוא כמ"ש לדינא · אבל בעדו' תמון צריך ע"א ג"כ להעיד אסרי יש תועלת בעדותו שיכול לחייבו שבועה · עוד ענף מזה זו שמי שרואה רשע עובר עבירה ואינו מחזיק בחלוקות עז הוא נענש על כל חטאיו ועובר בלאו דלא תשא עליו חטא · פט"ז שכל דיין שלמד זכות בדיני נפשות לא יחזור וילמד חובה · (כ) שורה כ' דבעי או הגילו נ"ל רבעיא וגילו · פת"ג לאוין אינו מונה לאו זה ממנין תרי"ג ומונה מהאי קרא ללאו בסימן קצ"ו כגרסה בפרקין כשורה נז שלא לענות על דברי המופלג שבסנהדרין · ולפיכך מתחילין מן הצד שנאמר לא תענה על רב לנטות רב אחר יתיב ועיין לעיל פרק יב שכבתי זה מהס"ם סנהדרין פרק קתא · עוד ענף מזה זו שהגאונים והוא בספ"ם מלא תתגודדו שלא יעשו אגודות אגודות היינו שלא יהא בעיר שתי בתי דינין שיחלקו זו על זו אחד נוהג כב"ס · ואחד כב"ש · והטעם דהוי כשתי תורות עיין יבמות ד"יר ע"א · והסמ"ג והרשב"ץ מונין זה ללאו ממנין תרי"ג · עוד מונה הרשב"ץ ללאו מתרי"ג שלא יענה תיכף בכעס למי שמבערו וזהו שנאמר לא תענה על ריב ופירושו לא תענה כי עי' שתענה יבא מריבה וזהו על ריב כי כשאחר כועס והשני אינו משיבו ישתקע את כעסו ויפייסו אחר כך כי כאין נרגן ישתוק מדון · ואם יענהו תתחזק המריבה ביניהם וזהו שאמר אל תצא לריב מהר וזה המדה שתנו חכמינו ז"ל שומע חרפתם ואינם משיבים ותעביר על פשע והקב"ה נושא עונו כדברי רז"ל כמ"ש נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע כי זה הכועס פיתן שהוא תלא עון כמו שנאמר איש אף יגרה מדון · ובעל חימה רב פשע והכועס הוא כעובד ע"ז ותלמודו משתכח · ואפילו פוסקין לו גדולה מן השמים מורידין אותו מגדולתו וכל מיני גהינם שולטי' בו כי הוא שנעיר אש הגהינם כאשו וכל החולאים רעים באים עליו והכועס בשבת ח"ו נידון במדתו אשר כל הנידונים בגהינם אשם תכבה בשבת אמנם אשם לא תכבה כל זה הוא כמ"ש ממקראי קודש שבת דק"ס · פסחים דס"ו · ראש השנה דטז · נדרים דכ"ב · הרשב"ב מונה זה שלאו ב"כ ממנין תרו"ג וכן רבינו יונה והוא כמ"ש שמחזיק במחלוקות עובר בלאו והוא שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו שורש כ"ב כדבריו נ"ל בדבריו · שיך על נחף השער ·

סוד ה' ליראיו מזה השער לה' שהוא שער התשיעי

(ג) פ"א ב' ג' ביאור מקור עדות ביסוד וכן כר"ת דוק בתדרא ר' וו' כל קו השום בפרק ב' ביאור עמוק לאתתא של תורה על וסר מכתם הנזכר בפרק א' (ד) סוד עמוק על ויסם כלב ומזה יוצא לנו מקור עדות וסוד הגדול עדות ביהוסף פ"ד לאחר מוסר ותיקונים דברי הנ"ל מפרק ג' · ביאור סוד ויבא עד חברון ·

ע"ה (א) פ"ה סוד ביאור מקור יסוד כי נורא הוא במאוד · סוד מקור משה · סוד משה הוא שנאמר עליו איש האלהים · סוד הגדול ישמח משה במתנת חלקו בליל תפארת בראשו נתת לו · סוד עמוק שת"ו מש"ס · מקור רמ"ן פ"ו ביאור כל הלאוין הכלולים בזה השער לה' (ב) סוד ע"פ שני עדים או שלשה עדים יקום דבר ·

פ"ז אמרת עד אמת למשפט וזן הפנה בעדות שקר · ביאור סוד דעיך שאמור בלאו זה · ביאור מקור המשפט · סוד בר' רבא וזופא · סוד שנעים איש ומשם על נביאן · סוד איש שאמור בלשון יחיד (ג) סוד מקור איש · סוד מימרא בש"ם בשבא שקב"ה לבית הכנסת ולא מצא עשרה מיד כועס שנאמר מדוע באתי ואין איש · ועיין היטב · ועיין בשערים הקודמים אשר אמרתי בזה באופן אחר פ"ח ביאור סוד לאו דלא תעשה עול במשפט והשכל בתורה סוד הגדול אלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט · ביאור מלך במשפט יעמיד ארץ פ"ט ביאור סוד צדק והמשפט מכון כסאך (ד) ביאור סוד חסד ואמת יקדמו פניך ·

פרק העשירי

ישים קדש לה' סוד הגדול הנאמ' לא תעשו עול במשפט במדה במשקל במשורה · מאזני צדק · ואיפת צדק · והין צדק ב"א וב"ש המונן דעת ומזכני בחיים ושלום · ומנוחה אמרתי כל אשר מהם מתקורן כונתנה משיני מחש ומשכיל יבין כאשר אמרתי הכל מוסר ותיקונים ·

ע"ו (א) ביאור כל הנ"ל בפרט ביאור סוד ועתרו סערי סוד רגלי עמדה בקיסור במקהלים אברך ה' · (ב) סוד צדק שאמור בתורה בכל אחד · סוד ו' ואלה המשפטים ובפרוש רש"י ו' מוסיף על ענין ראשון מה אלו מסיני אף אלו מסיני · סוד הגדול היוצא לנו למקור עדות מוהר הנחם על פסוק העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ · סוד ועדות זו אלמדם (ג) סוד הגדול אלהים נצב בעדת אל · נשמה · וככר אמרתי סוד שאמר על עדת יעקב בנך בכורך עיין ספר הבוונת · סוד הגדול מפיהן ולא מפי כתבן סוד הגדול רוקח כרוקחא בסוד הכלים כפולים · נשמה עיין הנ"ל מפעל ה' בפרק העשירי קדש קדשים לה' דפ"כ צ"ב ·

תכחת מוסר לשער העשירי

ביאור שמח נפש עבדיך וכו' (ד) ביאור כי האדם הוא הנפש ·

ע"ז (א) ביאור עמוק כראש וחמרה בתקורן לתכינו דעת ביאור לאו לא תתאוה ולא תחמוד (ב) ביאור רז"ל על וידעת היום וכו' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת · ביאור נגד עינים ורחב לבב אותו לא אוכל ובמרומה שראיתי זה בספר הקדוש של ר' משה אלשך · ביאור ומי יודע רוח בני אדם העולה היא למעלה. וכו' : ביאור שמח נפש עבדיך וכו'

ביאור דברי הרמב"ם

(ג) ביאור הרמב"ם פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג' והלכה ו' · והלכות חמץ ומצה הלכה כ"ג מפרק ה' שורה כ' קדושים נ"ל קדשים (ד) ביאור הש"ס פסחים דמ"ר ע"ב · (ביאור התורה שסוגיא להכשיר כלי מדין רוקא בלשון הנוט' יותר על כלי אור מכלי בישול) ·

ע"ח (א) ביאור על קושיות הרא"ש ז"ל בסוגיא הנ"ל ביאור על קושיות בריתי ופליתי · שורה י"ח הויא תיאה נ"ל הוו אתינא · שורה כ"ט ככל נ"ל ככר · (ב) ביאור התוספת חולין דבט ריש ע"ב ·

מנין הלאוין והעשין מזה השער לה' שהוא שער העשירי

פרק א

שלא לאמור מה שהוא של חבירו · שורה ח"ב בסמ"ג. אני נ"ל הסמ"ג כולל לאו זה ולאו

שאמור

שאמור בפרק ב׳ שבא אלינו לכונת בלאו אחר בסימן קנ״א.
סמק סימן י״ט ישנף מצוה לכנות שם כזוי לע״ז שכן הכתוב
קראו שקץ כמו שקוץ בני עמון וכתיב את שקוציהם ואת
גלוליהם והמצוה עז׳ מכבר שבירת יתר׳ מרז׳ ויען כי מקור
לאו זה הוא לא תחמוד כסף וזהב כמבואר בפרקן אסתכושו
אלאו זה כי להכי תחמד חסר כתיב לסורות כי פנמו וע״ז
אחד שהוא אלהים. אחריב שנאמר כאחורי אלהים קורש
דבינם שכו אהיה קס״א קת״נ קנ״א עם הכולל נגד מספר
תחמד עם הד׳ אותיות **פ״ב** שלא להתאו׳ מה שיש לחבירו
(ד) **פ״ג** שלא ישנא אחד מאתנו ישראל חבירו בלב׳ וכתב
רבינו יונה שנאה זו הוא ע״ר שאמרו רז״ל איזהו שונא כל
שלא דיבר עמו ג׳ ימים׳ טעם הלאו יש להבין מתה שכתבתי
בטעם העיקר בשער א׳ פ״ק ז׳ במצות ואהבת לריעך כמוך
והוא שהאהבה גורם לקיים כמה מצות שבין אדם לחבירו כן
צריך כאן דבר מהיפוכו כמה עבירות השנאה גורם׳ כגון
ליתן עינו בשל חבירו לחמוד והתאוה׳ ולהלשין עליו׳ אשר
לשון הרע שקול ככל חייבי מיתות ב״ד כאשר ביארתי הטיב
בשמ״ם בשער ב׳ בפרק המיוחד ללאו דלא תלך רכיל׳ וכן
השונא דורש רעת חבירו ששונאה לו׳ ושמח לאידו׳ וגורם
הקנאה׳ וכ״ש שגורם לו לבטל כל מצות שביארתי בפרק
ז׳ הנ״ל שאהבה גורם. והרמב״ן מונה ללאו שלא להחזיק
במחלוקות והוא שנאמר ולא יהיה כקרח מצוה מדברי סופרי׳
לשנוא אדם רשע והיינו אם שוכיח אותו ואינו מקבל תוכחה׳
והוא שנאמר יראת ה׳ שנאת רע. וכן אמר דוד הלא משנאך
ה׳ אשנא׳ ואמרו רז״ל שאפילו להסתכל בפני אדם רשע אסור
ואפילו בעת הסכרתי לעסוק ולדבר עמו באיזה עסק
המעסקים צריך האדם ישר השומר דרכו לשמור עצמו
מלהסתכל בפניו כי כבר אמרתי גודל פגם הראי׳ עיין לעיל
בתכח׳ מוסר לשער ז׳ וכתיב קדוש׳ האיר ה׳ פניו שינו במצוה
שלש פעמים יראה ודרשינן יראה יראה כנ״ל כן לראות פני
צדיק אשר בצלם אלהים עשה את האדם וזה הכונה לאמתי
בראות פני אלהים והוא כי כבר אמרתי הרבה ובפרט
בתכחת מוסר משער א׳ מאמר רז״ל על פסוק ונתתי משכני
בתוכם המכוון שהצדיק הוא משכן אלהים ולזה נאמר והיה
הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו׳ וכבר אמרתי
שזה סוד קדושים תהיו כי קדוש אני ה׳ והכן וכן תרין ירידי
דבר מתוך דבר שהוא כבר הצדיק הוא מושב ה׳ ממש לא כן
הרשעים והוא חילל את קדוש ישראל ואת מקדש ה׳ טמא ושם
צילם צלם אלהים ונתן אותו לאלהים אחרים כאלהים קורש
וכתב רבינו יונה באזהרה שלא לרחם על פושעי ישראל ומכו׳
למסרם למיתה כמו שמסית ומדיח והוא לאו הבא מכלל
עשה דכתי׳ וחי אחיך עמך ודרשינן בעושה מעשה עמך מצוה
לרחם ואם אינו עושה אסור הרי לאו הבא מכלל עשה׳ עשה
אוי לנו כי ברע קרן ישראל ואין לאל ידינו להעניש כראוי
כי שבט המושל כושל מתוך בעיונינו והוא מסיבת הרועים
פשעו כי ובהפקירא ניחא להם אשר מצוה עלינו לעקרם
ולשרש אחריהם לאבדם ולהשמידם כאמור ובערת הרע
מקרבכם והיה מחניך קדוש׳ ובפרט בדור הרע הזה אשר
רבים קמו בעוו׳ כאמור והכלבים עזי נפש המאמינים בתוקף
לספיר תורת אלהינו וכדוך הוא וכ״ש אשר הקים לנו מלך
ומושיע להחזיר עטרה ליושנה וה׳ יצליחו ויאריך ימיו ודבר
ה׳ יקום לעולם. שארכתי בענין כי בעונינו יש מקומות אשר
השוכים בשלים אחר באלף והם כמו שבע עמים אשר עשו
כל פעולות להריח כל יושבי תבל בהבליהם וילכו אחר ההבל
ויהבלו לזאת בוש לאבדם. לא עשה כן לכל גוי כי כבר ביארתי
בין הפרקים שאנו מצוים על גזל ואונאת גוי ומרחמים עליה׳
מפני דרכי שלום ובזמן שישראל היו שרוין על אדמתן היו
הגוים נושלין שיאה בין עניי ישראל כי כולנו בני איש אחד
אנחנו אינהו כרידהו ואנהנו ברידן ומה איכפת לן כדכתיב
כי כל העמים ילכו בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם אלהים חיים
ומלך עולם׳ עוד מצוה מדברי סופרים שלא לקנאות במעש׳
הרשעים והוא שנאמר אל תקנא לבך בחטאים כי אם ביראת
ה׳ כל היום׳ עוד ענף ב׳ למצוה זו אם חבירו מבזה אותו
או גמלו רע יאמר ה׳ אמר קלל ואין רע בא בלא רצון האל
כורא מאד וכמאמ׳ דוד ה׳ לי בעוזרי מה יעשה לי אדם וכדרך
זה לא יבא האדם לשנוא חבירו בלב׳ ענף הד׳ הוא מבש״ם
לעולם יהא אדם מן הנעלבין ואינם עולבין שומעין חרפתן
ואינם משיבין׳ עושים מאהבה ושמחין ביסורין׳ כל אלו
במדת שבורא יתברך להיות ארך אפיים וכן כתב ר׳ יוסף
יעבץ בכלל שמח ביסורין הוא ג״כ זה הענין שהוא שמח
מיסורין שיש לו ממה שחבירו מבזהו ועז׳ נאמר ואוהביו כצאת
השמש בגבורתו׳ ה׳ אל תבא לריב מהר ופי המסירות
חרטה׳ ועז׳ אמרו מתונתין ר׳ מ״ז וזי שווי׳ אל תהי בז לכל
אדם לא קטן ולא גדול לא גוי ולא ישראל׳ אלא יהא בעיניך
כלשים לשמור עצמך ממנו ומכבדו כרבן גמליאל ו׳ שלא
לכבד בקלון של חבירו כמבואר בש״ס שמכבד בקלון של
חבירו אין לו חלק לעולם הבא ח׳ שלא לדבר רע על כלל
ישראל אף אם אתה רואה איזה מקום רעים וחטאים מאד לה׳
וכמבואר במס׳ פסחים פרק ח׳ אל תלשן עבד אל אדוניו
דור אביו יקלל׳ שלא ילמד קטיגוריא על ישראל אפילו בדור
רשעים שכן יהושע נתפש על שהלשינם אעפ״י שחטאו ט׳
לבד שמנו׳ לשנוא את הרשעי כנ״ל עוד יש אוסר׳ שלא ליתן
שלום לאדם רשע׳ ומפני דרכו שלום ואמר שלום ויכוון להשי׳
שהוא מלך שהשלו׳ שלו וכן אמר לאם דוד שיכונו לאחי העולמי׳
והוא שנאמר ואמרתם כה לחי ואתם שלום׳ וכן כתב הזהר
בהשתחוויות יעקב בשבא לעשו׳ וזה כוונת שבעל הסורים
באלם שבעה השתחוויות הפיר שבעה התועבות שהיה בלב
אותו רשע כי יעקב הוא מספר שבע הוויות שבו׳ ספירות
כלולות זו״נ שעילה קפ״ב וכזה הכניעם שבע תועבות של עשו
שהם זוב דקליפה ובהכרתת הקליפה שהם ז׳ אוי וזוגו״ב
צדיק וצדק וזהו סוד הנר״ל כי שבע יפול צדיק וקם עיין
בעה״ש והכן י׳ יזהר שלא לכנוס לבית חבירו פתאום כי
שמא היה עושה איזה דבר הצריך הצנע וע״י כיזה זו נעשה
שנאוי בעיניו שורה כ״ב אחר סמ״ג סימן ס״נ״ל סמ״ק סימן
ט״ו **פ״ד** שלא לנקום לשלם לחבירו רעה תחת רעה.

ע״ט (א) שורש יז׳ אחר סימן זה כ״ל סמ״ק סימן קכ״ט׳

פ״ה שלא לנטור השנאה בלב. שורש ל׳ אחר
סימן י״כ ב״ל סמ״ק סימן קכ״ט **פ״ו** שלא לאכול כנעוריו
אכילה המביאו לפואה כן סורר ומורה׳ מצוה מדברי סופרי׳
לשמור עצמו לילך אחר תאות לבו והוא שנאמר מכל משמר
נצור לבך ופירש הרלב״ג׳ משמר פירוש מאשר התאוה ואשר
בחת׳ כי ממנו תוצאות חיים פירוש מן הלב שהוא כח
השכל תוצאות חיי עולם הבא׳ ואיך תטרידהו בהבלי חיי
שעה׳ עבד נוקב תרנגלית איך ישימהו לסוזור קישואים
שסכרו מועט׳ הנה רס״נ כתב למנין המצות תרי״ג קדושי׳
תהיו. והוא כלל ופרט על כל תרי״ג מצות׳ וכמו כן הוא
זה הלאו כי אין ארי נוהם אלא מתוך קופה של בשר׳ וכן אנו
רואים כל המזלים כשמצליחים בועטים בשם אלהים חיים
ומלך עולם וכל המיבורים אומרים שהוא מלך עולם וכן הוא
במסכת סנהדרין דק״ח ע״א תנו רבנן דור המבול לא נתגאו
אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב״ה ומה כתיב בהם
בתיהם שלו מפחד ולא שבט אלוה עליהם (עיין איוב כ״א)
וכו׳ והיא נרמה שאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא
חפצנו ומה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו וכו׳

וסופס

ושופט אמר עד לשם כמדתם אמר הקב"ה כטוב שהשפעתי להם הם מכעיסין אותי וכה אני דן אותם וכו'. אמר דוד המשורר לא נתאוו אלא בשביל גלגל העין (פירוש רש"י שרואין טובתן שלמה והיו גוזלין עיניהם ומנאפין אחר עיניהם) לפיכך דן אותן במים שדומה לגלגל העין כי המעיין יוצאין ונובעין ממקור קטן כמו עין. כל אלה ראתה עינינו אשר שוא לנו לדאבון נפש וכליון עינים והם עזי פנים שבדור אתה ה' תעוו ידך ותשמידם. תעקרם לבל ישאר בארץ גזעם ׃ תאבד שמם לנצח אבד זכרם ה' לא למעננו תעש' אלא למען שם קדשיך לבל יתחלל בגוים אשר בימים הראשונים הייתו לשם ולתפארת בעיני כל העמים כאמור ישראל אשר בך אתפאר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך עתה השבה עינינו בושנו וגם נכלמנו נגד כל העמי' כאמר' עם ה' אלה ומארצו יצאו ועיין מה שכתבתי בזה בפרק מ"א משער ב' לתורת אמת ׃ ובזה פרשתי משגיא לגוים ויאבדם כי לכאור' קשה מי יאמר לו מה תעשה למה לו להגביהם אח"כ לאבד' ועיין מה שכתב ר' משה אשך בזה ׃ וגם קשה מה מכוון בזה ׃ ומכם כבר הודעתי קיטרוג הש"ס על היכ מאי שנו אלו מאלו ׃ ובפרט בעת אשר יש בינינו האנשי רעים וחטאים בנפשותם אשר הם באים לעקור הדת להיות העולם הפקר אשר זה כל יראה וכל ימצא בין העמים אוי להם ואוי לנפשם לזאת הקיטרוג גדול מאד ובפרט שיש בזיהם שהטיבים במאד לישראל ואח"כ הקלפה גדלה והצליחה ועשה פרי כאשר תביא רוסטסלום בהגיון וכן חכם המעולה בטלמיוס בשם כותר אחר שהיה מטיב מאד לישראל ואמר לשם כי הטוב באחו בטוב ואלה הדברים מעט הכמות ורב איכות עמוק עמוק הוא וכן הוא בקרא כי לא בצדקתכם כו' כי אם ברשע' הגוים האלה והוא ע"ד כי יפול הנופל. לזאת כי סוף הדבור לבוא איש ונכרי להעביר ממשלת זדון מן הארץ להוציא בלעם ולברור הטוב מהרע משגיא לגויים ומרוב גבהם בועטי' בה' ובתורתו כאשר גאון לב גורם מרוב טוב ובזה ויאבדם. והנה ידידי אלה הדברים חקקם על לוח לבך כי זה כלל לכל התור' והדרך הנכון והחכמה השלמה להיות נכנע ביותר וביותר ולעבדו באהבה ולאחזיק לו טובה ויענה עצמו בסיגופים שלא יבעט מרוב טוב כנ"ל ויבא ח"ו לידי ויאבדם הנ"ל ומי שאינו יכול לסגף עצמו עכ"פ ירחיק ביותר מן המותרת הן באכילה ושתיה הן במשגל רק כפי ציוה הבור' יתברך ויעיין על דרכיו שלא יהא ח"ו עושר שמור לבעליו לרעתו ׃ לזאת הבאתי לאו זה בלאו דלא תחמוד כי המותרת מגביר התאוה והחמדה והוא בשער העשירי שהוא מאמר העשירי מדת המלכות הכולל כל העשר ועשרת הדברות הכוללים כל התורה. לזאת ידידי הארכתי בענין והיזהר ידידי באלה הדברים וחי בהם וכן הוא מצות קדושים תהיו הנסמך לפרש' עריות וכולל כל מאכלות אסורות עיין רש"י בחומש ומדרש רבה וש"ס וזהר לזאת הרודף אחר המותרת לבד הרעות אשר הנמשכים ממנו הוא עובר אלאו ועשה. והרוצה ללמוד דרך החיים ילמוד מזה שקנה מרגליות מרבי עקיבא שהיה גדול בעושרו והיה יושב בין עניים ואמר מקומי זה לא ישכנה ׃ וסוף הגאוה עניות ׃ שבת דל"ב ׃ הרמב"ן מקשה על הרמב"ם בזה הא דמפקינן בש"ס אזהרה לבן סורר ומורה מלא תאכל על הדם הא הוי לאו שבכללות ועל מאי כללא דהרמב"ם כיון דעונש מיתה מפורש בוטלין אזהרה אף מלאו שבכללות על זה חולק הרמב"ן וגם לשטתו הא אזהרה זו הוא גם על אכילה ראשונה שאינו במיתה אלא במלקות מן ויסרו אותו אמאי אין מונה הרמב"ם למנין תרי"ג שני לאוין אכילה ראשונה שהוא במלקות ואכילה שניה שהוא במיתה כמו שמונה לשני לאוין חמץ ותערובת חמץ ׃ ואין לומר דאכילה ראשונה אינה בכלל אזהרה דלא תאכלו אלא דלוקין כדיליף ר' אבוהו וזכרו ויסרו בן בן ונאמר בן הכות הרשע הא הרמב"ם סותר כללו בעיקר השני דאין לוקין מגזירה שוה אלא נ"ל אזהרה על אכילה ראשונה הוא ג"כ מלאו דלא תאכלו על הדם א"כ להשכילנו בשני לאוין למנין תרי"ג (ב) הוד הרחקות מהתגרות היצר הרע והנה מכל הנ"ל יצא לרבינו ז"ל הרחקה מהגאוה וזה הוא לא תאכל על הדם היינו לרבות דם שוא הנפש כי בהתמלאו' רם תאותו בא לכלל גאוה כנ"ל ע"ד אין ארי נוהם וכו' והסמ"ג מונה לאו ממנין תרי"ג שלא להתגאות והוא שנאמר עקב ח' השמר לך וכו' פן תאכל וכו' ׃ ור' ׃ ורם לבבך ׃ ורבינו יונה כתב משאי קרא ללאו ממנין תרי"ג שלא לשכוח רגע אחד בורא יתברך ׃ וליסנא דקרא מפרש הגורם לשכוח בה' משיבת אכילה גסה ׃ וכן רם לב ׃ ולזאת כתיב ב' פעמים השכחה להודיע שהשכחה בא מזה או מזה ׃ והא דהוכפל בקרא השמר לך פן דקי"ל השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה הרי כאחד שני כבר ביארתי דברים כאלה כי זה השמר הוא כמו ושמרתם את המצות כי אין זה ממנין תרי"ג כי הוא כלל על התרי"ג וכי נחשב זה בכל לאו שבתורה וכן בכל עשה כי כבר הבאתי דברי רז"ל מהש"ס ושמרת' את המצות ליתן לא תעשה על כל עשה ועשה ׃ א"כ יצא לנו כ"פ תרי"ג מצות אלא אין לחשב לחשבון התרי"ג אלא הדבר שניתן בגרם לעשות או שלא לעשות לדעת הרמב"ם דוקא המפורש בפירוש אבל דאתי מדרשא אין עולה למנין תרי"ג ולדעת כל הגאונים אף דאתי מדרשא מונ' דברים שבתורה כדרשת אמנם צריך להיות מיוחד אמנם באמת העובר על איזה לאו שיהיה עובר גם על לאו ושמרתם וכבר כתבתי בזה במצות אהבת השם ובמצות יראה בהאי גוונא ׃ לזאת הן לדעת האומר שכל הענין נאמר ללאו על אכילה גסה וא"כ קרא מפרש טעמי הלאו שהוא כדי שלא יבא לידי גאוה וגם לשכוח בה' ׃ או לדברי האומר שעיקר הענין בא ללאו שלא להתגאות ׃ וכן לדברי שאומר שעיקר הענין בא שלא לשכוח בה' לכל חד וחד כדאית ליה מוכרח שקרא לכפול השמר ופן כדי שיהיה בלאו ממנין הלאוין ׃ וראיתי דעת הגאונים אזהרה לכל אדם שלא לאכול אכילה גסה ממה שנא' ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם משמע להו שאין לאכול אלא שלא יהא רעב ולא יותר והשל"ה כתב בזה מן ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך משמע שאין לאכול אלא כדי שיהיה לך כח לברך את ה' אלהיך אבל לא מה שהוא למותר פ"ז שלא לאכול שבל (ב) ביאור הדיני מנו' זו וב' טעמים כאמרי' (ד) פ"א מהעשין לזה שסבר לה' לאכר עז' וכתיהם שורה כ"ט אחר סי' יר נ"ל סמ"ק סי' לו' ׃ שורה ל' אחר סימן קל"ט נ"ל וק"מ ׃ שם. נ"ל רז"ו חלק אדם כתיב יז' חלק ד' ׃ כלבו סימן נז' פ"ב להרוג אנשי עיר הנדחת ולשרוף העיר ואת כל אשר בה פ"ג להרוג ולאבד ז' העמים ׃

פ' (א) שורה מ"ד אחר סי' קיז נ"ל לאוין סי' א' וסמ"ק סי' קנ"ג טור יו"ד סי' קנ"א רז"ו חלק אדם כתיב יז' חלק ו' כלבו סי' נ"ו פ"ד להכרית זרעו של עמלק (ב) שורה האחרו' אחר סי' קט"ו נ"ל וקט"ז ולאוין סימן רכ"ו סמ"ק סימן כ"ב וקמ"ה ובזה נזכה לרשת הארץ אשר נתן לנו ׃ ולבנות בית מקדשינו במהרה בימינו אמן ׃

סוד ה׳ ליראיו מזה השער לה׳ שהוא שער העשירי

(נ) פ״א יב׳ יג׳ (ד) פ״ד ביאור סוד אשר עולמות עליונים תלויים במעשינו:

פ״א (א) **פ״ה** מסוי״ל שורש י׳ ונחלות נ״ל ונחלת ביאור לא יבא עוד שמשך וכו׳ **פ״ו** מסוי״ל שורש ת״א רעים נ״ל רעים ביאור סוד הגדול תרימו תרומת לה׳ **פ״ז** מסוי״ל (ב) סוד תנופה סוד חבו בכור שורש ד׳ עיקור נ״ל עיקר ביאור פוסר חוקת **פ״ח** מסוי״ל שורש כ״א כוס נ״ל כוס שורה לא תרפא נ״ל שתפא שורש נ״ח אחר אחר נ״ל עם הו׳ אותיות גם נ״ל עם הכולל ביאור בעמקות איך קב״ה ואורייתא חד ויתחלתו נעוץ בסופו הוא יתברך וכן תורתו **פ״ט** מסוי״ל (ג) שורש ד׳ נכואות נ״ל נכאות שורש יג אחר הארתי נשמט ועיין זה הענין הטיב בפרדס ר׳ משה קורדוכירו שער י״ב ותבין כי אתם בבראשית ל״ב וכן אחרית התורה ל״ב כר״ת לעיני כבני וזהו בני ישראל כי ככר הארתיך כבי ישראל הם בס״י וכל קומתם שוא נס״י וכן שם ארני יוכיח כי ר״ת נהי הוא מספר ארנ״י:

פרק העשירי

יהיה קורש לה׳ סוד כי יד על כס יה אין השם שלם ואין הכסא שלם סוד מלחמה לה׳ בעמלק מדר דר חסר ו׳ סוד הגדול אל תסתכל בק״ן ק״ן (ד) סוד ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד סוד מקור עדי סוד מקור עדי שורש יג נשמט ולהאיר הענין באור בטיר כי הא׳ הוא הכולל כל האורות העליונות וכוס ה׳ אחד ושמו אחד כי הארתיך שהו׳ בוללן והארתיך בכר שהם׳ מג׳ ראשין הוא הארת כל העשר י׳ שהוא ב׳ יודין וגם ו׳ שהוא ב׳ ווין דתי והוא הארת היחוד האמתי לסיות מלכותו בכל משלם ולזאת הארתיך בסמוך כי אסיה קב״ה גבנם עם יסוד אבא מגולה ליסוד דז״א ומאיר לה וכזה יוצא לאור משפטנו עם מלכות קדישא אשר מקים המשפט שם הוא כי הוא ממקור אל קנא כי א״ל מבואר בספר הכוונות אם תעמיק בשער י״ב שהוא שער הסליחות תבין ותשכיל גורל אחרותו האמתי אשר בא״א לית דכר ונוקבא וכמבואר בתורתנו אשר הגבורות בכללין במקורן יהוא בוצינא דקירדנותא והוא במקור חכמה בתימאס והוא המקור חכמה דאצילות ואבא יסוד כרתא לוות תמצא סוד המגיד מראשית אחרית אשר המלכות הוא מקום המשפט צדק כי כ״ן הוא מקור הדינים והוא נמשך ממקור החסד עליון שהוא אל שבפנים דא״א תיקון ז׳ שהוא מקור ש״ע נהורין כי ב׳ פעמים אל במילוי שבב׳ פנים כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד הוא ש״ע ואל אחר הוא קפ״ו מקו״ם בכורו שק״ף עם הכולל והוא א״ל מכל אלהים והוא ג״כ סוד ם׳ סתומה מאלהים עיין שם והוא ג״כ סוד י״ה שבאלהים והכל מבואר שם להמעמיק בענין והוא השם ב״ן כמבואר שם כי א׳ הנכנה משם הויה הוא יו״ד הרי כ״ו וצורת הל׳ הוא ג״כ כ״ו הרי שם ב״ן כי זה הוא מקור שם ב״ן ולכן ידידי תראה פלאות כי שם ב״ן חוזר לא״ל כי רבוע דב״ן כזה יו״ד יו״ד ה״ה יו״ד ה״ה ו״ו יו״ד ה״ה ו״ו ה״ה עולה קמ״ר ועם עשר תיבות שברובע הנ״ל הרי קנ״ד ומילוי א״ל בהסיר הפשוט עולה ג״כ קנ״ד כזה אל״ף למ״ד והוא בהארת שם אהי״ה שם בינה דחסרים דאבא והוא סוד סגרת אבא יסד ברתא בסוד ה׳ בחכמ׳ יסד ארץ ובבא בינה ובסוד אהוה הרי באמת בבתה ולכן תצרף קנ״ד לאהו״ה כזה אל״ף ה״י וא״ו ה״י וקמ״ר דב״ן שבמלכות עב ב׳ בלילו שם

אהו״ה וב״ן הרי זה עולה ק״נק״ן וזה הוא בבא מה׳ שיש בה כי ידוע המבואר בתורה שם נקבה הוא סוד נקב ה׳ כי מ״ה שהוא אד״ם ממנו יצאה הנקבה ונקב מאחוריו דהיינו בסוד אחוריים דמ״ה ובהכאה דשם מ״ה כזה י״פ ו״ד הרי ק׳ ה״פ א׳ הרי ה׳ ו״פ א״ו הרי מ״ב הרי סוד ומספר נקב זה סוד ו׳ שבאמצע א׳ וזהו מקנה השמים מונאו ותקופתו על קצותם עיין הקדמת׳ לזוהר וזהו סוד הגדול אל תסתכל בק״נק״ן אלא במה שיש בו:

פ״ב (א) סוד או ימלא שחוק פינו סוד תיקון שמחה של מצוה סוד תיקון של תאום וחמרם למצוה (נ) פגם העובר על לא תתאום ולא תחמוד שורש כ״ן אחד יהיה נ״ל יהו״ה:

מנין ז׳ מצות דרבנן

(נ) **מצוה א׳** עירובי חצירות ושתופי מובאות (ד) דיני עירובין:

פ״ג (א) דין גוי הדר בחצר של יהודים (ב) דין עירוב תבשילין דיני חצר שיש בו פירצה ביאור דיני מבוי שנפרץ ביאור דין לחי ביאור דין לחי העומד מאליו דין הכשר קורה (נ) סוד מצוה זו באור בא (ד) **מצוה ב׳** דרבנן נטילת ידים ביאור הדינים מש״ם ופוסקים כפי הצורך לגוף המצוה

פ״ד (א) סוד מצוה ב׳ באור בא ביאור מקור המים ביאור מקור קדושה ביאור מקור טהרה ביאור סוד הכיור נחושת ביאור עמוק מהוסף סוד אשר ואשרה בסוד מאשר שמנה לחמו. סוד האצבעות (נ) סוד להגביה האצבעות אחר הנטילה **מצוה ג׳** דרבנן ברכת הנהנין ביאור כל הדינים מש״ם ופוסקים כפי הצורך לגוף המצוה (ד) סוד מצוה ג׳ באור בא

פ״ה (א) סוד מאה ברכות סוד ברוך סוד ברכה **מצוה ד׳** דרבנן נר חנוכה (ב) ביאור דיני מצוה זו מש״ס ופוסקים כפי הצורך לגוף המצוה (נ) ביאור מקום הדלקה ובאיזה כלי ודין הפתילות ביאור דין אכסנאי (ד) סוד מצוה זו באור בא סוד עמוק מקור המצוה ע״ד שמנה פעמים נר סוד מקור שמן סוד מקור מצוה זו באור סוד נר שבת עדיף סוד עד שתכלה רגל מן השוק סוד שם חנוכ״ה

פ״ו (א) סוד הכונה שעושה נסים סוד נס כונת הברכות (ב) **מצוה ה׳** דרבנן סוד קריאת מגילה ביאור הדיני מצוה מש״ס ופוסקים כפי הצורך לגוף המצוה (נ) דיני כתיבת המגילה ותפירתה ושירטוטה וזמן קריאת׳ (ד) סוד מצוה זו עמוק עמוק הוא והמשכיל יבין

פ״ז (א) סוד ס׳ וס׳ שבלוחות כנס היו עומדין סוד שם מגלה סוד תיקון מתנות לאביונים בימי הפורים האלה ולהרבות בצדקה (ב) סוד כל הפושט יד נותנים לו סוד כוונת צירופי הויה היוצאים מהמגילה סוד תיקון משתה ושמחה והשתיה מרובה מאכילה סוד וטעם עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (נ) סוד פורקנא במשה תליא סוד תיקון תורה ביאור סוד כי שבע יפול צדיק וקם **מצוה ו׳** דרבנן להתאבל על קרובים (ד) ביאור דיני המצוה מש״ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ביאור דברי הרמב״ס להבדיל את הבריות מעיקרו

פ״ח (א) ביאור חילוקי דינים שיש בין אביו ואמו לשאר קרובים בדיני קריעה ביאור דיני הכס שמת (ב) ביאור נשיא שמת ביאור דיני אב בית דין שמת. ביאור חילוקי דינים שיש בין זה לזה ובמה שוים לאו״ה ומה שהם

חלוקים

חלוקים · (ג) דיני שמועה רחוקה · ביאור דינים שאכל אסור בשר · ביאור מאימתי מתחיל האבילות · ביאור טעם מניה זו לאמתה של תורה (ד) סוד מצוה זו · סוד אגרא דאבלא שתיקותא בסוד יתן בעפר פיהו · ובסוד נאלמתי דומיה · סוד תיקון המיטה · סוד מצוה לקבור בעפר סוד תיקון האבילות והתורה והקדשים המסייעים על נשמת המת ·

פ׳ט (א) סוד ושבח אני את המתים כ״ו מצוה ז׳ דרבנן · להתענות ולהתאבל בט׳ באב · על חרבן הבית ביאור החמשה הענויים (ב) ביאור סוד האסורין לפניו מר״ח · סוד ביאור הדינים סוד מצוה זו עמוק הוא בתיקונו והמשכיל יבין כזה (ג) סוד תיקון ה׳ ענויים · סוד תיקון יה״כ וה׳ ענויים · אכילה ושתיה שם מקור אכלו רעים שתו ושכרו דודים והרחיצה והסיכה שם מקורן · והזווג הראשון היא חיך גרון היא מקור אכלו רעים והמעמיק בתורתינו רחיצה של תענוג הוא מטעם הנ״ל ותכלית החיוב שהכרתי בכל בקר להעביר הרוח הטומאה שעל הידים והיא שיבתא השורה על הידים ובת מלך היא ומקפדת על נ״ט וכרילוג במבואר בזוהר הרבה וכמה ברכה גורם כוס וכמבואר בזוהר בהקדמה ד״י ע״ב ובפרשת בראשית דנ״ז ע״ד ובפרשת לך לך דפ״ו סיף ע״ב ופרשת מקץ דקצ״ח ע״ב · אמנם מאחרת מלכות כשהב האלילים כרות יכרתון והיא המקבלת ממקור הברכה כאמא שבתה ולזה עינינו ליה לראות עוד במהרה אור בציון והיה אור הלבנה כאור החמה ויסא מארת׳ כיוהב עיין בפנים וגם ספר הכוונת דיוה״כ והוא בסוד שבת הגדול שבת שבתון יהיה לארץ ושבתה הארץ שבת לה׳ בסוד עטרת בעלה והבן הטיב לזאת הרחיצה אין הכרתי כי הקליפה אין שולטת ומאי טעמא אין המנעלים הכרחים ולזאת אסור בנעילת הסנדל להכניעם ולזה אין מברכין ביוהכ שעשה לי כל צרכי ועיין הטיב בשער יוהכ בספר הכוונת ובשער התפלה פרק כ׳ וג׳ ובשער הברכות פרק ג׳ ושם תבין טעם זה ביוהכ אין צורך לתקונים האלה מרוב הארתה ובט׳ באב חושך ואין אור והחשך כסה ארץ ונגבר אויב והקליפ׳ בעונינו גדלה והצליחה ואין מועיל הרחיצה והמנעל׳ כי כל יום הוא שלה כל היום דוה ודוה בנדתה אוי לנו כי עונותינו גרמו כל אלה ארכו לנו הימים ואין אתר ששב בלתי לה׳ עינינו לכוף יצרינו לשם יעבר לו ותעבור הרשעה מן הארץ (ד) ביאור המצוה באור בהיר · סוד נקור הכרתתן · בסוד תכיאת״ו ותשע״ו והבן · · סוד מקור מלכות · סוד שני נהורין במקורן סוד מקור ירמיה ·

צ׳ (א) סוד בתפילין כך מנעלים דאמר ר׳ יוחנן סוד חותם · סוד ש׳ של ג׳ ראשין וש׳ של ד׳ ראשין · סוד תענית ט׳ באב הוא בסוד גיד הנשה בסוד ע״כ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה סוד תולע דקליפה במקורה. סוד עלת תמיד חסר כתיב · סוד לעות אדם בריבו סוד אל תיראי תולעת יעקב (ב) סוד פורקנא במשה תליא סוד כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות · סוד תהלות לאל עליון גואלם· מקור הגאולה סוד ברוך · סוד מבורך · סוד עליו׳ שעולמות והיחודים לכוון בכל עת כפי הצורך · סוד מקור קדש סוד מקור תי׳ נימין · סוד בלע המות לנצח · סוד מדת ימי מה היא (ג) סוד הגדול תכיאתו ותשעיתו הנ״ל מהאר״י ז״ל . סוד הגדול ומלאה הארץ דיעה את ה׳ · סוד מקור משה סוד ואני תפלתי · סוד וזרקתי עליכם מים טהורים סוד איסור רחיצה בט׳ באב · (ב. סוד משה כי מן המים משיתהו . סוד ישמח משה במתנת חלקו. וזהו ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה אשר ע״פ חכמת הדיקדוק עין רואה הוא ממקור מעיין ודאים הוא יראה מקור י׳ ובזה תבין את אשר פירשתי מעייני הישועה הוא מקור היראה בסוד יראת ה׳ ראשית

דעת ושם הוא מקור תורה בסוד מימינו אש דת למו נמצא מקור תורה ויראה אחד · ולזאת ר׳ שמעון בגאתו השמעה פירש בראשית האותיות שב יראת היינו שב בירא״ת ה׳ ודא פקודא קדמאה וזהו בראשית חכמה וראשית דעת ודא עיקרא דכל התורה והתרי״ג מצות כאמר החכם סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור הן הן הדברי׳ שנאמרים כזה באמת ונדק כי ביראה חוי ואת מצותיו שמור וכמאמר ר׳ שמעון שם ודא עקרא ויסודא לכל שאר פקודין דאורייתא. מאן דנטיר יראה נטיר כלא לא נטיר יראה לא נטיר פקודי אורייתא. ואם יקשה לפי דברי ר׳ שמעון הנ״ל מאי סוף דבר ראשית דבר מיבעיא ליה דיראה הוא בראשית ועיין הטיב מאמר ר׳ חייא בהקדמה ד״ז ע״ב בד״ה בראשית שפירש הענין בתורת אמת וסייגא משם כי תחלתו נעוץ בסופו והכל אחרות אותי ה׳ אחד ושמו אחד והכל כלול בסופו וחכמה עלאה י׳ וחכמה תתאה י׳ ושם ב׳ יודין מא׳ ותחלה נעוץ בסוף וזהו שאמרתי בשער ב׳ בסוד כי א״ב בחכמה וזהו סוד כדברי ר׳ חייא הנ״ל בראשית ב׳ ראשית והמעיין באימא ויראה לכבוד אלוה נורא מאד מאמר רשב״י הנ״ל בפקודא תניינא דא איהי פקודא דפקודא דיראה אתאחדת בה ולא נפקא מינה לעלמין ואיהי אהבה (רמוזו כזה הלשון ע״ר שאמרתי הרבה יראה בחכמה· אהבה בבינה והם שני רעים דלא מתפרשין עיין בתוכחת מוסר לשער ב׳ דנ״ח ע״א·) למרחם בר נש למריה רחימו שלים וכו׳ · סוף הענין דל״ב ע״א אמר ר׳ אלעזר לא אצטריך לאתנשי יראה בכל פקודין כ״ש בפקודא דא אצטריך יראה לאתדבק׳ בהאי וכו׳ ובזה תבין אשר בהרבה מקומות בזוהר ותיקוני׳ מבואר בראשית ב׳ ראשית חו״ב אמנם דא ודא אחת הוא והבן וכדברי ר׳ חייא הנ״ל מבואר דאתחלת׳ דיראה הוא צריך להיו׳ דרך זה השער לה׳ בסוד י׳ תתאה וזהו ראשית חכמה יראת ה׳ וזהו סוף דבר הכל נשמע את אלהים ירא ואת מצותיו שמור על דרך הנ״ל ועל דרך סוד סור מרע קודם ואח״כ ועשה טוב כנז׳ באורך בתוכחת מוסר הנ״ל דוק שם הטיב כי הוא הנוגע לעיקר עבודת השלמה · ומשם תבא תורה כי אין התורה נתנה להגות בה ולקבל אורה אלא אחר התשובה השלמה להיות נקי מכל חטא בסוד שקלו מאבן וכו׳ · ע״ש והוא הסוד הגדול ועמוק אשר הארתי בריך המקום שהרגו שלא נשא פניו לתורה שנאמר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב והוא הטעם כי קרש היא יסוד הקרוב ימות אמנם על הגאולה השלימה נאמר וזרקתי עליכם מים טהורים והוא הארת י׳ הנ״ל הרבה והוא היראה והוא סוד עין ב׳ יודין הוא סוד מעייני הישועה לתורה וכל המצות הנ״ל דיראה הוא עיקרא דכלא. וזהו בראשית הנ״ל בדברי ר׳ חייא וראשית חכמה יראת ה׳. וסוף דבר הכל נשמע הנ״ל וזהו סוד נגד התורה לעיני כל ישראל והוא כי התחלה צריך להיות דרך זה השער יראה י׳ תתאה והוא ביסוד והוא הנקרא ששון עיין זהר בלק והתור׳ הוא מים וזהו ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה · וידוע שמחה הוא מלכות בסוד כי בשמחה תצאו וזהו ששון ושמחה ישיגו כי כאחר׳ התורה היא הזווג האמתי וכזה והיתה לה׳ המלוכה עיין זהר ויקרא ד״ז ע״ב והיה ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי׳ ה׳ אחד ושמו אחד וזהו ברוך אתה ה׳ המברך את עמו ישראל בשלום בסוד גם יחד גם לברכות ישרא׳ ובסוד סוכת שלום הנ״ל ובסוד והיה אור הלבנה כאור החמה כנ״ל ובזה יהיה לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי ·

ותשורה אין להביא וכמה יתרצה עבד אל אדוניו אולי יחנן ה' ואהיה עבד נרצה באלה הדברים אשר נשארו מעט מהרבה מצות אשר הם דבר יום ביומו מעוררי האדם להיות ירא וחרד על דבר ה' לעבדו בלב שלם ולהיות דבוק בה' ובתורתו ומדריכים אותו בדרכי ה' מקומו עד שכבו. ואלה הנהגות דינים היוצאים מהש"ס ופוסקים ראשונים ואחרוני' ומהזוהר ותיקונים ומאחרי' ז"ל.

שער א

פרק א בגד

הנוגע לאלה המצות (א) לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד ויהיה במחשבתו שם ב"ן ד' שהוא מלא כל העולמות ומילא יהא נשמר מלעבור על אשר הוזהרנו שלא לעשות כי הוא עומד לפני המלך תמיד וגם יהא זריז בשמחה לקיים מצותיו כיון שהמלך עומד ורואה יתאמץ למצוא חן בעיניו. הציור הזה במחשבתו יהיה בניקוד כזה יְהֹוָה על זה נאמר כי ידע שמי יקראני ואענהו וזהו שבא המלך על הסוס ואז הוא יכלכלך והתפלה בכונה כזה אינה חוזרת ריקם (ב) לקיים תמים תהיה עם ה' אלהיך להיות תמים במעשיו בלי שום תרמה כי הוא הרואה מצפונות ובוחן לבות וכליות אלהים צדיק היודע מחשבות וגם כאשר פרושו כנ"ל להיות בטוח בלבו שאין שום שבח בעול' לטובה או ח"ו להפך בלתי לה' לבדו והכל תלוי ברצונו הטוב והוא בעל היכולת בכל ומסדר המערכות וכמאמר רז"ל דלאכי נפחך אפי' קרא בתור לתקר שלפניו ולפני פניו וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים. כי תועבת ה' כל עושה אלה וכו' הכל הם מעשה תעתועי' ולזאת אין להשען בלתי בה' לבדו כי לו היכולת הכל ורצונו בחפצו קשורה והוא שומע תפלו' ונצחו ישראל ברחמים ולא יכלמו לנצח כל החוסים בו (ג) תיכף כשיתעורר משנתו יצייר במחשבתו שמו משותף בשמינו ע"ה הדרך הם שמו אברהם יצייר כזה אלהברו"הם ואם שמו משה ימשיה"ו וכן כל מה שיש לו וזה הוא תועלת לשמירת כר"ן שלו ואשרי היודע בתורת ה' שהוא המבואר בתורתינו שהוא תיקון מעשה המצות והתורה ותיקוני כל התפלות לכלל נפשו בעשיה ה' אחרונה ב"ן ולהעלות במחשבתו ליצירה ו' מ"ה. ולכלול רוחו ביצירה ולכוין להעלות עשיה ה' ב"ן. ליצירה ו' מ"ה נפשו רוחו לבריאה ולכלול נשמתו בבריאה ה' ראשונה ס"ג ולהעלותן במחשבתו עשיה ה' ב"ן ונפשו. ויצירה ו' מ"ה ורוחו ובריאה ה' ס"ג ונשמתו אל אצילות י' ע"ב נשמה לנשמה ובזה מחבר האהל להיות ה' אחד ושמו אחד ומקרב כר"ן שלו אל מקורן הראשון אשר משם לוקחו כן יעשה בכונה זו תיכף בהקיצו משינה ועל כונה זו יעשה כל המצות והתורה והתפלה כפי הנרשם בספר הכוונות מהאר"י ז"ל עוד דהיינו ביום ראשון עיקרו במחשבה שם אב"גית"ץ לשלב בכל אות מזה האחרון בנקודות שהוא של שבת ולשלבן בזה אבגית"ץ וביום שני עיקרו בתור' על כונ' הנ"ל ולשלב שם קר"ע שט"ן עם נקודות על דרך הנ"ל. וביום ג' עיקרו במעשה המצות ובכונה הנ"ל ולשלבן שם נג"ד יכ"ש בנקודות כנ"ל הרי זה מחשבה דיבור מעשה ובזה מחזיק בו כר"ן ויתירה משבת העבר. וכן מיום ד' שעיקר ותיקונו במעשה המצות יכוין ג"כ בכונ' הנ"ל ולשלב שם בט"ר צת"ג בנקודות ע"ד הנ"ל ומזה יאיר ה' פניו אליך בהארת נפש יתירה משבת הבא וביום ה' עיקר תיקונו בתורה ובכונה הנ"ל ובשילוב חק"ב טנ"ע בשם נקודות שהוא המיוחד לשבת ובזה יאיר ה' פניו אליך הארת רוח יתירה בשבת הבא. וביום הששי עיקור תיקונו במחשבה ובכונה הנ"ל ובשילוב שם יג"ל פז"ק בנקודו'

ושבת כולל כלם ובזה זוכה ליום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים. והנה אחי זה תורה עמוק' ומפוזר בזוהר ותיקוני' ובכוונ' ועיקר בשער התפלה ושער שבת תורה רחבה מני ים והנוגע לכל עבודתינו כתבתי בתכלית הקיצור ואם במאמר ארכים ואמוכן כידי אזה להדפיס ימצא בזה ביאור רחב כל דבר בטעמו ומקורו (ד) ירחץ ידו תיכף ולא יגע בשום דבר עד שירחץ כדין המבואר ג"פ ובהיגנון כי כן הטומאה שהיא בת מלכא מקפדת ויקח הכלי בימין ויתנהו בשמאלו וירחץ הימין תחלה ויגביהם יחד עשר אצבעות יחד וידבקם יחד מן עצמות הקבורות ויכוון לאלהים אשר אהי"ה שהם במ"ב כי מן הקבורת עד ראשי האצבעו' יש בכל יד כ"א פרקין כמנין אהי"ה ובב' ידים הרי ב' אהיה דהיינו ה' אצבעות ובהם י"ד פרקין וכף היד ועצם הזרוע הרי כ"א. וזהו סוד הכוונה לכוון בעת שמגביה ב' ידיו אחר הרחיצה לאלהים אשר אהי"ה עיין ספר הכוונות וספר הקדוש מנה שמורה מאדונינו הקדוש ר' נתן שפירא ז"ל ויזהר לנגביהם תיכף אחר הרחיצה כמבואר בזוהר ובספרי קדש הנ"ל בטעמו. ויכנס (ה) אחר כן יאמר מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה באמונתיך וי"ר מלפניך שלא אחטא היום ובכל יום ודלא כדעת שכתבו לומר זה בהקיצו קודם הנטילה כיון שאין בו הזכרות השם. כי זה הוא דעת טועה ונעלם מהם דברי הרשב"א ז"ל מה שכתב בתשובתו לענין שבועה שבכל אות יש בו הוי"ה ב"ה וכבר הבאתי דברי קדשו בין הפרקי' משער ב' והארתי הענין במופת כמו **א** הוא יוו הרי כ"ו מנין שמו הקדוש וכן **ב** אית בה ב' ווין ובל ו' בנקודה מונח ו' שניה הרי ו' ווין שהוא ל"ו וכלילות הב' ווין הרי סוד ומספר יהו"ה אח"ד. וכן **ג** אית בה ב' יודין ו' הרי היא כנזכר בא. **ד'** אית בה ב' ווין ובנקודה מוביאין ב' ווין הרי ד' ווין הוא כ"ד וכלילות הב' ווין הרי כ"ו. כמנין הויה ב"ה **ה** אית בה ב' ווין הרי היא כנ"ל בב'. **וי"ו** הוא כ"ב וכלילות ג' אותיות והכולל הרי כ"ו כמנין הויה ב"ה **ז** הוא י' ו' יור ו' הרי כ"ו כמנין הוי"ה ב"ה. **ח** אית בה ב' ווין הרי היא כנ"ל באות ב' ואות ה'. **ט** ביורה הוא כ"ו כמנין הויה ב"ה. **י** כבר הארתי הרבה כי הי' הוא בנין הויה ב"ה ובתכלית הקיצור כי יו"ד במילוי ו' מונח בנקודה ו'שניה מן אותה בתוך הד' ממילוי היו"ד הרי יו"ה ה' מונח ה' שניה בנקודה הרי יהו"ה עיין באורך בסו"ל משער א'. וכן תמצא בכל א' ולבד כל הנ"ל הרי בכל אות בתחלת העמדת הקולמס על הנייר הרי נקודה וכל אות מצורף מכמה נקודות לאותו ולאלפים וכל נקודה קטנה שבקטנו' הוא י' ובאות י' הארתיך בזה כמה פעמי' שהי' הוא בנין הויה ב"ה לזאת הנכון שלא לומר מודה אני בידים שאינם נקיים רק אחר הנטילה וכן כתבו גאוני בתראי (ו) יפנה גופו קודם התפלה כי הוא מתיקון פנימיו' דעולם העשיה כמבואר בספר הכוונות אשר יש לכוין מצות תעשיות קודם התפלה שהם ד' כמבואר שם היטב בפרק א' משער התפלה בכלל דהיינו רחיצה והברכה עכ"ל. ויפנה ויברך אשר יצר. ונטילת הלבישה והברכה. ותפילין והברכה. ובפרק ה' שם מבוארין בפרט מהקדוש ר' נתן שפירא ז"ל והם תיקון אבי"ע במקומן להבדיל בין טמא לטהור ובלתי זאת אין להעלותן שלא יתערב זר בשמחתינו ולא יבא ערל וטמא אל הקודש פנימי' וצריך להפרידן ולנקותן ולכן כתבו הגאוני קדמונינו ואף שלא יוכל להתפלל עם הציבור יתעכב ויפנה גופו קודם (ז) כשלובש בגדיו יכוון לכונה המבואר בשער התפלה פרק א' ב' וכן כשמברך מלביש ערומים וכן כוונה זו כשמברך הנותן ליעף כח. וכן כשלובש המנעלים וכן כשמברך העושה לי כל צרכי הכל הם בסוד אחד (ח) הנכון מאד ליזהר שלא ללבוש שני בגדיו יחד וכמבואר בלתי

בטעמו

בטעמו כפרק ב' הנ"ל וקשה לפרשה (ט) יזהר כשלובש
שמנעלים ללבוש שימין תחלה ואם הם מנעלים שצריך לקשרן
יקשור השמאל תחלה וזהו דאמר ר' יוחנן כתפילין כן מנעלי'
וכן מפקנות הנחונים וכן כסדרו במבואר פרק ב' הנ"ל
מהקדוש ר' נתן שפירא ז"ל (י) מצות השלש של הרמב"ם אמונות
ויחוד והם בלי הפסק רגע ועל זה נאמר בכל דרכיך דעהו
והוא יישר ארחתך דפרוש שזה ידריכו בדרך הישר כי כשיחשב
תמיד באמונות הראתי בזה יבין (א) כי הוא הממציא הכל
והוא אלהינו אדונינו ולו נאה לעבוד כעבד אל אדוניו ולקיים
את כל אשר צוינו ולא להרהר אחריהם הלא לקיים אשר רצונו
בזה ומכ"ש שלא לעבור על מצותיו אשר צוה שלא לעשותם
(ב) כאשר יאמין באמונותיו יבין כי מלא כל הארץ כבודו
ויהיה כאיש תמיד כעומד לפני מלך גדול ונורא הממציא כל (ג)
מרוב גדולתו יכיר מיעוט ערכו ומזה יוטבע במדת הענוה
(ד) כאשר יאמין באחדותו הבלתי יבין וישכיל כי ממנו הכל
ממית ומחיה מוחץ ורופא משפיל ומגביה מוריש ומעשיר
ומזה יבוא בגדיפות המבוקש ויתחזק הבטחון בלבו באם
שיהיה דבוק בה' ובתורתו ובמצותיו הרי שכרו אתו כאמור
ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב והולך לפניך צדקך לשמרך בכל
דרכיך כדכתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך לבל
יעבר בך מקרה רע ח"ו (ה) האמונה השלמה באמונות
ויחודו יביאו לידי יראה הרוממות כי יבחין גדולתו ורוממותו
באין חקר ויחשיב בזה תמיד א"כ הראוי להיות הדר ויראה :
(ו) כאשר יאמין כנ"ל ויחשב בזה תמיד יחפש אופן
הראוי לעבדו לידע מה הוא חפץ השם ממילא ידבק
עצמו בתורה ובו יהגה תמיד לידע דרך השם (ז)
וכאשר יאמין כנ"ל ויהגה בתורה התורה יורנו הדרך
הטוב והישר וממילא יבחין מדת טובו יתברך .
ומזה ידבק בה' לעשות כמעשהו מה הוא רחום מה הוא
חנון וכו' . (ח) כאשר יאמין כנ"ל ויעסוק בתורה וידבק
בה' יבין אור תורה כי רב ויבין כי קב"ה ואורייתא חד וכמו
הוא ית' באין גבול וערך כן תורתו ומזה יכבד כל העוסקים
בה . (ט) כאשר יאמין בזה ויהיה דבוק בה' ובתורתו ויאהב
ויכבד ת"ח ממילא ידבק בהם ללמוד מהם דרך ה' (י) כאשר
יאמין כנ"ל ויהא דבוק בה' ובתורתו ולומדיה כל שם ילמדהו
כי הוא בחר בנו מכל הברואים ומכל העמים ונתן לנו את
תורתו ולזאת יחרד ביראה הרוממות ויתחזק האהבה השלמה
לו יתברך על זה עיין תיקוני זהר בהקדמה ד"ו ע"א דחילא
ורחימו דאתי מכח תורה דא הוא עיקרא דרבנן אוקמוהו
אחרי מתניתין גדולה תורה שמביאה לידי מעשה ואין בור
ירא חטא עיי"ש כל העמוד (יא) כאשר יאמין כנ"ל וידבק
בה' ובתורתו בדחילו ורחימו יבער בו לקיים כל מצותיו
מים רבים לא יוכלו לכבות האהבה ודע העיקר קיום המצות
בדחילו ורחימו ובשמחה ודי בלאו לא פרחה לעילא (יב) כל
הנ"ל יביאהו להודו ולהללו בשירות ותשבחות בשמחה כי
יבין כל העבודה לא יספיק לעבדו כראוי לו וכל פה תקצר .
(יג) מכל הנ"ל יבין קדושת הפה והעינים אשר הם כלי
התורה עין רואה ופיו יהגה חכמה אשר כל אלה המביאו
להרהורת חייב א"כ ישמרם שלא ילכלך ויטמא תשמישי קדוש'
אלה ויהא טהור עינים מראות ברע וישמור פה הקדוש
מכל דיבור האסור לנו אשר לזאת אמר ר' שמעון בן יוחאי
המסתכל בנשים הוא בכלל אל תפנו אל האלילים וכן אמרו
ששח שיחה בטלה עובר בעשה שנאמר ודברת בם ולא
בו בדיבר אחרים ומכ"ש שישמור מחשבתו לטומאה בהרהורי
רעים אשר ידוע מאמר רז"ל קשה הרהורי עבירה מעבירה
וישמור מחשבתו להיות קדוש וטהור לחשוב מחשבת התורה
הקדושה אשר דבקה בקודש ואם יטמא מחשבתו לא ישיג

בתורה מבוקשו כנ"ל (יד) כאשר יאמין כנ"ל ויקדש עינו
ולבו שהם סירסורי עבירה אזי קטיגור נעשה סניגור והם
יאירו לו מאור תורה כי רב . וכן הפה שהוא כלי החכמה
אשר כל אות שיוצא מפה קדוש מעורר מקורו כי עמוק
מראהו מן המאור אזי אל ה' יאיר לנו מאור תורה ויתקדש
בקדושה של מעלה כאשר היה בתחלת בריאת האדם אשר
בצלם אלהים עשה את האדם ישר ממילא יתבטל יצרו הרע
ויהא קל לו לשמור דרך ה' (טו) כאשר יאמין כנ"ל וידבק בה'
ובתורתו כנ"ל עד שיתקדש באור תורה בקדושתו של מעלה
יבין וישכיל מאור תור' מקור נשמת ישרא' ויבין כי אנחנו עם
קדוש מעצמותו ומיחודו הרי כולנו גוי אחד באחדות ממש
וממילא יקיים ואהבת לרעך כמוך כי חבירו הוא עצמותו ולא
יעבר ג"כ על לאו דלא תשנא אחיך בלבבך כמכ"ש . (טז)
כאשר יאמין כנ"ל ויקיים כנ"ל ממילא ירחם על חבירו כעל עצמו
וירא להסיר ממנו כל מכשול כגון להציל מנרדף ולעשות מעקה
ולהחיותו בצדקה ובהלואה וישמר נתינת תרומו' ומעשרו' לקט
שכחה פאה ולפרוק ולטעון משאו ומכ"ש שלא יקלל חבירו ולא
יכהו מכת מות ולא ילבין פניו ולא יקנאהו ולא יחמוד מה
שחננו ה' ולא יכשילו בעיור ולא יגנוב ויגזול ממונו ולא יעשוק
ולא יהיה מהולכי רכיל וממון חבירו יהא חביב עליו כשלו לא
יעשוק שכרו וגם ראה או ידע שאחר רוצה לגזול חבירו יבא
ויעיד ולא יכבוש עדותו (ומכ"ש שלא יענה ברעהו עד שקר
כדי להציל עשוק מיד עושקו) ואם יבא לפניו לדין אזי ידין
לאמתו ולא יקח שוחד להטות דין ולא ישים מחשב' השם ומחשב'
רעהו . ומכ"ש שלא ינאף אשת רעהו וזהו מכ"ש שדם רעהו
הנשפך יהא יקר בעיניו מאד ולא יקח כופר לנפש רוצח ולא
לנוס לעיר מקלטו . זהו כוונת ואהבת לרעך כמוך זה כלל
גדול בתורה כי לבד דברים שבין אדם לחבירו הנ"ל יהא
נפש חבירו יקר מאד יראה לתקן נפשות ישראל ויוכיחם
כאשר חס על נפשו אחר שיתקדש כנ"ל כן יחוס על נפש
חבירו ויראה להחזירו למוטב וילמדו את בנו תורה מאשר
שחננו האל כנ"ל ולזאת כתיב בלשון יחיד וביערת הרע
מקרבך כי כלנו איש אחד ממש ומי שיזכה לעלות באלו
המעלות כנ"ל יבין כי בפירוד נכבת בין איש לרעהו הוא
נרגן מפריד א' ודי בזה למבין . (יז) כאשר יאמין באמו'
באמונותו וביחודו האלהי ינצל מעון החמור שלא יכעס אשר
הכועס כאלו עובד ע"ז כי יבין כי הוא ית' סבת כל הסבות
וה' אמר קלל והוא שליח מסבב"ס להרע לו כי בלתי רצונו
יתברך אין אחר יכול להרע לחבירו וממילא לא יבא לידי
נקימה ונטירה (יח) כאשר יאמין בה' באמונותו ויחודו
וילמד בתורה עד שיאיר באור תורה ויתקדש בקדושה של
מעלה יבין כי אין לשתף דבר אחר לשם שמים ולא יעבור על
לא יהיה לך אחרים דקאי על המחשבה לשתף ומרוב קדושה
לא ישא השם לשוא ויבין כי הוא הממציא הכל ואחד ואין שני
כי נעלם ונסתר הוא ואין בנו שום ידיעה בו רק מתורתו
ומשמותיו אשר הוא ושמו אחד והתורה הורה לנו סדר
הבריאה אשר הוא הוציא הכח אל הפועל רצונו ולזאת בלתי
אפשר לחקור בדבר הנעלם הלא להאמין בו ובתורתו .
(יט) כאשר יאמין בה' כי הוא הממציא הכל והכל ככתוב
בתורה סדר הבריאה בששת ימי המעשה ואנחנו מאחדותו
ית' ולזאת הנכון באות על כל הנ"ל הוא שבת לזכור זה האות
ויען כי הוא שבת ביום השבת ואנחנו מאחדותו כאמור כי
חלק ה' עמו הנכון לשבות ג"כ בשבת וזהו שכתב במצוה כי
ששת ימים עשה ה' את השמי' ואת הארץ וביום השביעי שבת
וינפש וזהו הנתינה טעם שאנחנו מחוייבים לעשות גם כן
כמוהו . הרי זה היום קנך ומו' בהם וזה אתה הראת לדעת
בזה כי רז"ל קיימו וקבלו דעת חבקוק בא חבקוק והעמידן
על

על אחת וכדיוק באמונתו יהיה כאשר הארתי בזה כל עשרת
הדברות ותרי"ג מצות כלולין בהבות אמונה :

פרק ה׳

מצוה ללמוד וללמד תורה · (א) צריך
לידע ולהודיע אחר שפרשתי דעת רב
יסודה ודברי הרמב"ם אמנם צריך הלומד תורה ליזהר
בדברי החילק של תוספות דלעולם יעסוק בתורה ובמצות
אפילו שלא לשמה היינו להתכבר אבל לקנטר נעשית לו סם
מות וכן כתב הרמב"ם סוף הלכות תשובה והרב לחם משנה
פ"ג מתלמוד תורה · (ב) צריך לידע ולהודיע שחייב אדם
לבר מצות ולמדתם את בניכם דאפילו בנותיו חייב ללמד
פסקי הלכות שידעו לקיים המצות וכן כתב הסמ"ג בעשין
סימן יב וכן כתב רבו בספר החסידים סימן שנ"ג · ועיין בית
יוסף או"ח סימן מז׳ · ובטור סימן ש"ס · ומור"ם בהגהה סי׳
רמ"ו ע"ש · (ג) הכרח לתורה תשובה קודם ווידוי קודם
הלימוד ולמיית רגיל בטבילה והוא בסוד הקלו מאבן ואל
תורעו אל קוצים וכן כתב בספר חסידים סימן תתקנ"ב כי
אין דבר מבטל יצר הרע כמו מים קרים וכו׳ הרי תורתכם
טהורה וכו׳ · וזהו שדרשו רז"ל הוי כל צמא לכו למים :
על התורה והדרוש והפשוט אחר הוא כי צמא הוא מספר
סמא"ל וכשהולך למים מבטל היצר הרע ותורתו בטהרה :
(ד) הא דאיתא בספר חסידים סי׳ ט"ו וצריך לקבוע עיתים
לתורה והוא כדמפרש המפרש בספרו ושאר היום במצות וגם
להתעסק לביתו לזון אשתו ובניו כי הוא ג"כ מצו׳ כי רחמנ׳
לבא בעי אבל לישב בטל אפי׳ רגע אחד ביטל מצו׳ וו ועל זה
אמרו וכל מעשיך יהיו לש"ש וזהו המכוון בכל דרכיך דעהו
אפילו לדבר עבירה היינו שעושה דרכיו שהוא עבירה לבטל
תורה אם כוונתו לשמים בעשית דרכיו אזי טוב ה׳ לכל כתיב
ואין בא בטרוניא עם בריותיו ועז׳ כ"ח עתים יש וזהו כ"ח
מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים שהוא בוג׳ התורה
ודוק :

פרק ז

מצוה ואהבת לרעך כמוך · כתב הרמב"ן
כמוך אבל אין צריך כנגן שאוהבו יותר ממנו
הנה פרשתי תמיהת הרבים ומזה הוא סעד לדברי הגאון
הנ"ל דרבים מקשים למה בפרשת שמע כתיב ובכל מאודך ·
ובפרשת והיה אם שמוע כתיב בכל לבבכם ובכל נפשכם ושו
בכל מאדכם לא נאמר : הנראה לפרש אחר אשר נדקדק
בדברי הש"ס בזה אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל
מאודך אלא יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו דלכאורה
זה אין מן השכל באם באים עליו ליסטים מוזין ליטל נפשו
או ממונו יקבל עליו המיתה ולא יתן בעד נפשו לסביל הלא
שוטה שבשוטים לא יעשה כן כאמור וכל אשר לאדם יתן
בעד נפשו ומה לו לתועלת אחר המיתה מהממון אלא צריך
לומר כדברי הגאון הנ"ל שבנו חביב לאדם מעצמו ומקבל
עליו המיתה כדי שלא ישאר בניו דלים ורקים וימותו ברעב
וטוב לו שיהרגנו ויניח אחריו ברכה וש׳ יקשה הל׳ יש לך אדם
כי מי שאין לו בנים בודאי לו יעשה כן כנ"ל · ולזאת בפרשת
שמע כתיב לשון יחיד שרובי׳ אותו לבד להרוג או ליטל ממונו
שייך כנ"ל · אבל בפרשת והיה כתיב לשון רבים ובכל
נפשיכם דמשמעו כל נפשות שיש לו גם בניו ובני ביתו ובזה
לא שייך ובכל מאודכם רגם בניו יהרוג ודוק :

פרק ח

מצוה להוכיח החוטא · כבר הארתי בפרקן
דברי הספרא שיראה ליזהר מאד שלא
לביישו וזהו ולא תשא עליו חטא כי יצא שכרו בהפסדו כי
המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא · והגאונים
פירשו ולא תשא עליו שלא יודע לבניו זה החטא וכתבו כי כן
אירע במעשה שהוכיח אחד את חבירו על איזה עביר׳ שעשה
וביישו ברבים ואירע זה החטא לבנו וזה לא תשא עליו חטא ·

וכבר הבאתי מהש"ס מי שידע שזה לא יקבל תוכחתו מוטב
להניחו בשם שמצוה לומר דבר הנשמע כן מצוה שלא לומר
שאינו נשמע וכבר כתבתי שמצוה לשנאתו ולדעתי לפרש
הסמיכות דקרא בזה לא תשנא אחיך בלבבך הוכח תוכיח
ואם אינו מקבל ואין המצוה להוכיח אינו בכלל לא תשנא ג"ב
ומי שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפס הוא בעונו כמבואר
בש"ס והני ריש גלותא מתפסא אכולא דרא · ואוי לנו אשר
עינינו רואים וכלות כי בעונינו שבט המושל בוטל ממנו ואיש
הישר בעיניו יעשה ואין מוחה ולזאת תקפה לנו הצרו׳ נפינו
לאור ואין · ואין קץ לגלותינו ארכו לנו הימים ואנחנו לא
נדע מה נעשה כלתי לה׳ עינינו יבא בעל הכרם ויבער
הקוצים כאמור ואת הרשעים ישמיד ובאכור רשעים ירקה ·
ומסקינן להלכתא עד הכאה כהרמב"ם דפסק כרב · ובספר
חסידים משמע ג"כ כן דמביא כל הג׳ דיעות דרב ושמואל
ודרי׳ דמספקא לי׳ הלכתא כמאן ולכן חייב להוכיח עד
הכאה קללה נזיפה · והסמ"ג תלמידו כתב בפשיטו׳ כהסיא
דר׳ יוחנן דערכין דטז׳ ע"ב ומתמיה על הרמב"ם דפסק
כרב בפשיטות עיין סמ"ג עשין סימן יא׳ · ובזוהר כא דס"ח
ע"א כתב שתם כדברי ר׳ יצחק ועד כמה יוסיר ליה הא
אוקמוה חבריא · ועתה נחשכה עיני מראות כי חסך האור
בעריפוהי וגוטל ממנו מאור עינינו בוצינא קדישא מוהר"ר
חיר"א זלה"ה ונפשי עליו תאבל שראיתי בספרו קודש ברית
עולם ד"פ ע"ב שמביא דברי הזהר הנ"ל ומעתיק אלה
הדברים באלו בפירוש אתמר עד דימחי ליה וזה אין דרכו
לשנות לשון הזהר · אמנם בעונינו אחרי שאסף אל עמו מתי
לשאול ומה מתוק דברי קדשו שם דמפרש הקרא ע"פ דברי
ר׳ יצחק כמאמר זה וז"ל ומו דהיינו אחרי כשו וכו׳ · מכאן
כל מאן דאוזהר לחייבא אע"ג דלא קביל מניה הא שזיב ליה
לגרמיה והסוא חייבא אתפס בחוביה משמע כחוביה אבל
לא זה החטא שלא קיבל התוכחה דאם לא כן יהיה פחד לכל
אחד להוכיח שלא יוסף לחבירו חטא על פשעיו לזה קאמר
קרא הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא כי זה
החטא אין לו · ועיין בפתח עינים שהבאתי דעת הגאונים
שמי שאינו מקבל תוכחה נעכר בעשה ועיין לעיל בתוכחת
מוסר לשער ג׳ דק"א ע"א הרף גרסה שם בטעות קמ"א ·
שם הבאתי דברי הזהר אמור דק"ח ע"א אמר ר׳ אבא על
פסוק אשרי נשוא פשע כסוי חטאה הנראה משם שדעת ר׳
אבא שהצדיק נוטל זכיות וכפי הפשוט המוכיח נוטלן וכן
הוא בפירוש הספר חסידים סימן ה׳ דפוס פ"פ דמיין ע"ש
וכפי אשר פירשתי בדף הנ"ל דברי ר׳ אבא הנ"ל אין זה
סתירה לדברי ר׳ יצחק ודברי אדונינו מו"ר הרב חיר"א זצ"ל
הנ"ל אמת ויציב ועפ"ד שנפלאת היא בעיני שהרב הגאון
הנ"ל זצ"ל הוסף מדעתו אלה הדברים בדברי הזוהר אמרו לי
אלה האנשים אשר היו מסתופפים בצלו בל הקודש שהיה לו
זהר בכתיבת יד מקדמי ארץ והרבה חסרות ויתרות יש
בדברי הזהר שנדפסו אשר לא כרת :

פרק ט

אהבת הגר אחר כל הטעמים המבוארים
בפרקן הטעמים הפשוטים בזה הוא מכלל
מצוה לדבק בה׳ כמו שהוא אוהב גרים כן אנחנו נלך בדרכיו
והשני כמבואר בספרי האר"י זצ"ל כי כל גר יש בו ניצוץ קדושה
מהר סיני :

פרק י

לכבד ת"ח וכתב בספר חסידים סימן ט"ו
ולא יכבד שם רבו בפני רבו אחר . ולא רבו
בפניו שלא יאמר לרבו פלו׳ רבך וראיה מהא דאמרו תלמידיו
לר׳ אלעזר על רבו ריבז׳ כמנו עליך חבירך וגו׳ · ומסיק
הש"ס ר"ה דל"א דאמרו כיון דתלמידיה הוו לאו אורח ארעא
למימרא ליה לרביה רבך · והב"ח ביו"ד סימן רמ"ב מייתי
ראיה

ראיה מפ"ק דביצה שפיר דינא ומה שכתב מר מהגהה כ' אין כל כך ראיה דהגהה זו משמיענו דאין להורות הכ קורא לרבו של רבו בפני רבו חבירו · ובענין קימה בפני זקן עצמו מסקינן כדעת הריף והרא"ש והרשב"א דסברי ליתא לדר' ינאי דאמר אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית וכן פסק הבית יוסף לדינא ביו"ד סימן רמ"ב · ולזאת השמיט ודעת הרמב"ם דפסק כר' ינאי · וכ"כ בספר חסידים סימן כ"ט ·

פרק י"ב

מצות תשובה. הנה הארתי דעת הרמב"ם עיקר התשובה הוא ודוי · ונתכו בגאוניה ודוי הוא מספר שם הוי"ה ב"ה ואני בעניי עשיתי סמך לדבריהם ממה שנאמר ושבת עד ה' אלהיך · והנה הזהר כתב טעם תיקון הודוי הוא כי כל המקטרגי' בדילין כי אין להם פה לקטרג כיון שהוא בעצמו מודה ועוזב ואוי אין דינו מסור אלא בידו יתברך כי רחום הוא ומרבה לסלוח וזה שאמר דוד אודה עלי פשעי לה' ואתה נשאת עון חטאתי וכבר הבאתי דברי הש"ס דף שבת כי עיקר הגמילות חסד הוא מי שעושה טובה למת שאין לו התורה וזה יותר מכל הצדקו' וגמילות חסדים כי בזה הוא מחייהו מאני נידחה ומודיעו מדרת שהם · וכבר כתבתי בתיקון העורות כפולות שכל דברי הרמב"ם אין פוטרים את הסיגופים ומי שיודע בעצמו שחטא צריך אחר לסגף עצמו המעמיק בזהר בענין דוד ח"ו מי שסימא עצמו כדבר עירה אחר כל התשובה צריך לקבל עונש · מוטב לסגף עצמו ולסבול יסורין ולא לבוא לידי אבורים וכן מי שישים אל לבו גדולת הבורא ימחוק לו כל היסורין שיהיו לו מהסיגופים אשר היה עבד נמוך לאדוני האדונים ובעונינו המון עם לומדים נחי בזה ולא שמות בכל זה הוא שענוה היצר הרע והעולם לא שמעיו אחר שמת התענית · האכילה בכה אנחנו רואים הרבה שמהים נחוש האי כללא שלוחי מצוה אין ניזוקין וכוונת היצר הרע בזה לסמוך על הודוי ואוי למי שחוזר לסורו אחר הודוי ועל זה הוא עיקר הסברה הסיגופים להכניע לבו כאמור בתורה מה ריבוי האכיל' והתענוג גורם ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים ועבדום ונאצוני והפר את בריתי · וזה הוא הכוונה של הרמב"ם ויתודה על פשעיו ואי שלבו מר על עזבו את ה' בוחר בעצמו כל הסיגופים אולי יחנן האל · ובכל מי שעוסק בתורה ויודע שגם העון עד היכן הגיע אשר ברשותו הוא מכניס הטומאה בהיכל ה' אשר כל הלאוין הרי הרבה בי הם להבדיל בין הטהור לטמא ולזאת אין להפריד כאשר יתן בשר אלבו ודוא שנתפשט באיסור לחלקם וזה הוא תיקון שקרבנות וזה הוא סוד תיקון תורה שמתים בה כי צריך ללמוד בי"ע כן מבואר בזהר בס"ד נגעי בתים ונתץ את האבנים ואת ביתו וזהו סוד שהכנתי מן הסיגופים · ואוי ללומדי תורה שרוצים לפטור עצמם מן עניה מהש"ס האיכר ביה רב דיתיב בתעניתא ליכיל כלבא שירותיה כי יאמר מי שעוסק בתורה לשמה ומי עלה למרוב [?] תורתו ומעשיו רצויים בעיני ה' וכבר הארתי שאין לבוא אל המלך בלבוש שק ואין התורה מקבל טומאה היינו שהתורה אינה מקבל מי שבור טמא · וצריך לנקות עצמו קודם בתשובה שלמה · וכבר הארתי בפרקן מהזהר שעיקר התשובה הוא להרבות בצדקה ועז"נ ואתה וחטאיך בצדקה פרוק וכתיב מתן בסתר יכפה אף ולהגות בתורה להיות דבק בעץ החיים וחי לעולם הנצחי · והדברים שישים אל לבו שישוב בתשובה (א) ישים אל לבו שהוא חותם המלך שהאדם הוא תבנית המרכבה העליונה וכן הוא בתיקונים דקכ"ד ווי ליה מאן דאכחיש מתליה דלעילא (ב) דאם פוגם באבר אחד חוזר לבוא בגילגול וכן הוא בתיקונים דף קל"א · (ג) שפוגם בנשמתו ואין השכינה שורה בו שנאמר כל אשר בו מום לא יקרב · וכן הוא בתיקונים ד"ג ולא עוד אלא שהנשמה שהיא חצובה מתחת כסא הכבוד גבוה מאד והוא משפילה לרגליו כן הוא בתיקונים דקל"א · ובדף ח"ב ז"ל ווי ליה לבר נש דנשמתיה נחיתא תחות רגלוי (ד) שמוריד השכינה וכן הוא ברעיא מהימנא פרשת משפטים על פסו' ותגל מרגלותיו ותשכב והשכינ' מיללת עליו כתרגו' ה' בידי לא אוכל קום · ובזה הוא נרגן מפריד אלוף (ה) כי השכינה עמנו בגלות נמצא החוטא מאריך גלותה כן הוא בזהר אחרי דע"ס (ו) גורם עגבית לשכינה וכן הוא בזהר בראשית דכ"ג ע"ב והוא שנאמר בן כסיל תוגת אמו · (ז) גורם דמפשיט שכינה מלבושה כן הוא שם בזהר בראשית וז"ל מאן דחב לגבי שכינתא כאלו מפשיט שכינתא מלבושהא ובו' יוכל האנדרנטיר פקודא דאוריתא כד הוא לביש לשכינתא בלבושהא · ועוד ברעיא מהימנא סוף פרש' קרח ז"ל שכינתא מאן דגמיל חסד עמה לית ערך לאגרא דיליה · ומאן דחב לגבה לית ערך לעונשא דיליה · (ח) כי נוגע פגמו בת"ת עצמו · שנאמר הפושעים כי (ט) מפלק האם מעל הבנים כן הוא בזהר פרשת יתרו · (י) ולפעמים הפגם מגיע בכל הוי"ה ב"ה כדכתיב פן יהרסו אל ה' כן הוא בתיקונים סוף ד"ו (י"א) שהוא פוגם במדות והוא כקורע לבוש המלך מעל המלך כן הוא בתיקונים בדברי אליהו ·

פרק י"ג

לדבק בה' כבר כתבתי כי זה כלל על כל התרי"ג מצות כי הדבוק בה' צריך להיות מה שהוא קדוש אף אתה נמצא צריך ליזהר מכל חטא · ולקיים כל מצותיו וזולת אינו בכלל קדוש · וזהו שאנו מברכין אשר קדשנו במצותיו בע"י הם בית אנחנו גוי קדוש · וזהו אצל העריות והאכלות האסורו' הוזהר לנו קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם ויתפרש ע"ד הנ"ל כיון שאני קדוש צריכים אתם ג"כ להיות קדושים וזהו לדבק בה' ·

פרק י"ד

לקרוא שמע בפרקן בירורי אריכים בהוא בהיר הוא בפחקי' מתי חייב למסור נפשו ועלימא אהבה זו מצוה הנוהגת בכל יום כי כבר הארתי כי זה בכלל מצות אמונת הייחוד וק"ש להיות תמיד מוכן באם יקרה כה הוא מוכן לכל הד' מיתות ב"ד ושוא מכלל מצות אהבת השם באמור בכל נפשך · ולכן צריך לכוון בזה בשאומר שמע ישראל כנ"ל ולזאת כתב הזהר שהבאתי במקומו דאני במחשבתו השלמה כאלו נעשה בו כל הד' מיתות ב"ד וסודו עמוק כי הוא במקור המחשבה כסוד כך עלה במחשבה והארתי ת"ל הרבה מזה וע"פ דברות אלה דרכן שקורש פרשתי מה שתלמידי ר' עקיבא היה בתענית לר"ע כשאמר שמע ישראל אמרו לו תלמידיו רבי עד כאן כוונתם היה שר' עקיבא כבר קיים המצוה קידוש השם במחשבה באמרו שמע ישראל כדברי הזהר הנ"ל · והשיב להם כל ימי הייתי מצטער מתי יבא לידי ואקיימנה רצוני בזה ואקיימנה אני הייתי מחשב בזה הצער מתי יבא לידי בזה אני אקיים שמנו' אבל כל דברי הזוהר הנ"ל הם כשלא בא לידו אח"כ אבל אם בא לידו ולא קיים בו לשפיע במחשבתו לא קיים וזהו שאמר ועכשיו שבא לידי לא אקיימנה במחשבה ואין מדבריכם מענה לפטור כי לא אקיים המחשבה ויתקדש וד"ק ·

פרק ט"ו

מצות ציצית (א) שעיר השמנה של ציצית צריך להיות שיעמוד הראש וגוף [?] האדם פנים ואחור עד שתוה עיין בדברי יוסף סי' ט"ז (ב) שנקב שבו נותנים הציצית להיות קשור בבגד נ"ל לא שהות תאורך אגודל ולא יותר בנ' דנכפית שהם למב קמיצה זרת · מן השפת הבגד עד הנקב שהוא באורך הבגד וברוחב · ווסף על

כנפי

כנפי בגדיהם • ועיין ספר מחזיק ברכה סימן י"א • (ג) הד' חוטין צריך להיות אורך לא פחות מן כ"ו רוחב גודלין שלאחר שיכפלם יהיה א' גודל על הכנגד מזה ומזה: מזה וישאר י"ב גודלין ד' שורים וח' פתיל ושמונה שיצושיבו השיורה צריך להיות אורך יותר כדי לעשות ל"ט כריכות שהיינו בין קשר עליון להב' ז' כריכות • ובין הב' לג' ח' • ובין הג' להד' י"א • ובין הד' לה' י"ג הרי ל"ט כסוד יהו"ה אח"ד • וכל קשר צריך כפל הרי עש"ר. ב"ה הוא האדרת י"ה ו"ר רווחים בין ה' קשרים הרי האדרת ד' אותיות הויה ב"ה. וזהו רשות אדיר והב ד' ונבוה עשרה כנ"ל ומזה הנדיל יונא ח' חוטין בזמן הגלות בלא תכלת יצייר בעיניו חוט תכלת דאותה האדרה לא נפסק עיין ברכי יוסף סימן ח' וכתנה שמודה מהר"כ שפירא ז"ל ותכון להאיר לה נוד' הנ"ל לא' ד' פעמים ח' הוא האדרת ל"ב נתיבות חכמה שאין לה עתה בעונינו אלא האדרת מוחין מאימא ושם ד' פעמים אה"י מאהיה כזה אל"ף ה"י יו"ד • אל"ף ה"י יו"ד • אל"ף ה"א יו"ד • אל"ף ה"ה יו"ד הרי ל"ב אותיות כלא התכלא שהיא מלכות והיא מקבלת האדרה זו וה' שלה מתמלא מכל ב' מילוין הש"ה ומאיר בה הויה קס"א קס"א קמ"ג קנ"א העול' יתרו וכהסר מכל אחד ד' אותיות הפשוטים נשאר ת"ר וה סוד ציצי"ת העולה ת"ר • וכזה היא העולה להאדרת אבא ע"י בינה כסוד שמעו בת ודאי כהאדרת הויה סוד כ"ו גודלין הנ"ל שעולה יהו"ה וסרי מאיר לה' אחרונה ר"פ יהו דע"כ ס"ב מ"ה ב"ן העולה תשמ"ר שקלים והיא המשלה הרי ט"ו אותיו' מה' הויות העול' תש"ס הוא האדרת כח"כ העולה ח"ס ואם תצרף ל"ט אותיו' דע"כ ס"ב מ"ה ב"ן והוי"ה הכוללם הרי תר"ת מהם יונא ר' להמתיק דיני אלהים שרה כרבוע כזה א' א"ל אל"ה אלה' אלהי"ם נשאר עליה ת"ר האדרת ציצית עתה נחזור על האדרת דאשונה תרי"ו דד' אהיה הנ"ל ואם תצרף לתרי"ו מ' אותיות שבד' אהי"ה הנ"ל וי"ה הנ"ל שבחו"כ הרי לה תרע"א אורות להמתיק דיני אבני שהם כזה אלף דלת נון יוד העולה תרע"א הרי לה כ' האדרת מהציצית וכזה לה ד' אהיה דהסין איסור אמה אשר אהיה דהסין עולק קנ"א ר"פ כנ"ף עם הכולל • וזהו סוד ד' כנפות והסר ד' אותיות הפשוט ושאר ד' כנ"ף העולה ציצי"ת הרי זה כונה שלישית העולה ציצית זה סוד ג' פעמים ציצית שנזכר בפרשת ציצית • הרי כזה ה' אחד ואם תצרף לציצית שהוא האדרת הוי"ה • אחד הרי תרי"ג זה סוד הגדול שקולה מצות ציצית כנגד כל התרי"ג מצות וזהו סוד וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה': ועיין בסוד ה' ליראיו האדרתי סוד ציצית בתכלת שהוא מל"ט אותיו' דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן מאכא הרי לה ג"פ יה"ו כזה יו"ד הי ואו • יוד הי וא"ו • יוד ה"א וא"ו יוד ה"ה ו"ו הרי ל"ט חוטין והתכלת היה משלים לל"ב ב"ח כן עוד אינינו תראכם אור לה בבנין בתהרה בימינו ושבה אל בית אביה ומלחם אביה תאכל סוד ג' הויות כח"כ העולה לחם וכזה כל העמים יענו ויאמרו ה' אחד ושמו אחד ויתנו לה כתר מלוכה • (ד) יפריד הציצית תמיד ואם מדובקין קצת החכמים אסור להפרידם בשבת גן המלך סי' ס"ה (ה) יברך על הציצי' כשלובשן ואם ישן בלילה בהציצית אין צריך לברך עליהן ואם לבש בלא ברכה ואח"כ לובש טלית גדול ומברך להתעטף בציצית פוטר הטלי' קטן ואם לבש טלית קטן בלא ברכה ואין לו טלית גדול ימשמש בציצית ויברך על מצות ציצית • (ו) הנכון שהטלית קטן יהיה עליו תמיד ולא יסיר אלא במרחץ וראיה מדוד כשהיה במרחץ ולא ראה שום מצוה עליו היה בצער עד שראה מילתו וזהו למנצח על השמינית ועיין ברכי יוסף שם סימן ח' • (ז) בענין ברכה על טלית גדול מסקינן דלא כבית יעקב אלא אחז הטלי' מוכן לעטיפה קודם ברכה ויברך ואח"כ יתעטף

וכן הוא באחרונים. ועיין מחזיק ברכה סימן ח' • (ח) העטיפה והברכה צריך להיות מעומד (ט) כשמתעטף צריך להיות כעטיפת ישמעאלים סבוב הראש ויעמוד כן כדי הילוך ד' אמות ואח"כ להיו' מכוסה הראש על כל התפלה בהטלית אין קפידא וכל אחד יכוין כמנהגא נהרא נהרא ופשטיה • והנכון לכסות כדי שלא יראה אנה ואנה ויבטל התפלה כדברי הבאה לומר מה נאה אילן זה אלא לדבק בה' ועיין מחזיק ברכה סי' ח' • (י) היה א' מהד' שנפסק ודאי הציצה פסול ולכן אם נפסק ב' חוטין מצד אחד אשר הקשירה מחלקן פסול ואם מב' צדדים אין קפידא ולכן אם נפסק החוט במקום שנותנים בהנקב הטלי' אזי ודאי פסול וצריך לבדקן תמיד ואין לסמוך אחזקה הכי דאיכא לברר בפרט במקום שיש חשש ברכה לבטלה דל"ל מעכשו שסי' (י"א) מי שנזדמן לו ציצית באמצע פסוקי דזמרא יכול לברך באמצע המזמורים • אבל לא בציצית לבין ישתבח אבל בין ישתבח ליוצר שפיר דמי וכבר הבאתי בפתח עינים למנוה זו דעת התוספת • (י"ב) והנה הגם דתשמישי מצוה נזרקין אמנם אעפ"כ יש ליזהר שלא יגררו הציצית על הארץ ואחרונים מקילין בדבר ועיין ברכי יוסף סימן כ"א • (י"ג) ידוע המבואר מהאר"י ז"ל כשבא אדם לכלל כעס כאשר הטבע גורם מצד גסות ועבות החומר והעון בעונינו הוא כעובד ע"ז ממש והוא מהש"ס ממקרא קודש חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא כמבואר וסוד הענין דקש"כ ע"א ע"ש ועו"ז כאמור (הושע ז') אוי להם כי נדדו ממני • והיא כרוזא דמכריזין על מאן דאשרי מן ידוי מדי בריגזא והוא קרבנא לס"א לעומת קרבן דקדושא עיין זוהר פקודי דרס"ג ע"ב עתה תבין ידידי גודל ענש הכעס שהוא ממש מסיף קרבן דקדושה אשר ר' שמעון השיב לבנו ר' אלעזר עולה עד היכן סלקא ואמר עד אין סוף והנה כעס הוא עם הכולל קנ"א לעומת אהיה דהסין העולה קנ"א שהוא האדרת ציצית ד' פעמים כנ"ף לזאת כתוב האר"י ז"ל כעת התעורר לאדם כעס יאחז בכנ"ף וכזה מניס ובים האלילים כרות יכרתון ויגדל מלכותם • וכן כתב האר"י לישראל לסגולתו כנ"ל • ואמרתי עם הספר כי יען הכעס הוא כעובד על כל התרי"ג וכתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ולא תתורו אחרי לבבכם כי הציצי' הוא הלב כמבואר בזהר שלח לך דע"ה ס"פ ע"ב וז"ל אמר ר' יצחק אינון חוטין לאחואה היך תליין וכו' • ואיהי שלטא על כלא ברזא דלב • דאיהי לבא דכל האי עלמא. ולבא דעלמא ותליא בלבא עלאה ובלא הוא בלב דנפק מחכמה עלאה עכ"ל וידועה אחורי מלכות שם רשעים יתאחזון • תבונת כל החיצונים אלהים אחרים הנאחזין באלפים דקדושה כמבא מה שכתב האר"י ז"ל לאחוז בכנ"ף הכונה ולהסתכל בציצי' כסוד וראיתם אותו וכזה ולא תתורו אחרי לבבכם שהוא הקליפה כנ"ל וזהו שכתבתי לעיל אף עתה שאין תכלת צריך לצייר חוט תכלת המקיף כל הציצית וכסוד דעיא תסתכל ע"א שם ציצית אסתכלות' תכלת תכלא דקיימ' לשיצאי ואיהי רבועא לארבע לחייבא כל זמנא דכרא חמא רבוע דאכוי דאיל ואיכוי אשתזיב מרבועא אשתזיב מכלא • אין בריש ליה לאשתזבא מהאי תהוא דחמי בציצית שהוא רבוע וכו' עיין שם היטב ותבין מקור כל מצוה זו • וזה אמן השנין • לפי הנ"ל צריך לאחוז בכל ד' כנפות ולהסתכל בכל הד' ציצית וזהו לדעתי סוד הגדול לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה כי מלכות נקרא ארץ וד"ל וכזה תבין ידידי סוד הגדול לאחוז הציצית נגד הלב • והאר"י כתב עוד טעם כי הוא עולמתא שפירא דלית לה עיינין • כי יפת תואר כתיב ועינה לא נזכר ברחל לזאת צריך לאחוז הציצית בפרשת ויאמ' נגד אור שתתת לב לתת לאחורין אור אשר אבילותם הוא באחורי

באחורי דלא מפליס הפילין דר"ת ולמטה שהוא מכוון כנגד חור כנ"ל וכזה סחור לה ככיון ש ה' ויחיר לנו במהרה בימינו אמן כן יהי רצון׃

פרק ט"ז וי"ז

הנחת תפילין · (א) קודם הנחת תפילין צריך להיות מעוטף בטלית גדול והואנכסור עמוק ואמת · ואח"ך יניח הש"ל יד מיושב על הקבורות ולא יעשה שום כריכה על הקבורות אלא ז' כריכות על עצם הזרוע ויברך על הש"ל יד קודם שיהרק הרצועה שיהיה שתפלה של יד מונח על הקבורות בחוזק · והכריכה יעשה מעומד · ויכוין שהתפלה של יד תהא מכוון כנגד הלב · ויראה שיהא הי' המודק בהתפלה תמיד אף כשמונח בכים · ואח"כ יעמוד ויניח על המוח הש"ל ראש ויכנס שיהא קנה השערות על שמנח חוץ מהתפלה של ראש והד' של הקשר יהא מאחורו הול עורף ויראה שהתפילין יהיו שחור מכל צד אף צד הסמוך וכונע ממשה בהקבורות בש"ל יד · וכן מקום הנוגע במטה בהשערות בהש"ל ראש והש"ל ראש אין צריך ברכה כבר כתבתי טעם הדברי' אם לא שכח ולא בירך על הש"ל היד אזי יברך על הש"ל ראש על מצות תפילין ואין צריך תו לברך על הש"ל יד · וכן אם טעה ובירך על הש"ל יד על מצות תפילין יצא · והאשכנזים הנהגו' תמיד לברך על של יד להניח תפילין · ועל של ראש על מצות תפילין אם טעה כנ"ל עיין ברינו מחזיק ברכה סימן כ"ה · ולדעת פרמ"ח שכח כמו הפסיק דלקמן · וגם למנהגינו צריך לזהר שלא יפסיק בין של יד לש"ל ראש דאנן מסקינן דשניהם מצוה אחת הן ואין ראיה מהא דאין מעכבין זה את זה · ולזאת מסקינן לימר על מצות בפתח תחת הו' כמ"א ולא כטוז' · ולהכי מסקינן דאם היה על הדרך עם חבורתא עכו"ם לא יתכוסס ויניח הש"ל יד וש"ל ראש ואם מפני הכושה לא יניח הש"ל ראש אף הש"ל יד לא קיים הגם כאם מניח שתיהן יש לו שני מצות למנין תרי"ג אמנם כראיה ליה צריך להניח שתיהן חב לא דלית ליה אוי יניח אחד מהם דאית ליה מהם וכאונס תניח הש"ל ראש · ואם מפני הכושה לבטל מצות אנחני לא נקייב שום מצוה · ולהכי דרשינן וקשרתם לאות על ידכה והיו לטוטפת בין עיניך כל זמן שהש"ל יד על ידך י הייתי הש"ל ראש בין עיניך ולהכי צריך להניח תחלה הש"ל יד והדר של ראש כשור נר מניה ותורה אור כאין נר אין במה להאחיז האור . וכן כאלינא כשאין אור אזי מסלק הנר ולהכי יחלין של ראש תחלה ואח"ך הש"ל יד׃ (ב) שאו דאסור להפסיק בין של יד לש"ל ראש אפילו בעניות אמן אין להפסק ואם הפסק בעניות אמן או קדיש וקדושה אין לחזור ולברך אף לדעת פרמ"ח שכתב סימן כ"ה סעיף ט' רבני אשכנז שנוהגים לברך שתים צריך לחזור ולברך להניח הש"ל ראש ויגענע הש"ל יד ויתמשמש בו אמנם בהפסק בדברי קדושה אין צריך לברך ב' · וכל זה בתפילין דרש"י · אבל בתפילין דר"ת דאין מברכין עליהם מותר אפילו לכתחלה לענות אמן וכל דבר שבקדושה בין של יד לש"ל ראש דכל עיקר הטעם הפסק הוא שלא לגרום ברכה וכן להמניחי' תפילין בח"ה בלא ברכה אושאלנן לעשות נרכין וחוזר ומניחן. וכן אם אחד מברך אתפילין ומכוון להוציא השני והשני מכוון לצאת דאו אין צריך לברך ויוצא בברכת חבירו · אזי אין בו דין הפסק לדבר קדושה ושאין דבר קדושה אין להפסיק אפילו באלו ואפילו לרמוז בעיניו או לקרוץ כידיו בתפילין דרש"י בכל השנה ואין חבירו מכוון להוציאו מסקינן דבל זה הוי הפסק ואפילו בדיעבד צריך לחזור ולברך שתים · טעה ובירך על של יד על מצות יצא (ג) אחר שיניח הש"ל ראש יעשה על אצבע אמה ג' כריכות בפרק האמצעי א' · ועל פרק הסמוך לכף שתי כריכות ויאמר וארשתיך ג'׃ שהוא כשור ג' קדושות מסתרי

ז"ל · (ד) אין להוציא התפילין של ראש מהכיס עד שיניח הש"ל יד ויניחם בכיס באופן שיניחם על הסדר דשיינו הש"ל ראש לצד מטה אהש"ל יד ואין להניח למטה מהם דאנן קפדינן אפילו בספרי קודש להניח שקדושתם קלה על מה שקדושתם יותר קודש · אלא מן הצד למטה באופן שיפגע בש"ל יד תחלה · אמנם לא כלך לבהלם ויראה תמיד בעת שרוצה להניח לתוך הכיס ויקח הש"ל יד קודם · ומפני שגיאו' מי יבין יעשה כיס רחב ויניחם באופן שהש"ל יד יהיה יותר מייפכת ומוזמנת · (ה) אם הניח תפילין וכירך עליהן בעוד לילה אח"כ כשיגיע זמן הנחה אין צריך לחזור ולברך · (ו) חלץ התפילין אפילו ע"מ שיחזור ויניחן צריך לברך שנית אבל אם חלצן כדי לילך לבית הכסא אשר אצלינו הבית הכסא סמוך ואינה בשרה אין צריך לחזור ולברך וכ"ש אם הוזין ממקומן שאין צריך לחזור ולברך כדעת הש"ס דדעתו עליהן וכן כשממטו כענמם ממקומן · (ז) אין לו אלא תפלה אחת כבר כתבתי שמניח דאין מעכבין זה את זה · ועיין בברכי יוסף כדלקמן · ובמחזיק ברכה כדלקמן · (ה) הנכון להניח של רש"י ושל ר"ת שתיהן יחד ובמנחה אין להניח אלא של ר"ת ועליהן אין מברכין · ובמנחת ר"ח נ"כ מניחין · ובמנחת ערב שבת אין להניח · (ט) ויראה שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו ובכבר נוקתי בריק מעיקרו ועמדתי לפני אדונינו מו"ר מוהר"ר אורא ולה"ה והראתי פנים פני אריאל סימן להבדיקו כאשר הרב השיב בספרו על הרב הגאון החסיד רב ידידי מחמד עיני ולבי מוהר"ר ליב ברעסלא בעה"מ פו"ת פני ארי' אב"ד דק"ק ראטרדאם במדינת האלאנד כמה שכתב כתשובה ו' דאבק לבן שמפורין על השערות כיון שהוא לנוי אינו חוצץ והשיב עליו דכאן לא משום חציצה אלא דבעינן על בשרו דומיא דבגדי כהונה · וכן כתב בברכי יוסף סימן ז"ך ובספר קשר גודל דע"ו ע"ב דין ל"א · ואני בעניי אמרתי מה לדמות הכסוכ' תחת המכנסיי' לאבק דק וכן אין לדמותו לחוטי הבינ' ובגוף הדין דאחציצה הוא מקרא דכתיב ורחץ בש"ו במים וכל דאינו חוצץ הוי על בשרו וכל לנוי לא הוי חציצה · ואין כדבר תמה ובאוני קדמאי נתנו עיניהם שלא להניח על פאה נכרית שקורין פריקה · והשיבני באמרותיו הטהורי' לזאת כתבתי וצריך להתישב בדבר ע"ש (י) לא יסיח דעתו מן התפילין ופנמו נדול אלא אם בתפלת העמידה וכעיון בתורה שבה מהתפילין לית לן בה (יא) יזהר לזמור הפרשיות שבתפילין בעוד התפילין עליו ושתים מהן אחר בק"ש לזאת יאמר אחר התפלה נ"כ קדש והיה כי יביאך (יב) ואין לחלוץ התפילין עד אחר עלינו וסור נדול כדבר מהארז"ל וביום קריאת התורה אף אם אמר עלינו עד שיתנו הס"ת בארון בשיר ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם · (יג) היושב כל היום בתפילין אחר שמנחה צריך לחלצם אע"ג דלילה זמן תפילין מ"מ אין להניחן על ראשו בלילה שמא ישן בהם ויפיח · וזהו אפילו ביום התענית אם הוא ברבים ואם הניחן על ראשו כדי לשמרן אין מוחין ואין מורין לו · ומכ"ש שלא להניחן בתחלה בלילה אם לא ברוצה לצאת לדרך ברגליו או רוכב על סוס דלא אפשר שיבא לידי שינה אבל כיושב בקרון הס"ר וגם במקו' דצריכן להניח לא יברך בשעת הנחתן אלא כהגיע זמן הנחתן שהוא כשאיר הבקר שיוכל להכיר חבירו הרגיל עמו ברחוק ד' אמות אזי ימשמש בהם ויברך עליהן · וכן הדין גם בציצית מי שהיו עליו כל הלילה ואין לו טלית גדול לפטרן כנ"ל · (יד) אם הניח תפילין של יד על ימין לא יצא אם לא שהוא עיטור יד היינו שעושה כל מלאכה בשמאל וגם כותב בשמאל אזי מניח לכתחלה בימין ואם כותב בשתי ידיו ועושה שאר כל מלאכה בשמאל מניח בשמאל ואם אינו יודע כלל לכתוב ועושה כל

מלאכה

אלא בשמאל מניח בימין · (טו) קודם שיסיר התפילין של ראש לא יסיר קודם הג' כריכות שעל האצבע ואחר כך יסיר הש"ר מעומד · ואח"כ הש"י מיושב והוא בסוד כאשר יחנו כן יסעו · (טז) התפילין מותר להניח על כל ספר וקדושתו גדול ומהולל מאד · (יז) אין לו תפילין ולא ציצית המסקינן דאין מחויב לקנות כדי שיקנה ואם יש לו על אחד מהם כ"ב בית קודם · (יח) הציצית שנפסלו אין צריכין גניזה תשמישי מצוה הם ונזרקין אבל רציעה שנקרע צריכין גניזה אע"ג דגם הם אינן תשמישי קדושה אלא תשמישי מצוה אמנם מקדושי האותיות הוי כתשמישי קדושה (יט) המדקדק במצות נכון לילך מביתו לבית הכנסת מעוטף בטלית ותפילין בראשו ועל ידו · (כ) ויען כי כבר כתבתי בזה כי פנה הסיח הדעת מהתפילין הוא באיזהר ואנחנו אדם ולא אל · ומה אנוש כי יזכה · כל תכוניו רעים; לזאת בחרתי מנהגא · אשר שימנא מלתא מן זמן הנחתן עד סילוקן לבר בפרשת ציצית שצריך לאחוז הציצית בידיו · וגם כבר כתבתי כי בעמידה לא שייך לומר הסיח הדעת כי נדבק באצילות הראשון והוא ושמו אחד · וזולת זה נכון שאלה להיות אוחז התפילין של ראש ביד · ונשאלתי הלא בזה כל שכונה על התפילין ואיך ישים לב לכוון בתפלה · והשבתי לשואלי דבר מעט הכמות ורב האיכות הלא כתיב שויתי ה' לנגדי תמיד ואם כן איך לכוון בתורה ותפלה אמנם קב"ה ואורייתא חד והדבוק בתורה דבוק בה' וזוכר תמיד שה' לנגדי וזהו השכינה ליחוד לשמה וקב"ה הוא ושמו אחד · והתפילין הם שמו של הקב"ה והוא שכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' אלהיך נקרא עליך ויראו ממך ועיין זהר במקומות הידועים מעניני תפילין וכבר כתבתי הרבה מזה אם כן במנהגא זו הוא דבק בה' והכונה עולה יפה ואל יתערב זר בשמחתינו והבן ידידי כי די בזה למבין וזהו כש"ע ואחרונים וספרי המקובלים ואיזה שו"ת חדשות ושל בוצינא קדישא הרב האר"י זלה"ה:

פרק י"ח

עזב תעזוב · נשמט בטעם שכתבתי כדי לכוף יצרו כנ"ל ועיין מה שכתב תוספ' בזה פסחים ד"ם. מצוה זו כתיקונה מקרב הגאולה עיין זהר:

פרק כ"ב

לשלח הטמא אחר כל הטעמים הפשוט הוא כי הוא מכלל מצות להבדיל טהר מטמא כי במקום טומאה הם בחוץ וכתיב והיה מחניך קדוש:

פרק כ"ג כ"ד

לתקן יד ויתד במלחמה הפשוט הוא ע"ד הנזכר במצוה הקודם כי בכל מקום מטונף ומאוס וחרוב הם בחוץ ועיין לעיל מה שכתבתי לעיל במצוה א' כמה הנקיות הגוף מועיל לטהר העולמות ולהבדיל בין טהור לטמא ·

פרק כ"ה

לתקן משוח מלחמה להוכיחם הטעם הפשוט הוא כי בהיותם מלוכלכים בחטא בודאי יפלו לפני אויבהם וזה יצא מכלל השם עיין היטב פרק מ"א משער ב' ומזה יצא לנו כ"ש עתה שאנחנו בגולה צריכים למנות מוכיחים להורות לעם ה' דרך הישר כי הם הרואים כי קשה עלינו עול השיעבוד בעונינו והוא חילול השם ממש כמאמר הש"ס באמרם עם ה' אלה ומארצו יצאו ועיין פרק הנ"ל אשר כתבתי דבר מתוק מדבש לפי:

פרק כ"ו

למנות שופטים בכל עיר ראוי לדברי שכתבתי תכחש מגולה לאלה הקהלות שמונעים לקבל רב באמרם שיש לומדים מאד דכתב רבינו בחיי על פסוק שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך לשלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וכו':

פרק ל"א

למנות עלינו מלך דהוא קבלת עול מלכות שמים · מקרב אחיך תשים עליך מלך דא ת"ת בשיר אחיך ורעיך הנ"ל דקאי על ת"ת הכולל כל הו"ק · כנודע וזהו בסוד שמע ישראל · וזהו סוד שיהיה ת"ת תמיד עמו שהוא ייחוד קב"ה ושכינתיה כמבואר בג' פרקים שאלה בפנים הספר ·

פרק ל"ז

במלחמה לקרוא לשלום · כבר כתבתי בפרקין אודות מצוה זו על השלום והוא לדבק בשמו של הקב"ה שהוא אחד משמותיו והוא ימינו של הקב"ה וכתיב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב וזהו טעם שאמרתי למצוה זו לקרוא לשלום ובזה תרעץ אויב:

פרק ל"ח

שיכתוב כל אחד מישראל ס"ת לעצמו אחר כל הטעמים שכתבתי בפרקין לאמיתה של תורה ואחרון חביב והוא בסוד התקונים בענין יד כותב' שזהו בת"ת עיין שם היטב בדף ל"ב ע"ב ובדל"ם ע"ב ובפירוש שם: ומה שחסר שם בפירוש למביני דעת ה' ימצאו אי"ה במאה מרכים שמוכן ת"י לדפוס אם יגזור ה' בחיים ומנוחה ואדם השלם הוא בת"ת בסוד מ"ה וברא את האדם בצלמו וה' חומשי תורה הוא סוד ה' שכינה הרי ביד כותבת ה' חומשי תורה מייחד קב"ה ושכינתיה:

פרק ל"ט

ליתן מזוזה בדלתי ביתו · הנה המעמיק בתורה יעיין בפרק הנ' לעיל ובפרקין ביארתי כוונת המזוזה בתכלית הקיצור שיוצא מסוד ושער השכונת אף שהם מאריכין בענין והאדם ישר יחקק אלה הדברים על לוח לבו ויהרהר בהם ביושבו בביתו ובצאתו ובביאתו וה' ישמרנו · ואנכי אהיה עמך · ואל שדי יברך אותך · לכן טוב לנשק המזוזה ולכוון ויישק יעקב את רחל כי מזוזה הוא מספר אדני כנודע · ובשעה שנושק המזוזה יאמר מגדל עוז שם ה' בו ירוץ הצ' ב"ו ירוץ הוא מספר שדי ותמיד כשיוצא מביתו יאמר שדי ישמרני שדי יצליחני שדי יעזרני זה ישמור צאתי ובואי לחיים ולשלום מעתה ועד עולם ובזה ינצל מכל ומחולי הרע ובכל אשר יפנה יצליח: והיה אתו החיים והברכה מעתה ועד עולם:

פרק מ'

מצות ברכת המזון · מצוה זו עמוק בסודו ותכלית הקיצור ידבק האדם בשמחה בכלל האצילות מקור בר"ן ויברך בשלשה לברך למקור דמזונא בי' תליא ויורד הברכה ומזונא לג' אבות והם סוד חג"ת והכוס של ברכה הוא שכינתיה והוא סוד אהרת שבת ותורה עיין היטב בתוכחת מוסר לשער ד' ובזוהר בשלח שהבאתי שם וכן הוא כוונת ברכת המזון בשמחה והשכר מצוה זו הוא כג"ע העליון עיין זהר לך לך · וזהר תרומה · ותבין זהר יתרו דאסור לברך על פתורא ריקנא משום דברכתא דלעילא לא שריא באתר ריקנא · ועיין בכוונת שער שבת ובמשנת החסידים ותבין סוד עשרה דברים שאמרו בכוס וגם כוונותיה' ואם במאה מרכים ימצאו כלם ברור בשלם ובטעם דבעת אין לנו אלא ד' שסם חמש"ם:

פרק מ"א

לבנות בית לה' ומצוה זו כולל בכל מקום קיבוץ ישראל לבנות בית לה' וכבר ביארתי סוד בית הכנסת בסודם ·

פרק מ"ב

ליראה מן המקדש וכבר כתבתי מן מצוה זו שנוהג אף בחרבונה שם מקדש על מקומו והוא מהש"ס לא מן המקדש אתם יראים אלא ממי ששכן שכינתו על המקום הזה והמעמיק בתורה יבין מה נורא המקום הזה וכבר ביארתי מהזוהר ואחרונים דאף בית הכנסת שלנו בכלל מצוה זו ועיין בפתח עינים מצוה קל"ד וכמה הזהיר מהזהיר לדבר שום דיבור בבית הכנסת וכתב שם ז"ל שמדבר דברים בטלים הוא בשמתא ואחרי ז"ל היה נזהר אפילו דברי

תוכחה

תוכחה לומר בבית הכנסת מחמת ליטנא דמשתעי בי אינשי ונראה כמזלזל רוקו במטלית כדי שלא ירוק בבית הכנסת ·

פרק נ׳ שהכהנים יברכו ישראל בכל יום ומבואר במסכת זבחים פרק טבול יום שכהן שעובר על מצוה זו עובר בג׳ עשין אמנם כהן ההורג נפש לא יעלה לדוכן ואם הכהן היה מכוין למצוה כגון שמל תינוק ומת הרי זה עולה לדוכן · וראיה מפנחס שלא נתכהן עד שהרג את זמרי · ומצוה זו צריכה כונה ועל הכהן ללמוד בזהר ובספר הכוונת הכונה של ברכה זו כי בזהר פרשת נשא אמר ר׳ יהודה כל כהן דלא ידע רזא דא למאן הוא מברך · ומה הוא ברכתא דמברך. לאו ברכתא דיליה ברכתא · ע״כ והכונה כמה שכתב למאן הוא מברך · ר״ל כי צריך כל הכונה להיות לברך המדת שלום ואלו הברכות ג׳ הם חג״ת והוא מעורר הברכה ממקור הברכה בסוד ג׳ יודין ׳יברך ׳יאר ׳ישא אשר כבר הארתי הרבה מקודן עמיק וזהו שכתב ומה הוא מברך וכל זה הוא כלל היוצא לכל הברכו׳ אשר המעמיק בתורתינו יש כמה כונו׳ לברוך ואין א׳ דומה לחבירו והעיקר יוצא לנו הדרך המבואר בתיקונים תיקון י״ח דל״ז ע״א וזהו לשלום בסוד אלמא דיוסף והוא מכלילות כל העשר כי ב׳ דברוך הוא סוד ב׳ הפין ר׳ דברוך הוא ראשית חכמה · ו׳ דברוך הוא סוד ו״ק כ׳ הוא כתר ובזה תאיר ארץ מכבודו ·

פרק נ״ד שהכהנים ישאו את הארון. הכהנים הם סוד חסד · והם מקור תורה כי בלשון כתר ברא בוכרא ברירא ולכן עליהם נאמר יורו משפטיך והארון הוא סוד מלכות וזה סוד תורת חסד על לשונה ומיחדים תור׳ ו׳ עם ה׳ מלכות ובסוד וימינו תחבקני · ואשר מקורן בכהן גדול שהוא מימין דאבא כוס מאירין י״ה דאבא ובזה ה׳ אחד ·

פרק קל״א ליתן ראשית הגז לכהן · כתבתי בפרק נ׳ טעמי׳ והנה הטעם האחרון והוא דוקא על כהן העומד לכפר עלינו ובתפלה מבעיר כל החיצונים מישראל והם שה פזורה ישראל בזה תכין הטעם האמור דוקא אלו שערות ·

פרק קל״ד מצות תפלה · הנה שם תפלה הוא חיבור כי היא עבודה בלב והעיקר לקשר מחשבתו בו יתברך ומי שמדבר בדברים אחרים הרי ממש פירש עצמו מאל יתברך ונתחבר עם הטומאה שהוא לעומת הקדושה לזאת הדבוק בה׳ יעשה כל התפעלות להסיח דעתו ממחשבות זרות ויחנן קודם התפלה בדמעות לבעל הרחמים שיעזור לו כי לולא ה׳ עוזר לנו כו׳ ·

שער ב׳

פרק י׳ שלא להרהר בע״ז הנה במס׳ קידושין הוציאו זה ממה דכתיב למען תפוש את ישראל בלבם דאמר מר כל הכופר בע״ז כאלו מודה בכל התורה כלה · ואל תפנו דפרש שלא תפנה במחשבה מהקב״ה אל האלילים ומכאן יוצא לנו שצריך לזכור כל רגע כי ה׳ הוא האלהים יחיד אמתי המהוה כל העולמות אין ליה והוא המחיה כל העולמות והכל ממנו ית׳ והוא ראשון ואחרון מבלי ראשית ואחרית ואין בו שום שינוי ואין עוד מלבדו ומי שפונה מחשבתו מלהרהר תמיד בזה הוא בכלל לאו זה · לכן אמרו קדמונינו ז״ל אף בעת שהוא מעמיק בתורה ומדבק נפשו בתורה הוא דבוק בה׳ אלהים חיים ומלך עולם אעפ״כ צריך בכל עת לחשוב במחשבתו בכ״ל ולכוון אליו בתורה והעבודה · ומכ״ש בעת שאדם עוסק בצרכי הגוף שהוא חיי שעה אם יהרהר בכ״ל אז תצליח ואז תשכיל ·

פרק ל׳ שלא לילך בחוקות הגוים · הנה לאו זה הוא מעיין הלאוין דכלאים ושעטנז ובשר בחלב לאוין להרחיק הטומאה מהקדושה · ובפרט ויתערבו בגוים וכו׳ ·

פרק מ״ב שלא למחוק שמו הקדוש ועיין ברמ״ז שהטעמא ברית קודש הוא המוחק שם של הקב״ה כי הוא צלם דמות תבניתו וענין שמו של הקב״ה שכ׳ כי הברית שמו שלום ובסוד הנני נותן לו את בריתי שלו׳ וזהו הכוונה שמו של הקב״ה שלום ·

פרק מ״ו שלא להתחתן עם אחד מז׳ עמים כי הם ממקור הטומאה ובזווג והיו לבשר אחד הרי מכניס הקדושה לטומאה אשר כל התרי״ג מצות הם להבדיל בין טהור לטמא · וזה ענש הגדול מבועל גויה הוא כמודה בע״ז והרי הוא ככופר בכל התורה כלה ·

פרק נ״ה שלא להשחית פאת הזקן ב״ו שלא להקיף פאת הראש · הנה אומר הלאוין האלו הם יותר מכל הלאוין דהלא ידוע כל מצוה הוא כאבר ידוע מנהון כרישא דמלכא מנהון בגופא מנהון בידין מנהון ברגלין ובכלם אלהים עשה את האדם עיין תיקון חד ועשרין ד״ס ע״א ואין מוחין שבסתר למוחין שבגלוי ובפרט כלא כתר רישא בדירא ועליו נאמר העז איש רשע בפניו הסר צלם ובתמונת הגוים נתלבשו · ותמונת ה׳ לא יביטו ·

פ״ק ק״ה ק״ו ק״ז ק״ח ק״ט מקור אלו הפרקים להרחיק מום מן הקדשים וכתבתי בין הפרקים האלה בתכלית הקיצור שהכונה כי מום הוא מקור מום זר כי זה הוא מקור אל זר וכל אשר בו מום הוא מאלהים אחרים שכן אלהים הוא מספר פ״ו מספר מו״ם והם באחוין באלהים קדוש ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור כתיב לזאת הזהיר לנו אל נורא מאד· הן אם יהיה מום בכהן או בקרבן אל הקודש לא יקרב וזה האות אשר נתתי לנבוני דעת להבין כל הענין והלאוין מקדשים כדומה שחיטה חוץ מוציא מן המקום המקודש המוגבל אשר הובא לה הוא המקום בלתי טהור להקודש כאשר הענין עליו הוא יתברך או במחשבתו לא תעשה כי המשכן בזויה ועיין היטב תיקונים דס״ג ע״א קרבנא רביעאה והכל על עיקר שלא לקרב הטומאה אל הקודש ואין להאריך בענין כי המשכיל יבין המעיין בפרט שהוא הלכתא למשיחא אשר בעונינו ארכו לנו הימים אבל הנוגע לתכליתנו כאשר הוא שם · כמה שארז״ל כי עסק התורה הוא כאלו הקריב עולה אשר עולה לגבוה סלקא ובתשובת ר׳ שמעון שהשיב לבריה ר׳ אלעזר דשאיל מניה עולה עד היכן סלקא ואמר ליה עד אין סוף · כן הוא התורה · לזאת יבין הרוצה לגשת אל הקודש ולהנות מאורו של תורה כי רב הוא כל מום בו לא יקרב כי מי שהוא מלוכלך בעונות וחטאים אין מום גדול מזה · לזאת צריך קודם לשוב בתשובה שלמה ובאימה וביראה לבוא אל השער לדפוק על דלתותיו בסוד קול דודי דופק · אם אתם עושים כן אני אשריך וטוב לך וחפץ ה׳ בידך יצליח ·

שער ג׳

פרק א״ב שלא לישבע שוא ושקר · והנה בין הפוסקים האריתי מהש״ס שוא חמור מכל הלאוין שבתורה כי פוגע בעצמו של מלך כי הוא ושמו אחד לזאת יחרד כל אדם כשמזכיר שמו הקדוש בתורה או בתפלה ויכין עצמו כשרוצה להזכיר שמו הקדוש לא כדבר המורגל בשגרת הלשון ומתילה לא יבא להזכיר שמו הקדוש לבטלה

לבטלה אשר זה הוי בכלל לא תשא שם ה' אלהיך לשוא וכתב הרא"ש שהזכרת שם שמים לבטלה הוא סיבת הגלות · ועיין באו"ח סימן פ"ו · ועוד אלו הלאוין צריך לגדור בהם מאד כי כל בואם לא ישגיחו כי ההרגל עושה טבע ושפה יש לו חירות אחר כל השמירו' שעשה הקב"ה שמירה על שמיר' כמאמר רז"ל על פסוק מה יתן ומה יוסף לך לשון רמיה תשא"כ כשאר לאוין כי הנואף לאו בכל עת שניחא ליה לינאף והגנב והגזלן ג"כ לאו בכל עת שניחא ליה לגנוב או לגזול. ואשרי מי שמקיים מאמר רז"ל על פסוק האומנם אלם צדק תדברון לעולם ישים אדם עצמו אלם ואל ידבר אלא בדברי תורה ותפלה ושירות ושבחות וכמאמר רז"ל השח שיחה בטיל' עובר בעשה שנאמר ודברת בם ולא בדברים אחרים · אם אתה עושה כן הרי שכרו אתו כי תורתו ותפלתו בודאי יצא רצוי בעיני המקום היוצא מפה קדוש · וגם בזה תינצל שלא תלכד במצודה רעה לעבור על אחד מהלאוין מזה השער לפי אשר גדול עונם מנשוא ה' ישמרינו ויכפר בעדינו ·

שער ד'

פ"א (א) ישכים בבקר ביום ו' להכין צרכי שבת ואפי' יש לו כמה עבדי' ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק · ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים. ור' זירא היה מדליק האש · ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול · ומהם ילמד כל אדם · ולא יאמר לא אפגם כבודי כי זה הוא כבודו שמכבד השבת (הגהה) ויש להשחיז הסכין בע"ש כי זה הוא מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה. (ב) ירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו. ש"ע או"ח סימן ר"נ (ג) ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול· לומר דבר פלוני אעשה למחר או סחורה פלונית אני אקנה למחר · אפילו בשיחה בטילה אסור להרבות שם סימן ש"ז סעיף א' · דבר שאינו מלאכה אלא שבות מותר לומר לעכו"ם לעשותו בשבת · והוא שיהא מקצת חולי · או צורך הרבה · או לדבר מצוה כגון לעלו' באילן להביא שופר לתקוע תקיע' מצוה: וכו' · שם סעיף ה' (ד) הבורר אוכל מתוך פסולת בידו אפילו לבו ביום להניחו נעשה כבורר לאוצר וחייב · שם סימן שי"ט סעיף ב' · (ה) הבורר פסולת מתוך אוכל אפילו ביד אחת חייב · שם סעיף ד' (ו) אסור לסחוט תותים וענבי' שם סימן ש"ך סעיף א' · (ז) מותר לסחוט לימונים · שם סעיף ז' (ח) מותר ליתן דבש בתבשיל ואין לחוש משום צובע דאין צביעה באוכלין · שם סעיף י"ט · (ט) המחתך ירק דקדק חייב משום טוחן שם סימן שכ"א סעיף י"ב (י) פירות שנשרו מן האילן אסורים בו ביום ולערב מותרים מיד. שם סימן שכ"ב סעיף ג': (י"א) אין מטפחין · יד אל יד לסכות · ולא מספקין · להכות כף על ירך · ולא מרקדין גזירה שמא יתקן כלי שיר · ואפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח. או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים או לקשקש באגוז · או לשחק בו כוס לתינוק כדי שישתוק כל זה וכיוצא בו אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר · ולספק כלאחר יד מותר · שם סימן שכ"ט סעיף ג' · (י"ב) אסור ליטול שערו או צפרניו בין ביד בין בכלי בין לעצמו בין לאחרים וחייב על שתי שערות. ומלקט לבנות מתוך שחורו' אפילו באחת חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה. שם סימן ש"ג סעיף א' · (י"ג) המוחק דיו שעל הקלף · או שעוה שעל הפנקס אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב · שם סעיף ג' · (י"ד) ויזהר שלא לכתוב באצבעו במשקין על השלחן או באפר ·

שם סעיף ד' · (ט"ו) חוט של תפירה שנפתח אסור למתח משום תופר · שם סעיף ו' · (ט"ז) אסור לעשות פסיעה גסה בשבת ולדבר מצוה כבר כתבתי שהוא מותר שנאמר נלכה נרדפה את ה' · (י"ז) יזהר מאד בשלש סעודות ודוקא בפת ודוקא אחר מנחה (ח"י) יזהר בתורה בשבת כי הוא בכלל וקראת לשבת ענג וכ"ו אז תתענג על ה' · וחז' בהם

שער ה'

פרק א לכבד אב ואם. והנה כל הדינים הארתי · וכופין לקיים מצוה זו כמבואר בטור סימן ר"מ ומה שתמהו בזה הכל מבואר באחרונים עיין בט"ז וכו' סימן רמ"ח. וכבר הארתי דברי האר"י ז"ל בשם דמסקינן דכיבוד אב ואם הוא לאחר מיתה ג"כ וכן לאו דמקלל אשר משמעו אף שאינו מקלל אלא מבזה אותם. וענין כיבוד היותר להם אחר מיתם. שיראה כל אדם לפי אשר יחננו האל לחדש איזה דבר בתורה לשבת ובזה מכבדין אביו ואמו בעה"ב למעלה כי זה הוא מקור תורה · ועוד זאת להודיע באתי הנה כי כתבתי בפרקן באם אב מוחל על כבודו מחול אמנם אם ביזהו אף שמחל לו אביו אמנם אעפ"כ הבן צריך תשובה גדולה ולבקש מאל עליון מחילה אשר אל עליון הוא יסודי או"א כי שם נגע בחטאו ועיין לקמן בלאו ח' השער ח' ·

שער ו' פרק א מהלאוין

(א) המעלים עינו מן הצדקה עובר בלאו ועשה ונקרא בליעל · וכעובד ע"ז · ומאוד יש ליזהר בה כי אפשר שיבא לידי שפיכת דמים שימות העני המבקש אם לא יתן לו כעובדא דנחום איש גם זו · (ב) לעולם אין אדם מעני מן הצדקה · ולא דבר רע ולא היזק מתגלגל על ידה · שנאמר והיה מעשה הצדק' שלום (ג) כל המרחם על העני' הקב"ה מרחם עליו (ד) הצדקה דוחה את הגזירות קשות · וברעב תציל ממות כמו שאירע לצרפית כו' בש"ע יו"ד סימן רמ"ז (ה) הצדקה הרי היא בכלל הנדרי' לפיכך אמרו האומר הרי עלי סלע לצדקה או שאומר הרי הסלע זו צדקה חייב ליתנה לעניים מיד ואם איחר עובר בבל תאחר שהרי בידו ליתן מיד ועניים מצויים הם · ואם אין שם עניים מפריש ומניח עד שימצא עניים · ודוקא במפריש צדקה סתם · אבל כל אדם יכול להפריש מעות לצדקה שיהיו מונחים אצלו ליתנה מעט מעט יד על יד כמו שיראה לו · וכן אם התנה בשעת שנדר בצדקה או שהתנדב אותם שיהיו הגבאים רשאים לשנותם ולצרפ' בזה כ' הרי אלו מותרים · שם סימן רנ"ז סעיף ג' (ו) צריך ליזהר מלידור ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם יאמר בלי נדר שם סעיף ג' (ז) עני שיש לו קרובים עשירים שיכולין לפרנסו אין גבאי העיר חייבים לפרנסו אע"ג דקרוביו ג"כ נותנים לכיס · שם סעיף ח' (ח) לא יתן אדם כל צדקותיו לאדם אחד שם סעיף ט'. (ט) המחלק צדקה יזהר שלא יתן לקרוביו יותר משאר בני אדם · (י) כל אדם חייב ליתן צדקה אפילו עני המתפרנס מן הצדק' חייב ליתן ממה שיתנו לו · ומי שנותן פחות ממה שראוי לו ליתן הב"ד כופין אותו במכת מרדות עד שיתן מה שאמדוהו ליתן ויורדין לנכסיו בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו ליתן שם סי' רמ"ח סעיף א' (י"א) ממשכנים על הצדק' אפילו בערב שבת · שם סעיף ב' (י"ב) יתומים אין פוסקין עליהם צדקה אפילו לפדיון שבוים אפי' יש להם ממון הרבה שלא א"כ פוסקין עליהם לכבודם כדי שיצא להם שם. שם סעיף ג' · (י"ג) גבאי צדקה אין מקבלי'

מהנשים

מהנשים והעבדים ומהתינוקות אלא דבר מועט אבל לא דבר גדול שחזקתו שגזול או גנוב משל אחרים · וכמה הוא דבר מועט הכל לפי העושר הבעלים ועניותם · והני מילי בסתמא אבל אם הבעל מוחה אפילו כל שהוא אסור לקבל מהם · שם סעיף ד׳ וכן הוא בספר חסידים סימן אלף מז״. (י״ד) שמנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו מעלה הגדולה שאין למעלה ממנה המחזיק ביד ישראל המך ונותן לו מתנה או הלואה או יעשה שותפות עמו או ממציא לו מלאכ׳ כדי לחזק ידו שלא יצטרך לבריות ולא ישאל ועז״נ והחזקת בו שם סימן רמ״ט סעיף ו׳ · (ט״ו) פחות מזה הנותן צדקה לעני ולא ידע למי יתן ולא ידע העני ממי מקבל · וקרוב לזה הנותן לקופה של צדקה · ולא יתן אדם לקופה של צדקה אלא א״כ יודע שהממונה עליה נאמן ויודע לנהוג בה כשורה · שם סעיף ז׳ (ט״ז) פחות מזה שיודע הנותן למי נותן ולא ידע העני ממי מקבל · כגון גדולי החכמים שהיו הולכים בסתר ומשליכים המעות בפתחי העניים וכזה ראוי לעשות ומעלה טובה היא אם אין שממוני׳ על הצדקה נוהגים כשורה · שם סעיף ח׳ · (י״ז) פחות מזה שיתן לעניים היודעים ממי מקבלים אבל הוא אינו יודע למי נותן כדי שלא יהא להם בושה · כגון החכמים שהיו צוררים המעות בסדיניהם ומשליכים אותם לאחוריה׳ ובאים העניי׳ ונוטלים · שם סעיף ט׳ · (י״ח) שיתן לעני בידו קודם שישאל שם סעיף י׳ (י״ט) פחות מזה שיתן לו כראוי אחר שישאל שם סעיף י״א (כ) פחות מזה אף שאינו נותן לו כפי הראוי ובלבד שיתן בסבר פנים יפות · שם סעיף יב (כ״א) פחות מזה אף שיתן בעצב ובלבד שיתן · (הגהה) ועכ״פ לא יתפאר האדם בהצדקה שנותן ואם נתפאר לא די שאין מקבל שכר אלא אפילו מענישין אותו עליה ומ״מ מי שמקדש דבר לצדקה מותר לו שיכתוב שמו עליו שיהא לו לזכרון וראוי לעשות כן · שם סעיף יג · (כ״ב) מי שיש לו מזון ב׳ סעודו׳ לא יטול מהתמחוי · מזון י״ד סעודות לא יטול מהקופה · ואם יש לו ר׳ זוז ואינו נושא ונותן בהם או שיש לו נ׳ זוז והוא נושא ונותן בהם לא יטול צדקה · ואם יש לו ר׳ זוז חסר דינר ואינו נושא ונותן בהם אפילו נותנים לו אלף זוז בבת אחת הרי זה יטול ; ואם יש לו הרבה והוא עליו כחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול · ואם יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ר׳ זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כלי בית ואפילו הם של כסף וזהב בד״א בכלי אכילה ושתיה ומלבוש ומצעות וכיוצא בהם אבל מגרדה או עלי שהם של כסף מוכרם ולא יטול מהצדקה ומה שאין מחייבים אותו למכור כלי תשמישו של כסף וזהב דוקא כל זמן שאין צריך ליטול מהקופה אלא נוטל בסתר מהיחידי׳ אבל אם בא ליטול מקופה של צדקה לא יתנו לו עד שימכור כל כליו · שם סימן רנ״ג סעיף א׳ (כ״ג) מי שהיה לו קרקעות ואם ימכרם בימי הגשמים ימכרם בזול ואם יניחם עד ימות החמה ימכרם בשוויין אין מחייבין אותו למכור אלא מאכילין אותו מעשר עני עד חצי דמיהם ולא ידחק עצמו וימכור שלא בזמן המכירה · היו שאר בני אדם מוכרים ביוקר · ומפני שיודעים שהוא דחוק למוכרם אינם אדם רוצה ליקח אלא בזול אין מחייבין אותו למכור אלא אוכל מעשר עני והולך עד שימכור כשוה וידעו הכל שאינו דחוק למכור · שם סעיף ג׳ · (כ״ד) בעל הבית ההולך ממקום למקום וכלו לו המעות ואין לו מה לאכול יטול מן הצדק׳ ואף כשבא לביתו אינו צריך לשלם · שם סעיף ד׳ (כ״ה) והנה כל השיעורים באלו ב״ב הנ״ל זה היה בימיהם אבל בזמן הזה יכול ליטול עד שיהיה לו קרן תמס להתפרנס כמבואר סעיף ב׳ שם · (כ״ו) ולעולם ירחיק אדם את עצמו מהצדק׳ ויגלגל עצמו בצער שלא יצטרך לבריות · וכן צוו חכמים עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות · ואפילו היה חכם מכובד והעני׳ יעסוק באומנות ואפילו באומנות מנוולת ואל יצטרך לבריות סימן רנ״ה · (כ״ז) וכל מי שאינו צריך ליטול מהצדקה ומרמה העם ונוטל · אינו מת עד שיצטרך לבריות · וכל מי שצריך ליטול ואינו יכול לחיות אלא א״כ יטול כגון זקן או חולה או בעל יסורין ומגיס דעתו ואינו נוטל הרי זה שופך דמים ומתחייב בנפשו ואין לו בצערו אלא עונות וחטאים · וכל מי שצריך ליטול ומצער עצמו ודוחק את השעה וחי חיי צער כדי שלא יטריח על הציבור אינו מת עד שיפרנס אחרי׳ שם · וכמה צריכין ת״ח לשמור מזה דאף שמכבדים אותו הבעלי בתים יש לחוש דמשום כסופא הוא דעביד עיין ב״מ דכ״ב וכש״ע א״ס סימן ב״ח סעיף י״ו והוא גזל · (כ״ח) אלו הסמני׳ הנ״ל שם כ״ו והוא כשיעשה הצדקה כאמור בזה והוא אשר לו כדת של תורה יכוון לכ״ו שהוא שם הוי״ה ב״ה והוא ליחד קב״ה ושכינתיה והוא כונו׳ פשוטה המבואר הרבה דהיינו הפרוט׳ הוא י׳ · וה׳ אצבעות שלו הוא ה׳ ראשונה של הוי״ה ב״ה · והפשיטות יד שפושט ליתן להעני הוא ו׳ של שם הוי״ה ב״ה · וה׳ אצבעות של העני המקבל הוא ה׳ אחרונה של הוי״ה ב״ה שהוא במלכות סוד דלת ועניה ויכוון בזה הפרוטה שהוא סוד י׳ לעורר י׳ תתאה ליתן י׳ תוך ד׳ וזהו סוד ה׳ אחרונה י׳ תוך ד׳ה׳ וכזה ס׳ אחד ושמו אחד וזהו תיקון לפגם הברית הגורם הגלות וכל מאן דעביד צדק׳ עם מסכנא גרים ההוא נהר דיתמשך מן עדן דאיהי אמא עלאה לאשקות את הגן דאיהי דלת · וכן לשמור שבת וכוונה הנ״ל ובזה זוכה ליום שכולו שבת כאמור בצדקה תכוננ׳ עיין זה הענין באר היטב בתיקונים תיקון חד ועשרין דנ״ח ע״א ·

פרק י״ט משעשין · ביומו תתן שכרו · ר״ת שב״ת עיין סודו בפרק א׳ משער שבת בספר הכוונות דמפרש הענין על ב׳ אופני׳ והיוצא משם הוא הנוגע לכל התרי״ג מצות ולעיקר עבודתינו דבר יום ביומו וזהו כוונת הספרי שכתב שמנוה זכור את יום השבת לקדשו הוא על כל יום לזכור יום השבת לזאת ידידי תלמוד הטיב הפרק הנ״ל וכן הקדמתי לשער שבת פרק האחרון כי משם תצא תורה ·

פרק כ״ח לשחוט בהמה וחיה ועוף ועיין תיקונים תיקון עשרין וחמשא חמשה דברים המפסידין את השחיטה באלו אעבר בה״א מן יהוה ·

פרק כ״ט לכסות דם חיה או עוף ומעם דבקדשי׳ לא אצריכו כיסוי עיין תיקון חד ועשרין דס״ב סוף ע״ב ·

שער ז

פרק א שלא לבא על אשת חבירו הנה כבר כתבתי בפרקן שהנואפת בירונית נ״כ באחך · וצריך להורות זה לכל הנשים בזמן הרע הזה · שהדור פרוץ מאד בעריו׳ ואדם פוגע בערוה בשוק כמו קודם מתן תורה לזאת צריך לגלות זה הדבר להנשים כי אשה שזינתה תחת בעלה אין לה תקנה בתשובה · אשר אין לך דבר שעומד בפני התשובה אבל לה אין תקנה ואמרו רז״ל להכי כתב בתורה להשקותה בכלי חרס לומר מה כלי חרס שנשבר אין לו תקנה כך היא אם זינתה אין לה תקנה אלא מיתה ובירונית לעד ביסורים קשים בנפש ורוחה ונשמתה עד שיזדקקו וגופה של עפר תשוב · אמנם לא תזכה לתחיית המתים · ורז״ל דרשו בזה אמן נאים זה אמן מאיש אחר כלומר אמן מאיש זה שהיה בן זוגה לנשמתה ולגוף · אמן מאיש אחר שנכרת׳ ממנו

אף בעת פתחיה · וכרי שלא ירה נרה מישראל אבלה רעתי כוה כאם תקבל גם פסורין מבעלה או אחר שמת בעלה אם תבלה קלונה ברבים ותקבל עליה תשובה גדה וסיגופי' קשים כמו שכתב הרוקח כמעט בערך מיתה אזי ושב ורפא לה כי אל רחום הוא ואינו חפץ במיתתן של רשעים וימינו פשוטה לקבל שבים עיין זהר יתרו ופרשת ויקרא דיבור לא תנאף כלוא השני מכוון כנגד דיבור לא יהיה לך שכלוא הראשון כי רא ורא אחת וכן החכם השלם כינוי העז"ל אשה זרה והוא שאמר לשמרך מאשה זרה וכן הרבה יותר דכתיבנ' לעיל הנואף עובר על לא תשתחוה לאל אחר הוא כי י' דברית הוא י' המשלמת ט'סוני אח' דאחר וכיון אתעביר עשרה ודא י' הוא קונא דאות ד' ודא י' דשדי ולזאת שדי הוא שמירה מסר דאח' לברה יולד וכשאילל ברית מסתלק י' אשי קונא דאות ד' ואתעביר אחר ודא הוא לא תשתחוה לאל אחר · ועיין זה בתיקוני זהר תיקון חד ועשרין סוף דנ"ז וריש דכ"ח וזהו ג"כ חילל שבת ומאן דנטיר ברית בכל אתר דאיהי בין בברית מילה בין בשבת ויומין טובין קב"ה נטיר ליה בגינה בכל אתר ומכסי עלויהי משגאוי בסיר ובכל שרי יתלוכן יע"ש

פרק ה'

מהעשין · לייבם אשת אחיו שמת בלא בנים · והנה מסקנת הפוסקים דאם אחיו שמת אמר זה בני הוא נאמן לפטור אשתו מן החליצה ומן היבום · והוא מבן השנואה יכיר דמסקינן להלכתא כרבי יהודה במתניתין פ"ג דקדושין וכדאמר ג"כ בברית' דהאומר בני זה ממזר נאמן ומאי קרא נפקא לן דנאמן אף לענין זה · וכן ההא דאמר ר' אלעזר דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסרה עליו : ומסקינן דאף באומר בכרי זינתה תחתיו והיא מעוברת נאמן עליה לאסר' וגם העובר למעטו מירושה: והנה עפ"ז זה נראה בעיני לתרץ מה שהקשתי חכמים גאוני הזמן ואין אומר השב בהא דתנן במתניתין בתובת דוא · הגיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום א' יש לה טענות בתולי' לפי תירוץ אחר על מה דמקשה התוס' והמגנה במגנו דאי בעית אמרה מוכת עץ ימשני התוס' דאיגה רוצה ליטען מוכת עץ שתפסל עצמה מן הכהונ' וקשה לפי תירץ זה בהא דמתניתין דקתני יש לו טענות בתולים מה יועיל בטענתו לא לאסרה ולא להפסידה כתובתה·דלאסר' יהא ספיקא ספיקא כקושיית הש"ס א"ר אלעזר דאמר כ"ד ט' שם האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאסרה עליו ומקש'הש"ס ואמאי ספיקא ספיקא הוא ספק תחתיו ספק אינה תחתיו ואת"ל תחתיו שמא באונס ומשני הש"ס שני תירוצים אחד . שקיבל אביה קידושים פחות מג' שנים א"כ היה בודאי תחתיו כי אם ונתה קודם היה בתולה חוזרין · והתירוץ השני באשת כהן דאפילו באונס אסורה · ובל הני ב' תירוצים לא שייכי בגיור' דתירוץ הראשון שקיבל אביה קידושין פחותה מבת ג' שנים הא גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואין יד אביה עליה: ואין לשנות באשת כהן דהא גיורת שנתגיירה אפילו פחות' מבת ג' שנים מסקינן כהרמב"ם דפסק בפרק י"ח מהלכות א"ב כרבנן · ועיין ש"ע אה"ע סימן ו' סעיף ח' ועיין ח"מ שם דשם ווכה עליה · ואין לומר להפסידה כתובתה הא אית לה מגו דאית בעית לשקר הוית אמרת מוכת עץ אבי דהאי בל הני מתניתין איירי דהיא טוענת עדיין בתולה אני ובפירש רש"י ואין לתרץ בתירוץ התוספת הנ"ל דאינה רוצה לטעון מוכת עץ אני שתפסל עצמה מן הכהונה דהא איא כלאו הכי פסולה מן הכהונה כנ"ל ודוק ורציתי לפרש בדחקות גדול דהיינו באם היא מודה אבל הלשון יש לו טענות בתולים איגו מודה על אופן באם היא מודה · וגם אינו באידך מתניתין דקתני יש לו טענות בתולים דכולהו איירי במכחשת וכ"ע רב : ועיין באחרונים וברמב"ם פרק כ"ד מהלבות אשות הלכה י"ז בענין באמנות יש לתרץ עפ"י הנ"ל ודו"ק ·

פרק מ"ב

שלא לאכול טרפה והנה בבהמה כל הטריפ' אין בודקין אלא בריאה והטע' כי אלו ה' כנפי ריאה הם בסוד ה' חומשי תורה ובספר תור' חסיר או יתיר אות אחת או חליף ספר תורה פסול · אף זכי בריאה ומאן דעבר על דא כמאן דעבר על ה' חומשי תורה· ועיין סודו עמוק בתיקונים תיקון עשרין וחמשא · והוא אשר הרבה כתבתי כל דבר טהור תקורן ביאוש יסוד היסודות לכל ·

שער ח

פרק א

מהעשין להשיב את הגזילה אשר גזל ושם נאמר דזה כולל לכל הבא בירו משל חבירו הן בהלואה הן בפקדון הן בגזל ועושק וגניבה אמנם צריך לקיים כל האמור שם בפרשה כי אף שנתרצה חבירו ונתפייס אמנם במה יתרצה עבד אל אדוניו במעול מעל בה' לעבור על אשר צוהו שלא לגנוב ושלא לעשוק ושלא לגזול ולזאת בזמן המקדש קיים בזה להביא אשם גזלות · וכתיב בזה ואת אשמו יביא לה' · ר"ל מה שחטא לה' ועכשיו בעונינו אין לנו לא מזבח ולא קרבן ולא כהן שיכפר בעדינו אלא שיה כפשינו תחת קרבנותינו היינו הכנעה ותשוב' ובכיה ובקשה על שמחילה והעדיכו רז"ל על בכיה להתענות ע' יום כמנין גניבה וגם כי עשה עון רואה כאלו אינו רואה וה' ברחמיו יכפר בעדינו ·

שער ט

פרק א

לא תענה ברעך עד שקר ועיין זהר כל אלה הלאוין שאמור בזה השער על שערי' והריינו' הוא שהוא משקר בהקב"ה וכשנבחתו אשר איש נכב בעדת אל · והקב"ה נקרא רעך ורע אביך וחותמו של הקב"ה הוא אמת וזה סוד שם מ"ה כת"ת הכולל ז"א כי יו"ד ה"א וא"ו ה"א הוא מעשר מן אמ"ת וכזה עושה בין קב"ה הנקרא אמת וכין שבינתים סוד עשירית הנקרא ארץ פירוד וקיכין וזה סוד הגדול בתיקונים תיקון ס"ג דנ"ד ע"כ · וז"ל כומנא דישראל משקרין בתורת אמת (כ"א) באומאה דשקר' אתמר ביה ותשלך אמת · ארצה · ר"ל שאמת משליך השכינה הנקרא ארצה · וזה הוא הגלות ותהי האמת נעדרת וחרב ביתא וכאתר דאמת שרי שיקרא ואתחזיר עלמא לתהו ובהו דשקר הוא סמ"אל ובבריאת שמים וארץ לזאת סופי תיבות של ברא אלהים' לעשות' הוא אמ"ת · וכן ס"ת ברא שמים' את' הוא ג"כ אמ"ת : והכל אמת בסדר על זה היה בריאות שמים וארץ וזהו קיים העולם על האמת ועיד רמז לנו באמת מהופך ס"ת בראשית' ברא' אלהים' והיפוך האמת הוא השקר · עז"נ נאמר והארץ היתה תהו בהו ולזה הגאולה תליא בתורה ובסוד קורת אמת היתה בפיהו וכזה איש תכון לעד תכון דייקא כוכבת לא כתיב אלא שפת אמת תכון לעד ועיין זהר פרשת אמר עד הוא השכינה כי היא סוף האצילות וכזה יאמר קום מאשר נפלה בסוד ותשלך אמת ארצה הנ"ל וכאמור נפלה עטרת ראשינו · ועוד קרא לאמר · איך נפלת משמים הילל בן שחר · ובתורת אמת יאמר קום ובשוה קם זה נופל · וזה וער ארגיע לשון שקר ויתעבר שקרא מעלמא ונשגב ה' לבדו ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד כילא"ו :

שער י

פרק א לא תחמוד · הנה פארתי בפנים לאו זה כנגלה ובנסתר לעומקו ולאמתה של תורה· ותחלה נעיין בסופו שמנוה הראשונ' היא פרו ורבו והוא הכל ע"ד הלאוין האמור בשער ב' אזהרות על התרעובות וכן היא הפך ה' כנו לאיות כלו זרע אמת ומה דלאו דיליה הוא תרעובות והוא מסטרא דשקרא שמאל בנים זרים וזהו ממזר וכן אם חומד נשים אחרות ומשמש עם אשתו העוסק בהירהם יודע שבניו הם ממזרים והוא שמנוה הרומה ממש לתפלה וזה כלחם ושלא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הקיר וכסוד ייחוד שניהם ערומים עיין תיקוני' תיקון נ"ח דנ"ב ע"א והוא כמו שיתוף באמונה ביחודו יתברך והרי הוא עובר ע"ז במחשבתו וזהו שלאו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני · כן הוא בקדושת הזווג עיין סוף תיקון ס"ו והו הפגם מאן דחמיד לאו דיליה (שפני) החומד אשת רעהו גורם כיון שנותן עינו באחרת הוי פירוד לנכות בינו ובין אשתו הרי נרגן מפריד אלוף שהוא מפריד בין י"ה שהוא בין איש ואשה ובין יה ו"ה כזה יוד ה"א הוי"ה ב"ה וזהו סוד שגדול מגלוי' עריות שבשי זה עדי' לישראל ובזה היו זרע אמת לא כמאן דמשמש באיתתא בעניינו וקטטה כי בנים זרים ילדו · בנים משחית' מסטרא דנכר שאול מרם כי כל הנוגע הוא כעובר ע"ז · ובזה הוא משמש באחתים וכן שנולד ותהי טומאתו עליו וזהו בתיקונים תיקון נ"א דפ"ט ע"ב · וז"ל ובגין דא לא צריך לארקא טפין אלא ברחימו ולא בכעסא ובקטטה נכר וריק וכו' מאן דוריק טפה באתתים בעניינו ובקטטה אתגליאת ביה עריתא כג"ר ערות אביך וערות אמך לא תגלה איהי שאול לילית · (השליטי) שאמר גורם שמטמאו בטומאת קרי אשר הנהיגם בלם יהם אינם בנים אם לא בתיובתא שבי קרוב למיתה ממש והרבות בגרקה ביותר ואחר כל הסיגופים לעסוק בתורה ביחים בלילות ויעזב העולם ותענוגתי בני אדם (תרכיעי) החימוד גורם לעבור על כל כל הלאוין האמור בזה השער לה' ומביאו לעבור על לא תנאף ולא תגנוב ועוזב את ה' ועובר על כל התורה וזאת שהזהירה התורה בשני לאוין לא תחמוד ולא תתאוה ואף לדעת הגאונים דהם לאו אחד למנין תרי"ג כמבואר בפרקן וזה לא תתאוה הוא גדר שלא יבא לחימוד הרי לנו מירוס אשר בכל התורה בכל השס"ה לאוין לא מצאנו כזה שהתורה כתיב לאו אחר אזהר' למיגדר מלתא שלא יבא לעבור על לאו השני והוא מפני חומר שענין אשר בזה תלוי כל השס"ה לאוין וגם כבר הכרעתי דעת אדונינו הרמב"ם ז"ל הוא תורת משה אמת שהם שני לאוין ולבד האמור בפרקן לקח לעצמו סמך לדעתי דאי כדבריהם היה די לכללם בלאו אחד לא תתאוה ותחמוד אלא כוונתו יתברך שהם שני לאוין והעובר עובר על שני לאוין ממנין תרי"ג והנה עמדתי על החקירה בעיון רב על פירוש הפ' בהקדמתי בכל התורה אשר דעת רבינו לפעמים חושב בשנים האמור בלא אחד ולפעמים לא ובכל תורת משה אמת כפי אשר חננו ה' דיעה בינה והשכל לחלק בסברות ישרות ומאד לבי דאבה מני עני אין עני אלא מן הדעת כי בזה לא ירדתי לסוף דעתו לגבי כהן גדול במה דלא חשיב אלמנה וגרושה וחללה ללאו בכל אחד ממנין תרי"ג ואף דהוא תורה דאם לקח אשה שהיא אלמנה וגרושה וחללה חייב על כל אחת ואחת והוא לפי שיטתו כיון שהם בלאו אחד אעפ"י שהם לענין חייוב ועונשים ומלקים אותם הם בלאו אחד כמו שאינו מונה עמון ומואב לשני לאוין · ובעוני לא השגתי דעת רבינו הקדוש בזה הא בלחם קלי וכרמל מנה כל שני דכתיבי בהאי קרא בלא אחד ומנאן כל אחד ללאו מיוחד ממנין תרי"ג והוא כשיטת הב"ש כיון דקלי הוא בלאו מיוחד לזאת הפילו שכתוב בין שני להורות שכל אחר לאו מיוחד · וכן חלק ונחלה שלא יקחו הלוים חלק בביזה · וחלק בנחלה מונה לשני לאוין אעפ"י שהם בלא אחד הוא ג"כ מטעם הנ"ל כי דנחלה הוא בלאו מיוחד והכא הוא הלאו בזוכא ממש דהא גרוש' הוא לאו מיוחד בלאוי דכהן הדיוט והרי הוא בכלל · ועיין מה שכתבתי בפרק קע"ד משער ב' בענין קידש ולאכול ודוק שם היטב ותבין כאן · ועיין פרק קע"ט וק"פ דחשיב אהל וטומאת מת לגבי כהן גדול בשנים דכתיב ב' פעמים לא וכתב דה"ה בהדיוט חייב על השנים על האהל ועל הטומא' ואין למנותן בהדיוט לשנים כיון דלא כתיב גביה בהדיא והוא אבלו השורש שלא למנות הני דאתי משלש עשרה מדות ולא כתב טעמא שהן בלאו אחד ואף אם היה נכתב בפירוש אין למנותן כיון שהם בלא אחד אלא האמת הוא דזולת האי כללא דאתי' מדרשא הוי שני לאוין כיון דאהדרים קרא ודוק כי נ"ע ·

פרק ג שלא ישנא בלב איש אחד מישראל וזהו כלל גדול בתורה כי ה' אחד בחר בעם אחד ולכן צריכין כל אחד לייחד אחד באחד כ"פ אחד בזה יהו"ה אחד והשנאה לאחיו מעורר שנאת המקום ח"ו על ישראל כי השונא בעמו ישראל באהבה הוא דוחה כאיש אחדות בניהם שכן הקב"ה הוא מספר אח"ד ויען כי חלק ה' עמו אומרים אחד כך שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד והוא לייחד אחד בהקב"ה שהוא אחד והשנא' עושה קיצוץ ופירוד וכל זה בא מן החמדה שחומד של אחיו ובזה הוא שנאו · ולזאת קתני מתניתן חיבה יתירה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה דקאי על התורה והכוון לפרש הלשון כלי חמדה מה הם כלי בזה · אמנם הכוונה שנכונה בזה יען כי יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה היא הכלי המקבל כל חמדה ובה המתאוה של טבע האדם בתולדתו שהתורה היא הכלי לקבל החמדה · ובזה ינוח בה המתאוה בטובה ונחת כל ימיו לעולם אמנם ידידי זה אינו אלא אחר התפלה לאל חי שיחננו דיעה בינה והשכל להשליך כל השטותים ותאות עולם הזה אחורי גוי ויבין וישכיל כי כל עניניהם אינו אלא הבל ורעות רוח וסופן כעס ומכאובות ואין להשיגם וכהשיגם סופו לקבר יובל ואין אתו מאומה אלא גרות הגירת כי שלא בכל ימיני עלי ארץ · ואשרי למי שחננו האל מחכמתו אשר סבבם עיניו בראש ימאס ברע ובוחר בטוב ועיניו מקור דמעה לבעל הרחמים לחנן כל אבריו ותנועתם לעבודתו ולתורתו כי זה צריך רחמים גדולים ועל זה נאמר ברחמים גדולים אקבצך כי בעונינו הטומאה גדלה והגליאה עד מאד ובזה שעת לקבר לזאת צריך תפלה יום ולילה לאל נורא מאד ובדמעית כי שערי דמעה לא ננעלו · וכבר כתבתי שהטעם כי הם נוגעים במקום אשר לא יגורך רע כתיב · ולטהר מעשיו והיה עינו ולבו שם כל היו' וילך שחוח ולב נשבר אשר לב נשבר ונדכא אלהים לא תבזה וכן יהיה מורי דברו כו באיזה עסקים עם אנשים ובכל עניניו הכל בהכנעה ולב נשבר ואימה ופחד שלא יכעיס מדת דינו הקדוש אשר עיניו הם שט' על כל דרכי איש ולשלם לו כפעלו והכל באמת ובדק ופרי מעליו יאכלו אם מדבק ברע כמעט בפרוס הייכו בשמיטה זו אשר היא כן שחר ואין לאחר כענין כי בעונינו הרע גבר על הטוב · ואין תקנה אלא בתפלה ובדמע והוא הבעל היכולת הכל הוא יישר אורחותינו ומוגן שמוליך בדרך הטוב שלא להיות כל חפצינו אלא לדבק בו ית' ע"י אהבינו' התורה והמצו' וזהו שאמר דוד גרסה נפשי לתאבה אל משפטיך בכל עת כי גרסה הוא מלשון ויגרס בחצץ שיניו · היינו שמשבר כל כח התאו' שלא להיות תאב אלא בתור' בכל עת

ובזה

וכוה נראה בעיני לפרש הסמיכות מקרא שאחריו · לומר
שהם צל שלפניו על מה השקה נפשי להיות תמיד בתורה כי
אלה הרשעים שאינם דבוקים בתורה כבוה תוכחה לנגדם
ופושעי במעשיהם ולא מצאו אינם שמים על לבם שהוא על
ביטול תורה כמאמר רז"ל הרואה יסורים באים עליו יפשפש
במעשיו פשפש ולא מצא יתלה בביטול תור' וזהו גערת זדים
ארורים השוגים ממצותיך · או יתפרש על דרך הנכון לפרש
יתלה בביטול תורה כי איך אפשר פשפש ולא מצא אשר אין
צדיק בארץ ש"א זהו מחמת שביטול התור' ואינו יודע האסור
והמותר וזהו השוגים ממצותך שהם שוגגי' אינם יודעים אם
עשו עבירה כזה · וכמאמר הש"ס שבת פרק כלל גדול השוגג
מחמת שלא למד אין זה שוגג · ומה מתוק דברי ארונינו
מאור עינינו אשר חשך זה ימים לא כביר ה"ה הרב הגאון
החסיד מוהר"ר חיד"א ז"ל דפירש הסמיכות אלה מקראי
קודש שאלה ושלפניו והוא ע"ד שכתבו הרא"ש והר"ן פ"ק
דמ"ק דט' דאמרינן שעוסק במצוה פטור ממצו' אפילו כשאי
אפשר לעשות עי' אחרים דהיינו דוקא כשעוסק במצוה אבל
שעוסק בתורה ובא מצוה לידו צריך להפסיק מהתורה לקיו'
המצו' והטעם כי מצות אם היום עושה מצוה זו ליומא אחרא
עשה מצוה אחרת אבל אם יבטל מצות משום עסק התורה
א"כ לעולם לא יקיים שום מצוה וזה שאמר דוד · גר אנכי
בארץ ועל כן אל תסתר ממני מצותיך אשר במתים חפשי
ואע"פ שאהבתי מאד לעסוק תמיד בתורה אעפ"כ אני
מפסיק תאבתי לקיים המצות וזהו גרסה נפשי לתאבה אל
משפטיך בכל עת ואיתא ביבמות דק"ט האומר אין לו
אלא תורה אפילו תורה אין לו . וזהו שאמר גערת זדים
ארורים השוגים ממצותיך ודפח"ח ושפתותיו דובבות בקבר
ת"כ וזל לברכה · נחזור לענינו כי כל התאוה והחמדה צריך
שאדם ישים להשתמש בה רק להתורה והמצו' וזהו כלי חמדה
כנ"ל ועוד נוכל לפרש ע"פ כל דברי המשנה הנ"ל כי שאמרתי
בזה שכל אהבת השם עלינו היא כשיש בינינו אהבה ואחוו'
שאהבה הוא אחד כנ"ל . ואמרנו בזה שאין באפשרי להיות
אחדות בין איש לרעהו אלא בלא תחמוד ולא תתאוה כי
בהחמדה והתאוה עינו רואה בשל אחרים ובא לידי קנאה
ושנאה וכמאמר המשנה הקנאה והתאוה מוציאין את האדם
מן העולם תלה הקנאה בהתאוה ולזאת אין תרופה אלא
להניח כל כח המתאוה בהתורה אשר אם יהא נפשו חושקה
בתורה לא תשבע עין כי ארוכה מארץ מדה ובזה פרשתי
רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצו'
שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר · אשר כבר
פרשתי בפנים הספר שהוא ע"ד שכר מצוה מצוה כי היכי
דלא תקשי דהלא אם היה רוצה ליתן שכר על המעט כמו
על הרבה היה לפי הנראה טוב יותר. וע"ד הנ"ל נוכל לפרש
רצה הקב"ה לזכות את ישראל כדי שיטה כל תאותו רק
להשגת התורה וכל ישעו בדברי שקר לזאת הרבה להם
תורה אשר כאשר יתאוה להתורה הוא לא תשביענו. כי
ארוכה מארץ מדה וזהו יגדיל תורה ויאדיר ובזה תבין גם
בהמצוה וכמאמר דוד לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך
מאד וע"פ דברות אלה נתרץ למה מתחלה כאמר במשנה
חביבין ישראל למקום שנקראו בנים ואח"כ אמר חיבה יתירה
נודעת להם שניתן להם כלי חמדה יאמר ג"כ כנ"ל וחביבין
ביותר שניתן להם כלי חמדה וע"פ הנ"ל אתי שפיר שאחרי
אמרו שהם חביבין למקום וזה אינו אלא באהבה' בינהם כסוד
הנזכר בעמו ישראל באהבה כנ"ל אח"כ קאמר לזה שהם
חביבין למקום נתן להם מקום ודרך שיהיה בניהם חיבה
וזהו אינו אלא כשיניחו כל התאו' שלהם בהכלי מוכשר לקבל
שהוא התורה שהיא כלי להחמדה וזהו חיבה יתירה נודעת

להם דייקא שנתן להם כלי חמדה . ובזה ע"פ דברות האלה
פרשתים עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום ואין עוז
אלא תורה כי ע"י התורה שהיא כלי חמדה אזי יהא שלום
בינינו · והנה כפליים לתושיה · ונוכל לפרש ע"ד התיקונים
אשר אמרתי שצנין באור עמוק מני אור תורה כאשר יאיר
עיניך בסיף מאה ארנים המוכן בידי לרפים אם יגזור האל
בורא מאיר בחיים ומנוחה · ובתכלית הקיצור היוצא מדברי
התיקונים דמ"ט וכ' ע"ש עד כ"כ ע"כ בתיקון חד ועשרין
בסוד כי יד על כס י"ה כי כאין הארת י"ה מסיבת קליפת
עמלק אין השם שלם ואין הכסא שלם כי כאין הארת יה אין
הארת א' מי' עלאה לו' תתאה ולזאת החשך כסה ארץ
חושך ואין אור כי אור הוא בג"ר סוד י"ה ע"ב כתר וע"ב
חכמה · וס"ג בינה · ע"ב ע"ב ס"ג הוא סוד ומספר אור
והוא הבלות המר ובסוד ותכהן עיניו מראות ובסוד אלבים
שמים קדרות · ובסוד וחשכו הרואות בארובות ואינון קליפין
אינון קדרותא וחשוכא ואינון סמאל ונחש וכלא כתר רישא
גבירא והוא קליפת עמלק אחורי י"ה ובסוד הזהר על ראשי'
גוים עמלק · ובעונותינו ארכו לנו הימים בעינו לאור ואין ·
כאמור כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם
אמנם ע"י נר מצוה ותורה אור דהיינו רמ"ח מצות ברחילא
ורחימא הוא סוד ומספר כ"ר והוא הארת יהו"ה דחילא י'
רחימ' ה' תורה ו' מצוה ה' והוא הארת אור רז' דהתור' מלכא י'
נפקא לו' ת"ת תורה שבכתב . ותורה שבע"פ מבינה ה'
למלכות ה' . בזה מתעברין אינון חשוכין כאמור ולא יכנף
עוד מוריך והיה עיניך רואות את מוריך ובסוד כי עין בעין
יראו בשוב ה' את ציון · כי אלו שני תורות הם סוד י"ה
שמאיר לו"ה כנ"ל ובסוד תיקון י"א דל"ב ע"ב ודל"ה ע"א
ודפ"ס ע"א בסוד יו"ד כותבת ו"ר חותמת ובזה ועתה יגדל
נא כ"ח ה' כ"ע י"ד י"ר ובזה אחריתו עדי אובד בסוד י"ר
לי"ר לאינקא רע שהוא עמלק ובזה יאיר ה' לנו סוד י"ה וא'
ובסוד כל העונה אמן יה"א שמיה רבא בכל כח"ו שמעורר
י"ר ימין וי"ר שמא' ובסוד תימינו את רית לאו וזה סוד פורקנ'
במשה תליא ובסוד דרגיה עיין רמ"ז פרשת ואתחנן בסוד
וירא ראשית לו והוא הארת י' והוא נגד ראשית גוים עמלק
והוא סוד הגדול כאשר ירים משה את ידו יו"ד גם יד"ו
הוא י"ה ו תוך ד' הארת י"ה גם ידו' כי בזה תאיר הא'
ותן ס"א בין ו"ו הדי וא"ו י"ב מתעוררין י"ב מכילין דרחמי
והוא סוד אני וה"ו דבים וא"ו וכשאר ס"ה כי בזה ה"ס כל
בשר וזהו סוד הגדול וינערו רשעים מן הארץ בסוד נר מצו'
ותורה אור ז"ל התיקונים דמ"ס ע"ב ולזימנא דאתי מלכא
משיחא לנטלא נוקמא מסמאל דאיהו שפחה בישא יושב
בשמי' ישחק ישחק איהו בחבורה דלאון כר"א ובאבוד רשעי'
רינה איהו הכ"ר איהו נשר יונה מעדן ונוקי' כיהו מצות עשה
ומצות לא תעשה . כחושבן נה"ר נו"ן ה"א רי"ש (ר"ל תרי"ג
מצות וכו' כלילת מ"ע ול"ת) וזהו אור זרוע לצדיק כי הוא
מקור הברכה בסוד ואל שדי יברך אותך · ועיין זהר חדש
תיקונים דכ"ה ע"ב ז"ל ועוד יברך את הנערים צדיק ותרי
נבואי קשוט וידגו לרוב חכמה דאיתמר בה ותרב חכמת
שלמה דאתרבי ותסגי בקרב הארץ בשין דאתמר בהון והיה
זרעך כעפר הארץ ולא תתפסק ברכתא מנה כמבועא
דאיתמר בה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו · עכ"ל והוא
הארת א' כאור תורה מי' חכמה עלאה לו' חכמת שלמה
והוא הנקרא שלום וזהו לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה
אלא שלום והוא סוד כלי חמדה הנ"ל וזהו שנאמר ה' עוז
לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום ובסוד זהר חדש יברך את
הנערים הנ"ל ובסוד זהר חדש דל"ט ע"ד תיקונים · וז"ל
יברתין דא רזא דיום לתתא דאיהו לקבל כל דלעילא אף
עשיתין

צביתיו דא סיהרא דלתתא ועל דא כתיב יוצר אור ובורא חשך דהנא דשמשא וסיהרא כדין כד אתחברו עושה שלום במרומיו וכדין שלמא לעלמא הדא הוא דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד וכדין יחודא לעילא ויחודא לתתא שלמא לעילא שלמא לתתא שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב וזהו אמרת הא׳ וכבר הארתי כי א׳ הוא יו״ו שהוא הוים כ״ם וזהו כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם יהו״ה והוא בסוד הארת התורה מי׳ עלאה לי׳ תתאה מתור׳ שבכתב לתורה שבע״פ תרי״ג אותיות שהוא סוד זה שמי י״ה עם זכרי ו״ה וזהו לא תצא כצאת עבדים כמה דהוה בגלותא קדמאה דלא הוי תורה ומצות ולא היה זווג יסוד ומלכות אבל בגלותא בתראה אל ה׳ יאיר לנו כי ציון בעין יראו כשוב יהיה ציון ועיין הקדמה לזהר דס״ו ע״א ודס״ז ע״א וזהו ששון ושמחה ישיגו שהוא יסוד ומלכות וזהו כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון. והיתה ליהוה המלוכה: והיה ה׳ למלך על כל הארץ בסוד איתתי אקרי מלך בעיר אלהינו הר קדשו וביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד וזהו שכתוב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ובסוד שלום שלום יהיה לנו וזהו עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ועיינתם שכוונת ברוך אתה יהו״ה המברך את עמו ישראל בשלום ברוך אתה יהוה שהחייני וזיכני לגמור לשלום:

כללים העיקרים בחכמת הקבלה
מיוסדים בהבנייא אפין אירפא ביתות

(א) א מקורה בכתר הכולל כל העשר. אב יאמר על חכמה וכן על ת״ת. אור מקורו בג״ר ע״כ ס״ג עולם אור אין ס״ף הוא העילות כל העילות ואין להרהר ואין לרמז בו כשום אות ושום שם: ולו לבד לייחד התורה והתפלה דרך השמות שבעשר ספירות שהם כאלו מאורו ותמיד חיים וקיימים ומאירי מחוץ אין סוף שהוא מגינוני אור אין סוף ומתלבש באור א״ק המתלבש מטיבורו ולמטה בעתיק וכל זה מסתתר והעלם אין סוף וכל זה כינויים לבין אין ס״ף אלא שזה המאציל והם נאצלים וכמו כן מתלבש בחכמה ובואיר בכל עשר דאצילות וע״ז נאמר כלם בחכמה עשית וכרי שיוכלו זו״נ לקבל אורו כי רב מתלבש עוד בחסד וזהו סוד יומם יצוה ה׳ חסדו. כ״ז הוא במבוא השערים שער ב׳ חלק ג׳ פרק ס׳ ושער ג׳ חלק א׳ פרק א׳. ושער או״א פרק י״ב. א״ק הכתר שלו הוא יחידה של יחידה של כל העולמו׳ וא״ס מתלבש בו ומאיר בכל ע״ס שבו וע״ס דא״ק לא יצוייר בהם כלום אף שהם אותו׳ מילוי השמות וריבועיהן דרוש פנימי ומקיף דרוש א׳ אא׳ אין בו שם נוקבא וזיווג שאמור בו הוא אין ונרון י׳ רישא דא״א אין כא״כ שלו כשאר הפרצופים כא״כ אלא הכ ג׳ רישין. רישא דלא אתיידע: ואין וחכמה סתימאה ומזלת דרדל״א נתקנו או״א דאין וג״כ דחכמה סתימאה והם סוד ו׳ תיקוני הנזכרי׳ בספרא דצניעות׳ עשר דחכמה סתימאה בכללים בעשרה דא״א ואלו ב׳ ראשין נתקנו הכתר מחסד דזת הנ״ל ורישא דחכמה סתימאה מהגבורה והם נתפשטו בהם להיות כל אחד פרצוף מעשר: וכלולין יחד בא״א הם מתלבשים מא״א וזע״נ דאמרנו לעיל דלית בא״א בחינה נוקבא א״כ אינם שם מלכות אמנם הם בסוד עשר כתרין ועטרה. או״א הם נעשו מאיר שיונקא מיסוד דז״ת דר״דלא הנ״ל המסיים בחזה דא״א ומשם האור יונק מהיסוד מגולה היינו הא׳ מהם נעשה אבא והב׳ מהם נעשה אמא ומעשר נקודות שבהם ז״ת נפלו אשר בהם היה שבירה ובא״כ כשאור ומהם נעשו או״א כל אחד מהנקודת נעשו פרצוף שלם והכתר שהוא נקודה שלישית והיא בחינת גרון דא״א וזהו הכתר דאו״א ונתקנו להיות כל אחד מעשר היינו אבא מחסד דא״א שהוא של כתר וחכמה סתימאה כנ״ל נתקן פרצוף שלם באבא ומהגבורה באמא ומת״ת חצי העליונים המגיעי שלהם וזכור נא כל האורות שבהם. אהיה אשר אהיה הראשון הוא בכתר והשני בבינה והטעם כי בבינה מכתר והכתר שלה הגרון שהוא הבינה דכתר כנ״ל:

אש בבינה והטע׳ כי מינה דינין מתערין בסוד אלהים שבה מקורו בסוד תיברא אלה שמבואר. ריש הקדמה לזהר ומילוי אלהים דבינה ה׳ במילוי י׳ עולה ש׳ עם הכולל הוא אש.

(ב) ב בחכמה בית בינה ומלכו׳ באר מלכו׳ בירור הניצוצי הקדושה מז׳ מלכים שמיתו. אשר הם סוד אכילת דקליפה שהם מאלו שלא נבררו קודם בריאת אדם הראשון והם סוד י״א הממונים על המיתה סוד י״א ארורים. והם בכל דבמ״ס ניצוצי קדושה וזה עלינו עיקר העבודה לברר בתפל׳ ותורה ומצות וברכת הנהנין בסוד נפש כי זה הוא למלכו׳ כ״ן למ״נ כי הם מנוקבין והמ״נ הוא ידי מעשה ידינו כוננהו ובבירוף היסוד ישיב רוחו יולו מים והפנימיות הוא ממנו ומיסוד הסייעו הוא לחיצוניות ובשישלמו הבירורין בזה היא העולם וסיה אור שלבנה כאור החמה ויבא משיח צדקינו במהרה. בן ובת זעיר ונוקבים. בינה נקרא ע״ש כי תמנה יצא בן הנ״ל ובה שם י״ה כי או״א הם שני רעים דלא מתפרשין לזאת ע״ש זה נקרא בינה בן י״ה יתור טעם כי היא עולם הבנין וכל בנין ששת ימי המעשה היה בשמים דבינה עיין הקדמה לזהר וריש פרשת בראשית דט״ו ע״א והבן: בריח הלשון הוא בבינה. בריח המעביר ביבור והם הכל משורם אחד בסוד בריתי שלום ולזאת אכלו רעים האמור על אבא ואמא הוא כי הזווג דא״א הוא בפה כנ״ל ומן הפה מקורו הגרון והגרון הוא הכתר שלהם ומן הפה יוצא התרה תמידי דאו״א עיין הטיב ס׳ הכוונת שער יוה״כ ולזאת ג״כ ע״ל הזווג יאמר כי אם הלחם אשר הוא אוכל וברית הוא העושה שלום לחבר אחד אל אחד. ברוך מקורו בא׳ פלא שהוא סוד שביל יסוד אבא ואותיות כולל כל העשר ולזאת מלעילא לתתא כל ברוך הוא לבך דעמידה הוא מתת׳ לעיל׳ כי היסוד נקרא ג״כ ברוך בסוד כל הכורע כורע בברוך עיין כונת שער ברוך ושער עמידה.

(ג) גימל הוא בבינה כי שם עולם הגמול וגן עדן עיין מדרש הנעלם בזהר חדש ר״ב ע״ב וכן מילוי דע״ב ודס״ג הוא מספר גימל. גדולה נקרא חסד כי הוא ברא בוכרא ופלם כתר רישא גרידא ובתוכו מתלבש כל האורות העליונות להאיר בזא כנ״ל באות א׳. גבורה הוא מקורו הדינין הקשים הנמשך לה מבינה וממקורן הוא מבוצינא דקורדינותא כמבואר היטב בזהר ותיקונים. גאולה מקורה בבינה בסוד יובל היא גאולת עולם וגם כיסוד יפעל עיין זהר אמר ובספר הכונת בסוד תהלות לאל עליון גואלם.

גולגלתא הוא חסד דדל"א וכו ג' אוירים וג' מוחין והם סוד ג' יודין דמילוי ע"ב וכבר הארתי שהשער דחכמה פתיחאה ככלל כשער דכתר וחכמה הם כח מ"ה במילוי אלפין והם סוד ג' אוירין ומתיחדים באוירא מו' תיקונים הנ"ל כי קרומא דאוירא הוא הת"ת דרישא דלא אתיידע והוא אויר שכין כתר לאין סוף ות"ת הוא המייחד ושכן . גן בבינה וגם במלכות כמבואר בזהר ותיקונים· גלית הוא סוד רשע מכתיר לצדיק וקטלית ט' דמלכות שכאים לה מז"א להיות כת עשר ולא גם ארם אלא נקודה קטנה כתחלת אצילותה וזה כענינו הוא שפחה כי תירש גבירתה· גמטריו' וכל החשבונו' במלכו' עיין זהר פנחס דרל"ט ע"א וכו' ודר"ן ורעיא מהימנא שם דרנ"ב ותיקון מ"ז ווהר חדש ד"ב ע"א · ומבוא שערים שער או"א פ"ט וש"כ א"ב פרק ט' ושער ג' א"ב פ"ט ככל שני מקומו' וספר הכונת הפסח כי כל חשבון בסיהרא לישראל·

(ד) ד הוא כחסד דבינ' כי הסמיכו' ג' לד' דאמרין רז"ל גומל דלים הוא מכר מדת החסד והוא סוד ם סתומה ום' דלם וסוד ש' של ר' ראשין שבתפילין עיין כונת שער התפילין·וכסוד ה' ים' שבלוחות כנס היה עומדין וכן כתב הקדוש רדב"ז בספר מגן דוד שחיבר · ואין זה סותר לדברי הזהר ותיקונים המבואר הרבה כי ד' במלכות וכסוד דלותי ולי יהושיע·וכסוד ארני תרעה וה השער כי היא נדיקלגיאל וכסוד וימיני תחבקני· דוד המבואר שהוא במלכות כסוד נפש · לדוד אליך ה' נפשי אשא· וכסוד דוד הוא הקטן·אמנם מקורו הוא ג"כ בלאה כסוד מדת יתי מה הוא וכן משיח הוא משבט יהודה· דור בבינה · דינים מקורן פ"ר דמנצפך וש"ך דל"ב אלהים והם ז"פ אדם העולה שט"ו כסוד ו' מלכים דמיתו ומקורן ה' דבינה הם ש"ך ואלו שט"ו הם כלים שלהם והרפח ניצוצין הם האור שבתוכם · הדינים קנת שבחכמ' הם סוד טלא דבדלוחא שהוא סוד גבורה דרישא דדל"א · וכל המזון בא מכר הגבורות וגבורות גשמי' יוכיח·כל זה במבוא שערים שער או"א פרק ח' י'· י"ב וכן בהרבה מקומו' ובעץ חיים דרוש א"ק ובספר הגלגולים כי אין לכפות הדינין אלא בשרשן ומקורן וכן הוא בספר הכונות כוונת שופר· דמות אדם הוא בינה מאדם העליון ומלכות מכר אדם שתחתון עיין תיקון ס"ט ועי'· דיבור הוא במלכות עיין אדרא רבא סוף דקל"ב וריש ד' קל"ג· דמים מקורן ברבוע אהי"ה העולה דם· ויש ה' דמים טהורים הם ה' לבושים של ה' הויות הא' ויש הדמים טמאים והם ה' לבושים של ההויות הנ' · ועיין במבוא שערים בדרוש בשער ו' מענין דמים· דעת מקורו בתיקון ז' ואמת וכן ישוב ירחמנו והוא הדעת העליון המחבר או"א והוא ג"כ נשמה לז"א והוא סוד כי אל ריעות ה' מאו"א המבואר באדרא רבא וזוטא והוא הת"ת והוא היסוד·

(ה) ה מקורה בגבורה ולכן ה' בבינה דתונה דינין מתערין וה' במלכות כי' דינא זוטא דינא דפייא·

השפעה אינה אלא בהתלבשות החסד כי הוא זה באין שמרים ולכן אין מתקלקל בריחוק מקום · וכן השפעה היא הבא מחכמה לבינה ולכן אין מתקלקל בר יחוק מקום · וכן השפעה הבא מחכמה לבינה מתלבש בחסד שלו · עיין מבוא השערים שער או"א פרק ז"כ · הוא יאמר על בינה כסוד ועבד הלוי הוא עיין זהר פרשת קרח · היא יאמר על מלכות סוד שמור ולפעמי' כתיב היא וקרינן הוא כשענין הוא שמקורו במלכו' בהארת בבינ' כגון הוא הבאר ובינ' בסוד וכר עלמא דדכורא כי יסוד שלה מסיים בשליש העליון דת"ת כו' כזהר פם בפרשת חוקת ובתיקונים ועץ חיים שער או"א· הר יאמר על כל הספירות ובסוד נכון יהיה הרבית ה' בראשי ההרים · וכן בקליפה הרי נשף · הרי חושך · הר עשן . הר שעיר · הרי אררט · הון ועושר בבינה אשר תנפין זהב

יאתה.וכסוד הון ועושר בביתי וזה סוד הזהר עותרא באתת' תליא·וזהו כל הון יקר ובחמד חמד"ם הצן כחמד מקורו שהוא ע"ן עם הכולל סוא עולם קס"א דבינה וכן עץ החיים הוא מספר ע"ב קס"א· הוד מדתם גבורה · הדר·שנכון שהוא כדעת המקובלים שהוא בבנה כי פני ה' מאירין בת"ת לזאת כאמר הוד והדר לפניו·והתפארת הוא פאר כל הז"א והנגה הוא הדר שלפניו· הבדס · תיקונו ומקורו מקנה השמים ועד קנה השמים והוא סוד ומעשה ידיו מגיד הרקיע ומאי ניהו הצדיקים · וכסוד המגיד מראשית אחרית · יהוד תורה שבכתב ותורה שבע"פ · והוא בהארת תפילין דיד ושל ראש וברחילא ורחימא הוא הארת יהו"ה וכוזו ה' אחד ושמו אחד עיין זהר בהקדמתו רי"ב· ודמ"ז ע"א וכ' בפרשת ובראשית ותיקונים דקי"א ע"א · וזהר חדש ד"ס ע"ב ·

(ו) ו מקורו בת"ת ו' שבאמצע א' המחבר את האהל להיו' אחד והוא סוד בריח התיכון המחבר את המשכן להיות אחד·שהמשכן היה על סדר האצילו' עיין זהר תרומ' ושם תמצא שהיה כל תיקונה על דרך תיקון כ"ב אותיות התורה ותורה נביאי' וכתובים ע"ר תיקונין"ס ע"ם דקל"ט ומקור' י' דאתה סת"ר ב' יודין הוא ו' וי' השלישית שעיקרת דסת"ר הוא לרא י' על ו' · וכוה יהו"ה ה' אחד ושמו אחד · ו' דהוי"ה הוא הארה לכל הויה כי ו' וצירא היונא מן ו' רבתי הוא וסוד לת"כ וכוה היא סגולה לקבל קישוטים וכוה אני כא של המלך ודי בכך והוא סוד וו' העמודי' ותבין מה שכתב פרשת פקודי ו' רוא דכורא וכו' עדי וכלא ברזא עלאה · ו' הוא הארת ג' רישין וכל העשר שהם י"ג מדות והוא סוד וא"ו · והוא סוד אהב"ה וסוד אחד וחו' הוא מרומו בכל ד' אותיות הוי"ה כי ו' הוא י' כנ"ל דאתה סת"ר · ו' הוא ה' שיש בה ב' ווין כי הוא קו השוה הוא הדעת הוא הת"ת הוא היסוד · ולזאת נקרא יסוד ח"י על שם שבו נכללין הב' ווין העולין ח"י. ו' הוא כלילות הויה אדני כסוד והכל ע"ר הנ"ל י' הוא ב' יודין הוא סוד ישראל יש לי ראש וכסוד סתר כנ"ל וכן יש בו' ב' ווין והוא א' דאדני כי א' יש בו ו' · גם ו' שניה מן ב' יודין שבא' כנ"ל · ה' דהויה הוא ג' ווין דקו השוה כנ"ל וכדרך כלל הם ב' כי גוף וברית חשבינן חד וזהו ד' דאדני שיש בה ב' ווין ועל דרך פרט יש י' המחבר ב' ווין להיות אחד ולא אחד וי' הוא ג"כ כנ"ל הרי כד' ב' ווין · ו' דהויה אחד עם נ' שבאדני וכ' הוא סוד ב' ווין כמו א' שיש בה ביודין הם ו' באמצע · וגם ב' יודין הם ב' ווין וו' שהמצעי הרי ג' ווין קו השוה · וכן ה' אחרונה ב' ווין וו' דהויה הוא ב' יודין וכל י' הוא י' הרי כוה ה' אחד ושמו אחד ועיין היטב בזהר תרומ' דרל"ה ע"ב בר"ה ברזא דמשכנא · ו' הוא סוד הגוף הנקר' אדם וזה סוד הלולב שיש בו שדרה שיש בו חי' חוליו' והוא סוד ח"י נענועים סוד ב' ווין הנ"ל · והוא סוד שמה עיצמים ח"י הכל להארת ו' שמה ועיין בכוונת הושענא רבה כו' הקפות ותבין מזה סוד בכל הקף כוונת אדם· ו' יש בה סוד כשבאה ותורה על דין שהוא סוד נוקבא על דכורא אזי ו' קור' לסויא ונאמר ויסו"ה · ומעם הדבר הוא כי כל ו' קודם כתיבה לרבות הוא דאתי וכן ענין הו' בכלל כמו הויה בפרט וכמו הויה תורה על רוב חסד כן הו' א"כ הוי רבוי אחר ריבוי שאינו בא אלא למעט · ועד שאנו אמרים ב"ש במל"ו וכלהם לפסתיר הייחוד מן הקליפה וכמו אחד בשמע ישראל שבל הט' כוללים במלכות וגם בנ"ר. בד' שהיא מלכות כן הוא הוראות ועד כי כיארנו הטיב כוה כי ו' כולל יה"ו וזהו ו' כעד ולקחן כעירך ע' יתכאר עד הוא במלכות וכוה ה' אחד ושמו אחד·

(ז) ז הוא בבנה והוא סוד משה לבנה ולהשבית אויב ומתנקם וכסוד והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל

ישראל · ידו היא בהפוך יו"ד ועל הסדר · ו׳ על ו׳ סוד ישראל כנ"ל והמילוי נכתב בסוד ד"ו נוקבא על דבורה לעורר דיני נוקבא ולכלול ימין · בשמאל ד׳ להשבית אויב ומתנקם · ז״ור את יום השב׳ לקדשו · וכבר הארתי את זה שהוא ליל שבת ולכלול מדת לילה במדת יום ובזה היא מתקדשת וזהו ו׳ של להדשו ומזה תבין ידידי כל מקום שנאמר זכור הנוקבא כלולה בו וזה הוא תורה עמוקה ואדרבה וזהו לעיקר גדול בתורה. ז״כ שאמור בכל מקום ע"ד לאכר האחרים והגבורות ובסוד היה לך לעזרני שיבכשו רחמיו את כעסו וזהו שתיקון תורה והמכוון · ועיין מבוא שערים ש"ב ח"ג פ"ט ושער ג׳ ח"ב ז׳ ע נמשך ממוח והוא ממקור שם ע"ב ונמשך בכח החסד וכן הוא בתיקונים ובשערי אורה וכן הוא בזהר שמות ועיין בהיכל הזכות · ז׳ציר נכנס מא"א מחצי ת"ת ולמטה · והם ו"ק. עיין בעץ חיים אך הפרקים שלו נחלקו ונכרפו עם חצי ת"ת שתחתון ונה"י ונחלק ג"כ כל אחד לג"פ וכבר נתבאר בעזרת האל בסוד משער ח׳ וא"ה כאשר יזכני האל בחיים ומנוחה להביא לדפוס מאה אדנים שמיכן ת"י לדפוס יתבא׳ ביתר שאת כפי שניגע לאתורה ואמונה · ז׳רועת עולם הם חסד וגבורה. ז׳הב כבר הארתי שהוא בבינה מגד מצפון זהב יאתה ויש בהם מיני זהב ועיין תיקון שבעין וזהו יתרו בסוד ואתם תיזוה ז׳רירות וזכאות הם בסוד רבנו כריקי׳ ותיקוני׳ עמוק כאשר יתבאר בערך מ׳ והוא זמיר עריצים.

(ח) ח׳ מקורה בסוד כן הוא כמגן דוד של הקדוש ררבנ ז"ל · ועיין שם מה שכתב לתורת אמת ראיה לדברי ואני פעניי שנראה בעיני אכתב כי ט׳ אצלת ואמרה כי אתקריא׳ טוב עיין שקדמה לסוד והקב"ה השיב וכו׳ ותו דא׳ לקבלך וכד תתחברון כחדא הא חטא ושמעמיק בתורה חטא נגע במלכית בסוד ונפש כי תחטא ומכשל הזווג בסוד מרכבה נחש שמתייחדים ת"ת בנה ומלכות בסוד והטעם כי שם הקליפה כאחות כי שם דינים הקשים ויגע בכף ירך יעקב יוכיח והוא דיני מנגפך כי כן המספר ילמדנו סוד במילוי כוס · הי ואו דל"ת · שעולה תע"א הוא מספר מנגפך במילוי כוס · מ"ם נו"ן כד"י פ"א כ"ף · ח׳גים הם ימים טובים ח"ג שמתייחדים וכבשי הדיני׳ וכל אחד כפי הזמן כנראה בשארתן כמבואר בזהר ותיקונים · ח׳ים הוא במלכות סוד וללבנה אמר שתתחדש · ח׳ון הוא בשארת ומספר אדני לכן צריך לברוך אם הוא ירא מקור ירחם באדני מלכות · ח׳יים מקורו בנ"ר מק ד יומין אריכין ח׳כמה הוא ראשית והוא אחרית האצילות ובסוד ה׳ בחכמה יסד ארץ · ח׳לב בבינה ובסוד אהיה והרם נעכר ונעשה חלב עיין עץ חיים שער הכללים ח׳מה בינה על שם היא הדינים דמינה מתערין ·

(ט) ט׳ הוא ביסוד ט׳וב הוא ביסוד בסוד ורב טוב לבית ישראל עיין הקדמת לזהר דף צ"א והטע׳ כי מקורו בכתר ובסוד ובטובו הגדול דבה"מ וזהו רב טובך · ובסוד כי טוב הוא שנולד מהול · ט׳הור בבינה בסוד וקדשו וטהרו הנאמר בלוים וכן ביסוד שהוא הכלול ט׳ ספירו׳ כח"ב חג"ת נהי׳ ובכל אחד הוי"ה ט׳ הוית עם ל"ו הויות שבהם הוא המספר ע"ר וכן מספר טהו"ר טמ"א ובסוד ברית ועטר׳ יש בו עשרה לבושי אהיה הנ"ל שהם ה׳ רמי"ה וה׳ ט"מ כנ"ל ויען כי שם הקלי׳ באחות לזאת נותן לנו מנוה להבדיל טהור מטמא וזה סוד המנות לברוק אחר הסימני טומאה ובכל אוכל אשר יאכל צריך האדם ישר לכוון לקיים מנוה זו לדקדק שלא יהא בו חשש איסור ולקיים מנוה זו כי בזה הבונה הוא מוציא אבורים כבורית בורר ניניני הקדושה מתוך הקליפה אשר אין להצילן אלא במחשבה עיין במראה מקומות שציינתי באות ב׳ בערך בירור סמרא מקומו׳ במבוא שערים. ט׳בילה באסיה קנ"א מספר מקוה · ט׳ל שהוא חיות העולמות הוא

אחרת יה"ו דמ"ה שעולה ט"ל במילוי כוס · יו"ד ה"א וא"ו · ט׳לית של ציצית הוא אחרת חכמה · הגם שהכוונה מורה בכל הב׳ כוונת שהארתי בזמן דליכא תכלת שהוא הארת אהיה דבינה · וכן ד׳ אהיה קנ"א הוא ד׳ פעמים כנף עם הד׳ כוללם אהגם זה הוא לנו עיקר בתורתינו שכל דבר המלבים יש לו ענמיות המלובש וכן הם כל העליות בשעולה ז"א או מלכות בחו"ב הרי הם באיכות חו"ב ממש וכן בינה המלבים לחכמה במנות שליח של ציצית מאיר חכמה וזה סוד ל"ב חוטין בציצית בסוד ל"ב נתיבות החכמה כן הוא בזהר ותיקונים וספר הכונות שער ציצית · ט׳ בא׳ב הוא בסוד ע"כ לא יאכלו בני ישראל א"ת גיד הנשה והוא הזמן גרמא להתגברו׳ כח הטומאה היפוך כל הארת מלכו׳ ביום הכפורי׳ עיין ספר הכונות שער התפלה ושער יוה"כ · ט׳ומאה מקורה בד׳ מראות נגעים הנזכר במרכבת יחזקאל ·

(י) י׳ מקורו בחכמה · יחיד ואין יחיד כיחודו הוא אין סוף הנעלם · יסודות הקדושה מכל הד׳ עולמות אבי"ע ומכל דנא"ס ומכל הטהורים הם ד׳ מים אש רוח עפר ומקורן בד׳ אותיות הוי"ה .י׳ מים · ה׳ א"ש · ו׳ רוח · ה׳ עפר · וכל דבר שהוא מקור ד׳ מראו נגעים הנזכרים במרכב׳ יחזקאל י׳כולת הכל הוא באין סוף · י׳ראה במלכות ומקורו בחכמה ואחכם הוא שעיקרי׳ בבינה והוא הבא מתוך יראה הרוממו׳ כמבואר בהקדמת לתיקונים והם הארת י"ה ובקיים תורה ומנות שהם סוד ו"ה והכל בדוקא בדחילא ורחימא הרי בזה ה׳ אחד ושמו אחד · ינר הרע ויצר הטוב הוא לבוש הנעשה לנפש · שלבוש הראשון הנעשה למלכות הנזכר במרכבת יחזקאל ונוגה לו סביב והנפש שבאדם הוא ממקור נפש שהוא במלכות הרי זהו היצר הרע לבושי הנפש שהוא מצד הגבורות אשר בקליפ׳ נוגה · ויצר הטוב הוא לבושי החסדים דקליפת נגה ולהכי זימנין אתהפך כלא טוב ולזימנין כלא בים · ועיין זה הטיב בעץ חיים פרק א׳ משער קליפות נגה · ושם מבואר שהיצר נתקן עי׳ וריות לקיים מנות עשה׳ והיצר הרע נתקן עי׳ ואזהרות שלאוין וכן הוא במבוא שערים ובתוך הנפש מאיר שם הוי"ה בד׳ אותיות וזהו סוד ובתוכם ה׳ ועיין בזהר חדש במדרש הנעלם וע"ד כתיב כי חלק ה׳ עמו והוא הארת הוי"ה דב"ן וכזה הכח לנו לסייע לה לנ"כ ולברור הניניני קדושה מתוך הפסולת · י׳"ד ה׳ שאמור בכל מקום הוא סוד הוי"ה ב"ה ד׳ אותיו הויה ועשר המילוי וכפי המילוי נקרא או יד ימין או יד החזקה או יד הרמה וה׳ ידות הן ובכל יד ה׳ אצבעות וי"ד פירקן בהן ובזה התורה ארוכה מני ארץ ורחבה מני ים. יום נקרא כל ספירה מז׳ תחתוני׳ וכל אחד כלול מז׳ זה סוד ז׳ שבתות תספר לך ובשכלם הם בכתיב׳ חסד נאמר יומם יצוה ה׳ חסדו וכן הוא בזהר ותיקונים.

(כ) כ׳ הוא במלכות והמילוי מורה על הענין כי כ"ף הוא מאה והיא כוללת כל הצבאך אשר כ"א כלול מעשר הוא מספר מאה · כ׳בוד נקרא חכמה אשר בו ל"ב כ"ח סוד מספר כבו"ד · כ׳סא הכבוד הוא הבינה · כסא רחמים הוא. הת"ת אשר הוא גילוי נמשך בהארת הנעלמים בכתר אשר שם מקור החסד והרחמים ולזה הוא כסא אליו. וכסא יהו"ה הוא מלכו׳ וכן כסא הת׳ כ׳תר הוא במנין העשר והוא מעין אין סוף הנעלם והוא אמצעית שעי׳ יכולין האצילות להתקרב לקבל אור אין סוף: וכמו המלאכים בינינו לבין המקום וכמו עם ישראל שחלק ה׳ עמו והם המכעית בינו יתברך לכל הברואים וזהו כי כארבע רוחות העולם פרשתי אתכם כמו שאי אפשר לעולם בלא רוחות כן אי אפשר להם בלא ישראל · כ׳תר הוא בסוד סוד כ"ר נביאים יסוד כד׳ אותיות בשכ"מלו והוא שלים מע"ב · כ׳"ה במלכות · ויש כ"ה מגד חסד בסוד כלכה עד כה דתכרה׳ וזה סוד כ"ה שתע ישראל דעקר ל׳

דכ"ה שמע ישראל דערבית לחבר מדת יום ומדת לילה · בהן גדול מקורו בחכמה דרוע ימינא · וכהן הדיוט מקומו דרגים דהיכלא · כלה במלכות כי כל הוא ביסוד כי הוא מקבל ב' שערי בינ' שהתפשטו י' עד הוד ועד בכלל בסוד עץ חיים המלך ת"ת וזה מהפ'כל וכשהיא מקבלת מיסוד כה' שכה היא כלה :

(ל) ל הוא מגדל הפורח באויר והוא בבינ' והוא כלילו' ג"ר ג"פ י' הוא · ל' · ובזוהר ותיקונים נראה שהוא גם ביסוד שהוא כולל ל פירקין שבכל עשר כל אחד ג"פ · ובסוד כלילת קו האמצעי דת"ת כ"א כלול מעשר · לאה הוא בבינה וממנה יצא ו"ק ומלכו' וזה ולאה ילדה ששה בנים ובת. לב בבינ' שהיא מקבל' החכמה לב"ח · וגם מלכו' נקרא ל"ב כשהיא מקבלת מחכמה ע"י הבינה הל"ב נ"ח · לוים מסטר' דגבורה · ובסוד לוים בשיר יין לחרמא קלא ובבינה מקור יין המשמח שקט על שמריו וכן בכל ספר שמאלא · לולב הוא כל קו האמצעי והוא דת"י הנובע במקור החיים מספר לולב · לחם לחם מן השמים הוא מת"ת הנקרא שמים למלכות · וזהו סוד מזונו פיתא סעדא דלבא והוא היורד בקו השוה דת"י וכל אחד יש בו הוים הרי ב' הויות מספר לחם · לי בכל מקום בינה סוד לפי' חכמה שמיר בה וזהו ל' הבא מן יוד שהוא ב' יודין בסוד אתה סתר כנ"ל · לך בבינה כי ל' הוא בבינה כנ"ל וך' דתב נפך הוא בבינה וזה סוד לך ה' הגדולה והגבורה ובו' ששה ששה בנים ובת שממנה יצאו · לנו במלכות מספר אלהים · לו הוא סוד ה' אלהים שו' בת"ת ובו הוים ואהיה הוא לבינה כנ"ל · לשון הוא בינה המגלה נסתרות ג"ר יכן ביסוד שהוא המגלה במלכות כח כל העשר ולכן נקרא לשון למודים שהוא הנמשך מנו"ה שהם למודי ה' ·

(מ) מ מקורה בבינה כנ"ל והוא סוד המוחין היונקין מבינה והם ד' והם מ' והוא דאמרן לעיל ל · בבינה היינו בתבונה כי תבונה כולל ם דכלם בה"י שלה וזה ל' דכלם וזהו שעל ד' ראשין ושל ג' ראשין בתפילין שהקב"ה מניח בכל יום ועיין שער תפילין בספר הכונת · מלך מקורו בבינה ואותיות מכריעין כנ"ל · וגם מלך העולם בכוונתו מכריע שהוא בבינה בסוד מן העולם ועד העולם עיין הקדמה לזהר · וזה סוד כל ישראל בני מלכים הם כי מקור נשמתינו מבינה · ויש מלך נורא ומלך המשפט מלך גדול מלך שלום הנה כי לפי הפעולה נראה שהם בת"ת אבל מקורו בבינה והר ותיקונים · מלכות מקורה עמוק מאד שהיא אימא כמו תבונה שהיא הארה מבינה ועיין אדרא זוטא דרמ"א ריש ע"א וכן לאה שאינה אלא הארה מבינה תבונה מבינה · ולאה נעשית מהארה שיצאה מראש ז"א שמה"ן של לאה הוא מנ"ה וזרוע ימין דז"א מן הארה שקבל מלכות דבינה ובנ"ה של לאה נעשה מנ"ה וזרוע שמאל דז"א מהאר' שקבל מלכות דבינה · ומנ"ה רצה וציר נעשה קו אמצעי דלאה שהם דת"י · וכן מתבונ' היא מעשר דבינ' כי בחב"ד ח"ג של' נקרא בינה · ותנה"י נקרא תבונה והם ו' ור' והם סוד ס' וס' שבלוחות בנס היה עומדין כי כל אחד כלול מעשר ובאלו הד' האם רובצת על בנים אלבר וזה יעקב אלבר ושאה זכה לבינה שהיא עם אבא בסוד ס' כנ"ל וזה משה מלבו וזה סוד ס' דבוא בכרם אחד ומאן ביהו משה · אמנם המלכות יצאה עם ז"א שזה לו ממש מחצי ת"ת האחרון של ז"א וזהו שכתב בזוהר איהו בגנה ואיהי בסוד ועיין מה שכתבתי בהקדמה מסולל באות ה' · וחצי ת"ת האחרון דז"א נעשה כתר לשניהם וזה היה קיטרוגה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר א' · מראה בבינה וזהו מטעם כי ממנה יצאו כל הגוונין דו"ק · וזהו ומראה ולא בחידות שאמור במשה כי זכה לבינה כנ"ל ובשאר הנביאים כתיב במראה' אליו אתוודע

() נגה

הוא סוד מראות הצובאות שהוא בנגה ואור יניקת הנביאים · ועיין בפנים כי הארתי הענין באור נח מבואר · מקום בבינ' באהיה קנ"א העולה מקום ויען כי אהיה במילוי ההין הוא ביסוד דבינה והוא בעלים העליון דת"ת לזאת נקרא המקום על שם ת"ת בסוד מקום ישראל יהו"ה כי בכחה הוא נקרא ישראל ובו הוי"ה הנס · וגם ביסוד ומלכות בסוד יקוו המים אל מקום אחד כי הנקי' בתורת אמת אף היסוד אמה קנר ובכלם בעלים ת"ת ומשם הולך ואור יסוד אבא מגולה בפנים בב' עליוני ת"ת ונו"ה ונכנס ביסוד דז"א אמנם הוא מלובש באהיה קנ"א וביארתי הענין הרבה · משכן במלכות ועיין בהקדמה ריש חלק א' · מזלות במלכות ובקיו' שמזלות מתייחדים זוג שהם ו"ה שבמזלות ויחודם הם לת"כ לעורר הארת יה שהם בא"ת ב"ש מצ' מן מן מזלות ולזאת יה הם נעלמים בא"ת ב"ש כי צריך לעוררם ע"י תפילה ובקשה שהם יה · משפט בת"ת אעפ"י ברעי' מהימנ' שופטי' כתב כי דינא רבא ובי דינא זוטא הם ב' שכין · אמנם הוא בעל הרחמים להוציא לאור משפטינו והמלכו' נקרא צדק וזה בצדק תשפט את עמיתך סוד ו"ה וזה צדק ומשפט מכון כסאך.

(נ) נ במלכות וסודה נפלה וה' שמכה בסוד ה' בבינה כנ"ל ונאולה בבינה כנ"ל ובזה נפלה לא תוסיף קום בסוד התנערי מעפר קומי · נביאים הארתיך לעיל שהם בנו"ה ובמקום שנא' נביאי אמת הוא שנו"ה קיבלו מת"ת שבו אמת בסוד יהו · פעמים יהו מספר אמת ובה אהיה דבינה במוחין שלו אפי' פעמים אהיה הוא ג"כ מספר אמת · נשמה מקורה בבינה · נפש מקורה במלכות · נהר הנה כי מבינו בכל ספירה שם נהר אמנם מקורו בבינה שהוא הנקרא בזוהר נהר דנגיד ונפיק דלא פסיק מימוי · וביסוד נאמר ג"כ נהר דנגיד ונפיק אבל בעונינו הצריך אכדי · נגה הוא בגבורת החסד וזה דמבואר בזהר וכן הוא המספיקה לזיגא דנגיד הנפש נוגה אף בירך ימין · כי גם בו נבע בסוד כל היום דום כי הנו"ה שניהם נקרא יום כי הם תרי פלגא דגופא ואל יקשה לך מה בהסרים אין להם אחיזה אמנם מבואר בערים שער הניצוצות שנמשך ניצוץ מגבורה לנגה ובזה תבין שמשם היה בנגה והוא מלוי מקורו בגבור' ובפני' הארכתי בענין · ניחוח שאמר ריח ניחוח לה' שהריח היה מעורר מדת החכמ' לחסד לגבור הגבורה והוא מדת הת"ת המכריע במדתו הריקו והחסד לשרתי' שבו והם הוים בת"ת זה סוד ריח ניחוח ליהו"ה וזה סוד תיקון תורה ללמוד בקול ובכל פיו הוא ריח ניחוח לה' עיין רעיא מהימנא גוית יקוני' ס"ט וע' · נקודות שהם סימנים לכל הויות לידע איזה חסד ואיזה גבורה וכן כל העשר כי מקורן עמוק והם בראשית חכמה · ואינם נראות כטעמים כי הם נעלמים מאצילות כי טעמים מקורן בכתר הנעלם · ונגין הם בבינה · ואותיו' הם בז"ו והם יצאו מיסוד דאמא דרך פה דז"א כ"ב אותיות ואותיות מנצפך נגוזין בבינה כן הוא בעץ חיים דרוש א"ק ובמבוא שערים שער ב' חלק א' פרק א' וז"ל הספ' של הדעת שהם אותיות מנצפך נגנזו בפומא דמלכא בסוד ה' מוצאות הפה הנקרא פתוחי חותם שהוא היסוד דאמא הנקרא חותם שנפתח דרך הפה דז"א ומשם יצאו כל הכ"ב אותיות והם ביסוד בסוד נגילה ונשמחה בך עיין עץ חיים שער טנתא ובספר הכונת בעמידה של ר"ה ובמבו"א דרוש א' בשער ו'.

(ס) ס בבינה כנזכר לעיל באות מ' ונ' · ספירות הם עשרה בסוד אין דבר שבקדושה פחות מעשרה ובכל אחד יש בחינת זכר ונקבה היינו סוד רבי"ן דנקודות והוים דמ"ה האדם · סוכה בזוג יחוד הוי"ה אדני מספר סוכ"ה סוכת שלום הוא בינה הסובב' ת"ת הכולל ז"א הנקרא מלך השלום והוא סוד מלכים פרוסים עיין בספר הכונ' שער התפלה ·

שהפלה פרק ה' וג'. ס'יחה הוא בבינה באחרית כתר עליון: ספירה שנזכר מנוס ז' הוא ז"ו מיקינה בסוד שבע שבתות כנ"ל. סוף דבר הכל נשמע הוא יסוד ומלכות כי סוף וקץ הוא ביסוד. כי באמת היסוד הוא הסוף שאצילות במעמדן כי הנה שמלכות הוא אחר היסוד הוא מסיבת מיעוט הירח אבל מקורו הוא בתחלת שליש השני דת"ת בסוד עקב ענוה יראת ה' וזהו שהיא שביעית אף קודם מיעוטה כא"כ הג"ת והיא השביעית. ומלכו' נקרא דבר ומהם יוצאי' כל הפעולות לכל עולמות בריאה יצירה ועשיה וזהו סוד סוף דבר הכל נשמע. סוד הוא כנ"ר בסוד ע"ב ע"ב ס"ג עולם רז. סנהדרי גדולה בבי דינא רבא שהוא בינה עם סו"ק וכל אחד כלול מעשר הי"ע' ומשם על נביאין שהוא בסוד דעת העליון. וסנהדרי קטנה נה"י במלכות.

(ע) ע' הוא בבנה וסוד והוא סוד הב' ראשין שבע' הימיני לחסדים שבבנה ומשם שכר לומדי תורת ה' והשמאלי לדיני הוד וממנו הקליפות יונקים ובהם רשום עון ופשע ובחרת עובר על פשע יכפר בעדינו. עולמות אבי"ע הנה שבכל עולם יש נר"ן ונשמ' לנשמ' ור' יסודות היינו י' חכמה נשמה לנשמה מים. ה' בינה נשמה אש. ו' ז"א רוח. ה' מלכות נפש עפר אבל על דרך כלל אצילות כלם הם בחינות נשמה לנשמה ובחינת יסוד מים וחכמה ובריאה כלם בחינת נשמה ה' בינה ובחינת אש. ויצירה כלם בחינת רוח יסוד ו' רוח ז"א. ועשיה כלם בחינת נפש עפר מלכות ה'. עמק תיקונם בבינה ובזה ובפ' משה לבינה. עירוב הוא יסוד המערב כל הכחות הט' ספירות במלכות הנקרא בית וגם הת"ת שהוא העירוב לטלטל מבית לבית היינו הוא המאיר הבינה שנקרא בית למלכות הנקרא בית. עדים כתיב ע"פ שני עדים או ע"פ שלשה יקום דבר היינו מלכות שנקרא דבר וג' הם קו השוה דתנ' אמנם בתרי סגי כי ברית וגוף חשבינן חד. עו"שב הוא בבינה. עין נצלם הוא כלו בכתר הנעל' ומתגלה במחשבה לחכמה והוא במחשבה נעלם. והבינה שמלבישו לחכמה נקרא גן עדן שהיא גן לעדן ושם שכר הצדיקים אשר וזהו סוד עין לא ראתה אלהים זולתך שהוא אלהים דבינה. עץ חיים הוא הת"ת המושרש בחיים שהוא חו"ב ובן ע"ב דחכמה וקס"א דאהיה דבינ' הוא מספר ע"ץ החיים כנ"ל.

(פ) פ' במלכות והוא בסוד פה המוציא הכל מה שבלב האדם כן ממנה יוצא פעולת כל העשר. פאר וכבוד נותני' לשמו הוא האר' חו"ב לת"ת כי פאר הוא שהבינ' מפאר את ת"ת בכלילות יופי כל הו"ק ובכחה לו התפארת כלילות יופי בכל הגוונין. וכבוד הוא סוד ל"ב נתיבות חכמה כנ"ל מספר כבוד עיין אות כ'. פטר רחם הוא במלכות כי הוא פותחת רמ"ח מצות עשה שבה לקיים רחם שהוא אותיו רמ"ח והיא מ"כ לעורר פטר רחם דאמא לעורר חסד ברא כוברא בבור לאמא ובזה להבחיל אותבי יש. פתח הוא תרע"א והוא אדני במילוי מספ' תרע"א והוא סוד זה השער לה' ומתרגמינן תרע"א והוא המלכות לזאת צריך כל התיקונים להיות דרך זה השער כגון תורה שנגלה תחלה משנה במלכות שהוא משנה למלך. הלכה במלכות אותיות הכלה. ואח"כ בתורה ואח"כ בהנסתרות לה' אלהינו שהוא האצ' ג"ר יהוה אלהינו או"א וכן תפילין של יד תחלה שמלכות המניח. ואח"כ של ראש שהם חו"ב חו"ג ות"ת המניח. וכן ראשית חכמה יראת ה' יראה במלכות כל זה עיין בהקדמה לתיקונים. פתחי עולם הם חו"ב שהם פתחי לבינה הנקרא עולם כנ"ל ובסוד מן העולם ועד העולם עיין הקדמה לו"ה. פרי העץ במלכו' שבה הספירות מעץ החיים וזה סוד אתרוג במלכות כי עליו נאמר עץ הדר שבה הפרי עץ מהדר שהוא תפארת פרי האדמ' הם

בוז"ב שבה הספירות הבא מאדמה שהוא בבינה בסוד ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום. פרה אדומה ג"כ מקורה בבינה ובסוד אדמה הנ"ל ופרה הוא סוד פר דיני מנצפ"ך ו"ה דבינה ובסוד ש"ך שב"ה הנזכר באדרא כי ה' הוא דבינה ומינ' דינין מתערין וזה ג"כ אדומה מגד הדינין תמימה מגד חסדים שבה הם נמתקין כנז' בזהר ותיקונים. פרנסה מבינ' כי היא אם כל חי והוא רחוב' הנהר דלא פסקין מימוי לעלמין. וכבר כתבתי יסוד הוא הבינור עד השפע יורד למלכות ליתן טרף לביתה וחק לנערותיה והוא הנקר' כל וזה סוד עיני כל אליך ישברו לתת להם את אכלם בעתו עת ו' שעת הוא מלכות וממנה יוצא חיות לעליונים ותחתונים עיין זהר פרשת אחרי רנ"ח ע"א ותכינשם וגם כאן. פריעה הוא אחר מילה שהוא הסרת הערלה מן העול' אוי מגלין' התחתונה כי פריע' הוא לשון גילה כמו פורעין בית השחיטה ומשרש וירא משה את העם כי פרוע הוא וכפ' רש' מגולה שנתגלה קלונם.

(צ) צדיק מקורו ביסוד כי כן הם הב' ראשים מרמזים על שני כינויו' היונאים א' מגד הימין לעוסקי תורה והשני מגד שמאלו מזון והאימונים עיין בפרדס דמ"ק פרק א' משער הכינויים אמנם הנראה בעיני להכריע דבריו וכן הקדוש דרב"ו בספר מגן דוד שלו כתב אות צ' ביסוד והוא נגד הזהר ותיקונים ודברי האר"י ז"ל בעץ חיים שער הכללים ושער או"א דבכל מקום שם נראה ונשמע שהצ' י' הפנים מבי הב' הוא אמא והי' אבא וזה היה אצילותם הראשון קודם התיקון א"כ הנדרי הוא בא"א אמנם יען כי יסוד דז"א מקורו ביסוד אבא וגם יסוד אבא נכנס בו כשנכנסין כל המוחין בז"א לזאת כתב צ' ביסוד דז"א. צדיק הוא יסוד. צדק הוא מלכו'. צדקה הוא יחוד יסוד ומלכות. צבאות הוא נ"ה נקר' נבא והיסו' הוא אות בנבא שלו כן הוא בזהר ובתיקוני' משמע כל ענין נבאות הוא על יסוד. צור תמים פעלו הוא בבינה כי המילוי ס"ג שבה הוא אל וברבוע כזה א' אל אל"ף למ"ד הוא מספר צור וגם צור במלכו' במבואר בליקוטי תור' פרשת בשלח כי עיקר מלאות הוא במקום שמתגלה יסוד אבא שהוא תחלת שליש השני דת"ת ובו מאיר שם ע"ב וכל ע"ב הוא רי"ו וידוע שכל אורותיה הוא בסוד אלופי' ושבאות ולום אמר הקב"ה לאמתיק המים המרים להמתיק הגבורות שבה והוא בג' ע"ב שהם רי"ו נעשה יב המלא שבג' הויות הוא מספר מלא כי ב' גבורות נמתקו בג' הויות ע"ב רי"ו. והכלאה הפשוט במילוי דע"ב כזה: יו"ד הוא ק'. הא"י הוא כ' ופשוט הוא כ"ו. הא"י הוא כ'. הרי צור וזה סוד והבית כנו"ר בחור"ב על הכלה זו יתעורר צור שהוא ע"ב. ריו מספר חור"ב והוא הארת חסד לאברהם כי אברהם בניקוד כזה אברהם הוא מספר צור וא' נשאר להיות שמור לעשות כעת הנורך מן שרי שרי ובקמץ נעשה משרי מספר מקב"ת זה סוד מקב' צור שרי ואברהם. וצור הוא מספר יצחק בסוד ולשרה בן ושנה צור דבינ' לא צריך שבאה כנ"ל כי בה כח מ"ה מחכמה שהוא דמות אדם עליה שהוא חכמה. ואחוריב נמ"ה הוא ק"ל ואחוריים דס"ג שבה עול' קס"ו. ק"ל וקס"ו הוא צור ובזה יתבאר א"ם לעין כל רואה בעינא פקיחא במאמר אדני סוד מעות משה כויך את הסלע כי משה אמת ותורתו אמת אמנם כי לא ירע רעת עליון כי לא אדם אל באמור כי לא מחשבותי מחשבותיכם. צפון הוא הארת הה' ראשונה בינה ולזאת מצפון זהב יאתה אשר היא מקור הגבורו' ועי' כי מינה דינין מתערין נאמר מצפון תפתח הרעה והיא אם הבנים שמחה וסותם הפתוח לרעה אלא להיות עולה ויורד במדרגה וכמשקל תנוח על ראש רשעים וכאבוד רשעי' רינה שהוא ביסוד בסוד רננו צדיקי' כי מקום

המשפט

שמשפט שם הוא ועיין בטיב וזהר קרח דקע"ח ע"ב. צור שאמור כי מראש צורים אראנו הוא בינה והוא דדרשו רז"ל אין צור כאלהינו אין צייר כאלהינו ובסוד ויאמר אלהים נעשה אדם דמפרש הזהר ויאמר לאלהים דבינה עיין זהר בראשית דכ"ב בר"ה ויאמר אלהים ע"א ושם בדכ"ו ע"א בר"ה וייצר ודוק השוב והבן כי עמוק הוא ובמאה אדני אלה יתבאר · ציון שאמור בכל התורה הקדושה נקודת ציון הוא סוד י' מתמש מא' והוא סוד אשר בכל הז"א אין מלכו' ואנן קי"ם לן שכל ה' פרצופין שבכל הד' עולמות הם כל פרצוף מעשר ספירות והם א"א ואו"א וזעיר ונוקביה · והנוקבא היא מלכות המאצלת · והיא פרצוף בפני עצמה א"כ פרצוף דז"א אף אחר המוחין אינו אלא תשעה כח"ב חג"ת נה"י שהנה יש בחינת מלכות ביסוד גופו והוא סוד ברית ועטרה ועיין בטיב תיקון חד ועשרין דמ"ד ריש ע"ב בסוד ואחר יעלה מן הארץ · ודנ"ד ריש ע"ב תיקון הנ"ל ודע"ד ע"ב תיקון ל"ו ותבין סוד ברית ועטרה הוא חיבור יסוד ומלכות ואותו החיבור הוא נקודה קטנה והוא י' מתמש מא' וכל זה הוא סבות פריעה גילוי · סי' ולזאת מל ולא פרע כאלו לא מל והוא סוד תיקון שמירת הברית וח"ו שפוגם פוגם באלהים אחר כי י' זו הוא סוד א' ולזאת נקרא ציון שהוא מספר וסוד יוס"ף הצדיק דנטיר ברי' והוא ו' זעירא הכלול בו' שבאמצע א' דברית ובגוף חשבינן חד · וזהו תיקון תורה ושמירת שבת שהוא יום ז' יעל ו' זעיר' ובזה זוכה ליום שכלו שבת כאמרם

(ק) ק במלכות והוא סוד ה' שבמלכות והוא סוד שהקליפו' נאחזים במלכו' ומאריכין הו' שבתוך ה' ונעשה ק' ועיין זה בטיב פרק א' מהקדמ' לשער שבת בספר הכוונות · קדש מקורו בכתר ובסוד י' תחילת האצילות והוא סוד אתה סתר והוא קדש בלא ו' והארתי בפנים הסתורה ארוכה שיש בזה כי קדוש ונורא הוא מאד · קול הוא סוד אמר אש מים רוח מקורו בבינה והוא בת"ת כי הוא סוד ו' והוא תורה ארוכה · ויש יחקל נשמע בית פרעה חסר ו' ורא דיבור בלא קול והוא סוד דיבור במלכות עיין לעיל אות ד' והוא סוד האדרא שהבאתי שם דיבור צריך לאדרא קלא ולזא' חסר ו' והוא סוד באלמתי דומים · ועיין זהר ויגש דר"ט סוף ע"ב ודרי' ע"א ודוק שם הטיב כי זה כלל גדול בתורה ועיין זהר וארא דכ"ט ע"ב והבן והתחבר עם ת"ת בעלם כאמר קול דממה דקה והוא סוד עמידה בחשאי עיין שם · וביחוד העליון דאו"א שהם מקור קול ובעת הזווג הוא ג"כ קול דממ' והוא סוד שנקראת מי שנעלמה בי' חכמה לזאת אשר בכלם אלהים ברא את האדם צריך ליזהר מאד מלהשמיע קולה בעמידה · קרבן הוא סוד אשה לה' לקרב מלכות לאחו ובזה ה' אחד ועד הכן צולה סוד ארוך בתורה חילוקי הקרבנות וי"ל גמור · והרבה מ"ל ביארתי ובמאה אדנים אי"ה יתבאר ביותר · קו המדה הוא בדת"י והוא סוד אמן וגדול העונה אמן יותר מן המברך והאותיו' מכריעין והוא המבואר באור נר בספר הכוונות שער י"א שהוא שער כוונת אמן · קנה חכמה קנה בינה דע ידידי שהוא קנה אחד והקנה הוא הת"ת שיש בו שש טבעות והוא בסוד הדעת שהוא נשמה לת"ת והוא מאכל ומשקה ויש בקנה סוד אש ומים שהם מאו"א והוא סוד י"ה ומקנ' יוצא רוח ו' והוא רוח בת"ת ומוציא קול והוא סוד קול בת"ת כנ"ל והוא מכח הדע' עיין סתרי תורה פרשת לך לך דע"ג ע"ב וזו תורה וזו שכרה ועל זה נאמר ודעת גבורותיו מי יתבונן ועיין זוהר פנחס דרנ"ה ע"ב מאמר קטן ועם הכמו' ודב' אחיכות בר"ה קנה ורעיא מהימנא שאחר זה המאמר והבן · קרן האמור במשנ' בא לו לקרן הוא סוד קרן וחוטם והוא מלכות ועיין רעיא מהימנא ויקרא דכ"ד ע"ב קרן ו' · ועיין בתרבר דקי"א ע"ב ובפרשת לך לך דנ"ו ע"א ומשם תלמד שהוא במלכות ,

קליפו' מקורן ושרשם הם מבירורי המלכי' שלא יכלו להתברר והם ג"ה קליפות הנ"ל ומהמלכי' שנתבררו ונשארו הסיגים הם הקליפו' בתוכו' ונעשו ד' בחינו' אבוע של הקליפה לנצו' הקדוש' ובתוכ' הכי שלא הוכררו קודם בריא' אדם והם לנשמה וחיות להם ועלינו כל אלה לברר בתפלתנו ודוקא במחשבה כי שם היו בכח מחשבה העליונה ובתורה ביגיעה דוקא יום ולילה אשר היה בהם מדת יום ומדת לילה ובזה אנו מעלי' אותם לאבי"ע דקדושה ובהשתלם לגאת מתוכם כל החיות והקדושה יבא משיח צדקנו ובזה בלע המות לנצח ·

(ר) ר הוא הדיבור והוא בכל היסודות · ראשון מבלי ראשית ואחרון מבלי אחרית הוא אין סוף הנעלם עלות כל העלות הנשגב והנורא מאד · רחום הוא ת"ת הממוזג חסד וגבורה והוא סוד רמ"ח ו' ובסוד רומה עיין זהר פנחס והא דקים לן רחום במלכות הוא מכלילות הוו"כ ע"י קיים המבוא וכח המעשה המוציא הכל מכח אל הפועל והוא הסוד הגדול המבואר בזהר ותיקונים ונתבאר הטיב בספר הכוונות בכוונה ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית · ובזה הוא רחום · רם הוא סוד רם מאכר"ם אב רם הוא חכמה מקורו עיין סתרי תורה פרשת לך לך דע"ט ע"ב ונשא היא בבינה וזה סוד רז"ל ירום מאברהם ונשא מיצחק שהוא גבורה שמקורו בינה · רביעית ההין הוא מלכות שהיא הספירה הרביעית מהז"ת באצילותה · והוא אחד מעשרה טעמים שכתבתי שאות ר' במלכות · רצון בכתר ועת רצון הוא בהתגלות בז"א עיין באדרא רבא ואימת אתגלי בשבת במנחה · רפואה בת"ת כמבואר בזהר בשלח דס"ב ע"א בסוד ה' יסעדנו על ערש דוי ועיין בספר הכוונות מתוק מדבש ונופת צופים כי לאבי כתב בתורה שהוא בת"ת שיש בה כו' אותיות התורה · רפא"ת תה"י לשר"ך ושקו"י לעצמותי"ך שיש בזה הפסוק כ"ז אותיות ונהגנתי מאד שהתפלה בכונת האר"י שנדפס בלבוב במדינת פלנייא בשנת תקמ"ח הברכה זו בבינה הנבונה ובהשכל. כי כן הר"ת ב' רי"ו · ות"ת הכוללן והוא בזה · רפאינו יהוה ונרפא · הושיענו ונושעה כי תהלתינו אתה הר"ת הם ב"פ רי"ו · וחוץ לזה מה שכתבו לא הבנתי כי לא ראיתי זה בספר הכוונות ולא בשום ספר · ריח בי' חכמה ועיין תיקון שבעין דק"ל ע"א וז"ל א"ל ברי ריחא הוא בסא להורה דמתמן נהורא נפיק לעולם כמה דאוקמוה מרי מתניתן מזרח משם אור יוצא לעולם · ועיין בזהר ותיקונים הרבה בסוד ריחא וכן הוא בספר יצירה ·

(ש) ש מקירה ... ככח"ב · וגם חג"ת · ונה"י · שבת דמעלי שבתא ודלילה ודבקר הוא סוד ש' בת בזה מלאה הארץ דיעה את ה' מן הזהר והתיקוני' · שדי הוא השומר ישראל והרבה תמהו הלא שדי ביסוד ובאדרא רבא וז"ל תנינן הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל על עינא פקיחא דלא נים תדיר אתמר · אמנם ידידי הא' ש' דשדי מכריע כי הן הן הדברים הנאמרים באמת · ונדק כי ש' הארתי לך הרבה שהוא ג' יודין הבא מי' מקורית שהוא סוד אתה הת"ר יש בה סוף תוך ראש וכל אחד מהם הוא י' של ג' הרי ש' והוא סוד ג' שינין שבכל המרכבה ומקורן ג' יודין יברכך יאר ישא והם ג' הויות כי כבר הארתי שכל י' הוא הוי"ה וזה סוד מקור חי העולמים המבואר בעץ חיים שער א' בג' הויות דגולגלתא וכל הויה יש בה כ"ן הרי חב' הם ט' הויות וכן ט' אהיה שמלבישן הרי מ"י ואלו ט' הויות הם ג' שינין · וזהו סוד ש' דשדי והוא במקור שומר ישראל בא"א והוא השומר למקום החיות שלהם שהוא ד' בחי' וי' ברית ועטרה כנ"ל וזה סוד שד"י ועיין הקדמה לשער

שבת סוד שבקדוש׳ שרה וכקליפה שמ"ר וסכן · שכינה הוא
מלכות קדישא הכולל כל העשר והוא לשון שוכן ה׳ היינו
כל העשר שוכנים בה׳ אחרונה שהוא מלכות והוא הוראה
שתחלתו נעוץ בסופו שכן המילוי של שכינה כזה · שי"ן כ"ף
יו"ד נו"ן ה"א ·המילוי לבד הוא מספר אי"ן סו"ף · והוא הכל
מהארת הש׳ העול׳ כמילוי כזה שי"ן ש"ם והוא מספר של ו׳
הויו"ת שכוללי׳ כל העשר שכהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן והעולה
רל"ב והמילוי כמספר הד׳ הויות הפשוט שהם ק"ד נשאר
קכ"ח ורל"ב הוא ב"כ סוד ומספר שי"ן ש"ם והוא כהארת
כל המרכבה שלמה כה׳ והוי ה׳ מלאה כרכת ה׳ שהם הה׳
שהם ה׳ פעמים ע"ב שהוא מספר ש"ם וזה הוא סוד הגדול
בחכמת התכונ׳ ע"פ תור׳ אמת שכל הגלגלי מכסבי החמה
והלבנה והמזלות נרשמים על ש"ם מעלות והוא הכל כסוד
תחלת בריאת יום הרביעי שהוא סוד מלכות כמבואר בספר
שנא׳ והיו לאותת ולמועדי׳ ולימים ושנים ולכן תפרש הזוהר כי
אנחנו אין מונין אלא למספר הלבנה סוד מלכות ע"ד ש"ם
הנ"ל וגם כל הארת הד׳ פרצופין כה שהוא א"א ע"ב · אבא
ע"ב ·אימא ס"ג ·זו"א מ"ה ע"ב ע"ב ס"ג מ"ה סוד׳ הוי׳ פשוט׳
וד׳ אותיות הוי"ה הכולל הוא ב"כ ש"ם הרי כזה שיש מקודש׳
בקדושה של מעלה ויהו"ה אחד ושמו אחד · שם השם שם
יאמר על מלכות אמנם יאמר גם על בינה כסוד ומה תעשה
לשמך הגדול דקאי על בינה והוא על סוד הה׳ שבה שהוא
מספר שמ"ך והוא סוד הארת שי"ן שבת הגדול שגם העולה
ש"ם כנ"ל כמספר שמך וזה סוד שם מן בשכמל"ו דקאי על
בינה עיין ספר כונת כוונת ק"ש · ועיקר שם הוא במלכות
פי כן המספר קטן של ש"ם שהוא ז׳ מורה על השביעית שבת
לה׳ וכן הש׳ דבינה שהוא כלילת כא"כ שהם ר׳ וה׳ כבינה
הרי ב"כ המספר קטן זנגד ש"ם דבינה · וע"פ חכמת
הדיקדוק הארת הענין כי השם מורה על היש וכל שם הוא
היכל להי שנקרא בשם והבינה היא היכל לחכמה · והמלכות
היכל לז"א · שמחה הבינה כסוד יין המשמח אלהים ואנשי׳
יין דמינטרא בסוד חותם בתוך חותם שהארתי הענין במאה
אדני׳ סוד אהיה קס"א קמ"ג קנ"א מספר חותם עם הכולל
וגם סוד תוך חותם כבמה או פנים וכאן עת לקצר הדרך
הפשוט כי המילוי של חותם כזה ח"ת וא"ו תא"ו ש"ם הוא
ב"כ מספר הות"ם וזו סוד חותם תוך חותם כפני החיצוני כי
זה החותם עם הכולל עולה תנ"ה ועיקר אחיזתם הוא כסוד
ויגע בכף ירך יעקב וזהו סוד הגדול אשר תנ"ה סומך על
השמים · עיין בסוד ה׳ ליראיו משער א׳ ועיין זהר בראשית
דכ"ב ע"ב ודיש כ"ג ובזה אם הבני שמח"ה והנה ז׳ אותיות
מן ח"ס הבני"ם ומספר שמח"ה הוא הארת שי"ן שבה
העולה ש"ם לבת שהוא סוד שבת הגדול ואזי . גם מלכות
שמחה וזה סוד הגדול כי בשמחה תצאו · שופט צדק נקרא
בהיות יונק משפט מת"ת וממתיק הדיני מלכות הנקרא
צדק והוא סוד צדק ומשפט מכון כסאך · והיא נקרא ארץ וזהו
סוד מלך במשפט יעמיד ארץ · שלום הוא כבינה כסוד סוכת
שלום הנזכר לעיל באות ס׳ ערך סוכה והוא המוחין דגדלות
לז"א וכזה יש זווג ת"ת ומלכות הולה אדנ"י ואדני מקבל
מהויה ש"פ אורת כי אות י׳ מאיר בא׳ דאדני ה"פ י הוא י׳
אות ה׳ דהשובה מאיר בא׳ דאדני הרי רפ"ה הוא כ׳ · אות
ו׳ בנ׳ דאדני נב"ו הרי ה׳ · ה׳ אחרונה בי׳ דאדני יפ"ה הרי
כ׳ בין הכל הוא ש"פ אורו׳ זה סוד סוכת שלום כי הויה באדני
מנין סוכה עיסה שלו"ם עם הד׳ אותיות כמנין .ש"פ וע"י
היסוד הוא הזווג שאמתי לזאת גם היסוד נקרא שלום כסוד
הנני נותן לו את בריתי שלום

(ת) ת ידועה המבואר שהוא במלכות וזה סוד ת׳ תחיה
ת׳ תמות כי היא להיות או להמית והכל במשפט

צדק כנ"ל ולזאת אדני שבה המספר קטן עולה י"א הוא
המספר קטן של כרב"ה וגם של מכ"ה וכזה יש אחיזה לזה
הממונים על המיתה ותיקונם כי"א סימני הקטורת ·
תבונה הוא בחינת הבינה אלא עד ת"ת שלם הוא בחינת
בינה וגם היא עם אבא שני רעים דלא מתפרשין ומת"ת
ולמטה הוא בחינת תבונה כמו אבא · שעד סוף שליש אבא
משלים הפני הוא בחינת ישראל סבא פרצוף שלם · וכמו כן
עד הת"ת הוא בחינת ישראל ומת"ת ולמטה בחינת יעקב
וזה דתנינן האם רובצ׳ על הבנים זו בינה דע שאין זה הבינה
אלא התבונה והחילוק שבניהם כי הבינה הוא כלילות חו"ב זה
וגם כן כי הוא הת"ת הוא הדעת המחבר ומזווג או"א
להיותן זווגן תדיר אבל תבונה אינה אלא בחינת ו"ה שהיא
הרובצת על הבנים וזה שחלקן הכתוב כי אם לבינה תקרא
לתבונה תתן קולך עיין אדרא זוטא דרנ"א ריש ע"א · ובבינה
ד׳ רבתי בחינת לאה ובתבונה ר׳ מאותיות זעירין נגד
בחינת רחל · תפארת הוא הספירה הכוללת כל הגוונין היא
בכל הו"ק וזה תפארתו · תקיעה הוא בת"ת מצד החסד ·
תרועה הוא מצד הדין ומקורה במלכות ובהויה שם׳ על ו"
כזה היה"ו נוקבין על דכורין והוא התגברו׳ הדיני׳ ומעוררין
הסימין נכלל בשמאל לשבירת אויב ומתנקם כסוד ימינך ה׳
תרעץ אויב תרעץ הוא מספר כה"כ אע"פ שהם דרגת ׳ מור׳
אמנם בסוד נגוף לנס ורפוא לנס וכזה היה גאולת מצרים
וכתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות · תקיף
נקרא הוא יתברך כחסדו ע"ד שאמור בערך תרועה הסמוך
וכסוד ימינך ה׳ נאדרי בכח · תשובה בבינה וכמבואר
בסתרי תורה פרשת לך לך דע"ט ע"ב שהבאתי לעיל באות
ק׳ בערך קנה ולזאת הגאולה תליא בתשובה כי בה
החירות · תורה מאבא נפקא והוא בת"ת והוא תורה
שבכתב סוד יד כתבת · ומבינה יצאה תורה שבע"פ והיא
במלכות יד חותמת עיין תיקונים תיקון י"ח דל"כ סוף ע"ב
ודל"ה ע"א וזה הוא סוד עץ חיים · חיים ידוע כי היא המקור
החיים שהוא בחכמה · והעץ חיים הוא סוד ו׳ מוח שבן
דאתמשך ממוח הלב · וזה סוד הגדול אורך ימים בימינה
ובשמאלה עושר וכבוד כי כבר הארתיך כי החכמה היא
מהסבה קדומה והוא מצין אריך ומין כי כבר הודעתיך כי
לעולם אין כין מאציל לנאצל אלא שום מאציל וזה כאציל ·
ועושר ג"כ הורתיך כוס שהוא כבינה כסוד מצפון זהב יאתה
וכבר הודעתיך כי הנגלה והנסתר שהם סוד תורה שבכתב
ושבע"פ הם כנהלת בשלהב׳ וזה כלא זה הוא כלא היה כדי
זה מקרא אומר אורך ימים בימינ׳ סוד חכמה בתורה שבכתב
ובשמאלה סוד בינה תורה שבע"פ עושר וכבוד · וכזה נראה
לי לפרש כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם
הבא כי תורה שבע"פ מבינה נפקא והיא במלכות הלכה
הוא אות הכלה וזה הוא הראיה שקרא דלכאורה קשה איך
מוכח מקרא עולם הבא אלא כתיב הליכות עולם לו דלמא
עולם הזה אמנם בתורה שבע"פ נוהל מקורו שהוא מן העולם
ועד העולם כמבואר בהקדמה לוסר עולם עלאה הוא בינה
קנה השמים עלאה ועד העולם הוא עד קנה השמים והוא
מלכות ולזאת בשכר התורה אדם אוכל מפירותיהן בעולם
הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא וכסוד קרן וחותם הנזכר
לעיל באות ק׳ ערך קרן · והוא כסוד ו׳ אמצעי של א׳ קרן
וחותם הוא י"ה ועולה מקנה השמים עד קנה השמים זה סוד
קרן קיימת וכסוד א׳ מחבר שני עולמות להיות אחד וזהו
הליכות עולם לו והבן כי עמוק עמוק הוא כאשר תראה
לפרש דברי אלה בהאגרי׳ באמת וצדק וכזה הרמתי כגאולה
כתיב עד כי יבא שילה זה משה לזאת כתב הזהר והתיקונים
פורקנא במשה תליא · ולהבין הענין נצריך מקדם לתת

כתיב תורת משה כדכתיב תורת משה עבדי כי מקור משה ותורה אחד הוא כי מקור משה כבר אמרתי שהוא בסוד אבא בסוד הדעת אחורי דאבא ע"ב הוא קפ"ד ופנים דאמא שהוא אהיה קס"א קפ"ד קס"א הוא מספר משה וזהו גם כן מקור תורה שבכתב ומן אחר נתיבות כת"ת כי הוא הת"ת הוא הדעת לזאת נקרא תורת משה · ולזאת הם נקראו דור דיעה בסוד הדעת וזה סוד זכרו בסוד הזכרות שהוא יסוד דאבא ולזאת היה משה בהרו מ' יום לקבל התורה שהרת ד' יודין דע"ב דאבא והאר"י ז"ל כתב דמהאי טעמא היו במדבר ארבעים שנה לא זיר להם מקיר תורה שהוא ד' יודין דע"ב ואני בעניי הוספתי יצ"ל דברי קדשו כי אין לבוא אל הארץ הקדושה שהוא בסוד מלכות אלא בהארת תורה שהוא הארת אבא מגולה עיין מה שכתבתי בסוד ה' ליראיו במצוה ס' דרבנן שהיא מקרא מגילה והוא דגאולת בכל היה ככה אחרה והמסגל היה מזיר מקור תורה מגולה מיסוד דז"א ונכנס במלכות וזה סוד מגלה ימוה אור היה נשמת מרדכי וכן ביציאת מצרים היה משה מקור תורה ודייקא · וזה לך האות אות ברית יסוד דאבא מקור תורה ומשה לך דייקא והראה לו קבלת התורה שכל ישראל יאירו באור תורה הוא הארת אבא מגלה וזה היה תשובה נכונה למשה מאת המקו' ברוך הוא ברוך שנתן תורה לישראל · ועיין לעיל שכתבתי הדברי קדשו של האר"י ז"ל דקאי איסוד אבא כי משה הכא תורה עיין בפרק העשירי בסוד ה' ליראיו לשער ה' שכתבתי דברי האר"י הנ"ל בסוד מקור מקום כי משה אמר בשתיים שאלתו מי אנכי כי אלך אל פרעה וגם אמר וכי אוציא את בני ישראל ממצרים והשיב לו הוא יתברך בשתים כנ"ל וזהו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות וזה סוד כי מציון תצא תורה היינו יסוד אבא מגלה ודבר ה' מירושלים כי דבר ה' הוא סוד תורה שבע"פ וזה הוא בחיצוניות דמלכו' ותורה שבכתב בפנימיות תקבל מאבא שהוא נקודת ציון הרי יסוד כח הארת יה סוד הדעת ודוק היטב כי מציון תצא תורה נאמר תורה סתם שהוא תורה שבכתב ועל תורה שבע"פ נאמר ודבר ה' וידוע ירושלם הוא סוד חיצוניות דמלכות וציון פנימיות ובהארה זו קדש היא סוד ת' עלמין עיין לעיל אות ק' ערך קדש · שאמרתי שהוא סוד ד' יודין דע"ב העולה ת' וזה ק"ש מקדש וסר' דקדש מורה כי מקור ק"ש הוא מד' יודין זה יהיה לנו בזכות משה והתורה מקור קדש לכנוס בארץ ישראל שהוא ת' פרסה על ת' פרסה וזה הוספתי על דבריו שדור דיעה היו ת' שנה במדבר לעורר ד' יודין מקור קדש ת' שיוכלו לבוא לארץ שהוא ת' פרסה ולכן בגאולה העתיד נאמר ב"כ שנאים בערך דור דיעה ובזה תקבל מלכות אור יסוד אבא הארת דעת יה ומלכות נקרא ארץ וגם ים הוא ים בסוד מים בחכמה יה וזהו סוד הגדול ומלאה הארץ דיעה את יהוה הוים דעת וזה הוא כמים לים מכסים יה ובזה יהיה הארת יה חו"כ והארת יה חכמה ומלכות ובסוד הגדול והיה אור הלבנה כאור החמה ובזה יה יה יאו"ה אחד ושמו אחד בילא"ה אשר לו דומיה תהלה נורא ונשגב ונעלם מאד :

ברוך אתה ה' נורא תהלות :

דלפה נפשי מתוגה קימני כדברך
בכל לבי דרשתיך אל תשגני ממצותיך
ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך
הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך
מכל ארח רע כליתי רגלי למען אשמר דברך
למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך
במעט כלוני בארץ ואני לא עזבתי פקדיך

תהי ידך לעזרני כי פקודיך בחרתי
מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי
ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי
נתנו רשעים פח לי ומפקודיך לא תעיתי
שברתי לישועתך יי ומצותך עשיתי
לך אני הושיעני כי פקודיך דרשתי
מזקנים אתבונן כי פקודיך נצרתי

שיר ידידות

שחיבר החכם השלם הדיין המצויין מוהר"ר שמואל כהן הי"ו בן הרב החסיד המקובל האלהי מוהר"ר משה הכהן זצ"ל לכבוד התורה ולכבוד הרב המחבר נרו יאיר וחי

זו תורה וזו שכרה

אחד היה **אברהם** וירש את הפר"ס אר"ש טיבה ורחבה · זאת התורה חמדה גנוזה כי גוא דרחמנא מרגלית טובה היתה אמון מונחת אצל מלכו של עולם מאהבה אשר אהבה · האזנה עוד שלהבת יה קשורה בנחלת להאיר עיני חכמים לא תחסר כל בה · וכזהבת ה' את עמו את ישראל כתיבה יהיבא · כזמנים אמריה כפתוריה ופ חיה נתנה במתנה מורשה קהלת יעקב דבר שבחובה · ומפני חומר שבה עומקא ורומא קצות ורכות שמתותיה ארוכות חומה נשגבה · לא זיר וכא אל פתח סתיבה דרוש דרש תלתא דאתיא מדרשא ורמ"ז הרמ"ז פוס"ט וקורא הלכתא גברוותא מי תהום רבה מי יס לו"ף דבא אמרי נופס טהורות סו"ד סתו כמדב"ר בערבה · הן הנה ארבעה חלוקי כנכנסו בפרד"ס אשרי מי סבא דכיילין ליה בקבא רבא החכמה והמדע כמירין ליה כהימן והדרש מרבה ישיבה · לאתות מי כה"ר גנסו ד תנחומיה כהקיר פיר מימיה מקור מים חיים אין לדבר קלבה · טוביה לדזכי והוי דרופתקא דאורייתא כנפש עמל עמלה לו כעמלה של תורה כך מטיבה מתוך חיבה חיבה יתירה נודעת לו זוכה להיות זקן ויושב בישיבה · מטייל בפרד"ם אר"ש חפץ להרכה ולרחבה :

כאשר עשה ביום הזה מוה בן מוה שר הגבלא כי אכן וכר אוריין תלת זי רב רחומאי רישא די דדהבא · רבי"ן חסידה מתנהג בחסידות אשר כ"ס לו כמה פעמים שאת ימים כנפש רעבה ומתוך הלא אשא דגרמי אינו אלא שר"ף כאחד מלבא · לא פסיק פומיה מגרסא לילה כיום יאיר ויהי ע"ר על סתו ועל העבודה לא יגיש מרחובה · רסוכו"ת הנה"ר הגדול רזא דאורייתא אהים חנב"ה דין הוא הדר גברא רבא ויקירא אספקלריה התורה הרב המאור הגדול כבוד מהר"ר **אברהם מבראד** כר"ו יאיר וחי לעולם חיים של טובה : אכי"ר :

מה נכבד היום אשו"ר לשבוע אשר עשה לנו את הנפש הזאת מלאכת זו גלה העמוקה והרחבה · עיני ראו כמה יגיעות יגע מתוך דוחק ומתוך לער ופת חרבה · וקיים את התורה מעוני דחק ונכנס לוה וחזר ולוה כל עומת שבא · בסלעין דינרין וכל הנפלא אתו ספו תמו בהוצאה מרובה · כי על כל מוצ"א הוצאת הדפוס קים ליה בדרבה · ועד אחרן הרי זה חייב מלוה ורשו לבעל הדפוס לשלם במיטבא · אשר על כן אשרי שיאחז ספר התורה הזה ע"מ שיעניקוהו מנרני לדקתם ברוח נדיבה · וערבה לה' מנחת כל את · ואחד אשר יחזיק במעוזו ונחשב להם קרבן לה' רוח הקדש מציבה בחנוני נא בזאת והריקותי לכם ברכה עד בלי די עוד יגונן בשיבה · והעושר והכבוד והחיים והשלום יחנו סביב לאהלי לדיקים ויחי ויתן לו מזהב שבא · אכי"ר :

ולפי רוב האהבה אשר אהבתיו כל ימי שבתו פה מח"ק זוהי סיבה · אשר יצאתי חוץ ממחילתי בשתי שורות לוכסן קדמ"ה אל אר"ם על ספר כתב איש רבי דגול מרבבה · והיו הדברים האלה נמשכין בשיר דברים היוצאים מן הלב תוכו רצוף אהבה וענתה השירה · לכבוד התורה :

א

אֵיתָן הָאֶזְרָחִי אָהוּב שָׁמַיִם
זָרַח מֵאָז · וּבְהָכְמָתוֹ הוֹכִיחַ
אֶל כָּל הַיְקוּם כֻּלּוֹ · כִּי יֵשׁ מַשְׁגִּיחַ
הֶאֱצִיל בָּרָא כָּל יֵשׁ · וּבְכַף מֹאזְנַיִם
יָצַר · עָשָׂה · עוֹלָם עֶלְיוֹן גַּם תַּחַת
גַּם אוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים נַחַת

ב

הֵן בִּשְׂכַר זֹאת בָּחַר זַרְעוֹ לָנֶצַח
אוֹר יִשְׂרָאֵל וּקְדוֹשׁוֹ אֵשׁ לַהֶבֶת
נֶאְחָז בִּמְקוֹם עֶלְיוֹן שָׁם כַּשַּׁלְהֶבֶת
אֵשׁ דָּת חֶמְדַּת מִדַּת תִּפְאֶרֶת נֵצַח
נָתַן לִבְנֵי אֵל חַי נַפְשָׁם גָּדְלָה
בָּם מִשְׁכַּן קָדוֹשׁ מֵהַר פָּארָן סֶלָה

ג

מִצְוֹת חֻקִּים הֵקִים שׁוֹכֵן רָקִיעַ
רָמַח שֶׁסָּה שֵׁם יָהּ(א) נִשְׂגָּב אֵין חֵקֶר
שָׁם רֶמֶז אֵין מִסְפָּר יַחְקוֹר אִישׁ עֵקֶר
גַּם סוֹד נֶעְרָם נִשְׁלָם אוֹרוֹ יוֹפִיעַ
יַזְהִיר אוֹר הַבָּהִיר אֶל עֵין אִישׁ דַּעַת
יַבְחִין חִין עֶרְכָּה · יַשְׂכִּיל עֵץ הַדַּעַת

ו

כָּל אִישׁ הוֹגֶה יִשְׂגֶּא יִמְצָא טוּב טַעַם
יִשְׂמַח לִבּוֹ בִּדְרָשׁוֹתָיו גָּבְהוּ
חַכְמֵי לֵבָב עַל חָכְמָתוֹ נִפְלָאוּ
בֶּטַח יֵלֵךְ קוֹרֵא · וּכְפַעַם פַּעַם
יִרְאֶה בְּפַלְגּוּת אוֹר סוֹד שַׂרְפֵי קֹדֶשׁ
נַפְשׁוֹ תִּתְעַנַּג יוֹם יוֹם שַׁבַּת חֹדֶשׁ

ד

מִי בָא בִּמְלוֹן (ב) קִצָּה · יַעַר כַּרְמֶלָּה
מִי יֹאמַר קָרִתִי גַּם שָׁתִיתִי מַיִם
מַיִם גָּדוֹל נוֹרָא וּרְחַב יָדַיִם
יִלְאֶה בַּר לֵב חָכָם · גַּם נַפְשׁוֹ תֵּלֶה
גִּבְעַת גִּבּוֹר נָבוֹן אַדִּיר בַּשֵּׂכֶל
נִבְעַר כָּל אָדָם לֹא יוֹעִיל כָּל נֵכֶל

ה

חָסֵר אַבְרָהָם זֶה גָּבַר בָּאָרֶץ
הַיּוֹם כִּי בִּתְבוּנָה הוּא תָּמַךְ פֶּלֶךְ
לָתֵת פַּרְדֵּס סֵפֶר בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ
מִנְיַן מִצְוֹת אֵל רָם · גַּם פָּרַץ פֶּרֶץ
לְפָרוּשׁ לוֹ בָּאֵר הֵיטֵב שִׁבְעָתַיִם
חֹק · מִשְׁפָּט · טַעַם · נָתַן בָּם כִּפְלַיִם

(א) רומז למ"ש בתיקוני הזהר דף ק"ז ע"ב · על זה שמי וזה זכרי י"ה עם שמ"י שס"ה לשמאל ו"ה עם זכרי רמ"ח לימינא ·

(ב) ירמוז למ"ש רחבה מלותך מאד ופי' קלה סופה יער כרמלה ר"ל טוב שבחה וכוכב חוקה כמ"ש רש"י ז"ל בישעיה סימן ל"ז :

ז

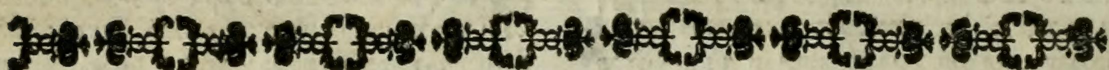
בִּרְכוֹת שָׁמַיִם טַל אוֹרוֹת יוֹפִיעַ
עַל רֹאשׁ אִישׁ צַדִּיק זֶה יָקוּם אוֹרֵהוּ
תֶּעֱרַב מִנְחָתוֹ אֶל עֵין כָּל רֹאֵהוּ
כִּי אִי״ט מִמַּכְמַנָּיו יַעֲנִיק יַשְׁפִּיעַ
זָהָב וָכֶסֶף לַמְחַבֵּר יִזְרְעוּ
אָז בִּרְכַּת אֵל יִרְאוּ כָּל טוּב יִשְׂבָּעוּ

ח

אַעְתִּיר בְּשֵׁפֶל קוֹל · אֵל שַׁדַּי מוֹשִׁיעַ
מַהֵר יִפְדֶּה עַמּוֹ חִישׁ יִטָּעֵהוּ
עַל אַדְמַת קֹדֶשׁ נָא נֵרָאֶה נָוֵהוּ
בָּנוּי עַל רֹאשׁ הָרִים · חָזוֹן יַשְׁמִיעַ
אֶל עַם צֹאן מַרְעִיתוֹ לָצֵאת מִשֶּׁבִי
יְנַחֵם לִמְעוֹן הַקֹּדֶשׁ אֶל הַצְּבִי

כ״ד סחותס פס **ליוורנו** יע״א כשלסי חדש **תשרי** שנת טס עולס אתן **לו אשר לא** יכרת לפ״ק ·

הי״ס לעיר מחוי קידה קמי רבנן ותלמידיהן מוכן לשרת ולכהן
שמואל בכמהר״ר משה הכהן ס״ט

תפלה קודם הלימוד

רבון העולמים אחד יחיד ומיוחד בתכלית היחוד נעלם ונסתר מעין כל · הכותר בעמו ישראל אף כי בשר המה ואין אדם צדיק בארץ אשר יוכל להנצל מחטא ועון ואשמה אין רגע בלא פגע · אין אבר בלא נגע · מכף רגל עד ראש אין בו מתום · אשר מלאכי מעלה שרפים ואיפנים זוחלים ורועדים מלהזכיר שמך · ומה אנו · ומה חיינו · להרים ראש לגשת אל הקדש פנימה · אמנם על חסדך אלהינו בטחנו כי רצית שבח ותהלה · מעמך אלה אשר בחרת · לזאת אקוד ואשתחוה מול הדרת כבוד מלכותך מלך מלכים · ואדוני האדונים · נורא תהלות · מלא רחמים · חפץ ויכול עורה נא ברוב רחמיך וחסדך העצומים · עלי פב״פ · אחר שנדבה רוחי להיות לך עבד נאמן רצה נא בעבודתי · ובלימוד תורתי · ובקיום מצותי · ובהרהור תשובתי · יהוה אלהי ישראל רחום והנון טהר רעיוני ומחשבותי ותעזרני היום ובכל יום להיות עבודתי שלמה בלי הרהור אחר הפוסל בקדשים וזכני להוציא מחשבתי הטובה מכח אל הפועל כי הנני מוכן ומזומן לקיים כל תרי״ג מצותך בקדושה ובטהרה · ברחילו (י׳) וברחימו (ה׳) תורה (ו׳) ומצוה (ה) והנני עושה לשם יחוד קב״ה ושכינתיה ללמוד תורתך כדי להשיג אורה וכדי לקיים את כל האמור בה לאשר ולקיים הן תרי״ג מצות המפורשים בתורת משה אמת · הן מה שתקנו חכמי קדמונינו ז״ל שהם מצות דרבנן · הן מדברי קבלה והן מדברי סופרים · הם וענפיהם · וחון עלי ועל בני עמך · אל ישלוט בנו יצר הרע · לבטל אותנו מתורתך ועבודתך השלמה · חזקנו ואמצנו לעבודתך · וזכנו להיות לפניך עבדים נאמנים · וזכנו לקיים כונת יצירתך שיצרתנו · וזכנו לשוב לפניך בתשובה שלימה · באופן שלא נשוב עוד לכסלה · וזכנו ללמוד וללמד תורתך הקדושה הנעימה והטהורה בקדושה ובטהרה יומם ולילה · ותתן לנו מנוחה לתורתך ולעבודתך · ותשמרנו מכל דבר הגורם לבטל התורה והעבודה · הורנו יי דרכך · למדנו תורתך · הביננו בינה כנחל שוטף ונהיה כמעין הנובע שאינו פוסק להבין ולהשכיל עמקי תורתך בנגלה ובנסתר · כמאמר נעים זמירות גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך · ותהיה תורתנו ועבודתנו רצויה לפניך וימשך מהם כל התיקונים הראוים לבוא מהתורה והמצוה · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי · ויהי נועם וכו׳ : (ויתודה קודם הלימוד ויבקש מחילה)

תם ושלם שבח לאל בורא עולם —

ת״ו ש״ל ב״ע

שיר ושבח · תהלה והודאה · לאל חי·
ולעובדיו באמת אנשי קידש דפה ק"ק ליוורנו נרם יאיר וחי'

הנה עת הזמיר הגיע· לבוא בתודה בשירה ובזמרה· תהלה לאל חי ברוך הוא ומבורך שמו אשר גמלני כצדקו· ברוך הטוב והמטיב שהחייני וקיימני לזמן הזה לברך על המוגמר להוציא מחשבתי הטוב מכח אל הפועל באר היטב זאת התורה ואלה המצות בביתנו בסיני· ברוך אתה בבואי אשר היא העיר הקדושה הלזו קריה נאמנה עיר מלאה צדקת יע"א · יחידי סגולה אין דוגמתם בכל פינה: בה תקעת אהלי להשכבני על כני· ברוך אתה יע"א אשר בה חנני· קראתי לשמך ויענני · ויאמר אברהם הנני· למלאות משאלות לבי לשבת השקט ובטח באהלו של תורה אשר הכינני ומטובך השבעני · ובימין צדקך תמכתני· עד עם קדושך כאמור אשר לחן ולחסד ולאהבה בעיניהם חנני· ואם אומר בשנה הרביעית יהיה קודש הילולים לעם קודש לה' ליתן הודאה לשעבר· אמנם תקצר הידיעה והזמן יכלה מי ימלל· מי יהלל· לפרטם אי אפשר כי כל העדה כלם קדושי' ובתוכם ה' וכל אחד אשר בשם ישראל יכונה למגדול ועד קטן חביקי' ודבוקים אלי באהבה עזה כאחים ממש וכלם מוכנים לטובתי בגופם ובנפשם ומאודם· וכמים פנים אל פנים וכמה אסרתם בא' כי תהלה לא' לא הסרתם דבר תורה ויראה וחכמה וכ"ה בתיהם מלאים כל טוב וזרעם זרע ברוך ה'· אבל אתה יהוה הבוחן לבות ידעת גם ידעת כל ימי היותי פה סודרתי בכחל דמעה בתפלה ובקשה עליהם למען לא יאונה לצדיק כל רע ובעת צרה אשר לא תקום פעמים צרה מסרתי נפשי בתפלה עליהם וברוך השומע בעת צרה וטרם קראתי ענני והצלתם כאמור צדק תצרם נחלן · ברוך אתה בצאתי לשלום הנני נותן לך הודאה לשעבר ומבקש על העתיד בקידה אפיים ארבה עבור עם קדושך היושבים פה עיר המעוטרה זכור תזכור להם אהבת אברהם אוהבך אשר אהבו והשניאו עלי זה ארבעה שנים בעינא פקיחא לישב שאנן על התורה ועל העבודה לבל יחסר לי כל צרכי הן בהוצאת הרפואה הן הנצרכות · וילבשו צדקה כשריון אשר מצטרף לחשבון גדול כערך חמשה מאות נקין זכות התורה וזכות הצדקה יגין בעדם ובכל כנפך תסתירם ותצילם מכל רע ותשמרם מכל מיני חולי ודבר ורעב · ומכל מיני היזק בין בגופם בין במאודם בין בדרך בין בבית בין בים בין ביבשה תצילם ותשמרם · וישבו שאנן ובטח לבל ישלט בהם שונאיהם · ותצילם מחוזק הגלות · ותשמרם מעין הרע · ותכניע את יצר הרע לבל ישלט בהם למען לא יכשלו בשום חטא ועון הן במעשה · הן בדיבור · הן במחשבה ותטע אהבתך ויראתך בלבם ובלב בניהם לעבדך בלב ובנפש חפצה ולהיות לך עבדים נאמנים ותאריך ימיהם בחיים מבורכים וטובים · חיים של ברכה והצלחה חיים של מנוחה לתורתך ולעבודתך חיים שלא יהא בהם שום חטא ועון · חיים שלא יהא בהם שום צער ופחד · ותמלא כל משאלות לבם לטובה כאמור יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא· והיה ה' אתם בכל אשר יפנו וכל דרכם נגה אור . עד כי במהרה נראה אור בציון· וארמון על משפטו ישב· תבנה ותכונן בימינו · נגילה ונשמחה בו · ושם נשיר שיר חדש הללויה :

כבוד חכמים ינחלו ה"ה הרב מרא דאתרא הראש אב"ד ור"מ המורה אור תורה ומצוה לעדתו ה"ה הרב הגאון החסיד ועניו בוצינא קדישא בר ישראל וחדוש הדיין המצויין כמוהר"ר **יעקב נוניס ואס** נרו יאיר וחי וכל חכמי המפורסמים דפה אשר הם אספרה בשבחם הזמן יכלה · מעט הדומים מלאים תורה צדיקים וחסידי' ועל גודל הכבוד אשר הנכיסו קוני עד שתי מעלה · אתה ה' תשלם להם כפעלם בקעשם

יריהם תן להם · השיב גמולם הטוב בראשם יתגדל ויתרומם ויתנשא בכבודם תן להם חיים וברכה למען ישבים האנפים על התורה ועל העבודה השלמה ויגדלו בניהם לעבודתו ולתורתו ובה ישבו עד נראה אור בציון במהרה בימינו :

ואחד מהם אשר מיום בואי דבק בי כאח אל אחיו אם אומר אספרה כל טוב אשר גמלני בכל גופו ונפשו ובכל מאדו לא יאומן כי יסופר ה"ה עבד נאמן לה' והוא כהן לאל עליון הרב הדיין המצויין בהלכה חסיד ועניו עוסק במצו"ה בימים כלילות לרבות כבוד קדוש שמו מוהר"ר **שמואל כהן** נרו יאיר וחי. אתה ה' יגמלנו כצדקתו זה ועל ידיו תרבה ותברכנו כאשר עם לבבו הטוב כאמור נוצר תאנה יאכל פריה :

וכן יברך ראשי עם קודש אשר אלפו באלה סימים לפי רבות השנים על כל הטוב ועל כל הכבוד אשר כבדוני · ובכבוד ה' יכבדו ואין כבוד אלא תורה יזכו לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצות וכה יכבדם ה' ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו וכלם יעמדו על הברכה האמור בזה · וכן אוהבי ורעי האהובי הדבוק בי אח ממש העומד על משמרת הקודש ועוסק בצרכי הציבור באמונה בימים כלילות כאשר עיני ראו ה"ה הרופא מומחה הרבני המופלא הנביר חכם ורופא איש השלם בכל · כבוד שמו לברכה ולתהלה מוס"ר **יוחנן דיל ויקיין** קאנלייר מנהיג הקהלה דפה ק"ק **ליוורנו** אתה ה' תזכור לו רב חסד וכבוד אשר גמלני הן מהכלל הן מהכנו אשר ברכו ה' ותמיד עמד על משמרתו למעני לשרת בקדש בכל נפשו ובכל מאודו · זכות התורה יגן עליו ועל אשתו הצדקת ועל בנו יחידו ויזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ולראות בשמחתו ובשמחת בנותיו הכשרים ויקרים ותברך כל ביתם בכל ברכו' שבתורה וברכת אברהם אוהבם :

ואהרון חביב ה"ה הנביר החסיד המפורסם בכל העולם אשר טוב ומטיב לכל המופל' בתורה ויראה חסיד ועניו מלא מצות הכ"ן הגדול מלך בכל ישראל אשר לא הסרו ה' דבר תורה וגדולה במקום אחד כבוד שמו מפארים מוהר"ר **יהושע ריקאנאטי** נרו יאיר וחי · אתה ה' ירחם לפניך צדקותיו וצדקת אבותיו הקדושים אשר בארץ המה אשר שמן תורק שמם בצדקותם כי רב אשר עשו טוב גם בישראל וכן הוא ההולך בעקבות אבותיו הקדושים · האומן כי יסופר רב חסד אשר גמל עמי ולכל אשר היה לי לצורך בהוצאות הרפואה בערך מאה נקין הלא כל ביתו פתוח לרווחה לעני ושלחנו כשלחני ממש וה' יזכור צרכיו העניים תמיד גודל צדקת אשתו הצדקת הגבירה המפורסמת אשת חיל מרת **מזל טוב** תחיה אשר גודל הכבוד אשר נשנה בי אין לספר ואין להעריך וכמה טרחה בעצמה ובכבודה להיות לי בכל כאחות נפשי וכרנוני ובכל בשמחה ובטוב · ויזכו כן כל בניו הנעימים הגדול לפי גדלו הוא **משה** אשר מילא ה' אותו רוח חכמה · וכן בנים הקטנים היקרי' חפץ ומפניני · אתה ה' תשלם להם כפעלם הטוב ותהי' כולם חיים ברוכי' וטובים ולא ישמע שוד ושבר בגבולם ותגן אתה את הברכה ובכל אשר יפנו יצליחו ותפרוס עליהם סוכת שלומך לשמר' ולהצילם מכל רע ויזכו לגדלם לתורה ולחופה ולמעשי' טובים ולראות בשמחתם וה' יברך אותם ואת כל משפחתם אשר כלם זרע ברוך ה' בכל ברכות שבתורה וברכת אברהם אוהבם לנצח :

הכ"ר המברך את עמו ישראל באהבה · הצעיר **אברהם בראר**· כיצה"מ **דבר המלך**· יקום לעולם ;

3 1761 07284074 7